

Pentti Kuula

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri suomalaisen musiikin ja kansallisen identiteetin edistäjänä 1894 – 1918

Studia Musica 28
Sibelius-Akatemia

Pentti Kuula
Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri suomalaisen musiikin ja kansallisen identiteetin edistäjänä 1894–1918

ISBN 978-952-329-214-7 (PDF)
http://urn.fi/URN:ISBN978-952-329-214-7

Pentti Kuula

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri suomalaisen musiikin ja kansallisen identiteetin edistäjänä 1894 – 1918

Studia Musica 28
Sibelius-Akatemia

Reprotyö: Scan World Oy
Painopaikka: Hakapaino Oy
ISBN 952-5531-23-6
ISSN 0778-3757

Sisällys

Lyhenteet 8

Tiivistelmä 9

Abstract 10

Alkusanat 11

ENSIMMÄINEN OSA 13

1 JOHDANTO 13

1.1. Tutkimuksen tausta 13

1.2. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat 16
1.2.1. Kvalitatiivinen tutkimus 16
1.2.2. Historiallis-kvalitatiivinen tutkimus 17
1.2.3. Viljo Rasilan malli 18
1.2.4. Tutkimustulosten luotettavuuden tarkastelua 19

1.3. Tutkimustehtävä 20

1.4. Tutkimuksessa käytetyt lähteet 22

1.5. Viipurin musiikkielämää koskevia artikkeleita ja tutkimuksia 24

2 KANSALLISTUNTEEN KEHITTYMINEN VIIPURISSA 26

2.1. Ajatus kansallisvaltiosta 26

2.2. Vanhan Suomen liittäminen Suomen suuriruhtinaskuntaan 27

2.3. Kansalliset suurmiehet 31
2.3.1. Elias Lönnrot ja Kalevala 31
2.3.2. J. L. Runeberg ja Maamme-laulu 33
2.3.3. J. V. Snellman – kansallinen herättäjä 34
2.3.4. Fredrik Pacius – Suomen musiikin isä 36
2.3.5. Sakari Topelius – Suomen luonnon suuri kuvaaja 37

2.4. Pietarin merkitys 38

2.5. Musiikin mahti 41

2.6. Viipurin laulu- ja soittojuhlat 1889 42
2.6.1. Laulujuhla-aatteen synty 42
2.6.2. Viipurin laulu- ja soittojuhlat 44

2.7. Talouselämän, teollisuuden ja kaupan nousu Viipurissa 46

2.8. Viipurilainen sanomalehdistö 50

2.9. Sortokausista ja niiden tavoitteista 52

3 VALMISTAVAT TOIMENPITEET ENNEN VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVIEN PERUSTAMISTA 56

3.1. Viipurin musiikkielämä 1800-luvun alussa 56

3.2. Richard Faltin Viipurin musiikkielämän johdossa 1856-1869 58
3.2.1. Heinrich Wächter Richard Faltinin työtoverina 59
3.2.2. Faltin johti ensimmäisen sinfoniakonsertin Viipurissa 1860 60

3.3. Ernst Schnéevoigt Viipurin orkesterin kapellimestarina 1869-1878 63

3.4. Theodor Sörensen Viipurin orkesterin kapellimestarina 1883-1889 64

3.5. Robert Moser Viipurin orkesterin kapellimestarina 1889-1894 (1898) 67

3.6. Kielikysymys nousee keskeiseksi 69

TOINEN OSA
VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVIEN ORKESTERI 73

4 ROBERT MOSER - VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVIEN ENSIMMÄINEN KAPELLIMESTARI 73

4.1. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin perustaminen tammikuussa 1894 73

4.2. Robert Moser saksalaisen perinteen jatkajana 1894-1898 76
4.2.1. Musiikki-iltamat ja yhdistyksen oma kuoro 78
4.2.2. Viipurin konserttisalit ja konserttimuodot 80
4.2.3. 'Herää Suomi, niin loppuu yö!' 82

4.3. Runeberg-juhlien perinne alkoi helmikuussa 1896 84

4.4. Ahdingon alkusoitto Robert Moserin kolmannella kaudella 87

4.5. Robert Moser luopuu kapellimestarin toimesta 89

4.6. Yhteenveto Robert Moserin kaudesta 1894-1898 93

5 ARMAS JÄRNEFELTIN KAUSI 1898-1903 96

5.1. Armas Järnefelt – suomalainen patriootti 96

5.2. Suomenkieliset ohjelmat Armas Järnefeltin ensimmäisellä kaudella 97
5.2.1. Ernst Mielck – Max Bruchin viipurilainen lempioppilas 99

5.2.2. Nikolai Bobrikov ja helmikuun manifesti 1899 101

5.3. Orkesteri saa valtakunnallista näkyvyyttä 104
5.3.1. Jean Sibeliuksen ensimmäinen vierailu Viipurissa 1900 106
5.3.2. Orkesterin maakuntamatkat 107
5.3.3. Armas Järnefeltin resettikonsertti maaliskuussa 1900 108

5.4. "Ilolla huomasimme ohjelmassa Sibeliuksen Finlandian" 110

5.5. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin sadas konsertti huhtikuussa 1902 114

5.6. Sibelius-konsertti joulukuussa 1902 huipensi Järnefeltin viimeisen kauden 117

5.7. Yhteenveto Armas Järnefeltin kaudesta 1898-1903 120

6 JUHO LEINON KAUSI 1903-1908 123

6.1. Juho Leino – tuntematon suuruus 123

6.2. Kansankonsertit "täysille huoneille" 125

6.3. Pääpaino kamarimusiikissa 128
6.3.1. "Suomemme satakieli Aino Ackté antaa kaupungissamme konsertin" 130
6.3.2. Kaarle kuninkaan metsästyksen ensimmäinen suomenkielinen esitys 131

6.4. Suurlakon ja marraskuun manifestin tunnelmissa 133

6.5. Suomalaisten säveltäjien konsertit 135
6.5.1. Melartinin, Palmgrenin ja Sibeliuksen sävellyskonsertit 135
6.5.2. "Ylimmilleen kohosi innostus, kun suomalaisten laulujen sarja alkoi" 136

6.6. "Konserttiyleisö tätä nykyä suomalainen" 139

6.7. Merikannon Pohjan neiti -oopperan kantaesitys Viipurissa 1908 142

6.8. Yhteenveto Juho Leinon kaudesta 145

7 ERKKI MELARTININ KAUSI 1908-1911 148

7.1. Erkki Melartin – kosmopoliittinen humanisti 148

7.2. Erkki Melartinin työsuunnitelma ja sen toteuttaminen 149
7.2.1. Orkesterikoulu – Melartinin silmäterä 152

7.3. Leo Funtek Melartinin sijaisena 155
7.3.1. Viipurin valloituksen 200-vuotisjuhlat 1910 159

7.4. "Sinfoniakonsertit pilventakaista taidetta" 161
7.4.1. Riian sinfoniaorkesterin vierailu keväällä 1911 163

7.5. Yhteenveto Erkki Melartinin kaudesta 1908-1911 166

8 ILMARI WENESKOSKEN KAUSI 1911-1914 168

8.1. Ilmari Weneskosken elämänvaiheet 168

8.2. Weneskoski sai myönteisen vastaanoton 168
8.2.1. Musiikinystävien orkesterin konserttikiertue Hämeeseen 171
8.2.2. Konserttikauden huipentumana Haydnin oratorio Luominen 172
8.2.3. Orkesterin tulevaisuus ja palkankorotusvaatimukset 174

8.3. Weneskoski jatkoi Melartinin ohjelmistopolitiikkaa 176
8.3.1. Sinfoniaorkesterin ja torvisoittokunnan yhdistämisajatus 178
8.3.2. Helsingin Sinfoniaorkesterin vierailu tammikuussa 1913 179
8.3.3. Konserttitoimisto Emil Gutmannin tarjous 181

8.4. "Vanha ystävämme saapui äskettäin Pariisista" 181
8.4.1. Weneskosken lahjakonsertti 1914 184
8.4.2. Leevi Madetojan sävellyskonsertti ja Helsingin Sinfoniaorkesterin vierailu 185
8.4.3. Heikkenevät talousnäkymät pakottivat supistamisesitykseen 186

8.5. Yhteenveto Ilmari Weneskosken kaudesta 1911-1914 188

9 LEEVI MADETOJAN KAUSI 1914-1916 191

9.1. Leevi Madetoja – pohjalainen mietiskelijä 191

9.2. Maailmansodan syttyminen kesällä 1914 192
9.2.1. Heino Kasken sävellyskonsertti 195
9.2.2. Kirjeenvaihtoa L. Onervan kanssa 196
9.2.3. Viipurin Musiikin Ystävien 20-vuotiskonsertti 197
9.2.4. Madetojan musiikillisia mietteitä 198

9.3. Uusia uhkia kaudella 1915-1916 199
9.3.1. "Leevi Madetoja saapui kaupunkiin!" 200
9.3.2. 11-vuotiaan Sulo Aron viulukonsertti 203
9.3.3. Leevi Madetojan ja Lauri Ikosen sävellyskonsertit 204
9.3.4. "Onko Viipurissa musikaalista yleisöä?" 206

9.4. Yhteenveto Leevi Madetojan kaudesta 1914-1916 207

10 TOIVO KUULAN KAUSI 1916-1918 209

10.1. Toivo Kuula – tulisieluinen pohjalainen 209

10.2. Keskustelua orkesteritoiminnan jatkamisesta 211
10.2.1. Toivo Kuulan valinta kapellimestariksi 212
10.2.2. Toivo Kuulan toimintasuunnitelma ja sen toteuttaminen 215
10.2.3. Toivo Kuulan sävellyskonsertti huhtikuussa 1917 219
10.2.4. Kotimaiset ja pietarilaiset taiteilijat konsertoivat 220

10.3. Poliittinen kiihko vaikeutti orkesteritoimintaa 224
10.3.1. Punaisten vallankaappaus tammikuussa 1918 227

10.3.2. Alma ja Toivo Kuulan viimeinen yhteinen konsertti 229
10.3.3. Viipurin valtauksen voitonjuhlat ja Seurahuoneen murhenäytelmä 229

10.4. Yhteenveto Toivo Kuulan kaudesta 1916-1918 233

10.5. Orkesteritoiminnan jatkumisen vaikeudet 233

11 YHTEENVETO VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVIEN ORKESTERIN TOIMINNASTA VUOSILTA 1894-1918 235

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS 247

1. Lähteet 247
1.1. Painamattomat lähteet 247
1.1.1. Opinnäytetyöt 247
1.1.2. Kirjeet 248
1.1.3. Arkistolähteet 248
1.1.4. Haastattelut 249
1.1.5. Käsikirjoitukset 249
1.1.6. Muut tutkielmat 249
1.2. Painetut lähteet 249
1.2.1. Sanoma- ja aikakauslehdet 249

2. Kirjallisuus 250

LIITTEET 269

Liite 1: Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ohjelmistoa vuosina 1894-1918 269

Robert Moser 1894-98 269

Armas Järnefelt 1898-1903 274

Juho Leino 1903-1908 285

Erkki Melartin 1908-1911 298

Ilmari Weneskoski 1911-1914 307

Leevi Madetoja 1914-1916 322

Toivo Kuula 1916-1918 328

Liite 2: Viipurin konsertteja 1894-1918 335

Liite 3: Alaviitteissä esiintyviä musiikki- ja muita julkisuuden henkilöitä 365

Lyhenteet

Bis	K. F. Wasenius
Diss	dissertaatio, väitöskirja
e.k.	ensi kerran
Hbl	Hufvudstadsbladet
HJS	Helsingin jakamaton seurakunta
HKA	Helsingin kaupunginarkisto
HKO	Helsingin kaupunginorkesteri
HS	Helsingin Sanomat
HY	Helsingin yliopisto
HYK	Helsingin yliopiston kirjasto
HTY	Helsingin Työväenyhdistys
-ri I	Lauri Ikonen
K	Karjala (-lehti)
K	Kansakoulu (liitteessä 1)
KA	Karjalan Aamulehti
OIMTSK	Otavan Iso Musiikkitietosanakirja
NKP	Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue
MV	Museovirasto, Kuva-arkisto
ptk	pöytäkirja
R	Raatihuone (liitteessä 1)
SA	Sibelius-Akatemia
SK	Suomen Kuvalehti
SKUL	Suomen Kanttori-urkuriliitto
SKS	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
SLEY	Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys
SML	Suomen Musiikkilehti
SSK	Sivistyssanakirja
Svk	Suomalainen virsikirja
US	Uusi Suometar
UTSK	Uusi Tietosanakirja
T.K.	Torsten Kiljander
TKS	Toivo Kuula -seura
T.S.	Toivo Saarenpää
VLV	Viipurin Lauluveikot
VMY	Viipurin Musiikin Ystävät
VTY	Viipurin Työväen Yhdistys
W	Wiipuri
WBL	Wiborgsbladet
WN	Wiborgs Nyheter
WSB	Wiborgs Sångar Bröder
YL	Ylioppilaskunnan Laulajat
ÖF	Östra Finland

Tiivistelmä

Kuula, Pentti: Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri suomalaisen musiikin ja kansallisen identiteetin edistäjänä 1894-1918. Sibelius-Akatemia, Kirkkomusiikin osasto 2006. 366 sivua.

Tutkimuksen kohteena on Viipurin Musiikin Ystävien perustamiseen johtaneet syyt sekä musiikinystävien orkesterin *ensimmäinen vaihe 1894-1918.* Ajankohtaan kuuluivat sortokaudet, venäläistämispyrkimykset sekä maailmansodan syttyminen ja sen vaikutus. Tutkimuksen kohteena on myös orkesterin toiminta, talous, ohjelmistopolitiikka, soittajisto, konserttipaikat, eri konserttityypit, orkesterikoulu ja kapellimestarit (Robert Moser, Armas Järnefelt, Juho Leino, Erkki Melartin, Ilmari Weneskoski, Leevi Madetoja ja Toivo Kuula). Orkesteri osallistui myös kirkko- ja hyväntekeväisyyskonsertteihin, solisti- ja kuorokonsertteihin, musiikki-iltamiin sekä teatterin väliaikasoittoihin.

Viipurin Musiikin Ystävien arkisto on sotien aikana tuhoutunut. Tutkimusaineisto on kerätty paikallisista sanomalehdistä ja Helsingin yliopiston kirjaston kirjekokoelmista sekä viipurilaisista historiankirjoista. Weneskosken perikunnan viipurinaikainen leikekokoelma on ollut ratkaiseva valottamaan vähäisiä tietoja Ilmari Weneskoskesta. Kapellimestari Juho Leinosta musiikkiteokset ovat vaienneet kokonaan.

Tutkimus pyrkii selvittämään, miten ohjelmistopolitiikka muuttui ajan myötä yhä suomalaisemmaksi ja miten eri kapellimestarit toivat omat näkemyksensä ohjelmistoon. Armas Järnefeltin aikana *suomalainen musiikki* tuli ohjelmistoon jäädäkseen ja vakiinnutti asemansa.

Vuosisadan vaihteessa elettiin *kansallisen identiteetin* voimakkaan nousun aikaa. Musiikinystävät ja sen orkesteri sekä kapellimestarit joutuivat vahvistamaan, ja varmaankin myös tahtoivat taiteensa voimalla vahvistaa suomalais-kansallista kulttuuri-identiteettiä vastaiskuksi venäläistä sortopolitiikkaa vastaan. Jean Sibeliuksen musiikin vaikutus oli tässä suuri. Orkesteri edisti myös kansallista identiteettiä osallistumalla isänmaallisiin ja kansallisten suurmiestemme juhlatilaisuuksiin sekä Kansanvalistusseuran järjestämiin yleisiin laulu- ja soittojuhliin. Vuoden 1908 laulujuhlat vahvistivat Viipurin asemaa yhtenä maamme keskeisimmistä musiikkikaupungeista. Juhlilla sai ensiesityksensä ensimmäinen suomenkielinen ooppera, Oskar Merikannon Pohjan neiti.

Viipuri oli vuosisadan vaihteessa Suomen kansainvälisin kaupunki, jossa puhuttiin suomea, ruotsia, saksaa, venäjää ja jopa ranskaa. Tämä antaa mahdollisuuden tarkastella konserttien vastaanottoa eri kieliryhmien parissa ja havainnoida sortotoimien vaikutusta eri kulttuurien ja kieliryhmien keskuudessa. Viipuri pystyi hyödyntämään sijaintiedun Pietarin tuntumassa. Sieltä saatiin tarvittavaa ammattitaitoista apua Viipurin orkesteriin. Sortokausista huolimatta musiikkisuhteet Pietariin olivat kunnossa. Lukuisat kansainväliset solistit konsertoivat mielellään Viipurissa. Viipurilainen konserttiyleisö oli vieraanvarainen ja vastaanottavainen.

Solisti- ja kuorokonsertit täydentävät kokonaiskuvaa ja antavat läpileikkauksen tuolloin esiintyneistä taiteilijoista ja heidän ohjelmistostaan. Kuorokonserteilla ja suomalaisten laulajien konserteilla näyttää olleen kansallista henkeä kohottava merkitys. Suomalaisen kirkon urkurin, kuoronjohtajan ja Viipurin Lukkari-urkurikoulun johtajan Emil Sivorin vaikutus oli hyvin merkittävä.

Avainsanoja: Viipurin Musiikin Ystävät, suomalainen musiikki, kansallinen identiteetti, sortokaudet, Pietarin vaikutus.

Abstract

Kuula, Pentti: The Orchestra of Viipurin Musiikin Ystävät furthering Finnish music and national identity in 1894-1918. Sibelius-Academy, Church Music Department, 2006, 366 pages.

The study centres on the reasons that led to the establishment of Viipurin Musiikin Ystävät (informally: Vyborg Friends of Music) and on *the first phase of the Orchestra in 1894-1918.* This time is characterised by periods of oppression, strive for Russianising, and the start of the World War and its impact. The objects of the study also include the operation, the finances, the policy for selecting the repertoire, the musicians, the concert halls, the types of concerts, the school for orchestral music, and the conductors (Robert Moser, Armas Järnefelt, Juho Leino, Erkki Melartin, Ilmari Weneskoski, Leevi Madetoja and Toivo Kuula) of the Orchestra. The Orchestra also participated in church and charity concerts, soloist and choir concerts, musical entertainment evenings, and musical performances during theatrical intermissions.

The archives of Viipurin Musiikin Ystävät were destroyed during the wars. The material for the study has been collected from local newspapers, the letter collections of the University of Helsinki, and history books on Vyborg. The collection of clippings of the heirs of Weneskoski from the Vyborg period has been decisive in enlightening the scanty information on Ilmari Weneskoski. The conductor Juho Leino has not been discussed in the musical literature at all.

The study seeks to explore how the repertoire policy changed over time to progressively more Finnish and how the different conductors brought their own views into the repertoire. During Armas Järnefelt, *Finnish music* became part of the repertoire and gained a solid status.

At the turn of the century the *national identity* was in a strong rise. Musiikin Ystävät and its orcherstra and conductors were compelled to, but probably also wanted to use the power of their art to strengthen the Finnish national cultural identity as a counterblow against the Russian policy of oppression. The music of Jean Sibelius was highly influential in this. The Orchestra also advanced the national identity by participating in festivities of patriotic nature and for the national celebrities, and the song and music festivals organised by Kansanvalistusseura, a society for the advancement of public enlightment. The song festival of 1908 strengthened the rôle of Vyborg as one of Finland´s central cities for music. The first performance of the first opera in Finnish, Pohjan neiti (Maiden of the North) by Oskar Merikanto, took place at the festival.

Vyborg was at the turn of the century Finland´s most international city, where Finnish, Swedish, German, Russian and even French were spoken. This makes it possible to examine how the concerts were received by the different linguistic groups and to observe the effect of the oppressive acts among the different cultures and linguistic groups. Vyborg was able to exploit its advantageous location in the vicinity of St. Petersburg, which provided the needed professional reinforcement for the Orchestra. In spite of the periods of oppression, the musical connections to St. Petersburg were in order. Several international soloists were glad to give concerts in Vyborg. The concert audience in Vyborg was hospitable and susceptible.

The soloist and concerts complete the gereral picture and give a profile of the performing artists and their repertoire of the time. Choir concerts and concerts given by Finnish singers seem to have been significant in raising the national spirit. The influence of the organist of the Finnish church and the director of Viipurin Lukkari-urkurikoulu (the cantor-organist school), Emil Sivori, was very important.

Keywords: Viipurin Musiikin Ystävät (Vyborg Friends of Music), Finnish music, national identity, periods of oppression, the influence of St. Petersburg.

Alkusanat

Olen tuntenut aina Karjalaa ja etenkin Viipuria kohtaan ihmeellistä vetovoimaa, vaikkei minulla ole sinne sukulaissuhteita eikä muitakaan kiinnekohtia. Ensimmäisen kerran kävin Viipurissa kolmivuotiaana kesällä 1939 matkalla äitini kanssa Käkisalmeen. Ainoa muistikuva Viipurista on se, kun äitini osti minulle mustan hopeapäisen kävelykepin, jota ylpeänä heiluttelin. Seuraavan kerran pysähdyin hetkeksi Viipurissa kesäkuussa 1965 mennen tullen Leningradin-matkallani. Tämän jälkeen olen käynyt Viipurissa useita kertoja, milloin junalla, omalla autolla, bussilla tai laivalla Saimaan kanavaa pitkin. Samalla olen murheissani seurannut kaupungin hiljaista rappeutumista. Nykyinen aika on uusi. Vanhat rakennukset seisovat paikoillaan, osa silmäpuolina, osa uljaina menneistä ajoista kertoen. Viipurin kaduilla nykyisin kulkevat ihmiset eivät kenties tiedä kaupungin rikasta historiaa eivätkä arvosta sitä. Mutta vanhan Viipurin atmosfääri ei koskaan kuole, sillä se, mikä on vanhojen viipurilaisten muistoissa, se elää. Viipurin ainutlaatuinen historia on lyönyt leimansa niin kaupungin kulttuuriharrastuksiin kuin kaikkinaiseen kehitykseenkin.

Kun Vanha Suomi palautettiin muun Suomen yhteyteen vuonna 1812, sivistyneistö alkoi kiinnostua Karjalasta ja karjalaisista, myös Venäjän karjalaisista ja heidän asuinseuduistaan. Kalevalan ilmestyminen vuonna 1835 toi Karjalan yleisen kiinnostuksen ja tutkimuksen kohteeksi. Eri alojen taiteilijat ammensivat aiheitaan Kalevalasta ja kansanrunoudesta. Karjala-innostus eli karelianismi kohdistui erityisesti itäiseen Karjalaan.

Miksi Karjala ja erityisesti Viipuri herättää voimakkaita tuntoja, kiinnostusta ja viehätystä? Mielestäni se on Viipurin monipuolinen ja mielenkiintoinen historia, joka peilautuu nykypäivään monenlaisina tulkintoina ja kannanottoina. Menneisyys on yleisen mielenkiinnon ja keskustelun kohteena. Viipurin linnassa oli 1960- ja 1970-luvuilla Karjalan historian yksipuolinen historiallinen näyttely, jossa ei mainittu sanallakaan kaupungin suomalaista aikaa eli vuosista 1812-1944. Nyt ajat ovat muuttuneet, Viipurin 700-vuotisjuhlissa kesällä 1993 paljastettiin uudelleen Torkkeli Knuutinpojan patsas, ja Mikael Agricolan patsaan kopio sijoitettiin Alvar Aallon kirjastotaloon.

Jo ennen Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin perustamista vuonna 1894 kaupungissa oli vireää musiikkitoimintaa. Viipurissa vieraili ulkomaisia ja kotimaisia oopperaseurueita, konserttitoiminta oli vilkasta ja lukkari-urkurikoulu oli toiminnassa. Kuorolaulusta oli tullut runonlaulajien Karjalassa ja erityisesti Viipurissa suoranainen kansanliike, joka tuki suomalaisuuden identiteetin rakentumista. Karjalaa ei syyttä ole kutsuttu 'laulun laajaksi kotimaaksi' ja Viipuria sen pääkaupungiksi. Viipurin Musiikin Ystävien toiminta on ollut kaiken kaikkiaan ihailtavaa ja määrätietoista ulkoisista vaikeuksista ja paineista huolimatta. Kansallisen identiteetin kasvu ja vakiintuminen näyttää aiheuttaneen sortokausien määräysten rinnalla suuria ristikkäisiä paineita.

Pääkaupunkikeskeisyys on väheksynyt ja suorastaan unohtanut Viipurin ja monien muidenkin suomalaiskaupunkien musiikkielämän tutkimisen. Lisensiaattityötä tehdessäni selvisi, että Viipurin orkesterielämä oli täysin tutkimaton alue. Viipurin merkitys näyttää olleen huomattava vuosisadan vaihteen valtavassa yhteiskunnallisessa puristuksessa. Sortokaudet ja Karjalan kannaksen epävarma tilanne vaikeuttivat viipurilaista musiikkitoimintaa, mutta toisaalta myös värittivät sitä.

Pietarin vaikutus on tuntunut voimakkaana Viipurissa ja koko Karjalan kannaksella. Viipuri omaksui nopeasti Pietarin välityksellä Euroopan uusimmat virtaukset ja välitti niitä muuhun Suomeen. Viipuri oli vuosisadan vaihteessa ja 1910-luvulla viehättävällä tavalla kansainvälinen, mutta myös venäläisen kulttuurin virein keskus maassamme. Viipurin henkinen väljyys muovasi ilmapiirin, jossa oli helppo ymmärtää kanssaihmisiä ja suvaita vieraita mentaliteetteja ja elämäntapoja. Viipurissa oli totuttu monikielisyyteen ja kansainvälisyyteen sekä siihen, että voitiin kaikessa ystävyydessä seurustella yli kielirajojen.

Rakkauteni historiaan ja erityisesti suomalaiseen kulttuurihistoriaan on perintöä isältäni Jalo Usko Kuulalta. Kouluvuosina maisteri Anna-Liisa Heikinheimo Oulun lyseossa, rehtori Martti Stenius Ilmajoella ja fil.lis. Toivo J. Paloposki Kurikassa ovat olleet innostavia historianopettajiani. Myös professori Erik Tawaststjernan kannustava vaikutus 1960-luvulla Helsingin yliopiston

musiikkitieteen laitoksessa on ollut merkittävä (HuK 1968). Hänen musiikkiseminaarinsa jatkot keväällä 1966 Katajanokan jugendtalossa olivat legendaarisia.

Kun Sibelius-Akatemian vanhamuotoisen tutkinnon suorittaneille tuli tilaisuus täydennyskoulutuksessa suorittaa musiikin kandidaatin tutkinto, tartuin tähän tilaisuuteen. Musiikin kandidaatin tutkinnon suoritin keväällä 1988 (musiikin maisteri 1995) ja jatkoin tästä professori Pentti Sointeen jatkotutkintoseminaarissa tavoitteena musiikin lisensiaatin tutkinto. Lisensiaatintutkimukseni (Sibelius-Akatemia 1998) kosketteli Toivo Kuulaa, joka oli Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ensimmäisen kauden 1894-1918 viimeinen kapellimestari. Kuulan toimintaa tutkiessani kiinnostuin mainitun yhdistyksen toiminnasta ja merkityksestä kaupungin musiikkielämässä. Tästä on tutkimukseni jatkunut.

Haluan kiittää seuraavia työhöni vaikuttaneita henkilöitä, jotka ovat lukeneet tutkielmani eri versioita (kokonaan tai osittain) ja tehneet niihin varteenotettavia huomautuksia sekä tavalla tai toisella auttaneet ja antaneet vihjeitä: fil. tri Reijo Ahtokari, opetusneuvos Antti Henttonen, fil. tri Kauko Karjalainen, tekn. tri Toivo Niskanen, professori Pentti Pelto, projektijohtaja Martti Peltomäki, fil. lis. Tuire Ranta-Mayer, kotiseutuneuvos Valle Ojaniemi, rovasti Heikki Nurmi, pankinjohtaja Kalevi Tilli sekä edesmenneet viulutaitelija Sulo Aro ja pastori Eero Veneskoski. Valokuvia olen saanut Ilmari Weneskosken perikunnalta sekä Hilkka Norburylta (Juho Leino) sekä Museoviraston Kuva-arkistosta (Viipurin konserttipaikkoja sekä kapellimestareiden kuvia).

Työskentely ohjaajani, professori Reijo Pajamon kanssa on ollut mitä miellyttävintä. Hänen ohjauksensa on ollut kannustavaa ja asiantuntevaa. Kiitän myös kieliasun tarkastanutta ekonomi Esko Heinosta, joka aikaa säästämättä on kärsivällisesti jaksanut tehdä korjausehdotuksia. Lopullisen version kieliasun tarkastuksen teki fil.maist. Timo Nurmi. Englanninkielen käännöksen on tehnyt vaimoni veli Erkki I. Kolehmainen. Siitä kiitos.

Työni esitarkastajina ovat olleet professori Matti Vainio ja dosentti Pekka Kuokkala Jyväskylän yliopistosta. Keskustelut Pekka Kuokkalan kanssa ovat olleet kokonaisuuden kannalta hyvin merkittäviä.

Kiitos Karjalan Kulttuurirahastolle apurahasta, jonka turvin on tehty reprotyö: kirjan taitto ja asemointi, harvinaisen kuvamateriaalin skannaus ja sävyalueen säätö sekä painokelpoisen PDF-tiedoston luominen ja vedokset .

Kiitän myös ystäviä, sukulaisia, naapureita ja entisiä työtovereita, jotka ovat edesauttaneet ja jaksaneet uskoa työhöni, joka on kestänyt lähes seitsemän vuotta. Kiitän myös vaimoani Sirkkaa, joka on tuonut oman merkittävän panoksensa prosessiin etenemiseen ja kestänyt hajamielistä ja "poissaolevaa" miestään. Aikuiset lapseni Kaisa ja Matti perheineen ovat seuranneet työn edistymistä avustamalla ja kannustamalla.

Ensimmäinen osa

1 Johdanto

1.1. Tutkimuksen tausta

Turku, Suomen vanhin kaupunki, syntyi 1100-luvulla entiselle pakanalliselle kauppapaikalle Aurajoen suulle. Kaupungin perustamisasiakirjoja ei tunneta. Kaupungista kehittyi vähitellen maan ensimmäinen kulttuurikeskus. Itse asiassa koko maan musiikillinen kehitys alkoi Turusta (=tori). Siellä on kansallispyhättömme Turun tuomiokirkko, Turun linna ja sinne tehtiin ensimmäinen ristiretki. Suomen kulttuurihistorian suuri merkkivuosi oli 1640, jolloin perustettiin maamme ensimmäinen yliopisto, *Turun Akatemia* (Academia Aboënsis). Tämä laitos sai vähitellen ratkaisevan sijan myös maamme musiikkikulttuurin kehittäjänä. Kustavilaisen ajan sivistyspyrkimyksiin liittyen syntyi Turussa 1700-luvun lopulla virkeää musiikkielämää. Se kansainvälinen kulttuuritahto, joka voimakkaimmin ilmeni Henrik Gabriel Porthanin (1739-1804) ja hänen lähimpiensä toiminnassa, antoi alkusysäyksen myös suomalaiselle säveltaiteelle. Musiikilla oli huomattava sija myös isänmaallis-kirjallisen salaseura Auroran[1] toiminnassa vuosina 1770-1779. Musiikkielämämme koki ensimmäisen kukoistuskautensa *Turun Soitannollisen Seuran* (Musikaliska Sällskapet i Åbo) toimesta, jonka ensimmäinen kausi 1790-1808 loi perustan maamme varsinaiselle konsertti- ja orkesterielämälle. Se oli maamme ensimmäinen täysin itsenäinen musiikkijärjestö. Sen olivat perustaneet Turkuun valistusajan hengessä eri tieteenalojen edustajat. Erityisen merkityksellinen oli seuran orkesteri, jonka johtajana toimi syksystä 1790 yksi Ruotsin nimekkäimmistä viulisteista, tukholmalainen Erik Ferling, jota voidaan pitää maamme ensimmäisenä ammattikapellimestarina kirkon ja armeijan ulkopuolella. Hän edusti uutta aikakautta, joka teki tuloaan monessa Euroopan maassa, itsenäistä musiikkielämää. Seuran ensimmäinen toimintakausi päättyi vuonna 1808 Ferlingin kuolemaan.[2] Syyskuussa 1827 riehunut Turun palo merkitsi Akatemian toiminnan päättymistä.

Turun palo lamaannutti kaupungissa pitkäksi aikaan kaiken musiikillisen toiminnan. Kun musiikkielämää Turussa elvytettiin, lähdettiin liikkeelle käsityksestä, että yksi ja sama orkesteri pystyisi soittamaan hyvin erilaista musiikkia. Orkesterin muusikoilta edellytettiin usein sekä jousi- että puhallinsoittimen hallintaa. Tämä ei luonnollisestikaan suosinut kovin korkeatasoista ohjelmistoa. Saksalaissyntyinen kapellimestari ja säveltäjä *Conrad Greve* (1820-1851) onnistui kaikesta huolimatta puhaltaa vuosina 1843-1846 uutta eloa Soitannollisen Seuran laatutietoiseen orkesteriperinteeseen.[3] Turun tarkka-ampujapataljoonan kapellimestari *Carl Gustav Wasenius* (1821-1899) piti vuonna 1852 sinfoniakonsertin 30-jäsenisen orkesterinsa kanssa. Monien vuosien ajan hän harjoitti menestyksellistä orkesteritoimintaa, jonka tuloksena vuosina 1861-1868 toimi *Turun orkesteriyhdistys*. Waseniuksen luomalle pohjalle saattoi hänen seuraajansa, ruotsalainen säveltäjä Oscar Byström rakentaa vuosina 1872-1876. Saksalaisen Louis Fichtelbergin aikana

---

[1] *Aurora-seuran* toiminnassa oli runsaasti vapaamuurarillisia piirteitä, vaikka seuraa ei voi pitää vapaamuurarillisena. Jokainen seuran jäsen antoi juhlallisen vaitiololupauksen, vastaanottomenoissa oli samaa salaperäisyyttä kuin vapaamuurarilooseissakin, jäsenet käyttivät eri asteissa erilaisia juveleja ja regaaleja. Aurora-veljien yhteinen merkki oli valoa kuvaava valkoinen viisikulmainen tähti, eri asteissa olan yli kannettavat silkkinauhat olivat erivärisiä. Seuran tilaisuuksissa luetuissa teksteissä korostettiin vapaamuurarirituaalien tapaan veljeyden arvoa, vilpittömyyttä, isänmaanrakkautta ja kuninkaan kunnioitusta. Seurassa oli sen toiminta-aikana hieman yli sata jäsentä, niistä laki- ja hallintomiehiä 34, yliopiston professoreita 14, pappeja 19, maistereita viisi, upseereita ja maanmittareita kolme, lääkäreitä ja kauppiaita kaksi ja yksi muusikko. Seurassa harrastettiin runoutta, sekä Suomen historian, maantiedon, talouden ja kielen tutkimusta (Ahtokari 2000: 88-89).

[2] Dahlström 1990: 10.

[3] Dahlström 1990: 10-11.

vuosina 1876-1886 kerääntyi taloudellisia vaikeuksia. Fichtelberg järjesti etupäässä tanssi-iltoja ja 'huviretkiä puistoihin'. Lopulta hänet erotettiin ja uudeksi kapellimestariksi nimitettiin Karl Müller-Berghaus. Hän aloitti vuonna 1886 loistavan kauden Turun musiikkielämässä. Ohjelmistoon kuuluivat Beethovenin sinfoniat sekä monet ajan johtavien säveltäjien teokset. Vuonna 1895 kapellimestariksi tuli Viipurissakin vieraillut saksalainen José Eibenschütz, joka osoitti suurta mielenkiintoa uudempaa suomalaista musiikkikulttuuria kohtaan. Myös nuori viipurilainen Ernst Mielck sai Eibenschützista ymmärtävän ja kannustavan esitaistelijan.[4] Koko maan kannalta merkittävää musiikinopetusta antoi vuonna 1877 perustettu Turun lukkari-urkurikoulu (myöhemmin Turun kirkkomusiikkiopisto). Koulun perustajina olivat C. G. Wasenius ja Oscar Pahlman (1839-1935).[5]

Helsingistä tuli Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunki vuonna 1812. Venäjä ei katsonut entisen pääkaupungin Turun ruotsalaisyhteyksiä 'hyvällä silmällä' vaan kohotti Tukholmasta etäämpänä sijaitsevan Helsingin pääkaupungiksi. Turun palon jälkeisenä vuonna 1828 Turun Akatemia siirtyi Helsinkiin. Yliopisto, joka sai viralliseksi nimekseen *Suomen Keisarillinen Aleksanterin yliopisto*, haluttiin myös lähemmäksi keisarikuntaa ja irti Turun liiaksi Ruotsiin suuntautuvasta akateemisesta miljööstä. Samalla musiikkielämän painopiste siirtyi uuteen paikkaan. Turusta saapuneet muusikot perustivat yhdistyksen, joka sai nimekseen *Akademiska Musiksällskapet* (Akateeminen Musiikkiseura). F.A. Ehrström[6] oli Akateemisen Musiikkiseuran laulunjohtajana vuosina 1834-1835, jonka jälkeen hän teki tilaa Fredrik Paciuksen uudelleenorganisoimalle Helsingin akateemiselle musiikkielämälle. Yliopistosta muodostuikin musiikinviljelyn ehdoton keskipiste. Ennen yliopiston muuttoa Helsinkiin kaupungin musiikkielämä oli lähinnä yksityisten harrastajien ja Viaporin upseereiden varassa. Fredrik Paciuksen (1809-1891) saapuessa Helsinkiin vuonna 1835 yliopiston musiikinopettajaksi hänen oli helppo kehittää pääkaupungin konserttielämää Akateemisen Musiikkiseuran luomalta pohjalta. Pacius pystyi käyttämään hyväksi Helsingin tarjolla olevat musiikilliset voimavarat ja loi kiinteän perustan kaupungin tulevalle orkesterielämälle. Hänen ansiokseen voidaan lukea eurooppalaistyylisen konserttielämän kehittäminen uudessa pääkaupungissa.

Fredrik Pacius asettui koko kaupungin konserttitoiminnan johtoon. Hänen tuekseen perustettiin vuonna 1844 *Sinfoniayhdistys* (Symfoniföreningen) ja seuraavana vuonna Pacius sai orkesterinsa kantajoukoksi Karl Ganszaugen 12-miehisen kylpyläorkesterin. Paciuksen epäkiitollisena osana oli koko aktiivisen toiminta-aikansa työskennellä amatöörivoittoisten orkesterien kanssa; ammattiorkesterien aika tuli vasta 1860-luvulla (teatteriorkesterit 1860-1882).[7] Paciuksesta tuli

---

[4] Rosas 1957: 923, OIMTSK 5/509.

[5] *Turun orkesterielämän uusi nousu* alkoi tanskalaisen Frederik Schnedler-Petersenin tullessa kapellimestariksi vuonna 1906. Selim Palmgrenin kapellimestarikaudella 1909-1912 oli hänen oopperansa Daniel Hjortin kantaesitys. Palmgrenin viimeisinä vuosina orkesterissa oli 24 soittajaa. Karl Ekman hoiti kapellimestarin virkaa vuosina 1912-1920. Ekman omistautui ajan suomalaisen musiikin esittämiseen. Vuosina 1920-1923 kapellimestarina toimi Willy Olsen. Orkesteriin kuului tuolloin 28 soittajaa. Vuosina 1923-1924 orkesteria johti Wilhelm Buschkötter. Taloudellisten vaikeuksien johdosta Turun Soitannollinen Seura päätti vuonna 1924 purkaa hänen sopimuksensa ja lopettaa koko orkesteritoiminnan. Itse seura toimi kuitenkin keskittyen kamarikonserttien järjestämiseen ja oopperatoiminnan tukemiseen. Orkesterimusiikkia kohdanneen ankaran iskun jälkeen ryhdyttiin toimintaan kaupungin tukeman orkesterin perustamiseksi, ja vuonna 1927 saatiin aikaan puoleksi kunnallinen Turun kaupunginorkesteri, joka kunnallistettiin kokonaan vuonna 1944 (OIMTSK 5/509).

[6] *F. A. Ehrström* (1801-1850), maamme laulunsävellyksen uranuurtaja. Hänen ystäväpiiriinsä kuuluivat monet suurmiehet, mm. Pacius, Topelius, Snellman ja Runeberg (OIMTSK 2/134, Salmenhaara 1995: 417-421).

[7] Helsingin epävakaisten orkesteririentojen lopullinen vakiintuminen tapahtui vuonna 1882, jolloin Robert Kajanus perusti 36 soittajaa käsittävän Helsingin Orkesteriyhdistyksen. Se oli Pohjoismaiden ensimmäinen vakituinen ja täysilukuinen ammattisinfoniaorkesteri. Orkesteri kamppaili alituisesti suurten vaikeuksien keskellä, mutta lannistumattoman energiansa ja henkilökohtaisten uhraustensa ansiosta Kajanus saattoi jatkuvasti laajentaa ja kehittää yritystään. Vuonna 1894 orkesterin nimi muutettiin Helsingin Filharmonisen Seuran orkesteriksi. Vuonna 1882 Martin Wegelius perusti ensimmäisen musiikkioppilaitoksen, Helsingin Musiikkiopiston (nykyinen Sibelius-Akatemia). Wegelius on todennut, että musiikkikoulu on musiikkielämän kiinteä juuri ja sinfoniaorkesteri eräs sen kauneimmista kukista. Vuonna 1900 Kajanus itse asiassa soitti Suomen musiikilliselle maailmankartalle tehdessään orkestereineen

suomalaisen musiikkielämän synnyttäjä, luoja ja rakentaja, jonka sävellyksistä etenkin Maamme-laulusta muodostui nuorelle ylioppilaspolvelle isänmaallisen ajattelun perusta. Pacius omaksui uuden kotimaansa aatevirtaukset ja pyrkimykset aidosti ja lämpimästi. Koska kumpikaan maan kielistä ei ollut hänen äidinkielensä, hän saattoi pysytellä kieliriitojen ulkopuolella. Ensimmäisen suomalaisen oopperan (Kaarle kuninkaan metsästys) kantaesitys vuonna 1852 oli kansallinen merkkitapaus. Läheinen ystävyys suomalaisten merkkihenkilöitten Cygnaeuksen, Snellmanin, Runebergin ja Topeliuksen kanssa vahvisti hänen yhteyttään suomalaiskansalliseen ilmapiiriin. Isänmaallisuuden symboleiksi kohosivat Maamme-laulun lisäksi Suomen laulu, Sotilaspoika, Hymni Suomelle ja Laps´ Suomen. Fredrik Pacius luopui Helsingin yliopiston musiikinopettajan virasta vuonna 1867. Hänen seuraajakseen valittiin Richard Faltin Viipurista. Faltinista tuli pian kaupungin keskeinen musiikkimies. Paciuksen jälkeen hän sai johtoonsa Akateemisen orkesterin, ja vuonna 1871 hän perusti Lauluyhdistyksen (Sångföreningen) jatkaen Paciuksen aloittamaa oratorio- ja passioperinnettä.

Viipuri on syntynyt esihistoriallisen ajan karjalaisen heimon tärkeän kauppa- ja uhripaikan perustuksille. Sen omistamisesta on kiistelty idän ja lännen välillä lähes tuhat vuotta. Tänä aikana ovat Viipuria hallinneet vuorollaan rikkaat hansakauppiaat, mahtavat ruotsalaiset linnanherrat ja lopulta suomalais-ruotsalais-saksalais-venäläinen porvaristo. Viipurin musiikkielämän juuret löytyvät kaukaa keskiajalta. Viipuri oli jo 1600-luvulla monien kulttuurien leimaama kaupunki, jolla oli enemmän kontakteja Baltian maihin ja Pohjois-Saksaan kuin millään muulla kaupungillamme. Tähän vaikuttivat luonnollisesti kaupunkiin muuttaneet saksalaiset kauppiaat. Suuri merkitys oli myös niillä saksalaissyntyisillä urkureilla, jotka vaikuttivat 1600-1700-luvilla.

Musiikinharrastuksen avainhenkilöiksi kohosivat saksalaissyntyiset muusikot *Gotthard Johan Dieberg* (1799-1857) ja *Heinrich Wächter* (1818-1881). Varsinaisen orkesteritoiminnan luojana voidaan pitää kuitenkin *Richard Faltinia* (1835-1918). Ensimmäinen sinfoniakonsertti oli 1.2.1860. Kun Helsingin musiikkielämä oli 1850-luvulla keskittynyt Fredrik Paciuksen ympärille, Viipurin musiikkielämän keskeinen henkilö oli Richard Faltin. Faltinin muutettua vuonna 1869 Helsinkiin Nikolainkirkon urkuriksi, Viipurista puuttui jonkin aikaa hänenlaisensa kokoava persoonallisuus, mutta orkesteritoiminta jatkui. Kapellimestareina toimivat Ernst Schnéevoigt, Theodor Sörensen ja Robert Moser. *Viipurin Musiikin Ystävät perustettiin tammikuussa 1894.* Orkesteritoiminnan turvaamiseksi tarvittiin yhdistys, jolla tuli olla mahdollisimman laaja luottamus ja taloudellinen pohja.

1800-luvulla oli orkesteriharrastusta Turun lisäksi Kuopiossa,[8] Kokkolassa, Tampereella[9] ja Vaasassa.[10] Porin Soitannollinen Seura perusti vuonna 1877 Poriin orkesterin, joka muodostui

---

suurta huomiota herättäneen konserttimatkan Pariisin maailmannäyttelyyn. Orkesterin taloudellinen pohja vakiintui vasta keväällä 1914, jolloin se kunnallistettiin ja nimeksi tuli Helsingin kaupunginorkesteri (OIMTSK 3/321-322, Marvia).

[8] *Kuopiossa* toimi maaherra A. J. Ramsayn perustama, Turun vastaavan seuran jälkeen maan vanhin musiikkiseura jo vuodesta 1794, mutta vain muutamia vuosia. Kuopio tunnetaan musiikkikaupunkina vasta 1800-luvun puolivälistä alkaen. Säveltäjä ja urkuri Rudolf Lagi (1823-1868), joka toimi Kuopiossa vuosina 1845-1850, perusti vilkkaasti toimivan Soitanto-yhdistyksen (Castrén 1985: 6, OIMTSK 3/570).

[9] *Tampereen* kaupungin (perustettu 1779) alkuajoilta on musiikinviljelyä koskevia tietoja säilynyt niukasti. 1850-luvulla kaupungissa oli musiikkiyhtyeitä, ja 1860-luvulla kaupungissa oli oma soittokunta, jota johti Jeremias Sharlin. Vuonna 1878 Tampereelle perustettiin Soitannollinen Seura, jonka johtajaksi kutsuttiin kapellimestari Ernst Schnéevoigt Viipurista (OIMTSK 5/421, Eljanko 1994: 115).

[10] Jo 1600-luvulla tiedetään Vaasassa olleen useita muusikkoja ja pelimanneja. Vaasaan vuonna 1692 valittu urkuri Johan K. Kempfer oli myös viuluniekka. Triviaalikoulussa oli J. Wasbomin aikana orkesterikin. Vuonna 1784 kirkkoon saatiin 28-äänikertaiset urut. Hovioikeuden presidentti C. F. Rotkirchenin talossa soitettiin 1820-luvulla jousikvartettoja, ja varakkaiden porvarien tytöt saivat pianon- ja laulunopetusta. Vuosina 1840-1864 kaupungin keskeinen musiikkimies oli Erik J. Gestrin. Hän perusti sekakuoron, kokosi orkesterin ja järjesti yli 50 konserttia. Vuonna 1887 piti kaupunkiin perustettu Vaasan orkesteri ensimmäisen konserttinsa. 1900-luvun vaihteessa sitä johti F. Neisser, 1908-1911 Ossian Fohström ja 1912-1915 Hans Aufrichtig. Sekakuoron sammuttua perusti E. J. Gestrin 1847 Lauluyhdistyksen, joka esitti mm. osia Haydnin Luomisesta. Vuonna 1876 perustettu Vaasan Musiikkiyhdistyksen kuoro esitti johtajanaan Axel Stenius monia orkesterisäestyksellisiä vokaaliteoksia. Vaasan valtakunnallisilla

viidentoista amatöörisoittajasta. Orkesteri soitti silloin etupäässä viihde- ja tanssimusiikkia. Hangossa toimi vuosina 1896-1904 Hangö Musikvänners kapell.[11]

1.2. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

1.2.1. Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimus perustuu kvalitatiiviseen yleisnäkemykseen ja sitä voidaan Bogdan – Biklen (1982: 27-30) mukaan tarkastella viiden tutkimuspiirteen kautta: 1) Tutkimuksen tekijä suorittaa tutkimuksensa luonnollisessa ympäristössä. 2) Kvalitatiivinen tutkimus on kuvailevaa eli deskriptiivistä. 3) Sen keskeisin osa-alue on tutkimusprosessi. 4) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa edetään yksittäistapauksista yleiseen lainalaisuuteen eli aineistoa analysoidaan induktiivisesti. 5) Siinä keskitytään erityisesti merkitysten etsimiseen. Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti (ks. myös Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 1997: 161, 164-165).

Pirkko Anttilan (2000: 180) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on 1) tulkinta, 2) ymmärtäminen ja 3) merkityksenanto. Tutkittavassa kohteessa on hyvin monia ja monentasoisia tulkittavia piirteitä, mm. kulttuuriin liittyvät tekijät ja historialliset ulottuvuudet. Tulkitut osat on tutkijan itse yhdistettävä uudeksi kokonaisuudeksi. Siihen tulee mukaan tutkijan ymmärrys asiasta. Kun jotakin kohdetta tutkitaan eri aikoina, silloin tulkintaan ja ymmärrykseen vaikuttaa kunkin ajankohdan kulttuurinäkemys. Tulkintaan ja ymmärrykseen vaikuttavat tekijät voidaan Varton (1992: 65) mukaan jäsentää seuraavasti: 1) Maailma on merkityshorisonttina erilainen eri aikoina ja eri ihmisille, koska 2) Ihmisiä kiinnostavat eri asiat ja 3) Tutkijan oma kokemuksellinen maailma on vain hänen omansa sekä 4) Tutkimukselle asetetut lähtökohdat ja tavoitteet ovat erilaiset.

Omassa tutkimuksessani olen käyttänyt sisällönanalyyttistä menettelytapaa. Sen avulla olen analysoinut asiaa valottavia dokumentteja systemaattisesti ja mahdollisimman objektiivisesti. Dokumenteilla tarkoitetaan laajasti ottaen kaikenlaista ilmiötä dokumentoivaa aineistoa. Se voi olla julkaistuja tekstejä, arkistomateriaalia, elämäkertoja, kirjeenvaihtoa ja valokuvia. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, kuten myös historiallinen analyysi ja diskurssianalyysi. Diskurssianalyysillä tarkoitetaan tutkimussuuntausta, joka tutkii tekstiä ja puhetta eri näkökulmista. Analyysin kohteena on diskurssien, tekstien, puheen, viestien, dialogien ja keskustelujen maailmat. Diskurssin osatekijät ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen muoto, joka tapahtuu tietyssä ajassa ja tietyssä tilassa. Myös kirjoitettu teksti on viestintää, jonka osapuolet osallistuvat sosiokulttuuriseen toimintaan (Metsämuuronen 2003).

Olen pyrkinyt luomaan tutkittavasta kohteesta kokonaiskuvan ja kuvata historian tapahtumia niin kuin ne todellisuudessa tapahtuivat. Vaikka tutkimukseni on ensi sijassa musiikinhistoriallinen, tarkastelukulma sisältää vahvan näköalan tuon ajan Suomen yleiseen historiaan ja poliittiseen

---

laulujuhlilla 1894 sai kantaesityksensä Jean Sibeliuksen Improvisaatio (myöhemmin Kevätlaulu) säveltäjän johtaessa. Samassa tilaisuudessa kantaesitettiin myös Armas Järnefeltin Korsholma (OIMTSK 5/547-548, Tawaststjerna 1967: 26-28).

[11] *Hangon Musiikinystävien* toimintaa pohjustettiin jo vuosia aiemmin paikallisissa sanomalehdissä. Hangossa oli paitsi vapaapalokunnan (HFBK) puhallinorkesteri, myös pataljoonan soittokunta ja vuosina 1887-1895 Gosskapellet. Tässä nuoriso-orkesterissa oli yhdeksän soittajaa ja sitä johti A. A. Liljeström. Vuonna 1892 perustetussa amatööriorkesterissa oli kahdeksan soittajaa. Hangon Musiikinystävien orkesterin kapellimestariksi valittiin viipurilainen Franz Wallwitz viidentoista hakijan joukosta. Wallwitz oli aiemmin johtanut Viipurin Arbetareföreningens i Viborg barnkapellia. Uuden kapellin ensi-esiintyminen oli uudenvuodenpäivänä 1896. Alkuvuosina toiminta oli vilkasta ja kapellilla oli runsaasti tilauskonsertteja, ulkoilmakonsertteja, kansankonsertteja ja helppotajuisia. Vähitellen toiminta kuitenkin kuihtui pois ja kapellimestaria syytettiin värittömyydestä. "Musikaliska intressera på vår ort f.n. icke blott slumra utan sova tungt (Dahlström 1976: 46-52, 61-62).

tilanteeseen. Ei ole olemassa kuitenkaan neutraalia laadullista tutkimusta, joka tuottaisi objektiivisia tutkimustuloksia eli tutkijalla on oikeus jonkinlaiseen subjektiivisuuteen (Tuomi – Sarajärvi 2002: 148). Tutkimus nojaa sellaisiinkin kirjallisiin lähteisiin, jotka käsittelevät tutkittavaa aikaa muiltakin näkökannoilta kuin niiltä, jotka liittyvät tutkimukseen välittömästi. Tämä koskee erityisesti kansallisen herätyksen ja kansallisen identiteetin kehittymistä ja sortovuosien tapahtumia. Tällä tavalla pyrin saamaan tutkittavasta ilmiöstä kokonaiskuvan oman aikansa ympäristössä. Tutkimustani on vaikeuttanut se, että Viipurin Musiikin Ystävien arkisto on tuhoutunut. Tieto on kerätty pääasiassa paikallisista sanomalehdistä, lukuisista historiakirjoista ja joittenkin säveltäjä-kapellimestarien arkistoista.

Tieteenfilosofian ydin on tiedettä koskevien käsitysten kriittinen arviointi eli niiden problematisointi, täsmentäminen, perusteleminen tai kumoaminen. Tieteenfilosofia sisältää osa-alueenaan metodologian eli opin tieteen järkevistä menetelmistä (Tuomi – Sarajärvi 2002: 11). Tieteenfilosofian ongelma-alue jaetaan usein yleiseen ja erityiseen osaan. Näistä jälkimmäisessä tutkitaan erityistieteiden filosofisia ja metodologisia perusteita. Historiatieteen filosofiassa tutkitaan kausaalitieteen käsitettä historiassa, historiallisten lakien olemassaoloa sekä historiallisen selittämisen ja ymmärtämisen luonnetta.

Hermeneuttinen eli tulkinnallinen menetelmä on alun perin tarkoittanut tekstin sisällön tulkintaa. Hermeneutiikka tulee kreikan kielen verbistä 'hermeneuein', tulkita. Hermenettisen tutkimusotteen pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiöitä, niiden päämääriä ja motiiveja. Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on tässä tutkimuksessa Viipurin rikas musiikkikulttuuri, toisin sanoen kapellimestareiden ja esittävien taiteilijoiden suhde omaan elämäntodellisuuteensa (Laine 2001). Laineen mukaan fenomenologiassa kokemuksellisuus tai elämyksellisyys on ihmisen maailmansuhteen perusmuoto (vrt. Varto 1992, Laine 2001). Ihmistä voidaan fenomenologien mukaan ymmärtää tuota maailmansuhdetta tutkimalla (Laine – Kuhmonen 1995: 17). Täten fenomenologisen tutkimuksen kohde voidaan tarkentaa musiikkiohjelmiston ja historiallisten tapahtumien tutkimiseksi. Se tarkoittaa esimerkiksi sortokausien aikana esitettyjen laulujen sanojen tulkintaa (mm. Herää Suomi!, Ateenalaisten laulu, Ristilukki, Finlandia ja Korsholma). Säveltäjien ja aikalaisten sanalliset luonnehdinnat laulujen sisällöstä ovat merkityksellisiä. Tietyn musiikin soittaminen tai laulaminen toistuvasti samanlaisissa tilaisuuksissa on paljastavaa. Hermeneutiikalla tarkoitetaan ymmärtämisen ja tulkinnan teoriaa, jossa yritetään etsiä tulkinnalle sääntöjä, joita noudattaen voitaisiin puhua vääristä ja oikeammista tulkinnoista. Hermeneutiikan kaksi muuta avainkäsitettä ovat esiymmärrys[12] (Lappalainen 2002) ja hermeneuttinen kehä. Ymmärtäminen on aina tulkintaa. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteena on käsitteellistää tutkittava ilmiö, toisin sanoen tavoitteena on tehdä jo tunnettu tiedetyksi.

Historiantutkimus pyrkii muodostamaan kokonaiskuvaa luotettavien lähteiden avulla. Kun selvitellään orkesterin ohjelmistoa, on metodina ohjelmien tutkiminen, luetteloiminen ja luettelon jäsentäminen. Näiden kautta voidaan löytää kapellimestarikohtaisia painotuksia. Kun taas selvitellään kapellimestarin työtä, on metodina kommenttien tutkiminen ja niistä päätteleminen. Kapellimestarin oma työkokemus paljastuu muistelmista, sanomalehtiarvosteluista ja läheisten kommenteista.

1.2.2. Historiallis-kvalitatiivinen tutkimus

Historiallisen tutkimuksen tarkoituksena on rekonstruoida menneisyyttä systemaattisesti ja objektiivisesti keräämällä, arvioimalla, todentamalla ja yhdistelemällä erilaista todistusaineistoa tavoitteena todentaa faktoja ja saavuttaa puolustettavissa olevia päätelmiä. Historiallisen

[12] Esiymmärrys tarkoittaa sitä, että tutkijalla ei ole pelkkää tietoa, vaan jo aiemmin muodostunut käsitys tutkimuskohteestaan.

tutkimuksen luonteenomaisia piirteitä ovat mm. seuraavat tekijät (Anttila 2000: 315): 1) Historiallinen tutkimus riippuu tietoaineksesta, jonka havaitsijana on tavallisesti ollut joku muu kuin tutkija itse. 2) Historiallisen tutkimuksen aineiston tarkoituksena on tarjota tarkkaa, systemaattista ja perusteellisen tyhjentävää tietoa. 3) Historiallinen tutkimus riippuu kahdenlaisesta tietoaineksesta, primaarilähteistä, joissa tutkija on suora havaintojen tekijä tutkittavasta asiasta ja sekundaarilähteistä, joissa tiedonvälittäjä raportoi toisten tekemistä havainnoista ja joissa tietoa on kerran tai useammin siirretty alkuperäislähteestä. Tietoaineksen kriittinen arviointi tapahtuu esittämällä kysymyksiä ja arvioimalla sitä kahdesta suunnasta. Ulkoinen kritiikki kysyy, 1) Onko dokumentti autenttinen? 2) Mikä on lähteen synty-yhteyden määritys? 3) Millaisia ovat lähteen puutteet? 4) Mikä on ajallinen välimatka ilmiöön? 5) Onko lähde alkuperäinen vai jäljennös? Sisäinen kritiikki kysyy, 1) Onko tieto täsmällinen ja relevantti? 2) Mikä on lähteen totuudenmukaisuus? 3) Ymmärretäänkö ilmiö? 4) Mikä on ollut tiedonantajan tarkoitus?

Sisäisen kritiikin tehtävänä on tutkia tietolähteitten motiiveja, yksipuolisuuksia, rajoituksia ja tiedon liioittelua. Tämä sisäisen tietoaineksen evaluaatio, arviointi, tekee historiallisesta tutkimuksesta tarkan ja vaativan. Lähdekritiikin tehtävänä on tutkia tietolähteiden yksipuolisuuksia. Tietoaineksen kriittinen arviointi tapahtuu arvioimalla sitä kahdesta suunnasta. Ulkoinen kritiikki kysyy esimerkiksi sitä, millaisia ovat lähteen puutteet tai onko lähde autenttinen? Sisäisen kritiikin tehtävänä on tutkia tietolähteitten motiiveja ja yksipuolisuuksia. Tämä sisäisen tietoaineksen kritiikki tekee historiallisesta tutkimuksesta tärkeän ja vaativan. Kolmas näkökulma on etäisyys ja riippuvuuden arviointi. Historiatutkimuksen lähdekriittinen ote on huomattavasti paljon vahvempi kuin muissa laadullisen tutkimuksen metodeissa.

Tutkimukseni dokumentit ovat niin luotettavia kuin vain voivat olla (sanomalehdet, historiakirjat). Luonnollisesti tapahtumien tulkinnassa on oltava mahdollisimman totuudenmukainen. Primaariaineisto tuottaa tarkkoja tutkimustuloksia. Lehtiarvosteluissa ja muissa sanomalehtikirjoituksissa on tietenkin liioiteltuja ja väritettyjä dokumentteja, elettiinhän tuolloin sortokausien aikaa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskeskustelussa nousevat hyvin nopeasti esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta.

Musiikkielämän vaatimukset vuosisadan vaihteessa näyttävät vähäisiltä nykypäivän näkökulmasta. Musiikki vaikuttaa aina kuulijoihinsa, ja sen vastaanotto, joista arvostelut ja muut kommentit antavat vain viitteitä, on aina kokonaisvaltainen tapahtuma, jonka voimaa ulkoiset tekijät eivät välttämättä heikennä. Vaikka kriitikoiden arvioinnit näyttävät noina vuosina asiantuntemukseltaa heikolta, ja kirjoittamisperinne ohuelta, on muistettava, että lehdistö pyrki täyttämään lukijoiden odotukset ja näyttää myös saavuttaneen siinä tuloksia.

1.2.3. Viljo Rasilan malli

Tutkimus perustuu suurelta osin kirjallisiin lähteisiin. Tästä syystä voidaan tekstejä analysoitaessa käyttää Viljo Rasilan (1977: 114-118) kehittämiä analyysikategorioita. Rasila painottaa neljää asiaa analysoitaessa kirjallisia tekstejä: 1) Kiinnostusanalyysi: Mistä asioista ja missä painosuhteissa kirjoittaja on kiinnostunut? 2) Asenneanalyysi: Miten kirjoittaja on asennoitunut eri kohteisiin eri aikoina? 3) Tavoiteanalyysi: Mihin kirjoittaja on pyrkinyt? 4) Motiivianalyysi: Mitkä ovat kiinnostuksen, asenteiden ja menettelytapojen motiivit?

Tutkimukseni sisältää näköalan vuosisadan vaihteen yleiseen historiaan ja sen poliittiseen ja puoluepoliittiseen tilanteeseen. Tutkijana olen pyrkinyt asennoitumaan eri kohteisiin mahdollisimman tasapuolisesti, vaikka pohjavireenä on ollut vahva isänmaallinen lataus. Edelleen olen pyrkinyt tavoitteeseen esittämällä erilaisia näkemyksiä ja tulkintoja. Motiivina on ollut mielenkiinnon herättäminen kansallisen herätyksen ja kansallisen identiteetin kehittymiseen ja vaikutukseen Viipurissa sortovuosien vaikeina aikoina. Yleistä kiinnostavuutta lisännee se, että

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toiminnan ensimmäisestä kaudesta 1894-1918 ei ole kokonaishistoriikkia.

Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti on tässä yhteydessä ymmärrettävä hyvin väljässä merkityksessä: esimerkiksi kirjat, artikkelit, päiväkirjat, kirjeet, haastattelut, ja miltei mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti. Historiallisen analyysin tarkoituksena on luoda menneisyydestä kokonaiskuva ja kuvata historian tapahtumia niin kuin ne todellisuudessa tapahtuivat, kun taas sisällönanalyysi ja diskurssianalyysi tarkastelevat inhimillisiä merkityksiä.

Jos halutaan tutkia tapahtumia, jotka ovat tapahtuneet, esimerkiksi jonkin asian historiallista taustaa tai kehityskulkua, on mahdollista löytää asiaa valottavia dokumentteja, ajankohtaan liittyvä artikkeleita, sanomalehdissä julkaistuja arvosteluita ja uutisia, haastatteluja, tilastoja ja kirjoja. Dokumenttiaineistoa koottaessa kohoaa esiin kysymys siitä, miten voidaan saada käsiin kaikkein olennaisin materiaali. Dokumenttiaineistossa on otettava huomioon aineiston lähdekritiikki. Osa dokumenttiaineistosta on sekundaariaineistoa, joka tutkijan on osattava erottaa primaariaineistosta. Hyvä tutkimus on sillä tavalla hedelmällistä, että sen tulokset herättävät uusia kysymyksiä, kohottavat esiin uusia ongelmia ja panevat ajattelemaan eteenpäin. Tutkimuksessani on juuri tästä kysymys. Kun puhutaan tutkimuksen yleisestä luotettavuudestaja pätevyydestä, puhutaan siitä, että tutkimus kokonaisuudessaan ja sen tulokset ovat valideja eli luotettavia.

Sanomalehtien kirjoituksiin perustuva lähdeaineisto vaatii lähdekritiikkiä, ovathan lehdillä taustavoimansa, ja sen kirjoittajilla omat ennakkoasenteensa. Vaikka lehdistön poliittisilla asennoitumisilla ei liene suurta merkitystä itse musiikkiin ja sen arvioimiseen, ne on otettava huomioon muita asioita pohdittaessa. Kieliriitojen vaikutus lehtien kannanottoihin näyttää olleen merkittävä. Sanomalehdissä olevat konserttien ohjelmat on helppo ymmärtää tosiasioina, mutta arvostelijoidan ammattitaito – ehkä myös asenteet – tulee ottaa huomioon tutkittaessa orkesterin ja kapellimestarin menestystä musiikin esittämisessä.

Teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisen tulkintoja asioista, heidän antamiaan merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi – Hurme 2001). Teemahaastattelussa pyrin löytämään vastauksia tutkimukseni tarkoituksen, ongelmanasettelun ja tutkimustehtäväni mukaisesti. Etukäteen valitsemani teemat perustuvat viitekehykseeni. Laadullisen tutkimuksen haastattelua voidaan pitää joustavana siksi, että on mahdollisuus saada tietoa halutuista kysymyksistä (haastateltavat: Sulo Aro, Valle Ojaniemi ja Eero Veneskoski). Esitin kysymykset siinä järjestyksessä kuin katsoin aiheelliseksi.

1.2.4. Tutkimustulosten luotettavuuden tarkastelua

Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan perinteisesti tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä sillä on tarkoitus mitata. Kun teoreettinen ja operationaalinen määritelmä ovat yhtäpitävät, on validiteetti täydellinen. Olennainen osa laadullisen tutkimuksen analyysista muodostuu siitä, että tutkija tarkastelee kriittisesti tutkimusaineiston merkityksellisyyttä, arvoa ja pätevyyttä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteettikysymys on teoreettinen ja monivaiheinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu kohdistuu moniin eri näkökulmiin: 1) Aineiston validiteetti 2) Havaitsemisen ja ilmiön kuvaamisen validiteetti 3) Tulkinnan validiteetti ja 4) Tutkimuksen tavoitteiden validiteetti. Voidaan hakea vastausta seuraaviin kysymyksiin: 1) Tuottaako aineisto tutkimustuloksia? 2) Oliko aineisto koottavissa aidosti ja spontaanisti? 3) Olivatko kysymykset johdattelevia? 4) Ovatko ulkopuoliset tekijät vaikuttaneet aineistoon? 5) Onko tiedontuottajilla ollut syytä kätkeä, liioitella ja muunnella tietoa? 6) Onko tieto autenttista, niin ettei se ole toisen käden tietoa? (vrt. Tuomi – Sarajärvi 2002).

Tutkimusprosessin johdonmukaisuudella tarkoitetaan tutkittavan ilmiön perusrakenteen, tutkimuksen aineistonhankintatavan, teoreettisen lähestymistavan, analyysimenetelmän ja tutkimuksen raportointitavan loogisuutta. Tutkimukseni perustuu kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen. Ihminen on ainutlaatuinen yksilö, joka luo kokemuksistaan merkityksiä (Rauhala 1996).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on tutkimuksen keskeinen tutkimusväline ja näin ollen myös tutkimuksensa keskeisin luotettavuuden kriteeri. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvionti koskee koko tutkimusprosessia, aineistoa, aineiston analyysiprosessia ja tulosten luotettavaa esittämistä (Eskola – Suoranta 1998). Olen käsitellyt itse kaiken aineiston, haastattelut, aukikirjoittanut ja analysoinnut. Pidän sitä yhtenä luotettavuuden kriteerinä.

Tuomi – Sarajärven (2002: 133) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuskeskustelussa nousee esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Tällöin metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) käsittein.

Tutkijan omat ratkaisut ja valinnat näkyvät tutkimuksen eri vaiheissa. Näistä syistä laadullisen tutkimuksen keskeinen luotettavuuskriteeri on se, että tutkimuksteksteissä kerrotaan mahdollisimman tarkasti, mitä aineistonkeräyksessä ja sen jälkeen on tapahtunut (Eskola – Suoranta 1998). Olen pyrkinyt raportoimaan tutkimusta eri vaiheineen näiden vaatimusten mukaan. Oleellista on, että tutkimusraportin lukija pystyy seuraamaan tutkijan tekemiä ratkaisuja ja niiden perusteluja loogisesti (Grönfors 1985).

1.3. Tutkimustehtävä

Suomen musiikin keskuksina on pidetty perinteisesti Turkua ja Helsinkiä. Viipurin merkitys musiikkikaupunkina on unohdettu, varsinkin viime sotien jälkeen. Tämä tutkimukseni koskee Viipurin Musiikin Ystävien orkesteria vuosina 1894-1918. Tutkimuksen lähtökohtana on Sibelius-Akatemiassa vuonna 1998 valmistunut lisensiaatintyöni Toivo Kuula kapellimestarina – tutkimus Toivo Kuulasta ja hänen vaikutuksestaan Oulun, Helsingin ja Viipurin orkesteritoiminnan kehitykseen vuosina 1910-1918. Tällöin huomasin Viipurin-aikaa tutkiessani, kuinka rikkaat ja pitkät musiikkiperinteet kaupungilla on ollut. Viipurin orkesterielämän tutkimattomuus on antanut minulle aiheen jatkaa mielenkiintoista työtä. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterista ja sen ensimmäisestä vaiheesta 1894-1918 ei ole kokonaisesitystä. Varsin laajasti käsittelen myös Suomen suuriruhtinaskunnan syntyvaiheita ja Vanhan Suomen liitosta. Käsittelen myös kansallisia suurmiehiämme, Pietarin vaikutusta, Sortavalan seminaarin hedelmöittävää vaikutusta koko Karjalan kehitykseen sekä laulujuhlien kansallista merkitystä.

Mitkä seikat tekivät tarpeelliseksi perustaa Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri vuonna 1894?

Musiikkitoiminta oli jo ennen Viipurin Musiikin Ystävien (VMY) perustamista erittäin vilkasta ja monipuolista. Orkesteritoiminnan luojana voidaan pitää Richard Faltinia, joka keväällä 1860 johti ensimmäiset sinfoniakonsertit. Orkesteritoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tarvittiin yhdistys, jolla tuli olla mahdollisimman laaja yhteiskunnallinen luottamus ja varmempi taloudellinen pohja.

Viipuriin vuonna 1860 perustettu amatööripohjainen orkesteri tahdottiin muuttaa vähitellen ammattiorkesteriksi. Marraskuussa 1893 kutsuttiin koolle asiasta kiinnostuneita viipurilaisia ja valittiin valmisteleva toimikunta viemään asiaa eteenpäin. Tammikuussa 1894 päätettiin perustaa Viipurin Musiikkiyhdistys, myöhemmin Viipurin Musiikin Ystävät. Jo yhdistystä perustettaessa lausuttiin myös ajatus orkesterikoulusta ja sen tarpeellisuudesta. Toimenkuvaan kuului myös kuoro, jota tarvittaisiin suuremmissa oratorio- ja oopperaesityksissä. Yhdistyksen tuli sääntöjensä mukaan

edistää ja kohottaa säveltaiteen harrastusta perustamansa orkesterin avulla. Musiikinystävien vaikutusvaltaiset johtokuntaan valitut perustajajäsenet kuuluivat myös kaupungin päättäviin elimiin.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin konserttitoiminta

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toiminnan ensimmäinen vaihe osui ajankohtaan, jolloin alkoi uusi kausi suomalaisessa taidekulttuurissa. Se koettiin yleisen innostuksen ja nousun kaudeksi, on puhuttu jopa taiteemme kultakaudesta. Kyseinen ajanjakso sortokausista huolimatta oli poikkeuksellisen tärkeä koko historiamme ja kansamme identiteetin kannalta. Tutkittavana ajankohtana Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa oli seitsemän kapellimestaria: Robert Moser (1894-1898), Armas Järnefelt (1898-1903), musiikintutkijoitten täysin unohtama kapellimestari Juho Leino (1903-1908), Erkki Melartin (1908-1911), Ilmari Weneskoski (1911-1914), Leevi Madetoja (1914-1916) ja Toivo Kuula (1916-1918). Tutkimukseni piiriin kuuluu myös kysymys, missä eri tilanteissa orkesteri soitti. Tutkimus pyrkii selvittämään, miten orkesteri koottiin ja millainen oli soittajisto. Selvitettäviä asioita ovat myös kapellimestarien taustat ja konserttien vastaanotto. Joukossa on myös kapellimestareita, joista tiedetään erittäin vähän (Juho Leino, Ilmari Weneskoski). Tutkimukseni piiriin kuuluvat myös eri tyyppiset konsertit ja konserttipaikat (liite 1) sekä arvioinnit konserteista.

Suomalaisen musiikin osuus Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ohjelmistossa

Tutkimukseni pääpaino on ohjelmistossa ja sen valinnassa. Kapellimestarit ja heidän toimintansa ovat tässä mielessä avainasemassa ja tutkimukseni pääosassa. Useimmat heistä olivat Viipurissa vain kaksi tai kolme vuotta. Ohjelmiston valinnalta tuskin voi odottaa tiukkaa johdonmukaisuutta, mutta toisaalta lyhytjänteinen suunnittelu antoi vapaat ja spontaanit mahdollisuudet seurata ajan tapahtumia. Armas Järnefeltin kaudella *suomalainen musiikki* tuli jäädäkseen, siihen vaikutti luonnollisesti Armas Järnefeltin ja Jean Sibeliuksen sukulaisuussuhde.

Kansallinen identiteetti

Kansallisen identiteetin tärkeimpänä synnyttäjänä on tietoisuus kansan omasta menneisyydestä. Vasta Kalevalan ilmestyminen vuonna 1835 herätti suomalaiset perusteellisemmin etsimään omia juuriaan. Kalevala vaikutti kaikkein ratkaisevimmin suomalaiskansallisen identiteetin ja suomenkielisen kirjallisuuden syntyyn. Se osoitti omalla tavallaan suomen kielen tasavertaisuutta erityisesti ruotsin kielen rinnalla. J. V. Snellman pyrki herättämään suomalaiset kansallistietoisiksi, omaa kansallista identiteettiään arvostavaksi. Kun ajattelee sitä valtavaa vaikutusta, mitä Kalevalalla oli suomalaisen kulttuuri-identiteetin luojana, tuntuu yllättävältä, että vasta 1890-luvulla kalevalaisen aihepiirin vaikutus alkoi ilmetä Suomen taiteessa. Karelianismi hyödynsi kansallisia aarteita. Oliko kapellimestarin valitsemassa ohjelmistossa ja sen esittämillä teoksilla tiedostamaton tai tietoinen rooli *kansallisen identiteetin* vahvistajana? Voisivatko sortokaudet näkyä ohjelmistossa? Pyrittiin kestämään vaikeat ajat ja taistelemaan musiikillisin keinoin sortotoimia vastaan. Tutkimus pyrkii selvittämään myös kansallisten suurmiesten ja yhteiskunnallisten tilanteiden vaikutusta ja sen näkymistä ohjelmistopolitiikassa.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulu

Viipurin Musiikin Ystäviä perustettaessa tuotiin esille ajatus, että myöhemmin oli tarkoitus perustaa orkesterikoulu. Tutkimuksessa selvitetään VMY:n orkesterikoulun toimintaperiaatteet, opettajat, oppilaskonsertit ja verrataan samanaikaista kehitystä Helsingissä ja muualla. Lähteiden sallimissa rajoissa pyrin selvittämään myös sitä, miksi orkesterikoulu oli tarpeellinen ja miten orkesterikoulu

pystyi vastaamaan ajan asettamiin vaatimuksiin ja haasteisiin sekä siihen, miten ohjelmisto muuttui kansalliseen suuntaan. Selvittelen myös koulun toimintaperiaatteita ja miksi yhteissoitto oli tarpeellinen.

Viipurin muu konserttitoiminta

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri oli 1900-luvun taitteessa tärkein osa Viipurin musiikkielämää. Solisti- ja kuorokonsertit eivät varsinaisesti kuulu tutkimukseni piiriin, mutta ne täydentävät kokonaiskuvaa ja antavat erinomaisen läpileikkauksen tuolloin esiintyneistä taiteilijoista ja heidän ohjelmistostaan. Kuva Viipurin monipuolisesta musiikkielämästä jäisi kapeaksi, jos tutkimus koskettelisi vain orkesteritoimintaa.

Viipuri pystyi hyödyntämään sijaintiedun Pietarin tuntumassa. Rautatieyhteys Helsingistä Pietariin valmistui vuonna 1870. Lukuisat kansainväliset huippusolistit matkallaan Tukholman ja Helsingin kautta Pietariin konsertoivat mielellään myös Viipurissa. Kuorokonserteilla ja suomalaisten laulusolistien konserteilla näyttää olleen kansallista henkeä kohottava merkitys. Viipurin laulujuhlat 1895 ja 1908 olivat kansallisia merkkitapauksia. Solisti- ja kuorokonserttien ohjelmistoista on luettelo (liite 2) työni lopussa.

Tutkimuksen piiriin kuuluvat myös oopperaesitykset ja vierailukonsertit sekä Emil Sivorin perustaman Viipurin lukkari-urkurikoulun ja Wiborgs Sångar Bröder -kuoron perustaminen sekä koulujen musiikinopetuksen pitkät perinteet.

Tutkimukseni pääkysymyksiin pyrin vastaamaan Yhteenvedossa (luku 11), mutta osakysymyksiin antamani vastaukset ja johtopäätökset esitän tekstin edetessä, pääasiassa lukujen 4-10 lopussa.

1.4. Tutkimuksessa käytetyt lähteet

Tutkimuksen kannalta ongelmana on se, että Viipurin Musiikin Ystävien arkisto on tuhoutunut eikä elossa olevia toimihenkilöitä enää ole, puhumattakaan soivista näytteistä. Tämä on vaikeuttanut tutkimustani. Viipurin Musiikin Ystävien ensimmäisen kauden toiminta jouduttiin lakkauttamaan 23.1.1918, kun Viipurin punakaarti oli julistanut paikallisen yleislakon.

Yhdistykseltä jäi perinnöksi huomattava orkesterinuotisto, jonka nidosten lukumäärä kohosi yli tuhannen, vaikka siitä kansalaissodan aikana joutuikin kadoksiin ainakin puolet.[13] Joitakin nuotteja on säilynyt Päijät-Hämeen konservatoriossa. Viipurin Musiikkiopiston nuotisto onnistuttiin sitä vastoin pelastamaan talvisodan loppuvaiheessa.[14]

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin arkistoa[15] ei ole löytynyt Kansallisarkistosta, Mikkelin maakunta-arkistosta, Joensuun maakunta-arkistosta, Turun Sibelius-museosta eikä Päijät-Hämeen Konservatoriosta. Olen tiedustellut arkistoa myös kirjeitse 15.5.1997 Leningradin alueen Viipurin Arkiston esimieheltä, kirjastonjohtaja V. F. Pantelejevilta. Vastauksessaan 27.5.1997 hän ilmoitti, että kyseistä arkistoa ei ole löytynyt. Nykyisessä Viipurin Maakunta-arkistossa (Vyborg Lenoblogosarchiv) ei ole VMY:n arkistoa eikä sitä ole myöskään luovutettu ennen sotia eikä sitä

[13] Turunen 1930.

[14] Yli 10 000 nuottia käsittävä musiikkikirjasto lähetettiin Haaparantaan, mistä se rauhan palattua siirrettiin Lahteen. Viipurin Musiikkiopiston vahtimestari ja Boris Sirpon 'oikea käsi' Hulda Puustel sai nuotiston pelastettua liikennetarkastaja E. A. Pinomaan (1885-1962) avulla. Valtionrautateiden palveluksessa ollut Pinomaa osallistui Viipurin-kaudellaan sekä kunnallispolitiikkaan että kaupungin monipuoliseen kulttuuritoimintaan. Viipurin Musiikkiopiston ja Viipurin kaupunginorkesterin johtokunnan puheenjohtajana Pinomaa toimi vuoteen 1939. Lahteen siirtyneen opiston ja orkesterin hallituksen puheenjohtajuutta hän hoiti vuosina 1945-1950. Lahden Musiikkiopisto jatkoi siellä Viipurin Musiikkiopiston perinteitä johtajanaan säveltäjä Felix Krohn (Tilli 1985: 164, Leinonen 1997: 31).

[15] Toisen kauden 1929-1939 nuotisto ja arkisto ovat tuhoutuneet viimeistään talvisodassa 1940. Tämän puisen arkisto- ja nuotistorakennuksen tuhosi tulipalo, jonka sytytti viereiseen puutaloon 10.2.1940 osunut palopommi (Koponen-Viitanen 1940: 109).

ole maakunta-arkistoon jääneiden arkistojen luettelossa. Arkisto ei sisälly myöskään sodan aikana tuhoutuneiden viranomaisten ja yksityisten arkistojen luetteloon.[16]

Helsingin yliopiston kirjastossa ovat luettavissa seuraavat lehdet: Karjala 1903-1918, Wiborgsbladet 1882-1901, Wiborgs Nyheter 1899-1918, Wiipuri 1893-1918, Wiborg 1855-1861, Östra Finland 1894 ja Wiipurin Sanomat 1884-1918. Sanomalehdistä olen kerännyt Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan päätöksiä, konserttien ohjelmia, haastatteluja, konserttiarvosteluja ja sekä ajan hengen yleiskuvia tuon ajan Viipurissa. Työtäni ovat vaikeuttaneet vähentyneet tiedot, jotka johtuvat lehtien lukuisista sortokausien supistuksista ja jopa lakkautuksista.

Viipurin Musiikin ystävien orkesterin ensimmäisestä kapellimestarista Robert Moserista on saatavissa varsin vähän tietoja, nekin paikallisista sanomalehdistä. Viipurilaisista sanomalehdistä on kerätty se arviointi ja vastaanotto, minkä VMY:n järjestämät konsertit saivat. Lehdissä on uutisia, ilmoituksia ja arvosteluja. Kukin näistä antaa eri näkökulmien tietoja. Sanomalehti oli ja on edelleenkin tärkeä mielipidevaikuttaja ja poliittinen voima. Myös kritiikki otti jo ensi-askeleensa, vaikka ammattikirjoittajia oli vähän.

Armas Järnefeltistä ei ole kirjoitettu historiikka. Häntä koskevat tiedot on koottu paikallisista sanomalehdistä ja eri kirjallisista lähteistä. Tuire Ranta-Mayerin lisenssiaatintyö (Jyväskylä 2003) on antanut valaisevia tietoja Erkki Melartinin Viipurin ajalta. Myös Helsingin yliopiston kirjastossa on varsin laaja Melartin-arkisto.

Kapellimestari Juho Leino taas on lähes tuntematon, missään tietokirjoissa ei hänestä mainita sanaakaan. Jalasjärvinen Martti Peltomäki on kirjoittanut kaksi ansiokasta tutkielmaa Johannes Leino – jalasjärvinen tuntematon suuruus ja Johannes Leino jää mysteeriksi (Jalasjärven joulut 1993 ja 1995). Tammikuussa 2004 sain haastatella kotiseutuneuvos Valle Ojaniemeä (1917 -), joka on kapellimestari Juho Leinon veljenpoika. Häneltä olen saanut arvokkaita tietoja Juho Leinon Viipurin jälkeisistä ajoista. Peltomäen välityksellä olen haastatellut Salomon-veljen tyttärentytärtä Hilkka Norburya, jolta olen saanut valokuvia Ellen ja Juho Leinosta.

Erittäin arvokkaana lähteenä olen saanut Ilmari Weneskosken perikunnalta valokuvia sekä pianotaiteilija Gerda Weneskosken keräämän leikekokoelman ja kansion, jossa ovat kaikki Weneskosken Viipurissa johtamien konserttien ohjelmat ja jokin sanomalehtiarvostelu. Erittäin mielenkiintoista on ollut Ilmari Weneskosken pojan, pastori ja kamarimuusikko Eero Veneskosken (1918-2001) haastattelutuokio 22.11.1999 ja häneltä 8.5.2000 saamani kirje: "Viipurin aika oli isäni muistissa onnellisen toiminnan aikaa". Jo lisensiaatintyötä tehdessäni minulla oli onni haastatella viulutaiteilija Sulo Aroa (1904-1998), joka nuorena ja lahjakkaana orkesterikoululaisena avusti Leevi Madetojan ja Toivo Kuulan orkestereissa. Myös pankinjohtaja Kalevi Tilliltä[17] olen saanut monta arvokasta tietoa.

Leevi Madetojasta, joka oli Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestarina vuosina 1914-1916, on lähdemateriaalia varsin runsaasti. Parhaimpana lähteenä pidän Erkki Salmenhaaran Madetoja-elämäkertaa, jonka Viipuria koskeva aineisto on varsin kattava (Tammi 1987). Helsingin yliopiston kirjastossa on myös arvokas ja monipuolinen lähdekokoelma. Toivo Kuulan kohdalta

---

[16] Vuonna 1934 Viipurin Tervaniemeen perustetun Viipurin maakunta-arkiston asiakirjoista jäi viime sotien aikana suurin osa evakuoimatta. Sodan jälkeen venäläiset sijoittivat suomalaiset arkistot samaan rakennukseen, josta nyt käytetään nimeä Leningradin oblastin arkisto – Lenoblogosarchiv. (Leningrad regional state archive in Vyborg. Shturma St. 1 188900 Vyborg, Russia). Suomalaisia arkistoja on kartutettu myöhemmin muualta "löytyneillä" suomalaisilla viranomaisten, järjestöjen ja yksityisten arkistoilla. Suomalaiset arkistot muodostavat nykyään Lenoblogosarchivissa säilytettävistä asiakirjoista noin 10 %. Kaikkiaan siellä säilytetään noin 1,2 miljoonaa asiakirjakansiota, joista suomalaisten asiakirjojen osuus on vajaat 120 000 kansiota (450 arkistonmuodostajalta). Laatinut Jukka Partanen, Joensuun yliopisto, www-versio Agricola-projekti 11.12.1996.

[17] Viipurissa vuonna 1918 syntynyt Kalevi Tilli opiskeli sellonsoittoa Boris Sirpon johtamassa Viipurin Musiikkiopistossa. Valmistuttuaan kauppatieteiden kandidaatiksi ja filosofian maisteriksi Tilli antautui pankkialalle. Eläkevuosinaan Tilli on kirjoittanut useita teoksia värikkäistä Viipurin-muistoistaan. Kirjoissa kuvataan myös musikaalista kotipiiriä. Isä Oskari Tilli oli Viipurin tuomiokirkon kanttori, äiti Elli Tilli monipuolinen musiikki-ihminen, veli Olavi Tilli violisti ja sisar Tellervo Tilli pianisti.

(kapellimestarina 1916-1918) käytän lähteitä, joita olen käyttänyt lisensiaatintutkimuksessani (Sibelius-Akatemia 1998). Helsingin yliopiston kirjastossa on mittava kokoelma Toivo Kuulan aineistoa, jossa on mm. välikirja lokakuulta 1916, ohjelmalehtisiä, päiväkirjoja, kirjeitä ja leikekirja. Suomen kansallisesta heräämisestä ja sortokausista on saatavissa runsaasti kirjallista materiaalia. On myös muutama venäläinen näkökohta Vanhasta Suomesta ja Karjala-kysymyksestä. Oman lukunsa muodostavat Viipurista kirjoitetut erityyppiset historiikit, ajan kuvaukset, nostalgiset muistelmat ja muistelukset. Niistä voi saada romantisoidun yleiskuvan vuosisadan vaihteen Viipurista.

Olen jakanut tutkimukseni kahteen osioon. Ensimmäisessä kerron yleispiirteitä suomalais-kansallisen identiteetin kehittymisestä, sortokausista ja Viipurin musiikkielämän ja orkesteritoiminnan alkuvaiheista. Toinen osio koostuu Viipurin Musiikin Ystävien perustamisesta sekä eri kapellimestareiden toiminnasta. Liitteessä on Viipurin Musiikin Ystävien (VMY) orkesterin ensimmäisen vaiheen 1894-1918 konserttiohjelmistoa siinä laajuudessa, kuin se on saatavissa viipurilaisista sanomalehdistä ja Melartinin, Weneskosken ja Kuulan arkistoissa olevista ohjelmalehtisistä. VMY:n toisesta vaiheesta 1928-1939 on tutkimukseni lopussa vain lyhyt maininta.

Kaiken kaikkiaan kysymys oli siitä, miten musiikkielämä Viipurissa pystyi toimimaan valtavassa yhteiskunnallisessa puristuksessa. Toisaalta toimintaa painosti sortokaudet, toisaalta taas Viipurin ja koko Karjalan kannaksen epävarma tilanne. Kansanvalistusaatteen lempilapsen aseman saanut kuorolaulu havaittiin tehokkaaksi kansan sivistyksellisen tason kohottajaksi. Laululla näytti olevan voimaa myös venäläistämispyrkimyksiä vastaan.

Suomessa on kirjoitettu kahden orkesterin historiikit: Einari Marvia-Matti Vainion Helsingin kaupunginorkesteri 1882-1982 (WSOY 1993) ja Kai Maasalon Radion Sinfoniaorkesterin Viisi Vuosikymmentä 1927-1977 (Gummerus 1980). Vuonna 1985 julkaisi Suomen sinfoniaorkesterit ry. Marcus Castrénin toimittaman lyhyen katsauksen Suomen sinfoniaorkesterit. Kirjan alussa on Fabian Dahlströmin lyhyt historiikki maamme orkestereista. Karjala-lehdessä oli 6.3.1915 Viipurin Musiikin Ystävien 20-vuotisen toiminnan johdosta historiallinen katsaus Viipurin orkesteritoiminnan alkuajoista.

1.5. Viipurin musiikkielämää koskevia artikkeleita ja tutkimuksia

Musiikkikirjallisuus ei perinteisesti ole kuulunut suomalaisten kirjankustantajien painopistealueisiin. Lisäksi olosuhteitten pakosta Suomen musiikin historia muistuttaa enemmän poliittista historiaa. Viipurin kaupungin historioissa I-III (1982, 1974, 1975) on luvut Viipurin kirkollisesta elämästä ja kouluoloista ja siellä harjoitetusta musiikista. Sitä vastoin Viipurin kaupungin historiassa IV 1 ja IV 2 (1981) on Sven Hirnin artikkeli Musiikin maailma, jossa on katsaus Viipurin vuosisadanvaihteen musiikinhistoriaan. Hirn mainitsee kirjoituksessaan Sibeliuksen sävellyskonsertit huhtikuussa 1905 ja joulukuussa 1906, mutta ei kerro mitään Sibeliuksen ensimmäisestä sävellyskonsertista huhtikuussa 1900. Viipurin kaupungin historiassa V (1978) on Sulo Aron artikkeli Musiikki, jossa hän käsittelee pääasiassa itsenäisen Viipurin musiikkioloja. Tosin hän mainitsee virheellisesti, että Viipurin Musiikin Ystävät olisi perustettu vasta 1895 (po. 1894). Viipurin kirjassa (Muistojulkaisu 1958) on Felix Krohnin artikkeli Viipuri musiikkikaupunkina.[18] Viipurin musiikkielämän varhaisimmista vaiheista on kirjoitettu runsaasti, mainittakoon Karl Flodin – Otto Ehrströmin Richard Faltin och hans samtid (1934), joka oli Flodinin alullepanema Faltinin elämäkerta. Vuosina 1976-1979 ilmestyi viisiosainen Otavan Iso Musiikkitietosanakirja, jonka Viipuri-luvun kirjoittajina ovat Einari Marvia, Kirsi-Marja Mäkinen ja Keijo Virtamo.

[18] Siinä toistuu sama virhe Viipurin Musiikin Ystävien perustamisvuodesta.

Erittäin kattava kokonaisesitys ja ensimmäinen laatuaan on vuonna 1995 ilmestynyt Suomen musiikin historia 1-4 (WSOY), jonka kirjoittajina olivat Fabian Dahlström, Erkki Salmenhaara ja Mikko Heiniö. Sarja käsittelee aikakaudet Ruotsin vallan ajasta aikamme musiikkiin. Kirjan ensimmäisessä osassa on kolme Dahlströmin artikkelia: Koulu 1600-luvulla – Viipuri, Kaupunkimusiikki 1600-luvulla – Viipuri sekä Viipuri vuoden 1710 jälkeen. Samassa osassa on myös Salmenhaaran artikkelit Faltinin aika ja Max Bruchin lempioppilas [Ernst Mielck]. Toisessa osassa on useita Erkki Salmenhaaran tutkimustani sivuavia artikkeleita: Kansallisromantiikka syntyy Suomessa, Sibelius löytää suomalaisen sävelen, Suomenkielisen musiikkikulttuurin nousu, Kansallista oopperaa luomassa, Kansallisromanttinen kuoro- ja yksinlaulu sekä Kansakunta kriisissä 1918.

Aivan oma lukunsa on tietysti Erik Tawaststjernan viisiosainen Jean Sibelius -elämäkerta vuosilta 1965-1988 (Otava). Sibelius kuuluu kansallisen kulttuuri-identiteettimme keskeisimpiin symboleihin. Valitettavasti sen viidenteen osaan on pujahtanut virhe: sivulla 142 mainitaan, että "huhtikuun lopussa [1923] Sibelius konsertoi Viipurissa, jossa oli esiintynyt kerran aikaisemmin, vuonna 1905". Sibelius piti ensimmäisen sävellyskonserttinsa Viipurissa Armas Järnefeltin aikana jo huhtikuussa 1900 ja toisen Juho Leinon aikana huhtikuussa 1905 ja vielä joulukuussa 1906 matkallaan Siloti-konserttiin Pietariin.

Hyvin merkittävä tietolähde on Viipurin Lauluveikkojen 100-vuotishistoriikki 1897-1997 (Viipurin Lauluveikot ry. 1997), jossa on mm. Reijo Pajamon artikkeli Viipuri musiikkikaupunkina, Olli Junkkarin Kuorolaulu valloitti Karjalan ja tietoa Wiborgs Sångar Bröder -kuoron perustamisesta autonomian ajan Viipurissa.

Artikkeleista mainittakoon Fabian Dahlströmin Musiklivet i det gamla Viborg (Musiikki 3-4/1991), jonka aiheina ovat Viipurin kirkkolaulu, hovimusiikki, sotilasmusiikki, Piae Cantiones, Viipurin tuomiokirkon urut ja urkurit, kaupungin musikantit, luostarikirkko ja musiikki Suuren Pohjan sodan jälkeen. Viipurin musiikkielämästä on useita kirjoituksia eri musiikkilehdissä: Th. Björklund (SML 6/1937), Veikko Helasvuo (SML 1-2/1930, Kaukomieli IX 1949), Raoul af Hälström (Richard Faltin Viipurissa, Vartija 1915) Lauri Ikonen (Säveletär 18/1908, Uusi Säveletär 11-12/1914, ja 4/1917), Toivo Saarenpää (SML 8/1923) ja Martti Turunen (SML 1930).

Runsaasta kirjavalikoimasta tuotakoon esille seuraavat kirjat: Viipuri – kansainvälinen kaupunki (Gummerus 1988), Viipurilainen kertoo viipurilaiselle (Gummerus 1989), Viipurin seitsemän vuosisataa (Kirjaveteraanit 1993), Sven Hirn: Musiikkia kaikille (Kaukomieli XV 1993), Olli Junkkari: Laulun laaja kotimaa (Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö 1997), Gardberg – Welin: Viipuri – kivestä rakennettu kaupunki (Otava 1996), Kalevi Tilli: Viipuri, muistoja kaipuuni kaupungista (WSOY 1985), Takaisin Viipuriin (WSOY 1987) ja Karjalainen rapsodia (WSOY 1992).

Opinnäytteitä on harvinaisen vähän. Reijo Pajamo on kirjoittanut useita tutkielmia viipurilaisesta urkurista ja Suomen koulujen laulunopetuksen uudistajasta Heinrich Wächteristä. Myös Pajamon väitöskirjassa Suomen koulujen laulunopetus vuosina 1843-1881 vuodelta 1976 sivutaan Viipuria ja Wächteriä. Kirsi-Marja Mäkisen pro gradu -tutkielmassa Viipurin konserttielämä 1920- ja 1930-luvulla (Turun yliopisto 1978) on lyhyt katsaus Viipurin konserttielämään ennen vuotta 1920. Käsittelen lisensiaatintutkimuksessani (Sibelius-Akatemia 1998) Toivo Kuulan toimintaa kapellimestarina Viipurissa vuosina 1916-1918.

2 Kansallistunteen kehittyminen Viipurissa

2.1. Ajatus kansallisvaltiosta

Suomi kohotettiin kansakuntana kansakuntien joukkoon keisari Aleksanteri I:n julistuksella Porvoossa 28.3.1809. Se merkitsi Suomelle uudessa valtioyhteydessä parempaa asemaa kuin sillä oli ollut 600-vuotisen Ruotsin vallan aikana. Se merkitsi myös uuden poliittisen ja kulttuurisen suomalaisuusprofiilin luomista. Suomi sai nyt oman valtion tunnusmerkkejä: oman hallituksen, keskushallinnon ja valtiontalouden. Toinen tulevaisuuden kannalta tärkeä muutos itsehallinnollisen aseman syntymisen rinnalla oli Suomen alueen voimakas kasvu. Haminan rauhassa 1809 koko Suomen Lappi liitettiin suuriruhtinaskuntaan. Länsirajaksi tuli Tornionjoki kompromissina Venäjän vaadittua Kainuunjokea (Kalixälv) rajaksi.[1] Myös Ahvenanmaasta käytiin rauhanneuvotteluissa ankara kiista.

Suomen kansallinen identiteetti samastui Ruotsin vallan aikana yhteiseksi Ruotsin kanssa. Kun Suomi joutui vuonna 1809 Venäjän keisarikunnan alaisuuteen, kansallista identiteettiä alettiin rakentaa lähinnä yksityisten ihmisten toimesta vähitellen suomalaiseksi, koska Suomen patriotismia ei haluttu liittää yleisvenäläisyyteen eikä myöskään ruotsalaisuuteen. Haluttiin muodostaa oma identiteetti, jonka kulttuuripoliittiseksi perustaksi tuli suomen kieli ja myyttinen menneisyys.

Jokainen syntyvä kansakunta tarvitsee omaa identiteettiä, omia yhteisiä tunnuksia. Jokaisella kansalla, myös suomalaisilla, oli ominaislaatunsa, joka oli kytketty sen kieleen, historiaan, kansanrunouteen ja kansallisrunouteen ja jota piti elävänä erityinen kansallishenki. Kansan tuli tulla tietoiseksi itsestään ja historiallisesta tehtävästänsä sekä toteuttaa itseään.[2]

Säilyäkseen autonomisena kansakuntana Suomen oli luotava oma ideologiansa ja kulttuuripolitiikkansa. Sen toteuttamiseksi oli haettava todisteita historiallisesta menneisyydestä. Tehtävä ei ollut helppo, sillä vielä 1800-luvulle tultaessa suomalaisilla ei ollut olemassa kehittynyttä kieltä. Yliopiston piirissä kasvoi kuitenkin samoihin aikoihin uusi sivistyneistöpolvi, joka arvosti suomenkieltä ja kansan myyttistä menneisyyttä. Niiden varaan oli rakennettava.

Kansallisuustunne kehittyi voimakkaimmin 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Vuosisadan vaihde oli eri taidelajien ennennäkemätöntä kukoistuskautta. Kirjallisuus, näyttämötaide, arkkitehtuuri, kuvataiteet ja säveltaide kohosivat korkealle kansainväliselle tasolle. Tämä taiteiden yleinen nousukausi oli pääasiassa kansallisromantiikan, sortovuosien ja karelianismin ansiota. Ulkomaisilla vaikutteilla oli tietysti myös suuri merkitys.

Kansalliseen identiteettiin kuuluu yhteistuntoa luovana tekijänä käsitys kansan synnystä, sen alkuvaiheesta, joka luo kansalle geneettisen yhteyden tunteen, antaa sille historiallisen oikeuden asumaansa maa-alaan. Suomen kohdalla ei omaa menneisyyttä ainakaan selkeästi tajuttu olevan. Olennaista oli, että kansallistuntoa ei meillä vielä 1800-luvun ,alkupuolella voitu rakentaa kansallisen historiankirjoituksen varaan. Mutta sen sijaan oli mahdollisuus kansalliseepokseen, kirjalliseen luomukseen, joka muodostuisi identiteetin rakennuskiveksi määrittelemällä taiteellisen mielikuvituksen keinoin kansaa, sen olemusta ja alkuperää.

Ilmeisesti ero Ruotsista oli Suomen onni. Suomalaisen kansallisvaltion ja kulttuurikielen saavuttaminen olisi tuskin ollut mahdollista, jos olisimme jääneet Ruotsin yhteyteen. Paluu entiseen valtionyhteyteen Ruotsin kanssa olisi merkinnyt taka-askelta, kenties kuoliniskua koko kansalliselle herätykselle.[3] Kansallistunteen voimistuminen olisi ollut Ruotsin yhteydessä vaikeampaa kuin

[1] Ruotsalaiset halusivat rajaksi Kemijoen linjan, mutta kun venäläiset uhkasivat jatkaa sotaa, he suostuivat Tornionjoki-Muonionjoki linjaan (Juva 1966: 37).

[2] Tommila 1989: 54.

[3] Martti Häikiö väittää uusimmassa kirjassaan Historia ja väärät profeetat, että Venäjän yksinvaltias Aleksanteri I salli vapaamielisyyden puuskassaan rakentaa uuteen valloitusmaahansa Suomeen vanharuotsalaisen ulkomuseon. Suomen senaatti, valtiopäivät ja muut valtioelimet olivat kuin Seurasaaren rakennukset, joita museovirasto valvoi. Todellinen

Venäjän alaisuudessa. "Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia!", sanoi kansallinen herättäjä ja historiantutkija A. I. Arwidsson (1791-1858). Venäjä tuki suomen kielen aseman vahvistamista erottaakseen Suomen Ruotsista. Suomihan oli Venäjän vallan alussa leimallisesti ruotsinkielinen maa. Sen hallinnon, kulttuurin ja koulujen kielenä oli ruotsi, vaikka suurin osa väestöstä puhui äidinkielenään suomea. Heikki Ylikangas toteaa kirjoituksessaan "Miksi me puhumme suomea?", miten keisarivalta havaitsi fennomanian poliittisen painoarvon ja heittäytyi suopeaksi suomenmieliselle liikkeelle. Tuo suopeus avasi tien Suomen aseman hallinnolliselle vahvistamiselle ja suomenkielisten koulujen (Jyväskylän lyseo 1858 ja Jyväskylän seminaari 1860) sekä sanomalehtien perustamiselle. Ylikangas mainitsee lisäksi, että fennomaanien voiton hintana oli lojaali tuki keisarivallan pyrinnöille. Ruotsinmielisille, svekomaaneille, fennomaanien menestys merkitsi alamäkeä. Ruotsinmielisten mielestä korkeat virat lankesivat heille luonnostaan tutkintojen ja arvoasemien perusteella.[4]

Suomi oli siis yhdistetty Venäjään.[5] Tämä yhdistäminen, autonomisen suuriruhtinaskunnan luominen Venäjän kanssa tapahtui sellaisin muodoin, että kasvaminen itsenäisyyteen kypsäksi kansakunnaksi kävi aikanaan mahdolliseksi. Suomen valtiollinen olemassaolo loi tälle perustan. Suomen itsenäisyysmiehet Y. M. Sprengtporten (1740-1819) ja K. M. Armfelt (1757-1814) olivat työskennelleet jo kauan Suomen riippumattoman aseman hyväksi. Aleksanteri I nimittikin Sprengtportenin Suomen ensimmäiseksi – ja ainoaksi – suomalaiseksi kenraalikuvernööriksi. Sprengtporten ymmärsi jo tuolloin, että Venäjän nousu suurvallaksi merkitsi jatkuvaa uhkaa Suomelle, ellei Venäjän kanssa päästä yhteisymmärrykseen. Suomeen siirryttyään hän totesi suomalaisten katsovan häntä epäilevästi, jopa vihamielisestikin venäläisenä kenraalina. Suomen talonpoikaisessa kansassa eli syvä epäluulo venäläisiä ja heidän aikeitaan kohtaan.

2.2. Vanhan Suomen liittäminen Suomen suuriruhtinaskuntaan

Uudenkaupungin 1721 ja Turun rauhan 1743 jälkeen Viipurin,[6] Käkisalmen ja Haminan alueet liitettiin Venäjän valtakunnan yhteyteen. Vuonna 1812 tämä ns. 'Vanha Suomi'[7] yhdistettiin suuriruhtinaskuntaan. Armfelt vaikutti ratkaisevalla tavalla siihen, että Viipurin lääni jälleen yhdistettiin Suomeen. Monessa suhteessa Vanha Suomi tuli hyvin pitkään säilyttämään erityisluonteensa. Se tuli toimimaan kulttuurisiltana muuhun Suomeen, koska sillä oli voimakkaita

---

päätösvalta pysyi loppuun saakka tiukasti Pietarissa keisarin käsissä. Suomi vajosi puoleksi vuosisadaksi samanlaiseen horrokseen kuin Itä-Euroopan maat toisen maailmansodan jälkeen (Häikiö 2003: 25).

[4] Ylikangas 2002.

[5] Vuonna 1923 syntyneen venäläisen historiantutkijan (erikoistunut Pohjois-Euroopan kysymyksiin) V. V. Pohlebkinin mukaan Suomen liittäminen Venäjään vuonna 1809 ei ollut tahallinen aggressiivinen teko. Se oli alustavan, ainakin vuosisataisen kehityksen looginen tulos, ja sen sanelivat sekä syvälle juontavat menneisyyden syyt että sotilaallis-ulkopoliittisluontoiset näkökannat, jotka syntyivät 1700- ja 1800- luvun taitteessa. Liittämisen johdonmukaisuuteen viitaten Karl Marx (1813-1883) kirjoitti: "Tsaarin valtaistuimen siirtäminen Moskovasta Pietariin merkitsi sen sijoittamista sellaiseen asemaan, että se ei olisi turvassa hyökkäyksiltä, ennen kuin koko rannikko Libausta Tornioon olisi vallattu, mikä saatettiinkin päätökseen Suomen valtaamisella vuonna 1809". Näin ollen tämä toimenpide määräytyi jo 1700-luvun alussa. Suomen kohtalo ratkaistiin käytännöllisesti jo Pultavan taistelussa vuonna 1709 (Pohlebkin 1969: 71).

[6] Pietari Suuri oli Uudenkaupungin rauhanneuvottelujen loppuvaiheissa aikeissa luopua vaatimasta Viipuria. Hän oli jo lähettänyt Pietarista kuriirin mukana uudet ohjeet venäläisille neuvottelijoille, joille oli annettu valtuudet luopua Viipurista. Venäläiset kenraalit olivat saaneet kuitenkin vihjeen näistä ohjeista ja järjestivät asian niin, ettei kuriiri tullut ajoissa perille. Eikä kuriirin pidättäminen ollut edes vaikea, vaan siihen riitti pelkästään yltäkylläinen juomatarjoilu. Kun krapulainen kuriiri lopulta saapui matkansa päämäärään, Ruotsi oli jo hyväksynyt Viipurin luovutuksen (Jussila 1983: 53-54, Nykopp 1990: 60).

[7] Niiden Kaakkois-Suomen alueiden yhteisnimitys, jotka Venäjä sai Ruotsi-Suomelta Uudenkaupungin (1721) ja Turun (1743) rauhassa. Nimitystä käytettiin erotukseksi 1809 Venäjään liitetystä muusta Suomesta (UTSK 22/706).

kulttuurisiteitä valtakunnan pääkaupunkiin Pietariin. Jos Vanha Suomi olisi jäänyt Venäjän yhteyteen, olisi sen kehitys ollut varmaankin täysin toisenlainen. Vähitellen se olisi vääjäämättä venäläistynyt. Tätä yhdistämistä voitiin pitää Venäjän hallituksen taholta ystävällisenä eleenä, mutta voitiin ajatella niinkin, että jossain määrin jo venäläistetyn kuvernementin liittymisellä hallitus antoi ymmärtää, että koko Suomen suuriruhtinaskunnan tuli kulkea samaa tietä, eli venäläistyä vähitellen. Voimakas yhdistävä tekijä, joka ylläpiti kulttuurisuhteita muuhun Suomeen oli luterilainen kirkko. Papisto sai edelleenkin koulutuksensa Turun yliopistossa. Vain tsaari Paavali I:n aikana[8] läntiset yhteydet kiellettiin ja Viipurin kuvernementti oli tuolloin eristettynä muusta Suomesta. Aleksanteri I:n hallitusajan alkaminen merkitsi vapauttavia näköaloja. Tosin venäläisissä piireissä molempien Suomien yhdistämiseen suhtauduttiin hyvinkin kriittisesti. Keisarin katsottiin ylittäneen valtuutensa ja asettuneen liikaa ymmärtämään suomalaisia.

"Me uskoimme valloittaneemme Suomen, mutta se onkin Suomi, joka on valloittanut osan Venäjää!" Vanhan Suomen yhdistäminen suuriruhtinaskuntaan ei käynyt kuitenkaan aivan kivuttomasti. Vaikeuksia tuottivat ennen kaikkea suurten läänitysten, lahjoitusmaiden, mahtavat omistajat. Suomen Suuriruhtinaskunnan lainsäädäntö ei tuntenut lainkaan tämäntyyppistä maanomistusta, kun taas lahjoitusmaiden haltijat vetosivat keisarillisiin asiakirjoihin, joissa heille oli läänitetty omistusoikeus venäläiseen feodaaliseen tapaan.[9]

Mikäli Suomi olisi jäänyt Ruotsin yhteyteen vuonna 1809, olisi Vanha Suomi jäänyt liittämättä Suomeen.[10] Vanhan Suomen jälleenyhdistyminen muuhun Suomeen merkitsi myös suuria muutoksia alueen kielellisissä ja kansallisissa voimasuhteissa. Virkakieleksi tuli vähitellen venäjänkielen tilalle ruotsi. Ruotsinkieliset miehittivät virat ja elinkeinoelämän johtopaikat. Ruotsalaisuuden pyörre imaisi mukaansa suomenkielisiäkin, jotka laskivat, etteivät muuten pääse elämässä eteenpäin.[11] Yhdistyminen vaikutti venäjänkielisen Viipurin asujaimistoon epäilemättä voimakkaimmin. Venäjän kieltä ei enää hallinnollisissa viroissa lainkaan tarvittu, eivätkä venäläiset vastedes ilman muuta kelvanneet läänin virkoihin.[12] Venäläisten vaikutus Viipurissa rajoittui pian ensisijaisesti kaupan piiriin. Toisaalta Viipuri oli suuri varuskuntakaupunki, mikä merkitsi laajaa venäjänkielistä asiakaspiiriä kauppiaille ja runsasta ortodoksien määrää seurakunnalle. Vanhan Suomen sivistyneistö ei suinkaan halunnut jälleenyhdistymistä eikä sen mielestä kuuluminen Suomen suuriruhtinaskuntaan ollut arvo sinänsä. Vanhan Suomen muuttuneen aseman ja uudistetun hallinnon täytyi ennen pitkää kuitenkin vaikuttaa myös alueen kielellisiin ja kansallisiin olosuhteisiin ja henkiseen ilmapiiriin. Ratkaisevaksi murrosajaksi osoittautui tässä suhteessa 1830- ja 1840-luvun taite, jolloin uusi sukupolvi oli astumassa esiin. Vanhan Suomen nuorukaisten opiskeleminen Tartossa ja Pietarissa oli miltei kokonaan tyrehtynyt ja useimmat olivat käyneet hakemassa oppinsa lännestä, Helsingistä. Ajan kuluessa oli näitten itäisten ja läntisten näkökantojen pakko lähentyä toisiaan, katkeruuden hälvetä ja uudelleen arviointien voittaa sijaa.[13]

---

[8] Venäjän keisarina vuosina 1796-1801.

[9] Klinge 1997: 90-91.

[10] Suomen joutuminen Venäjän haltuun 1809 ei ollut mikään historiallinen välttämättömyys vaan suurpoliittinen sattuma. Napoleonin ja Aleksanteri I:n välillä 1807 tehty *Tilsitin sopimus* sisälsi vain sen, että Venäjä pakotti Ruotsin mannermaasulkeumukseen. Siten alkuperäisenä suunnitelmana tuskin oli Suomen liittäminen Venäjän yhteyteen. Toinen vaihtoehto, Suomen jääminen Ruotsin yhteyteen, oli itse asiassa aikanaan paljon todennäköisempi. Ruotsi ei nimittäin suunnitellut Suomesta luopumista eikä Venäjä Suomen valtaamista, vaikka Ruotsin ja Venäjän keskinäisten sotien melskeessä Suomen itäiset osat heittelehtivätkin rajan kahden puolen (UTSK 19/864, Häikiö 2003: 34).

[11] Okker 2002: 21.

[12] Teperi 1965: 13,14.

[13] Viipurin läänin koululaitoksen asemasta syntyi kiista sen jälkeen, kun Viipurin lääni päätettiin liittää muun Suomen yhteyteen. Viipurin läänin koululaitos pyrittiin saattamaan samankaltaiseksi muun Suomen koululaitoksen kanssa. Tässä taistelussa oli ennen muuta kysymys kahteen erilaiseen maailmankatsomukseen pohjautuvien koulujärjestelmien yhteensovittamisesta. Viipurin läänin perinteiset yhteydet saksalaiseen kulttuuripiiriin vaikuttivat siihen, että monet uudistukset levisivät sinne nopeammin kuin muun Suomen alueelle. Viipurin läänin koululaitoksen esitaistelijana oli koululaitoksen tarkastaja E. G. Melartin (1780-1847), jota on pidetty saksalais-balttilaisen kulttuurisuuntauksen edustajana. Melartin puolusti ajatusta, että maan kielinä olisivat suomi ja saksa. Hänen mielestään saksankielellä oli

Kirkolliset olosuhteet, ortodoksien alistettu asema ja luterilainen lähetystoiminta kuohuttivat mielipiteitä Venäjällä ja nationalistit käyttivät tätä valaisevana esimerkkinä Suomen erikoisaseman negatiivisista seurauksista.[14] Ortodokseja oli erityisesti Laatokan Karjalassa, kun taas Karjalan kannaksella oli pääasiassa luterilaista uskontoa tunnustavia karjalaisia. Ortodoksit olivat venäläisen hiippakunnan alaisia. Heidän asemansa huononi suhteellisesti koko ajan sitä mukaa kuin luterilainen suomalais-kansallinen kulttuuri edistyi. Ärtymystä herätti varsinkin vuonna 1880 kansakoulunopettajaseminaarin perustaminen Sortavalaan.[15] Se oli maamme toinen suomenkielinen seminaari.[16] Siellä kehittyi aatesuunta, joka yhdisti karelianistisen kansallisen ideologian luterilaiseen lähetykseen. (Ensimmäinen suomenkielinen lyseo aloitti Jyväskylässä 1858).

Sortavalan seminaarin merkitys kaupungin kehitykseen oli suuri. Sortavalasta muodostui nopeasti Laatokan Karjalan ja Raja-Karjalan sivistyskeskus, jonne perustettiin oppilaitos toisensa perään. Se ennekuulumaton henkinen ja aineellinen nousu, mikä oli havaittavissa juuri tuona ajanjaksona, minkä Sortavalan seminaari siellä toimi, on usein selitetty suurelta osin seminaarin ansioksi. Opettajakuntaan onnistuttiin saamaan henkilöitä, joiden panos näkyi niin henkisillä kuin taloudellisillakin aloilla ja hedelmöittävä vaikutus ulottui kauas ympäristökuntiin. Yksi sellainen oli Sergei Okulov,[17] josta tuli ortodoksisen uskonnon opettaja. Okulov on luettava karjalaisen kulttuurin yhdeksi merkittävimmistä työntekijöistä. Okulov ja Uno Cygnaeus olivat ehdottaneet, että ortodokseille opetettaisiin ruotsin sijasta venäjää, mutta se ei saanut kannatusta.[18] Tässä uudessa ympäristössä Okulov tajusi, että oli otettava huomioon Suomen olojen yleinen kehitys. Täällä varmentuivat hänen suomalaiskansalliset mielipiteensä. Okulovin työ ei ollut helppoa. Häntä kohtaan tunnettiin epäilyksiä kahdella rintamalla: suomalaiset epäilivät häntä venäläiseksi ja Venäjän kirkollinen esivalta suomalaismieliseksi.[19]

Sergei Okulov kiinnitti huomiota myös siihen epäkohtaan, että ortodoksit eivät saaneet aina uskontonsa mukaista opetusta, mikä herätti luonnollisesti katkeruutta. Kun seminaari perustettiin Sortavalaan, yhtenä vaikuttavana syynä oli se, että sen piti myös kasvattaa opettajia maan ortodoksiselle väestölle.[20] Okulov ehdotti, että kouluissa, joissa on kaksi opettajaa, toinen opettaisi ortodokseja ja toinen luterilaisia.[21] Ortodoksipapiston keskuudessa oli 1800-luvun lopulla Okulovin kaltaisia, jotka oivalsivat suomenkielisen kansanvalistuksen välttämättömyyden. Näin syntyi Pyhien Sergein ja Hermanin veljeskunta 1885. Ajatuksen alkuunpanijana olivat Sergei Okulov, Salmin kirkkoherra Mikael Kasanski ja Viipurin kirkkoherra Gabriel Sobolev.[22] Rajapitäjien

---

erittäin suuri merkitys Viipurissa, Pietarissa ja Itämeren maakunnissa. Vuonna 1833 Melartinista tuli Suomen arkkipiispa, joka otettiin Vanhasta Suomesta ja Viipurista edustamaan venäläis-balttilaista ja saksalais-humanistista ajattelua (Klinge 1997: 42,67,86, Ranta-Meyer 2003: 25).

[14] Klinge 1997: 334-335.

[15] Venäjän Pyhä Synodi oli esittänyt 1869 Suomen senaatille, että Sortavalaan, 'Karjalan keskukseen', olisi perustettava ortodoksinen seminaari opettajien valmistamista varten. Kaikki oppiaineet tuli opettaa venäjäksi. Vitkasteltuaan vuosikausia pyydetyn lausunnon antamisessa senaatti julkaisi vihdoin 1882 kielteisen kannanottonsa (Sihvo 1973: 224).

[16] Ensimmäinen seminaari perustettiin Jyväskylään 1863. Uuden seminaarin kilpailijoina oli Savonlinna ja Sortavala. Molemmilla vaikutusvaltaiset kannattajansa, Savonlinnalla Cygnaeus.

[17] *Sergei Okulov* (1853-1940), Suistamossa syntynyt ortodoksinen kirkonmies, kävi Pietarin hengellisen seminaarin ja opiskeli Pietarin hengellisessä akatemiassa, toimi vuodesta 1875 Sortavalan ortodoksisen kirkon seurakunnan kirkkoherrana, vuodesta 1880 suomenkielen opettajana Sortavalan seminaarissa ja vuodesta 1896 ortodoksisen kirjallisuuden suomennos- ja toimituskomitean puheenjohtajana ja 1918-1930 Sortavalan pappisseminaarin rehtorina. Okulov suomensi lähes 300 ortodoksista teosta. Hänellä oli huomattava vaikutus Suomen ortodoksisen kirkon kansalliseen kehitykseen (UTSK 15/37, Kemppinen 1969: 75-77).

[18] Koukkunen 1977: 46.

[19] Epäluuloa lisäsi hänen pitkä venäläinen papinkauhtananssa, mutta vähitellen opittiin käsittämään, että tuon kaavun alla oli rehti suomalainen, jonka rinnassa sykki Karjalan parasta tarkoittava sydän (Kemppinen 1969: 77).

[20] Relander 1930: 101. Karl Adolf Oskar Relander oli Sortavalan seminaarin johtajana vuosina 1907-1928.

[21] Koukkunen 1977: 75.

[22] Kirkinen-Railas 1963: 198.

venäläistämistä ajoi innokkaimmin pappismunkki Kyprianos.[23] Joidenkin venäläissyntyisten pappien mielestä Karjala oli kielellisestikin sidottava Venäjään.

Sortavalan seminaari täytti sitä kulttuuritehtävää, joka oli keskeistä 1800-luvun kansansivistystyölle. Venäläiseltä taholta alettiin jo hyvin varhain katsella seminaaria 'karsain silmin'. Kenraalikuveröörі Bobrikov kävi kesällä 1903 tutustumassa seminaariin ja kyseli keisarin kuvaa. Sellaista näytettiin, mutta Bobrikovin mukaan se oli liian pieni ja esitti keisaria nuorukaisena.[24] Bobrikov kiitteli kuitenkin seminaarin työtä: "Onhan täällä kaikki ulkonaisesti hyvässä kunnossa ja tehdään hyvää työtä, mutta tärkein puuttuu: täällä ei ole oikeata henkeä". Seminaaria kohtaan esiintyi jopa painostusta, marraskuussa 1904 Kouluylihallitus kielsi seminaarin järjestämät Runeberg-juhlat ja seminaarin oppilas Iivo Härkönen[25] erotettiin kirjoittamansa isänmaallisen runon vuoksi.[26] Marraskuussa 1903 naisosaston suomenkielen opettaja Natu (Maria Natalia) Piispanen pakotettiin eroamaan poliittisista syistä.[27] Yhä useammin tuli puhe siitä, että seminaari olisi lakkautettava ja siirrettävä muualle. Venäläisten tarkoituksena oli perustaa sen sijalle venäläinen seminaari ja päästä sitä kautta ajamaan paremmin omia tarkoitusperiään.[28] Seminaari oli edelleenkin jatkuvasti 'silmätikkuna' ja tilanne paheni entisestään kenraalikuvernööri Seyn'in aikana.[29]

Tsaarinvallan virkakoneisto kohdisti venäläistämistoimia erityisesti Raja-Karjalan ortodokseihin 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Uskonnon avulla harjoitettu venäläistämistyö kohdistui nimenomaan kieleen ja kansansivistykseen. Rajakarjalaisia houkuteltiin kielen ja kulttuurin vaihdokseen etuisuuksia lupaamalla. Samansuuntaista venäläistämistä harjoitettiin muuallakin Itämeren maakunnissa. Tämä ilmapiiri heijastui Sortavalan seminaarin rehtorin Oskar Relanderin vuonna 1893 ilmestyneestä kirjasta Karjalan kuvia, josta näkyi se huoli, mitä Raja-Karjalan henkisestä ja sivistyksellisestä 'suomalaistamisesta' kannettiin. Kirjaimellisesti käytiin kamppailua uskonnollisesta ja kansallisesta identiteetistä ortodoksisten venäläisten ja suomalaiskansallisten luterilaisten välillä.[30] Hyvin kuvaava on Arvid Genetzin runo Karjala vuodelta 1889. Siinä runoilija kehotti Karjalaa pysymään luterilaisuudessa vastapainona ortodoksiselle uskonnolle, josta ounasteltiin vaaraa koko Itä-Suomelle.

Viipurilaisuus elämänasenteena, jopa eräänlaisena ideologiana muotoutui 1800-luvulla venäläisten, saksalaisten ja ruotsalaisten vaikutteiden voimakentässä ja ne kaikki määrittivät myös suhtautumista paikallisen suomenkielisen kansan sosiaalisten ja kielellisten olojen kehittämiseen. Venäläisyys oli pietarilaista imperiaalisuutta, saksalaisuus itämerellistä kaupallisuutta kirjallisine ja

---

[23] Relander 1930: 114.

[24] Bobrikoville kerrottiin kuvan historia, miten se oli seminaariin joutunut. Aleksanteri III:n aikana oli Pietarissa teollisuusnäyttely. Sinne oli viety Sortavalan seminaaristakin käsitöitä näytteille, ja kun näyttelyssä vieraillut keisarin seurue oli tullut kiinnittäneeksi huomiota seminaarin näyttelyyn. Perintöruhtinas Nikolaille lahjoitettiin puukko. Tämän lahjoituksen johdosta perintöruhtinas antoi seminaarille kuvansa. Kun Bobrikov sai kuulla tämän kertomuksen, kuva sai hänen silmissään heti toisen arvon (Kemppinen 1969: 157).

[25] *Iivo Härkönen* (1882-1941), kirjailija ja runoilija, kuului vanhaan runonlaulajasukuun, omisti elämäntyönsä karjalaisen perinteen säilyttämiseen. Yksi karjalaisuuden ja Karjalan muinaishistorian suurimmista selvännäkijöistä, joka kohotti karjalaisten itsetuntoa ja avasi silmät näkemään karjalaisen kulttuurin mittaamattomat näköalat. Toimi kansakoulunopettajana ja sanomalehtimiehenä. Karjalan Sivistysseuran sihteeri. Julkaisi useita Karjalaa esittäviä teoksia ja runo- ja kertomuskokoelmia. Reppurin laulu on tullut tunnetuksi Oskar Merikannon säveltämänä Larin-Kyöstin näytelmästä Juhannustulille (UTSK 8/191, Heikinheimo 1955: 320-321, Kemppinen 1969: 283).

[26] Painoasiamies Mild oli löytänyt Laatokka-lehden kirjapainosta vaaralliseksi katsottavan runon, joka aiottiin julkaista lehdessä. Runon kirjoittajaksi arveltiin Iivo Härköstä. Kenraalikuvernööri Bobrikov oli vaatinut runon kirjoittajaa erotettavaksi seminaarista. Iivo Härkönen sai kuitenkin palata takaisin seminaariin samana keväänä. Bobrikovin kuolema lievensi seminaariin kohdistunutta painetta (Kemppinen 1969: 65).

[27] Kemppinen 1968: 65, 67, 159, 164-165.

[28] Relander 1930: 115.

[29] Relander 1930: 108.

[30] Paaskoski 1998: 458.

esteettisine virikkeineen, ja uudelleen voimistunut ruotsalaisuus oli Länsi-Suomen ja koulumaailman ihanteiden siirtämistä Viipuriin.[31]

2.3. Kansalliset suurmiehet

2.3.1. Elias Lönnrot ja Kalevala

Suomen kansallisuusaate sai vuonna 1835 kohottajakseen arvaamattoman aarteen, *Elias Lönnrotin* (1802-1884) kokoaman *Kalevalan.*[32] Vuoden 1833 lopussa Lönnrotissa heräsi ajatus liittää muinaissuomalaisten runot vanhoista sankareista yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Oivalluksen takana oli toivomus saada Suomen kansalle samantapainen loistava teos kuin Homeroksen runoelmat.

Kalevalan myötä syntyi samalla suomenkielinen kirjallisuus. Aiemmin oli suomeksi julkaistu vain uskonnollista kirjallisuutta, arkkiveisuja ja lakitekstejä. Ruotsinkielinen sivistyneistö oli hämmentynyt Suomen osoittaessa kansanrunoudessa näin suuria lahjoja. Kalevalan merkitys kansallisen identiteetin synnylle ja muotoutumiselle 1800-luvulla oli mittaamaton, ei vähiten musiikin alalla. Kalevala oli Suomen kulttuurin ensimmäinen viesti maailmalle ja sen leviäminen merkitsi suomalaisten kulttuuriselle itsetunnolle paljon. Itsetunto sekä kulttuurisessa että kansallisessa mielessä on epäilemättä omanarvontunnon ja toisten antaman tunnustuksen monimutkaisen vuorovaikutuksen tulosta. Kalevalassa Suomi sai kansalliseepoksen, joka oli alkuperäisesti suomalainen. Kalevalan myötä löydettiin ikivanha kulttuuri, joka ulottui kauas muinaisuuteen, historian taakse. Kalevala ikään kuin korvasi sen mitä suomenkielisen Suomen historiasta puuttui. Kun Suomella oli nyt esittää maailmalle teos, joka oli rinnastettava aina antiikin aikaisiin eepoksiin, nousi Suomi kansakuntana kansakuntien joukkoon.

Kalevala otettiin vastaan suurena tapahtumana. Eepoksesta tuli koko kansallisen kulttuurin kulmakivi ja symboli. Karjalan kuva oli tämän jälkeen Lönnrotin kalevalaisesti kehystämä. Vuonna 1849 ilmestyneen toisen painoksen jälkeen Kalevala veti nuoria kansanrunouden kerääjiä Lönnrotin jalanjäljessä Karjalaan. Sekä Suomen puolella että rajan takana vaelsi kansanrunouden tutkijoiden lisäksi lopulta myös kirjailijoita ja taiteilijoita. Karjalasta etsittiin ja sieltä tavattiin kappale sitä kansankulttuuria ja ympäristöä, joka oli jo muualta kadonnut tai jonka arveltiin olevan katoamassa. Karjala-innostus lähensi myös Vanhan Suomen yhä tiiviimmin Kanta-Suomen yhteyteen.

Kun ajattelee sitä valtavaa vaikutusta, mikä Kalevalalla oli suomalaisen kulttuuri-identiteetin luojana, tuntuu yllättävältä, että kesti aina 1890-luvulle saakka, ennen kuin kalevalaisen kulttuurin vaikutus alkoi ilmetä Suomen taiteessa. Koska Kalevalan runoaarre oli löydetty Karjalasta, myös Karjala idealisoitiin ja taiteilijat, arkkitehdit, kirjailijat ja muusikot alkoivat tehdä pyhiinvaellusmatkoja sen 'laulumaille'. Syntyi *karelianismi*, 1800-luvun lopun kansallisen herätyksemme huipentuma. Karelianistit on uusromantiikan ajan taiteilijoiden ja kirjailijoiden kantajoukko, joka varsinaisesti on antanut Karjala-innostuksensa ansiosta virikkeen puhua karelianismista. Kaikki he olivat syntyneet 1860-1865 tienoilla. Ryhmän nestori oli Robert Kajanus (1856), yksi kansallisen suurromantiikan tulisieluisista johtajista, joka oli itse tehnyt kansallisromanttisen pyhiinvaellusmatkansa jo koulupoikana. Ei Karjalaan vaan Lönnrotin luo Sammattiin. Tapaus oli alkutahti Kalevala-romantiikan alkulähteille. Ryhmän kuopus oli Eino Leino (1878), joka kaikkein intensiivisimmin, Axel Gallénin ohella, omaksui kalevalaisen perinnön. Karelianismi oli idealistisessa muodossaan aina pohjaltaan haavetta 'kaukaisesta kaukomenneisyydestä'. Kreikanuskoinen, venäläinen ja puolipakana oli nyt 'runoemo' Larin

[31] Klinge 1993: 49-50.

[32] *Vanha Kalevala* ilmestyi kahtena osana, ensimmäinen joulukuussa 1835 ja toinen osa maaliskuussa 1836. Siinä oli 32 runoa ja 12 078 säettä. *Uusi Kalevala* ilmestyi 1849. Tämä nykyisinkin käytössä oleva painos oli edeltäjäänsä huomattavasti laajempi (50 runoa ja 22 795 säettä (UTSK 9/550).

Paraske,[33] ja suomalaisen alkurodun perityyppi suomalaisessa alkumaisemassa, 'korea metsäläinen' Iivari Onoila,[34] oli poliittisissa vaikeuksissa kamppailevan, venäläistymistä pelkäävän rodun puhtautta vaalivan kansan symboli.[35]

Jean Sibelius tutustui Kalevalaan Hämeenlinnan Normaalilyseon yläluokilla, tosin Karl Collanin ruotsinnoksena.[36] Koulun opettajakuntaan kuului monia tunnettuja kulttuuripersoonallisuuksia; äidinkielen opettajana oli Arvid Genetz (Arvi Jännes), Herää Suomi! -runon kirjoittaja ja kielten opettajana Eino Sakari Yrjö-Koskinen, suomenmielisten puolueen johtajan poika. Tässä koulussa Sibelius joutui jo varhain kosketuksiin suomenkielisen sivistyksen kanssa. Koti ja kasvatus ankkuroivat hänet kuitenkin Suomen ruotsinkieliseen kulttuuriperinteeseen. Koulun Kalevalan vaikutus jäi vähäiseksi, mutta hän harjaantui ymmärtämään kansanrunon outorakenteista kieltä ja kukaties häneen huomaamatta tarttui sen taika. Vuosien 1890-1891 musiikillisesti merkittävä Kalevala-herätys on saattanut olla idullaan jo kouluvuosista lähtien. Wienissä opiskellessaan Sibelius tutustui suomenkieliseen Kalevalaan ja kirjoitti Aino Järnefeltille: "Minä luen Kalevalaa ahkerasti ja ymmärrän suomea jo paremmin. Se Kalevalan kohta (soitto on murehista [!] tehty) on suurenmoinen. Minusta Kalevala on ihan moderni. Se on minun mielestäni musiikkia kaikki, teema ja muunnelmia. Toiminta aina tunnelmalle alistettu, jumalat ihmisiä, Wäinämöinen muusikko".[37] Sibeliuksen korvissa suomenkieli soi suomalaisia säveliä.

Jean Sibelius teki häämatkan Pohjois-Karjalaan kesällä 1892 tutustuakseen runonlauluun. Sibeliusta ennen Axel Gallén oli tehnyt pitkän häämatkan Karjalaan ja toisen matkan Vienan Karjalaan 1890. Sibeliuksen kanssa samoihin aikoihin matkailivat Karjalassa myös taidemaalari Louis Sparre, kuvanveistäjä Emil Wikström, kirjailija Juhani Aho ja taidemaalari Eero Järnefelt. Myöhempiä 1890-luvun matkaajia olivat taidemaalari Pekka Halonen ja runoilija Eino Leino. Kaikki he etsivät 'aidompaa' ja 'alkuperäisempää' sävyä taiteensa hedelmöittämiseksi.

Kansansivistyksen taso vaihteli 1800-luvun alkupuolella eri paikkakunnilla melkoisesti. Suomenkielinen kirjallisuus teki tuloaan etenkin Kalevalan ansiosta. Snellman asetti kansanopetuksen suureksi päämääräkseen. Uno Cygnaeuksesta (1810-1888)[38] tuli 'Suomen

---

[33] *Larin Paraske* (1833-1904), runonlaulaja ja muistitiedon säilyttäjä, syntyi Pohjois-Inkerin Lempaalassa, eli nuorena vaikeissa orjan oloissa. Vanhempien kuoltua hän meni naimisiin 20-vuotiaana äitinsä suomenpuoleisessa kotikylässä, Metsäpirtissä asuvan 40-vuotiaan talollisen kanssa ja pääsi irti orjuudesta. Laulutaitonsa Paraske oppi ympäristöltään, missä runo tähän aikaan eli vielä rikasta elämää, ja hyvämuistisena säilytti kaiken kuulemansa. Larin Paraske oli muistinero, 'Suomen Runotar', jolta on tallennettu runoja ja loitsuja 32 000 säettä sekä sananparsia, arvoituksia, itkuvirsiä ja kansanperinnettä. Paraske oli myös tehokkaasti apuna vanhojen pukujen, käsitöiden ja koristekuosien keräämisessä Kansallismuseota varten. Ensimmäisenä tutustui häneen Th. Schvindt 1876 kansankuoseja kerätessään, ja A. A. Borenius (Lähteenkorva) kirjoitti Paraskelta 1877 muistiin runoja. Eniten niitä merkitsi muistiin Sakkolassa pappina toimiva A. Neovius 1887-1894. Parin Parasken ikuistivat taiteessaan mm. Eero Järnefelt, Albert Edelfelt ja Alpo Sailo (patsas Helsingin Hesperian puistossa). Outoa kyllä Paraske eli viime vuotensa jokseenkin unohdettuna ja suuressa puutteessa (UTSK 15/466, Heikinheimo 1955: 576).

[34] *Iivana Onoila* (1842-1924), runonlaulaja, kotoisin Suistamon Suursarasta, taisi noin 50 runoa ja loitsua. Ulkomuodoltaankin vanhan runonlaulajan perikuvaksi sanottu Onoila kierteli laajalti ympäri Suomea (Heikinheimo 1955: 561-561, UTSK 15/91).

[35] Sihvo 1973: 252, 353).

[36] Tawaststjerna 1965: 66.

[37] Tawaststjerna 1965: 201-202.

[38] *Uno Cygnaeus* (1810-1888), 'Suomen kansakoulun isä', fil. kandidaatti 1836 ja vihittiin papiksi 1837. Toimi ensin kirkkoherran apulaisena Viipurissa ja vuosina 1840-1845 venäläis-amerikkalaisen kauppayhtiön palveluksessa Luoteis-Amerikassa sikäläisen siirtokunnan suomalaisten, ruotsalaisten ja saksalaisten luterilaisten pappina. Joutuessaan näin kosketuksiin erilaisella sivistystasolla olevien ja eri kansallisuuksiin kuuluvien ihmisten kanssa Cygnaeus tajusi kasvatuksen suuren merkityksen. Tämän jälkeen Cygnaeus toimi 12 vuotta Pietarin Pyhän Marian suomalaisen seurakunnan hoitajana ja kirkkokoulun johtajana. Pietarissa hän tutustui saksalaisiin opettajiin ja perehtyi laajasti ulkomaiseen kasvatusopilliseen kirjallisuuteen, erityisesti sveitsiläisen pedagogin, 'kansanopetuksen isän' J. H. Pestalozzin (1746-1827) teoksiin. Käydessään Suomessa 1856 Aleksanteri II oli määrännyt, että senaatin oli laadittava ehdotus kansansivistystä tarkoittavien koulujen järjestämisestä maakuntiin. Senaatti pyysi tuomiokapituleilta asiasta ehdotukset, mutta nämä esittivät vain, että oli tehostettava kirkon antamaa opetusta ja perustettava lukkarinkouluja rippikoulun valmistuslaitoksiksi. Senaatti julkaisi esitykset ja kehotti kansansivistystä harrastavia henkilöitä antamaan

kansakoulun isä', jonka mukaan kansakoulun tehtävänä oli kehittää sopusuhtaisesti lasten sekä henkisiä että ruumiillisia kykyjä. Lapsi olisi ohjattava ajatuksella ja ymmärtäen lukemaan ja myös käyttämään oppimaansa. Näin kansakoulu edistäisi kansansivistystä nimenomaan yhteiskunnan alempien luokkien keskuudessa ja koulu muodostuisi todelliseksi kansanvalistuksen ahjoksi. Ensimmäinen suomenkielinen lyseo perustettiin Jyväskylään vuonna 1858 ja ensimmäinen opettajaseminaari vuonna 1863. Suomenkielen asema parani hyvin hitaasti svekomaanien vastustuksesta johtuen.

On mielenkiintoista todeta, että Viipurilla ei oikeastaan ollut sijaa Snellmanin uneksimassa yhtenäisvaltiossa. 'Yhden mielen, yhden kielen' sijasta törmäämme Viipurissa vähintään neljään kieleen, sekoitus, joka myös uskonnollisesti rikkoi suomalaisten tottumuksia. Viipuri olikin Suomen kansallisen herätyksen keskellä jäänne monikulttuuriselta kaudelta. Viipurin identiteetti ja viehätysvoima perustui eri kansallisuuksien yhdessäoloon.

2.3.2. J. L. Runeberg ja Maamme-laulu

Suomen kulttuurisesti tiedostavan kansanosan isänmaankäsityksen kannalta *J. L. Runebergillä* (1804-1877) oli 1800-luvun ajan ratkaiseva merkitys. Runeberg oli järvimaiseman vakiinnuttaja Suomen symboliksi. Maisema identiteetti-tekijänä nousee voimakkaana esiin myös Maamme-laulussa.[39] Runebergin runoudessa yhtyvät ruotsinkieli ja suomalaisuus perustavalla tavalla. Runebergin suomalaisuus sitoutuu Suomen maan ja kansan ideaalikuvaukseen.[40] Kansanrunoilijoita ihailtiin ja kansanrunouden arvo nousi sivistyneistön piirissä. Runebergin Hirvenhiihtäjissä (Elgskyttarne) vuodelta 1832 Runeberg avasi sivistyneistön silmät näkemään suomalaisen rahvaan elämän ja perinnäisen kansankulttuurin. Hirvenhiihtäjissä Runeberg toi sivistyneistön tietoisuuteen salojen kätkössä elävän Suomen kansan. Runossa savupirtin kuumuus oli muuttunut 'miellyttäväksi lämmöksi'. Hirvenhiihtäjien aloittama suomalaisen maaseudun elämän ihannointia jatkoi vuonna 1841 ilmestynyt Jouluilta (Julkvällen). Vänrikki Stoolin tarinat (Fänrik Ståls sägner) ovat antaneet jälkipolville monia isänmaallisuutta ja peräänantamattomuutta symboloivia henkilötyyppejä. Vänrikki Stoolin ensimmäinen kokoelma ilmestyi vuonna 1848 ja toinen kokoelma vuonna 1860.

Runebergin Maamme-laulu[41] liittyy läheisesti Helsingissä toukokuun 13. päivänä 1848 pidettyyn Flooranpäivän juhlaan. Yli kymmenen vuoden tauon jälkeen ylioppilaat saivat luvan järjestää

---

niiden johdosta lausuntonsa. Tällöin Cygnaeus julkaisi Wiborg -lehdessä ehdotuksensa "Hajanaisia mietteitä Suomeen aiotusta kansakoulusta" ja lähetti sen senaatille. Se poikkesi täysin tuomiokapitulien lausunnoista. Koulujen oli toimittava toki kristillisessä hengessä, mutta koulujen oli annettava muitakin tietoja ja taitoja, sillä kansakoulun tuli sopusuhtaisesti kehittää lasten henkisiä ja ruumiillisia voimia sekä heidän taipumuksiaan ja lahjojaan. Sen tuli edistää todellista lukutaitoa ja yleistä kansansivistystä yhteiskunnan alempien luokkien keskuudessa. Opettajien valmistamista varten oli perustettava seminaari ja kansakoululaitoksen johto annettava kouluylihallitukselle. Senaatissa annettiin arvoa Cygnaeuksen esitykselle ja kansakouluoloja ryhdyttiin järjestämään sen pohjalta. Senaatin toimesta Cygnaeus tutustui opetusoloihin eri puolella Eurooppaa ja palattuun 1859 kotimaahansa hän antoi senaatille yksityiskohtaisen matkakertomuksen. Vuonna 1866 annettiin kansakouluasetus ja Cygnaeus nimitettiin kansakoulujen ylitarkastajaksi. Ensimmäinen suomenkielinen opettajaseminaari perustettiin Jyväskylään 1863 ja toinen Sortavalaan 1880 (UTSK 4/455-457, Heikinheimo 1955: 132-133, Kemppinen 1969: 15-16, 19-21, 33-52, 306, Nurmi 1988).

[39] Tommila 1989: 57.

[40] Klinge 1980: 25.

[41] *Sävelsikö Pacius Maammelaulun itse vai sovittiko hän tekstin saksalaiseen kansansävelmään?* Maamme-laulun sävelmä kulkeutui Saksaan Vänrikki Stoolin tarinoiden saksankielisen käännöksen (1852) myötä, johon oli liitetty Paciuksen sävelmä kahdessa eri muodossa: laululle pianon säestyksellä ja neliääniselle mieskuorolle sovitettuna. Maamme-laulu ilmestyi Saksassa 1850-luvulla useissa eri kokoelmissa varustettuna sävelmäalkuperämerkinnällä Finnisches Volkslied. Paciuksen sävelmää onkin pidetty saksalaisen kekkerilaulun Der Pabst lieb herrlich plagiaattina. Sävelmä oli julkaistu Saksassa jo 1827 laulukokoelmassa Auswahl deutscher Lieder. Reijo Pajamon mukaan kaikkein

kevätjuhlan. Maamme-runon Runeberg antoi vuonna 1846 Robert Tengström -nimiselle yliopiston opettajalle. Tengström ihastui sen sanoihin ja totesi, "ettei hän ole koskaan kuullut isänmaanrakkautta kuvattavan suloisemmin sanoin". Tengström näki siinä heti sävellettäväksi sopivan runon, varsinkin kun yliopiston rehtori Wilhelm Lagus oli kieltänyt ylioppilailta Marseljeesin suomalaisversion laulamisen. Tengström ajatteli, että runon säveltäjän piti olla suomalainen. Siitä syystä hän antoi sen Fredrik August Ehrströmille, joka ryhtyikin heti sävellystyöhön. Ehrströmin versio esitettiin marraskuussa 1846 Pohjalaisen osakunnan vuosijuhlassa. Sävellys on valoisa ja lämminhenkinen, mutta arvosteluissa sitä pidettiin isänmaalliseksi lauluksi liian vaatimattomana ja laimeana. Myös Runeberg teki samana vuonna sävellyksen runoonsa. Runebergin sävelmä on tarttuva ja hyvin laulullinen. Melodia tukee tekstiä eikä laulu ole rytmisesti vaikea. Heikki Klemetti piti Runebergin melodiaa parhaana Maamme-laulun sävellyksistä.[42]

2.3.3. J. V. Snellman – kansallinen herättäjä

Suomen kansalliselle herättäjälle, filosofi ja valtiomies *J. V. Snellmanille* (1806-1881) kansallishenki oli yksi keskeisimpiä käsitteitä. Kansallishenki ilmeni nimenomaan kansalliskirjallisuudessa, jonka oikea kieli oli kansankieli, Suomessa siis suomen kieli. Näin Snellman vaati yksikielistä kansaa, mikä näkemys ei suinkaan miellyttänyt kaikkia. Ruotsinkielisen sivistyneistön tuli siis vaihtaa kieltä osoittautuakseen todella kansalliseksi ja samaan aikaan oli kasvatettava varsinaisesta kansasta uutta valistunutta kerrostumaa.[43]

Kansallishengen puutteen Snellman näki Suomen tulevaisuutta vaarantavana tekijänä. Romanttis-patrioottinen innostus, joka Suomessa oli syntynyt, oli hänen käsityksensä mukaan hyödytöntä niin kauan kuin varsinainen kansa oli sokeana auktoriteettiuskon vallassa välittämättä maan yhteisistä asioista. Suomessa ei Snellmanin mukaan tuolloin ollut isänmaanrakkautta eikä kansallishenkeä. Sivistynyt ruotsinkielinen kansanosa ei välittänyt suomenkielisen kansanosan edistymisestä, eikä kansaa voitukaan kehittää niin kauan kuin opetuksen ja lainkäytön kielenä oli ruotsi. Kansallinen sivistys saattoi pohjautua vain kansan omaan kieleen. Suomen kieli oli siten tehtävä koko kansan sivistyksen yhteiseksi kieleksi. Snellmanin opin mukaan "rahvas oli sivistettävä ja sivistyneistö kansallistettava". Kansallisuus edellytti Snellmanin mukaan syntyperän ja kielen ykseyttä.

Vuosisadan puolivälin melkeinpä ylitsekäymättömät säätyerot alkoivat hitaasti kaveta. Suomen kieli oli vähitellen kelpuutettu ovensuusta aina salin puolelle. Suomen kieli kulki pitkän taipaleen eteenpäin virka- ja sivistyskielen asemaa kohti. Snellmanin herätyshuuto ei hukkunut poliittisten tuulten tuiverrukseen. Hänen kylvämänsä siemen oli edessä olevina valtiollisesti vapaampina vuosina kasvattava kauniin sadon.

Valistunut sivistyneistö oli 1800-luvun puolivälin tienoilla vakuuttunut suomalais-kansallisen kulttuurin tulevaisuudesta ja uskoi myös suomen kielen taiteelliseen käyttökelpoisuuteen. Snellmanin kansallinen herätystyö oli tehnyt tehtävänsä. Sivistyksen voima oli Snellmanin käsityksen mukaan Suomen kansan ainoa pelastuskeino. Sivistyneistön velvollisuus oli omaksua itselleen maan enemmistön kieli. Sen oli ryhdyttävä työskentelemään suomenkielisen kirjallisuuden ja muun sivistyksen hyväksi. Suomenkielinen passiivinen enemmistö oli herätettävä suomen kielen avulla täyteen kansalliseen tietouteen. Oli turha odottaa kirjallisuutta ja vakiintunutta kirjakieltä, ellei suomen kieltä tehty ensin kouluopetuksen ja sitten korkeamman opetuksen kieleksi.

---

lähimmäksi Paciuksen sävelmää tulee kansanlaulu Wohlauf in Gottes schöne Welt. Vaikka Paciuksen sävelmä ja saksalainen kansanlaulu ovatkin melodisesti toisiaan lähellä, on väärin syyttää Paciusta melodian plagioinnista vaan ainoastaan todeta, että Pacius on tuntenut sävelmän ja saanut siitä vaikutteita (Pajamo 2002: 77-83).

[42] Kuokkala 1998: 155-156.

[43] Tommila 1989: 62.

Ruotsinkielinen yläluokka kauhistui Snellmanin vaatimuksista. Hänen oppinsa herätti suurta katkeruutta ruotsinkielisessä sivistyneistössä, joka kuvitteli pitävänsä maan kohtaloa käsissään ja jolle itsenäisyys merkitsi ennen kaikkea ruotsalaisuuden säilyttämistä.[44] Lisäksi pelättiin, että venäjän kieli tulisi ruotsin kielen tilalle, jos ruotsin kielestä luovutaan. Tällöin koko maa olisi vaarassa venäläistyä. Venäläisillä vallanpitäjillä ei ollut mitään tätä kehitystä vastaan ja he jopa suosivat Suomen suomalaistamista. Yliopistoonkin perustettiin suomenkielen lehtorin virka, niin että tulevat virkamiehet oppisivat suomen kieltä.

Krimin sota 1853-1856 oli suomenkielen kannalta käännekohta. Snellman asettui vastustamaan skandinavismia ja ylistämään autonomiaa Venäjän valtikan alla. Keisarivalta havaitsi fennomanian poliittisen painoarvon ja heittäytyi suopeaksi suomenmieliselle liikkeelle. Suopeus avasi tien Suomen aseman hallinnolliselle vahvistamiselle ja suomenkielisten koulujen sekä sanomalehtien perustamiselle. Korkeat virat avattiin myös suomenkielisille.[45]

Snellman oli tavallaan Suomen kansallinen omatunto, joka puuttui kirjoituksissaan yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Hän ilmaisi huolestuneisuutensa myös Suomen jälkeen jäämisestä sivistyneen Euroopan kulttuurista. Snellmanin voimakas julistus alkoi vähitellen saavuttaa vastakaikua. Nyt, kun Suomi oli autonomisena kansakuntana asettunut vertaistensa joukkoon, odotti kansallistuntoinen sivistyneistö jotain kulttuuritekoa, johon se olisi voinut vedota alemmuudentunnossaan ruotsalaista ja venäläistä sivistystä kohtaan. Kalevalasta tuli tällainen sivistyksellinen vapauttaja ja siihen alettiin varsinkin 1840-luvulta lähtien fennomaanisissa piireissä ja niitä laajemmaltikin samastaa arvoja, joiden puolesta ja saavuttamiseksi kulttuurityötä tehtiin. Yhä enemmän tämä samastumisprosessi kiihtyi poliittisten olojen tiukennuttua vuosisadan lopulla.[46]

Suurimpana vaikeutena yhtenäisen kansallisen identiteetin luomisessa oli tuolloin kuitenkin suomen kielen alkeellisuus. Kokonainen ryhmä suomen kielen harrastajia loi jatkuvasti uusia sanoja täyttämään niitä aukkoja, joita kielen entistä runsaampi viljely siinä paljasti. Sen rinnalla ruotsin kielen asema aina 1900-luvun alkuun saakka oli ylivoimainen. Snellmanin työ kansallisen identiteetin rakentamiseksi pelkästään kielen varaan ei hänen omana aikanaan vielä onnistunut. Hänen työnsä antoi kuitenkin voimakkaan sysäyksen orastavalle identiteettikehitykselle, joka alkoi näkyvimmin nousta esiin Aleksis Kiven sekä karelianistien – erityisesti Jean Sibeliuksen, Akseli Gallén-Kallelan ja Eino Leinon – vaikutuksesta.[47]

Ruotsalaismielisen suunnan eräs johtohahmoista oli Axel Olof Freudenthal (1836-1911), joka ajoi jyrkästi sekä suomenkielisiä että liberaaleja vastaan sitä kantaa, että Suomessa on kaksi kansallisuutta ja että ruotsalaisen kansallisuuden velvollisuus tässä maassa on kehittää ja vahvistaa omaa yksilöllisyyttään. Ruotsalaisuuden tukemiseksi oli Freudenthalin mukaan välttämätöntä, että ruotsinkielinen sivistyneistö ja rahvas lähenivät toisiaan. Kiihkoruotsalainen Freudenthal halusi jarruttaa ja estää alempien suomenkielisten yhteiskuntaluokkien pääsyä akateemiselle opintielle.[48] Lisäksi hän vähätteli kirjoituksissaan suomalaisia, mikä ilmenee hänen sanonnassaan: "Aasialainen rotu, joka kykenee vain vastaanottamaan kulttuuria, ei luomaan sitä".[49] Hän sanoi myös: "Suomalaiset ovat henkisiltä edellytyksiltään paljon germaanisia kansoja alemmalla tasolla. Skandinaavinen rotu on ulkomuodoltaankin jalompi ja lahjoiltaan rikkaampi kuin aasialaiset suomalaiset".[50]

---

[44] Vuonna 1848 Sakari Topelius kirjoitti artikkelinsa ruotsinkielisen kirjallisuuden asemasta, jossa hän totesi ruotsinkielisen kulttuurin kulkevan kohti häviötään, ellei periaatteessa hyväksyttäisi ajatusta yhdestä kansasta ja kahdesta kielestä. Artikkeli johti pitkään ja kirpeään polemiikkiin Snellmanin kanssa (UTSK 21/235).
[45] Ylikangas 2002.
[46] Sihvo 1973: 97.
[47] Savolainen 1999: 11.
[48] Meri 1975: 34, Heikinheimo 1997: 121, Tommila-Salokangas 1998: 63.
[49] Heikinheimo 1997: 121.
[50] Ruutu 1980:104.

Ratkaiseva edistysaskel saavutettiin vuonna 1863, jolloin keisari Aleksanteri II antoi Snellmanin aloitteesta kieliasetuksen, jonka mukaan suomen kieli tuli yhtä oikeutetuksi kieleksi kuin ruotsin kieli. Fennomaanisessa kirjallisuudessa kielireskripti (käskykirje) on arvioitu suomalaisuuden suureksi voitoksi ja suomen kielen Magna Chartaksi ['suuri vapauskirja'].[51] Puolan kapina, joka oli tapahtunut saman vuoden alkupuolella, oli kylläkin aiheuttanut levottomuutta muualla Euroopassa, mutta se ei kuitenkaan häirinnyt sitä päivän nousua, joka Suomelle alkoi vihdoin koittaa.

2.3.4. Fredrik Pacius – Suomen musiikin isä

Kansallisuuskäsite tuli Suomen musiikkielämään 1850-luvulla. *Fredrik Paciuksen* (1809-1891), 'suomalaisen musiikin isän', toimesta maamme koki varsinaisen musiikillisen herätyksensä, jolla oli kiinteä yhteys kansalliseen herätykseen. Maamme-laulusta, Suomen laulusta ja Sotilaspojasta tuli isänmaallisuuden symboleja, jotka herättivät yhteenkuuluvaisuuden ja solidaarisuuden tunteita. Muutama päivä ennen Flooranpäivän juhlaa 13.5.1848 tilattiin Fredrik Paciukselta sävelmä Runebergin runoon Maamme.[52] Pacius valitsi runosta ensimmäisen ja viimeisen säkeistön. Tuskinpa Pacius aavisti, miten riemullisen vastaanoton hänen laulunsa tuli saamaan, vielä vähemmän sitä, että Maamme-laulusta tuli koko kansaa yhdistävä kansallislaulu.[53] Kansallisen herätyksemme uranuurtaja Fredrik Cygnaeus[54] piti isänmaallisen puheen Suomen tulevaisuudesta kysyen: Eikö tämän maan puolesta voi elää ja kuolla? Silloin paljastuivat päät ja ylioppilaat virittivät Paciuksen johdolla Maamme-laulun. Liikutuksen kyyneleet vierivät ja laulu vaadittiin toistettavaksi useita kertoja. Se hehkutti mielet, ihmiset kokivat isänmaallisen haltioitumisen hetkiä.[55] Kumtähden kentällä liehui myös ensimmäisen kerran Suomen lipuksi aiottu Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan valkea lippu, jossa oli Suomen vaakunaleijona vihreän laakeriseppeleen ympäröimänä.[56]

---

[51] Tommila 1989: 78.

[52] *Ensimmäisen sävelmän Runebergin Maamme-lauluun* laati August Engelberg kesällä 1846. Engelbergin sekakuorolle ja orkesterille kirjoittama sävellys jäi unohduksiin ja nuottikäsikirjoitus tuli esiin vasta vuonna 1960. J. L. Runeberg sepitti itse 1-äänisen sävelmän ja porvoolainen musiikinopettaja C. F. Blom merkitsi sen nuottiasuun. Blomin mieskuorosovituksena Runebergin säveltämä Maamme esitettiin Porvoon kaupungin 500-vuotisjuhlissa joulukuussa 1846. Pohjalaisten vuosijuhlassa marraskuussa 1846 Maamme esitettiin F. A. Ehrströmin säveltämänä. Itse Runeberg oli suositellut kääntymistä Ehrströmin puoleen – ehkäpä ajatellen sitä suosiota, jonka Joutsen ja Lähteellä olivat juuri Ehrströmin ansiosta saaneet. Mutta Ehrströmin marssimainen Maamme ei saanut yleistä suosiota enempää kuin Runeberg-Blominkaan sävellys. Robert Kajanus teki vielä vanhuudenpäivinään runsaasti sovitustyötä. Eräs mielenkiintoinen sovitus on Runebergin säveltämä ja sanoittama Vårt land (Maamme), jonka Kajanus omisti Akademiska Sångförening -mieskuorolle huhtikuussa 1930. Sovituksesta on olemassa myös pari varhaisempaa luonnosta vuosilta 1908 ja 1925. Muista Maamme-laulun säveltäjistä mainittakoon vielä J. A. Josephson, jo aiemmin mainittu August Engelberg, Fredrik Eimele, Heinrich Wächter, A. G. Ingelius, Reinhold von Böningh, Albert Rubenson ja A. F. Lindblad. Tauno Marttinen sävelsi Maamme-laulun vielä niinkin myöhään kuin vuonna 1942 (Klinge 1982: 168, Eljanko 1994: 29-30, 120-122, Pajamo 2002: 14-15, 77-83, Vainio 2002: 553).

[53] Pajamo 1999: 82.

[54] *Fredrik Cygnaeus* (1807-1881), kirjallisuudenhistorioitsija, runoilija ja puhuja. Syntyi Hämeenlinnassa, kävi Pietarin ranskalaisen koulun ja suoritettuaan ylioppilastutkinnon Turussa liittyi Runebergin, Snellmanin, Lönnrotin ja Nervanderin ystäväpiiriin. Oli kuuluisan 'Lauantaiseuran' jäsenenä, suoritti fil. kandidaatin tutkinnon ja väitteli tohtoriksi vuonna 1839 Hannibalia koskevalla väitöskirjallaan. Samana vuonna nimitettiin Helsingin yliopiston historian dosentiksi ja vuonna 1854 estetiikan ja uudemman kirjallisuuden professoriksi. Cygnaeus liittyi koko sydämestään kansallisen herätyksemme uranuurtajiin. Historiallisen merkityksensä Cygnaeus saavutti intomielisenä suomalaisten sivistysharrastusten ja isänmaallisen tunteen herättäjänä. Kansallisen herätyksen lähtökohtana oli ajatus, että Suomen on kehitettävä oma, omintakeinen kulttuurinsa, jotta sillä olisi oikeus elämään kansakuntana. Ennen kaikkea hän loistavan kaunopuheisena, korkean tyylin juhlapuhujana tavoitti ajan idealistisen hengen ja vetosi varsikin ylioppilasnuorisoon. Hänen puheensa Floora-juhlassa toukokuussa 1848 saavutti legendaarisen maineen (UTSK 4/453-455).

[55] Elmgren-Heinonen 1959: 219.

[56] Mäntynen 1997: 128.

Suomen vastuunalaisissa piireissä ymmärrettiin, että kansallisen kehityksen ja suhteellisen vapauden edellytyksenä oli lojaalisuus Venäjää kohtaan. Suomen hallinnollinen ja kulttuurinen suhteellinen itsenäisyys olivat Venäjän kannalta sallittavia vain, jos ne eivät muodostaneet ulkopoliittista vaaratekijää. Euroopan 'hullu vuosi' 1848 ja Pariisin helmikuun vallankumous antoivat alkusignaalin koko maanosan laajuiselle liikehdinnälle. Juuri tuona vallankumouskeväänä viranomaiset suostuivat ylioppilaiden vuosia turhaan esittämään pyyntöön saada kokoontua viettämään ylioppilaskunnan suurta yhteistä kevätjuhlaa Flooran päivänä 13.5.1848. Tilaisuudessa pidettiin kahdeksan puhetta, mm. keisarille, kenraalikuvernöörille, senaatille, lukuisille kutsuvieraille ja lopuksi isänmaalle. Samaan aikaan, kun monien Euroopan kaupunkien yliopistojen ylioppilaat kapinoivat hallituksiaan vastaan ja monin paikoin vuodattivat vertaan barrikadeilla taistelussa sitä järjestelmää vastaan, jonka ylin henkilöitymä oli Kumtähden hurraa-huutojen kohde, keisari Nikolai I kenraaleineen ja virkamiehineen! Cygnaeus ymmärsi juhlien poliittisen merkityksen. Tämä osoitti kyllin selvästi, ettei kevätjuhlassa ollut kysymys nuorison spontaanien tunteiden välittömästä ilmaisemisesta, vaan huolellisesti läpiviedystä poliittisesta manifestaatiosta, joka juuri kriittisenä aikana osoitti Venäjälle, että Suomen suunta oli rauhallinen.[57]

Fredrik Paciuksen ansioksi voidaan lukea eurooppalaistyylisen konserttielämän luominen suuriruhtinaskunnan uudessa pääkaupungissa Helsingissä. Paciuksesta tuli suomalaisen musiikkielämän synnyttäjä, luoja ja rakentaja, jonka sävellyksistä etenkin Maamme-laulusta muodostui nuorelle ylioppilaspolvelle isänmaallisen ajattelun perusta.[58] Pacius ryhtyi tarmokkaasti rakentamaan Suomen musiikkielämää. Koska kumpikaan maan kielistä ei ollut hänen äidinkielensä, hän saattoi pysytellä kieliriitojen ulkopuolella. Ensimmäisen suomalaisen oopperan Kung Karls jakt[59] (Kaarle kuninkaan metsästys) kantaesitys vuonna 1852 oli kansallinen merkkitapaus. Läheinen ystävyys suomalaisten merkkihenkilöiden Cygnaeuksen, Snellmanin, Runebergin ja Topeliuksen kanssa vahvistivat hänen yhteyttään suomalaiseen kansalliseen ilmapiiriin. Kaikille näille kansallisille merkkihenkilöille oli yhteistä se, että heidän kunniakseen järjestettiin vuosisadan vaihteen Viipurissa suuret juhlallisuudet.

2.3.5. Sakari Topelius – Suomen luonnon suuri kuvaaja

Sakari (Zacharias) *Topelius* (1818-1898) pääsi jo koulupoikana Runebergin oppilaaksi ja omaksui hänen kauttaan romanttisen ja idealistisen kansallismielen. 1840-luvulla Topelius tuli tunnetuksi lyyrisenä runoilijana ja sanomalehtimiehenä. Maaliskuussa 1854 keisari nimitti Topeliuksen Suomen historian ylimääräiseksi professoriksi. Nimitys tuli Topeliukselle yllätyksenä, sillä puhtaasti tieteellisiä ansioita hänellä oli varsin niukasti. Ruotsalainen Göteborgs Handels- och sjöfartstidning tulkitsi nimityksen tunnustukseksi lojaalisuudesta, jota Topelius oli osoittanut keisarikuntaa kohtaan.[60] Kun Topelius aloitti työnsä yliopistolla, hänen luentonsa koskettelivat alkuvuosina yksinomaan Suomen maantiedettä.

Topelius on jäänyt yleiseen tietoisuuteen myös 'satusetänä'. Muutamat saduista ovat tulleet kuuluisiksi ja niitä on käännetty useille kielille. Koivu ja tähti, Sampo Lappalainen, Adalmiinan helmi sekä monta muuta satua tunnetaan laajalti maamme rajojen ulkopuolella. Topeliuksen satunäytelmät Prinsessa Ruusunen, Lintu sininen ja Totuuden helmi ovat edelleenkin suosittuja

[57] Klinge 1982: 170.

[58] Kun Ella Eronen lausui Tukholman stadionilla talvisodan loppuvaiheissa helmikuussa 1940 Maamme-laulun, tällä tapahtumalla oli ratkaiseva merkitys myös maamme kielipoliittisessa suhteessa. Se päätti yli satavuotiset fenno- ja svekomaanien väliset kieliriidat, jotka vielä 1930-luvulla olivat johtaneet suoranaisiin katutappeluihin (Rask 1991: 245).

[59] *Kaarle kuninkaan metsästys esitettiin Viipurissa suomeksi maaliskuussa 1905* Jalmari Finnen suomentamana. Ensimmäinen suomenkielinen ooppera, Oskar Merikannon Pohjan neiti, sai kantaesityksensä Viipurin laulujuhlilla kesällä 1908 (valmistui jo joulukuussa 1898).

[60] Pohjolan-Pirhonen 1973: 685.

koulujen juhlatilaisuuksissa. Topelius on kirjoittanut myös kaksi oopperalibrettoa, Kaarle kuninkaan metsästys (Kung Karls jakt) ja Kypron prinsessa (Princessan af Cypern).

Topeliuksen työkyky oli ilmiömäinen. Kirjailijana Topelius oli lyyrikko, dramaatikko ja eepikko. Hän kirjoitti lapsille, nuorille ja aikuisille. Hänen tuotantoonsa kuului kaikkea virsistä alkaen, koko asteikko lastenkirjoista filosofisiin esseihin. Ei voi myöskään unohtaa hänen merkitystään historiallisen ajattelun ja historiallisen katsomustavan levittäjänä.

Luonnontunnelmat aktivoivat hänen lyyristä, herkkää mielenvirettään ja runollisen tunteensa avulla hän löysi runoaarteisiinsa vertauskuvia luonnosta. Topelius ymmärsi maiseman sielua ja hänen rinnassaan sykki suomalainen sydän; näin hänestä tuli luonnon suuri laulaja ja kuvaaja. Kertomuksissaan, joita Topelius otti Maamme-kirjaansa, meitä tulevat vastaan Suomen kesäöiden kirkkaus, kaskimaiden sauhu, suurten järviemme hieno autereisuus ja merensaaristomme tunnelmat, nyt jo vaienneiden Imatran ja Merikosken jymy sekä Lapin tuntureitten heleä yö. Topeliuksen monet ajankuvaukset ja laajat kokonaisesitykset Suomen historian ja luonnonkuvauksen alalta kuvastavat Topeliuksen idealistista isänmaankäsitystä ja syvää asiantuntemusta, mainittakoon vain Välskärin kertomukset (1851-1860) ja Maamme-kirja (1875).[61]

Sakari Topeliuksen ansiota on, että Suomi alkoi hahmottua maantieteellis-luonnonhistoriallisesti omaleimaiseksi kokonaisuudeksi. Suomella oli nyt selkeät valtiolliset rajat. Topeliuksen mukaan kansakunta tarvitsi historian, sillä historiankirjoitus on keskeinen tekijä kansakunnan rakentamisessa. Topelius pohti myös sitä, miksi Suomen kansalla ei ollut kirjoitettua historiaa. Hänen mielestään kysymys oli siitäkin, että historiankirjoitukselta oli puuttunut lähteitä ja johtolankoja, joiden varaan kuvaa historiasta olisi voitu ruveta rakentamaan, mutta tärkeämpi syy oli sittenkin se, että kansan historiaa on mahdoton kirjoittaa ennen kuin kansa on kansana olemassa omalle tajunnalleen. Kansallinen historiankirjoitus tuli mahdolliseksi vasta kansallisuusaatteen myötä.[62]

2.4. Pietarin merkitys

Pietari oli hallinnollinen, taloudellinen ja kulttuurinen keskus. Pietari oli yksi maailman mahtavimpia kaupunkeja, eurooppalainen metropoli, joka säteili valoaan kauas ympäristöön. Ennen vallankumousta Pietari oli Venäjän suurin ja myös yksi koko maailman suurimmista finanssi- ja pankkikeskuksista. Pietarilaisilla pankeilla oli haarakonttoreita Keski-Euroopan suurissa kaupungeissa. Venäjän valtion obligaatiot ja sijoitukset Venäjälle olivat tuolloin erittäin haluttuja maailmalla.[63]

Suomalaisine ja inkeriläisine palvelusväkineen, saksalaisine ja balttilaisine käsityöläisineen ja kauppiaineen, saksaa ja ranskaa puhuvine yläluokkineen Pietari oli vain osittain venäläinen kaupunki. Itäsuomalaisen rahvaan lisäksi Pietarin oppi tuntemaan etenkin maan ylin virkakunta ja ne lukuisat aatelisnuorukaiset, jotka sen kautta siirtyivät sotapalvelukseen Venäjälle. Kosketukset olivat runsaita, mutta mitä korkeammista yhteiskuntaluokista oli kysymys, sitä eurooppalaisempaa ja vähemmän kansallisesti venäläistä oli Venäjän kulttuurinen vaikutus.[64] Pietarin kauppiaat olivat jotain aivan muuta kuin Moskovan kauppiaat, jotka olivat vanhan koulun konservatiiveja, venäläisiä

[61] *Välskärin kertomuksia* (Fältskärns berättelser) pidetään parhaimpana pohjoismaisena romaanina. Kirjassa seurataan kahden suvun vaiheita 30-vuotisen sodan ajoilta Kustaa III:n päiviin. Kirja on ennen kaikkea kuvaus Suomen kansan ponnisteluista läpi suurten kärsimysten. Topeliuksen tarkoituksena oli osoittaa myös suomalaisten unohdettua osuutta Ruotsin valtakunnan historiassa. *Maamme-kirjassa* (Boken om vårt land) Topelius kuvaa mestarillisella tavalla ja suurella lämmöllä maamme luontoa (Heikinheimo 1955: 771)

[62] Oramo 1985: 7.

[63] Susiluoto 2000: 27-28, 118.

[64] Klinge 1980: 16.

henkeen ja vereen. Englantilaiset ja saksalaiset perheet olivat asuneet Pietarissa sukupolvien ajan ja muodostaneet omat itsenäiset yhteisönsä. Seurapiirit olivat kosmopoliittisia nekin. Kaikilla hienostoperheillä oli kotiopettaja ja 1900-luvun alussa Englanti oli kovin muodissa. Englannin kieli oli ohittanut ranskan suosituimmuusjärjestyksessä. Seurapiireissä osattiin kuitenkin molempia kieliä yhtä hyvin, saatettiin siirtyä huomaamatta englannista ranskaan ja sitten venäjään.[65] Musiikissa vaikutteet tulivat Italiasta. Pietari oli vilkas kaupan ja seurapiirielämän keskus, mutta myös keisarikunnan hallinnollinen pääkaupunki, joka kuhisi virkamiehistöä ja univormuja.

Kulttuurin avautuminen itään päin uuden valtiollisen tilanteen myötä merkitsi Suomen kulttuurielämälle paljon. Ennemminkin voidaan puhua pietarilaisuuden kuin venäläisyyden vaikutuksesta Suomessa vuoden 1809 jälkeen. Keisarikunnan pääkaupunki Pietari oli se paikka, jossa suomalaiset kävivät. Oppia ja kokemusta hankittiin kisälleinä, oppilaitosten penkeillä, ansiotyössä sekä valtion virkamiehinä että liikenteen, kaupan ja teollisuuden palveluksessa. Pietari oli suuri talousalue ja kulutuskeskus, jonne suomalaiset veivät erityisesti maataloustuotteita ja luonnon antimia. Itä-Suomen maaseudun köyhin kansankerros lähti etsimään Pietarista parempaa tulevaisuutta. Suomalaisilla oli kaupantekijöinä ja työmiehinä hyvä maine. Suomalaisten erityispiirteenä mainittiin rehellisyys. Pietariin syntyi suomalainen vähemmistö, joka 1800-luvun aikana kasvoi 2-3 %:iin kaupungin väestöstä. Pietari oli 'Suomen toiseksi suurin kaupunki'. Suomalaisväestön ohueen yläkerrokseen kuului upseereita, virkamiehiä, insinöörejä ja muita säätyläisiä, mutta ehdoton enemmistö oli käsi- ja teollisuustyöläisiä ja palvelusväestöä. Parhaiten edustettuna olivat kulta-, hopea- ja kellosepät, kirjansitojat ja nuohoojat. Pietarin käsityöläisperheissä eurooppalaiset porvarisihanteet ja -tavat kehittyivät aikaisemmin ja yleisemmin kuin Suomen käsityöläissäädyssä. Tämä oli ehkä suurkaupungin virikkeiden merkittävimpiä seurauksia. Kirkon merkitys sekä yhdistävänä että kouluttavana instituutiona oli siirtokunnassa suuri.[66] Pietarin ruotsalais-suomalainen luterilainen seurakunta perustettiin samoihin aikoihin kaupungin kanssa. Seurakunta jakaantui vuonna 1745 suomalaiseen ja ruotsalaiseen seurakuntaan.

Molemmilla seurakunnilla oli kiinteät yhteydet Suomeen ja papit olivat suomalaisia. Seurakunnat saivat Suomen valtionvaroista huomattavia tukia kouluille, lastenkodeille ja muulle toiminnalle. Seurakunnat saivat omat tontin vuonna 1733, jonne rakennettiin ruotsalainen Pyhän Katariinan ja suomalainen Pyhän Marian kirkko.[67] Vuonna 1835 perustettiin alkeisluokka, jossa opetettiin suomeksi ja ruotsiksi. Vuonna 1844 perustettiin poikakoulu, joka täydennettiin myöhemmin tyttökoululla. Koulujen tarkastajana ja kirkkokoulun johtajana oli vuosina 1847-1857 Uno Cygnaeus, ennen kuin hänestä tuli 'Suomen kansakoulun isä'. Kansallinen herääminen välittyi Pietarin suomalaisten keskuuteen Cygnaeuksen ansiosta jo varhain. Hän välitti siirtokunnalle yhdessä nuorten kansallisuusaatteelle heränneiden virkamiesten ja papiston kanssa uudet tuulet. 1880-luvulla yritettiin perustaa kymnaasi, mutta se ei onnistunut. Monet panivatkin lapsensa

[65] Jonge 1894: 96.

[66] Siltanen 1999: 65.

[67] *Pyhän Marian kirkko* sijaitsee Nevski prospektin sivukadulla, Bolšaja Konjušennalla (Suuri Tallikatu) vastapäätä DLT:n tavarataloa. Vuosina 1803-1805 suomalaiset rakensivat vanhan puisen rukoushuoneen tilalle uuden kivikirkon. Kirkko sai tsaari Paavali I:n puolison Maria Fedorovnan mukaan nimen Pyhän Marian suomalainen kirkko. Nykyinen vuonna 1838 rakennettu on kolmas kirkko. Arkkitehtina oli Oscar Paulson. Vuonna 1871 arkkitehti Carl Anderson muunteli kirkon sisätiloja ja julkisivua. 1800-luvun lopussa Leontyi Benois teki vielä lisämuunnoksia kirkon sisätiloihin ja julkisivuun. Viimeinen kirkkoherra oli Juho Saarinen, arkkitehti Eliel Saarisen isä. Kirkko suljettiin vuonna 1938 ja annettiin Eremitaasin käyttöön. Sisätilat jaettiin kolmeen kerrokseen ja neuvostokaudella kirkko oli virallisesti Luonnon talo, jossa toimivat mm. varasto, näyttelyhalli, kukka- ja huonekalukauppa. 1990-luvun taitteessa kirkko palautettiin alkuperäiseen käyttöönsä – Leninin kipsinen pää peitettiin liinalla ennen jumalanpalvelusta! Täydellisesti entisöity kirkko vihittiin uudelleen käyttöönsä 19.5.2002. Pyhän Marian kirkko on nykyään Inkerin luterilaisen seurakunnan pääkirkko (Kaurinkoski 1995: 213, Nironen 1999: 85-86, Pajamo-Tuppurainen 2004: 190-191).

saksalaisen seurakunnan Peter Schule[68]-kouluun. Toinen vaihtoehto oli jatkaa ylioppilastutkintoon Suomessa.[69]

Kapellimestari Robert Kajanuksen veli Herman Kajanus toimi ruotsalaisen seurakunnan kirkkoherrana 1900-luvun alussa. Pietari oli Rudolf Koivun ja Ida Aalbergin kotikaupunki. Ansa Ikonen, Anna Polva, Alma Silventoinen ja Edith Södergran syntyivät siellä. Fredrik Cygnaeus kävi Pietarin ranskalaista koulua, myös Agathon Meurman kävi koulunsa suurimmaksi osaksi Pietarissa ja suomalainen kultaseppä Hiskias Pöntinen (Pendin) opetti Carl Fabergélle ammattikuntansa salat. Kaupungissa oli siihen aikaan viisi merkittävää kultasepänliikettä; Bock, Bolin, Burchard, Fabergé ja Tillander.[70] Joka viides kaupungin kultasepistä oli tullut Suomesta.[71]

Jo 1700-luvun loppupuolella Pietari tuli tunnetuksi yhtenä Euroopan musiikkielämän keskuksena. Ulkomaisia taiteilijoita vieraili kaupungissa ja useat ulkomaiset säveltäjät, etupäässä italialaiset, toimivat hovikapellimestareina. Konserttielämä oli vilkasta Pietarissa 1800-luvun alkupuoliskolta lähtien, jolloin siellä vieraili eteviä eurooppalaisia säveltäjiä, mm. Johann Nepomuk Hummel, Franz Liszt, Hector Berlioz, Richard Wagner ja Clara Schumann. Venäjän musiikkinen seura (RMO), jonka perusti Anton Rubinstein vuonna 1859, vilkastutti kaupungin musiikkielämää. Hänen aloitteestaan perustettiin vuonna 1862 ensimmäinen venäläinen konservatorio. Sen opettajista mainittakoon Nikolai Rimski-Korsakov, Alexander Glazunov ja Leopold Auer.

Hoviorkesterin johtajina toimivat lähes kaikki aikakauden huomattavimmat kapellimestarit. Kuuluisa mesenaatti M. Beljajev piti kvartetti-iltoja vuodesta 1891, ja 1900-luvun alussa järjestivät Aleksandr Siloti ja Sergei Koussevitzky (Kusevitski) tilattuja sinfoniakonsertteja.[72] Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri sai tarvittavat avustajat suurimpiin konsertteihinsa Pietarin lukuisista orkestereista ja konservatorion opettajista ja parhaimmista oppilaista. Kun Venäjällä ei saanut konsertoida suurina kirkollisina juhlapyhinä, ehtivät kuuluisat kansainväliset solistit tulla konsertoimaan Viipuriin, mutta ei Helsinkiin saakka, koska heidän oli palattava Pietariin pyhien jälkeen.[73]

Myös monet suomalaismuusikot opiskelivat Pietarin Keisarillisessa Konservatoriossa. Heistä mainittakoon Leopold Auerin viuluoppilaat Heikki Halonen, Heikki Kansanen, Eino Raitio, Eero Selin ja Tatjana von Rippas, harpisti Lilly Kajanus, säveltäjä Ida Moberg, pianistit Edvard Fazer ja Ernst Linko sekä laulajattaret Sally Basilius, Lahja Linko, Frida Sergejeff ja Oili Siikaniemi. Ilmari Hannikainen opiskeli sävellystä Aleksandr Glazunovin ja pianonsoittoa Aleksandr Silotin johdolla. Alma Fohström toimi Konservatorion yksinlaulun professorina vuosina 1908-1918, suomalaisina oppilainaan mm. Pia Ravenna ja Elbe Nissinen.[74]

---

[68] Monet tunnetut henkilöt ovat käyneet tätä koulua, mm. runoilija Edith Södergran, samoin monien varakkaimpien suomalaisten ja ruotsalaisten lapset sekä monet pietarilaiset. Myös säveltäjä Modest Musorgski kävi tätä koulua. Peter Schulen vanha rakennus toimii edelleenkin kouluna (Kaurinkoski 2000:21).

[69] Kansalliskirjaston Gallerian näyttely 2003.

[70] Mård 2003: 203.

[71] Pietarissa toimi hopeaseppänä myös Pekka (Petter) Silventoinen (1852-1916). Vuonna 1885 hän sai hopeaseppämestarin paperit ja osti samana vuonna Lajusen hopeaseppäliikkeen, jossa hän oli ollut oppipoikana. Pekka Silventoinen ei koskaan pitänyt omaa myymälää, vaan hän oli hopeaesineiden tuottaja. Liike kasvoi vähitellen pieneksi tehtaaksi, jossa parhaimmillaan oli lähes 70 alan taitajaa. Silventoinen möi liikkeensä vuonna 1916 ja siirtyi viettämään lyhyeksi jääneitä eläkepäiviään Lappeen Skinnarilaan. Pekka ja Henrika Silventoisen lapset olivat Alma (1884-1941) (Ammi), puoliso Toivo Kuula, Emilia (1885-1962) (Emmi), puoliso Yrjö Putkinen, Olga (1888-1932) (Oili), puoliso Väinö Siikaniemi, Eino (1890-1953), puoliso Martta Niinimaa ja Saimi (1894-1968), puoliso Lauri Siltanen (Siltanen 1999: 14, 29, 35, Engman 2004: 199).

[72] OIMTSK 4/44-45.

[73] Oopperat ja teatterit olivat suljettuina paastonaikana peräti seitsemän viikon ajan (Savolainen 1999:77).

[74] Pietarin taideakatemiasta ovat hakeneet oppia mm. Hugo Backmansson, Eero Järnefelt, Oscar Kleineh, Juho Rissanen ja Venny Soldan (Ilta-Sanomat 2003).

Suomella ja Venäjällä, Karjalalla ja Pietarilla on ollut myönteinen kohtalonyhteys. Ystävyys hyödytti kumpaakin osapuolta. Suomen ja varsinkin Itä-Suomen talous lähti voimakkaaseen nousuun Pietarin markkinoiden johdosta.[75]

2.5. Musiikin mahti

Musiikista tuli sivistysrientojemme erottamaton osa. Laulun iloon rinnastui laulun mahti, joka asettui ajan yleisten henkisten virtausten ja erityisesti isänmaallisuuden ja kansallistunnon välikappaleeksi. Vuosisadan vaihteessa kansallisuusaate vaikutti koko kulttuurimme valtaisana elinvoimana. Taiteessamme tämä saa ilmauksen ei ainoastaan ohjelmallisena julistuksena, vaan myös aivan erityisesti suomalaisen erikoislaadun – oman kansallisen tyylin – tietoisena tavoitteluna. Ajan henki muodosti kansallisuudesta arvokäsitteen yli kaiken muun.

Musiikkielämämme kypsyyden kauden alku ajoitetaan vuoteen 1882, jolloin pääkaupunki sai ammattiorkesterin (Robert Kajanus) ja musiikkiopiston (Martin Wegelius). Kuten jo aikaisemmin olen maininnut, Martin Wegelius on sanonut sattuvasti, että musiikkikoulu on musiikkielämän kiinteä juuri ja sinfoniaorkesteri eräs sen kauneimmista kukista. Edellytykset esittävän ja luovan taiteen määrälliselle ja laadulliselle kasvulle oli luotu, ja 1900-luvun taitteesta lähtien Suomella oli paikka musiikkimaana maailmankartalla.

Vasta 1800-luvun lopulla suomalainen kansallisuusaate alkoi näyttää Pietarista katsoen uhkatekijältä. Ei ollut mitenkään itsestään selvää, että Suomi kehittyi kansakunnaksi ja suomen kieli kulttuurikieleksi. Venäjä ei houkutellut suomalaisia sulautumaan suureen naapurimaahansa. Isovenäläinen nationalismi ja valtakunnan yhtenäistämispolitiikka alkoivat vaikuttaa vasta, kun Suomi kehittyi vuosisadan lopulla moderniksi kansakunnaksi ja sivistysvaltioksi. Oman valtion puitteissa suomalaiset saattoivat lopulta käynnistää sen taloudellisen kehityksen, joka nosti Suomen elinkykyisten kansakuntien joukkoon.

Pariisin maailmannäyttely vuonna 1900 oli suuri tapahtuma suomalaisille. Helsingin Filharmoninen orkesteri soitti siellä Suomen maailman musiikkikartalle.[76] Ahdingossa oleva kansakunta halusi näyttää muulle maailmalle, että sillä oli korkeatasoinen kulttuuri. Jean Sibeliuksen musiikin merkitys suomalaisen identiteetin vahvistajana on tunnettu tosiasia. Säveltäessään suomalaisia tekstejä Sibelius asettui fennomaanien rintamaan maassa, jossa oli ruotsinkielinen sivistyneistö. Tutustuessaan nuorsuomalaisiin ja Päivälehden piiriin Sibelius omaksui suomen kielen merkitystä korostavan ajattelutavan. Sibelius ei ollut kuitenkaan yltiöfennomaani, vaan sävelsi etenkin yksinlauluja ruotsinkielisiin runoihin.

Kansallisromanttisten taiteilijoiden työ – kultakauden taidemaalarit, kansalliset säveltäjät, suomalaisen kirjallisuuden synty – loivat irtautumisen henkisen perustan. Myös urheilijoiden maailmanmenestys muokkasi maailmalla ja Suomessa kuvaa omalaatuisesta kansakunnasta, jolla oli olemisen oikeutensa. Suomalaiset kasvoivat vähitellen omaan historiaansa, omaansa, mutta myös koko ihmiskunnan tietoisuuteen, omana itsenään. Taiteen pirissä kansallisuusaatteet elivät ja vaikuttivat *yhdessä* ja *tukivat* toisiaan. Toimintaa oli siis laajalla rintamalla ja tämä näkyi ohjelmistopolitiikassa, kuten myöhemmin tulee esille.

Suomalainen korkeakulttuuri on usein yhdistetty kiinteästi routavuosiin (1899-1905 ja 1908-1917) ja nähty siinä venäläistämispolitiikan nostattama vastareaktio. Yhteydet ajan valtiollisiin tapahtumiin eivät kuitenkaan ole niin yksiselitteiset. Ytimenä oli joka tapauksessa voittoisa ja voimansa tuntoa uhkuva suomalaisuusliike. Huolta herättäviä pilviä oli kyllä nousemassa taivaanrannalle, mutta tunnelmat olivat sittenkin luottavaiset. Venäläistämisvaaran vuosina kansallisuustunne etsi vahvistusta kaikista kansan luomisvoiman näytteistä. Kulttuurielämä oli se

[75] Susiluoto 2000: 269.

[76] Pariisin maailmannäyttelyssä esitettiin myös maailman ensimmäinen kansalliskartasto, 'Suomen kartasto' (Westerholm 1999: 6).

väylä, jonka turvin saatettiin nauttia vapaammasta ilmapiiristä. Suomella oli Venäjän keisarikunnassa autonominen asema, jonka turvin se kehitti kansallista kulttuuriaan sortokausista huolimatta. Suomen kulttuuri oli orientoitunut ensisijaisesti länteen.

2.6. Viipurin laulu- ja soittojuhlat 1889

2.6.1. Laulujuhla-aatteen synty

Kansansivistyksen hoito kuului Suomessa aikaisemmin kirkolle. Se julkaisi kansankielistä kirjallisuutta ja toimi kansan lukutaidon opettajana. Todellisia oppimestareita olivat vuosisatojen ajan lukkarit, jotka milloin hyvällä, milloin pahalla takoivat oppilaittensa päähän tiedon aakkosia. Lukkarikoulu ei ollut kansan keskuudessa erityisen rakastettu, mutta sitä kunnioitettiin ja pelättiin. Klassillisen kuvauksen lukkarikoulusta on antanut Aleksis Kivi Seitsemässä veljeksessään.[77] Kirkon lukutaidon opetus rajoittui kuitenkin hengelliseen kirjallisuuteen, Raamattuun, virsikirjaan ja katekismukseen. Maallista luettavaa sen sijaan ei ollut. Kirkko oli kuitenkin luonut teknillisen taidon, niin että maalaiskansa kykeni omaksumaan myös sanomalehdistön ja muun maallisen kirjallisuuden sanottavan.

Kansakoulunopettajiston syntyminen ja talonpoikaisväestön sivistystason nouseminen loivat vähitellen edellytykset vapaiden kansalaisjärjestöjen muodostamiselle. Kansalliseen herätystyöhön liittynyt kansanvalistusliike synnytti nuorisoseura-aatteen 1880-luvulla. Liikkeen tarkoituksena oli parantaa kansan tapoja, ohjata nuorisoa kehittämään tietojaan ja taitojaan, herättää ja kasvattaa isänmaallisuutta, mutta myös opastaa kansaa kokonaisuudessaan kehittämään sivistystään. Kansakoulussa maalaisnuoriso sai ensimmäiset valistusherätteensä. Siellä se tottui lukemiseen ja muuhunkin henkiseen työskentelyyn. Kansakoulun käyneestä nuorisosta tuli ahkeria lainakirjaston käyttäjiä ja sanomalehtien lukijoita. Varsinkin 1890-luvulla alettiin musiikin harrastusta korostaa nuorisoseurojen toimintamuotona.

Laulujuhlista muodostui kansallisuusaatteen ja kuorolaulun suuria manifestaatioita. Suomeen laulujuhla-aate levisi Virosta, jossa vuonna 1869 järjestettiin ensimmäiset koko maata käsittävät Tarton laulujuhlat. Suomessa juhlien järjestäminen lankesi kuin luonnostaan Kansanvalistusseuran[78] vastuulle. Kansanvalistusseuran järjestämien laulu- ja soittojuhlien ohjelmassa oli myös hengellisiä lauluja.[79]

Kansakoulunopettajista tuli musiikkikulttuurin ensimmäisiä tienraivaajia maaseudulla. Maan ensimmäisen, Jyväskylään perustetun, kansakoulunopettajaseminaarin musiikinopettaja E. A. Hagfors[80] loi vankan pohjan sille musiikkiperinteelle, joka alusta alkaen antoi leimansa

---

[77] Numminen 1961: 19.

[78] *Kansanvalistusseura,* kansansivistystyön edistämiseksi suomenkielisen väestön keskuudessa toimiva säätiö, perustettiin Jyväskylässä vuonna 1874 yleisen kansakoulukokouksen yhteydessä. Perustavaan kokoukseen osallistuivat mm. Y. S. Yrjö-Koskinen ja seminaarinjohtaja K. G. Leinberg. Suuri osa maan sivistyneistöä lähti hanketta tukemaan. Seuran tarkoitukseksi määriteltiin "hyödyllisen, kansantajuisen ja helppohintaisen kirjallisuuden painattaminen ja kansaan levittäminen ynnä tiedonhalun herättäminen sopivilla keinoilla". Kansanvalistusseura teki vuonna 1884 aloitteen yleisiä laulu- ja soittojuhlia varten ja järjesti niitä vuoteen 1935. Nykyisin seura tekee musiikin hyväksi työtä perustamansa Klemetti- Opiston puitteissa (UTSK 9/ 796-197, Smeds-Mäkinen 1984: 24-25).

[79] Maallisten ja hengellisten laulujen esiintyminen samoissa juhlissa ei miellyttänyt kaikkia. Kun juhlat aloitettiin ja lopetettiin kiitosvirrellä ja siinä välissä laulettiin Heikin naimapuuhat, niin ei sitä pidetty sopivana. Ennen pitkään ryhdyttiin järjestämään pienimuotoisia hengellisiä laulujuhlia kunnes vuonna 1927 pidettiin ensimmäiset koko maata käsittävät kirkkolaulujuhlat. Valtakunnallisesti kirkkolaulujuhlista tuli pysyvä perinne (Pajamo-Tuppurainen 2004: 376-377).

[80] *Erik August Hagfors* (1827-1913), suomalainen musiikkipedagogi, säveltäjä ja lääkäri. Hagfors on saanut 'suomenkielisen musiikinopetuksen ja kuorolaulun isän' kunnianimen. Hagfors sai jo kouluaikanaan Porvoossa musiikinopetusta säveltäjä F. A. Ehrströmiltä (säveltänyt mm. suositut Joutsen ja Lähde). Huolimatta musikaalisista lahjoistaan Hagfors ryhtyi ylioppilaaksi tultuaan opiskelemaan lääketiedettä (fil. maisteri 1853, lääket. kand. 1858,

kansakoulunopettajien valmistukseen. Opettajat antoivat maalaiskyliin aivan uuden kulttuuripanoksen. Vastavalmistuneet opettajat olivat virkeitä, tarmokkaita, kutsumustietoisia ja aatteellisia ihmisiä, jotka tunsivat todella olevansa kutsutut uuden suomalaisen sivistyksen ja kansanvalistustyön ensimmäisiksi airueiksi.[81]

Vuonna 1863 perustetussa Jyväskylän seminaarissa järjestettiin joka kolmas vuosi kansakoulukokouksia.[82] Suomen ensimmäiset juhlalaulajaiset pidettiin kansakoulukokouksen yhteydessä Jyväskylässä vuonna 1881. Alku oli vaatimaton,[83] sillä keisari Aleksanteri II oli saanut surmansa pommiattentaatissa Pietarissa samana keväänä. Koska osanottajia oli vähän ja ohjelmaakin supistettu, Kansanvalistusseuran sihteeri, tohtori A. A. Granfelt[84] katsoi, ettei juhlalle sovi yleisten laulu- ja soittojuhlien nimi. Sen tähden tästä käytettiinkin 'juhlalaulajaisten' nimeä.

Ensimmäiset yleiset laulu- ja soittojuhlat pidettiin Jyväskylässä kesäkuussa 1884. Edellisten juhlalaulajaisten ohjelmaa pyrittiin kehittämään ja täydentämään. Ohjelmiston laadintaan osallistuivat Granfeltin lisäksi A. A. Borenius (Lähteenkorva), Richard Faltin ja P. J. Hannikainen. Kolmipäiväisiin juhliin saapui kuusi kuoroa, mm. Ylioppilaskunnan Laulajat ja Lukkari-urkurikoulun kuoro Turusta ja Hagforsin johtamat seminaarikuorot. Lounaispuiston juhlakonserttiin oli kerääntynyt noin 2 000 henkeä. Isänmaallisen juhlapuheen piti professori Frithiof Perander,[85] joka käsitteli laulun ja soiton merkitystä kansanvalistuksen palveluksessa. Juhlayleisö sai kuulla puhujakorokkeelta myös yhteiskunnallista julistusta – uusia, tuoreita ajatuksia, jollaisia Suomessa ei ollut aikaisemmin esitetty. Peranderin puhe on jäänyt monen aikalaisen mieliin yhtenä ajan

---

lääketiet. ja kirurgian tohtori 1863). Opiskeluaikanaan Hagfors osallistui akateemiseen musiikkielämään, liittyi Akademiska Sångföreningeniin 1849, lauloi Axel Oxenstiernan osan Paciuksen oopperan Kaarle kuninkaan kantaesityksessä vuonna 1852, ja soitti selloa ja kontrabassoa Akateemisessa orkesterissa vuosina 1849-1854. Hän teki valtion stipendiaattina 1862-1863 opintomatkan Berliinin ja Dresdenin konservatorioihin tutustuakseen musiikinopetukseen. Vuonna 1863 Hagfors siirtyi Uno Cygnaeuksen kutsumana Jyväskylän vastaperustettuun, maan ensimmäiseen kansakouluopettajaseminaariin, jonka musiikinopettajana hän oli kolme vuosikymmentä. Hagforsilla oli erinomaiset edellytykset onnistua tuossa tehtävässä. Tänä aikana hän loi lujan pohjan tulevien opettajien musiikkikasvatukselle ja suomalaiselle kuorokulttuurille. Seminaariin tultuaan hän perusti maan ensimmäisen suomenkielisen mieskuoron ja naiskuoron; yhdessä nämä muodostivat sekakuoron. Hagfors suoritti uraa uurtavan työn ryhtymällä julkaisemaan suomenkielisiä kuorokokoelmia. Hagfors oli myös kuorosäveltäjä, joista moni on vakiintunut kantaohjelmistoon sujuvan melodiikkansa, ilmeikkään soinnutuksensa ja hyvän sointinsa tähden (mm. Kysymyksiä, Laulu Vuokselle, Aallon kehtolaulu, Suksimiesten laulu). Hagforsin kuorolaulut ovat saaneet vaikutteita saksalaisesta romantiikasta, F. A. Ehrströmiltä ja Fredrik Paciukselta. Hagfors sävelsi 40 kuorolaulua ja teki 70 sovitusta. Vuosina 1863-1894 Hagfors toimi vielä seminaarin lääkärinä. Vuonna 1876 ilmestyi Hagforsin uusima painos Antti Nordlundin koraalikirjasta (1850). Hagforsin jälkeen jatkoi musiikinlehtorina P. J. Hannikainen vuosina 1887-1917 (OIMTSK 2/285-286, E. Marvia), Helasvuo 1965: 148-155, Pajamo 1979: 219-235, Pajamo 1982, Pajamo 2002: 9-11, 21-23, Rautiainen 2003: 313).

[81] Numminen 1961: 27.

[82] Pajamo 1976: 101, 224.

[83] Juhlalaulajaisiin kokoontui kolmeensataan nouseva laulajien ja soittajien joukko. Pääosan muodostivat Jyväskylän omat kuorot, seminaarin nais- ja mieskuorot sekä kaupungin lauluseura. Muualta saapui vain yksi kuoro, tirehtööri C. G. Waseniuksen johtama Turun lukkari-urkurikoulun mieskuoro. Soittajia oli 22, Jyväskylän torvisoittokunta ja seitsemän Helsingin VPK:sta (Särkkä 1973: 15, Pajamo 1982: 95-97).

[84] *Axel August Granfelt* (1846-1919), kansanvalistus- ja raittiusmies, suomalaisuusasian ahkera puolestapuhuja sekä laulu- ja soittojuhlien alullepanija Suomessa, suoritti lääkärin tutkinnon, mutta antautui kansanvalistustyöhön ja toimi Kansanvalistusseuran sihteerinä vuosina 1878-1907. Hän laajensi seuran kustannustoimintaa mm. panemalla alulle Kansanvalistusseuran kalenterin 1881. Granfelt oli myös Suomen raittiusliikkeen johtomiehiä (UTSK 6/675-676, Heikinheimo 1955: 235, Smeds-Mäkinen 1984: 27-29, Liikanen 1987: 134-135).

[85] *Frithiof Perander* (1838-1885), filosofi, Helsingin yo:n käytännöllisen filosofian professori, loistava suomenkielinen puhuja, kuuluisimpana puheena mainitaan muistosanat Aleksis Kiven hautapatsaan paljastustilaisuudessa 1877. Peranderia on pidetty Hegelin filosofian kannattajista Snellmanin jälkeen etevimpänä. Perander oli idealisti, joka kärsi siitä, ettei todellisuus vastannut ihannetta. Perander ei elinaikanaan saanut nähdä kauaskantoisten ennustustensa toteutumista. Hän kuoli itseensäsulkeutuneena erakkona vain 47-vuotiaana; hänen suuri rakkautensa näyttää olleen nuori Ida Aalberg (UTSK 15/613, Heikinheimo 1955: 580-581, Liikanen 1987: 138).

suurimmista puhujataidon näytteistä. Kenraalikuvernööri F. L. Heiden[86] kävi Jyväskylässä juhlien viimeisenä päivänä. Hänen suopeutensa suomenmielisiä ja nurjamielisyytensä ruotsinmielisiä 'separatisteja' kohtaan oli jo silloin tunnettu.[87] Venäläistämispyrkimyksistä ei näkynyt vielä merkkiäkään ja Keisarihymniä laulettiin samalla innolla kuin Maamme-lauluakin. Laulujuhlat olivat tulleet jäädäkseen. Suomeen saapuessaan laulujuhla-aate oli jo yleiseurooppalainen ilmiö kansallisten mielenilmausten joukossa.

2.6.2. Viipurin laulu- ja soittojuhlat

Viipurin laulujuhlat olivat 17-19.6.1889. Juhlien pääpaino oli lauluilla, mutta mukana oli myös puhallinorkestereita ja järjestettiin muutamia konsertteja. Viipurin laulujuhlille osallistui noin 700 laulajaa ja 60 soittajaa. Sen kesän juhlat olisi haluttu Turkuun, mutta koska viipurilaisten katsottiin aktiivisimmin osallistuneen aikaisempiin juhliin, Viipuri sai tämän tehtävän. Valintaan vaikutti myös se, että nuori kirkkomuusikko Emil Sivori oli nostattanut kaupungin suomenkielisissä piireissä varsinaisen kuorokuumeen. Myös Viipurin Suomalainen Seura osoitti suurta innostusta ottamalla paikalliset järjestelyt vastuulleen. Vakavampi ongelma oli kuitenkin Viipurin ruotsinkielisten penseä suhtautuminen juhlahankkeeseen. Juhlatoimikunnan puheenjohtaja, vanhasuomalaisten joukkoon lukeutunut hovioikeudenneuvos D. W. Åkerman, oli tilanteesta ärtynyt. Kielteinen asenne tuskin tuli Åkermanille yllätyksenä. Pelkästään suomenkielisten juhlien järjestäminen kaupungissa, jonka virkamieskunnasta ja kauppiaista valtaosa oli ruotsinkielisiä, oli hankkeen puuhamiehiltä varsin uhmakas ele. Kaksikielisten juhlien järjestäminen olisi periaatteessa ollut mahdollista. Tulehtuneitten kielisuhteiden varjolla ajettiin Viipurissa poliittisia etuja, tarjosihan laulujuhlien isännyys kaupungin suomalaisuusliikkeelle oivan tilaisuuden kohottaa poliittista profiiliaan ja samalla näpäyttää kaupungin ruotsinkielistä eliittiä. Laulujuhlista tuli nousevan suomalaisuusliikkeen vahva voimannäyte.

Viipurin laulujuhlien juhlapaikkana oli luonnonkaunis Huusniemi,[88] jossa oli ollut viipurilaisten seurapiirien suosima, mutta jo ennen laulujuhlia tulipalossa tuhoutunut ulkoilmaravintola. Alue sopi laulujuhlakäytäntöön hyvin, vaikka laululavan rakentaminen kallioiseen maastoon vaatikin runsaasti vaivannäköä. Ensimmäisenä päivänä (17.6.) siirtyivät laulajat ja soittajat höyryveneillä Huusniemen juhlakentälle, jossa oli harjoituksia ja tervehdyspuhe. Juhlatoimikunnan puheenjohtaja D. W. Åkerman pohdiskeli tervehdyspuheessaan Vanhan Suomen suhdetta muuhun Suomeen.

Toisen päivän aamulla (18.6.) oli huvimatkoja Saimaan kanavalle ja kävelyretkiä Monrepos'n puistoon ja Papulan vuorille. Iltapäivällä oli pääjuhla, jossa juhlapuheen piti professori E. G. Palmén.[89] Pitkässä historiallisessa katsauksessaan Palmén käsitteli Vanhan Suomen erovaihetta ja

---

[86] *Feodor Logginovits Heiden* (1821-1900), Suomen kenraalikuvernööri 1881-1897, antoi tukensa suomalaismielisille. Hänen avullaan syntyivät vuosien 1883, 1886 ja 1887 kieliasetukset, joissa parannettiin suomenkielen asemaa. Heiden yritti perehtyä maamme oloihin ja hankki ystävällisellä käytöksellään itselleen myötämielisyyttä. Toisaalta Heiden tuki valtakunnallistamispyrkimyksiä Venäjän nationalistien alettua 1880-luvulla hyökkäyksensä Suomen autonomiaa vastaan. Hänellä oli myös huomattava osuus postimanifestin valmisteluissa 1890. Suhteessaan Suomeen Heiden oli hyvää tarkoittava, mutta epäitsenäinen, minkä vuoksi hän usein joutui noudattamaan panslavistien sanelemia linjoja. Suomen autonomian varsinainen olemus jäi hänelle monessa suhteessa vieraaksi (UTSK 7/371-372, Heikinheimo 1955: 280).

[87] Smeds-Mäkinen 1984: 16.

[88] Suomenvedenpohjan vehmaalla itärannalla sijaitseva kaunis *Huusniemi* oli 'Viipurin Kaisaniemi'. Vuonna 1865 sinne pystytettiin ravintolarakennus ja ympäröivää luontoa kohennettiin sopivin istutuksin. Ravintolan antimista huolehti Frans Ehrenburg. Musiikista huolehti Zedelerin suosittu perheyhtye. Myöhemmin musiikista vastasi Conrad Spohr ja Ernst Schnéevoigt. Suurehkoa salia käytettiin myös konserttien järjestämiseen. Useimmat vieraat saapuivat Huusniemeen laivalla. Sen sijainti Imatran matkailua ja Saimaan kanavaa ajatellen oli edullinen (Hirn 1976: 34 ja 1981: 494).

[89] *Ernst Gustav Palmén* (1849-1919), historiantutkija, valtioneuvos ja vapaaherra. Helsingin yo:n Suomen, Venäjän ja Ruotsin historian professori 1884-1911. Palmén oli useiden vuosikymmenien ajan Suomen valtiollisen ja

suhdetta muuhun Suomeen, kansansivistystyötä ja raittiustyötä. Palménin mukaan Suomen suurin uhka olisi sulautuminen Venäjään. Myös kielitaistelua Palmén piti valitettavana. Puheensa lopuksi Palmén toivoi yksimielisyyttä ja isänmaanrakkautta. "Sammon palaset ovat tähän asti olleet kansamme turva ja suoja. Toivokaamme, että niin on aina vastedeskin oleva!" Lopuksi Palmén kohotti eläköön-huudon Isänmaalle![90]

Viipurin laulu- ja soittojuhlat aiheuttivat myös pientä polemiikkia ruotsinkielisissä lehdissä. Wiipurin Sanomien mukaan Wiborgsbladet huomautti, että "laululava nojautui itään päin". "Tämä tyhmä viittaus on kylliksi selvä, ettei sen tarkoitusta tarvitse lähemmin selvittää. Se saa jäädä omaan arvoonsa – jos sillä mitään arvoa onkaan. Hauska olisi ollut, jos tarkkasilmäinen Wiborgsbladet olisi ottanut huomatakseen sen merkillisen tapahtuman, että tuuli pieksi laululavaa koristavat niiden läänien vaakunat aivan riekaleiksi rikki, joiden väestö oli sekakielinen, joissa puhdas suomenkielinen rahvas asuu, pysyivät aivan ehjinä. Eikä se ollut mikään itätuuli, joka tämän tepposen teki"(WS 13.7.1889).

Viipurin esimerkkiä noudattaen alettiin pitää pienempiä laulajaisia. Kesäkuussa 1895 järjestettiin Viipurissa paikalliset laulujuhlat Viipurin nuorisoseuran ja Kansanvalistusseuran paikallisen osaston toimesta. Juhlien ohjelmakaava noudatti pääpiirteissään yleisiä laulujuhlia isänmaallisine ja valistavine juhlapuheineen ja kilpailuineen. Laulujuhlilla oli myös runsaasti konsertteja, siellä esiintyivät mm. Karjalan kööri johtajanaan Emil Sivori ja Helsingin Työväenyhdistyksen laulukunta johtajanaan Oskar Merikanto. Karjalan kööri esitti kahdessa konsertissaan mm. Genetzin Herää Suomi!, vaikka viipurilainen Wiborgsbladet piti sitä sopimattomana, mutta sehän vain innosti Viipurin suomalaispiirejä.

Sortavalassa oli kesällä 1896 laulu- ja soittojuhlat, joihin osallistui lähes 1 000 laulajaa ja soittajaa. Ensimmäisen kerran esiintyivät runonlaulajat, kanteleensoittajat ja itkuvirsien taitajat.[91] Sortavalasta oli muodostunut Viipurin ohella merkittävä keskuspaikka, jolla oli suuri henkinen, aatteellinen ja musiikillinen merkitys lähiseudun kuntiin. Samanaikaisesti kun se säteili vaikutustaan ympäristöön, se kehitti ja monipuolisti omia taideharrastusmuotojaan.

Vuosisadan vaihteen suuret laulu- ja soittojuhlat pidettiin *Helsingissä kesäkuussa 1900.* Helsingin juhlaan osallistuvien määrää yritettiin pienentää epäämällä rautatiealennukset, jotka tätä ennen oli saatu. Tulos oli kuitenkin päinvastainen, sillä esiintyjien määrä oli suurin edellisiin verrattuna. Muita laulujuhlia ei ensimmäisen sortokauden aikana järjestetty, koska kenraalikuvernööri Bobrikovin mukaan niitä pidettiin Venäjän vastaisten mielenosoitusten mahdollisina foorumeina.

Kansanvalistusseuran laulujuhlilla on ollut poikkeuksellinen sija suomalaisen joukkojuhlinnan historiassa. Ne olivat kansallisten kansanjuhlien kantaäiti. Alun perin niiden tehtävänä oli herättää kansassa tietoisuutta kansallisesta omalaatuisuudesta sekä rakkautta isänmaata kohtaan. Ohjelmisto ja juhlien ulkonaiset muodot muovailtiin kansallisten symbolien ja arvojen mukaisiksi. Jatkuvasti toistuessaan nämä painuivat kansan mieleen. Laulujuhlat täyttivät moninkertaisesti niille alun perin tarkoitetun tehtävän: herättää kansassa tietoisuutta kansallisesta omalaatuisuudesta, sekä rakkautta isänmaata kohtaan. Isänmaalliset ja kansalliset tunteet eivät olleet itsestään selviä asioita. Ne oli kansaan istutettava, sille opetettava.[92]

Laulujuhlissa pyrittiin monenlaisin keinoin korostamaan myös suomalaisuutta ja Suomen historian erikoislaatuisuutta. Oli historiallisia kulkueita, kuvaelmia ja lopulta oopperoitakin, jotka kaikki tähtäsivät lujittamaan uskoa oman kulttuurin elinvoimaan. Sivistyneistön velvollisuudeksi katsottiin

---

yhteiskunnallisen elämän johtohenkilöitä. Erittäin huomattava oli Palménin toiminta kansansivistyksen alalla ja oli Kansanvalistusseuran pj:na 1906-1908. Monia ajankohtaisia kysymyksiä eloisasti harrastavana miehenä ja taitavana kynänkäyttäjänä Palmén oli kuin luotu sanomalehtikirjailijaksi. Varsinaista puoluemiestä hänestä ei koskaan tullut, sillä hän tahtoi säilyttää henkilökohtaisen vapautensa. Suomalaisuustaistelussa Palmén esiintyi eturivin miehenä (UTSK 15/363, Heikinheimo 1955: 571).

[90] Kansanvalistusseuran kalenteri 1890: 81-90.

[91] Pajamo 1985: 32.

[92] Pajamo 1999: 25.

järjestää näitä juhlia, joissa rahvas ensi kertaa laulun ja soiton merkeissä pääsi osalliseksi maansa kulttuuritapahtumiin. Laulujuhlilla oli todella yhteiskunnallisesti yhdistävä vaikutus. Ne tähtäsivät suomalaisen kansallisidentiteetin lujittamiseen ja oman valtiollisen profiilin luomiseen.

1890-luvun Suomessa elettiin voimakkaan kansallistunteen vallassa. Taide ja kulttuuri yleensä oli karelianismin ja kansallisromantiikan leimaamaa. Tämä heijastui tietysti myös laulu- ja soittojuhlissa, jotka mielellään pyrittiin sijoittamaan Itä-Suomeen ja Karjalaan. Laulujuhlat olivat 1890-luvulle tultaessa saavuttaneet sellaisen suosion, että kaupungit kilpailivat niistä keskenään. Politiikkaa sisälsivät monet juhlapuheet ja -runot, joita laulujuhlissa kuultiin. Laulujuhlat muodostuivat alun alkaen täysin suomenmielisiksi. Ne tulivat edistämään suomalaiskansallista ajattelua.

Varsinkin sortovuosien aikana laulu- ja soittojuhlilla oli suuri merkitys isänmaalliselta kannalta. Musiikin ja puheiden avulla pyrittiin valamaan kansaan toivoa paremmista oloista ja korostettiin samalla koko kansan yhteistä toimintaa sortovaltaa vastaan. Toisen sortokauden aikana valvonnan kiristyttyä päähuomio alkoi viimein kääntyä juhlien musiikilliseen puoleen ja sen tason kohottamiseen, koska ei enää julkisin puhein voitu uhmata vallanpitäjiä.

2.7. Talouselämän, teollisuuden ja kaupan nousu Viipurissa

Monipuolisen kulttuurielämän nousun pohjana oli kaupan, teollisuuden ja varallisuuden kasvu. Muualta maasta ja ulkomailta tulleet taiteen tekijät rikastuttivat Viipurin kulttuurielämää. Kaupungin kulttuuri muodostui suomalaisista, suomenruotsalaisista, venäläisistä ja saksalaisista aineksista. Tämä oli erityspiirre, mikä erotti viipurilaisuuden Suomen muiden kaupunkien kulttuureista.

Se, että Vanha Suomi oli liitetty muun Suomen yhteyteen, merkitsi Karjalan integroitumista Suomen talouselämän ja kulttuurin kehitykseen. Viipurin läänillä tuli olemaan merkittävä osuus Suomen ja Venäjän kaupan kehityksessä. Taloudellisessa kehityksessä suurimpana jarruna oli maatalous. Sen takapajuisuuden syy oli lahjoitusmaaoloissa. Se ehkäisi maatalouden kehitystä ja sitoi suuren osan talonpoikaisväestöä miltei maaorjan asemaan. Karjalan asema rajamaana teki siitä otollisen kohteen venäläispyrkimyksille, mitä korosti vielä venäjänmielisen ortodoksisen kirkon vahva asema Raja-Karjalassa.

Viipuri ei ollut varsinainen hansakaupunki,[93] mutta sillä on ollut hyvin merkittävä vaikutus paitsi talouselämän vilkastuttajana myös poliittisen ja kulttuurielämän kannalta. Viipurin saksalaissyntyiset perheet olivat myös erittäin musikaalisia ja ottivat aktiivisesti osaa Viipurin musiikkielämään. Esimerkiksi lyypekkiläissyntyisen Leopold Krohnin[94] isännöimässä Kiiskilän

[93] *Hansa eli hansaliitto* tarkoittaa eräitä kauppiaiden ja kauppakaupunkien yhteenliittymiä. Se syntyi jo 1100-luvulla ja kehittyi 1300-luvulla kaupunkien liitoksi, joka käsitti suurimman osan Saksaa ja Itämeren rannikot. Etunenässä kulkivat Lyypekki ja Hampuri. Hansan kukoistuskausi oli 1400-luvun alussa. Hansan nimi säilyi 1900-luvulle saakka, mutta vain kolmen kaupungin, Lyypekin, Bremenin ja Hampurin, kauppaliittoutumaa tarkoittavana ilmauksena. Idän kauppatien varrella sijaitsevana Suomi joutui hansan vaikutuspiiriin jo 1200-luvulta alkaen. Saksalaisilla kauppiailla ei ollut Suomessa kauppahoveja eivätkä he siksi voineet asettua asumaan maahan pysyvästi ja samalla käyttää hansa-oikeuksiaan. Niinpä he käyttivät välittäjinään Suomeen ja erityisesti Viipuriin asettuneita porvareita. Hansalaiset olivat tavallaan Pohjolan viikinkien perillisiä. Heidän merimatkoillaan oli rauhallinen luonne, mitkään veriset seikkailut eivät kangastelleet heidän mielessään. Hansalla oli huomattava merkitys Suomen taloudelliselle, poliittiselle ja kulttuurielämälle (Grimberg 1967: 186, Spectrum 3/453-455).

[94] *Krohn – saksalais-suomalainen liikemies- ja sivistyssuku*, jonka vanhin tunnettu kantaisä Niclas Cron tai Kron (k. 1617) toimi oikeudenpalvojana ja majatalonpitäjänä Rügenin saarella. Hänen jälkeläisiään oli Abraham Friedrich Krohn (k. 1827), joka muutti Pietariin, perusti sinne oluttehtaan ja keräsi melkoisen varallisuuden; hän hankki itselleen Suomen kansalaisoikeudet. Hänellä oli useita poikia, joitten jälkeläisiä elää monissa maissa. Heistä Friedrich Alexander Krohn (k. 1874) hoiti menestyksellisesti panimoa. Hän lähetti nuorimmat poikansa Madeiralle, jossa he avioituivat viinikauppias Grantin tyttärien kanssa ja perustivat viininvientiliikkeen Krohn Brother's & C:in, jonka madeira oli

hovissa[95] soitettiin ja laulettiin. Krohn itse oli taitava sellisti ja hänen vaimonsa erinomainen pianisti.

Karjalan ja erityisesti Viipurin kehityksen vetureina olivat teollisuuden kehitys ja kauppa. Ensimmäisinä nousivat viipurilaiset kauppahuoneet, joiden perustajat ja haltijat olivat suurelta osin Vanhan Suomen aikana tulleita saksalaisia (Thesleff, Schröder, Hackman, Wahl). Vanhin heistä oli Bremenistä Viipuriin muuttanut siirtomaatuotteiden tuonnilla vaurastunut J. F. Hackman. Saksalaissyntyinen Paul Wahl oli alun perin Hackmanin osakas, mutta perusti oman liikkeen, jonka menestymiseen ja vaurastumiseen vaikutti etenkin Saimaan kanavan valmistuminen, höyrysahojen perustamista koskevan kiellon poistaminen ja puutavarateollisuuden yleinen vapautuminen. Kaikki Wahlit olivat taitavia liikemiehiä, jotka laajensivat perheyhtiötä hankkimalla tai perustamalla uusia liikeyrityksiä. Harry August Wahl (1869-1940) tuli taas kuuluisaksi viulukokoelmastaan,[96] joka oli Euroopan suurimpia.[97]

Vuoden 1812 jälkeen saksalainen aines alkoi syrjäytyä ruotsalaisten ja suomalaisten väestönosan tieltä. Tähän suuntaukseen vaikutti etenkin Viipurin hovioikeuden perustaminen vuonna 1839 ja sen ruotsinkielisen virkamiehistön vaikutus kaupungin seuraelämään ja koulujen opetuskielen vaihtuminen ruotsiksi. Silti koko vuosisadan ajan kaupan ja osin hallinnonkin johdossa oli saksalaisia sukuja, joiden tueksi oli muuttanut uusiakin: Bandholtz, Dippel, Krohn, Mielck, Rothe ja Starckjohann. Peter Starckjohann perusti vuonna 1868 rautakauppatavarain tukku-, vähittäis- ja agentuurikauppaa harjoittavan liikkeen. Myös Papulaan vuonna 1856 perustettu saksankielinen Behmin koulu oli omiaan hidastamaan saksalaisuuden häviämistä.[98] Suomalainen väestöaines oli runsain, mutta taloudellisen ja yhteiskunnallisen asemansa vuoksi sillä ei ollut sitä vaikutusvaltaa kuin saksankielisillä ja ruotsinkielisillä. Siitä huolimatta suomen kielestä tuli eräänlainen yleiskieli kosmopoliittisessa Viipurissa. Sitä paitsi suomalaisesta väestöstä alkoi erottua voimakkaita yksilöitä, jotka 1800-luvun alkupuolella tekivät tuloksellista työtä oman kansallisuutensa sosiaalisen ja sivistyksellisen aseman kohottamiseksi. Mainittakoon vain yliopettaja Anders Europaeus, kaupungin sihteeri Jaakko Juteini sekä Pietari Hannikainen, joka Kanawa-lehdessään ajoi suomalaisuuden asiaa. Heidän rinnallaan käytännöllisinä työntekijöinä olivat Juho Pynninen lainakirjaston[99] ja kansakoulun perustajana sekä Adam Wilke,[100] jonka lahjoitusvaroin perustettiin

---

aikoinaan tunnettu ympäri Eurooppaa. He siirtyivät myöhemmin Lontooseen, ja sukuhaara on kokonaan englantilaistunut. Heidän veljensä oli dresdeniläinen panimonomistaja Alexander Krohn, jonka sukuhaara on saksalaistunut, ja sisarensa Katinka, joka avioitui sveitsiläisen Samuel Breitensteinin kanssa ja jonka jälkeläiset taas elävät Suomessa, aikanaan mm. Viipurissa pianisti Rainer Breitenstein. Leopold Wilhelm Krohn (k. 1890) meni naimisiin pietarilaisen liikemiehen tyttären Julie Dorothea Dannenbergin (k. 1889). Dannenbergit omistivat Kiiskilän hovin, jonne Leopold Wilhelm Krohn asettui, siitä syntyi Krohn-suvun suomalaisen haara. Hänen vanhin poikansa oli runoilija (runoilijanimeltä Suonio) Julius Leopold Fredrik Krohn (1835-1888), jonka lapsia olivat kansanrunoudentutkija Kaarle Leopold Krohn (1863-1933), musiikintutkija ja säveltäjä Ilmari Krohn (1867-1960) ja kirjailija Helmi Krohn (s. 1871-1967), E. N. Setälän puoliso sekä kirjailija Aino Kallas (1878-1956), kansatieteilijä ja diplomaatti Oskar Kallaksen puoliso. Ilmari Krohnin poikia olivat säveltäjä Felix Krohn (1898-1963) ja Helsingin Johanneksen kirkkoherra, TT Erkki Kurki-Suonio (1901-1985) (UTSK 11/408-413).

[95] Viipurinlahden länsirannalla oleva suuri maatalo, herraskartano.

[96] Harry Wahl oli perinyt isältään konsuli Carl Wahlilta hienon Balestrieri-viulun, mikä antoi alkusysäyksen kartuttaa viulu- ja sellokokoelmaa. Näissä ostoissa hän käytti asiantuntijanaan saksalaissyntyistä viulunrakentajaa Georg Schliepsia, Onni Suhosta ja Richard Faltinia, joka oli Wahlin serkku (Tilli 1985: 29-30, Floman 1999: 24-32).

[97] Onni Suhonen onnistui pelastamaan talvisodan loppuvaiheissa erittäin vaikeissa olosuhteissa yön pimeydessä Wahlin suunnattoman arvokkaan 32 viulun kokoelman, johon kuului mm. 6 Stradivariusta, 6 Amatia ja 6 Guarneria, lisäksi 4 alttoviulua ja 4 selloa (Tilli 1985: 164, Floman 1999: 24-32, Malmberg 2005: 71-80). HS:n Kuukausiliitteessä, tammikuu 2005, on laaja Malmbergin artikkeli 'Kaiken nähnyt kaunotar' viulukokoelman evakuoinnista ja sen myöhemmistä vaiheista.

[98] Nissilä 1958: 42.

[99] *Lainakirjasto- eli kansankirjastoaate* on lähtöisin anglosaksisista maista, josta se Skandinavian kautta levisi Suomeen. Lukuhaluinen viipurilainen kansanmies Juho Pynninen otti asian esille ensimmäisen kerran vuonna 1845 (Numminen 1961: 22).

eräänlainen kansakoulun ja kansanopiston välimuoto, ns. Wilken koulu, joka toimi vuosina 1860-1892. Wilken koulun tarkoituksena oli opettaa kristillisyyttä ja siveyttä, mutta myös valmistaa oppilaitaan käytännön elämään: maanviljelyskouluun ja -opistoon, kauppakouluun, merikouluun, taidekouluun ja rahvaanopettajakouluun.[101] Koulun opettajana toimi mm. intomielinen suomalaisuusmies J. H. Erkko.[102] Kasvaneesta suomalaisuusharrastuksesta oli todisteena Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran perustaminen vuonna 1845.[103]

Suuret nälkävuodet 1866-1868 havahduttivat niin kansan kuin viranomaisetkin huomaamaan, millaisen uhan alaisena maan pääelinkeino, maanviljelys, jatkuvasti eli. Rakenteeltaan se oli varsin yksipuolista ja keskittynyt pääasiassa viljan viljelykseen, mikä teki sen erittäin araksi sääsuhteiden aiheuttamille vaurioille. Katovuosia seurannut teollistuminen, kasvuaalto, sai näkyvän ilmauksensa Helsingin yleisessä suomalaisessa teollisuusnäyttelyssä vuonna 1876.[104]

Vaikka maan laaja teollistuminen alkoi vasta 1860- ja 1870-luvuilla, voidaan kuitenkin jo 1800-luvun ensipuoliskolla panna merkille lupaavia enteitä tulevasta kehityksestä. Tärkeimpänä esteenä teollistumisprosessin viivästymiselle oli Suomessa, köyhässä agraaritalouden varassa elävässä maassa, pääomien puutteen lisäksi luottojärjestelmän alkeellisuus, ammattitaitoisen henkilökunnan puute teollisuuden kaikissa portaissa sekä huonot liikenneyhteydet.
Teollistumisen alkuvaiheessa, aina 1880-luvulle asti, vietiin, jopa 90 % teollisesta tuotannosta ulkomaille. Näin saatiin kaivattua valuuttaa ja pystyttiin ostamaan ulkomaisia tarvikkeita ja tuotantovälineitä. Vähitellen nousi myös kotimainen kulutus. Jo teollistumisen varhaiskaudella alkoivat sen hedelmät koitua myös kansan laajojen kerrosten hyväksi.

---

[100] *Adam Wilke* (1798-1847), kirjanpitäjä ja suurlahjoittaja, suomenkieltä harrastavana kirjoitteli Sanan-Saattajaan Wiipurista ja oli perustamassa Viipurin Suomalaista Kirjallisuusseuraa, jolle testamenttasi 11 000 ruplaa suomenkielisen koulun perustamista varten (UTSK 23/406, Heikinheimo 1955: 826).

[101] Nissilä 1981: 447.

[102] *Juhana Heikki (Henrik) Erkko* (1849-1906), Jyväskylän seminaarista valmistunut Erkko toimi opettajana Viipurissa, jossa osallistui myös yhteiskunnalliseen toimintaan. Erkko julkaisi vuosina 1875-1876 Ilmari-lehteä ja toimi vuodesta 1892 vapaana kirjailijana. Erkon tuotanto heijastelee kansamme historiaa 1860-luvun kansallisen idealismin kaudelta sortovuosien tapahtumiin ja radikaaliin työväenliikkeeseen saakka. Erkolla oli ansioita suomalaisen runoilmaisun kehittäjänä. Hän oli myös suosittu juhlarunoilija ja puhuja. Monet nuoruusvuosien runot olivat idyllisiä, kansanlauluja muistuttavia, herkkiä palasia, joista monet sävellettiin, mm. Hämäläisten laulu, Laulu Vuokselle, No onkos tullut kesä ja Kansalaislaulu (Olet maamme, armahin Suomenmaa). Oskar Merikannon säveltämänä yksinlaulut Kevätlinnuille etelässä, Jos olet mun, Kullanmurunen, Miksi laulan, Kottarainen ja Laula tyttö ovat suosittuja. Jyväskylän seminaarin musiikinopettaja E. A. Hagfors sävelsi kymmenen Erkon runoa (UTSK 5/498-499, Heikinheimo 1955: 172, Pajamo 1982: 62-66).

[103] *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran* innoittajana oli Helsinkiin vuonna 1831 perustettu SKS. Tienviittana toimivat myös Snellmanin Saima-lehden julistukset kansallisten aatteiden levittämisestä. Perustamisasiakirjan allekirjoitti 7.9.1845 mm. Jaakko Juteini, postivirkamies Andreas Keldan, tukkukauppias Abraham Keldan, kirjanpitäjä ja suurlahjoittaja Adam Wilke, herastuomari Adam Paunonen, tehtailija A. C. Häggberg, rehtori M. E. Alopaeus, lehtori C. W. Ahrenberg, pastori K. H. J. Ignatius ja varapastori B. S. Hougberg. Perustamisasiakirjan mukaan seuran tehtävänä oli "kotimaisen kirjallisuuden kartuttaminen, suomenkielen hoito ja yleisempi harjoittaminen sekä hyödyllisen suomenkielisten kirjain pränttäyttäminen ja suomalaisten eli Suomen maahan koskevien kirjain ja vanhanaikaisten kalujen kokoaminen". Ensimmäiseksi esimieheksi pyydettiin Jaakko Juteinia, mutta hän kieltäytyi tehtävästä. Suomalaisen näyttämötaiteen perustuksen luoneen Kaarlo Bergbomin isä, hovioikeuden asessori Johan Erik Bergbom oli seuran esimiehenä vuosina 1845-1851. Alkuaikoina viipurilaiset kytkeytyivät läheisesti helsinkiläiseen edeltäjäänsä, mutta myöhemmin toimintatapa oli käytännöllisempää ja maanläheisempää. Seura kokosi kirjallisuutta harrastavat yksilöt piiriinsä. Kirjojen julkaisijana seura ylti huomattaviin saavutuksiin. Viipurin aapisen (ns. Uusi aapiskirja) kustantaminen ja markkinointi tuli keskeiseksi hankkeeksi. Aapisesta otettiin vuosina 1848-1903 peräti 16 painosta ja levisi yli Suomen 450 000 kappaleena. Valitettavasti vuoden 1850 kieliasetus kavensi suomenkielisen kirjallisuuden elintilaa. Tuloksellisinta oli paikallisen sanomalehden julkaiseminen. Pietari Hannikaisen Kanawa ilmensi rohkeata yrittämisen henkeä ruotsinkielisen Saiman vanavedessä ja Snellmanin viitoittamassa hengessä. Huomattavan aseman seuran toiminnassa sai myös Wilken koulun käynnistys vuonna 1860. Ihailtavana sitkeyden osoituksena on se, että Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura jatkaa yhä toimintakykyisenä työskentelyään, josta osoituksena vuonna 1998 ilmestynyt 12. julkaisu (Hirn 1981: 500-501, Kähäri 1981: 607, Paavolainen 1998).

[104] Dahlström 1982: 89.

Itämaisen eli Krimin sodan[105] 1853-1856 jälkeinen yleinen olojen vapautuminen ulotti välittömästi vaikutuksensa myös taloudelliseen elämään ja taloudelliseen ajatteluun. Vanha merkantilistinen[106] talousjärjestelmä ahtaine säännöstelymääräyksineen, korkeine suojatulleineen ja ammattikuntalaitoksineen alkoi natista liitoksissaan. Kauppa oli keskitetty kaupunkeihin, käsityöläiset sidottu ammattikuntiin ja sahoilla oli tiukat hankintakiintiöt. Kun valtiopäiviä ei kutsuttu kokoon puoleen vuosisataan, monet muutkin yhteiskunnan kehittämiseen tähtäävät uudistukset jäivät tekemättä.[107] Talouselämän vapautuminen, kotimaisen pankki- ja luottojärjestelmän kehitys sekä puunjalostusteollisuutta palvelevat uudet keksinnöt loivat 1860-luvulle tultaessa edulliset olosuhteet Suomen teollisuuden laajentumiselle. Krimin-sodan jälkeen Suomessa oli halua ja kykyä seurata ulkomaiden aatevirtauksia niissä rajoissa, joissa se oli mahdollista. Talouselämän painopiste alkoi vähitellen siirtyä maataloudesta kohti teollisuutta.

Rinnan teollisen nousun kanssa tapahtui muitakin muutoksia. Maa sai nykyaikaisen liikepankkilaitoksen. Liikenneyhteydet parantuivat, kun rautatieverkosto 1860-luvulta lähtien yhdisti yhä useampia Suomen kaupunkeja toisiinsa (Helsinki-Hämeenlinna 1862, Riihimäki-Viipuri-Pietari 1870, Hämeenlinna-Tampere 1876). Vuonna 1856 valmistunut Saimaan kanava avasi Vuoksen vesialueen metsätuotteille pääsyn suoraan Viipurin satamaan. Suomen nuori teollisuus oli voittopuolisesti vientiteollisuutta. Venäjän tullimääräysten suojassa pääsivät Suomen rautatuotanto ja myöhemmin vierasperäisestä raudasta jalostetut tuotteet melko kilpailutta kukoistamaan Pietarin markkinoilla. Sodista ja sotilasrasituksilta pääpiirteittäin säilynyt Suomi oli päässyt aineellisessa suhteessa vaurastumaan. Maan kauppa- ja teollisuuselämä olivat edistyneet sekä liikenneyhteydet parantuneet. Kaasun, sähkön ja muiden teknisten välineiden esiintulo vuosisadan jälkipuoliskolla oli vain osa valtavaa kehitystä.

Viipurin venäläisistä kauppiassuvuista mainittakoon Koscheloff, Tschusoff, Sapetoff ja Sergejeff. Feodor Sergejeff osti vuonna 1873 I. A. Schuschinin Viipuriin vuonna 1854 perustaman tukkuliikkeen. Hän omisti myös olutpanimon ja perusti tupakkatehtaan. Sergejeff oli myös kulttuurimesenaatti, kuten useimmat viipurilaiset liikemiehet. Sergejeffin miniä oli laulajatar Frida Sergejeff, joka oli 1910-luvulla suosittu laulajatar viipurilaisissa kulttuuririennoissa. Venäläiset pitivät mielellään liikkeitään Viipurissa, sillä maamme lainsäädäntö soi heille keisarikunnan lakeihin kuulumattomia etuuksia.[108] Viipurilaisista kauppaporvareista tunnetuimpia olivat Karl Rothe ja ruotsalaissyntyinen Viktor Hoving. Hoving testamenttasi suuren summan Suomen taideyhdistykselle kokoelmien kartuttamiseksi sekä matka- ja muiksi apurahoiksi taiteilijoille.

1800-luvun loppu oli erittäin vilkasta ja toimeliasta aikaa Viipurin elämässä. Silloin perustettiin runsaasti erilaisia urheilu- ja raittiusseuroja, järjestöjä, yhdistyksiä ja klubeja. Monen yhdistyksen päätavoitteena olivat valtiolliset tai yhteiskunnalliset pyrkimykset, elettiinhän voimakasta kansallistunnon aikaa ja toimittiin venäläisiä valtapyrkimyksiä vastaan. Perinteinen maailmankuva oli pirstoutumassa. Uudet henkiset virtaukset ohjasivat viipurilaisten ajattelua ja asenteita. Teollistumiskehityksestä ja taloudellisesta kasvusta johtuneet elinolojen muutokset sekä kansallisen tietoisuuden vahvistuminen vaikuttivat viipurilaisyhteisöön kaikilla tasoilla.

1800-luvun lopussa suomalaiset liikemiehet tulivat mukaan kaupan suurimpien yrittäjien joukkoon, mainittakoon vain liikemies Juho Hallenberg, kauppaneuvos Mikko Wilska ja tukkukauppias William Otsakorpi. Suomenkielisen liikemieskunnan kaikkein näkyvimpänä hahmona ja sen oikeuksien puolustajana oli legendaarinen kauppias ja kulttuurimesenaatti Juho

---

[105] Itämainen eli Krimin sota on Suomessa tunnettu paremmin Oolannin sodan nimellä.

[106] *Merkantilismi* on talouspoliittinen järjestelmä, jossa valtion toimin pyrittiin rajoittamaan tuontia ja voimistamaan kauppaa sekä kehittämään valtiota entistä omavaraisemmaksi. Taloudellisen liberalismin nousun myötä merkantilismi menetti vähitellen merkityksensä. Merkantilismiin kuului myös sisäistä säännöstelyä, joka tähtäsi kaupan keskittämiseen ja pyrki tällä tavoin saavuttamaan etuja ulkomaiden markkinoilla. Esimerkkinä tästä oli Ruotsin valtakunnassa toteutettu kaupunkien jako ulkomaan kauppaa harjoittaviin tapulikaupunkeihin ja kotimaan kauppaa käyviin maakaupunkeihin. Merkantilismille oli ominaista taloudellinen pysähtyneisyys (Spetrum 7/514-516).

[107] Tommila-Salokangas 1998: 56.

[108] Markkanen 1976: 72.

Lallukka (1852-1913). Merkittävänä kunnallispoliitikkona ja suomenkielisen Viipurin Maaseututeatterin ja kulttuurielämän suurena suosijana ja tukijana Lallukan värikäs persoona liittyy erottamattomasti viipurilaiseen elämäntyyliin vuosisadan alussa.[109] Myös Lallukan leski Maria Lallukka määräsi testamentissaan huomattavia summia kulttuuritarkoituksiin.[110] On merkillepantavaa, että nämä viipurilaiset kauppiassuvut ottivat osaa Viipurin ja koko läänin henkiseen kehittämiseen. Venäläisiä ja saksalaisia kauppiaita myöten he olivat tukemassa mm. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran kansanvalistustyötä.

Vuonna 1891 perustettiin Viipurissa Teollisuuden ja Liikkeenharjoittajain Seura Pamaus,[111] jonka tarkoituksena oli "edistää teollisuutta ja liikettä paikkakunnalla ja valmistaa jäsenilleen hyödyllistä ja huvittavaa työskentelyä". Seuran perustamisella oli kuitenkin erityisen voimakas aatteellinen tausta. Viipurissa tarvittiin silloisena kansallisena nousukautena eri kansalaispiirien yhteenliittymää, joka ajaisi suomalaisuuden asiaa ja pystyisi valvomaan suomenkielisen liikemieskunnan etuja kunnallispolitiikassa. Pamauksen perustajajäsen ja ensimmäinen puheenjohtaja oli kultaseppä W. Porthan, myöhemmin Portano. Perustajajäsenten joukossa oli myös runoilija ja suomalaisuusmies J. H. Erkko, toimittaja Matti Kurikka, tukkukauppias Jaakko Häkli, fil. tohtori J. A. Lyly ja kauppaneuvos Juho Lallukka. Eräs perustajajäsenistä oli myös Karl Alfred Brander, sittemmin Paloheimo. Hänen mukaansa keskeisenä perustamiseen vaikuttaneena tekijänä oli ollut voimakas kansallinen herätys. Sen havahduttamina suomenmieliset liikemiehet olivat päättäneet ryhtyä yhteistoimintaan suomenkielisten pienyrittäjien taloudellisen ja sivistyksellisen nousun turvaamiseksi vastapainoksi venäläis-saksalaisten ja ruotsinmielisten ("icke fennomaanien") toiminnalle. Paloheimolla oli huoli maan valtiollisen erikoisaseman säilyttämisestä, sillä alkamassa olleen myrskyn merkit olivat jo eri tahoilla näkyvissä.[112] Seuran puheenjohtajina ovat sittemmin toimineet mm. Juho Lallukka ja Arno Tuurna. Pamaus-seuralla oli myös omaa klubitoimintaa ja oma huoneisto. Noilta ajoilta ovat peräisin muistot Juho Lallukan pitkiksi venyneistä istunnoista 'lupilla' uskottujen ystävien ja punasuisten Meukow-puolikkaiden jalossa seurassa.

2.8. Viipurilainen sanomalehdistö

Viipurissa painettiin jo 1700-luvun lopulla kuulutuksia, suomenkielisiä virsikirjoja ja almanakkoja. Viipurin ensimmäinen sanomalehti ei ollut suinkaan ruotsinkielinen, vaan saksankielinen Wiburgs Mancherley zum Nutzen und Vergnügen. Sen toimitti ja kustansi viipurilaiseen kauppiassukuun kuuluva eversti von Bell. Lehti ilmestyi vain kaksitoista kertaa vuonna 1821. Seuraavakin lehti Wiburgs Wochenblatt oli saksankielinen. Se ilmestyi vuosina 1823-1832. Tällä lehdellä oli erityinen liite, jossa oli suomenkielistäkin tekstiä, mm. Jaakko Juteinin runoja.[113] Vuonna 1833 ilmestyi jo ensimmäinen suomenkielinen sanomalehti Sanansaattaja Wiipurista. Lehden keskeisinä jäseninä vaikuttivat Jaakko Juteini, Kustaa Wilhelm Wirenius ja Abraham Poppius sekä kirjanpainaja Anders Cedervaller. Lehteä avustivat monet tunnetut suomalaiset kulttuurihenkilöt

[109] Tilli 1993: 214.

[110] Maria Lallukan testamentin mukaan puolet varoista oli käytettävä kirjastotalon rakentamiseen Viipuriin, mikä toteutuikin vuonna 1935, kun Alvar Aallon kirjastotalo avattiin.

[111] *Viipurin pamaus* oli kansantarinan mukaan 30.11.1495 [tasan 444 vuotta myöhemmin syttyi talvisota!] Knut Possen taikatempuillaan aikaansaama pamaus, joka pelotti kaupunkia piirittäneet venäläiset pakoon. Venäläiset olivat syyskuun lopussa saartaneet kaupungin, jota puolustettiin sitkeästi. Piirittäjät olivat jo nousseet tikapuita myöten muurille, kun pamaus tapahtui ja he pakenivat kauhuissaan. Viipurin puolustajat kertoivat nähneensä taivaalle ilmestyneen Pyhän Andreaksen ristin. Legendan mukaan apostoli Andreas kärsi marttyyrikuoleman vinoristillä (UTSK 1/721, 23/352, Tilli 1985: 155, Teperi 1992, Gardberg-Welin 1996: 22).

[112] Lankinen 2000: 204.

[113] Loukamo 1989: 74.

Lönnrotista ja Gottlundista alkaen. Lehden lausunnoista ilmeni, että julkaisijat halusivat vapauttaa suomen kielen sitä ahdistavista kahleista ja kehittää siitä korkeamman kulttuurin kieli. Lehti pyrki herättämään rakkautta omaan maahan, sen kieleen ja tapoihin. Juteini ivasi lehdessä oppineita siitä, että nämä olivat isäinsä maassa kuin mitkäkin muukalaiset.[114] Myös Cedervallerilla oli aihetta valitella: "Kaikki puhuvat neljää kieltä ja vain harvat kunnolla yhtäkään niistä", eikä Cedervaller itse osannut suomea, "ainoaa, josta minulla olisi hyötyä". Cedervaller tuskaili myös sitä, että useimmat eivät tee mitään yhteisten rientojen hyväksi. Koulujen ja kymnaasien opettajat ajattelevat vain pääsevänsä kirkkoherroiksi. Cedervaller oli useasti hakenut henkilöitä, jotka maksua vastaan kääntäisivät hyviä ruotsalaisia kirjoja suomen kielelle.[115]

Vasta vuonna 1836 ilmestyi ensimmäinen ruotsinkielinen sanomalehti Wiborgs annonceblad, jota kirjanpainaja Cedervaller myös toimitti. Tämä lehti eli vuodet 1836-1839. Maanmittari Pietari Hannikaisen toimesta perustettiin vuonna 1845 kerran viikossa ilmestyvä Kanawa, Sanansaattaja Wiipurista. Nimensä lehti sai tuolloin rakentamisen alkuvaiheessa olleesta Saimaan kanavasta. Lehdessä oli samoja ajatuksia kuin Snellmanin Saima-lehdessä. Vuonna 1847 Kanawa lakkautettiin liian rohkeana ja kansallisena. Lehti nimittäin tarttui kansallisen elämän ehtoihin ja teroitti suomalaisissa kansallisuuden tunteita.[116] Pian kuitenkin Pietari Hannikainen jatkoi lehtensä julkaisemista nimellä Lukemisia Maamiehille. Lehti eli vuoteen 1851. Vuoden 1850 asetuksella oli säädetty, että suomenkielellä sai julkaista ainoastaan uskonnollista ja taloudellista kirjallisuutta. Erityisesti tähdennettiin, että valtiollisten uutisten ja romaanien julkaiseminen oli kiellettyä.

Krimin sodan (1853-1856) aikana vapaampi ilmapiiri tuntui välittömästi sanomalehdistössä. Kaiken kaikkiaan Viipurin sanomalehdet muodostivat 1850-luvun loppupuolella oman yhteiskuntakriittisen lehtiryhmänsä, joka käytti sensuurista vapautumistaan täysin voimin hyväkseen. Liberaalisen politiikan merkittävin tulkki oli sodan jälkeen perustettu Wiborg.[117] Se kuuluu Suomen lehdistöhistorian uria aukoneisiin julkaisuihin. Se ilmestyi muita suurempana, se oli selkeästi jäsennelty ja sen osastot olivat tavallista paremmin otsikoidut.[118] Sen toimittajana oli filosofian ja lääketieteen tohtori K. I. Qvist. Kun kansallisuusaatteen ajajat pitivät kielen ja kansallisen kulttuurin kehittämistä tärkeimpänä, Qvist painotti maan teollistamisen merkitystä.[119] Yleinen vapaus ja teollistuminen takaisivat suomen kielelle paremmat mahdollisuudet.[120] Lehdellä oli joukko päteviä ja kuuluisia avustajia kuten Emil von Qvanten ja Uno Cygnaeus. Seuraavina ruotsinkielisinä lehtinä ilmestyivät Wiborgs Tidning ja Östra Finland 1875-1899. Viimeksi mainittua tilasivat myös monet suomenkieliset, koska lehti osoittautui myötämieliseksi suomalaisuuden aatteelle. Vuonna 1856 aloitti toimintansa suomenkielinen, pari vuotta toiminut Sananlennätin. Sitä seurasivat myös lyhytikäiset Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran kustantama Otava sekä 1867 perustettu Ilmarinen. Viimeksi mainitun toimittajana oli Hackman & Co:n kassanhoitaja Robert Mallenius, joka antoi monessa suhteessa huomattavan panoksen Viipurin kulttuurielämään ja suomalaisuuden läpimurtoon. Hän osallistui kaikkiin suomalaiskansallisiin rientoihin ja yrityksiin ja oli erittäin teräväkynäinen suomalaisuuden esitaistelija.[121] Lehden toimittajina olivat myös J. H. Erkko ja Viipurin Musiikin Ystävien perustajajäsen Anton Rikström.

---

[114] Kähäri 1981: 609.
[115] Klinge 1993: 46.
[116] Kuujo 1981: 577.
[117] Sen juuret ulottuivat edellisen vuosikymmenen Viipurilaiseen osakuntaan, jossa vuoden 1848 kumoustapahtumat Euroopassa aiheuttivat käymistilan. Viipurilaisen osakunnan ylioppilaat olivat harrastaneet suomalaiskansallisuutta ja ottaneet innokkaasti vastaan Snellmanin opit (Tommila-Salokangas 1998: 50).
[118] Tommila-Salokangas 1998: 50.
[119] Aalto 1976: 18.
[120] Jos 1870-luku oli ollut suomenmielisten sanomalehtien ekspansiokautta, seuraava kymmenluku merkitsi samaa ruotsinmieliselle lehdistölle. Kymmenen vuoden sisällä perustettiin lehti jokaiseen vähänkin merkittävään kaupunkiin, jossa ruotsinkielisillä katsottiin olevan etuja valvottavanaan (Tommila-Salokangas 1998: 64).
[121] Loukamo 1989: 74-75.

Ilmarisen seuraajaksi perustettiin vuonna 1885 Wiipurin Sanomat. Se ilmestyi aluksi kaksi, myöhemmin neljä kertaa viikossa. Tämä lehti, joka ajoi paitsi suomalaisuuden asiaa myös työväen asiaa, sai osakseen tyytymättömyyttä ja ankaraa arvostelua. Lehti sai vastustajakseen mm. Eugen Wulffin, jonka kustannuksella perustettiin uusi julkaisu Wiipurin Uutiset vuonna 1887. Tämä lehti eli vain runsaan vuoden eikä saanut osakseen sanottavampaa kannatusta. Matti Kurikka[122] osti nuorsuomalaisen Wiipurin Sanomat yhdessä Viktor Jaatisen kanssa vuonna 1888. Lehden päätoimittajaksi Kurikka tuli vuonna 1891 ja myöhemmin sen kirjapainon omistajaksi. Lehdessään Kurikka vastusti erityisesti kirkkoa ja papistoa.[123]

Bobrikovin tulo kenraalikuvernööriksi vuonna 1898 johti nopeasti Suomen lehdistön suuriin sensuurivaikeuksiin. Ensimmäinen viipurilaisuhri oli Östra Finland, joka jo marraskuussa 1898 sai varoituksen asevelvollisuuslakia koskevasta kirjoituksestaan. Toisen varoituksen lehti sai alkuvuodesta 1899 venäjänkielen taitoa koskevasta kirjoituksestaan ja helmikuussa 1899 lehti lakkautettiin kokonaan.[124] Tosin jo maaliskuussa 1899 lehdelle perustettiin seuraaja, Wiborgs Nyheter. Tämä lehti sai varoituksen kesäkuussa ja toisen jo elokuussa 1899 ja lakkautettiin kuukaudeksi. J. A. Lylyn Wiipurin Sanomat sai helmikuussa 1899 varoituksen, mutta se jatkoi nimellä Wiipurin Sanomain supistus. Suomen sanomalehdistön vaikeudet jatkuivat vielä muutaman vuoden aina suurlakkoon asti.[125]

2.9. Sortokausista ja niiden tavoitteista

Suomi oli 1880- ja 1890-luvulla tullut vähitellen Venäjän lehdistön kautta valtakunnan yleiseen tietoisuuteen. Venäläiset joutuivat tunnustamaan, että 'pienestä, Aleksanteri I:n joskus vuosisadan alussa jonnekin luoteisiin metsiin luomasta valtion alkiosta' oli kehittynyt erityinen maa ja erityinen kansakunta sanan poliittisessa merkityksessä. Tällä maalla oli omat lait, oma hallitus ja omat valtiopäivät, omat kielet, oma rahayksikkö, oma yliopisto ja sivistyselämä sekä menestyvä talous, ja se esiintyi ulkomailla omana valtionaan. Monissa tämä herätti ihailua, toisissa taas kateutta, osa piti Suomea edelläkävijämaana, kun taas toiset katsoivat, että se antoi vaarallisen esimerkin muille keisarikunnan vähemmistökansallisuuksille.[126]

Ehkä eniten ja terävimmin venäläisten sielua raapivat vuosien 1808-1809 sotamuistojen vaalimiset, ja Vänrikki Stoolin tarinoiden siirtäminen lukuisina muistomerkkeinä Suomen

---

[122] *Matti Kurikka* (1863-1915), suomalainen lehtimieskirjailija ja Suomen työväenliikkeen alullepanijoita. Matti Kurikka syntyi Inkerinmaalla Tuuterin (Tuutarin) pitäjässä, jossa hänen isänsä Adam Kurikka toimi kylävoutina. Hänen sisarensa, näyttelijätär Elisabeth (Lilli) Kurikka (1865-1928) oli naimisissa kapellimestari Robert Kajanuksen (3. avioliitto) kanssa 1889-1900 päättyen asumuseroon ja vasta vuonna 1917 avioeroon – 17 vuoden kiusanteon jälkeen! Tultuaan 1881 ylioppilaaksi Matti Kurikka herätti huomiota romanttisilla näytelmillään ja novelleillaan. 1888-1894 toimitti nuorsuomalaisen Viipurin Sanomia ja tuli 1897 Työmies-lehden päätoimittajaksi. Vuosisadan vaihteessa siirtyi Australiaan ja Pohjois-Amerikkaan, jonne perusti sosialistisen suomalaisten yhdyskunnan Sointulan. Hyvänä puhujana kohosi suurlakkokomitean näyttävimpien miesten joukkoon, mutta riitaantui utopistisilla näkemyksillään ja joutui eroamaan puolueesta. Nuorsuomalaisena lehtimiehenä oli radikaalin nuorison toivo. Heräävä suomalainen työväenliike löysi hänessä voimakassanaisen Messiaan ja valtionkirkon mielestä hän oli paholaistakin vaarallisempi (UTSK 11/655, Heikinheimo 1955: 416, Kalemaa 1978, Vainio 2002: 268, 270-271, 496-497).

[123] Kalemaa 1978: 2.

[124] Kuujo 1981: 580.

[125] Vuonna 1904 alkoi ilmestyä kuudesti viikossa nuorsuomalainen sanomalehti Karjala. Sekin sai taistella sensuuria vastaan, kunnes lehti syksyllä 1917 lakkautettiin kokonaan. Tosin päätös voitiin kiertää julkaisemalla erilaisia supistuksia. Nuorsuomalaisten puolueessa syntyi 1910-luvulla kahnauksia ja puolue jakaantui kahteen ryhmään. Toinen ryhmä perusti Karjalan lehden, sittemmin Karjalan Aamulehden. 1915 kaupungissa oli viisi porvarillista lehteä: Karjala, Karjalan lehti, Maakansa, Wiipuri ja Wiborgs Nyheter. Näistä Karjala oli selvästi johtavin. Sosiaalidemokraatit alkoivat vuonna 1905 julkaista omaa lehteään nimeltään Työ (Kuujo 1981: 580).

[126] Klinge 1997: 335.

maisemaan Porilaisten marssin soidessa. Muistomerkkien paljastamiset synnyttivät vilkkaan polemiikin suomalaisten ja venäläisten lehtien välillä. Moskovskija Vedemosti -lehden pääkirjoituksessa 31.8.1885 ihmeteltiin, että juhlallisuuksien tarkoituksena oli ikuistaa muisto Venäjän sotajoukkojen tappiosta "eikä tätä juhlaa vietetty ulkomailla, vaan Venäjällä".[127] Venäläisten nostama häly sai aikaan sen, että muistomerkkien pystytys ja varsinkin niiden julkiset paljastusjuhlat loppuivat. Oravaisiin ja Pulkkilaan onnistuttiin pystyttämään muistomerkit kuitenkin puolisalaa.

Vähitellen tultiin siihen, että Venäjän 'nukkuva karhu oli herätetty'. Venäjän tarkoituksena oli liittää Suomi kiinteämmin emämaan yhteyteen. Tämä johti 1800-luvun lopussa ns. sortovuosiin,[128] ensimmäinen sortokausi oli vuosina 1899-1905 ja toinen vuosina 1908-1917. Sortovuodet olivat Suomelle raskaat, koska Venäjä yritti Suomen perustuslakia rikkoen hävittää maan autonomisen aseman. Ensimmäinen sortokausi alkoi helmikuun manifestista vuonna 1899. Ainoa hyvä puoli manifestissa oli sen antaminen näinkin myöhään. Se osoitti, että Aleksanteri III ja myös Nikolai II olivat Suomea kohtaan tuntemansa myötätunnon johdattamina ja pyrkiessään säilyttämään suomalaisten lojaalisuuden lykänneet mahdollisimman kauan Suomen ja Venäjän suhteen järjestämistä. Helmikuun manifesti oli venäläisistä välttämätön, koska muuttunut sotilaspoliittinen maailmantilanne ei enää sallinut Suomen asemaa koskevan kysymyksen lykkäämistä.

Sortovuosina kärjistyi aste asteelta Venäjän valtakunnan hallituksen ja Suomen suuriruhtinaskunnan hallintoelinten välinen ristiriita. Keskeisiä kiistakysymyksiä olivat sotilasasia ja yleisvaltakunnallinen lainsäädäntö. Taustatekijöinä konfliktin syntymiseen olivat suuriruhtinaskunnan kehittyminen erillisvaltiona 1800-luvulla. Kun Puolan erillisasema oli vuonna 1863 lopullisesti lakkautettu, oli Suomi ainoa Venäjän valtakuntaan kuuluva alue, jolla oli omat valtiopäivät ja oma lainsäädäntö. Venäjän ja Turkin sodan aikana 1878 säädetty asevelvollisuuslaki, joka loi erillisen, kansallisen sotaväen Suomelle, oli venäläisellä taholla tarkoitettu väliaikaiseksi. 1890-luvun alussa sitä ryhdyttiin tarkistamaan. Kun asevelvollisuuslain muutosesitys 1890-luvun lopulla näytti juuttuvan Suomen säätyjen vastustukseen, laadittiin jatkokäsittelyn nopeuttamiseksi venäläisen enemmistön kannan mukainen asetus, eli helmikuun manifesti.

Helmikuun manifesti ei ollut ensimmäinen Suomen lakien vastainen määräys, sillä jo vuonna 1885 oli asevelvollisuuslain vastaisesti määrätty suomalaisia joukkoja Krasnoje Selon[129] kesäharjoituksiin, ja vuonna 1890 annettu postimanifesti myös rikkoi perustuslakia. Vuonna 1900 julistettiin kielimanifesti, jossa määrättiin Suomen keskus- ja lääninhallinnon sisäiseksi kieleksi venäjä. Uusi asevelvollisuuslaki astui voimaan 1901 ja se merkitsi Suomen itsenäisen sotalaitoksen hävittämistä. Kaikki kahdeksan suomalaista tarkka-ampujapataljoonaa ja sotilassoittokunnat lakkautettiin. Vuosina 1902-1903 tuli voimaan muita määräyksiä: kouluissa lisättiin venäjänkielen opetusta, maassa sallittiin venäläisten kulkukauppa, ns. laukkuryssät,[130] sensuuria tiukennettiin ja yhdistymis- ja kokoontumisvapaus poistettiin lähes kokonaan.

Venäjän hallituspiireissä, varsinkin sotilasjohdon keskuudessa, oli koko vuoden 1905 suurlakon jälkeisen ajan pelätty lakon toistumista ja jopa yleisen kapinan puhkeamista Suomessa ja vaadittiin tiukempia toimia sen ennalta ehkäisemiseksi. Niin kauan kuin koko valtakunta oli lakon jälkeisessä

---

[127] Jussila 1983: 66.

[128] Suomalaisten kannalta nimitys *sortokausi* on oikea, koska saavutettujen, laillisiksi uskottujen etujen menettäminen tuntui sorrolta. Erottamiset ja karkotukset olivat lain turvissa eläneille pöyristyttäviä vääryyksiä ja laittomasti vankilaan joutuminen oli laillisuuteen tottuneille kauhistus (Luntinen 1992: 98).

[129] *Krasnoje Selo* muodostui kolmesta kylästä, jotka olivat Pavlovskaja, Bratošinskaja ja Kolomenskaja. Ne muodostivat kaksi leiriä, Pääleirin (Glavnyi) ja Avangardnyin. Kolomenskajan kylässä, joka sijaitsi lähempänä taistelukenttää, oli puinen tsaarinpalatsi ja joukkojen esikunnat. Krasnoje Selo on 26 km Pietarista lounaaseen Tšarskoje Selon ja Pietarhovin välissä (Vlasov 1994: 144).

[130] *Laukkuryssä, reppuri, kiertävä kulkukauppias*. Olivat alkujaan vienankarjalaisia, joiden toimintaa yritettiin estää Kustaa Vaasan ajoista lähtien, koska se lisäsi kiellettyjen tavaroiden kauppaa ja vaikeutti merkantilistista kauppapolitiikkaa ja levitti tarttuvia tauteja. Sortovuosien aikana laukkuryssät kannattivat venäläistämistoimenpiteitä, minkä vuoksi kenraalikuvernööri Bobrikov erityisesti suojeli heitä (UTSK 12/234).

kriisitilassa, niitä ei voitu kuitenkaan toteuttaa. Vuonna 1907 hallitus oli pääministeri Stolypinin ansiosta päässyt tilanteen herraksi ja myöntyväisyyslinja vaihdettiin kovaan linjaan. Ote tiukkeni selvästi. Samana vuonna perustettiin erityinen Suomen asian neuvottelukunta, jonka tuli valmistella Suomea koskevia toimenpiteitä. Vuonna 1905 virkaan nimitetty kenraalikuvernööri Nikolai Gerard (1838-1929) vaihdettiin vuonna 1908 kenraali Vladimir Boeckmanniin (1848-1923), mutta tämäkin oli pääministeri Stolypinin mielestä liian pehmeä. 1909 nimitettiin kenraalikuvernööriksi F. A. Seyn (1862-1918), josta tulikin tunnollinen venäläistämispolitiikan ajaja, joka pyrki erityisesti maailmansodan aikaisen poikkeustilan antamien valtuuksien turvin hävittämään Suomen autonomisen aseman.

Venäjän pääministeri Stolypin oli vaatinut Viipurin läänin palauttamista keisarikunnan yhteyteen vuonna 1907 ja uudelleen 1910. Liitosaikeen Suomessa herättämä vastarinta sai sotilasviranomaiset aluksi tyytymään vain ehdotukseen Uudenkirkon ja Kivennavan pitäjien liittämisestä Venäjään. Kenraalikuvernööri Seyn lähetteli viestejä liitoksen välttämättömyydestä. Venäläiset katsoivat, että koko Viipurin läänin liittämiseen oli vuonna 1914 sotilaalliset perusteet, kun Pietarin puolustuksen päälinja oli suunniteltu Kymijoen-Suursaaren-Narvan tasalle. Vain Siestarjoen asetehtaan alue[131] oli vuonna 1864 liitetty Pietarin kuvernementtiin ja sen korvaukseksi luvattiin Petsamon alue, joka saatiin vasta Tarton rauhassa vuonna 1920.[132]

Vuonna 1912 kenraalikuvernööri Seyn'in aikaansaannoksia oli kysymys ns. sotilasmiljoonista, Nevan rautatiesillan rahoittaminen, kulttuurimäärärahojen lakkauttaminen ja yhdenvertaisuuslaki. Tämä laki takasi venäläisille samat oikeudet Suomessa kuin oman maan kansalaisille. Kesällä 1914 voimaan tulleet sotatilalait korvasivat tällä kertaa 'diktatuuriasetuksen' ja antoivat kenraalikuvernöörille mahdollisuuden maastakarkoituksiin. Vuoden 1914 venäläistämisohjelma merkitsi hallituksen aseman vahvistamista ja järjestyksen ylläpitoa, sotilaallisen puolustuksen vahvistamista ja Suomen valtiollisen ja taloudellisen aseman lähentämistä Venäjään. Ohjelma jäi kuitenkin sodan jalkoihin eikä sen toteutumista edes aloitettu. Venäjän maaliskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1917 Seyn vangittiin ja pitkien neuvottelujen jälkeen Venäjän väliaikainen hallitus antoi 20.3.1917 maaliskuun manifestin, jolla kaikki Suomen perustuslakia loukkaavat säädökset kumottiin.

Sortovuodet aiheuttivat luonnollisesti monia vaikeuksia Viipurin musiikkielämälle. Kun sotilassoittokunnat lakkautettiin, orkesterin oli vaikea hankkia tarvittavia vaskipuhaltimia orkesteriinsa, vaikka osa soittajista jäikin Viipuriin. Syyskuussa 1913 vangittiin Viipurin hovioikeuden jäseniä, joiden joukossa oli Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan jäseniä, mm. hovioikeuden asessori Emil Forsström. Sanomalehtien supistukset ja lakkautukset vaikeuttivat konsertti-ilmoittelua ja arvostelut puuttuivat lähes kokonaan. Maailmansodan puhjettua saksalaiset

---

[131] *Siestarjoki* (Sestroretsk), asetehdas ympäristöineen kuului Suomelle 1812-1864. Tosiasiallisesti kaupunki ja siellä sijaitseva asetehdas kuuluivat historiallisesti ja taloudellisesti Pietarin teollisuusalueeseen. Tehtaan työläiset olivat venäläisiä ja asuivat Siestarjoen toisella rannalla Venäjän puolella. Tehtaan sijainti 'ulkomailla' aiheutti heille monenlaisia hankaluuksia. Vuosina 1862-1863 nousi esille kysymys rajan muuttamiseen ja siirtämään Siestarjoki Suomelta Pietarin kuvernementtiin. Keskusteltiin aluekorvauksista ja tsaarinhallitus ehdotti, että Suomen hallitus valitsisi Pietarin kuvernementista haluamansa raja-alueen, joka liitettäisiin Siestarjoen korvauksena Suomeen. Tällöin Suomen hallitus pyysi osan Barentsinmeren rannikkoalueesta Vuoremijoesta (Jakobselv) itään, ts. osaa Petsamon alueesta, pinta-alaltaan useita kymmeniä kertoja suurempaa kuin Siestarjoen alue. Tsaarinhallitus suostui pyyntöön viipymättä. Sen jälkeen kun rajaa muutettiin Siestarjoen kohdalla, Suomen senaatti halusi vielä suurempaa aluetta. Suomeen olisi liitettävä osa Arkangelin kuvernementtia, koko 10 500 km²:n laajuinen Petsamon alue sekä Kuolan niemimaan länsiosassa sijaitsevat Kemin ja Äänisen kihlakunnat, ts. laaja alue, joka idässä rajoittui 33:nteen pituuspiiriin. Vaatimuksen epäsuhtaisuus johti kysymyksen käsittelyn pitkittymiseen, koska tsaarin oli neuvoteltava useiden virastojen kanssa. Toimenpidettä vastusti niin Venäjän papisto kuin sotaministeriö ja lopulta myös yleinen mielipide (Pohlebkin 1969: 125-127).

[132] Venäläiset pääsivät tavoitteeseensa vasta Moskovan rauhassa vuonna 1940 ja Pariisin rauhassa vuonna 1947. Tosin jo Tarton rauhanneuvotteluissa syksyllä 1920 venäläiset vaativat Uudenkirkon ja Kivennavan kuntien luovuttamista. Samalla he vaativat myös Suomenlahden saaria (Tuurna 1961: 6).

orkesterimuusikot poistuivat maasta ja heidän tilalleen oli vaikeata hankkia uusia soittajia, koska maassa oli sotatila. Suomalaisia orkesterimuusikkoja oli tuolloin vielä hyvin rajoitetusti.

Sortovuosien ahdistuksista ja poliittisista jännitteistä huolimatta suomalaismuusikoilla oli hyvät suhteet venäläiskollegoihin. Pietarin merkitystä Suomen kulttuurihistoriassa ei voida yliarvioida. Yhteiskuntamme monet tärkeät nimet olivat kiinteä osa pietarilais-suomalaista kulttuuripiiriä. Pietaria pidettiin 'Suomen toiseksi suurimpana kaupunkina', joka tarjosi runsaasti työtilaisuuksia ja markkinoita kulttuuriväelle ja kulttuuriviennille, ja siinä sivussa tehtäviä muusikoillemme. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri sai tarvitsemaansa täydennystä soittajistoonsa sekä lukuisia korkeatasoisia solisteja Pietarista. Tie länteen kulki paljolti Pietarin kautta. Poliittinen routa ei estänyt vilkkaan kulttuurivaihdon tiivistymistä Suomen ja keisarikunnan välillä. Tehtiin molemminpuolisia vierailuja ja suomalaista musiikkia esitettiin Pietarissa. Pietari oli tuolloin merkittävä eurooppalainen kulttuurikeskus.

V. V. Pohlebkinin kirja Suomi vihollisena ja ystävänä 1714-1967 (WSOY 1969) sisältää mielenkiintoisen yleisesityksen Suomen ja Venäjän välisistä suhteista Isosta vihasta nykyaikaan. Kirjan pääsanoma on se, että Venäjä ei ole koskaan yrittänyt venäläistää Suomea, eikä ole pyrkinyt sortamaan maatamme. Konfliktit, sodat ja muut ikävyydet ovat olleet vain seurausta ulkopuolisten voimien juonista. Pohlebkinin mukaan vuosina 1899-1917, joita Suomessa sortovuosiksi kutsutaan, oli kysymyksessä vain Suomen ja Venäjän porvariston konflikti ja Suomen saattaminen tasaveroiseen asemaan valtakunnan muitten osien kanssa. Valtiollinen yhtenäistäminen koski vain suppean älymystöryhmän etuoikeuksia. Isovenäläisten mukaan Suomen Karjala on ikivanhaa venäläistä maata. Tämä käsitys ei saa vastakaikua Suomessa; itse asiassa se näyttää ärsyttävän karjalaisia, ja repivän muittenkin suomalaisten jo arpeutumassa olevia tunnehaavoja. On olemassa erilaisia, jopa vastakkaisia näköaloja Viipurista ja Karjalasta ja niiden historiasta. Käsitykset ovat toivon mukaan hiljalleen tasoittumassa.

3 Valmistavat toimenpiteet ennen Viipurin Musiikin Ystävien perustamista

3.1. Viipurin musiikkielämä 1800-luvun alussa

Viipuri on syntynyt esihistoriallisen ajan karjalaisen heimon tärkeän kauppa- ja uhripaikan perustuksille. Sen omistamisesta on kiistelty idän ja lännen välillä lähes tuhat vuotta. Viipuria ovat hallinneet vuorollaan rikkaat hansakauppiaat, mahtavat ruotsalaiset linnanherrat ja lopulta suomalais-ruotsalais-saksalais-venäläinen porvaristo. Historia on lyönyt leimansa niin kaupungin kulttuuriharrastuksiin kuin kaikkinaiseen kehitykseenkin.

Viipurista muodostui 1800-luvun alusta alkaen ooppera- ja teatterikaupunki, jossa vierailivat niin saksalaiset kuin pietarilaiset seurueet lähes vuosittain. Useat vierailut johtuivat paastonajasta, jolloin teatterit suljettiin Pietarissa peräti seitsemän viikon ajaksi. Tuolloin saksalaiset näyttelijät matkustivat toimeentulonsa turvaamiseksi Viipuriin järjestämään teatteriesityksiä.[1] Ulkomaalaisten oopperaseurueiden vierailujen vaikutukset alkoivat pian näkyä maamme vireimmissä kulttuurikaupungeissa: Turussa, Helsingissä ja Viipurissa. Ensimmäinen kotimaisin voimin järjestetty oopperaesitys oli Viipurissa vuonna 1829, jolloin viipurilaiset oopperanystävät esittivät Weberin Noita-ampujan.[2] Vanhassa raatihuoneessa pidettiin konsertteja, myöhemmin myös Seurahuoneella. Oli lukuisia konserttivierailuja, keisarillisia kamarimuusikkoja Pietarista ja kuuluisa suomalainen oopperalaulajatar Johanna von Schoultz[3] vieraili Viipurissa vuosina 1832 ja 1841.[4] Vuodesta 1845 lähtien pietarilainen Reithmeyerin hoviooppera vieraili usean vuoden ajan esittäen mm. Héroldin Zampan, Weberin Noita-ampujan ja Bellinin Norman.

Suomalaisuusharrastusta oli Viipurissa toki ollut jo Jaakko Juteinin[5] ajoilta saakka. Juteini ahkeroi poliittisen kansakunnan luomisen puolesta ja ryhtyi ajamaan suomenkielen kehittämistä sivistyskieleksi. Kaupungin maistraatin sihteerinä vuosina 1813-1840 työskennellyt Juteini oli yksi ensimmäisistä suomenkieltä käyttäneistä runoilijoista. Kaikkihan tunnemme Juteinin laulun Arvon mekin ansaitsemme, joka on saanut suorastaan kansallislaulun aseman.[6] Juteini kuuluu myös vuonna 1845 perustetun Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran perustajajäseniin.

---

[1] Savolainen 1999: 77.

[2] Nykyään tästä oopperasta käytetään nimeä Taika-ampuja.

[3] *Johanna von Schoultz* (1813-1863), suomalainen oopperalaulajatar (sopraano), ensimmäinen alansa suomalainen taiteilija, joka saavutti laajaa kansainvälistä mainetta. Hän aloitti lauluopintonsa jo 10-vuotiaana Tukholmassa ja piti siellä suuren menestyksen saaneen ensikonserttinsa 3 000 kuulijalle 15-vuotiaana vuonna 1828. Jatkoi myöhemmin opintojaan Kööpenhaminassa ja Firenzessä. Esiintyi juhlittuna taiteilijana Pohjoismaissa ja Saksassa. Teki myös konserttikiertueita Suomessa (Helsinki, Turku, Oulu, Viipuri, Vaasa). Pietarissa von Schoultz valloitti yleisönsä suomalaisilla kansanlauluilla. Sai kiinnityksen Pariisin Italialaiseen oopperaan, jossa Rossini, Bellini, Donizetti ja Auber ohjasivat oopperoissaan häntä henkilökohtaisesti. Heikentyneen terveyden vuoksi von Schoultz muutti vuonna 1842 Hämeenlinnaan, jossa perusti sekakuoron ja toimi muutenkin musiikkielämän vilkastuttamiseksi. Hän piti vielä kymmeniä konsertteja Suomessa, mutta menehtyi hivuttavan taudin uhrina alle 50 vuotiaana (OIMTSK 5/166, Ränki 1958: 66-72, Klemetti 1960: 107-114).

[4] Krohn 1958: 422.

[5] *Jaakko Juteini* (Judén), 1781-1855, kansallinen herättäjä, kirjailija ja fennomaani. Opiskeli Turun akatemiassa filosofiaa, historiaa ja kielitiedettä Porthanin ja Franzénin johdolla. Oli Viipurin maistraatin sihteerinä 1813-1840. Juteinin asetuttua Viipuriin ilmestyi mm. joukko runoelmia Aleksanteri I:n ylistykseksi, mutta myös kansallisen itsetunnon kannattamia runoelmia. Hänen suomalaisuusharrastuksensa tuloksena olivat mm. Sanan Saattaja Viipurista -lehti (1833) ja Viipurin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustaminen 1845. Sepittänyt mm. Arvon mekin ansaitsemme, Täällä pohjantähden alla ja Älä itke äitini. Oli Snellmanin suomalaisuusohjelman edeltäjä (UTSK 9/191-192, Heikinheimo 1955: 346).

[6] *Juteinin runo Laulu Suomessa* (Arvon mekin ansaitsemme) sisältyi 1816 ilmestyneeseen kokoelmaan 'Suomalainen eli Runo Ahkeruudesta Suomessa'. Runossa korostuu Juteinin näkemys kansallisista tavoitteista, kiihkeänä

Viipurilaisten moni-ilmeisten kulttuuriharrastusten joukossa kvartettilaululla oli huomattava sija. Kymmenien erilaisten lauluyhtyeitten joukkoon mahtui myös monia suomenkielisiä kuoroja. Kuorot syntyivät toisilleen läheisten ystävien piirissä, usein samaa ammattia harjoittavien keskuudessa.

Viipurissa vaikutti 1860-luvun lopulla ja 1870-luvun alussa nuorena kuollut kuoronjohtaja David (Taavi) Hahl.[7] Viipurin ensimmäinen suomenkielinen kuoro syntyi 1870-luvun alussa Viipurin Suomalaisen Seuran[8] yhteyteen. Sen laulajiin kuuluivat seuran silloisen johtajattaren ja ruotsalaisen tyttökoulun johtajan Emma Kristiina Peranderin suomenkielestä innostuneet tyttäret Emma Henrika[9] ja Eva Charlotta, tuomari Cajanderin kaksi laulutaitoista apulaista, ylioppilas Herman Grotenfelt ja hovioikeuden virkamies D. W. Åkerman.[10] Seuran piiriin kuului myös muutamia valtakunnallistakin mainetta saavuttaneita muusikkoja kuten bassobarytoni Hjalmar Frey ja sopraanolaulajatar Naëmi Starck.

Suomenkielisen kuorolaulun voittokulku alkoi vuonna 1887, kun musiikkitirehtööri Emil Sivori otti kuorotoiminnan ohjat käsiinsä. Hän nosti kaupungin suomenkielisissä piireissä varsinaisen kuorokuumeen. Emil Sivorin ohella suomenkielistä kuorolaulua edistivät myös laulajattaret Anna Forstén ja Naëmi Starck, joista edellinen johti sekakuoroa ja jälkimmäinen naiskuoroa. Kesäkuussa 1889 pidettiin Viipurissa suomenkieliset yleiset laulu- ja soittojuhlat, joista muodostui suomalaisuusliikkeen vahva voimannäyte. 1890-luvun alkupuolella suomenkielisen kuorotoiminnan pohja laajeni tuntuvasti. Ensimmäiset suomenkieliset mieskuorot, Kipinä ja Karjalan Kaiku, perustettiin 1890-luvulla.

1870- ja 1880-luvuilla Viipurissa toimi kaksi ruotsinkielistä mieskuoroa, Consonanterna ja Handelsgillets Sångare. Consonanterna -kuoroa johti Fredrik Paciuksen poika, kaupungininsinööri Edvard Pacius. Kaupungissa toimineet ruotsinkieliset miesyhtyeet En Trevlig Krets, jota johti Alexander Schröder ja kakstoistikko WXII, muokkasivat maaperää Wiborgs Sångarbröder -kuoron perustamiselle vuonna 1897.[11] Vaikka WSB-kuoron laulajat olivat lähes poikkeuksetta ruotsinkielisiä, piti kuoron laulunjohtaja – fennomaanikuoro YL:ääkin johtanut arkkitehti Allan Schulman – huolen siitä, että kosketus uusiin suomenkielisiin kuorosävellyksiin säilyi.

---

kansallismielisenä kirjailijana hän vaati, että kansan oli saatava sivistystä omalla äidinkielellään. Kun runoa ryhdyttiin laulamaan kansansävelmällä, säkeistön loppuun liitettiin riemulliset lal-la-la-la huudahdukset. Laulusta tulikin niin suosittu, että se suomalaisuusohjelmallaan kohosi 1800-luvun alkupuoliskolla suorastaan kansallislaulun asemaan (Pajamo 1999: 34).

[7] *David (Taavi) Hahl* (1847-1880), suomalainen kuoronjohtaja ja laulaja (tenori), fil. kand. 1871, toimi kuoronjohtajana Viipurissa ja laulajana Viipurin Suomalaisen Seuran kuorossa. Viipurin VPK:n mieskuoro antoi ensikonserttinsa Hahlin johdolla jo vuonna 1868. Hahl toimi myöhemmin Helsingissä Suomalaisen teatterin oopperaosastossa. Hän esiintyi myös oratoriosolistina. Hahl johti Akademiska Sångföreningeniä vuosina 1872-1873, mutta omistautui sittemmin kokonaan suomalaiselle ylioppilaslaululle ja julkaisi joukon suomenkielisiä kuorokokoelmia. Hän julkaisi myös kaksi vihkoa Sävelistö-nimistä sekakuorokokoelmaa 1879-1880. Molemmilla kokoelmilla oli ratkaiseva merkitys kuorolaulun harrastuksen levenemiselle ja suomenkielisen laulun pääsylle sivistyneistön piiriin (OIMTSK 2/486-487 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 266, Leinonen 1997: 157, 160).

[8] *Viipurin Suomalaisen Seuran* perustamispäivä oli 14.5.1870. Seura syntyi ruotsalaisen tyttökoulun piirissä. Koulun johtajattarena oli Emma Perander, os. Ehrström. Hän sai mukaansa paitsi tyttärensä Emma Henrikan ja Evan, myös koulun opettajia. He alkoivat viettää 'iltaseuroja', joissa luettiin suomenkielistä kirjallisuutta ja musisoitiin. Nimeksi tuli Viipurin Suomalainen Seura eli S. S. Seuran alkuvaiheessa naiset halusivat perustaa sekakuoron ja siihen kutsuttiin laulutaitoisia miehiä. Seuran toiminnasta mainittakoon Kalevalan 50-vuotisjuhla 28.2.1885. Ohjelmasta mainittakoon Theodor Sörensenin johtaman orkesterin alkusoitto, Raatihuoneen seinällä oli E. Muukan kopio Väinämöisen soitosta, A. Bergroth piti esitelmän Kalevalasta ja O. Hynén luki runon ja D. W. Åkerman piti Wiipurin Sanomien mukaan innokkaan puheen. Lopuksi laulettiin Maamme (Rautvuori 1992: 50-52).

[9] D. W. Åkerman meni naimisiin Emma Henrika Peranderin kanssa, avioliitosta syntyi 14 lasta (Rautvuori 1992: 51).

[10] Junkkari 1997 A: 149.

[11] Junkkari 1997: 297.

3.2. Richard Faltin Viipurin musiikkielämän johdossa 1856-1869

Kun Helsingin musiikkielämä oli keskittynyt 1850-luvulla Fredrik Paciuksen ympärille, Viipurin musiikkielämän keskeinen henkilö oli saksalaissyntyinen Richard Faltin.[12] Paikkakunnan taideriennot tarvitsevat voimakkaan, innostavan ja kokoavan persoonallisuuden. Näin kävi Viipurissa, kun sinne saapui nuori Faltin. Hän oli mies, jota tarvittiin ja hän ryhtyi toimeen koko nuoruutensa innolla.

Richard Faltin tuli vuonna 1856 Viipurin saksankielisen Behmin koulun musiikinopettajaksi. Hän oli tuolloin vasta 21-vuotias Leipzigin konservatoriosta valmistunut muusikko, joka pian nousi Viipurin musiikkielämän johtoon. Faltin oli monipuolinen muusikko; pianisti, urkuri, konserttisäestäjä ja musiikinopettaja. Vastavalmistuneelle Richard Faltinille esitettiin valittavaksi kolme kaupunkia. Jerusalemissa tarvittiin kuoron ja orkesterin johtajaa. Läheisessä Coburgissa olisi mahdollisuuksia monipuoliseen opetustoimintaan. Kolmas tarjous tuli Suomesta. Viipurin saksalaiseen poikakouluun haluttiin viulunsoiton, pianonsoiton, kuoro- ja yksinlaulun sekä musiikin teorian opettajaa. Viipurin oppilaitoksen johtaja Behm oleskeli silloin Leipzigissä opistonsa asioissa ja siellä hänelle suositeltiin Faltinia.[13]

Richard Faltin ryhtyi organisoimaan Viipurin musiikkielämää, joka tuohon aikaan oli keskieurooppalaisen mittapuun mukaan vaatimatonta. Vakinaisia soittajavoimia oli vain torviseitsikko. Tavallaan Faltin joutui alkamaan aivan alusta, koska vuonna 1857 sattui tulipalo, jossa tuhoutui käytännöllisesti katsoen koko hänen omaisuutensa, mm. suurin osa sävellyskäsikirjoituksista ja hänen vastikään hankkimansa flyygeli. Viipurilaiset ystävät järjestivät keräyksen menetysten korvaamiseksi.[14] Faltin järjesti Viipurissa kamarimusiikki-iltoja ja pietarilaisten taiteilijoiden konsertteja. Hän kokosi ja harjoitti harrastajista kuoron ja orkesterin. Vuonna 1859 Viipurissa vieraili saksalainen säveltäjä Adolf Jensen.[15] Jensen viihtyi Viipurissa viikon ja ensi kertaa viipurilaiset kuulivat Richard Wagnerin musiikkia. Faltin ja Jensen soittivat eräässä konsertissa kahdella pianolla mm. Lisztin sinfonisia runoelmia.[16]

1800-luvun puolivälissä kaupungin musiikkiriennot keskittyivät saksankielisiin seurapiireihin, joihin lukeutui Viipurin johtavia liikemiehiä ja virkamiehiä, heidän lapsiaan ja sukulaisiaan sekä Behmin saksalaisen koulun opettajia. Kaupungin saksalaiset säätyläisherrat harrastivat mieskuorolaulua jo 1850-luvulla. Musiikillisiin iltapuhteisiin osallistui 1860-luvulla Richard Faltinin ja Heinrich Wächterin ohella mm. pormestari Alexander Frey, joka soitti selloa. Faltinin ohjaamat laulukvartetit muodostivat hänen tulevan kuoronsa rungon. Musikaalisen Wahlin perheen

---

[12] *Richard Faltin* (1835-1918), saksalaissyntyinen, suomalaistunut kapellimestari, urkuri, säveltäjä ja musiikin opettaja, monien vuosien ajan Suomen musiikkielämän johtohenkilö. Opiskeltuaan Saksassa (Leipzig, Danzig, Dessau) siirtyi 1856 Viipuriin, teki Viipurista käsin opintomatkat Englantiin ja Leipzigiin. Faltinin tunnetuimpiin viuluoppilaisiin kuului viipurilaissyntyinen Ernst Fabritius (1842-1899). Siirtyi 1869 Helsinkiin, jossa kohosi kaupungin keskeiseksi musiikkimieheksi. Fredrik Paciuksen jälkeen yliopiston musiikinopettajana 1871-1896, Nikolainkirkon urkurina 1871-1913, Suomalaisen oopperan kapellimestarina 1873-1879. Faltin toimi myös järjestötehtävissä, konserttisäestäjänä ja musiikkikriitikkona. Sävelsi kirkollista käyttömusiikkia, koraalialkusoittoja, Herran siunauksen, Hoosianna-hymnin alkusoiton ja Hilariuksen kiitosvirren (Svk 126), Mä elän laupeudesta (Svk 275) ja Kun mainen kulta puhdistuu (Svk 363). Osallistui myös uuden koraalikirjan toimittamiseen, joka ilmestyi vuonna 1888 Rudolf Lagin (1823-1868) esityön pohjalta (OIMTSK 2/229 (E. Marvia), Siikaniemi 1915, Flodin-Ehrström: RF och hans samtid 1934, Heikinheimo 1955: 184, Krohn 1965: 179-189, Lappalainen 1994: 74-76, Heikinheimo 1995: 479, Pajamo 2002: 17-19, Pajamo-Tuppurainen 2004: 243-246, 326-327).

[13] Krohn 1965: 182.

[14] Salmenhaara 1995: 450.

[15] *Adolf Jensen* (1837-1879), saksalainen säveltäjä ja musiikkipedagogi, jonkin aikaa mm. Franz Lisztin oppilas, mutta pääasiallisesti itseoppinut. Jensen opiskeli Kööpenhaminassa 1858-1860, missä säveltäjä Niels Gade teki häneen suuren vaikutuksen ja palasi 1860 kotikaupunkiinsa Königsbergiin. Myöhemmin hänestä tuli Berliinissä toimineen Tausigin pianokoulun opettaja (OIMTSK 3/250).

[16] Helasvuo 1948.

sekakvartetissa lauloivat kauppaneuvoksetar Auguste Wahl sopraanoa, tytär Lilli Wahl alttoa, Herman Grommé tenoria ja Herman Lorenz bassoa. Bremenistä Viipuriin muuttanut Lorenz oli naimisissa Wahlin perheen toisen tyttären, Julie Augustin Wahlin kanssa. Kvartetin jäsenistä Lilli Wahl oli erinomainen laulaja. Hän oli opiskellut laulua Berliinissä. Hyvin näkyvän aseman Viipurissa sai mieskvartetti, johon kuuluivat Herman Grommé, Herman Lorenz sekä Behmin koulun opettajat Spek ja Zeidler.[17]

Viipurin musiikkielämälle antoi leimansa Pietarin läheisyys ja ulkomaiset muusikot. Musiikki oli olennainen osa kulttuurielämää kansainvälisessä Viipurissa. Musiikkia tarvittiin mitä erilaisimmissa juhla- ja huvitilaisuuksissa sekä teatterissa. Sitä harrastettiin kodeissa ja kouluissa. Ennen pitkää tarvittiin oma orkesteri.

3.2.1. Heinrich Wächter Richard Faltinin työtoverina

Varsinainen musiikin asiantuntemus oli Viipurissa kauan hyvin kapealla pohjalla. Ammattimuusikkoa vaati alkuun vain kirkkomusiikki ja avainasemassa oli urkuri. Toiseksi kiinnekohdaksi tuli lukio ja sen ohjelmaan nivottu musiikinopetus. Tästä maaperästä versoi laajempi kiinnostus, jonka varassa musiikkielämä saattoi kehittyä. Musiikkiharrastusten avainhenkilöiksi kohosivat saksalaissyntyiset muusikot *Gotthard Johann Dieberg* ja *Heinrich Wächter*. Viipurin lukion musiikinopettajaksi vuonna 1842 nimitetty Gotthard Johann Dieberg[18] oli aikaisemmin toiminut Viipurin jalkaväkirykmentin kapellimestarina. Kuoroharrastusten ohella Dieberg teki vuonna 1854 aloitteen kaupunginorkesterin (stadskapell) perustamisesta.[19] Diebergin mukaan orkesteriin kiinnitettäisiin kahdeksaksi vuodeksi 12 suomalaista poikaa. Kuutena ensimmäisenä vuotena harjoiteltaisiin tanssimusiikkia, sitten ohjelmistoon lisättäisiin laulunopetusta ja urkujen soittoa. Aloitettaan kotimaisten muusikkojen kouluttamiseksi hän piti käänteentekevänä. Varoja hankkeelle ei kuitenkaan löytynyt. Diebergin rinnalle tuli myös aloitteellinen ja pätevä musiikkimies, pianisti Carl Ernst Meyer Pietarista. Meyer perusti 1840-luvun alussa Gesangverein-sekakuoron, joka elävöitti kaupungin musiikkielämää.[20]

Ruotsalais-saksalaisen Pietari-Paavalin kirkon urkuriksi vuonna 1848 valittu Heinrich Wächter[21] osallistui mitä monipuolisimmin urkurintehtävien ohella Viipurin musiikkielämään. Hän toimi myös saksankielisen Behmin koulun laulunopettajana. Pietarissa syntynyt saksalainen teologi Carl Gottlieb Behm oli perustanut vuonna 1853 uuden koulun, Deutsche Knabenschule in Wiborg. Myöhemmin koulua kutsuttiin vain yksinkertaisesti Behmin kouluksi (Die Behmsche Schule).[22] Behmin koulu oli sisäoppilaitos varakkaitten saksalaisten kauppiasperheitten poikia varten ja sen

---

[17] Junkkari 1997: 22.

[18] *Gotthard Dieberg* (1799-1857) haki Helsingin yliopiston musiikinopettajan virkaa, kun se Carl Salgén (1779-1833) kuoleman jälkeen tuli avoimeksi. Pääkaupungin kulttuuripiirit halusivat virkaan kuitenkin arvovaltaista ja ammattitaitoista miestä, jolla olisi riittävät johtajan ominaisuudet kaupungin ammattilais- ja amatöörimuusikkojen voimien yhdistämiseen. Virkaan kutsuttiin 1834 saksalainen Fredrik Pacius (1809-1891), joka varsin hyvin vastasi odotuksia. Musiikinopettajan virkaa haki myös Fredrik August Ehrström (1801-1850). Carl Salgé valittiin 1811 Turun akatemian musiikinjohtajaksi ja yliopiston muutettua Helsinkiin Turun palon (1827) jälkeen Salgé johti Akateemista kapellia viimeisen kerran yliopiston uuden rakennuksen vihkiäisjuhlassa ja sen yhteyteen järjestetyssä promootiossa vuonna 1832 (OIMTSK 5/116, Marvia 1958: 41-46, Tirranen 1980: 352).

[19] Hirn 1981: 546.

[20] Hirn 1981: 547.

[21] *Heinrich Wächter* (1818-1881), saksalaissyntyinen suomalainen urkuri ja musiikkipedagogi, toimittuaan kirjakauppa-alalla kotimaassaan siirtyi 1841 Pietariin ja 1845 Viipuriin, missä toimi Pietari-Paavalin kirkon urkurina ja koulujen laulunopettajana. Hän uudisti laulunopetusta ottamalla käyttöön maallisia lauluja perinteisten virsien rinnalle sekä julkaisemalla useita uraauurtavia suomen- ja ruotsinkielisiä koululaulukirjoja. Toimitti vuonna 1856 suppean koraalikirjan. Perusti myös kaupungin ensimmäisen musiikkikaupan (OIMTSK 5/659 (R. Pajamo), Heikinheimo 1955: 842, Pajamo 1972, 1976, 1977, Pajamo 2002: 60-62, Rautiainen 2003: 46, 313, Pajamo-Tuppurainen 2004: 310).

[22] Teperi 1965: 174.

opetuskielenä oli saksa, jota Viipurin sivistyneistö puhui hyvin. Uudet saksalaiset opettajat osallistuivat aktiivisesti kaupungin seuraelämään. Behmin koulussa oppilaat saivat laulun ja musiikinteorian lisäksi opetusta myös pianon- ja viulunsoitossa sekä kuorolaulussa. Koulun kuoron korkeasta tasosta kertoo se, että kun Porvoon hiippakunnan piispa Ludwig Schauman vieraili koulussa, oppilaat esittivät osia Mendelssohnin oratoriosta Paulus.[23]

Ryhdyttyään hoitamaan urkurin virkaansa Heinrich Wächter alkoi määrätietoisesti kehittää kaupungin musiikkielämää. Wächter oli myös esiintyvä pianisti ja urkuri. Myös hänen tyttärensä Elise Wächter saavutti pianistina huomattavan valmiuden. Hänen ensikonserttinsa oli kesäkuussa 1863.[24] Oman mielenkiintoisen lisänsä Viipurin musiikkielämään toivat Wächterin johtamat koululaiskonsertit.

Heinrich Wächterin toiminnalla Viipurissa tuli olemaan paljon suurempi merkitys, mitä hän saattoi ajatellakaan. 1800-luku oli laulunopetuksen kannalta hyvin merkittävää aikaa. Tuolloin maahamme perustettiin kansakoululaitos, jossa ryhdyttiin laulamaan virsien ohella myös isänmaallisia lauluja ja kansanlauluja. Wächter esitti eräässä lehtikirjoituksessa toivomuksen, että kouluissa tulisi opettaa myös maallisia lauluja. Koska tällaisia kokoelmia ei ollut, Wächter ryhtyi itse niitä toimittamaan. Vuonna 1864 ilmestyi Wächterin toimittamana kokoelma 50 Koulu-Laulua, jossa oli runsaasti ulkomaisia lauluja mutta myös uusia suomalaisia lauluja kuten Ehrströmin Lähteellä sekä Paciuksen Maamme ja Sotilaspoika. Wächter laski perustan myös suomenkieliselle ylioppilaslaululle julkaisemalla vuonna 1867 kokoelman 'Neliäänisiä lauluja miesäänillä laulettavia'. Siinä esiintyivät ensimmäisen kerran suomenkielisinä monet vielä nykyäänkin käytössä olevat laulut kuten Kaikukohon laulu maamme, Tähti kirkas, Näki poika ruususen ja Oi terve Pohjola.[25]

Heinrich Wächter sai rinnalleen aivan ensiluokkaisen kyvyn, Richard Faltinin. *Yhdistelmään Wächter-Faltin* liittyi kolmaskin tärkeä rengas, *kapellimestari Ferdinand Spohr,*[26] jonka johtama orkesteri soitti tanssiaisissa ja kesäisin ulkoilmaravintoloissa. Wächter piti vielä paperi- ja nuottikauppaa. Hän toimi myös paikkakunnan ainoana musiikkiarvostelijana.

3.2.2. Faltin johti ensimmäisen sinfoniakonsertin Viipurissa 1860

Syksyllä 1857 pidettiin Seurahuoneen salissa kuusi kamarimusiikkikonserttia. Jousikvartetissa soittivat prokuristi Harthin (I viulu), Heinrich Wächter (II viulu), Richard Faltin (alttoviulu) ja selloa Pietarin keisarillisen oopperan orkesterin sellisti Barnewitz. Yleisömenestys oli kuitenkin huono, sillä viipurilaiset eivät olleet vielä tottuneet hienostuneeseen kamarimusiikkiin ja väsyivät pian. Konsertit olivat saaneet lisäksi pahan kilpailijan Nielitzin teatteriseurueesta, joka veti yleisöä, vaikka esitykset olivat 'lievemmin sanoen ala-arvoiset'.[27] Ennen pitkää Faltin luopuikin näitten tilaisuuksien järjestämisestä ja ryhtyi uuteen, laajemmalla pohjalla olevaan, mutta myös vaativampaan yritykseen, orkesterikonserttien toimeenpanoon.

Varsinainen orkesteritoiminta Viipurissa alkoi 1.2.1860, jolloin Faltin johti *ensimmäisen sinfoniakonsertin.*[28] Sinfoniaorkesterissa oli 26 soittajaa; sen runkona oli Spohrin orkesteri, joka soitti pääasiassa kaupungin ravintoloissa ja avusti iltamissa ja tanssiaisissa. Spohria sanottiinkin Viipurissa 'meidän Straussiksi'. Faltinin orkesteriin kuului lisäksi joukko kaupungin musiikkia harrastavia amatöörejä. Heistä mainittakoon mm. kauppias Leopold Krohn, professori Ilmari Krohnin isoisä, pormestari Alexander Frey, ratsumestari Frey ja ranskankielen opettaja A. Perret

[23] Pajamo 2002: 60.
[24] Hirn 1981: 550.
[25] Pajamo 2002: 61-62.
[26] Salmenhaara 1995: 428.
[27] Hällström 1915: 77.
[28] Flodin-Ehrströmin mukaan (1934: 78-79) ensimmäinen sinfoniakonsertti olisi ollut jo 1.2.1859 (Wiborg 1.2.1860).

sekä konsuli Herman Lorentz, jonka Faltin oli erikoisesti valmentanut soittamaan patarumpuja.[29] Vain fagotti puuttui. Mukana oli myös Faltinin edistyneimpiä oppilaita. Orkesterin vaskipuhaltimet lainattiin paikallisesta sotilassoittokunnasta. Myös Heinrich Wächter soitti viulua Faltinin orkesterissa. Faltin hoiti orkesterin johdon, mutta käytännön järjestelyt hoiti Wächter. Niinpä sanomalehdissä oli konsertti-ilmoitusten alla molempien nimet! [30]

Richard Faltin perusti pian saapumisensa jälkeen myös kuoron, jossa oli 30 laulajaa ja johon kuului paljon varakkaan ja taiteita suosivan Wahlin suvun jäseniä ja heidän ystäviään.

Ensimmäisen sinfoniakonsertin 1.2.1860 ohjelma oli seuraava:

1. Moritz Hauptmann: Kuoroteos sooloineen (pianosäestys)
2. Käyrätorvisoolo, Friedrich Wilhelm Mielck
3. Mieskvartettilaulua
4. Haydn: Kuoro sekä sooloja oratoriosta Luominen (pianosäestys)
   väliaika
5. Haydn: Sinfonia G Mit dem Paukenschlag

Tämä sinfoniakonsertti aloitti uuden jakson Viipurin musiikkielämässä. Orkesterin johtajana oli Faltin ja Wächter oli valmentanut kuoron ja johti sitä. Toinen sinfoniakonsertti oli jo 20.2.1860. Ohjelmassa oli K. G. Reissingerin Pianotrio fis ja päänumerona edelleen Haydnin sinfonia. Teosten välillä oli lausuntaesitys ja yksinlaulua (Kücken: Heimkehr der Soldaten). Kolmas konsertti oli 19.3. ja ohjelmassa Reissingerin Pianotrio fis, Haydnin Sinfonia c ja Andante- ja Finaaliosat Patarumpu-sinfoniasta. Teosten välillä oli lausuntaesitys. Kevään neljäs sinfoniakonsertti oli 10.4. Ohjelmassa oli Cherubinin alkusoitto oopperasta Faniska, Mozartin Sinfonia D, Beethovenin alkusoitto, marssi ja kuoro draamasta Athéns ruiner sekä sekakuoron esittämänä Paciuksen Flyttfåglarna Runebergin runoon. Viipurin yleisö vain ei oikein ottanut innostuakseen. Ensimmäiseen sinfoniakonserttiin kerääntyi vain 90 kuulijaa, sitä seuraavaan ei sitäkään, mutta kauden viimeisessä oli jo 250! Kantajoukkona olivat kaupungin saksalaiset perheet. Ruotsalaiset syyttivät pääsylippuja liian kalliiksi, ne kun maksoivat herroilta 3 mk ja naisilta 1,5 mk. Ohjelmat painettiin enimmäkseen vain saksaksi, joskus myös ruotsiksi ja venäjäksi. Viipurin suomalainen asujaimisto jäi siihen aikaan kokonaan näiden taidepyrintöjen ulkopuolelle.[31]

Richard Faltin oli arvioinut yleisön musiikkimaun liian korkeaksi ja luottanut liiaksi heidän musikaaliseen vastaanottavaisuuteen. Kaikki eivät jaksaneet sulattaa ajan mittaan sitä arvokasta musiikkia, jota Faltin heille tarjosi. Päästäkseen pysyviin tuloksiin hänen oli aloitettava musiikkikasvatustyönsä aivan ensi alkeista. Tämän jälkeen kuluikin kaksi vuotta, jolloin ei järjestetty sinfoniakonsertteja. Faltin esiintyi kyllä matkustavien taiteilijoiden säestäjänä, usein jopa ilmaiseksi. Faltin antautui täysin voimin opettajatoimiinsa (viulu, piano ja musiikin teoria).

Tosin lauantai-iltaisin järjestettiin Leopold Krohnin kvartetin konsertteja. Jousikvartetissa soittivat ensimmäistä viulu Richard Faltin, sittemmin Louis Goede (kuului Spohrin soittokuntaan), toisessa viulussa ja alttoviulussa vaihtelivat Faltin ja Wächter. Sellossa vuorottelivat Leopold Krohn ja pormestari Alexander Frey.[32] Faltinin uskollisista avustajista mainittakoon viipurilaispianistit Alexandrine Melart ja Elise Wächter sekä Conrad Spohrin lahjakkaat pianistipojat.

Tuon ajan konserttien ohjelmajärjestelyt poikkesivat melkoisesti myöhemmin vakiintuneista muodoista. Niinpä eräässä Faltinin vuonna 1861 johtamassa sinfoniakonsertissa saatiin kuulla sinfonian lisäksi Spohrin ja Faltinin esittämänä Beethovenin Kreutzer-sonaatti, jonka jälkeen ohjelmassa oli melodraaman tapainen Der Tolle Musikant pianon ja torven säestyksellä. Erikoista oli myös se, että orkesterissa soittava Wächter kirjoitti myös musiikkiarvostelut.

[29] Helasvuo 1949: 136.
[30] Flodin-Ehrström 1934: 77.
[31] Krohn 1965: 186.
[32] Hällström 1915: 78.

Musiikkiarvostelijana Wächter oli sujuvakynäinen sanankäyttäjä, jonka ajan tyylin mukaisesti usein monisanaiset, korulauseiset konserttiselostukset ovat säilyttäneet jälkimaailmalle useita eloisia tuokioita Viipurin vilkkaasta musiikkielämästä. Kotimainen luova säveltaide oli tuolloin vielä lapsenkengissään ja perusteellisen saksalaisen koulutuksen saanut Wächter huomasi herkästi suomalaisten säveltäjäkokelaitten heikkoudet, niin alttiisti kuin hän jakoikin tunnustusta.[33]

Toukokuussa 1861 Faltin lähti opintomatkalle Leipzigiin. Hän oli huolehtinut kuitenkin, että orkesterin johtajana jatkaisi Oskar Bolck. Palattuaan syksyllä 1862 Faltin lyöttäytyi Wächterin kanssa yhteen antaen kaudella 1862-1863 muutamia sinfoniakonsertteja, useimmat nälkäänäkevien[34] ja Spohrin soittokunnan hyväksi. Spohrin soittokunta olikin ainainen 'surun lapsi' huolimatta siitä, että kaupunki oli avustanut sitä vuosittain. Soittokunta kitui ainaista varojen puutetta, kunnes se vuonna 1867 hajosi.[35] Faltinin sinfoniakonsertit loppuivat keväällä 1863, sillä Faltin ja Wächter eivät ajan mittaan jaksaneet tehdä työtä, josta he eivät saaneet minkäänlaista korvausta, mutta sitäkin runsaammin vaivaa ja harmia.

Richard Faltinin runsas opetustyö Viipurissa kulutti ajan mittaan hänen voimiaan ja esti kokonaan luovan sävellystyön, vaikka Faltin viihtyikin Viipurissa, sillä hänen siellä aikaansaama musiikkielämän elpyminen tuotti hänelle sisäistä tyydytystä. Kun Helsingissä ilmaantui melkein samanaikaisesti kolme täytettävää virkaa musiikkielämän eri tahoilta, oli Faltin luonnollisesti kiinnostunut näistä. Tilapäisistä voimista koottu Helsingin teatteri- ja konserttiorkesteri oli joutunut tuuliajoille, kun sen johtaja August Meissner oli vuonna 1868 siirtynyt sellistiksi Tukholman oopperaan, ja samana vuonna kuoli Nikolainkirkon urkuri Rudolf Lagi (1823-1868). Samoin yliopiston musiikin opettajan virka tuli haettavaksi, kun Fredrik Pacius oli täysin palvelleena siirtynyt eläkkeelle. Richard Faltinin jäähyväiskonsertti oli 11.5.1869. Ohjelmassa oli Mendelssohnin Ruy Blas alkusoitto, Beethovenin Egmont, kuorolauluja ja duettoja sekä päätösnumerona sopivasti valittu Haydnin Jäähyväis-sinfonia. *Syksyllä 1869 Faltin siirtyi Helsinkiin*, ensin orkesterinjohtajaksi, mutta luopui siitä jo vuoden kuluttua. Vuonna 1871 Faltin valittiin yliopiston musiikinopettajaksi ja Nikolainkirkon urkuriksi.

Fredrik Paciuksen tavoin Richard Faltin oli monipuolinen muusikko, opettaja, säveltäjä, urkuri, pianisti, viulisti, kuoronjohtaja, kapellimestari, arvostelija ja musiikkiliikemies, jonka perustama pianoliike siirtyi Viipurista Helsinkiin. Faltin oli perehtynyt myös kuvaamataiteeseen ja kirjallisuuteen. Faltinin monipuolinen toiminta musiikki- ja kulttuurivaikuttajana on jäänyt valitettavasti Paciuksen uranuurtajatyön varjoon.[36]

Richard Faltinin lähdettyä Helsinkiin Viipurista puuttui jonkin aikaa hänenlaisensa kokoava persoonallisuus. Faltinin viuluoppilas Ernst Fabritius[37] olisi kenties voinut olla Faltinin

---

[33] Upseeri, laulaja ja säveltäjä F. A. Tavaststjerna sai 1869 pitämästään sävellyskonsertista arvioinnin "erittäin lahjakas diletantti". Säveltäjä aikoi antaa myös kirkkokonsertin, mutta seurakunnan papiston jyrkän vastarinnan vuoksi suunnitelmasta oli luovuttava. Kirkkokonsertteja tiedetään tosin Viipurissa jo näihin aikoihin pidetyn. 1865 antoi Pietari-Paavalin kirkossa turkulainen urkutaiteilija ja kirkkomuusikko Oskar Pahlman (1839-1935) urkukonsertin saaden murhaavan kritiikin. "Joka sunnuntai saadaan tässä kirkossa kuulla yhtä hyvää musiikkia, ilman, että urkurimme päähän on pälkähtänyt erityisesti kutsua yleisöä varta vasten konserttiin", kirjoitti arvostelija, joka luultavasti ei ollut kukaan muu kuin kirkon oma urkuri Wächter! Kun H. Paul-niminen viulutaiteilija piti 1861 konsertin sai hän myötämielisen arvostelun lopuksi lukea: "Ainoa, mitä hra Paulin konsertista kaipasimme, oli mieskuorolaulu" (Helasvuo 1949: 138-139).

[34] Myös Rouvasväen yhdistys järjesti köyhien ja nälkäänäkevien hyväksi erilaisia tilaisuuksia. Pohjanmaan paha katovuosi ajoi Kreeta Haapasalon (1813-1893) kanteleineen Viipuriin esiintymään yhdessä Nielitzin teatteriseurueen kanssa (Hällström 1915: 77).

[35] Helasvuo 1948.

[36] Salmenhaara 1995: 449.

[37] *Ernst Fredrik Fabritius* (Viipuri 1842-1899), suomalainen viulutaiteilija, säveltäjä ja maatalousmies. Fabritius opiskeli Leipzigin konservatoriossa viulunsoittoa ja sävellystä 1857-1861. Ensikonsertti oli Helsingissä 1859. Fabritius konsertoi eri puolella Suomea ja menestyksellisesti Tukholmassa 1861-1862. Kaikesta huolimatta Fabritius ilmoitti jo 1864 pitävänsä Helsingissä jäähyväiskonsertin. Tosin Fabritius tänäkin aikana sävelsi ja säilytti soittotaitonsa. 1877 valmistui hänen viulukonserttonsa, jonka hän esitti Helsingissä 1881. Fabritius suoritti kameraalitutkinnon [taloutta ja veroasioita koskeva] ja toimi mm. lääninkirjanpitäjänä ja hevoshoidon tarkastajana ja vuodesta 1896 maatalouskoulun

manttelinperijä, mutta käytännön elämä vei lopulta Fabritiuksen Lapinjärven suomalaisen maanviljelyskoulun johtajaksi.

3.3. Ernst Schnéevoigt Viipurin orkesterin kapellimestarina 1869-1878

Viipurin orkesterin kapellimestariksi tuli vuonna 1869 saksalaissyntyinen Ernst Bernhard Schnéevoigt, laajaa kansainvälistä mainetta saavuttaneen kapellimestari Georg Schnéevoigtin (1872-1947) isä. Aluksi Ernst Schnéevoigt toimi johtajana yhdessä Faltinin kanssa, mutta otti sitten parin vuoden kuluttua orkesterin johtoonsa. Schnéevoigt oli tullut Suomeen vuonna 1856. Oltuaan Mikkelin soittokunnan johtajana hän siirtyi Viipuriin. Suomen kansalaisuuden Schnéevoigt sai vuonna 1871. Esimerkkinä orkesterikonserttien ohjelmien kirjavuudesta mainittakoon sinfoniakonsertti vuodelta 1871, jossa päänumerona oli Mozartin g-molli sinfonia. Sen jälkeen kapellimestari itse tutustutti viipurilaiset uuteen instrumenttiin, harmonikkaan, esittäen sillä omia muunnelmiaan kansanlauluista "När skämtet tar ordet".[38]

Vuonna 1874 Viipurin orkesterissa oli 12 muusikkoa, pääasiassa saksalaisia. Schnéevoigtin orkesterin jäsenet muodostivat konsertoivan orkesterin rungon. Paikallisesta sotilassoittokunnasta saatiin tarvittavat puhaltajat. Tarpeen tullen soittajia 'lainattiin' Pietarista. Varsinaisen konserttikauden päätyttyä orkesteri soitti kesäiltoina viipurilaisille pitäen kaikkiaan 20 konserttia. Orkesterin toimeentulo muodostui konserttituloista, teatteriesiintymisistä ja 'tanssi-illoista'. Kaupungin avustus oli tuolloin 6 000 mk.[39] Avustuksista jouduttiin neuvottelemaan vuosittain, koska orkesterin toiminta riippui paljolti taloudesta. Taloudellinen tilanne vaikeutui 1870-luvun lopulla ja vuonna 1878 oltiin siinä tilanteessa, että orkesteritoiminta oli käytännöllisesti katsoen pysähdyksissä. Kiista vuosittaisista avustuksista johti tilanteeseen, jossa monen vuoden taiteelliset suunnitelmat ja organisatoriset rakennelmat olivat vajoamassa hiekkaan. Kun Ernst Schnéevoigt muutti vuonna 1878 Tampereelle,[40] orkesteri hajosi ja seurauksena oli muutaman vuoden tauko.[41]

Marras-joulukuussa 1873 Helsingin Suomalaisen teatterin yhteyteen perustettu oopperaosasto esitti Viipurissa kolme oopperaa. Ensimmäisenä oli vuorossa Donizettin Lucia di Lammermoor. Sopraanosolistiksi oli kiinnitetty Emmy Strömer (myöhemmin Achté), barytoniksi Lorenz Achté (Emmy Strömerin tuleva puoliso), altoksi Sofie Strömer (Emmy Strömerin sisar), bassoksi John Bergholm ja tenoriksi ruotsalainen Ludvig Ericsson, joka opetteli roolinsa suomeksi. Ennen varsinaista ensi-iltaa 21.11.1873 oopperaseurue sai tilaisuuden seurata samaa teosta Pietarin Mariinski-teatterissa. Lucia di Lammermoor esitettiin Viipurissa neljä kertaa täysille katsomoille. Orkesterina oli Ernst Schnéevoigtin johtama soittajisto. Joulukuussa esitettiin vielä Verdin Trubaduuri ja Weberin Noita-ampuja [Taika-ampuja]. Ohjaajana oli viipurilaissyntyinen suomalaisen teatterin perustaja Kaarlo Bergbom. Wiborgs Tidningar kirjoitti jäähyväissanoissaan joulukuun lopussa, että oopperaesitykset olivat "sytyttäneet pyhän tulen, jota jokaisen taiteen ystävän oli mitä huolellisimmin vaalittava". [42]

1870-luvulla Viipurissa konsertoivat monet kuuluisuudet, mainittakoon vain venäläisen viulukoulukunnan perustaja Leopold Auer, pianistit Anton ja Nikolai Rubinstein, unkarilainen

---

johtajana Lapinjärvellä. Säveltäjänä Fabritius oli omana aikanaan yksi harvoja ulkomailla koulittuja suomalaisia muusikkoja. Yhtenä ensimmäisistä säveltäjistä Fabritius valitsi suomenkielisiä tekstejä. Hänen sävellyksiään leimaa ajalle tyypillinen romanttinen tunteikkuus, soinnutus on monivivahteista ja melodiikka luontevan soljuvaa (OIMTSK 2/219-220 (Marvia), Krohn 1958: 423, Maasalo 1964: 98-116, Haapanen 1965: 215-220, Lappalainen 1994: 72-74).

[38] Helasvuo 1949: 140

[39] Hällström 1915: 79.

[40] Tampereelle perustettiin vuonna 1878 Soitannollinen Seura, jonka johtajaksi kutsuttiin Ernst Schnéevoigt (Eljanko 1994: 115).

[41] Helasvuo 1949: 140.

[42] Savolainen 1999: 117-118.

viulutaituri Jeno Hubay, belgialainen viulisti ja säveltäjä Eugène Ysaÿe, saksalainen pianisti Hans von Bülow[43] ja espanjalainen viulisti-säveltäjä Pablo de Sarasate, jonka Mustalaislaulut sekä viulufantasiat olivat suosittuja vuosisadan vaihteen ohjelmistossa.

3.4. Theodor Sörensen Viipurin orkesterin kapellimestarina 1883-1889

Viipurin ruotsalais-saksalaisen Pietari-Paavalin kirkon ja seurakunnan urkuriksi valittiin vuonna 1883 tanskalaissyntyinen Carl Theodor Sörensen,[44] joka oli saapunut konsertoimaan Suomeen vuonna 1863. Sörensenin eno asui tuolloin Turussa, jonne nuori muusikko jäi asumaan. Sörensen palveli urkurina ensin Kristiinankaupungissa ja Porissa vuosina 1874-1879, jonne perusti myös orkesterin. Porista Sörensen muutti Viipuriin, tultuaan valituksi Wächterin kuoltua ruotsalais-saksalaisen seurakunnan urkuriksi.[45] Urkurin virkaa haki myös inkeriläinen Mooses Putro.[46]

Viipurissa Sörensenistä tuli pian musiikkielämän 'primus motor', joka urkurin viran ohella kokosi uudelleen orkesterin Schnéevoigtin jälkeen. Sörensen toimi myös kuoronjohtajana ja laulunopettajana Viipurin ruotsalaisessa lyseossa.

Theodor Sörensen perusti aluksi jousiorkesterin, joka muodosti sinfoniaorkesterin rungon. Orkesterissa oli alkuvuosina 14 soittajaa, mutta se laajeni vähitellen 18 hengen soittajistoksi. Sörensen johti ensimmäisen konserttinsa lokakuun 2. päivänä 1884, jolloin kuultiin myös kapellimestarin oma sävellys Ilta Juustilassa. Seuraavan vuoden alussa pystyttiin Faltinin hienon esimerkin tapaan järjestämään sinfoniakonsertteja. Tasoon ja tuloksiin oltiin yleensä tyytyväisiä. Ohjelmistossa oli toistuvasti Sörensenin omia sävellyksiä, mm. alkusoitto Vänrikki Stoolin tarinoihin.

---

[43] *Hans von Bülow* solmi vuonna 1857 avioliiton Franz Lisztin tyttären Cosiman kanssa, josta myöhemmin tuli Richard Wagnerin puoliso (OIMTSK 1/518).

[44] *Carl Theodor Sörensen* (1844-1914), tanskalaissyntyinen kirkkomuusikko, säveltäjä ja kapellimestari. Opiskellut Kööpenhaminassa Niels Gaden johdolla ja jatkanut opintojaan mm. Rubinsteinin johdolla Venäjällä ja Saksassa. Porista Sörensen muutti Wächterin kuoltua Viipuriin Pietari-Paavalin kirkon urkuriksi. Säveltänyt suuren joukon teoksia, joista mieskuorolaulu Lemmen muisto (Öin ja päivin mä muistelen) kuuluu edelleenkin kuorojemme perusohjelmistoon. Sörensen oli tunnettu taitavana urkurina, jonka rikkaasti moduloivat improvisaatiot juhlistivat Viipurin ruotsalais-saksalaisen seurakunnan jumalanpalveluksia aina hänen kuolemaansa saakka 1914 (Helasvuo 1949: 142-143).

[45] Vaali ei ollut vaikea, sillä hakija oli saanut suosituksensa sekä Fredrik Paciukselta että Richard Faltinilta (Hirn-Lankinen 1988: 35).

[46] *Mooses Putro* (1848-1919), Tuuterissa (Tuutari) syntynyt inkeriläinen kirkkomuusikko ja säveltäjä, heimonsa huomattavin. Putro valmistui 1866 opettajaksi Kolppanan seminaarista. Opiskeltuaan vielä vuoden Volgan saksalaisessa seminaarissa Putro toimi 1867-1872 Kolppanan seminaarin opettajana. Muutettuaan 1872 Pietariin hänestä tuli sikäläisten suomalaisten sivistysharrastusten keskeinen henkilö. Hän toimi vuodesta 1872 Pietarin suomalaisen Pyhän Marian kirkon kirkkomuusikkona ja suomalaisen lauluseuran johtajana sekä kirkkokoulun opettajana. Putro opiskeli Pietarin konservatoriossa urkujensoittoa (Louis Homilius) ja sävellystä (Nikolai Rimski-Korsakov). Putro osallistui kuoroineen Viipurin laulujuhlille 1889 saavuttaen kuorokilpailussa 1. palkinnon. Putron sävellystuotannon painavin osa kuuluu hengellisen kuorolaulun piiriin. Putro on säveltänyt Inkerin kansallislaulun Nouse Inkeri ja Inkerin kirkon messusävelmistön, joka on edelleenkin käytössä Inkerinmaalla. Mooses Putro kantaesitti uruilla Toivo Kuulan Häämarssin Emmi Silventoisen ja Yrjö Putkisen häissä Pyhän Marian kirkossa 5.5.1908. Häämarssin soidessa Toivo Kuula seisoi urkuparvella tummana ja totisena. Hääjuhlaa varten oli varattu Terehovin (Terehoff) peilisali ja talvipuutarha, jonne morsiuspari saapui troikan vetämällä avovaunulla perässään 150 vieraan hääsaattue. Toivo Kuula soitti hääväen pyynnöstä Häämarssinsa flyygelillä hyvänyön toivotukseksi. Vuoden 1917 maaliskuun vallankumouksen seurauksena suurin osa Pietarin suomalaisista muutti Suomeen, myös seurakunnan papit. Putron perhe jäi Pietariin, jossa he toimivat pappeina, lukkareina ja kirkonpalvelijoina. Mooses Putro lähti marraskuussa 1919 siunaamaan erästä seurakunnan jäsentä haudan lepoon. Surutaloon hän ei koskaan tullut. Minne katosi 71-vuotias säveltäjä, Inkerin musiikkielämän Fredrik Pacius? Helsingissä Malmin hautausmaan pääkäytävän vieressä on Putron suuri sukuhauta (kortteli 1, linja 37, numero 362), jossa monien sukulaisten lisäksi teksi: Mooses Putro s. 18.10.1848, kadonnut Pietarissa 24.11.1919 (OIMTSK 4/654, Heikinheimo 1955: 596, Siltanen 1999: 108-110, Pajamo 2002: 45-46, Engman 2004: 200, 455-459, Pajamo-Tuppurainen 2004: 308-309).

Kesällä 1885 oli Espilässä sunnuntaisin kansantajuista soitantoa. Musiikista huolehti Jenisein rykmentin soittokunta. Tervaniemen puistossa oli heinäkuussa Tarkka-ampujapataljoonan soittokunnan konsertti johtajanaan Ernst Schnéevoigt Tampereelta. Konsertteja pidettiin pääasiassa uudessa vuonna 1886 valmistuneessa Kansakoulun juhlasalissa ja Raatihuoneella, edellisessä suosittuja kansantajuisia konsertteja sunnuntaisin ja Raatihuoneella puolestaan torstai-illan sinfonia- ja populaarikonsertteja. Sinfoniakonsertteja pidettiin keskimäärin neljä syys- ja neljä kevätkaudella. Kun varsinainen konserttisesonki oli ohitse, jatkoi orkesteri soittojaan Belvederessä ja kesäiseen aikaan Espilässä, jonka sunnuntaisoitoista tulikin erittäin suosittuja. Varsinaisia vapaailtoja ei orkesterilaisille jäänyt, koska orkesteri avusti säännöllisesti myös Viipurin teatterissa.

Orkesteritoiminnan kannalta sunnuntaiset kansantajuiset konsertit Kansakoulun juhlasalissa olivat erittäin suosittuja. Paikkaa pidettiin erittäin sopivana juuri musiikkitilaisuuksille ja sijaintikin oli hyvin keskeinen Torkkelin puistossa. Vuosittaiset uudenvuodenpäivän konsertit vetivät salin täyteen. Vuoden 1888 uudenvuodenpäivän konsertissa oli väkeä 400, mikä oli harvinaista tuon ajan Viipurissa. Wiipurin Sanomat kirjoitti: "Se osoittaa, että soittoa kyllä rakastavat muutkin kuin ne, jotka voivat suuria päämaksuja suorittaa. Kun kaupunki antaa soittokunnalle runsaan apurahan, olisi kohtuullista, että se useammin panisi tämmöisiä konsertteja toimeen." Toivottiin myös, että "tämmöinen tilaisuus taidenautintoon tarjoutuisi kerran viikossa kuten Helsingissä". Suosittuja olivat myöskin ns. hyväntekeväisyyskonsertit, joita esim. vuonna 1886 järjestettiin Helsingin Musiikkiopiston hyväksi. Yleisön suosiosta kertoo myös se, että sinfoniakonsertissa tammikuussa 1886 oli väkeä noin 400 ja kansantajuisessa konsertissa muutama päivää myöhemmin peräti 500.

Vaikka Viipurin orkesterilla olikin ensiluokkaisia muusikoita omasta takaa, esimerkiksi huilisti Schwartz ja violisti Wikman, hankittiin varsin usein myös ulkopuolisia avustajia. Onneksi Pietarin konservatorio oli lähellä, joten korkeatasoisten muusikoiden ansiosta orkesteri saattoi esittää hyvinkin vaativaa ohjelmistoa. Sörensenin kapellimestarikaudelta orkesterin ohjelmistoon kuuluivat mm. Beethovenin Eroica-sinfonia ja Mozartin Jupiter-sinfonia.

Orkesterin ohjelmistossa oli myös jo konserttoja sekä erilaisia pienimuotoisia teoksia. Solisteista mainittakoon neiti Lindvall, joka soitti Camille Saint-Saënsin Pianokonserton, rouva Kalinovskaja, joka soitti kaksi osaa Robert Schumannin pianokonsertosta (flyygeli oli tuolloin vuokrattu Beckerin tehtaalta Pietarista), violisti von Rostkron, joka soitti Beethovenin Romanssin, professori Zabelli, joka oli harppusolistina sinfoniakonsertissa tammikuussa 1887, viulutaiteilija G. Puschiloff, joka soitti Pablo de Sarasaten Faust-fantasian sekä herra Block, joka soitti de Swertin Sellokonserton sinfoniakonsertissa tammikuussa 1888. Rouva Kalinovskaja soitti Saint-Saënsin "niin suurella etevyydellä, että yleisö huusi hänet monta kertaa esille eikä lakannut käsien paukutusta, kunnes rva Kalinovskaja hyväntahtoisesti oli soittanut jonkun lyhyen kappaleen yli ohjelman."

Erittäin juhlavaksi hetkeksi muodostui viipurilaisille keisari Aleksanteri III:n vierailu kaupungissa kesällä 1885. Suomen kaartin univormuun pukeutunut tsaari astui maihin laivastaan linnansillalle, pistäytyi ortodoksisessa Kristuksen kirkastuksen (Preobrazenski) tuomiokirkossa sekä Pietari-Paavalin kirkossa. Sörensen valmensi tilaisuutta varten suuren 150-henkisen kuoron, joka kajautti vieraille Keisarihymnin ja Maamme-laulun.[47] Musiikkielämän vilkastuttua voitiin myös orkesteritoimintaa kehittää. Sörensen teki kaupungin kanssa orkesterin johtamista koskevan sopimuksen kolmivuotiskausittain. Hänelle tarjoutui tilaisuus myös vierailuihin. Sörensen johti Pietarissa kesällä 1887 orkesteria, jossa oli 50 soittajaa.

Vuonna 1886 Sörensenin tarkoituksena oli perustaa *Viipuriin 'soitantokoulu'*. "Täkäläisen urkurin ja soitto kapellin johtajan hra Sörensenin aikomus on pyytää valtionapua musiikkikoulun toimeenpanemiseen kaupungissamme. Jos valtionapu myönnettäisiin, olisi tarkoituksena suurentaa nykyinen soittajisto sinfoniaorkesteriksi ja perustaa Viipuriin musiikkikoulu Helsingin tapaan. Tämmöinen soittokoulu olisi tietysti sangen hyvä paikkakunnalle, jossa soitannolliset harrastukset sen kautta edistyisivät. Kansassa muodostuisi soittokuntia yhä enemmän ei ainoastaan kaupungissa

[47] Hirn-Lankinen 1988: 35.

vaan myös maalla ja nämä taas vaikuttaisivat sivistyttävästi ympäristöön" (WS 18.6.1886). Sörensenin ajatus toteutui vasta marraskuussa 1898, jolloin Armas Järnefeltin aikana perustettiin Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulu. Kuitenkin orkesterikoulun tehokas toiminta alkoi Erkki Melartinin toimesta vasta syksystä 1908.[48]

Viipurilaisissa sanomalehdissä ei ollut tuolloin varsinaisia musiikki-arvosteluja, vaan joskus lyhyitä arviointeja konserteista. Nimimerkki "Soitannon harrastaja" kirjoitti Wiipurin Sanomissa 12.1.1886 siitä, miksi konserteissa käy niin vähän väkeä tai miksi "taidenautinto ei näy kelpaavan yleisölle". Vastaus nimimerkin mukaan oli se, että hän ei ole löytänyt lehdestä "ainoatakaan ohjelmaa eikä edes ilmoitusta hra Sörensenin konserteista". Nimimerkki jatkoi: "Hän ei siis näy tahtovan suomalaista yleisöä soittajaisiinsa, ja pidän minä sen vuoksi aivan ymmärrettävänä, että niissä on vähän väkeä ainakin mitä suomalaiseen yleisöön tulee." Wiipurin Sanomat jatkoi: "Ei toki yleisön harvalukuisuutta ole suuresti ihmetteleminen, sillä syynä on se, että hra Sörensenin soittokunta esittää rahvaalle tuntemattomia sävelteoksia eikä esim. kansanlauluja. Tämähän olisi luonnonmukaista, sillä olkoon soitto vaikka kuinka hyvää ja jalostavaa, kun se menee yli kuulijakunnan käsityspiirin, ei se voi sitä miellyttää. Jos syy on siinä, luultavasti hra Sörensen sen mielellään tulevaisuudessa poistaa" (WS 9.3.1886).

Vaikka Sörensenin kapellimestarikausi olikin ollut pääsääntöisesti 'nousujohteista' aikaa, skandaaleiltakaan ei vältytty. Kaikki alkoi vuoden 1889 tammikuussa, jolloin kahden pääkaupunkilehden – Nya Pressenin ja Hufvudstadsbladetin – musiikkiarvostelijat Karl Flodin ja Ernst Fabritius kertoivat Sörensenin syyllistyneen törkeään plagiointiin. Hänen edellisenä kesänä säveltämänsä Romanssi viululle osoittautui nuotti nuotilta tanskalaisen Emilius Hartmannin sävellyksen (opus 19) kopioksi. Lehdet pitivät tapahtumaa senlaatuisena, ettei moista ollut Suomessa ennen koettu. Viipurissa asiaan reagoitiin välittömästi. Sanomalehti Wiborgsbladet pyysi Sörensenin kannanottoa. Parissa lauseessa Sörensen ilmoitti säveltäneensä runsaasti orkesterikappaleita, joiden aitoudesta ei pitäisi olla epäilystäkään. Aika saisi näyttää, ansaitsiko hän tällaista hyökkäystä. Toimitus joutui toteamaan, ettei Sörensen oikeastaan ollut kiistänyt mitään ja että syytös plagioinnista oli saanut vahvistuksensa.[49] Tilannetta vaikeutti vielä se, että Viipurin orkesterin parhaillaan työn alla olevan sävellyksen Winter und Lenz todettiin olevan enemmänkin Hartmannin kuin Sörensenin tekemä.

Seuraavan kerran kiihdyttiin, kun Wiipurin Sanomat sai kuulla, että Uuden kirkon vihkiäiskonsertissa 3.12.1893 esitettäisiin Theodor Sörensenin säveltämä Vihkiäiskantaatti.[50] Lehti nosti suuren hälyn. Asiasta kehkeytyi Wiipurin Sanomissa jo lokakuussa nimimerkki Jurtikan[51] pakinoiden toimesta keskustelua. Jurtikka ihmetteli, miksi Sörensen, joka oli jäänyt kiinni taiteilijavarkaudesta, ei tunnustanut rikostansa. Jurtikan mielestä olisi "sula mahdottomuus", että Sörensenin kantaatti esitettäisiin suomalaisen kirkon vihkiäisissä (WS 25.10.1893). Vielä pakinassaan 29.10. Jurtikka oli sitä mieltä, että Sörensen ei saa "tahria suomalaista kirkkoa". Suomalaisen seurakunnan 74-vuotias kirkkoherra Mortimer Forstén[52] vastasi 14.11. Jurtikalle

---

[48] Helsingin orkesterikoulu perustettiin vuonna 1885 (Robert Kajanus) ja Oulun orkesterikoulu vuonna 1906.

[49] Hirn-Lankinen 1988: 35.

[50] Sörensenin kantaatti oli sävelletty jo kuusi vuotta aiemmin Maaseurakunnan kirkon urkujen vihkiäiskonserttiin. Kantaatin teksti oli otettu suomalaisesta vuoden 1886 virsikirjasta numero 195 (Nyt Herra Jumala). Kuorossa oli yli 100 laulajaa ja soolo-osat esittivät Naëmi Starck, nti L. Burjam ja hrat Liljeblad ja Laakkonen (Höckert 1941: 186-187).

[51] Matti Kurikka, vuosina 1888-1894 Wiipurin Sanomien toimittaja.

[52] *Gustaf Bernhard Mortimer Forstén* (1819-1904) oli suomalaisen seurakunnan kirkkoherrana vuosina 1862-1904. Forsténin seurakunta oli suuri ja siihen kuuluivat kaupungin suomalainen ja ruotsalainen seurakunta, maaseurakunta, Vahviala, Nuijamaa ja Ihantala. Forstén ei halunnut seurakuntansa jakoa. Kun seurakuntalaiset odottivat kauan rovastinsa kuolemaa, niin he aluksi sanoivat: "Kun Forstén kuolee...", mutta myöhemmin "Jos Forstén kuolee...". Forsténin pappila oli vieraanvarainen paikka. Siellä vierailivat Ida Basilier, Emmy ja Aino Achté, Alma Fohström, Albert Edelfelt, Ida ja Karl Ekman ja monet muut kuuluisuudet. Mortimer Forsténilla oli kolme lasta, Hanna, Anna ja Filip. Vanhin tytär Hanna avioitui Alfred Norringin kanssa ja heidän tyttärensä *Elsa Norring* oli Viipurissa suosittu laulajatar. *Anna Forstén* (1846-1926) toimi Viipurissa arvostettuna laulupedagogina. *Filip Forstén* (1852-1932) oli suomalainen oopperalaulaja (barytoni) ja laulupedagogi. Forstén toimi yksinlaulun professorina Wienin

kysellen, millä oikeudella nimimerkki Jurtikka voi määrätä, mikä kantaatti kelpaa kirkon vihkiäisiin ja mikä ei? Samassa lehdessä Jurtikka vastasi, ettei tahdo ruveta "väittelemään arv. vanhuksen kanssa päivän selvistä asioista" (WS 14.11.1893). Uusi suomalainen kirkko herätti luonnollisesti suurta huomiota ja innostusta viipurilaisten keskuudessa. Jostain syystä kirkkoon oli annettu lippuja myös ruotsinkielisen seurakunnan jäsenille, jolloin kaikki suomenkieliset halukkaat eivät päässeet kirkkoon. Poliisit olivat tarkastamassa pääsylippuja ja ovella syntyi seuraavanlainen keskustelu: "Miksi pilettejä on jaettu ruotsalaisille?" "Siivolla, tämä on rauhan paikka", sanoi komisarius. "Mikä rauhan paikka tämä on, kun sotaväki ja poliisijoukko on matkassa. Teatteri tämä paikka lienee, kun pilettiä vaaditaan!" (WS 5.12.1893). Lehti kirjoitti vihkitilaisuudesta: "Kun sitten oli saatu kuulla tuo surkean kuuluisa kantaatti, alkoi varsinainen jumalanpalvelus" (WS 5.12.1893).

Sörensenin kapellimestarikausi päättyi 30.1.1889 pidettyyn kansantajuiseen konserttiin. Se sai skandaalinomaisen lopun, kun viimeisen sävellyksen – Storchschnabelgalopp – aikana soittajat panivat 'pillit pussiin' ja poistuivat. Tilanne, jonka frakkipukuinen nuori mies [orkesterilainen?] oli käytöksellään aiheuttanut, tuntui etukäteen tarkoin suunnitellulta. Orkesterilaisten 'luottomies' A. Wikman piti soittajien menettelyä oikeutettuna, koska yleisö ryhtyi häiritsemään esitystä. Sörensen oli menettänyt orkesterinsa ja kaupunkilaisten luottamuksen.[53] Lehtikirjoitteluissa otettiin kantaa tapahtumaan. Myös Sörensen reagoi häneen kohdistettuihin syytöksiin lähettämällä ne sävellyksensä, joita oli esitetty Helsingissä, Tukholmassa ja Pietarissa, eräälle tanskalaiselle asiantuntijalle. Orkesterin johtamisen hän luovutti herra Wikmanille.

Huhtikuussa kaupunkilaiset havaitsivat Sörensenin jälleen nousevan johtajankorokkeelle. Yleisönosastossa ihmeteltiin, missä tanskalainen asiantuntijalausunto viipyi. Sellaista ei koskaan esitetty. Sörensen johti vielä useita konsertteja vuoden 1889 kevätkaudella, koska uusi kapellimestari Robert Moser aloitti virallisesti vasta seuraavana syksynä. Sörensen yritti tarjota kaupungin ostettavaksi myös omaa laajaa nuottikokoelmaansa, mutta tarjous ei johtanut toimenpiteisiin. Konserttielämän hiljaisuuteen oli osasyynä kaupungin valmistautuminen kesällä 1889 pidettäviin yleisiin laulu- ja soittojuhliin. Vaikka Sörensen oli menettänyt soittajiston luottamuksen, hän jatkoi musiikillista toimintaansa Pietari-Paavalin kirkon urkurina. Sen lisäksi hän johti Viipurin tarkka-ampujapataljoonan soittokuntaa sekä möi pianoja, flyygeleitä ja urkuharmoneja. Sörensenin kirkkokonsertit olivat aikanaan suosittuja ja hän oli tunnettu taitavana urkurina, jonka improvisaatiot olivat jumalanpalvelusten rikkauksina. Theodor Sörensen kuoli Viipurissa vuonna 1914. Muistokirjoituksessa hänet kuvattiin ystävälliseksi ja hyväsydämiseksi ihmiseksi.

3.5. Robert Moser Viipurin orkesterin kapellimestarina 1889-1894 (1898)

Viipurin orkesterin uudeksi johtajaksi valittiin 12.4.1889 pidetyssä kokouksessa orkesterin saksalaissyntyinen viulisti Robert Moser. Moserin kausi alkoi syksyllä ja hän johti ensimmäisen konserttinsa 22.9. Kesäajan Moser toimi Oranienbaumin[54] teatteriorkesterin johtajana. (WS

konservatoriossa (sittemmin Akademie der Musik und darstellender Kunst) 1894-1925 saavuttaen mainetta monien kuuluisien oopperalaulajien opettajana (OIMTSK 2/291, Kuujo 1981: 425, Huuskonen 1989: 51-53).

[53] Hirn-Lankinen 1988: 37.

[54] *Oranienbaum* (vuodesta 1948 Lomonosov) on Inkerinmaalla Kaarosta-joen varrella noin 40 km Pietarista länteen Suomenlahden rannalla. Siellä on ruhtinas Aleksandr Menšikovin barokkipalatsi vuosilta 1711-1727. Suuri palatsi vuodelta 1743 on arkkitehti Rastrellin käsialaa. Alapuistossa oli suihkukaivoja, patsaita ja eläintarha. Puisto oli geometrisesti suunniteltu. Suuressa yläpuistossa on mm. kiinalainen rokokoopaviljonki (arkkitehti Antonio Rinaldi, 1762) suihkulähteineen, konserttisali (Kamenny) ja eräänlainen 'liukumäkipaviljonki', joka oli ainutlaatuinen koko Euroopassa. Sinne vieraat tuotiin huvittelemaan. Ensin kiivettiin paviljongin huipulle ja sitten laskettiin liukuratoja pitkin alas. Liukumäki on tuhoutunut, mutta palatsi on jäljellä. Aleksandr Menšikov (1673-1729) johti useita sotatoimia Suuren Pohjan sodan aikana 1700-1721. Hänet kohotettiin sotamarsalkaksi Pultavan voiton 1709 jälkeen. Katariina I:n aikana oli valtakunnan mahtavimpia miehiä, kunnes karkotettiin Siperiaan Katariinan kuoltua. Oranienbaumiin

18.5.1889). Orkesteri soitti entiseen tapaan sunnuntaisin kansankonsertteja ja kansantajuisia konsertteja sekä helppotajuisia torstaisin.[55] Ensimmäinen sinfoniakonsertti pidettiin lokakuun lopulla 1889. Ohjelmistossa oli Beethovenin Sinfonia nro 5, Weberin Klarinettikonsertto ja Lisztin Unkarilainen rapsodia nro 2. Marraskuussa vieraili Viipurissa Kotimainen oopperaseurue, joka antoi orkesterin avustuksella konsertin. Siinä esiintyivät rva Engdahl (Figaron häät), hra Uggla (Escamillo), hra Hansen (Figaro), hra Paulson (Bartolo), nti Landgren (Marcellina) ja rva Dover-Backmansson, joka lauloi ylimääräisenä suomalaisen kansanlaulun Kullallein minä laulelen.

Sinfoniakonsertin ohjelmassa helmikuussa 1890 oli Mozartin Sinfonia g ja Weberin alkusoitto Euryanthe. Solisteina olivat taiteilijapari Anna (sopraano) ja Eugen Hildach (barytoni), jotka lauloivat Händeliä ja Weberiä. Sinfoniakonsertissa huhtikuussa päänumerona oli Mendelssohnin Sinfonia nro 4 A (Italialainen) ja lokakuun sinfoniakonsertissa Wagnerin alkusoitto oopperasta Lohengrin ja Goltermanin Sellokonsertto. Huhtikuussa 1891 kaupungin valtuusmiehet päättivät tehdä Robert Moserin kanssa kontrahdin orkesterin toiminnan jatkumisesta Viipurissa vuosittain 14 000 markan hinnasta kolmen vuoden aikana (WS 11.4.1890). Konserttipaikkoina olivat edelleen Raatihuone ja Kansakoulun juhlasali. Uutena paikkana oli Tervaniemen ravintola,[56] jossa pidettiin toisena pääsiäispäivänä kahvikonsertti. Kevään ensimmäinen sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1891, jossa kuulijoita oli vain 50. Wiipurin Sanomien mukaan konsertti "antoi aivan surkian kuvan kaupunkimme taiteellisesta kannasta".

Emil Sivori[57] valittiin Viipurin suomalaisen seurakunnan urkuriksi vuonna 1887 ja hänestä tuli pian keskeinen musiikkihenkilö. Hänen ansiostaan Viipurista kehittyi vuosisadan vaihteessa todellinen kuorokaupunki. Siihen vaikutti myös vuonna 1893 perustettu lukkari-urkurikoulu. Jo adventtina 1888 Emil Sivori johti 350-henkistä Hoosianna-kuoroa.[58] Kuorokonserttien määrä kasvoi hiljalleen, mihin syynä oli aktiivinen toiminta. Moserin suunnitelmassa oli myös

---

perustettiin vuonna 1642 Tyrön inkeriläinen seurakunta, nykyinen kolmas Pyhän Johanneksen kivikirkko valmistui 1831, joka muutettiin 1936 elokuvateatteriksi ja saatiin kirkolliseen käyttöön 1991 ja vihittiin uudestaan toukokuussa 1996 (UTSK 12/878, 13/796, 15/125, Raskin 1979, Kaurinkoski 2000: 240).

[55] Pääsyliput helppotajuisiin maksoivat markan ja kansankonsertteihin 25 p tai 50 p.

[56] *Tervaniemen ravintola* oli kaupunginarkkitehti Fredrik August Odenwallin suunnittelema ja vihittiin käyttöönsä vuonna 1875. Vuonna 1881 pystytettiin Jac. Ahrenbergin piirustusten mukaan tehty musiikkipaviljonki ja ravintoloitsija Albin Räsäsen kustantama keilarata. Rakennukset purettiin syksyllä 1904, koska venäläiset halusivat rakentaa Tervaniemelle suuren ortodoksikirkon. Viimeisenä kesänä maamme ensimmäinen varieteelaulajatar Jenny Spennert herätti ohjelmallaan tavatonta huomiota. Hän tanssi uutta muotitanssia, cake walkia. Ortodoksikirkon peruskivi muurattiin Viipurin valloituksen 200-vuotisjuhlien yhteydessä kesäkuussa 1910. Kirkko jäi keskeneräiseksi. Myöhemmin siitä tuli Maakunta-arkisto (Hirn 1981: 491-492).

[57] *Johan Emil Sivori* (1864-1929), Karjalan musiikin herättäjä, suomalainen kirkkomuusikko, kuoronjohtaja, säveltäjä ja musiikkipedagogi, joka kehitti ennen muuta suomenkielisen väestönosan musiikin harrastustoimintaa. Sivori valmistui Turun Lukkari-urkurikoulusta 1886, tuli 1887 Viipurin kaupunkiseurakunnan urkuriksi, opiskeli vuosina 1890-1893 Italiassa ja Leipzigissä (Robert Papperitz). Perusti Viipurin Lukkari-urkurikoulun 1893, 1910 se laajennettiin Kirkkomusiikkiopistoksi, jossa kanttorien ja urkurien lisäksi koulutettiin myös oppikoulujen musiikinopettajia. Vuodesta 1900 hän toimi myös Viipurin Klassillisen lyseon ja vuodesta 1912 Viipurin Suomalaisen lyseon laulunopettajana. Etevä kuoromies. Ansioitui myös kansanlaulujen kerääjänä Savossa ja Karjalassa (merkitsi muistiin yli 2 000 sävelmää). Sävelsi myös kuorolauluja ja oli erinomainen kuorosovitusten laatija (OIMTSK 5/255 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 690, Ranta 1965: 282-286, Nurmela 1981: 97-103, Eljanko 1994: 63-65, Pajamo 2002: 54-56).

[58] *Hoosianna-hymnin* laulaminen ensimmäisenä adventtina on jo 1800-luvun lopulta kuulunut suomalaiseen kirkkomusiikkiperinteeseen. Hymnin on säveltänyt *Georg Joseph Vogler* (1749-1814), saksalainen säveltäjä, urkutaiteilija, musiikkiteoreetikko ja pedagogi. Vogler opiskeli ensin humanistisia tieteitä ja oikeustiedettä, sittemmin teologiaa ja kirkkomusiikkia. Vogler jatkoi opintojaan Italiassa, jossa vihittiin papiksi. Ruotsin kuningas Kustaa III kutsui Voglerin hovin musiikinjohtajaksi 1786. Tukholman vuosinaan Vogler sävelsi oopperoita ja kirkollisia vokaalisävellyksiä. Hoosianna-hymnin ensiesitys tapahtui Tukholman Klaaran kirkossa toukokuussa 1795. Kului runsaat kymmenen vuotta, ennekuin Hoosianna-hymni levisi Suomeen. Se esitettiin ensimmäisen kerran Turun Soitannollisen Seuran konsertissa kesäkuussa 1807. Hymni tunnettiin myös nimellä Abbé Voglers Marsch. Hymnin esittäminen ensimmäisenä adventtina alkoi ruotsinkielisillä alueilla jo 1800-luvun alussa. Monilla paikkakunnilla muodostettiin ns. Hoosianna-kuoro, johon kutsuttiin kaikki laulutaitoiset ihmiset. Näin syntyi vähitellen kirkkokuorotoiminta (OIMTSK 5/649, Pajamo 2002: 67-68, Pajamo-Tuppurainen 2004: 303-305).

orkesterisäestyksellisten kuoroteosten esittäminen. Ensimmäiseksi teokseksi valittiin Mozartin Requiem. Kevään 1893 ohjelmistossa oli helmikuussa sinfoniakonsertti, jossa esitettiin Haydnin Sinfonia militaire ja neljä osaa Mozartin Requiemista, solisteina Naëmi Ingman-Starck (sopraano), nti Anna Wärnhjelm (altto), hra Ugrinoritsch (tenori) ja hra Paleczeck (basso). Mozartin Requiem esitettiin myös Pietari-Paavalin kirkon kirkkokonsertissa huhtikuussa ja Uudessa kirkossa toisena pääsiäispäivänä. Wiipurin Sanomien mukaan konsertissa oli väkeä tungokseen saakka. Kaudella 1892-1893 oli kaksi uutta konserttipaikkaa: Esplanadi-paviljonki ja Uusi raittiusravintolan sali.

Vuoden 1893 toiminnasta mainittakoon alustava Musiikkiyhdistyksen perustaminen 7.11.1893. Syyskuussa aloitti toimintansa Emil Sivorin perustama Viipurin lukkari- ja urkurikoulu osoitteessa Torkkelinkatu 18. Samana vuonna vihittiin käyttöön Uusi kirkko.[59]

Kevätkauden 1894 toiminta oli varsin hiljaista, koska toiminta oli syksystä alkaen siirtyvä Viipurin Musiikkiyhdistyksen alaisuuteen. Kevätkaudella 1894 pidettiin konsertteja vain torstaisin. Viipurin orkesteri avusti myös Naëmi Starckin konsertissa helmikuussa 1894. Samassa kuussa konsertoi ensimmäisen kerran Viipurissa 17-vuotias Aino Achté äitinsä Emmy Achtén kanssa. Pianosäestäjänä oli Karl Höckert.

3.6. Kielikysymys nousee keskeiseksi

Kielikysymys tuli keskeiseksi 1890-luvulla, se yhdisti koko suomenkielisen väestön ja erityisesti ne, jotka halusivat suomalaisuuden voittavan kaupungissa. Myös työväenyhdistyksen päämäärät sopivat erinomaisesti Jaakko Häklin ja Juho Lallukan näkemyksiin. Kummallakin tukkukauppiaalla oli halu kohentaa suomenkielisen rahvaan asemaa ylläpitämällä lukusalia ja järjestämällä oppikursseja ja muuta harrastustoimintaa. Kunnallisvaaleissa Pamaus ja Työväenyhdistys olivat yhteistyössä. Tohtori J. A. Lyly toi esiin näkemyksensä, joiden mukaan pelkkä suomen kielen osaaminen ei riittänyt, tarvittiin vapaus ja kansallisuustunne, tarvittiin itsenäisyys. Lyly totesi puheissaan, että ruotsinkieliset omistivat maan varat ja rikkaudet ja tämän vuoksi he saivat tärkeimmät virkapaikat.

1890-luvun alussa herättiin tajuamaan, että kansallisuusajattelun ja suomalaisuuden edistämiseen ei riittänyt pelkkä Kalevalan säkeiden toistelu ja kanteleensoiton taitajien ihailu. Vuonna 1889 olivat suomenkieliset ja vapaamieliset ruotsinkieliset voittaneet kunnallisvaalissa. Vaikka menestys olikin tilapäinen, se oli merkki siitä, että juteinilainen 'arvon mekin ansaitsemme' -henki oli väistymässä. Suomalaisuudesta alkoi tulla yleinen ajattelutapa. Se levisi rahvaan asiaksi ja sai muodon, jota Snellman oli ehkä kaavaillut.[60] Hyvään alkuun päästiin vetoamalla suomen kieleen ja kansakunnan menneisyyteen. Koulujen suomalaistuminen tarjosi siihen erinomaisen pohjan.

Sanomalehti Wiipurin etusivulla oli lokakuussa 1896 pitkä kirjoitus aiheesta "Suomenkielen asema Wiipurissa". Kirjoituksessa kiinnitettiin huomiota siihen tosiseikkaan, että oikeuslaitoksen kieli käytännössä on ruotsi, "vaikka ruotsinkielistä rahvasta ei ole näillä main". Kirjoittaja totesi, että suomen kielen taitamattomuuden vuoksi tapahtui paljon erehdyksiä ja väärinkäsityksiä. Kirjoittaja totesi lopuksi, että suomenkielisille pitäisi antaa suomenkieliset asiakirjat, "vaikka valtuuston miesten enemmistö katsookin sopivaksi pitää ruotsia kunnan virallisena kielenä. Pyytäköön jokainen suomenkielinen kantaja suomenkielisiä pöytäkirjoja" (W 31.10.1896).

Juho Lallukka valittiin vuonna 1899 kaupunginvaltuustoon suomalaisen puolueen ansiosta. Kaupungin hallinnon pohja laajeni näinä vuosina tuntuvasti. Lallukan työskentely työväenyhdistyksessä ja Pamauksessa toi hänelle riittävän kannatuksen ja kaupungin valtuustossa hän saattoi työskennellä päämääriensä hyväksi entistä paremmissa asemissa. Vaalikamppailun teemana oli lähinnä kieliasia, mutta tämä sai jäädä toistaiseksi, sillä Bobrikovin julkaisema helmikuun manifesti antoi aihetta toisenlaiseen toimintaan.[61] Lallukan aikana kaupunginvaltuuston

[59] Aluksi sitä kutsuttiin Uudeksi kirkoksi, sitten Agricolan kirkoksi ja vuodesta 1925 Tuomiokirkoksi.
[60] Markkanen 1976: 76.
[61] Markkanen 1976: 93.

puheenjohtajana oli alkuaikoina Wiktor Hoving, sittemmin konsuli W. Dippel ja hovioikeuden neuvos G. W. Homén. Valtuusto oli ruotsalaisvoittoinen, vaikka suomenkielinen väestö oli ruotsinkielisiin verrattuna viisinkertainen.[62] Pamauksen perustamisvuonna 1891 tehtiin uusi yritys ja sitä puolusti voimakkaasti hovioikeudenneuvos D. W. Åkerman, tohtori J. A. Lyly ja maisteri A. Hj. Sallmén, kaikki innokkaita suomalaisuusmiehiä.[63] Kaikesta huolimatta suomenkieliset pääsivät vanhankin järjestelmän puitteissa askel askeleelta etenemään saavuttaen vuonna 1889 ensimmäisen suuren voittonsa. Ruotsinkielisiä tämä voitto suututti siinä määrin, että he valittivat senaattiin ja senaatti kumosi vaalin. Suomenkieliset voittivat kuitenkin taas lokakuussa 1890. Mitä enemmän suomenkielisten varallisuus ja lukumäärä oli kasvanut, sitä varmemmin ruotsinkielisten ylivalta alkoi horjua ja murtua. Kielitaistelu päättyi Viipurin kunnalliselämässä itse asiassa vasta sitten, kun vuoden 1917 kunnallislaki toi mukanaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden.[64]

Kunnanvaltuutettuna ollessaan ruotsinkieltä taitamaton Juho Lallukka otti valtuustossa kielikysymyksen jatkuvasti esille. Pöytäkirjakielenä oli vieläkin ruotsi, vaikka jo 1897 silloinen hovioikeuden asessori D. W. Åkerman oli ehdottanut pöytäkirjakieleksi suomen kieltä. Suomalaiset pitivät asiaa jatkuvasti vireillä. Vuonna 1901 tehtiin jälleen uusi esitys pöytäkirjakielen muuttamisesta. Tilanne helpottui vasta vuonna 1904, jolloin suomen kielestä tuli osittainen keskustelukieli. Vasta vuonna 1906 hyväksyttiin suomen kieli pöytäkirjakieleksi pienin varauksin. Viipurin kaupungin virkakielen suomalaistaminen katsottiin niin tärkeäksi, että 30 vuotta myöhemmin kielitaistelun jälkimainingeissa Aitosuomalainen-lehti ylisti Juho Lallukkaa Viipurin suomalaistuttajana.[65]

Vuoden 1907 vaaleissa hajosi nuorsuomalaisten, sosialistien ja suomettarelaisten yhteistyö. Näkemyserot olivat huomattavat. Juho Lallukka etääntyi kauaksi sosialisteista. Lallukka oli maltillinen nuorsuomalainen ja alkoi kallistua vanhasuomalaisten suuntaan. Lallukasta tuli sovitteleva ja jyrkempiä linjoja kaihtava. 52-vuotias tukkukauppias oli elänyt koko suomalaisuuden nousun. Hän oli toiminut suomalaisena liikemiehenä, suomen kielen aseman kohentajana, suomalaisen kansansivistyksen tukijana ja suomalaisena kunnallispoliitikkona monikielisessä Viipurissa. "Mitä olisin mie ja miu virmain ilman suomalaisuuve aatetta".[66]

Jaakko Häkli, Vilhelm Paischeff ja Juho Lallukka avasivat suomalaisen tukkukaupan elokuussa 1891 osoitteessa Torkkelinkatu 8 eli samana vuonna kuin Pamaus ry. perustettiin. Ahkerasti puhujamatkoilla kiertänyt J. H. Erkko oli uuden tukkuliikkeen sivutoiminen PR-mies. Vanhat kauppahuoneet suhtautuivat leikkisän varomattomasti suomalaiseen yritykseen. Kaikki kolme olivat kuitenkin kokeneita kauppamiehiä. Valtiopäiviltä palannut Häkli levitti uutta tietoa, Lallukka teki ostot ja Paischeff huolehti myyntipuolesta. Paischeff sai nimensä takia supisuomalaisen liikkeen toiminimessä kumppanin aseman.[67] Vuonna 1899 Paischeff kuoli ja tukkuliikettä jatkoivat Häkli ja Lallukka yhdessä. Elokuussa 1901 tukkuliike vietti 10-vuotisjuhliaan, jossa herrat tarjosivat suomenmielisille kutsuvierasjoukolleen juhlaillallisen.[68]

---

[62] Äänimäärät laskettiin veroäyrien mukaan. Lallukka oli vaatinut äänioikeuden suovan tulorajan alentamista, mutta turhaan. Veroäyri oli 400 markkaa, joka oli niin korkea, etteivät suomalaiset enemmistöstään huolimatta voineet voittaa kunnallisvaaleissa. Asema kävi entisestäänkin vaikeammaksi sen jälkeen, kun kunnallisasetusta oli muutettu siten, että vasta kaksi veroäyriä antoi yhden äänen. Tästä oli seurauksena se, että useimmat työmiehet, joiden tulot olivat alle 800 markkaa, jäivät vaille äänioikeutta. Suomalaiset yrittivät saada alennusta veroäyriin, mutta tuloksetta.

[63] Brummer 1944: 15.

[64] Halila 1981: 291-292.

[65] Markkanen 1976: 121.

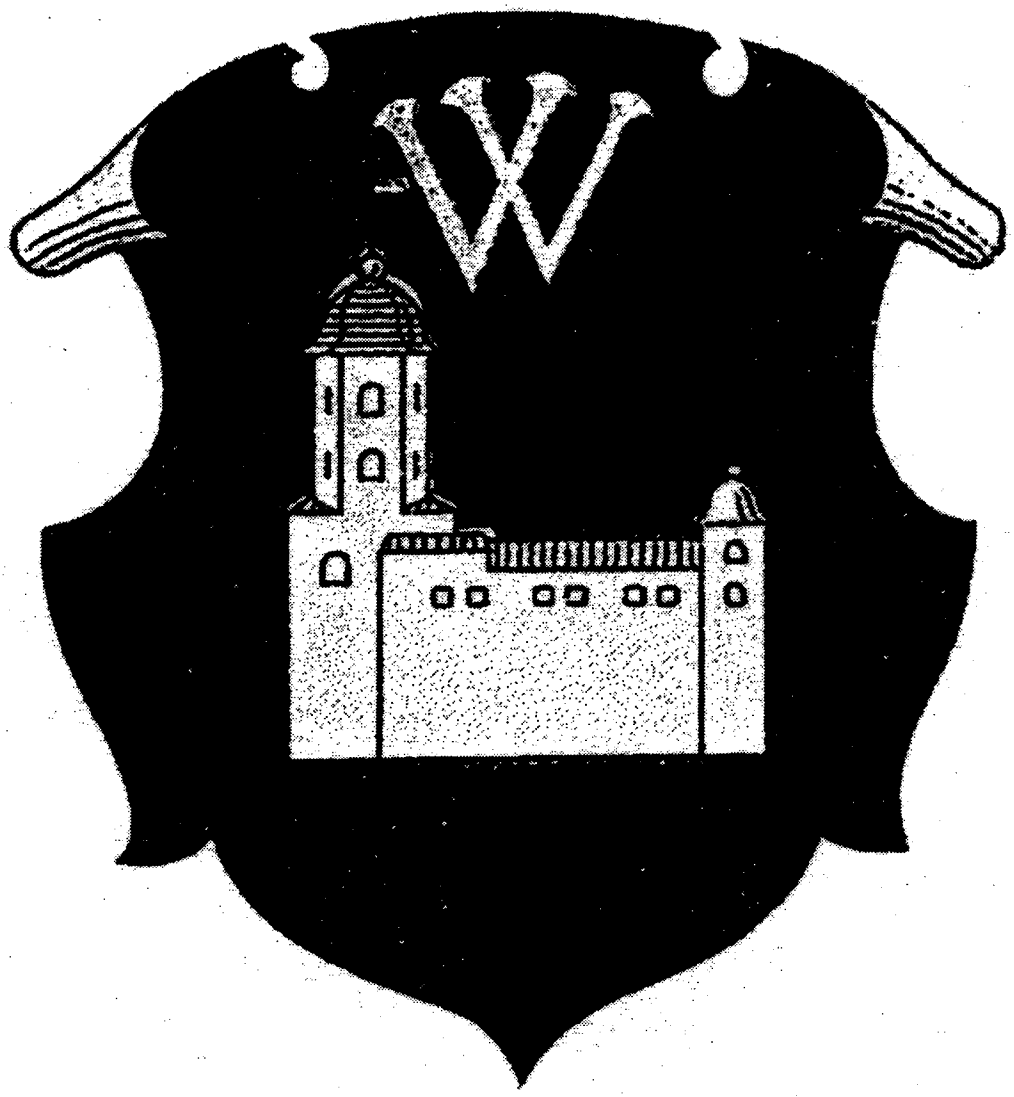
[66] "Kyl asja on just sil viisii, jot meijän kaikkiin pittää ain muistaa jot myö ollaa suomalaisii ja karjalaisii. Ja meijä pittää tok pittää yhtä – metä? Ja jos meijä pittää työllämmä ja toimellamma ain etistää suomalaist kauppaa ja maanviljelystä ja teollisuuttakin, niin pittää meijä pöngittää meijä suomalaist kulttuurikii. Sanonks mie oikein metä? Sanon mie, siit asjast myö kaik ollaa iha yht mieltä. Ei ihmine elä ainoastaan leiväst, niinhä sanotaa sanassakkii..." (Teperi 1961: 31).

[67] Markkanen 1976: 78.

[68] Juhlaillallisilla tarjottiin voileipäpöytä, rapukeittoa, madeiraa, lohta ja reininviiniä. Vihanneksia tarjottiin punaviinin kera ja kun oli päästy kananpoikapaistiin ja salaattiin, tuotiin pöytään samppanjabooli. Lopuksi tarjottiin

Taloudellisessa suhteessa suomalais-venäläiset suhteet olivat Nikolai II:n aikana sortokausista huolimatta hyvin suotuisat. Vienti Venäjälle oli Suomen jatkuvan taloudellisen kasvun kulmakiviä. Talous muodosti verrattain hiljaisen vastakohdan usein äänekkäälle poliittiselle elämälle ja kontakteja luotiin uusilla aloilla. 1880-luvun henkinen murros ulotti vaikutuksensa myös kulttuurielämään. Taiteessamme astui esiin uusi nuori sukupolvi. Monta henkisesti ja taiteellisesti lahjakasta ihmistä ilmestyi samanaikaisesti julkisuuteen. Selitys tähän sivistykselliseen kasaumaan on ilmeisesti etsittävä toisaalta murroksellisen ajan luovaan toimintaan kiihottavasta hengestä, toisaalta vireän toveripiirin hedelmöittävästä vaikutuksesta. Suomen kansan henkinen kärki oli juuri herännyt tietoisuuteen valtavasta tehtävästään nostaa oma kansansa eurooppalaisen sivistyksen huipun tasolle.

hedelmähyytelöä ja kahvia. Ruokalista ei kerro kuitenkaan kaikkea, mutta Belvederessä nautittiin illan mittaan runsaasti Meukow-konjakkia, Lallukan mielimerkkiä (Markkanen 1976: 86).

Viipurin vuosina 1817–1940 ja 1941–1944 käytössä ollut vaakuna.

Toinen osa
Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri

4 Robert Moser - Viipurin Musiikin Ystävien ensimmäinen kapellimestari

4.1. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin perustaminen tammikuussa 1894

Voidakseen toimia ja kehittyä myös musiikkielämä tarvitsee tietyt perusedellytykset. Musiikki- ja kulttuurielämä käyttää yhteiskunnan valmista infrastruktuuria. Varsinaisen taidemusiikin perustan muodostavat orkesteri, ooppera ja orkesterikoulu (myöhemmin musiikkiopisto). Viimeksi mainitun tehtävänä on kouluttaa ammattitaitoiset soittajat orkesterin tarpeisiin. Orkesterin keskeinen tehtävä on tehdä tunnetuksi musiikkikirjallisuuden merkkiteokset ja tehdä tutuksi kuuntelevalle yleisölle myös kotimainen orkesterikirjallisuus, joka vielä 1800-luvun lopussa oli vähäistä. Orkesterilaitos on osa musiikkielämän välttämätöntä infrastruktuuria. Robert Kajanuksen vuonna 1882 perustama Helsingin Filharmonisen Seuran orkesteri teki olemassaolollaan mahdolliseksi sen sävellystyön, jolla Jean Sibelius vei Suomen nimen musiikin maailmankartalle.

Musiikkitoiminta Viipurissa oli jo ennen Musiikin Ystävien perustamista varsin vilkasta ja monipuolista. Orkesteritoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tarvittiin kuitenkin yhdistys, jolla olisi mahdollisimman laaja yhteiskunnallinen luottamus ja riittävä taloudellinen pohja. Robert Kajanuksesta (1856-1933), aikansa keskeisimmästä kapellimestarista, tuli Helsingin epävakaisten orkesteriolojen lopullinen vakiinnuttaja. Kajanus toteutti sen, mitä Helsingissä oli 1830-luvulta lähtien yritetty. Hän perusti vakituisen, ammatillisesti toimivan sinfoniaorkesterin, Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterin vuonna 1882. Samana vuonna Martin Wegelius (1846-1906) perusti Helsinkiin Helsingin Musiikkiopiston (nykyisen Sibelius-Akatemian) toimien opiston opettajana ja johtajana kuolemaansa asti. Hän laski myös vankan perustan Suomen yleiselle musiikinopetukselle.

Kun Helsingin musiikkielämä oli keskittynyt 1850-luvulla Fredrik Paciuksen ympärille, Viipurin musiikkielämän keskeinen henkilö oli Richard Faltin. Varsinainen orkesteritoiminta Viipurissa alkoi 1.2.1860, jolloin Faltin johti ensimmäisen sinfoniakonsertin. Orkesterissa oli 26 soittajaa. Tämä sinfoniakonsertti aloitti uuden jakson Viipurin musiikkielämässä. Faltinin muutettua Viipurista Helsinkiin puuttui jonkin aikaa hänenlaisensa kokoava persoonallisuus. Vuosina 1869-1878 Viipurin orkesterin kapellimestarina oli Ernst Schnéevoigt, ja muutaman vuoden tauon jälkeen Theodor Sörensen vuosina 1883-1889 ja Robert Moser 1889-1894.

7.11.1893 pidettiin musiikkiyhdistyksen perustamisen valmisteluun tähtäävä kokous Espilässä oratorio Pauluksen harjoitusten yhteydessä. Paikalla oli 110 henkeä. Kokouksen avasi maisteri Karl Höckert huomauttamalla, että se taloudellinen tuki, jonka Viipurin kaupunginvaltuusto oli aiemmin antanut kaupungin orkesterille Anniskeluyhtiön voittovaroista, tulisi seuraavana vuonna vähenemään huomattavasti tai pahimmassa tapauksessa lakkaisi kokonaan. Sen tähden olisi tarpeen perustaa musiikkiyhdistys, joka pitäisi musiikkiharrastusta yllä Viipurissa. Kokous hyväksyi Höckertin ehdotuksen ja valitsi 7-hengen toimikunnan valmistelemaan asiaa. Toimikuntaan valittiin laulajattaret Naëmi Starck, Anna Forstén ja Anna Wärnhjelm, kanttori Emil Sivori, maisteri Karl Höckert, Havin kynttilätehtaan johtaja Ferdinand Alfthan[1] ja silloinen hovioikeuden kirjaaja

[1] *Alfthan – suomalainen sivistyssuku,* jonka piiristä on kasvanut useita eteviä liikemiehiä. Suvun kantaisä oli Tukholman linnan vahtimestari Hans Erikinpoika, jonka vaimo lienee ollut Kaarina Maununtyttären veljentytär. Vahtimestarin poika Erik Hansinpoika oli varalaamanni Helsinglannin Alftan pitäjässä, minkä mukaan hänen lapsensa ottivat sukunimensä. Majoitusmestari Abraham Alfthan (k. 1774) muutti Viipuriin ja perusti tunnetuksi tulleen itäsuomalaisen

Alexander Schröder sekä varajäseniksi valittiin rouva L. Fabritius, konsuli Carl Borenius ja kansakoulunopettaja V. Rossi (WS 8.11.1893). Viipurin musiikkiyhdistyksen tuli sääntöjensä mukaan edistää ja kohottaa säveltaiteen harrastusta järjestämällä esityksiä perustamansa orkesterin avulla. Yhdistyksen tarkoituksena oli perustaa myöhemmin orkesterista saatavin opettajavoimin orkesterikoulu, jossa koulutettaisiin orkesterin tulevia muusikoita. Yhdistyksen talous pohjautui valtion ja kaupungin avustuksiin sekä kannattajajäseniin.

Nimimerkki Anteron kirjoitus Wiipuri-lehdessä musiikkiyhdistyksen tarpeellisuudesta ja voimien yhdistämisestä herätti keskustelua. Ihmeteltiin, miksi Viipurissa oli kaksi oratoriokuoroa, joista toinen harjoitteli Mendelssohnin oratoriota Paulus johtajanaan Emil Sivori ja toinen Robert Moserin johdolla Haydnin oratoriota Luominen. Nimimerkki totesi, että Moserin kontrahti loppuu keväällä 1894, mutta sopimusta ehkä jatkettaisiin kahdella vuodella. "Tällainen esitys olisi paikallaan, jos asiat olisi kuten ennen, ettei olisi suomalaisia olemassa. Vaan kun meillä on sellaisia miehiä kun Järnefelt, Sibelius ja Sivori ym., jotka valtion apurahoilla ovat käyneet ulkomailla kehittymässä". Nimimerkki kysyi: "Jos meillä on kerran saatavissa kotimaisia johtajia, niin miksi ei niitä käytettäisi?" Hän ehdotti vielä, että kapellimestarin toimi olisi laitettava yleiseen hakuun, "jos kerran haluamme saada musiikkielämän kehittymään kansalliseen suuntaan" (W 16.12.1893).

Toimikunnan saatua ehdotuksensa valmiiksi kokoontui 15.1.1894 Espilään 50 asiasta kiinnostunutta henkilöä. Yhdistys päätettiin perustaa. Sen nimeksi tuli *Viipurin Musiikkiyhdistys* [2] (Wiborgs Musikföreningen). Kokouksen avaajan Karl Höckertin ehdotuksesta yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin hovioikeudenneuvos D. W. Åkerman[3] ja sihteeriksi kansakoulujen tarkastaja Anton Rikström[4] (Valtavuo). Asian eteenpäin vieminen uskottiin entiselle toimikunnalle,

---

sukuhaaran. Hänen pojanpoikansa oli Odessan tullipiirin päällikkö Karl Wilhelm Alfthan (k. 1866). Hänen veljensä Anton Alfthan (k. 1854) oli Viipurin kauppiaskunnan keskeisiä miehiä ja toimi Havin kynttilä- ja saippuatehtaan johtajana. Myös hänen poikansa Ferdinand Alfthan (k. 1889) toimi kauppiaana ja teollisuudenharjoittajana Viipurissa. Hänen poikiaan olivat vuorineuvos Anton Edvard Alfthan, maaherra Max Theodor Alfthan ja kauppaneuvos (1907) *Ferdinand Alfthan* (k. 1921), joka toimi isänsä perustaman Havin omistajana ja johtajana sekä Viipurin kauppakamarin puheenjohtajana. Hänen poikansa oli jääkärieverstiluutnantti Isak Anton Alfthan (k. 1955), joka toimi vapaussodassa kenraali Mannerheimin esikunnan tiedustelujaoston päällikkönä. Vuonna 1918 salanimellä 'Kellerman' organisoi Mannerheimin päämajan ja punaisessa Helsingissä toimivien valkoisten väliset viestiyhteydet ja teki siten valkoisten sodanjohdolle merkittäviä palveluksia (UTSK 1/453-454).

[2] Viipurin Musiikkiyhdistyksen nimi sai myöhemmin muodon Viipurin Musiikinystävät ja syksyllä 1896 Viipurin Musiikin Ystävät.

[3] *Daniel Woldemar Åkerman* (1843-1922), vanhasuomalaisiin lukeutuva Viipurin hovioikeudenneuvos, Viipurin kaupunginvaltuuston jäsen 1893-1903, Viipurin 1889 laulujuhlien juhlatoimikunnan puheenjohtaja, Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran puheenjohtaja 1878-1891, oli innokkaasti mukana perustamassa suomenkielisiä oppikouluja. Taisteli 1897 valtiopäivillä porvarissäädyssä suomenkielen aseman puolesta ja vaikutti senaatissa 1902 kieliasetuksen aikaansaamiseksi. Turun hovioikeuden presidentti 1905-1910. Åkerman meni naimisiin Emma Henrika Peranderin kanssa (äiti Viipurin ruotsalaisen tyttökoulun johtajatar ja Viipurin Suomalaisen Seuran perustajajäsen Emma Perander, os. Ehrström). Avioliitosta syntyi 14 lasta, jotka suomalaisuuttaan osoittaakseen muuttivat sukunimeksi Voipio. D. W. Åkermanin lapsista mainittakoon kihlakunnantuomari, kirjailija Väinö Voipio, Viipurin tuomiokunnan tuomari Onni Voipio, teologian professori, virsientutkija ja harrastelijasäveltäjä Aarni Voipio, hovioikeudenneuvos Lauri Voipio ja kouluneuvos Aino Voipio. Voipion musiikkisuvun jäsenistä mainittakoon Hämeenlinnan kanttori Kaarlo Voipio, huilutaiteilija Anja Voipio ja sellotaiteilija Lauri Voipio (Laati-Blomstedt-Havu-Poijärvi 1961:586, Heikinheimo 1955: 849, OIMTSK 5/649-650, UTSK 23/640-641, UTSK 24/298-299, Rautvuori 1992: 51).

[4] *Anton Rikström (*vuodesta 1907 Valtavuo*)*, (1850-1931), kansakoulunopettaja (Jyväskylän seminaari 1874), myöhemmin kansakoulujen vakinaisena tarkastajana Viipurissa 1901-1926 , laulunopettajana Vilken alkeiskoulussa, Viipurin reaalikoulussa ja Viipurin suomalaisessa lyseossa sekä Viipurin klassillisessa lyseossa, Viipurin suomalaisen seurakunnan kirkonisännöitsijänä 1903-1929, kaupunginvaltuuston jäsen 1895-1906 ja 1910-1914, varapuheenjohtajana 1913, Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseura esimies 1905-1914, sanomalehti Ilmarisen toimittajana yhdessä J. H. Erkon kanssa 1867-1872. Toimittanut 3-äänisiä lauluja I-III, 2-äänisiä lauluja kansakouluille, Kotoa ja muualta (100 sekakuorolaulua), kokoelma Kanteloinen sekä Koulun laulukirja vuodelta 1899. Sen lauluvalikoima edustaa selkeää kansallista linjaa. Suomentanut mm. Valan (Kuullos pyhä vala, kallis Suomenmaa), puoliso Tekla Augusta Valtavuo, os. Europaeus (1845-1933) (Mikkola-Leinonen-Rekola 1937: 777, Laati-Blomstedt-Havu-Poijärvi 1961: 547, Rautiainen 2003: 57, 116-117.).

johon kuitenkin muutamien poismuuttaneiden tilalle valittiin Åkerman ja Rikström (W 16.1.1894, Wbl 16.1.1894). Sääntöehdotus hyväksyttiin muutamilla pienillä muutoksilla. Yhdistyksen sääntöehdotuksen pohjana olivat Vaasan musikaalisen yhdistyksen säännöt. (W 16.1.1894). Toimikunta hankki säännöille vahvistuksen lääninhallituksessa (WS 8.2.1894).

Sanomalehti Wiborgsbladet otti aktiivisesti osaa keskusteluun Viipurin orkesterikysymyksestä. (Wbl 9.1.1894 ja 8.2.1894). Jälkimmäisessä laajassa kirjoituksessa toivottiin, että orkesterin jäsenmäärä olisi ainakin 20. Samalla toivottiin, että vuorovuosin voitaisiin ottaa ohjelmistoon oratorio tai ooppera. Yhdistyksen perustamisen yhteydessä käytiin ankaraa kädenvääntöä ja valtataistelua suomenkielisen leirin (Sivori) ja ruotsinkielisen leirin (Moser) kesken, josta saa hyvän käsityksen lukemalla Ester Höckertin käsikirjoituksen (HY BB 190) Blad ur musiklivets historia i Wiborg på 1800-talet samlade av Karl Th. Hällström.

Viipurin Musiikkiyhdistys järjesti maaliskuussa 1894 Raatihuoneen salissa ensimmäisen Musiikki-iltaman, jossa uudet jäsenet saattoivat samalla ilmoittautua. Musiikista huolehti professori Wissendorf, piano. Musiikkiyhdistyksen toinen Musiikki-iltama pidettiin huhtikuussa ja samassa yhteydessä valittiin yhdistyksen johtokuntaan seitsemän jäsentä ja kolme varajäsentä sekä kaksi tilintarkastajaa ja yksi varamies. Johtokuntaan valittiin puheenjohtaja Åkermanin lisäksi kauppaneuvoksetar Auguste Wahl, laulajatar Naëmi Starck, insinööri Edvard Pacius, kauppias C. Lindvall, Edvin Ekström ja hovioikeuden asessori G. Sjöström ja varajäseniksi rouva E. Wärnhjelm, silloinen hovioikeuden kirjaaja Alexander Schröder ja kauppaneuvos Wilhelm Burjam[5] (W 18.4.1894). Kutsuilmoituksen alla oli lukenut: Väliaikainen johtokunta (WS 12.4.1894). Musiikkiyhdistyksen kolmas Musiikki-iltama oli toukokuussa. Ohjelmasta huolehti saksalainen viulutaiteilija Willy Burmester, joka toimi Helsingin Filharmonisen orkesterin konserttimestarina vuosina 1892-1895. Burmester oli aikansa arvostetumpia kansainvälisiä virtuooseja. Konsertissa lauloivat neidit E. Alfthan, Elsa Norring ja Anna Wärnhjelm, sekä Kipinä- ja Paulus-kuorot. Burmester soitti Sarasaten Mustalaislauluja säestäjänään Karl Höckert.[6] Konsertti oli suuri menestys ja "läpeensä onnistunut iltama" (W 8.5.1894). Myös Emil Sivorin johtamat kuorot tekivät hyvän vaikutuksen. "Erityisellä mielihyvällä on mainitsemisen arvoista se tapa, jolla hra Sivori suuren köörinsä hallitsee"(W 8.5.1894). Viipurin kaupungin valtuusmiehet päättivät kokouksessaan 18.5. myöntää 12 500 markkaa Anniskeluyhtiön[7] voittovaroista "soittokunnan kannattamiseksi" (WS 19.5.1894).

Viipurin Musiikin Ystävien (VMY) orkesterin ensimmäinen vaihe, 1894-1918, osuu ajankohtaan, jolloin alkoi uusi kausi suomalaisessa taidekulttuurissa. Vuosisadan vaihde suomalaisessa korkeakulttuurissa oli hyvin merkittävä. Se koettiin yleisesti innostuneen nousun ajaksi, on puhuttu jopa taiteemme kultakaudesta. Kyseinen kausi oli poikkeuksellisen tärkeä koko historiamme ja kansamme identiteetin kannalta. Sortokausista huolimatta, ratkaisevan valtiovallan tuen kautta monet lahjakkaat nuoret saivat opiskella Keski-Euroopan kulttuurikeskuksissa. Kuvataide, musiikki ja teatteri olivat edustavia ja näyttäviä taiteenaloja, joiden avulla pyrittiin luomaan ulospäin kuvaa elinkelpoisesta kulttuurikansasta. Taidepolitiikka tähtäsi nimenomaan kärjen korkeaan tasoon.

---

[5] *Burjamien perhe* oli tyypillinen kosmopoliittinen viipurilaisperhe, jossa puhuttiin useita kieliä. Vieraanvarainen koti oli kaupungin taide-elämän ja varsinkin musiikkia rakastavien piirien keskus. Wilhelm Burjamin tytär oli oopperalaulajatar Mally Burjam-Borga (1874-1919). Kauppaneuvos Wilhelm Burjam oli syntynyt Lyypekissä, missä hänen isänsä oli kaupunginjohtajana. Mally Burjamin äiti oli ranskalaissyntyinen. Isoäiti taas oli hollantilainen (Lille 1958: 362, Tilli 1992: 51-52).

[6] *Karl Höckert* opiskeli pianonsoittoa Viipurissa opettajanaan Richard Faltin ja Berliinissä Xaver Scharwenka (Höckert 1941: 161).

[7] *Viipurin kaupungin anniskeluyhtiö* perustettiin 17.12.1875 ja sen toiminta päättyi ensimmäisen maailmansodan puhkeamiseen kesällä 1914. Yhtiön tarkoituksena oli perustaa ja ylläpitää Viipurissa työväkeä varten ruokapaikkoja ja ravintoloita, joissa ruokaa ja väkijuomia tarjottiin "niinhyvin nautittavaksi paikalla että sieltä noudettaviksi". Yhtiö toimi "ottamatta lukuun persoonallista voittoa ainoastaan estääkseen väkijuomain liiallista nautintoa". Kunnallinen kulttuuribudjetti riippui anniskeluyhtiön voittovaroista. Nämä joskus runsaat varat oli määrä käyttää yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ei kuitenkaan sellaisiin, joista kunta oli velvollinen huolehtimaan verovaroin (Ruuth 1908: 1019, Halila 1981: 301).

Vuosisadan vaihde oli myös vilkkaitten ulkomaisten kontaktien aikaa. On mielenkiintoista todeta, että kun Suomen ja Venäjän välinen virallinen epäluottamus lisääntyi, taiteiden alueella yhteydet vain tiivistyivät. Venäläiset taiteilijat olivat yleensä Suomen ystäviä. Harvoin on Suomi voinut hyödyntää asemaansa kahden kulttuuripiirin välissä yhtä monipuolisesti ja tehokkaasti.

4.2. Robert Moser saksalaisen perinteen jatkajana 1894-1898

38-vuotiaan Robert Moserin[8] valinta Viipurin Musiikkiyhdistyksen (Wiborgs Musikföreningen) orkesterin ensimmäiseksi kapellimestariksi keväällä 1894 tuntui luonnolliselta, olihan hän johtanut edeltävää Viipurin orkesteria jo vuodesta 1889 alkaen. Wiipurin Sanomat mainitsi syyskuun numerossaan 1894, että Moser olisi pyytänyt viipurilaissyntyistä Georg Schnéevoigtia "yhtymään orkesteriin", eli ilmeisesti orkesterinsa soolosellistiksi. Schneévoigtilla oli kaksi konserttia syyskuussa 1894 yhdessä Oskar Merikannon kanssa.[9]

Lokakuussa 1894 toimintansa aloittaneessa orkesterissa oli 18 soittajaa, joista uusia peräti 11. Orkesterissa soittivat:

Ensimmäinen viulu:	Plato, Wikman ja Francke
Toinen viulu:	Rokohl ja Sellge
Alttoviulu:	Vock
Sello:	Zeidler
Kontrabasso:	Kallusch
Huilu:	Schumann
Oboe:	Nachtigal
Ensimmäinen klarinetti:	Merkl (myös kitara)
Toinen klarinetti:	Rietow
Fagotti:	Hantke
Ensimmäinen käyrätorvi:	Träger
Toinen käyrätorvi:	Wallwitz
Trumpetti:	Schütt
Pasuuna:	Schmeisser
Patarumpu:	Senfft (myös ksylofoni)

Wiipurin Sanomat kertoi myös, että "talven kuluessa tulee annettavaksi symfonia konsertteja, joissa suurempia sävellyksiä esitetään, sekä kansantajuisia konsertteja keveämmällä ohjelmalla" (WS 3.10.1894). Erikoisuutena mainittiin myös, että klarinetisti Merkl soitti tarvittaessa myös kitaraa ja patarumpali Senfft ksylofonia. Orkesterin solisteina olivat myös viulisti Plato, sellisti Zeidler ja huilisti Schumann. Konserttipaikkoina olivat Kansakoulun juhlasali ja Raatihuoneen sali. Sunnuntaisin oli Kansankonsertti Kansakoulussa klo 4 i.p. ja torstaisin Helppotajuinen eli populäärikonsertti Raatihuoneen salissa klo 8 i.p.[10] Raatihuoneen salissa istuttiin pikkupöytien äressä ja tarjolla oli juotavaa ja pikku purtavaa.

---

[8] Sukuselvityksen mukaan Königsbergistä muutti Viipurin saksalaiseen seurakuntaan 3.11.1889 Gustav Robert Moser (syntynyt 28.2.1856 Königsberg) ja vaimonsa Marie Pauline Emma Moser (syntynyt 2.11.1861) sekä yksi tytär, jonka nimeä ei ole merkitty. Gustav Robert Moser muutti vaimoineen ja kaksine tyttärineen pois Viipurista 25.4.1898, minne muuttivat, puuttuu. Viipurin saksalaisen seurakunnan kirkonkirjat ovat tuhoutuneet lukuun ottamatta vuosia 1866-1911. (Suomen saksalaisen evl seurakunnan virkatodistus 11.5.2004).

[9] Lehden mukaan Schnéevoigt ei ollut antanut vielä vastausta. Tuskinpa hän vakavissaan harkitsi sitä, sillä vuodesta 1895 hän siirtyi Helsingin Filharmonisen orkesterin soolosellistiksi. Georg Schnéevoigt (1872-1947) oli aikakautensa huomattavimpia kapellimestareita.

[10] Liput kansankonsertteihin eli "Viidenkolmatta pennin" konsertteihin maksoivat 25 penniä ja helppotajuisiin markan. Sinfoniakonsertteihin liput maksoivat 3 mk ja koulunuorisolta 50 penniä.

Ensimmäinen helppotajuinen konsertti Raatihuoneen salissa oli 4.10.1894. Sanomalehti Wiipurin mainoksen mukaan "Uusi orkesteri esiintyy ensimmäisen kerran. Pieniä pöytiä saatetaan pitää varalla tilauksen kautta Seurahuoneella. Wiipurin Musiikkiystäväin toimikunta". Orkesterin konserttimestari Plato soitti Vieuxtempsin Fantasie capricen. Ohjelmassa oli mm. alkusoitto Paciuksen oopperasta Kaarle kuninkaan metsästys. Toisessa helppotajuisessa konsertissa ksylofonisolistina oli patarumpali Senfft.

Ensimmäinen sinfoniakonsertti oli jo 18.10. Konsertin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 5 c* (Kohtalo). Soittajien lukumäärää oli sinfoniakonsertteihin lisätty tuntuvasti. Ensimmäiseen sinfoniakonserttiin oli kuitenkin saapunut vähänpuoleisesti yleisöä, vaikka "hyvin valittu ohjelma suoritettiin kerrassaan mainiosti". Myös orkesteriin oltiin tyytyväisiä. "Niin kokoonpantuna kuin orkesteri nykyään on, vastaa se suuriakin vaatimuksia" (WS 19.10.1894). Wiipurin arvioinnin mukaan Beethoven oli orkesterin voimavaroihin ja tasoon nähden liian vaikea. "Beethovenin sinfonia on arka, ettei se epäkauniita ääniä kärsi. Jos ei orkesteri saa esille tätä sointua, mitä säveltäjä on tarkoittanut, ei myöskään kuulijan korva nauti soitosta" (W 20.10.1894). Wiipurin arvostelija totesi, että konserttia ei voi arvostella yksinomaan "ankaran arvostelijan kannalta", vaan on otettava huomioon ne kaikki vaikeudet, jotka esiintyvät pienessä ja juuri aloittaneessa orkesterissa. "Pidämme oikeutetun moitteen paljon hyödyllisempänä kuin kiitoksen".

Toinen sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1895. Fredrik Paciuksen tyttärentytär Maria Collan[11] soitti Beethovenin Pianokonserton nro 4 G ja tuon ajan tavan mukaan soolonumeroina Schumannin Novelleten ja Chopinin Impromptun. Orkesterin päänumerona oli *Mozartin Sinfonia nro 41 C* (Jupiter). Nyt konsertissa oli yli sata henkeä ja "nti Collan sai soreasta pianonsoitostaan runsaat käsien taputukset osakseen" (WS 6.1.1895). Sanomalehti Wiipurin mukaan "eloa yleisöön sai Beethovenin Pianokonsertto. Nti Collanin vahvoja puolia on pehmeä äänen kosketus, sujuva tekniikka ja aistikas rytmi. Säestys oli ylipäätään hyvä, eikä liian kova, kuten joskus ennen" (W 6.1.1895). Myös Wiborgsbladetin arvostelija, nimimerkki –r kehui orkesterin yhteissoiton lämpöä ja varmuutta. (Wbl 6.1.1895).

Maaliskuussa 1895 oli kauden kolmas sinfoniakonsertti. Orkesterin päänumerona oli *Mendelssohnin Sinfonia nro 4 A* (Italialainen) ja Lydia Dover-Backmansson lauloi muutamia Schumannin ja Brahmsin lauluja pianon säestyksellä. Säestäjänä oli ilmeisesti VMY:n aktiivinen jäsen Karl Höckert. Konsertissa oli lehtien mukaan runsaasti yleisöä ja "kappaleet suoritettiin hyvästi" (WS 20.3.1895). Kauden neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti oli huhtikuussa. Konsertin solistina oli nuori 17-vuotias viipurilaissyntyinen Ernst Mielck, joka soitti Franz Lisztin Pianokonserton nro 1 Es. Orkesterin päänumerona oli *Svendsenin Sinfonia D.* Orkesterin soittajien lukumäärää oli lisätty hankkimalla soittajia Pietarin ohella paikallisista amatööreistä. Viipurilaiset sanomalehdet olivat tyytyväisiä. "Sinfoniakonsertti tarjosi eilen paljon musikaalista nautintoa asian harrastajille ja suoritus kävi mainiosti" (WS 26.4.1895). Wiborgsbladet pahoitteli arvioinnissaan yleisön vähyyttä, "vaikka ohjelma oli sellainen, jota kannattaisi oppia tuntemaan" (Wbl 20.3.1895). Sanomalehti Wiipurissa taas ei ollut VMY:n konsertti-ilmoituksia kuukausiin; olisikohan syynä lehden hienoinen kritiikki? Lehdessä oli vain lyhyt maininta: "Musiikin Ystävät eivät ole katsoneet tarpeelliseksi konserteistaan edeltäpäin Wiipurin lukijoille mitään tietoa antaa" (W 10.4.1895).

Maaliskuussa 1895 oli myös *Armas Järnefeltin johtama konsertti* solistinaan laulajatar Maikki Järnefelt. Tämä oli viipurilaissyntyisen 25-vuotiaan kapellimestari-säveltäjän ensimmäinen esittäytyminen kotikaupungissaan. Ohjelmassa oli sinfoninen runoelma Korsholma ja Adagio orkesteriserenadista. Maikki Järnefelt lauloi miehensä säestämänä Brahmsin, Järnefeltin ja Schubertin yksinlauluja.

[11] *Maria Collan* oli säveltäjä Carl Collanin tytär.

Wiipurin Sanomissa oli Musiikkiyhdistyksen konsertti-ilmoituksia hyvin satunnaisesti eikä harvoissa arvosteluissa mainittu solistien nimiä eikä soitettua ohjelmistoa. Sanomalehti Wiipurin ilmoituksissa mainittiin sentään kapellimestari Robert Moserin nimi. Aluksi oli ilmoitusten alla Wiipurin Musiikkiystävät, myöhemmin Wiipurin Musiikin Ystävät. Marraskuussa 1894 ei ollut ilmoituksia lainkaan. Mahdollisena syynä oli se, että lehdissä seurattiin tarkkaan tsaari Aleksanteri III:n kuolinkamppailua. Kuolinsanoman tultua 1.11. kansantajuinen konsertti keskeytettiin. Sitten seurattiin lehdissä Aleksanteri III:n hautajaisia ja uuden tsaarin Nikolai II:n hallitsijavakuutuksia. Nikolai II:n häät olivat maanantaina 26.11., jolloin kaikki koulut ja virastot oli suljettu ja kaupunki liputettu ja illalla juhlavalaistu.[12]

Satunnaisissa arvioinneissaan lehdet mainitsivat vain, oliko konsertissa väkeä runsaasti tai vähän. Arviot olivat yleensä lyhyitä ja ylimalkaisia. "Kaikki esitetyt kappaleet palkittiin mieltymyksen osoituksella." (WS 26.10.1894) tai "Kappalten suoritus sujui kuten ainakin" (WS 14.12.1894). Sanomalehti Wiipurin arvioinneissa oli hieman kritiikkiäkin. "Kansantajuisessa konsertissa hra Senfft onnistui [ksylofonillaan] melkeinpä hyvin, kun ottaa huomioon hänen vaikea [Balbgespreche] tehtävänsä. Hän saikin uudistaa kappaleensa, hra Schütt onnistui taas soolokappaleessaan [trumpetti] tyydyttävästi" (W 29.11.1894).

4.2.1. Musiikki-iltamat ja yhdistyksen oma kuoro

Viipurin Musiikin Ystävien toimenkuvaan kuului myös *yhdistyksen oma kuoro*, joka harjoitteli lokakuusta 1894 alkaen tiistaisin Viipurin ruotsalaisessa lyseossa. Ohjelmistossa oli Genetzin Karjala ja osia Mendelssohnin oratoriosta Paulus (WS 2.10.1894). Lokakuun lopulla otettiin ohjelmistoon Fredrik Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästys (WS 10.10.1894) ja maaliskuussa 1895 aloitettiin Mozartin Requiemin harjoitukset johtajanaan Robert Moser (W 15.3.1895). Jostain syystä toiminta kuitenkin hiljeni ja syksyllä 1896 Naëmi Starck yritti uudelleen, mutta lupaavasti alkanut kausi sammui Starckin muutettua miehensä kanssa Sortavalaan vuonna 1898.[13]

Viipurin Musiikinystävät järjestivät lähinnä kannattajajäsenilleen ensimmäisenä toimikautenaan *musiikki-iltamia*, joista ensimmäinen oli marraskuussa 1894. Tilaisuudessa oli runsaasti väkeä ja myös runsas ohjelmatarjonta. "Mutta illan 'evenemangi' oli kuitenkin eittämättä nuoren 17-vuotiaan pianotaiteilija *Ernst Mielckin* esiintyminen, joka on opiskellut Berliinin musiikkikonservatoriossa. Hra Mielck on niitä harvoja, jotka 'Jumalan armosta' ovat taiteilijoiksi aiotut" (WS 29.11.1894). Toinen musiikki-iltama oli jo joulukuussa ja siinä esiintyivät pianisti Maria Collan Helsingistä ja paikalliset taiteilijat Naëmi Starck ja Edvin Ekström, jotka lauloivat duettoja. Maaliskuussa 1895 oli kolmas illanvietto, johon kutsuttiin jäsenistöä keskustelemaan tärkeimmistä yhdistystä koskevista asioista. Keskustelun tuloksena päätettiin, että Robert Moser jatkaisi edelleenkin kapellimestarina (WS 28.3.1895). Huhtikuussa oli kauden neljäs illanvietto, jossa täydennettiin johtokuntaa. (WS 26.4.1895). Musikaalisissa illanvietoissa oli yleensä runsaasti

[12] Sanomalehti Wiipurissa oli puolensivun mittainen J. H. Erkon runo. Hääpäivää juhlittiin Viipurissa "kerrassaan juhlallisesti" (W 27.11.1894). Talot oli koristettu lipuilla ja illalla kaupunki oli juhlavalaistu. Ikkunoilla näkyi rinnatusten kirjaimet N ja A. Raatihuoneen torilla oli aamulla sotilasparaati ja WPK:n torvisoittokunta soitti 30-vuotisen sodan marssin, Keisari-hymnin ja Maamme. Raatihuoneen salissa oli vielä illalla Musiikinystävien orkesterin konsertti, jonka alussa oli Keisari-hymni. Sen jälkeen insinööri Edvard Pacius ehdotti eläköön-huutoja keisarille ja keisarinnalle, "johon raikkaasti yhdyttiin". Ja taas Keisari-hymni ja Maamme. Konsuli Borenius lausui "mahtavasti ja ylevästi" Topeliuksen runon Toivon päivänä, jonka jälkeen orkesteri soitti Paciuksen Suomen laulun.

[13] Syksyllä 1903 aloitti toimintansa Musiikinystävien nais- ja sekakuoro johtajanaan Emil Forsström. Kuorot avustivat huhtikuussa 1904 (Sibelius: Impromptu) ja Jean Sibeliuksen sävellyskonserteissa huhtikuussa 1905 (Impromptu, Snöfrid) ja joulukuussa 1906 (Vapautettu kuningatar). Maaliskuussa 1908 kuoro avusti Erkki Melartinin sävellyskonsertissa (osia kantaatista Kysymysten portilla). Yhdistyksen konserteissa avustivat usein lukuisat Emil Sivorin johtamat kuorot, vuonna 1897 perustettu maineikas mieskuoro Wiborgs Sångarbröder (WSB), sekakuoro Sävel ja vuodesta 1915 Viipurin sekakuoro johtajanaan Knut Angelin.

väkeä. Kaupungin päättävät elimet olivat panneet tyydytyksellä merkille VMY:n orkesterin panoksen kaupungin kulttuurielämässä myöntämällä seuraavaksi kaudeksi 1895-1896 "musiikkikapellille" 14 500 mk (WS 28.11.1894).

Syksyn 1894 solistikonserttien tarjonnasta mainittakoon Georg Schnéevoigtin ja Oskar Merikannon[14] kaksi konserttia Raatihuoneen salissa ja Kansakoulun salissa sekä Helsingin Filharmonisen orkesterin konserttimestari Willy Burmesterin[15] konsertti pianistinaan viipurilainen Karl Höckert. Joulukuussa 1894 oli Pietari-Paavalin kirkossa kirkkokonsertti, jossa esiintyivät hovilaulaja Hjalmar Frey,[16] oopperalaulajatar Naëmi Starck[17] ja säestäjänä musiikkitirehtööri Theodor Sörensen. Joulukuussa oli myös nuoren Ernst Mielckin kamarimusiikkikonsertti. Konsertissa esiintyivät myös maailmanmainetta niittäneet viulisti T. Hildebrand ja sellisti A. Wierzbilovicz. Pietarista oli tätä tilaisuutta varten lähetetty Rathken konserttiflyygeli Mielckin käytettäväksi. "Kumpikin [avustaja] ovat varta vasten pistäytyneet meidän kyläämme ollakseen ikään kuin kummina saapuvilla, kun tuo nuori ja lahjakas Ernst Mielck konsertoi"(WS 12.12.1894).

Kevätkauden 1895 konserttisarjan aluksi oli Uudenvuoden päivän kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyi laulajatar Ingeborg von Alfthan Theodor Sörensenin "suosiollisella avustuksella". Tammikuun loppupuolella oli Espilässä perhe-konsertteja, joissa esiintyi Wallinin Laulu- ja Soaree-Seurue. Konsertit olivat niin suosittuja, että ne vaikuttivat vähentävästi Viipurin Musiikin Ystävien järjestämiin konsertteihin. Helmikuussa 1895 oli Kansallisnaisköörin konsertti Raatihuoneella ja Kansankonsertti Kansakoulun salissa johtajanaan Emil Sivori. Ohjelmistossa oli uusia Sivorin sovittamia suomalaisia kansanlauluja. "Ohjelma suoritettiin tavalla, joka yhteensä ansaitsee kaikkea kiitosta" (W 9.2.1895). Lehti toivoi jo ennen konserttia, että ensimmäinen konsertti olisi jo keskiviikkona, jotta kaupunkiin lukuisasti saapunut maaseutuyleisö saisi tilaisuuden kuulla uusia kansanlauluja, "jotka aina ovat saaneet elämää ja vireyttä mieliin" (W 5.2.1895).

---

[14] *Oskar Merikanto* (1868-1924), suomalainen säveltäjä, urkuri ja pianisti, maan kansanomaisen säveltaiteen huomattavin edustaja. Aloitti jo 9-vuotiaana pianon- ja urkujensoiton sekä musiikinteorian opiskelun Lauri Hämäläisen (Armi Klemetin isä) johdolla. Piti 1887 Helsingissä sekä urku- että pianoensikonsertin. 1887-1888 jatkoi opintojaan Leipzigissä, jossa sävelsi tunnetun Pai, pai, paitaressun. Toinen opintomatka Saksaan 1890-1891. Menestyksellinen kirkkomuusikon virka alkoi 1892, kun hänet valittiin Uuden kirkon eli Johanneksenkirkon urkuriksi. Urkurina ja urkujen tarkastajana Merikannosta tuli maamme suurin auktoriteetti. Vuodesta 1904 hänestä tuli Helsingin musiikkiopiston urkujensoiton opettaja vuoteen 1920. Merikanto oli aikanaan maamme arvostetuin säestäjä. Joulukuussa 1898 valmistui ensimmäinen suomenkielinen ooppera Pohjan neiti, joka sai kantaesityksensä vasta 1908 Viipurin laulujuhlilla (OIMTSK 4/235 (A. Marvia), Heikinheimo 1955: 512-513, Suomalainen-Marvia 1958: 286-291, Karila 1965: 336-344, Suomalainen 1978: 98-106, Osborne 1984: 327, Salmenhaara 1994: 320-326, Leponiemi: Urkuromantikko OM, SA:n tutkielma 1985, Heikinheimo: 1995, Paukku: OM:n säveltäjäkuva lehtikritiikkien valossa, kirjallinen työ SA 1998, Hakomäki: OM ja moduloimisen jalo taito, kirjallinen työ SA 1999, Pajamo-Tuppurainen 2004: 330-332, 338-341).

[15] *Willy Burmester* (1869-1933), saksalainen viulutaiteilija, opiskeli Berliinissä mm. Joseph Joachimin johdolla. 1892-1895 Helsingin Filharmonisen orkesterin konserttimestarina 1892-1895. Oli aikansa arvostetuimpia kansainvälisiä virtuooseja. Puoliso suomalainen pianotaiteilija Naëma Fazer, oopperajohtaja Edward Fazerin sisar (OIMTSK 1/508 (K. Virtamo), Klemetti 1949: 344-346, Garam 1985: 100, Marvia-Vainio 1993: 242-243).

[16] *Hjalmar Frey* (Viipuri 28.11.1856-Helsinki 11.1.1913), suomalainen oopperalaulaja (bassobarytoni), esiintyi jo 15 vuotiaana konserttilavalla Viipurissa, opiskeli Milanossa ja debytoi 1880 Triesten oopperassa, 1881-1882 kiinnitettynä Rooman Apollo-teatteriin ja Rooman kuninkaallisen oopperaan. 1885-1905 oli kiinnitettynä Pietarin Keisarilliseen oopperaan. Vuodesta 1909 Helsingin pohjoisen ruotsalaisen seurakunnan (Nikolainkirkon) kanttorina kuolemaansa saakka (OIMTSK 2/309 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 213, Pohjanheimo 1958: 226-229, Osborne 1984: 154, Eljanko 1994: 134-135).

[17] *Naëmi Ingman-Starck* (1855-1932), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli laulua Helsingissä ja Tukholmassa,1874-1876 Pariisissa (Massenet, Duvernoy) sekä Pietarissa 1879. Oli kiinnitettynä 1876-1879 Kaarlo Bergbomin Suomalaiseen Oopperaan, jossa suuria sopraano-rooleja. Kun ooppera lopetti toimintansa antoi konsertteja eri puolilla Suomea. Meni Viipurissa naimisiin tohtori Kaarlo Starckin kanssa 1883, muuttivat 1898 Sortavalaan, jossa aviopari oli Sortavalan kulttuuririentojen vaikuttaja (OIMTSK 3/129 (A-L Koskimies), Suomalainen 1958: 200-205, Osborne 1984: 207, Pajamo 1985: 40-44).

Helmikuussa konsertoivat mm. laulajatar Ida Morduch[18] ja pianisti Karl Ekman. Wiipurin arvostelija oli innostunut tästä konsertista; hän kysyikin, miten suomalainen musiikkitaide oli kehittynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. "Me olemme vihdoin päässeet niin pitkälle, että voimme puhua perin suomalaisesta musiikista ja meillä on sitä paitsi todellisia taiteilijoita, jotka etevällä tavalla voivat viedä tätä eteenpäin" (W 14.3.1895). Maaliskuussa konsertoivat Maikki ja Armas Järnefelt avustajanaan VMY:n orkesteri. Maaliskuussa oli myös Sven Scholanderin Bellman-ilta Raatihuoneella. "Kyllä tuli mielestämme selvästi näkyviin sekin, mistä syystä useat pitävät Bellmania juomaseurojen ja kevyen mielialan ylläpitäjänä ja edistäjänä" (W 19.3.1895).

Viipurin Uuden kirkon 45-äänikertaisten J. A. Zachariassen-urkujen vihkiäiskonsertti oli 24.3.1895. Konsertin urkusolisteina olivat urkujen tarkastaja Oskar Merikanto ja kirkon oma urkuri Emil Sivori. Konsertissa avusti laulajatar Naëmi Starck ja Lukkarikoulun kööri. Oskar Merikanto soitti mm. Lisztin Preludin ja fuugan BACH. Konsertti päättyi Halleluja-kuoroon Händelin oratoriosta Messias. Maaliskuun lopussa konsertoi Raatihuoneen salissa itävaltalainen kamarivirtuoosi ja Kuninkaallisen Preussin hovipianisti Alfred Grünfeld,[19] joka soitti mm. Schumannin Etudes symphoniques ja kolme omaa sävellystä.

Viipurin Musiikin Ystävien toimenkuvaan kuului myös hyväntekeväisyys-iltamat, oopperaesitykset sekä avustaminen Maaseututeatterissa ja erilaisissa juhlatilaisuuksissa. Maaliskuussa 1895 orkesteri avusti eräässä anti-spiritistisessä istunnossa Viipurin teatterissa, jossa hra Evan esitti "nykyajan spiritillisiä ihmeitä ja henkien ilmestymisiä" (WS:n ilmoitus 17.3.1895). Toukokuussa antoivat Viipurin lukuisat taiteenharrastajat konsertin varojen hankkimiseksi Fredrik Paciuksen muistopatsaan pystyttämistä varten Helsingin Kaisaniemen puistoon. Emil Wikströmin veistämän pronssisen patsaan paljastustilaisuudesta 11.6.1895 muodostui Helsingissä suuri kansallinen juhla, jossa korostettiin Paciuksen merkitystä suomalaisen musiikkikulttuurin uranaukaisijana. Viipurin juhlassa esitettiin pääasiassa Paciuksen musiikkia ja konsertin loppunumerona oli Suomen laulu ja Maamme.

4.2.2. Viipurin konserttisalit ja konserttimuodot

Viipurissa ei ollut varsinaista konserttisalia, vaan *kansankonsertit, useimmat solistikonsertit ja sinfoniakonsertit* pidettiin F. A. Sjöströmin piirustusten mukaan vuonna 1886 rakennetussa *Kansakoulun juhlasalissa.* Suurikokoinen koulurakennus sijaitsi aivan Torkkelin puiston ja Uuden kirkon tuntumassa. Yhdistettyyn juhla- ja voimistelusaliin mahtui noin 400 kuulijaa ja parvekkeelle noin 50.

Helppotajuiset eli populäärikonsertit pidettiin vuonna 1797 rakennetussa *Raatihuoneen* kauniissa, mutta akustisesti huonossa juhlasalissa. Raatihuoneessa oli rokokoohenkinen, klassismin leimaama sali ja sen kallisarvoisiin oviin oli käytetty jakarandaa, päärynäpuuta ja kultausta. Saliin mahtui noin 200 henkeä.

Raatihuoneen salissa istuttiin pienten marmoripöytien ääressä nauttien kahvia, teetä, 'paakelseja' ja muuta hyvää usein puheensorinan säestyksellä. Estradilla seisoi kapellimestari orkesterinsa edessä johtaen sitä kasvot yleisöön päin.[20] Usein hän kesken kappaleen kumarsi jollekin

[18] *Ida Ekman. o.s. Morduch* (1875-1942), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskellut Helsingin Musiikkiopistossa 1891-1892 (A. Ojanperä), Wienissä 1892-1895 (Pauline Lucca) ja Pariisissa 1898-1899 (Eugénie Colonne). Saavutti suurta menestystä lied-laulajattarena. Sibeliuksen yksinlaulujen tulkitsija. Hänen puolisonaan vuodesta 1895 ja säestäjänään oli Karl Ekman (1869-1947), suomalainen pianotaiteilija, kapellimestari ja musiikkipedagogi. Oli aikanaan Suomen arvostetuin konserttipianisti ja etevä kamarimuusikko (OIMTSK 2/141 (N-E Ringbom), Heikinheimo 1955: 161, Falck 1958: 309-317, Osborne 1984: 128, Heikinheimo 1995: 479, Seppälä 2002: 153-154).

[19] *Alfred Grünfeld* (1852-1924), itävaltalainen pianotaiteilija ja säveltäjä. Opiskeli Prahan Konservatoriossa ja Berliinissä (Kullak) ja teki 1880-luvulta alkaen laajoja konserttikiertueita. Pianistina hän tuli tunnetuksi erityisesti Straussin valsseista tekemiensä sovitusten hienostuneista tulkinnoista (OIMTSK 2/457).

[20] Ei ole varmaa tietoa siitä, milloin viipurilaiset kapellimestarit käänsivät selkänsä yleisölle. Ainakin Armas Järnefeltin

myöhästyneelle saliin astuvalle. Siitä, miten syvä kumarrus kulloinkin oli, voitiin päätellä, minkä arvoisena tulijaa pidettiin. Edustavaa yleisöä siellä olikin. Sinne kokoontui Viipurin hienosto ja siellä puhuttiin ruotsia, saksaa, venäjää ja ranskaakin. Joskus siellä saattoi nähdä venäläisiä upseereja rouvineen, muista erillään pysyttelevinä ryhminä.[21] Populäärikonserteissa kävivät ruotsinkieliset Wahlit, Söderhjelmit, Brunout, Thessleffit, Hackmannit, Buttenhoffit, Cloubergit ja Hovingit. Harvoja suomenmielisiä edustivat Alopaeukset, Castrénit, Fagerströmit, Silanderit, Sivorit, Roihat, Wegeliukset ja von Weissenbergit.

Helppotajuisten eli populäärikonserttien varhaisin perinne juontaa juurensa 1860-luvun ns. picknickeistä,[22] joissa musiikin kuuntelun lomassa nautittiin makoisan suuhunpantavan ohella monenmoisista muistakin sosieteetin riemuista. Ohjelmisto muodostui yleensä taidemusiikin kaikkein kevyimmistä repertoaareista tai muusta pienimuotoisesta musiikista. Helsingin Filharmonisen seuran orkesterin kapellimestari Robert Kajanuksen mukaan populäärit edustivat eräänlaista kasvattavaa välivaihetta kohti sinfoniakonsertteja. Populääreissä vallitsi iloinen puheensorina, sukkapuikkojen sekä totilasien kilinä liittyneinä tarjoilijattarien aiheuttamiin ääniin, kun he pöytien välissä puikkelehtien kiiruhtivat täyttämään vaativan konserttiyleisön juomatoivomuksista. Kun tämä tilanne ilmeisesti häiritsi jotakuta solistiesiintyjää, ruvettiin painettuihin käsiohjelmiin liittämään pieni asteriski niitten sävellysten osien kohdalle, joissa orkesteri soitti pianissimossa – merkitsi ja varoitukseksi siitä, että niissä kohdin toivottiin vältettävän äänekästä keskustelua.[23]

Kirkkokonsertit pidettiin Uudessa kirkossa ja Pietari-Paavalin kirkossa. *Uusi kirkko eli Agricolan kirkko*[24] oli suomalaisen seurakunnan pääkirkko.[25] Punatiilinen uusgotiikkaa edustava kirkko oli tehty Eduard Dippelin piirustusten mukaan vuosina 1891-1893. Kirkossa oli J. A. Zachariassenin suurimmat vuonna 1895 valmistuneet 3-sormioiset pneumaattiset urut, joissa oli 45 äänikertaa. Kangasalan Urkutehdas teki niihin joitakin muutoksia vuonna 1913.[26] Pekka Halosen maalaama alttaritaulu esitti Kristuksen ristiltä ottamista. Talvisodan loppuvaiheessa 3.2.1940[27] tuomiokirkkoon osui lentopommi, joka rikkoi alttaritaulun yläpuolelta kaksi holvikaarta ja suuri osa kattoa romahti alas rikkoen alttariaitauksen ja osan saarnastuolia.[28] Vuosina 1940-1941 venäläiset olivat purkaneet kirkon suurimmaksi osaksi, vain sivuseinät olivat pystyssä.[29] Jatkosodan päätyttyä purkaminen jatkui; nykyisin kirkosta on jäljellä muutama porrasaskelma.[30]

---

kaudesta lähtien viipurilaiset kapellimestarit noudattivat tätä käytäntöä. Aiemman tavan (kasvot yleisöön päin) muutti nuori Richard Wagner johtamalla Pietarissa. Wagnerin kirjoittama nykyaikaisen johtamistaidon keskeinen kulmakivi oli Über das Dirigieren vuodelta 1869. Richard Wagner ja hänen seuraajansa Hans von Bülow, Hans Richter, Gustav Mahler, Richard Strauss ja Felix von Weingartner loivat johtamisen taidolle lopullisesti sen keskeisen aseman, joka sillä on nykyhetken musiikkielämässä (OIMTSK 3/270).

[21] Venäläiset upseerit tuoksuivat patschulille [Itä-Intian saaristossa kasvavan Patchoulin vahvatuoksuisista lehdistä tehty parfyymi, SSK 1956: 463] ja muille voimakkaille hajuvesille ja heidän naisensa olivat puuteroidut ja pukeutuneet viimeisimmän Pariisin muodin mukaan (Arni 1979: 31-32).

[22] Piknikki (piquenique, picnic) = huviretki, huvitilaisuus (SSK 1956: 475).

[23] Vainio 1992: 184, 186.

[24] Vuodesta 1925 tuomiokirkko.

[25] Kirkonisännäksi Uuteen kirkkoon valittiin tri J. A. Lyly ja tämän kuoltua 1903 kansakouluntarkastaja Anton Rikström (Valtavuo) (Kuujo 1981: 425).

[26] Vuonna 1929 valmistui Gebrüder Riegerin 4-sormioiset, sähköpneumaattiset urut, jossa oli 73 + 5 äänikertaa. Entisistä Zachariassenin äänikerroista käytettiin uusiin urkuihin suurin osa (Valanki 1977: 503-505, Nurmi 1996: 156).

[27] Tasan kolme vuotta aiemmin 3.2.1937 oli jumalanpalveluksen aikana kesken papin saarnaa kalakauppias Mikko Reponen ennustanut kirkon tuhoa (Koponen-Viitanen 1940: 102 ja Tilli 1987: 15).

[28] Koponen-Viitanen 1940: 105, Kymäläinen 1993: 218-219.

[29] Tilli 1987: 70.

[30] Purkamisen jälkeen kirkon paikalle pystytettiin Josef Stalinin patsas. Uusien poliittisten tuulien puhaltaessa patsas poistettiin ja nykyään kirkon vieressä, entisellä sankarihauta-alueella, on Viipuriin haudattuja vainajia kunnioittava kivilaatta vuodelta 1993. Teksti on kirjoitettu suomeksi, venäjäksi, ruotsiksi ja saksaksi (Neuvonen-Pöykiä-Mustonen 1999: 64).

Kirkkokonsertteja pidettiin myös ruotsalais-saksalaisen seurakunnan *Pietari-Paavalin kirkossa*, joka oli rakennettu vuonna 1799. Uusklassisen kirkon lienee suunnitellut kaupunginarkkitehti Johann Brockmann, mutta tavallisesti mainitaan, että arkkitehti, valtioneuvos Georg Friedrich von Veldte (Juri Veldten) 'paranteli' piirustuksia, kun ne tarkastettiin Pietarissa.[31] Kirkko oli ajateltu omistaa Katariina II:lle, mutta tämän kuoltua kesken rakennustöiden nimi annettiinkin Viipurin valloittajan Pietari Suuren ja uuden keisarin Paavali I:n mukaan.[32] Ensimmäiset urut olivat mekaaniset vuodelta 1839. Ne oli rakentanut W. Meyer. Uruissa oli kaksi sormiota ja 21 äänikertaa.[33] Vuonna 1898 valmistuivat J. A. Zachariassenin pneumaattiset urut,[34] joissa oli myös kaksi sormiota ja äänikertoja nyt 25.[35]

Konsertteja pidettiin joskus myös *Viipurin Maaseutuuteatterissa*. Teatterirakennus oli vuodelta 1832. Raatihuone, Seurahuone ja Teatteri[36] muodostivat yhtenäisen kokonaisuuden. Näistä kolmesta muodostui kaupungin julkisen elämän ja huvitilaisuuksien luonteva keskipiste. Kaikki keskeiset konserttipaikat olivat kävelynmatkan päässä toisistaan. Kokonaisuuteen kuului myös *Torkkelin puisto* ja *ravintola Espilä*. Rakennus valmistui arkkitehti Brynolf Blomkvistin (1855-1921) piirustusten mukaan vuonna 1890. Syyskaudella 1915 siirrettiin torstain helppotajuiset konsertit Raatihuoneelta Espilään, joka oli perusteellisesti uusittu. Muutosta perusteltiin sillä, että monet vierastivat Raatihuonetta, koska siellä oli konserttien aikana mahdollisuus nauttia ravintolan tarjoilusta. Lisäksi perusteltiin vaihtoa sillä, että Espilä sijaitsi aivan keskustassa Torkkelin puistossa. Talvipuutarhan tapaan sisustettuun saliin mahtui noin 200 henkeä. Alkuinnostuksen jälkeen todettiin, että akustiikka oli salissa huono eivätkä orkesterilaiset kuulleet toisiaan. Pian helppotajuiset konsertit siirtyivät takaisin Raatihuoneelle.

Orkesterin harjoitukset pidettiin eri paikoissa, 1894 Koikkelinin talossa, vuodesta 1898 Jakowleffin talossa Sammonkadulla. Ilmari Weneskosken aikana 1911-1914 kokoonnuttiin Raittiustalolla. Syksystä 1914 siirryttiin osoitteeseen Vahtitorninkatu 19, missä toimi myös orkesterikoulu. Siellä olivat myös orkesterin arkisto, nuotisto ja toimistotilat. Tässä huoneistossa oli iso harjoitushuone ja kaksi pienempää huonetta.[37]

4.2.3. 'Herää Suomi, niin loppuu yö!'

Viipurissa järjestettiin paikalliset laulujuhlat 22-23.6.1895 Viipurin nuorisoseuran ja Kansanvalistusseuran toimesta. Juhlien ohjelmakaava noudatti pääpiirteissään yleisiä laulujuhlia isänmaallisine ja valistavine juhlapuheineen. Laulujuhlat eivät vaikuttaneet Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toimintaan, koska kausi oli päättynyt vappukonserttiin ja soittajat siirtyneet kesäksi Itämeren alueen lukuisiin kylpyläorkestereihin. Musiikin taso ei yleensä näissä paikallisissa juhlissa vastannut yleisten juhlien tasoa. Viipuri oli kuitenkin tässä suhteessa poikkeus, sillä kirkkomuusikko Emil Sivori oli nostanut toimillaan kaupungissa todellisen kuorokuumeen.

---

[31] Gardberg-Welin 1996: 47.
[32] Hämäläinen-Forslund 1989: 79.
[33] Vuonna 1895 urut myytiin ja siirrettiin Ylitornion kirkkoon (Valanki 1977: 502-503).
[34] Valanki 1977: 503.
[35] Kirkko ei kärsinyt talvi- eikä jatkosodassa merkittäviä vaurioita, mutta se menetti urkunsa ja kirkollisen koristelunsa jo ensimmäisen neuvostokauden 1940-1941 aikana. Suomalaisten saapuessa kaupunkiin elokuussa 1941 sisäänkäynnin yläpuolella komeili punatähti. Sodan jälkeen kirkko muutettiin punalaivaston klubiksi ja sisustettiin uudelleen. Rakennus palautettiin kirkolliseen käyttöön vuonna 1991, jolloin sen sai haltuunsa Viipurin uusi evankelis-luterilainen seurakunta. Vuosina 1992-1996 kirkossa tehtiin heikon kunnon takia tarpeelliset korjaustyöt Suomen Kirkon Ulkomaanavun toimesta ja hankittiin urut Suomesta (Neuvonen-Pöyhiä-Mustonen 1999: 105, Kymäläinen 1993: 214-215).
[36] Viipurin Maaseutuuteatteri muuttui vuonna 1918 Viipurin Näyttämöksi ja vuonna 1933 Viipurin Kaupunginteatteriksi.
[37] Tämän puisen rakennuksen tuhosi palopommi, joka osui viereiseen puutaloon talvisodan loppuvaiheissa 10.2.1940 (Koponen-Viitanen 1940: 109).

Laulujuhlissa esiintyivät mm. Karjalan kööri johtajanaan Emil Sivori ja Helsingin Työväenyhdistyksen laulukunta[38] johtajanaan Oskar Merikanto. Karjalan kööri esitti kahdessa konsertissaan mm. Emil Genetzin[39] mieskuorolaulun Herää Suomi!, vaikka Wiborgsbladet ilmoitti jo ennen konserttia, että laulu on sopimaton. Mutta sehän vain innosti Viipurin suomalaispiirejä.[40] Tästä laulusta tuli kansalaisten tulevaisuudenuskon ja henkisen kestämisen kaivattu rohkaisija.

Herää Suomi! valmistui vuonna 1881 ja se kuultiin ensimmäisen kerran Hämeenlinnassa Elias Lönnrotin 80-vuotispäivän juhlassa 9.4.1882 normaalilyseon opettajien ja auskultanttien muodostaman kuoron esittämänä. Genetz itse lauloi kuorossa bassoa.

Runon alkuperäinen teksti kuuluu seuraavasti:

Herää Suomi ! (Arvid Genetz)[41]

1. Suomeni, kansani, synnyinmaa!
Äitini kurja ja kallis!
Kärsinyt ain´ olet sorrantaa;
vieläkö kärsisit kauvempaa,
vieläkö luontosi sallis?

2. Turhaanko kantelo soinut lie
Väinämön tenhosa, raikas?
Turhaanko synnyt kaikk´ opit sie,
turhanko Sammon nou´antatie,
turha sun muinainen taikas?

3. Herää, Suomi, niin loppuu yö!
nouse jo pois, jalopeura!
Ken sua kieltävi, sortaa, syö,
luotasi luo, tahi maahan lyö!
Suuri on lastesi seura.

4. Vasta kun leijona valveutuu, [42]
loppuvi kärsimys Suomen;
kun, ken kansoa halveksuu,
sortuvi niin kuni juureton puu,
Silloin on Suomessa huomen.

5. Suomeni, kansani, synnyinmaa!
Äitini kultainen, kallis!
Kyllin jo kärsit sä sorrantaa,
ellös kärsikö kauvempaa,
ei sitä Luojasi sallis!

---

[38] HTY:n laulukunnan johtajana vuosina 1895-1903 ja 1909-1929 oli kapellimestari Johannes Leino.

[39] *Emil Genetz* (1852-1930), suomalainen säveltäjä. Genetz opiskeli kemiaa ja lakitiedettä, siirtyi 1874 musiikkialalle ja esiintyi laulajana Suomalaisessa Oopperassa. Opiskeli Dresdenin konservatoriossa 1875-1877, mutta keskeytti terveydellisistä syistä opintonsa. Genetz palveli 1877-1879 rautateillä toimien parin vuoden ajan lipunmyyjänä Valkeasaaren asemalla, sittemmin saksakielen opettajana Hämeenlinnan ja Helsingin suomalaisessa normaalilyseossa sekä Haminan kadettikoulussa vuosina 1889-1903 koulun lopettamiseen saakka. Hän johti Haminassa kuoroa, joka teki konserttimatkojakin. Genetz siirtyi vuonna 1904 Helsinkiin, jossa toimi lausunnanopettajana sekä Kansallisteatterin oppilaskoulun esimiehenä. Täällä hän joutui paljon tekemisiin suomenkielisen kansallismielisen sivistyneistön kanssa. Genetzin sävellystuotannon pääosan muodostavat hänen erinomaiset kuorolaulunsa. Useat niistä, kuten Terve, Suomeni maa!; Karjala; Herää, Suomi! ja Rauhan maa ovat kuorojemme ohjelmistossa saavuttaneet pysyvän sijan isänmaallisen henkensä ansiosta (OIMTSK 2/364, Turunen 1965: 239-246, Helasvuo 1952, Heikinheimo 1955: 227-228, Lappalainen 1994: 82-83, Eljanko 1994: 134, Pajamo 2002: 19-21).

[40] Sanomalehti Wiipuri mainitsi muutamia huomioita konsertista. "Ensiksikin lähti ennen sen laulamista joitakin pois läänin suuresti kunnioitetun kuvernöörin seurasta. Herää Suomea laulettaessa miltei kaikki nousivat ylös. Poikkeuksena oli jokunen sinikeltaista tunnusväriä kantava keltanokka, jotka tuolin tultua tyhjäksi istua letkauttivat lepuuttamaan raihnaisia sääriään. Lystikäs oli eräs naishenkilö, joka itsetietoisesti istui Herää Suomea laulettaessa, mutta nousi heti senjälkeen kun laulettiin Jos sydän sulla puhdas on. Kas siinä tulivat näkyviin suuri äly ja ymmärrys..." (W 23.6.1895).

[41] *Arvid Genetz* (1848-1915), kielentutkija ja runoilija, runoilijanimi Arvi Jännes, oli kirjoittanut sanat tähän lauluun, johon veli Emil Genetz oli antanut uljaan sävelasun. Tuotantonsa suppeudesta huolimatta Genetz oli aikansa merkittävimpiä suomalaisia runoilijoita, hänen ainoan kokoelmansa Muistoja ja toiveita ystäville jouluksi vuodelta 1889 sanonta on kodin ja isänmaan arvoa korostava, kuten esim. Karjala ja Herää Suomi! Runosuomennoksista huomattavin on Runebergin Hirvenhiihtäjät (UTSK 6/419-420, Heikinheimo 1955: 226-227).

[42] Herää Suomi! -laulun kohta 'Vasta kun leijona valveutuu', sävelkulku ja soinnutus muistuttaa Jean Sibeliuksen Finlandia-hymnin alkua (Hyökki 2003: 45-47).

Arvid ja Emil Genetzin yhteisluomuksen veroista sanan ja sävelkielen sytyttävässä voimassa ei siihen mennessä Suomessa ollut syntynyt. Runo kääntyi kaikkea kansan väheksyntää ja sortoa vastaan, se vetosi kansakunnan uinuviin voimiin, jotta se havahtuisi 'luomaan luotaan' Suomi-äidin sortajat ja ilmaisi uskonsa siihen, että kansojen halveksijan kohtalona on sortuminen. – 'Silloin on Suomessa huomen!' Laulun kielellä voitiin ilmaista paljon sellaista, mikä julkisesti oli jätettävä sanomatta. Laulun innostava isänmaallinen mieli oli juuri sitä, mitä Suomen kansa tarvitsi kovina vuosinaan. Se iski suoraan ajan hermoon.[43]

Arvid Genetzin runo Karjala on vuodelta 1889. Siinä runoilija kehotti Karjalaa pysymään luterilaisuudessa vastapainona ortodoksiselle uskonnolle, josta ounasteltiin vaaraa koko Itä-Suomelle. Venäläisiä ärsytti suunnattomasti, kun Sortavalaan perustettiin vuonna 1880 maamme toinen suomenkielinen opettajaseminaari.[44]

4.3. Runeberg-juhlien perinne alkoi helmikuussa 1896

Runebergin päivänä 5.2.1896 järjesti Viipurin Musiikin Ystävät Runeberg-juhlan Viipurin teatterissa. Juhla oli ensimmäinen laatuaan. Runeberg-juhlasta tuli vähitellen isänmaallinen tilaisuus, johon osallistuivat myös lukuisat suomen- ja ruotsinkieliset kansalaisjärjestöt. Suurmiesten merkkipäivien kunnioittaminen on ikivanha tapa ja se juontaa juurensa romantiikan ajan sankaripalvontaan. Kansallisen yhtenäisyyden luomisessa tarvittiin nimenomaan kotimaisia suurmiehiä: kolmikko Runeberg, Lönnrot ja Snellman. Erityisesti Runebergin päivästä tuli yhä tärkeämpi ja siitä kehittyi vuosisadan vaihteessa tärkein kansallispäivä soihtukulkueineen, seppelenlaskuineen ja tuhansien kotien ikkunoissa palavine kynttilöineen.[45]

Viipurin Musiikinystävien toiminnan toinen kausi 1895-1896 alkoi kansankonsertilla 6.10.1895, jossa oli yleisöä lähes 600. Suureen suosioon vaikutti varmaankin pääsymaksu, joka oli edelleenkin tähän 'viidenkolmatta pennin' konserttiin vain 25 penniä, kun helppotajuiseen maksoi markan ja sinfoniakonsertteihin peräti kolme markkaa. Kauden ensimmäinen konsertti oli luonnollisesti puutteellinen, koska orkesterin kokoonpano oli osittain muuttunut ja yhteensoitto viiden kuukauden tauon jälkeen oli vajavainen. "Soitto oli paikkapaikoin hyvin puutteellista, oli syy sitten johtajassa tai soittajissa" (W 8.10.1895). Valitettavasti viipurilaiset sanomalehdet seurasivat orkesteritoiminnan kehitystä ja konsertteja hyvin satunnaisesti.

Kauden ensimmäinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1895 päänumeronaan *Rubinsteinin Sinfonia nro 1 F.* Konsertissa oli vähän väkeä, "vaikka 'Musiikin Ystävät' eivät ole säästäneet varoja eikä soittokunta vaivoja saadakseen aikaan nämä iltamat, mutta yleisö ei näy osaavan näitä harrastuksia oikein arvostella. Miksi ei? Luultavasti on musikaalinen sivistys paikkakunnallamme vielä jossain suhteessa niitä varten liian heikko" (WS 15.11.1985). Orkesteria oli suurennettu lähes puolella hankkimalla soittajia Pietarista ja Wiipurin pataljoonan soittajista. "Paikka paikoin huomasi, ettei yhteisharjoituksia ollut riittävästi pidetty. Soitto näet ei aina ollut aivan tasaista" (W 15.11.1895). Myöskään illan sellosolistiin ei arvostelija ollut tyytyväinen. "Emme tiedä, oliko sellossa vika, mutta soitto ei meitä varsin tyydyttänyt. Myönnettäköön kumminkin, että hra Wilke

[43] Emil Genetzin Herää Suomi! ryhtyi kilpasille Maamme-laulun kanssa. Herää Suomi! oli monien vuosikymmenien ajan YL:n konserttien loppunumero, jonka suomenmielinen yleisö halusi kuulla yhä uudestaan, kun taas kielitaistelun jyrkin vastapuoli tulkitsi sen vihamieliseksi hyökkäykseksi Suomen ruotsinkielisiä vastaan. Kun YL erosi vuonna 1883 omaksi kuorokseen, sen aatteelliseksi taistelulauluksi muodostui Genetzin Herää Suomi!, jota ruotsinkieliset kutsuivat häväistyslauluksi. Aina 1930-luvulle saakka Herää Suomi! oli poikkeuksellisen vaikuttava kulttuurisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen väline. Vasta sotien jälkeen se on muuttunut historialliseksi (Klinge 1982: 186-187).

[44] Siellä kehittyi aatesuunta, joka yhdisti karelianistisen kansallisen ideologian luterilaiseen lähetykseen. Siellä käytiin kirjaimellisesti kamppailua uskonnollisesta ja kansallisesta identiteetistä ortodoksisten venäläisten ja suomalaiskansallisten luterilaisten välillä.

[45] Klinge 1982: 94.

suoritti tehtävänsä [Volkmann: Serenade] jommoisellakin taidolla, vaikkakin sen paremminkin olisi voinut tehdä" (W 15.11.1895). Ei ole tietoa siitä, montako yhteissoittoa tällä tilapäisesti suurennetulla orkesterilla oli. Todennäköisesti kustannussyistä pietarilaiset soittajat tulivat junalla vasta aamulla, joten koko orkesterilla oli vain yksi yhteisharjoitus.

Tammikuussa 1896 oli toinen sinfoniakonsertti. Solisteina olivat pietarilaiset kaksoissisarukset Angelique ja Gabrielle Christmann, jotka lauloivat ooppera-aarioita ja duettoja. Orkesterinumeroina olivat *Schumannin Sinfonia nro 4 d* ja Tshaikovskin Juhla-alkusoitto 1812. Wiipuri arvioi, että ne ponnistukset, joita yhdistys ja sen orkesteri ovat tehneet tarjoamalla viipurilaisille arvokkaita taidenautintoja "alkavat jo kantaa kauniita hedelmiä; tuo viipurilaisille omituinen välinpitämättömyys ja kylmyys, kun on kysymyksessä tämä taidelaji, näyttää rupeavan katoamaan" (WS 18.1.1896). Konsertissa oli "miltei täysi huone" (W 19.1.1896). Myös Wiborgsbladetin arvostelija oli tyytyväinen; "ovanligt stort intresse från vår musikälskande allmänhets sida" (Wbl 18.1.1896). Erityisen tyytyväinen lehden arvostelija oli Schumannin sinfonian finaali-osaan.

Helmikuussa 1896 oli *Armas Järnefeltin sävellyskonsertti* avustajanaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja laulajatar Naëmi Starck. Ohjelmassa oli viisiosainen orkesterisarja ja sinfoninen runoelma Korsholma. Kahden pianosoolon lisäksi konsertissa oli neljä yksinlaulua. Tämä sävellyskonsertti oli Järnefeltin toinen esittäytyminen viipurilasyleisölle. Sanomalehti Wiipurin arvostelija oli iloinen siitä, että säveltäjä on suomalainen, "joka seisoo ensi rivissä niiden nuorten taitajain joukossa, jotka koettavat tuoda maallemme suomalaista musiikkia" (W 18.2.1896).

Maaliskuussa 1896 oli kauden kolmas sinfoniakonsertti. Siinä avusti Emil Sivorin johtama Lukkari-urkurikoulun miesköörі. Orkesteri soitti *Haydnin Sinfonian nro 100* (Militaire) ja kuoro lauloi muutaman mieskuorolaulun. Konsertissa Raatihuoneen sali oli täysi ja "ohjelma kuulemisen arvoinen. Orkesterin esitykset osoittivat melkoista edistystä entisestään" (W 27.3.1896). Wiborgsbladet antoi tunnustusta Musiikinystävien johtokunnalle siitä työstä, mitä se oli saanut aikaan paikkakunnalla. (Wbl 27.3.1896). Valitettavasti useimmista kansankonserteista ja helppotajuisista ei ollut saatavissa ohjelmatietoja.

Anniskeluyhtiön voittovaroista myönnettiin jälleen kaupungin 'soittokunnalle' 12 500 markkaa (WS 18.4.1896). Huhtikuussa oli VMY:n kokous, jossa valittiin sääntöjen 5 §:n mukaan yhdistykselle uudet toimihenkilöt ja keskusteltiin yhdistyksen "vastaisesta toiminnasta". (WS 20.4.1896).

Kauden 1895-1896 konserttikauden aloitti Aino Achtén[46] konsertti 5.9. säestäjänään nuori viipurilaispianisti Ernst Mielck. Syyskuussa konsertoi myös Elin[47] ja Ossian Fohström. Lokakuussa konsertoi Adolfine (Adée) Leander,[48] josta Wiipurin Sanomien arvostelija ei antanut kovin hyvää

---

[46] *Aino Achté* (1876-1944), myöhemmin Ackté, suomalainen ooppera- ja konserttilaulajatar (sopraano), Lorenz ja Emmy Achtén tytär ja Irma Tervanin sisar. Aikansa juhlituimpia oopperalaulajia ja suomalaisen oopperataiteen uranuurtaja. Aloitti opiskelunsa äitinsä laulajatar Emmy, os. Strömer, johdolla. Ensikonsertti 17-vuotiaana 10.11.1893, 18 vuotiaana hyväksyttiin 197 hakijasta Pariisin konservatorioon Edmond Duvernoyn laululuokalle. Kiinnitys Pariisin Suureen Oopperaan ja vuosina 1904-1906 kiinnitys New Yorkin Metropolitan-oopperaan. Lopetti vuonna 1913 ulkomaiset esiintymiset. Yhdessä Oskar Merikannon ja Edward Fazerin kanssa perusti 1911 Helsinkiin Kotimaisen (Suomalaisen) Oopperan. Vuosina 1938-1939 Suomalaisen Oopperan johtajana. Kesäisin 1912-1916 ja 1930 järjesti oopperanäytäntöjä Olavinlinnassa (OIMTSK 1/29-30 (H-I Lampila), Klemetti 1949: 332-334, Heikinheimo 1955: 7-8, Pylkkänen 1958: 389-397, Leppänen 1963, Reenkola 1976, Osborne 1984: 9-10, Pakkanen 1988, Heikinheimo 1995: 478-479).

[47] *Elin Fohström-Tallqvist* (1868-1949), suomalainen ooppera- ja konserttilaulajatar, taiteilijanimi Elina Vandár, laulajatar Alma Fohströmin ja sellisti Ossian Fohströmin sisar, opiskeli ensin sisarensa Alman kustannuksella Firenzessä 1886-1887 ja Pariisissa 1888-1889, ensikonsertti Helsingissä 1887, 1890 laaja konserttimatka Venäjälle ja Baltian maihin ja myöhemmin laajoja konserttikiertueita, avioiduttuaan 1897 professori Hjalmar Tallqvistin kanssa jätti vähitellen taiteellisen uransa esiintyen sen jälkeen vain hyväntekeväisyystilaisuuksissa (OIMTSK 2/284 (E. Marvia), Eibe 1958: 292-296, Osborne 1984: 149-150).

[48] *Adolfine (Adée) Leander-Flodin*, 1873-1935, suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli Helsingin Konservatoriossa (Ojanperä), 1893-1898 Pariisissa (Laborde). Saavutti tunnustusta koloratuurilaulajana ja lied-tulkitsijana. Vuosina 1897-1898 oli kiinnitettynä Pariisin Opéra-Comiqueen. Laulunopettajana Buenos Airesissa 1908-1921. Puoliso vuodesta 1900 musiikkikirjailija, säveltäjä ja musiikkikriitikko Karl Flodin (1858-1925), aikansa etevimpiä. Karl Flodin

kuvaa. "Laulajattaren ääni on tosin pieni, mutta hopean heleä ja jonkin määrin koulutettu. Taiteellisen innostuksen, mielisimme sanoa, intohimon puute vaikuttaa sen, ettei hän saa yleisöä temmatuksi mukaansa." Arvostelija oli myös harmissaan siitä, että ohjelmistossa ei ollut yhtään suomalaista laulua, sillä sen "puute tuntui oudolta ja tunnetta loukkaavalta" (WS 18.10.1895). Lokakuussa konsertoi Raatihuoneella ja Kansakoulun juhlasalissa amerikkalainen "Fisk Jubilee Singers", neekerilaulajat, jotka lauloivat "mm. orjien kansanlauluja,[49] joita koskaan ei ole kuultu ennen Suomessa" (WS:n ilmoitus 25.10.1895). Pietari-Paavalin kirkossa oli joulukuussa 1895 joulukonsertti köyhien hyväksi. Konsertissa esiintyivät Naëmi Starck, Anna Wärnhjelm, konsuli Edvin Ekström, insinööri Edvard Pacius ja kirkon kuoro johtajanaan ja urkusäestäjänä Theodor Sörensen.

Kevään 1896 konserttikauden aloitti Böömiläinen jousikvartetti. Emil Sivorin johtama Kansallisnaiskööri konsertoi helmikuussa. Helmikuussa konsertoi myös saksalainen pianotaiteilija Emil Sauer[50] ja 16-vuotias viuluniekka Kostia Dumtscheff. Suomenkieliset lehdet tiesivät kertoa, että viulukonsertti kokosi lähinnä Viipurin venäjänkielistä väestöä. Maaliskuussa oli taas vuorossa Ida ja Karl Ekman ja uudestaan huhtikuussa. Huhtikuussa konsertoi myös viipurilaissyntyinen bassobarytoni Hjalmar Frey. Kevät oli luonnollisesti viipurilaisten ja vierailevien kuorojen konsertoimisen aikaa. Huhti- toukokuussa konsertoivat Emil Sivorin Kansallisnaiskööri, Kotkan kööri johtajanaan Alexander Schröder, ruotsalaiset kvartettilaulajat ja Akademiska Sångföreningen johtajanaan Gösta Sohlström.

Viipurissa oli 22-23.6.1896 suuret juhlallisuudet, kun *tsaari Nikolai II kruunattiin*. Koko kaupunki oli juhlaliputettu ja julkiset rakennukset koristettu havuköynnöksin. Kaikissa kirkoissa oli juhlajumalanpalvelukset. Pietari-Paavalin kirkossa esitettiin Theodor Sörensenin säveltämä Kruunauskantaatti ja ortodoksiseen Kristuksen kirkastuksen kirkkoon osallistui lähinnä venäläisiä sotaväen osastoja. Sotilasparaatiin osallistui 3 800 miestä.[51] Viipurin työväenyhdistys pani toimeen juhlan kunniaksi juhlakulkueen, joka kulki Työväentalosta Espilän puistoon. Tohtori J. A. Lylyn[52] juhlapuheen jälkeen kohotettiin eläköön-huuto vasta kruunatulle hallitsijaparille. Sitten torvisoittokunta soitti Keisari-hymnin ja Maamme-laulun. Tämän jälkeen juhlakulkue suuntasi kulkunsa Huusniemeen. Myöhemmin Espilän puistossa esiintyivät Wiipurin pataljoonan soittokunta ja venäläinen soittokunta. Seurahuoneella oli vielä juhlapäivälliset ja ilta huipentui ilotulitukseen.

Kruunajaispäivän kohokohta oli kuitenkin Kansallisnaisköörin juhlakonsertti kello 8 i. p. Kansakoulun juhlasalissa, jossa kuoron ensimmäinen sopraano esiintyi Aino-puvuissa, toinen sopraano Jääsken kansallispuvuissa, ensimmäinen altto Äyräpään puvuissa ja toinen altto lappalaispuvuissa. Ohjelma alkoi Keisari-hymnillä ja Maamme-laululla. Pääasiassa laulettiin suomalaista musiikkia (Merikanto, Krohn, Collan, Wegelius) ja Emil Sivorin sovittamia

---

oli Robert Kajanuksen serkku (OIMTSK 4/25 (G. Dahlström), OIMTSK 2/280 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 200, Fortelius 1958:356-361, Osborne 1984: 250, Vainio 2002: 133).

[49] *Negro spiritual*, nimitys, jolla tarkoitetaan Yhdysvaltain neekeriväestön keskuudessa orjuuden aikana syntyneitä hartauslauluja ja näiden myöhäisempiä muunnelmia (OIMTSK 4/406).

[50] *Emil Sauer* (1862-1942), saksalainen pianotaiteilija, pianopedagogi ja säveltäjä. Opiskeli Moskovan Konservatoriossa Nikolai Rubinsteinin johdolla 1879-1881 ja 1884-1885 Franz Lisztin johdolla. Saavutti kuuluisuutta Chopinin, Schumannin ja Lisztin pianomusiikin eleganteilla ja viimeistellyillä tulkinnoillaan. Arvostettuna opettajana johti 1901-1907 ja 1914-1922 Wienin musiikkiakatemian mestariluokkaa (OIMTSK 5/140).

[51] Uudessa raittiusravintolassa ruokittiin kaupungin köyhiä, jonne oli katettu kuusi pitkää pöytää. Kaupungin 760 köyhälle tarjottiin paikallisten sanomalehtien mukaan hyvää hernekeittoa leivän, kaljan ja piirakoiden kera. Jälkiruuaksi tarjottiin vielä kahvia ja vehnäleipää. Myös kaupungin vaivaistalolla oli pieni juhlatilaisuus.

[52] *Julius Anshelm Lyly* (1856-1903), vuoteen 1883 Bergh, koulumies ja poliitikko, fil. tri, Viipurin Klassillisen lyseon latinan ja kreikan lehtori 1889-1903, Viipurin kaupunginvaltuuston jäsen 1896-1899 ja 1900-1903, Viipurin työväenyhdistyksen pj 1891-1903, Kagaalin (ensimmäisen sortokauden aikana syntynyt vastarintajärjestö) johtomiehiä Itä-Suomessa, Viipurin Sanomien toimittaja 1889-1893 yhdessä Matti Kurikan kanssa, päätoimittaja 1893-1901. Lehti ajoi nuorsuomalaisuuden ja kansanvaltaisuuden asiaa, vaati työväen taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman parantamista ja taisteli rohkeasti sortovaltaa vastaan. Teki itsemurhan saatuaan tiedon karkotuksesta. Viipurissa pidetyt hautajaiset muodostuivat valtavaksi surujuhlaksi (Heikinheimo 1955: 479, Laati-Blomstedt-Havu-Poijärvi 1961: 318).

kansanlauluja. Samana päivänä oli myös samassa paikassa kello 5 i. p. Wiipurin venäläisen seuran järjestämä juhlakonsertti, jossa esiintyi 50-henkinen sekakööri. Juhlia jatkettiin vielä Tervaniemellä kuorolaulun ja tanssin merkeissä. Molemmista konserteista oli Wiipurin Sanomissa tavallista suuremmat ilmoitukset 24.5. Vastuunalaisissa viipurilaisissa piireissä ymmärrettiin, että kansallisen kehityksen ja suhteellisen vapauden edellytyksenä oli lojaalisuus Venäjää kohtaan. Muitta mutkitta yhdyttiin niin Keisari-hymniin kuin Maamme-lauluunkin.

4.4. Ahdingon alkusoitto Robert Moserin kolmannella kaudella

Robert Moserin kaudella 1896-1897 elettiin suuren ahdingon alkusoiton aikaa. Ruususen unta nukkuva Suomi herätettiin vähitellen suurvaltapolitiikan realistiseen arkipäivään. Suomalaiset eivät nähneet ajan merkkejä eivätkä osanneet ajatella, että Suomeen kohdistuneen paineen saattoi aiheuttaa Venäjän ulkopolitiikan käänne. Armeijan johto alkoi pitää Suomea ensisijaisen tärkeänä Pietarin puolustusvyöhykkeenä. Nyt se koettiin ammottavana aukkona, monella tapaa epäluotettavana ja heikkona.

Viipurin Musiikin Ystävien vuosikokouksessa syyskuun lopulla 1896 keskusteltiin ja päätettiin alkavan kauden orkesteritoiminnasta. Toimintaa päätettiin jatkaa edelleen samanlaisena kuten ennenkin. Uutuutena pyrittiin siihen, että yhdistyksen sekakööri avustaisi Naëmi Starckin johdolla mahdollisimman usein.[53] Orkesterin jäsenistöön oli liittynyt kaksi sellistiä, herrat Kühn ja Küku, joista viimeksi mainittu on viimeksi soittanut Libaun orkesterissa (WS 2.10.1896). Kaudella 1896-1897 oli tarkoitus järjestää neljä sinfoniakonserttia. Syyskaudella orkesterissa avusti italialainen viulisti Armando Zaniboni, josta tuli erittäin suosittu ja arvostettu viipurilaisten musiikinharrastajien keskuudessa, joka "lyhyellä täällä olollaan on saavuttanut viipurilaisten täydellisen suosion" (WS 17.11.1896). Kansankonserteissa ja populäärikonserteissa hän soitti useita taiturikappaleita. Wiipurin Sanomissa tapahtui se muutos, että konserttien ohjelmat mainittiin "Kulttuuri- ja kirjallisuus-palstalla". Myös ohjelmia mainittiin paikallisissa sanomalehdissä huomattavasti paremmin kuin edellisenä kautena.

Marraskuussa 1896 oli ensimmäinen sinfoniakonsertti, jossa oli solistina Abraham Ojanperä[54] laulaen ooppera-aarioita. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 3 Es* (Eroica). Vaikka varsinkin jousisoittajien lukumäärää oli lisätty, täytyi se kuulostaa arvostelijoiden mielestä kuitenkin vajavaiselta, sillä "Eroica on tarkoitettu mieslukuisammalle orkesterille kuin täkäläinen satunnaisten lisävoimienkin kera onkaan. Vaan yhtä kaikki onnistui se orkesterin nykyisellä erinomaisella johdolla, etenkin yhteissoiton kautta varsin erinomaisesti" (WS 13.11.1896). Sanomalehti Wiipuri suhtautui sinfoniakonserttiin kuitenkin aika kriittisesti ja valitteli sitä, että orkesteri oli ottanut "alkukappaleeksi ylen vaikean tehtävän". Arvostelijan mukaan ei riitä soiton puhtaus ja tarkkuus, "vaan siihen on puhallettava eloa ja sielua, jotta kappaleen sisällys kuulijalle tulisi aivan selväksi. Juuri tämä on meidän orkesterimme heikoin puoli" (W 14.11.1896).

---

[53] Näin ei kuitenkaan ohjelmatiedoista päätellen tapahtunut. Toiminta tyrehtyi Neëmi Starckin muutettua miehensä kanssa Sortavalaan vuonna 1898.

[54] *Abraham Ojanperä* (1856-1916), suomalainen oopperalaulaja (basso) ja laulupedagogi, aikansa johtava suomalainen laulutaiteilija. Valmistui kansakoulun opettajaksi Jyväskylän seminaarista ja sai Helsingistä laulunopettajan toimen suomenkielisissä kansakouluissa ja opiskeli samanaikaisesti Naëmi Ingmanin johdolla (Viipurissakin vaikuttanut Naëmi Starck). 1882 ensikonsertti, jonka jälkeen opiskeli Dresdenissä kolme vuotta. Varsinainen elämäntyö laulunopettajana Helsingin Musiikkiopistossa 30 vuoden ajan. Teki lukuisia opintomatkoja 1880-luvun lopussa Berliiniin ja Pariisiin. Vuodesta 1892 Helsingin uuden Johanneksenkirkon kanttoriksi (urkurina Oskar Merikanto) ja 1896 yliopiston kirkkolaulun opettajaksi. Muhkeine äänivaroineen alansa keskeinen taiteilija, niin oopperoiden kuin oratorioidenkin itseoikeutettu bassosolisti (OIMTSK 4/478-479 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 557, Falck 1958: 230-237, Osborne 1984: 327, Tahkola; kirjallinen työ, SA 1995, Heikinheimo 1995: 485).

Tammikuun lopulla 1897 oli toinen sinfoniakonsertti. Orkesterin päänumerona oli *Gaden Sinfonia nro 4*. Orkesterin soolosellisti Kühn soitti Volkmannin Sellokonserton. Sanomalehti Wiipurin arvostelija oli konserttiin muuten tyytyväinen, mutta valitteli jälleen orkesterin pienuutta. "Niin pieni orkesteri ei aina voi saada esille niin kaunista orkesterisointua kuin musikaalinen korva vaatisi" (W 23.1.1897). Arvostelija oli tyytyväinen sellosolisti Kühnin musikaalisuuteen ja tekniikkaan. "Hänen äänensä on kaunis, vaan siitä puuttuu loistoa ja suurempaa voimaa. Kumminkin voimme iloita siitä, että orkesterissamme löytyy niin hyvä sellonsoittaja" (W 23.1.1897).

Kolmas sinfoniakonsertti oli *Franz Schubert-konsertti* helmikuussa 1897, sillä 31.1. tuli kuluneeksi sata vuotta hänen kuolemastaan. Konserttiin oli vaikeaa löytää Schubert-laulajaa, joka laulaisi Schubertin liedejä! Illan laulusolisti Ida Flodin joutuikin laulamaan Heidenrösleinin lisäksi Sjögreniä ja Bizetä. Säestäjänä oli ilmeisesti Karl Höckert. Orkesterin päänumerona oli Sinfonia nro 8 h (Keskeneräinen). Orkesterin jousikvartetti soitti Andante-osan jousikvartetosta Der Tod und das Mädchen. Kauden neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti oli Tshaikovski-konsertti huhtikuussa 1897. Pietarilainen Sofie Kraindl soitti ensimmäisen osan Pianokonsertosta b ja orkesterin päänumerona oli *Sinfonia nro 6 h* (Pathétique). Sinfoniakonserttiin oli saapunut jälleen vähän väkeä. "Emme voi käsittää mistä tämä anteeksiantamaton välinpitämättömyys johtuu, että yleisö näin kylmästi kohtelee tällaisia musiikki-iltamia – pitäisihän päinvastoin osoittaa kiitollisuutta niille, jotka suurilla uhrauksilla panevat näitä toimeen, siten koettaen kohottaa soittotaidetta paikkakunnallamme, mutta niin ei näy olevan laita ainakaan täällä Viipurissa" (WS 2.4.1897).

Kauden 1896-1897 runsaasta konserttitarjonnasta mainittakoon nuoren 17-vuotiaan Kaarle Saarilahden[55] urkukonsertti 20.9. Vanhassa suomalaisessa eli Maaseurakunnan kirkossa. Siellä oli J. A. Zachariassenin vuonna 1887 valmistuneet 27-äänikertasilla urut.[56] Saarilahti konsertoi opettajansa Oskar Merikannon ja Lukkari-urkurikoulun "suosiollisella avustuksella". Nuori Dresdeniin lähtevä urkuri soitti mm. Lisztin Preludin ja fuugan BAHC. Sanomalehti Wiipurin arvostelija huomautti, että turhaan eivät ole pääkaupungin lehdet kehuneet Saarilahden soittoa. "Paha vaan, että kirkon urut ovat niin huonot, ettei niillä kykene saamaan mitään tyydyttävää aikaan" (W. 22.9.1896). Syyskuussa konsertoi myös Aino Achté säestäjänään Karl Höckert. Konsertin toisen osan alussa Ernst Mielck soitti säveltämänsä Fantasian viidestä eri suomalaisesta kansanlaulusta. Marraskuussa esiintyi pianisti Teresa Carreno[57] antaen kaksi konserttia. Joulukuussa oli kamarimusiikki-konsertti Raatihuoneen salissa, jossa soittivat pianisti Ernst Mielck, sellisti A. Wierzbilowitsch ja viulisti G. Hildebrand. Saksalainen pianotaituri Alfred Reisenauer[58] konsertoi joulukuussa 1896.

Kevätkauden 1897 konserttikaudesta mainittakoon Alfred Reisenauerin toinen konsertti helmikuussa. Maaliskuussa konsertoivat viulisti Franz Ondricek, barytoni Anton Sistermans ja viipurilaisen Anna Forsténin johdolla opiskellut laulajatar Evi Nyholm. Maaliskuun lopussa oli kamarikonsertti, jossa esiintyivät Anton Rubinsteinin oppilas, pianisti M. Therminsky, armenialaissyntyinen viulisti J. Nalbandian ja sellisti A. Wierzbilowitsch.

---

[55] *Kaarle Saarilahti* (1879-1950), suomalainen urkutaiteilija, opiskeli Helsingin Kanttori-urkurikoulussa ja jatkoi opintojaan Dresdenin konservatoriossa. Toimi myöhemmin opettajana Viipurin lukkari-urkurikoulussa ja konsertoi eri puolella Suomea opettajansa Oskar Merikannon kanssa. Toimi urkurina Vaasassa 1906-1922, mutta joutui luopumaan tehtävistään parantumattoman sairauden takia. Gösta Stråhle (1894-1965) oli vt. urkurina 1922-1947 ja vakinaisena urkurina 1947 alkaen. Merikanto hankki kesäasunnon Ruovedeltä vieraillessaan lahjakkaimman oppilaansa Kaarlo Saarilahden kotitalossa 1896 (Vaasan suomal. seurakunnan kirkkohallintokunnan ptk 5.11.1947 §§ 3-4, Suomalainen 1950: 73, Kirkkomusiikkilehti 4/1950: 18, Heikinheimo 1995: 266, 289).

[56] Uruissa oli mekaanis-pneumaattinen Barker-koneisto, urkujen hallinta pneumaattinen (Valanki 1977: 502).

[57] *Teresa Carreno* (1853-1917), venezuelalainen pianisti, josta tuli elinaikanaan legendaarinen pianisti. Konsertoi Euroopassa 1865-1866, mutta varsinainen läpimurto tapahtui 1880-luvulla ja teki konserttimatkoja suurimpaan osaan maapalloa. Sävelsi pianomusiikkia ja jousikvarteton, esiintyi myös laulajana (OIMTSK 1/557).

[58] *Alfred Reisenauer* (1863-1907), saksalainen pianotaiteilija, Franz Lisztin oppilas, yksi aikansa maineikkaimmista pianisteista, konsertoi ja oleskeli usein Suomessa pohjoisosia myöten. Leipzigin Konservatorion mestariluokan opettajana 1900-1906 (OIMTSK 5/28, Virtanen 1960: 316-320).

Viipurin teatterissa oli 18-26.2.1897 italialaisen oopperaseurueen esittämänä todellinen rautaisannos oopperaa – yhdeksän eri oopperaa. Kaikki konserttitoiminta oli tuolloin keskittynyt Viipurin teatteriin ja VMY:n orkesteri oli todella kovilla, kun joka ilta oli eri oopperateos. Viipurissa esitettiin tuolloin Ponchiellin La Gioconda, Donizettin La Favorite ja Lucia di Lammermoor, Gounodin Faust, Thomasin Mignon, Leoncavallon Pajatso, Mascagnin Cavalleria rusticana, Verdin Rigoletto, ja viipurilaisten pyynnöstä vielä Verdin Otello.

Toukokuussa oli runsaasti kuoro- ja soittokuntamusiikkia konserttisaleissa ja kaupungin lukuisissa puistoissa. Vappuna soitti Viipurin torvisoittokunta Esplanadin paviljongilla ja seuraavana päivänä Urkurikoulun mieskuoro esitti Tervaniemen puistossa suomalaista musiikkia. Myös muut Sivorin kuorot konsertoivat ahkerasti toukokuussa. Kesäkuussa konsertoi Ylioppilaskunnan Laulajat Kansakoulun juhlasalissa "kansan sivistyksen edistämiseksi Wiipurin läänissä".

Viipurilaiseen musiikkikulttuuriin kuului myös oleellisena osana ruotsinkielinen mieskuoro. Ruotsinkielisillä oli käytännössä valta-asema, vaikka enemmistö kaupunkilaisista olikin suomenkielisiä. Kuoron puuhamiehinä toimivat hovioikeuden viskaali Alexander Schröder[59] ja pataljoonanlääkäri Ivar Wallgren. Perustajajäseniin kuuluivat myös varatuomari Hj. Hellström, joka toimi kuoron puheenjohtajana vuosina 1887-1919. Harjoitukset aloitettiin jo vuonna 1895. Mieskuoron edeltäjä Viipurin mieskvartetti johtajanaan Alexander Schröder lauloi Viipurin Musiikin Ystävien populäärikonsertissa joulukuussa 1896. Mieskuoro otti nimekseen *Wiborgs Sångar Bröder* (WSB).[60] WSB:n ensimmäinen kevätkonsertti oli toukokuussa 1897 Kansakoulun juhlasalissa "hyvää tarkoitusta varten" ja johtajana toimi Alexander Schröder. Raatihuoneen sali oli täynnä uteliasta yleisöä. Konsertti oli suuri menestys ja kun konsertin viimeinen numero päättyi, ei suosionosoituksista ollut tulla loppua. Konsertin jälkeen kuorolaiset johtajineen kokoontuivat karonkkaan Seurahuoneelle. Siellä kuoron jäsenistö ojensi Schröderille hopeisen kahvikaluston kiitoksena työstä, jonka hän oli kahden vuoden aikana tehnyt. Schröder hyvästeli kuoroaan sanoin "tack, och paa gjensyn till höst". Toisin kuitenkin kävi. Ankara tauti vei 36-vuotiaan Schröderin tuonen tielle.[61] Murhe ja huoli valtasi kuorolaiset, varsinkin, kun Iwar Wallgren oli saanut siirron Helsinkiin. Pelastavana enkelinä oli kuitenkin arkkitehti Allan Schulman.[62], joka taitavana kuoromiehenä lupautui jatkamaan työskentelyä WSB:n parissa.

4.5. Robert Moser luopuu kapellimestarin toimesta

Kauden 1897-1898 ensimmäinen kansankonsertti oli vasta 11.10.1897, koska osa orkesterin puhaltajista oli vielä tulossa Viipuriin. Siitä huolimatta konserttiin saapui 550 kuulijaa! Orkesterin

---

[59] *Alexander Schröder* (1861-1897), Wiborgs Sångar Bröderin perustajajäseniä ja sen laulunjohtajana keväällä 1897, varatuomari ja Viipurin hovioikeuden viskaali, toimi myös suomenkielen kääntäjänä, kuoli yllättäen 17.8.1897 vain 36-vuotiaana, haudattu Viipurin Sorvalin hautausmaalle (Leinonen 1997: 15).

[60] Tätä nimeä kuoro kantoi 22 vuotta eli vuoteen 1919, jolloin kuoron nimeksi otettiin Viipurin Laulu-Veikot ja kymmenen vuotta myöhemmin Viipurin Lauluveikot. Laulukunnan ohjelmistokielenä ovat olleet sekä ruotsi että suomi vuoteen 1929 saakka, jolloin kuoro muuttui yksinomaan suomenkieliseksi (Leinonen 1997: 15).

[61] Leinonen 1997: 16.

[62] *Allan Schulman* (1863-1937), viipurilainen arkkitehti vuodesta 1897 ja lopulta Viipurin lääninarkkitehti vuosina 1915-1932. Oli maamme etevimpiä kuoronjohtajia. Jo opiskeluaikanaan 1888-1889 ja 1891-1892 toimi YL:n laulunjohtajana. Toimi myös mieskuoro MM:n (Muntra Musikanter) laulunjohtajana. WSB:n laulunjohtajana 1897-1922. Nya Pressenin musiikkiarvostelija, nimimerkki -x- . Schulmanin suunnittelemista rakennuksista Viipurissa mainittakoon Viipurin osuusliike Otso Punaisenlähteen torilla (1903), Häkli & Lallukan kansallisromanttinen graniittitalo (1906) ja Uuden suomalaisen yhteiskoulun myöhäis-jugendtyylinen koulurakennus (1911) (Gardberg-Welin 1996: 88-90, Leinonen 1997: 17-18, Ranta-Mayer 2003: 22).

konserttimestarina oli Böbell ja koko kaudella orkesterissa oli soolosellistinä Ossian Fohström.[63] Sanomalehti Wiipuri oli tyytyväinen, "sillä hra Fohströmin nimi on kaikille tuttu, emme tarvitse muuta mainita hänestä kuin että hän on suomalainen" (W 14.10.1897). Kauden ensimmäinen sinfoniakonsertti tai niin kuin ilmoituksissa mainittiin 'Tilattu konsertti' oli marraskuussa 1897. Ossian Fohström soitti Saint-Saënsin Sellokonserton a ja orkesteri soitti *Beethovenin Sinfonian nro 1 C* ja Lisztin sinfoninen runoelma Les Préludes. Konserttiin oli jälleen saapunut vähän väkeä, vaikka "hra Moser johti jäntevästi ja ponnella ja orkesteri noudatti täsmällisesti johtajaansa" (WS 21.11.1897). Toinen Tilattu konsertti oli tammikuussa 1898. Siinä olivat solisteina Ida ja Karl Ekman. Konsertissa Ida Ekman lauloi miehensä säestämänä useita yksinlauluja ja Karl Ekman soitti pianosooloja sekä orkesterin kanssa Schubert-Lisztin Wanderer-fantasian. Orkesteri soitti Beethovenin Leonore-alkusoiton.

Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä Runeberg-juhla oli 5.2.1898. Yksinlaulua esitti viipurilainen laulajatar Hilda Martin. Ohjelmassa oli myös WSB:n mieskuorolaulua sekä "lausuntoa" suomeksi ja ruotsiksi. Lopuksi oli yleiset tanssit. Sakari Topelius kuoli 12.3.1898, minkä johdosta *Topeliuksen hautauspäivänä* järjestettiin Viipurissa kahdet surujuhlat. Eri kansalaisjärjestöjen juhlassa VMY:n orkesteri soitti Beethovenin Surumarssin Eroica-sinfoniasta. Rehtori Bergroth piti juhlapuheen. Lisäksi ohjelmassa oli yksinlaulua. Viipurin työväenyhdistyksellä oli oma surujuhlansa Työväentalolla, jossa Viipurin pataljoonan torvisoittokunta ja VTY:n laulukunta esitti neliäänisesti Topeliuksen virren 126[64] "Jos, Jeesus armaani et pysy luonani". Juhlapuheen piti tohtori J. A. Lyly ja lopuksi lauloivat kaikki yhdessä Topeliuksen virren 114[65] "O Jesus, Herran´ heräjä!".

Kolmas ja viimeinen Tilattu konsertti oli maaliskuussa 1898. Ossian Fohström soitti ensimmäisen osan Davidoffin Sellokonsertosta. Orkesterinumeroina oli Ernst Mielckin Konserttialkusoitto ja Tshaikovskin Serenadi jousille. Lehtiarvostelut valittelivat yleisön vähyyttä, vaikka orkesteriin oli hankittu lisävoimia Pietarista ja "orkesteri noudatti täsmällisesti johtajansa varmaa ja taitavaa johtoa" (WS 18.3.1898). Sanomalehti Wiipuri jatkoi ankaraa kritiikkiään, sillä konsertti "ei juuri ollut onnistuneimpia tämän musiikkikauden aikana. Emme tahdo sanoa, että orkesterin esitykset olisivat tavallista huonompia, vaan ne olivat ikäviä. Paljon mahdollista, että yleisön vähyys vaikutti tähän" (W 19.3.1898).

Viipurin ruotsinkieliset sanomalehdet Östra Finland (24.3. ja 28.3.) ja Wiborgsbladet (25.3., 27.3. ja 30.3.) kävivät palstoillaan taas kovaakin kädenvääntöä kolmannen sinfoniakonsertin jälkeen orkesterin tasosta ja kapellimestari Robert Moserin ynseästä suhtautumisesta viipurilaisiin. Hänen väitettiin sanoneen "Ah! I Viborg duger hvad som hälst!", johon Moser vastasi, että vihjailut ovat "illvillig osanning"(Wbl 27.3.1897) päättäen vastineensa sanontaan: "Die schlechtsten Früchte sind es nicht, an denen die Wespen nagen".

Sanomalehti Wiipuri julkaisi 29.1.1898 mielenkiintoisen artikkelin *"Kotimainen taide"*, jossa kiinnitettiin huomiota siihen, että varsinkin musiikin alalla olemme vielä lapsipuolen asemassa.

---

[63] *Ossian Fohström* (1870-1952), suomalainen sellotaiteilija ja pedagogina miltei koko seuraavan suomalaisen sellistipolven kasvattaja. Fohström opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1888-1893 (Hutschenreuter) ja Brysselin konservatoriossa 1893-1895 (Edouard Jakobs) sekä teki tämän jälkeen vielä useita opintomatkoja Saksaan ja Belgiaan. Hän oli eurooppalaista luokkaa oleva taiteilija; 1895 hän voitti Brysselissä kansainvälisen sellokilpailun. Vuosina 1897-1903, 1905-1908 ja 1911-1914 Fohström oli Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterin soolosellisti ja orkesterikoulun opettaja. Välivuodet 1903-1905 hän toimi sellonsoiton opettajana Edinburghissa ja 1908-1911 Vaasan orkesterin kapellimestarina, minkä ohessa hän teki sisarensa Alma Fohströmin kanssa pitkiä konserttimatkoja, mm. Venäjän eri osiin aina Siperiaa myöten. Ossian Fohströmin sisar oli myös laulajatar Elin Fohström. Vuosina 1914-1935 Fohström toimi Helsingin kaupunginorkesteriin soolosellistinä ja vuosina 1914-1935 Helsingin konservatorion, sittemmin Sibelius-Akatemian sellonsoiton opettajana ja vuosina 1941-1943 professorina. Hänen soitolleen oli ominaista taituruuteen kehitetyn tekniikan ohella erinomaisen täyteläinen ja kaunis sellonääni, joka valoi sielukkuutta ja hehkua hänen soittoonsa (OIMTSK 2/283 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 201, Marvia 1958: 318-323, Marvia-Vainio 1993: 245, Heikinheimo 1995: 480).

[64] Vuoden 1886 virsikirja.

[65] Vuoden 1886 virsikirja.

Orkesterissamme soittaa pääasiassa ulkomaalaisia soittajia, "orkesteri tosin soittaa erinomaisen hyvin, vaan joka on muistuttamassa siitä, että me suomalaiset olemme vielä nuori kansakunta, joka vaivoin herää omia etujamme valvomaan sivistyksen eri haaroilla". Kirjoituksessa todettiin, että musiikin, kuten muidenkin taidelajien, täytyisi muuttua kansalliseksi, "jokaisen kansalaisen omaksi asiaksi, jota hän suojelee ja holhoaa". Vasta sitten, kun musiikki "ottaa näppäilläkseen kotimaisten tunteiden kieltä, vasta silloin se voi niitä lämmittää, innostaa ja jalostaa, ja vasta silloin se täyttää niitä suuria vaatimuksia, joita kotimaiselle musiikille taiteena täytyy antaa". Kirjoittaja totesi, että kansastamme löytyy "kaikki edellytykset, joita vaaditaan sen kehittymiseksi musikaalisesti sivistyneeksi kansakunnaksi". Lopuksi kirjoittaja kehotti Musiikin Ystäviä ryhtymään tarvittaviin uudistuksiin tulevaa soittokautta varten eli perustamaan orkesterin yhteyteen *orkesterikoulun* kotimaisten soittajien kouluttamiseksi. "Se kylvö toisi varmaan rikkaan sadon kansalliselle taiteellemme". (W 29.1.1898). [66]

Wiipurin Sanomissa oli maaliskuussa 1898 artikkeli *"Vuotuinen orkesteri Wiipuriin"*. Kirjoituksessa kiinnitettiin aivan oikeutetusti huomiota siihen epäkohtaan, että orkesteri toimi vain lokakuusta huhtikuun loppuun, jolloin orkesterin jäsenet hajaantuvat kuka mihinkin. Juuri kun kauden lopulla orkesterin yhteensoitto oli saatu tyydyttäväksi, orkesteri hajosi ja lokakuun alussa orkesteriin tuli "usein uusia jäseniä, jopa sellaisia, jotka eivät ennen ole ottaneet osaa yhteissoittoon". Kirjoittaja totesi, että "kesäkuukausiksi, kun kesävieraiden tulva yhä kasvaa ja kun tähän saakka orkesterin soitosta on saanut nauttia varakkaampi kansanosa, joka kesäksi muuttaa maalle, tulisi kesäsoiton kautta koko kaupunkimme yleisö osalliseksi virkistävästä huvista. Soittoa esitettäisiin pääasiassa kaupungin puistoissa" (WS 31.3.1898). Kirjoittaja totesi vielä, että Musiikin Ystävät ovat jo vuosia toimineet kaupungin musiikkielämän kehittämiseksi, mutta rahat eivät riitä orkesterin kokovuotiseen toimintaan. Kaupungin puistoissa ovat kyllä paikalliset torvisoittokunnat soittaneet, mutta "tunnettu asia on, ettei sotilasmusiikki, jota saamme kuulla kesäisin, tyydytä vähempiäkään vaatimuksia tällä alalla. Muissa sivistysmaissa pienemmätkin kaupungit kuin Viipuri kustantavat soittokunnan". Espilän ravintoloitsija Albin Räsänen oli luonnollisesti innostunut ehdotuksesta ja pyysi valtuustolta lupaa rakentaa soittolava kesäravintolansa edustalle.

Robert Moser suhtautui näihin kirjoituksiin hyvin kriittisesti ja teki omat johtopäätöksensä. Sovittu neljäs sinfoniakonsertti jäi pitämättä. Kauden toiminta päättyi Soitannolliseen illanviettoon jo 19.4., jossa orkesterin lisäksi esiintyi Ossian Fohström säestäjänään Karl Höckert. Robert Moserin nimeä ei mainittu enää aikoihin missään yhteyksissä eli ilmeisesti konserttimestari Böbell johti kevään viimeiset konsertit. Virkatodistuksen mukaan Moserit poistuivat Viipurista 25.4.1898.

Syksyn konserttikauden 1897 aloitti Aino Achté.[67] Illan liput myytiin pikaisesti loppuun. Achtén konsertit saivat aina viipurilaiset hullaantumaan niin, että Wiipurin Sanomien mukaan "muusta ei puhutakaan kuin Aino Achté, Aino Achté ja Oletko saanut lipun?" (WS 11.9.1897). Sanomalehti Wiipurin mukaan oli ilahduttavaa nähdä Raatihuoneen sali tungokseen saakka täynnä. "Mutta tällä kertaa olikin konsertinantajana tuo kaikkein suosikki, tekisi mieli sanoa kaikkein lemmikki – neiti Achté" (W 11.9.1897). Konsertissaan Achté lauloi mm. Merikannon Kun päivä paistaa ja Miksi laulan? sekä Sibeliuksen Sen har jag ej frågat mera. Lokakuussa konsertoi suomalainen laulaja ja säveltäjä Axel von Kothen.[68] Oskar Merikannon urkukonsertti Uudessa kirkossa oli marraskuussa

---

[66] Sanomalehti Wiipurin ehdotus toteutui Armas Järnefeltin aikana syksyllä 1898. Tosin vasta kymmenen vuotta myöhemmin Erkki Melartinin toimesta syksyllä 1908 orkesterikoulu aloitti täysitehoisen toimintansa.

[67] Säveltäjä-kapellimestari Paul Vidal opetti Aino Achtélle säveltapailua Pariisin konservatoriossa. Hän oli hyvä ja pidetty opettaja. "Excusez-moi, mademoiselle Achté, mais est-que vous êtes déjà achetée?" (Joko teidät on ostettu?).Vidal kysyi tätä ties monennenko kerran ja räjäytti mahtavan naurun. Aino vastasi: "Pas encore" (Ei vielä). Hänen sukunimensä kustannuksella oli pilailtu jo riittämiin. Sana acheté (= ostettu) aiheutti ikäviä väärinkäsityksiä. Aino ei harkinnut uuden nimen ottamista, riitti kun h-kirjain vaihdettiin kooksi! (Pylkkänen 1958: 389, Reenkola 1976: 11, Pakkanen 1988: 106).

[68] *Axel von Kothen* (1871-1927), suomalainen säveltäjä ja laulaja. Opiskeli Helsingin Musiikkiopistossa 1894-1896 sävellystä (Wegelius) ja laulua (Ojanperä) sekä myöhemmin Roomassa, Pietarissa, Wienissä (viipurilaissyntyinen Filip

1897. Konsertissa avustivat sellisti Ossian Fohström ja Emil Sivorin johtama Lukkari-urkurikoulun miesköörі. Merikannon ohjelmistoon kuului mm. ensimmäinen osa Merikannon omasta sävellyksestä Sonata quasi Fantasia. Konsertissa oli runsaasti kuulijoita ja "hra Merikanto oli hyvällä soittotuulella ja oli hänen soittonsa läpeensä taiteellista" (WS 8.11.1897). Myös hyvin menestyksellinen oli Sven Scholanderin Bellman[69]-iltama kahtena iltana, sillä Raatihuoneen saliin "oli nähtävästi kokoontunut kaupunkimme vallassääty kaikkeudessaan, sillä raatihuoneen sali oli täpösen täynnä hymyilevää ja iloista yleisöä" (WS 9.11.1897). Marraskuun lopussa konsertoi viulisti Charles Gregorowitsch kahdesti pianistinaan Edvard Fazer.[70]

Kevään 1898 konserttikausi alkoi tammikuussa Pietari-Paavalin kirkon uusien J. A. Zachariassenin 25-äänikertaisten urkujen vihkiäiskonsertilla.[71] Urkusolisteina olivat kirkon oma urkuri Theodor Sörensen ja urkujen tarkastaja Louis Homilius.[72] Avustajina toimivat sellisti Ossian Fohström ja taiteilijapari Ida ja Karl Ekman. Uudet urut herättivät tietysti huomiota paikallisissa lehdissä. "Jokainen tietysti tahtoi kuulla kuinka uudet urut soivat sellaisen mestarin käsissä kuin professori Homilius. Ja myöntää täytyy, että tämä etevä urunsoittaja sai esille osaksi mainion kauniita sointuja, vaikka ääni uusissa uruissa ei meitä miellyttänyt. Kaipasimme siinä osaksi pehmeyttä, osaksi mahtavuutta" (W 16.1.1898).

Konsertteja olikin vuoden alussa niin runsaasti, että Wiipurin Sanomat tuskastui, koska yleisöä ei aina riittänyt konsertteihin. "Totta on, että konsertteja ja huveja meillä viime aikoina on ollut riittämiin saakka, mutta taiteilijan kuulu nimi ei voine kuitenkaan olla tekemättä vaikutustaan musikaaliseen yleisöömme" (WS 13.2.1898). Maaliskuussa jatkui konserttitahti entisellään, mainittakoon vain viulisti Willy Burmester ja itävaltalainen pianisti Alfred Grünfeld. Huhtikuussa lauloi kahdesti maineikas viipurilainen mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman.

Ensimmäisenä pääsiäispäivänä 1898 oli Pietari-Paavalin kirkossa kirkkokonsertti, jossa esiintyivät laulaja Hjalmar Frey ja uusien urkujen ääressä Theodor Sörensen. Sörensenin urkuohjelmistoon kuuluivat Gaden Konserttipreludi F, Sörensenin oma sävellys Marssi uruille ja Rinckin Fantasia. Hjalmar Frey lauloi viisi laulua. Uudet urut kiinnostivat myös paikallista lehdistöä. "Uteliaisuudella odotettiin konsertin alkunumeroa, sointuvaa Gaden Preludia, sillä kirkon uusia urkuja oli kehuttu oikeiksi taidekappaleiksi, joten sopi odottaa suuriakin. Heti alussa osoittautui kumminkin, etteivät urut voineet täyttää tämän sävellyksen vaatimuksia, voimaa ja täysiä ääniä" (WS 12.4.1898). Arvostelija totesi myös, että Uuden suomalaisen kirkon urut soivat paremmin ja täyteläisemmin. Kevään konserttitarjontaa rikastuttivat luonnollisesti huhti-toukokuussa pidettyjen lukuisten viipurilaisten kuorojen kevätkonsertit.

Forstén) ja Pariisissa (Colonne), Saksassa ja Roomassa. Helsingin Musiikkiopiston opettajana 1909-1924 (OIMTSK 3/531 (E. Marvia), Angervo 1958: 330-335, Angervo 1965: 362-367, Lappalainen 1994: 203-206).

[69] *Carl Michael Bellman* (1740-1795), ruotsalainen laulurunoilija. Isoisältään Bellman peri vanhan luutun, jota hän sittemmin käytti säestyssoittimena noin tuhannessa laulelmassaan. Mitään muodollista musiikkikoulutusta Bellman ei saanut, eikä hän koskaan oppinut merkitsemään nuotein sävelmiään. Laulajana ja runoilijana hän tuli tunnetuksi yksityisissä piireissä jo 1760-luvulla ja vuodesta 1774 hän esiintyi hovissa. Kustaa III:n ansiosta hänestä tuli hovisihteeri. Bellmanin hienoin teos, Fredmanin epistolat julkaistiin 1790 ja sitä seurasi vuotta myöhemmin Fredmanin laulut. Bellmanin taide perustuu parodiatekniikkaan, hän käyttää tuttuja melodioita uusien runojen pohjana (OIMTSK 1/336-337).

[70] *Edvard Fazer* (1861-1943), suomalainen pianisti, impressaari ja oopperanjohtaja. Aikanaan oopperaelämän keskeinen henkilö. Fazerin vanhemmat muuttivat Suomeen Sveitsistä 1850-luvulla. Opiskeli pianonsoittoa ensin Suomessa ja sittemmin Pietarin konservatoriossa ja piti ensikonsertin 20-vuotiaana. Perusti oman konserttitoimiston 1903. Vuonna 1911 perusti yhdessä Aino Acktén kanssa Kotimaisen Oopperan ja vuodesta 1914 Suomalainen Oopperan. Veli Konrad Fazer perusti 1897 musiikkikaupan (nykyisin F-musiikki). Sisar Naëma oli Willy Burmesterin puoliso ja toinen veli Karl Fazer perusti Fazerin makeistehtaan (OIMTSK 2/243 (L. Arvi P. Poijärvi), Heikinheimo 1955: 186, Parmet 1958: 269-281, Osborne 1984: 140-141, Heikinheimo 1995: 479-480).

[71] Entiset urut myytiin ja siirrettiin Ylitornion kirkkoon vuonna 1895 (Valanki: 1977: 502-503).

[72] *Louis Homilius* (1845-1908), Pietarin konservatorion saksalaissyntyinen urkujensoiton professori, opiskellut pianonsoittoa Anton Rubinsteinin ja sellonsoittoa Karl Davidovin johdolla.

4.6. Yhteenveto Robert Moserin kaudesta 1894-1898

Viipurin Musiikin Ystävien perustaminen

Viipurin Musiikin Ystävien perustaminen vuonna 1894 oli merkkitapaus Viipurin musiikkielämässä. Yhdistys antoi koko toiminnalle jatkuvuutta, vaikka se joutuikin ainaisesti taistelemaan avustuksista kaupungin kanssa eikä kannattajajäsentenkään lukumäärä ollut aina riittävä. VMY:n orkesterin kapellimestariksi valittiin saksalainen Robert Moser, joka oli jo huhtikuussa 1889 valittu edellisen Viipurin orkesterin johtajaksi, joten hänelle oli tuttua kaupungin orkesteritoiminta. Soittajat Moserin orkesterissa kaudella 1894-1898 olivat pääasiassa saksalaisia ja soittajia oli keskimäärin 18. Sinfoniakonsertteihin hankittiin kuitenkin täydennystä Pietarista, paikallisesta sotilassoittokunnasta ja viipurilaisista amatööreistä. Orkesterin pienestä koosta huolimatta sinfoniakonserttien ohjelmistoon kuului Beethovenin, Haydnin, Mozartin, Mendelssohnin ja Schumannin sinfonioita. Solisteiksi onnistuttiin hankkimaan kuuluisia kansainvälisiä ja kotimaisia muusikoita. Orkesterin ongelma oli vain se, että sen toimikausi kesti seitsemän kuukautta alkaen lokakuusta päättyen vappukonserttiin ja vuosittain kokoonpano muuttui toimikauden alettu lähes täysin. Kesäkuukausina soittajat saivat etsiä työtä kuka mistäkin. Robert Moser oli kesäisin kapellimestarina eri kylpyläorkestereissa ja ilmeisesti vei mukanaan parhaimmat soittajansa. Lokakuussa oli aloitettava kaikki alusta ja yhteensoitosta olikin sen tähden usein huomauttamista.

Orkesteri ei soittanut juurikaan suomalaista musiikkia

Kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien ohjelmisto käsitti entiseen tapaan lähinnä oopperaalkusoittoja ja kevyttä salonkimusiikkia. Suomalaista musiikkia oli hyvin vähän, joka johtuu ainakin osittain siitä, että sitä oli saatavilla ainoastaan käsikirjoituksina. Myös ohjelmalehtiset olivat ruotsin- ja saksankielisiä. Suomalaiset kävivät vielä huonosti konserteissa, vain sunnuntaiset kansankonsertit Kansakoulun juhlasalissa olivat suomenkielisten suosiossa. Torstai-illan Raatihuoneen helppotajuisiin, joissa istuttiin pienten pöytien ääressä, suomalaiset tulivat arkaillen, jos ollenkaan, koska siellä kokoontui viipurilainen seurapiiri. Helppotajuisissa konserteissa yhteinen kokoontuminen tarjoiluineen oli ainakin yhtä tärkeätä kuin musiikin kuuntelu.

Kansainvälisiä kuuluisuuksia vieraili Moserin aikaan runsaasti, myös suomalaisia laulutaiteilijoita ja kuoroja, mainittakoon vain Abraham Ojanperä, Aino Ackté, Adée Leander, Naëmi Starck, Ulkomaalaisista konsertoijista todettakoon pianistit Teresa Carreno, Alfred Grünfeld ja Emil Sauer sekä viulutaiteilija Willy Burmester.

Kansallisia juhlia

Robert Moserin aikana oli monia kansallisia juhlia, joihin viipurilaiset osallistuivat suurella joukolla. Toukokuussa 1895 järjestettiin konsertti, jossa kerättiin varoja Fredrik Paciuksen muistopatsaan pystyttämistä varten ja korostettiin samalla Paciuksen merkitystä suomalaisessa musiikkikulttuurissa. Maaliskuussa 1898 järjestettiin Sakari Topeliuksen hautauspäivänä surujuhla, joka kokosi kaikki viipurilaiset kansalaisjärjestöt ja 5.2.1896 alkaen järjestettiin vuosittain Runeberg-juhlat, jotka päättyivät yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Armas Järnefeltin sävellyskonsertit maaliskuussa 1895 ja helmikuussa 1896 herättivät suurta isänmaallista innostusta, varsikin, kun loppunumerona oli sinfoninen runoelma Korsholma, joka päättyy juhlavasti koraaliin Jumala ompi linnamme. Koraali saa voimakkaan isänmaallisen funktion – onhan siitä tullut yksi Suomen kansallisen olemassaolon ja taistelutahdon symboli. "Se vanha vainooja, kavala, kauhea, on kiivas, kiukkuinen, ja julma hirmuinen" on varmasti herättänyt muitakin assosiaatioita kuin uskonnollisia.

Suomalaisen kuorolaulun läpimurto

Pietarin läheisyys ja korostuneesti saksalais-ruotsalainen kulttuuriympäristö antoi Viipurin musiikkiriennoille oman leimansa 1890-luvulla. Sekalaisessa seurassa kuultiin puhuttavan useita kieliä; ruotsia, venäjää, saksaa, suomea ja jopa ranskaakin. Kaupungin asukkaista 2/3 oli kuitenkin suomenkielisiä. Viipurin kaupan ja teollisuuden kasvu houkutteli väkeä ympäröivältä maaseudulta ja kauempaakin sisämaasta. Suomenkieliset olivat perinteisesti muodostaneet kaupungin työtätekevän alaluokan. Vanha ruotsinkielinen eliitti oli tiukasti vallan kahvassa, niin myös Musiikin Ystävien johtokunnassa.

Suomalaisen kuorolaulun läpimurto alkoi vuonna 1887, jolloin Emil Sivorista tuli Viipurin suomalaisen seurakunnan urkuri. Sivorista tuli nopeasti Viipurin ja koko Karjalan kuorolaulun johtohahmo. Viipurilainen kuorolaulu esiintyi näyttävästi Viipurin laulujuhlilla kesällä 1889 ja 1895. Kuorolaulusta tulikin vähitellen nousevan suomalaisuusliikkeen vahva voimannäyte. Laulujuhlien poliittinen merkitys kasvoi, mikä ei miellyttänyt venäläisiä viranomaisia. 1890-luvun Suomessa elettiin voimakkaan kansallistunteen vallassa, karelianismin ja kansallisromantiikan hengessä.

Aleksanteri III:n kuolema ja Nikolai II:n hää

Marraskuussa 1894 levisi nopeasti Viipuriinkin uutinen keisari Aleksanteri III:n kuolemasta, jolloin kaikki konsertit peruutettiin. Aleksanteri III:n sairastelemista viipurilaiset lehdet olivat seuranneet päivittäin. Uuden keisari Nikolai II:n hää 26.11.1894 oli suuri tapahtuma myös Viipurissa. Kaikki virastot ja koulut oli suljettu ja kaupunki juhlaliputettu ja uudelle hallitsijaparille huudettiin eläköö sekä soitettiin Keisari-hymni ja Maamme-laulu. Juhlapäivän kohokohta oli Emil Sivorin johtaman Kansallisnaiskööri konsertti, jossa laulajat *esiintyivät suomalaisissa kansallispuvuissa.* Valitettavasti vain suurin osa suomalaisista olivat vielä lapsekkaan luottavaisina tulevaisuuteen. Vähitellen kuitenkin suomenkielisetkin heräsivät ja monet konsertit, joissa esitettiin suomalaista musiikkia, avasivat silmät isänmaalliseen innostukseen.

Robert Moserin irtaantuminen

Robert Moserin kauden lopulla alkoivat suomenkieliset sanomalehdet kiinnittää huomiota siihen epäkohtaan, että orkesterin soittajat olivat ulkomaalaisia ja tuskin kiinnostuneita kehittämään suomalaista musiikkikulttuuria. Samalla kiinnitettiin huomiota myös siihen, että orkesterin yhteyteen olisi perustettava orkesterikoulu, joka kasvattaisi kotimaisia soittajia.

Robert Moser irtaantui vähitellen orkesteristaan ja kevään neljäs sinfoniakonsertti jäi pitämättä. Syynä saattoi olla paitsi viipurilaislehtien arvostelu, myös Moserin penseä asennoituminen orkesteriinsa ja viipurilaisiin yleensä. Myös orkesterin taloudellisen tilan huononeminen vaikutti varmaankin asiaan. Sanomalehdissä ei ollut minkäänlaisia mainintoja lähtöjuhlasta, lahjoista puhumattakaan. VMY:n johtokunta valitsi uudeksi kapellimestariksi Armas Järnefeltin.

Suuren ahdingon alkusoittoa

Robert Moserin aikana elettiin Suomen suuriruhtinaskunnassa suuren ahdingon alkusoiton aikaa. Manner-Euroopan johtavaksi valtioksi oli kohonnut kansallisuusaatteen yhdistämä Saksa, jota johti rautakansleri Otto von Bismarck. Hän oli lyönyt polvilleen Ranskan ja pyrki määräilemään Euroopan oloja. Ruususenunta nukkuva Suomi herätettiin vähitellen suurvaltapolitiikan realistiseen arkipäivään. Ajan muuttumisen merkit nähtiin ensimmäiseksi Venäjän lehdistössä, jossa kiinnitettiin huomiota Suomen erikoisasemaan. Lehdistön oli helppo kylvää Suomen-vastaista mielialaa etenkin pietarilaisiin, koska pääkaupungin asukkaat olivat vallanneet Terijoen huvila-

alueekseen. Pietarin hienoston oli ilman propagandaakin vaikea ymmärtää, miksi sen oli alistuttava Suomessa tullitarkastuksiin, valuuttahankaluuksiin ja vieraaseen kieleen. Ilmassa oli ollut huonoja enteitä aina 1890-luvun alusta alkaen. Bobrikovin tulo Suomen kenraalikuvernööriksi vuonna 1898 liittyi Venäjän kiihkokansallisten piirien pyrkimykseen 'lähentää' Suomea keisarikuntaan. Suuren ja pienen kansan kansallistunteet joutuivat auttamattomaan ristiriitaan ja yritettiin tukahduttaa suomalainen kulttuuri. Näistä ristiriidoista eivät kuitenkaan paikalliset sanomalehdet uskaltaneet kertoa peläten lehdistösensuuria. Vapaaehtoisesti eivät viipurilaisetkaan suostuneet mielivaltaan, vaan reagoivat rauhallisesti ottamalla aktiivisesti osaa erilaisiin isänmaallisiin juhlatilaisuuksiin kielestä riippumatta.

5 Armas Järnefeltin kausi 1898-1903

5.1. Armas Järnefelt – suomalainen patriootti

Uusi ja mielenkiintoinen kausi Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa alkoi lokakuussa 1898, kun orkesterin johtoon asettui saksalaisen Robert Moserin jälkeen suomalainen, suomalaismielinen patriootti, viipurilaissyntyinen 29-vuotias kapellimestari-säveltäjä Armas Järnefelt[1] (Viipuri 14.8.1869 - Tukholma 23.6.1958). Monipuoliset virikkeensä Armas Järnefelt sai jo lapsuutensa kulttuurikodissa, joka oli suomalaisuuspyrkimysten tyyssija. Isä, kenraaliluutnantti Aleksander Järnefelt (1833-1896) muutti Mikkelin, Kuopion ja Vaasan läänin kuvernöörinä hallintovirastojensa kielen ruotsista suomeksi.[2] Hänen puolisonsa, balttilaista vapaaherrasukua oleva Elisabeth Clodt von Jürgensburg (1839-1929) tuki nuorsuomalaista liikettä ja kutsui salonkiinsa fennomaaneja. Elisabeth Järnefelt ei Suomeen tultuaan opiskellut edes ruotsia, vaan seurusteli vieraidensa kanssa suomeksi tai saksaksi. Arvid Järnefelt kertoo Vanhempieni romaanissa kuinka isän ja äidin huolenaiheena oli perheen suomenkielentaidon edistäminen ja moitteettomaksi saattaminen. Vanhempien mielestä oli tärkeätä, että vapauduttiin murteista ja ylläpidettiin kirjakieltä, jota parhaillaan vielä luotiin ja jonka tuli olla sivistyskieli.[3] Vapautuakseen murteista vanhemmat veivät lapsensa kesäkuukausiksi eri puolille maata tutustumaan kielen eri vivahteisiin. Elisabeth Järnefelt puhui lastensa kanssa vain suomea, vaikka se oli hänelle joskus vaikeata. Toisinaan sattui, että hänen täytyi kysyä, mitä jokin venäläinen sana oli suomeksi, mutta itse kysymyksen hän toki teki suomeksi. Pian hänen täytyi huomata, että lapset alkoivat unohtaa hänen entistä äidinkieltään. Järnefeltin lapset antoivat harvinaisen merkittävän panoksen Suomen kulttuurielämään, Arvid Järnefelt (1861-1932) kirjailijana ja ajattelijana, Eero Järnefelt (1863-1937) perussuomalaisten maisemakuvien taidemaalarina, Armas Järnefelt (1869-1958) kapellimestarina ja säveltäjänä sekä Aino Järnefelt (1871-1969) Jean Sibeliuksen puolisona.

Armas Järnefelt opiskeli lakitiedettä[4] Helsingissä vuodesta 1887 ja vuosina 1887-1890 sävellystä Helsingin musiikkiopistossa Martin Wegeliuksen johdolla ja pianonsoittoa Ferruccio Busonin[5] johdolla, joka oli tuolloin musiikkiopiston kansainvälisesti tunnetuin opettaja. Järnefelt jatkoi sävellysopintojaan Berliinissä 1890-1893 opettajanaan Albert Becker ja Pariisin Konservatoriossa 1893-1894 Jules Massenetin johdolla. Vuosina 1896-1897 Järnefelt oli harjoituskapellimestarina Breslaun, Magdeburgin ja Düsseldorfin oopperoissa. Myöhemmin hän toimi hovikapellimestarina Tukholmassa, Suomalaisen oopperan ylikapellimestarina ja Helsingin kaupunginorkesterin kapellimestarina. Kapellimestarina hän tuli tunnetuksi erityisesti Sibeliuksen, Wagnerin, Mozartin ja Beethovenin tulkitsijana. Järnefelt oli Wegeliuksen ja Kajanuksen tavoin innokas wagneriaani. Järnefeltin puoliso oli vuosina 1893-1908 laulajatar Maikki Järnefelt, os. Pakarinen.[6]

---

[1] OIMTSK 3/307-308, UTSK 9/289, Heikinheimo 1955: 351-352, Ilmari 1958: 302-308, Snellman-Borenius 1965: 345-355, Osborne 1984: 219-220, Lappalainen 1994: 138-140, Heikinheimo 1995: 482, Salmenhaara 1996: 53-59, 420-421, 450-452, Seppälä 2002: 162-164.

[2] Salmenhaara 1996: 53.

[3] Järnefelt 1960: 284-285.

[4] Syksyllä 1885 Jean Sibelius aloitti myös lakitieteen opinnot, joita hän piti lähinnä eleenä, jolla hän vapautui äidinäidin suuntaan kahlehtivasta kiitollisuuskompleksista (Tawaststjerna 1965: 98).

[5] *Ferruccio Busoni* (1866-1924), italialainen säveltäjä, pianisti, kapellimestari ja musiikkiteoreetikko. Saksalaisen musiikintutkijan Hugo Riemannin suosituksesta hän toimi 1888-1890 Helsingin musiikkiopiston pianonsoiton opettajana. Busoni tutustui konservatoriossa opiskelevaan Sibeliukseen, ja heidän keskusteluillaan oli merkittävä vaikutus kummankin säveltäjän musiikkikäsitysten muotoutumiseen. Busoni oli myöhemmin Sibeliuksen musiikin lämmin esitaistelija (OIMTSK 1/511-512, Ranta 1945: 527-531, Heikinheimo 1995: 39-43).

[6] *Maikki Järnefelt-Palmgren* (1871-1929), suomalainen laulajatar (sopraano), maamme laulutaiteen suurimpia edustajia ja etevä pedagogi. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa (Ojanperä) sekä Pariisissa 1890-1893 ja Berliinissä 1908.

Maikki ja Armas Järnefelt avioituivat elokuun 25. päivänä 1893[7] ja asettautuivat asumaan Viipurin Papulaan syyskuussa 1898. Lähimpänä naapurina oli Theodor Mielckin varakas koti Mathildenhof, joka toimi lukuisten laulajien ja muusikoiden kohtauspaikkana. Mielckin lahjakas säveltäjäpoika Ernst oli tuolloin lyhyen luomiskautensa päätepisteessä. Seuraelämä oli vilkasta ja vieraanvaraiset ystäväperheet Wahlit, Wittingit, Hackmanit ja Hovingit tulivat läheisiksi. Järnefeltit ystävystyivät myös suurliikemiehen ja lahjoittajan Juho Lallukan kanssa.[8] Myöhemmin he muuttivat kaupungin keskustaan, Vanhan Raatihuoneentorin laidalle Peranderin kivitaloon.[9] Aviopari Järnefelt antoi runsaasti konsertteja yhdessä ja erikseen, paitsi kotikaupungissaan, myös muualla Suomessa ja ulkomaillakin. Marraskuussa 1901 tuli keskeytys, kun Eva-tytär syntyi.[10] Armas Järnefelt oli kauneutta palvova, herkkävaistoinen taiteilija, älyvoittoinen maailmanmies, joka viihtyi niin kuninkaallisten linnojen parketeilla kuin karjalaisukkojen parissa. Kapellimestarina Järnefelt oli lumoava hahmo; hänen frakkinsa istui niin mallikkaasti, että se oletettiin ilman muuta valmistetuksi Pariisissa, vaikka se olikin viipurilaisen Haschken räätäliverstaan näyttävä tuote.[11]

Kotoaan Armas Järnefelt omaksui vahvan suomalaisuusaatteen. Vanhemmat olivat suomenmielistä aristokratiaa, jotka harrastivat kirjallisuutta, teatteria, musiikkia ja kuvaamataiteita. Äidin, Elisabeth Järnefeltin ympärille kerääntyi taide- ja keskustelupiiriin suomenmielistä radikaalia nuorisoa, mm. Juhani Aho. Tästä syntyi ns. Järnefeltin koulu. Alexander Järnefelt valitsi lapsilleen ammatin sen mukaan, miten he parhaiten pystyisivät työllään ajamaan isänmaan asiaa ja suomalaisen kulttuurin nousua.

5.2. Suomenkieliset ohjelmat Armas Järnefeltin ensimmäisellä kaudella

Muutettuaan Viipuriin syksyllä 1898 uusi kapellimestari Armas Järnefelt tutustui ennen työkauden alkua orkesterin nuotistoon, arkistoon ja muuhun materiaaliin ja siihen, mitä tehtiin Robert Moserin aikana. Samalla hän tutustui johtokunnan jäseniin, rekrytoi uusia soittajia orkesteriin ja otti yhteyttä kaupungin päättäviin elimiin. Joviaalina miehenä Armas Järnefeltistä tuli pian suosittu viipurilaisten keskuudessa ja vastaanotto oli myönteisen odottava.

Ensikonsertti Helsingissä 1890. Kiinnitettynä eri oopperoihin tuli kuuluisaksi Wagner-laulajana ja vieraili Bayreuthissa 1899. Avioitui Armas Järnefeltin kanssa 1893 ja Selim Palmgrenin kanssa 1910. Hänellä oli harvinaisen kaunis ja monivivahteinen ääni, lähes etelämaalainen temperamentti ja taiteellinen lämpö. Kotimaassaan hän koulutti lähes kokonaisen sukupolven uusia laulajattaria (OIMTSK 3/308 (A-L Koskimies), Pylkkänen 1958: 336-341, Pylkkänen 1960: 358-363, Osborne 1984: 220-221, Koivulehto: 1987, Heikinheimo 1995: 481-482, Seppälä 2002: 162-164).

[7] Komeat häät pidettiin Joensuussa, jossa syötiin, juotiin ja tanssittiin kolme päivää. Häissä oli myös mahtava ilotulitus. Joensuun vanhat asukkaat muistelevat, että juuri Maikin häiden kunniaksi rakennettiin Pakaristen kesähuvilan Lähtelän rantaan tekosaari ja saareen johtava silta. Häitä muisteltiin Joensuussa vielä vuosikymmenien päästä. Kerrotaan myös, että kun häissä oli kaksi Elisabetia, Elisabet Järnefelt, os. Clodt von Jürgensburg ja Elise (Eliis) Pakarinen, os. Hirvonen, melkoinen voimahahmo, ei jälkimmäinen suinkaan jäänyt toiseksi. Kun Maikin perhe oli touhunnut myötäjäisiä ja häitä jo monta kuukautta, ei Armas uskaltanut puhua ankaralle isälleen naimisiinmenoaikeistaan pitkään aikaan. Myös muutkin perheen lapset arastelivat isäänsä, heillä oli tapana puhua asioistaan vain äidilleen. Arvid-velikin oli jättänyt mainitsematta isälleen kihloihin menostaan. Isä oli sitten sattumalta nähnyt sormuksen, katsonut oudoksuen ja mennyt sanaakaan sanomatta omalle puolelleen. Myös Aino oli kihlautuessaan uskoutunut ensin vain äidilleen, ja Jean Sibelius oli pelännyt jäyhän appensa suhtautumista. Vaikka kenraali oli alun perin pitänyt Sibeliuksesta enemmän kuin muista kosijoista ja ilmaissut mielipiteensä Ainolle, tulkitsi Sibelius tulevan appensa pidättyvyyden torjunnaksi ja kirjoitti virallisen kosimakirjeen kenraalille vasta myöhemmin Wienistä (Koivulehto 1987: 114-115, 118).

[8] Snellman-Borenius 1965: 351.

[9] Kesäisin Järnefeltit vuokrasivat ajan tavan mukaan kesäasunnon ja vuoteen 1906 he olivat Aurinkola-nimisessä huvilassa Rauhalahden Samolassa lähellä Viipuria (Koivulehto 1987: 130).

[10] Myöhemmin pieni Eva asui vanhempiensa konserttimatkojen aikana konsuli Fritz Wahlin perheessä (Koivulehto 1987: 137-138).

[11] Hirn 1981: 551-552.

Konsertit järjestettiin kuten ennenkin, eli torstaisin oli populääri- eli helppotajuinen konsertti Raatihuoneen salissa ja sunnuntaisin oli Kansakoulun salissa kansankonsertit.[12] Järnefeltin ensimmäisellä kaudella järjestettiin neljä sinfoniakonserttia. Ensimmäiseen kansankonserttiin 9.10. oli painettu *suomenkieliset ohjelmat.* Paikallisten sanomalehtien musiikkiarvostelijat olivat odottavalla kannalla ja innostuneita siitä, että kapellimestarina oli nyt ensimmäistä kertaa suomalainen. "Olemme onnellisia, että meillä vihdoin on oma kotoinen mies, taiteilija ja säveltäjä orkesteria johtamassa" (WS 7.10.1898). Tässä konsertissa oli runsaasti väkeä ja "vankka suomalainen kantajoukko". Armas Järnefelt johti innostuneesti ja soittajat soittivat "lämmöllä ja hienosti ja noudattivat tahtipuikon vähimpiäkin viittauksia". Suomalaisuusmiehenä Järnefelt otti ohjelmistoon mahdollisimman paljon suomalaista musiikkia, alkuvuosina Sibeliusta, Kajanusta, Paciusta, Mielckiä ja omia sävellyksiä siinä laajuudessa kuin oli saatavissa nuottimateriaalia. Helppotajuisessa konsertissa oli täysin kotimainen ohjelma ja Wiipurin Sanomat oli riemuissaan. "Heti ensi sävelten kaiuttua vallitsi mitä juhlallisin mieliala, se samoin kuin innostuskin kasvoi kasvamistaan" (WS 18.11.1898). Koko syksyn kansankonsertit olivat niin suosittuja, että arvostelijat harmittelivat, ettei suurempaa salia ole käytettävissä.

Marraskuun Wiipurin Sanomissa toivottiin, "että orkesteri ensi talvena saa runsaassa määrin nauttia yleisön suosiosta ja kannatuksesta." Uutena konserttimestarina oli nyt Gottlieb Feuerberg ja soolosellistinä Ludvig Nast. Konserttimestari Feuerberg oli aiemmin ollut konserttimestarina Münchenissä ja sitä ennen opettajana ja konserttimestarina Skotlannissa. Hän oli opiskellut Adolf Brodskyn[13] oppilaana Leipzigissä. Lokakuun ensimmäisessä helppotajuisessa konsertissa esitettiin ensimmäistä kertaa Viipurissa Sibeliuksen Elegia näytelmästä Kuningas Kristian II. Myös sanomalehti Wiipuri oli tyytyväinen orkesterikauden alkuun. "Alkava musiikkikausi tulee epäilemättä antamaan meille monta nautintorikasta iltaa. Voimme olla varmoja siitä, että orkesterin lahjakas johtaja on puhaltava koko musiikkielämäämme kansallista henkeä, jota meiltä tähän asti on puuttunut" (W 1.10.1898).

Sanomalehti Wiipurissa oli 28.10.1898 kirjoitus "Maikki ja Armas Järnefelt". Wiipuri-lehden musiikkiarvostelija oli erityisen iloinen siitä, että Viipurin musiikkielämässä on tapahtunut nyt tuntuva muutos parempaan päin. "Tosin emme täällä näissä asioissa aivan takapajulassa olleet, mutta elämästämme on puuttunut korkeampaa innostusta ja syvempää asian harrastusta. Paitsi musiikkimies sanan täydellisemmässä merkityksessä, hän on suomalainen. Koskaan ei muukalainen, joka ei tunne kansan kieltä eikä tapoja, ei voi antaa kansalle juuri sitä, mitä se eniten kaipaa". Haastattelussa Järnefelt aprikoi, miten orkesteri saataisiin kokovuotiseksi. Nyt saatiin anniskeluyhtiön voittovaroista 16 500 mk. Jos tämä suurennettaisiin 20 000 markkaan, voitaisiin konserttitoimintaa jatkaa myös kesäisin ja soittaa paitsi Espilässä myös Terijoella. "Ja silloinhan ne, jotka anniskelua ovat rikastuttaneet, saisivat rahoistaan jotain parantavaa nautintoa, koska nyt kerran anniskelujen voittovarat on käytettävä kansan sivistämiseen" (W 28.10.1898).

Sanomalehti Wiipurissa oli 8.11.1898 ilmoitus, jossa mainittiin, että *Musiikinystävien orkesterikoulu aloittaa toimintansa 14.11.1898* Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin harjoitushuoneessa Jakowleffin talossa Sammonkadun varrella. Opetusta annettaisiin orkesterisoittimien soitossa ja musiikin teoriassa. Orkesterikoulun toiminnasta ei alkuvuosina annettu tietoja julkisuuteen eikä sitä liioin arvioitu oppilaitten saavutusten perusteella. Vasta Erkki Melartinin kaudella lokakuussa 1908 alkoi orkesterikoulun avoimempi toiminta julkisine näytteineen. Orkesterikoululla ei ollut vielä tuolloin musiikkipedagogisia perinteitä.

Kauden ensimmäinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1898. Solistina oli Maikki Järnefelt, joka lauloi muutamia yksinlauluja pianistinaan Armas Järnefelt. Orkesterin päänumerona oli Beethovenin Sinfonia nro 7 A. Orkesteria oli jälleen tuntuvasti vahvistettu. Wiipurin Sanomien

[12] Helppotajuisiin liput maksoivat markan ja kansankonsertteihin vain 25 penniä.

[13] *Adolf Brodsky* (1851-1929), venäläinen viulutaiteilija. Opiskellut Wienissä ja Moskovassa. Viulunsoiton professorina Leipzigissa 1882-1892, muutti New Yorkiin 1892 ja Manchesteriin, jossa toimi College of Musicin johtajana (OIMTSK 1/479-480).

mukaan ensimmäinen sinfoniakonsertti muodostui kapellimestarille "täydelliseksi juhlalliseksi illaksi ja kauniiksi voitoksi" ja myös Maikki Järnefeltin osuuteen oltiin tyytyväisiä. " 'Meidän Maikkimme' saatamme täydellä syyllä sanoa, sillä rva Maikki Järnefelt voitti kerrassaan eilen viipurilaiset puolelleen" (WS 13.11.1898). Myös Wiipuri-lehti oli tyytyväinen konserttiin todeten, että se oli suuri taiteellinen voitto Armas Järnefeltille. "Voimme iloita ja ylpeillä, että vihdoinkin olemme tällaisen miehen Viipuriin saaneet" (W 13.11.1898).

Toinen sinfoniakonsertti oli joulukuussa 1898. Armando Zaniboni soitti muutamien pikkukappaleitten lisäksi Sarasaten Faust-fantasian viululle ja orkesterille. Zaniboni oli syksyllä 1896 Robert Moserin aikana orkesterin jäsenenä saavuttaen viipurilaisten jakamattoman suosion ja hänet kiinnitettiin Järnefeltin orkesteriin lokakuuksi 1899. Toisen sinfoniakonsertin päänumerona oli Karl Goldmarkin[14] Sinfoninen sarja Ländliche Hochzeit. Arvioinnit olivat jälleen erittäin suotuisat. "Orkesterin yhteensoitto ei anna mitään aihetta muistutukseen, se täsmällisyys, jolla se noudattaa johtajansa viittauksia, ansaitsee kaikkea kiitosta" (WS 18.12.1898). Lehti mainitsi myös, että Armas Järnefelt on vain varmentanut entistä mainettaan ja tarjonnut kuulijoille musiikkia, jonka arvostelemisessa ei löydy moitteen sijaa. "Oikea mies oikealla paikalla".

Kolmas sinfoniakonsertti pidettiin helmikuussa 1899. Ohjelmassa oli Sibeliuksen sarja Kuningas Kristian II, joka esitettiin nyt kokonaisuudessaan ensimmäisen kerran Viipurissa. Sinfoniaa ei ollut, mutta Beethovenin Viulukonserton ensimmäisen osan esitti konserttimestari Gottlieb Feuerberg. Hän soitti myös soolonumerona Wieniawskin Legendan ja Poloneesin säestäjänään Armas Järnefelt. "Yleisö on mielihyvin seurannut, kuinka se innokkaan johtajansa hra Armas Järnefeltin johdolla yhä enemmän varmistuu yhteissoitossa ja vaikeampienkin kappaleiden puhtaassa, eheässä esittämisessä" (WS 27.2.1899). Konsertti annettiin vähälukuisalle yleisölle, "tämä oli kumminkin vahinko, sillä ohjelma oli mainio ja esitykset sen mukaan" (W 28.2.1899).

Kauden neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti oli huhtikuussa 1899. Orkesterin päänumerona oli Mozartin Sinfonia nro 41 C (Jupiter) ja illan sellosolisti A. W. Wierzbilovicz soitti Servaisin Fantasie caractèristiquen, joka oli "nautintorikas ja loistava loppu tämän talvikauden soitannolliselle elämälle" (WS 10.4.1899).

Armas Järnefeltin lahjakonsertti oli maaliskuussa 1899, jossa avustivat Maikki Järnefelt ja mieskuoro Wiborgs Sångarbröder. Konsertin päätösnumerona oli suosittu sinfoninen runoelma Korsholma. Resetin[15] antaja sai kiitollisuuden ja kunnioituksen osoitteeksi vastaanottaa kolme lahjaa. Ensimmäinen oli laakeriseppele sinisillä nauhoilla, joihin oli kirjoitettu "Dem lieben Kapellmeister Armas Järnefelt", joka oli "orkesterin liikuttava lahja suositulle johtajalleen". Myös toinen lahja oli laakeriseppele. Sen valkoisille nauhoille oli kirjoitettu "Armas Järnefelt af Wiborgs Musikvänners Direktion". Kolmas lahja oli ilmeisesti yleisöltä, punakeltaisista kukista kiedottu lyyra punakeltaisin nauhoin (WS 19.3.1899). Myös sanomalehti Wiipuri kiitti kapellimestari Järnefeltiä siitä innostuksesta, jolla hän on työskennellyt musiikkielämän elvyttämiseksi (W 19.3.1899). Vielä huhtikuun lopussa oli konsertti orkesterin hyväksi. Orkesteriteosten ja konsuli Edvin Ekströmin yksinlauluesitysten lisäksi orkesterin jousikvartetti (Feuerberg, Kanzlel, Vock ja Nast) soittivat Schumannin Pianokvinteton yhdessä johtajansa kanssa. Konserttimestari Feuerberg soitti vielä Mendelssohnin Viulukonserton ensimmäisen osan.

5.2.1. Ernst Mielck – Max Bruchin viipurilainen lempioppilas

Suomen musiikin historiassa jäi *Ernst Mielck*[16] yksinäiseksi ja irralliseksi tähdenlennoksi, joka oli säveltäjänä suuri lupaus. Ernst Mielck esittäytyi kotikaupunkinsa musiikkiyleisölle ensimmäisen

[14] Karl Goldmarkin oopperan Saban kuningatar alkusoitossa on Sibeliuksen Finlandia-hymnin alkusäveliä.

[15] Resetti (lat. recipere = ottaa vastaan) on lahjaesitys, jonka tulot luovutetaan esiintyjän hyväksi (SSK 1956: 527).

[16] *Ernst Mielck* (Viipuri 24.10.1877-Locarno 22.10.1899), suomalainen säveltäjä, jonka esiintyminen 1890-luvulla herätti Suomen musiikkielämässä suurta huomiota säveltäjänä ja pianistina. Siitä huolimatta, että Mielck ei ehtinyt

kerran marraskuussa 1894 vain 17-vuotiaana. Tapaus oli suuri 'evenemangi' ja Wiipurin Sanomien mukaan hän oli niitä harvoja, "jorka Jumalan armosta oli aiottu taitelijaksi". Paitsi säveltäjä, Ernst Mielck oli myös taitava konserttipianisti ja säestäjä. Helmikuussa 1899 olivat 21-vuotiaan pianisti-säveltäjä *Ernst Mielckin sävellyskonsertit* Raatihuoneen salissa ja Kansakoulun salissa. Konserteissa avusti Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri johtajanaan Armas Järnefelt.[17] Wiipurin Sanomien arvostelija oli harmissaan siitä, että konserttisalit eivät olleet täynnä. "Hra Mielck on suomalainen säveltäjä, hänen musiikkinsa on kauttaaltaan kotoista. Joka kappaleessa kohtaa meitä tuo suomalainen, alkuperäinen sointu ja sävel" (WS 8.2.1899).

Suomalaisuusliikehän olisi halunnut omia Ernst Mielckin omakseen ja elähdyttää hänen kauttaan isänmaallista innostusta. Hänellä ei kuitenkaan ollut sen enempää halua kuin taipumustakaan vakavasti myötävaikuttaa tähän kehityskulkuun. Ne olosuhteet, joista hän oli lähtöisin, ja se ilmapiiri, jossa hän harjoitti opintojaan, muovasivat hänen taiteellisia ihanteitaan meidän oloihimme aivan eri tavalla.[18] Tosin hän vaikutti kansallisesti sävyttyneeseen musiikkiimme muutamilla sävellyksillään, mainittakoon vain Konserttikappale pianolle ja orkesterille, jossa oli mm. sävelmä Det gingo två flickor i rosenlund. Viimeisenä elinvuotenaan Mielck suunnitteli matkaa eri puolelle Suomea oppiakseen 'tuntemaan paremmin kansaa, sen tapoja ja kanteletta'. Hänen aikomuksenaan oli säveltää suuri kansallinen Kalevala-teos. Nämä suunnitelmat jäivät toteutumatta tuberkuloosin aiheuttaman varhaisen kuoleman takia.[19] Runsaan puolen vuoden kuluttua 22.10.1899 puhui kapellimestari Järnefelt kauniit muistosanat kansankonsertin alussa juuri samana päivänä manalle mennen nuoren viipurilaisen säveltäjän Ernst Mielckin muistoksi.[20] Juuri ennen konsertin alkua oli tullut suruviesti sähkeitse Sveitsistä. Konserttiyleisö kuunteli puhetta seisoaltaan (W 24.10.1899). Armas Järnefelt mainitsi muistokirjoituksessaan: "Rakkaaksi on hän meille tullut, hyvin rakkaaksi. Hänen sävelissään oli jotain hellää, avonaista, rehellistä ja samalla jotain lapsellisen viatonta" (W 24.10.1899).

Armas Järnefelt otti osaa Viipurin konserttielämään paitsi kapellimestarina, myös pianosäestäjänä. Tammikuussa 1899 Maikki Järnefeltillä oli konsertit Raatihuoneen salissa ja Kansakoulun juhlasalissa. Jälkimmäisessä konsertissa avusti 11-vuotias viuluniekka A. Pasewski Pietarin Konservatoriosta pianistinaan Armas Järnefelt. Runebergin päivän merkeissä oli Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä kirjallis-soitannollinen iltama Wiborgs Sångar Bröder -kuoron ja taiteenharrastajien "suosiollisella avustuksella".

Kauden 1898-1899 muusta konserttitarjonnasta mainittakoon Wäinölän kuoron konsertti marraskuussa 1898 johtajanaan Emil Sivori ja mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman joulukuussa. Joulupäivänä oli Pietari-Paavalin kirkossa perinteinen joulukonsertti, jossa esiintyivät konserttimestari Gottlieb Feuerberg, laulajattaret Alice Thesleff ja Jenny Ikonen. Urkusolistina ja säestäjänä oli musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

---

täyttää edes 22 vuotta, hän loi lukuisia kypsiä, myös suurimuotoisia teoksia. Mielckin isä, viipurilainen liikemies, samoin kuin tämän saksalaisperäinen suku oli hyvin musikaalinen, ja äidin puolelta hän taas polveutui tunnetuista musiikkisuvuista; Ernst Fabritius oli hänen enonsa ja Ilmari Krohn pikkuserkkunsa. Mielck oli lapsesta saakka hyvin sairaalloinen, sairastanut luultavasti aivokalvontulehduksen ja riisitaudin. Aloitti järjestelmälliset piano-opinnot Viipurissa vasta 10-vuotiaana Albert Tiezen johdolla. Opiskeli vuosina 1891-1894 Berliinissä kontrapunktia, sävellystä ja pianonsoittoa. Vuosina 1895-1896 ja 1897-1898 opiskeli uudelleen Berliinissä mm. Max Bruchin sävellysoppilaana, joka piti Mielckiä siihenastisista oppilaistaan yhtenä kaikkein ahkerimmista ja älykkäimmistä (OIMTSK 4/255 (J. Rosas), Heikinheimo 1955: 516, Helasvuo 1967: 94-95, Rosas 1965: 415-425, Lappalainen 1994: 336-338, Salmenhaara 1995: 465-474).

[17] Sooloteosten (Impromptu d ja fis sekä Kolme fantasiakappaletta suomalaisista polska-aiheista, jotka on omistettu rouva S. Wahlille), lisäksi uunituore Suomalainen sarja (1899) ja Konserttikappale pianolle ja orkesterille vuodelta 1898. Jo edellisenä syksynä VMY:n orkesteri esitti Mielckin Dramaattisen alkusoiton vuodelta 1898. Sinfoniaa f op. 4 ei voitu esittää orkesterin pienuuden takia.

[18] Rosas 1965: 424.

[19] Lappalainen 1994: 338.

[20] Ernst Mielckin horjuva terveys heikentyi suuresti kevään kuluessa ja hän kuoli Sveitsissä, jonne hän oli toipumisen toivossa matkustanut. Hänet haudattiin 22-vuotis-syntymäpäivänään 24.10.1899 Sveitsin Locarnoon.

Tammikuussa 1899 oli myös Wiipurin venäläisen seuran konsertti Esplanadin paviljongissa. Musiikista huolehtivat orkesterimusiikinharrastajat Armas Järnefeltin johdolla. Erikoista oli se, että sisäänpääsyyn vaadittiin jäsenten suositus! Helmikuussa oli Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä musikaalinen iltama yhdistyksen jäsenistölle rahavarojen kartuttamiseksi. Siinä esiintyivät laulajatar Alice Thesleff ja barytoni W. Frenckell pianistinaan Armas Järnefelt. Maikki Järnefeltin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa yhdessä VMY:n orkesterin ja Armas Järnefeltin kanssa oli maaliskuussa lopulla. Alkunumerona oli Lutherin Jumala ompi linnamme -virsi urkujen ja orkesterin yhteisesityksenä ja loppunumerona Faltinin Rukous Suomen puolesta, joka teki syvän vaikutuksen kuulijoihin. Olihan äskettäin julkaistu viipurilaisiakin suuresti järkyttänyt helmikuun manifesti.

Maaliskuussa 1899 konsertoi kreivitär Aina Mannerheim[21] pianistinaan Maria Collan kansanvalistustyön hyväksi, jotta kukin voisi lahjoillaan toimia sen päämäärän saavuttamiseksi, että kansamme syvimpiä kerroksiaan myöten olisi valmis kovempiakin myrskyjä kestämään. "Se on kaunis, lämmintä isänmaallista tunnetta kertova yritys" (WS 25.3.1899).[22] Helsingissä vastaava konsertti tuotti 6 300 markkaa. Huhtikuussa oli Pietari-Paavalin kirkossa pääsiäiskonsertti, jossa esiintyivät italialainen laulaja Ettore Gandolfi[23] säestäjänään musiikkitirehtööri Theodor Sörensen. Samaan keräykseen järjestivät toukokuussa kirjallis-soitannollisen iltaman konsuli Edvin Ekström ja Alice Thesleff.

5.2.2. Nikolai Bobrikov ja helmikuun manifesti 1899

Syksyllä 1894 kuoli Aleksanteri III ja hänen tilalleen tuli Nikolai II. Vuonna 1898 Suomen uudeksi kenraalikuvernööriksi tuli fanaattinen nationalisti Nikolai Bobrikov (1839-1904). Poliittisilta kannanotoiltaan ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan Bobrikov oli erittäin sopiva tarkoitettuun tehtävään. Bobrikovin luonteenominaisuuksia olivat hellittämätön työtarmo, päättäväisyys sekä täydellinen piittaamattomuus keinoista pyrkiessään asettamaansa päämäärään, "suomalaisen rajamaan kaikinpuoliseen lähentämiseen keisarikuntaan". Sitä vaativat jo sotilaalliset näkökohdat, ennen muuta Pietarin turvallisuus. Bobrikov lähti siitä, että Suomi oli valloitettu venäläisin asein ja liitetty Venäjän yhteyteen "valloituksen suomalla oikeutuksella ja taistelun tuloksena". Lähes sadan vuoden yhdessäolo ei ollut kuitenkaan lähentänyt Suomea Venäjään, vaan Suomi piti itseään lähes itsenäisenä valtiona. Bobrikov esitti keisarille yksityiskohtaisen ohjelman Suomen saattamiseksi kiinteämpään yhteyteen emämaan kanssa.

Lopullisena päämääränä oli Suomen sulauttaminen Venäjään tavallisena maakuntana. Suomen erityisasema oli menneiden aikojen jäänne, joka piti sovittaa uuteen järjestykseen. Antaakseen pontta tahdolleen Bobrikov ja sotilasjohto laativat *manifestin, jonka keisari Nikolai II allekirjoitti helmikuun 15. päivänä 1899.* Helmikuun manifesti ei ollut ensimmäinen Suomen lakien vastainen määräys, mutta vuodesta 1899 Venäjän Suomen vastainen politiikka tuli suunnitelmalliseksi. Vankka usko oikeaoppiseen Jumalaan, itsevaltiuteen ja Venäjän kansan historialliseen tehtävään säätelivät Pietarin vallanpitäjien suhtautumista Suomeen. Kiihkokansalliset slavofiilit ja panslavistit

---

[21] *Aina Mannerheim* (1869-1964), suomalainen laulajatar (mezzosopraano), vanhemmat protokollasihteeri Carl Ehrnrooth ja kreivitär Louise de Geer. Opiskeltuaan Helsingissä vuodesta 1889 Maria Collanin ja Alexandra Ahngerin sekä Pariisissa Mathilde Marchesin johdolla Aina Mannerheim konsertoi sortovuosina Suomen kansansivistystyön hyväksi 1899-1903 ja vuodesta 1903 Ruotsissa seurattuaan puolisoaan, kreivi Carl Mannerheimia maanpakoon Tukholmaan (OIMTSK 4/178 (K. Virtamo), Snellman-Borenius 1958: 297-301).

[22] Konsertin jälkeen oli illan taiteilijat kutsuttu pieneen illanviettoon, jossa pidettiin muutamia puheita. Myöhemmin tilaisuuteen tuli vielä mieskuoro WSB kunnioittamaan kreivitär Mannerheimia laulullaan. Tilaisuudessa vallitsi isänmaallinen henki ja lopuksi laulettiin yhteisesti Maamme-laulu (W 30.3.21899).

[23] *Ettore Gandolfi* (1862-1931), italialainen laulaja (basso), opettajana Helsingin musiikkiopistossa 1905-1906, esiintyi usein sinfoniakonserttien solistina. Toimi myöhemmin opettajana Kievin ja Moskovan konservatorioissa (OIMTSK 2/350).

uskoivat Venäjän suureen maailmanhistorialliseen tehtävään. Vääräuskoiset ja vähemmistökansallisuudet olisi sulatettava yhteen 'suureksi Venäjäksi'. Länsimaalaisuus oli kuin rikkaruoho venäläisessä pellossa. Se olisi kitkettävä Baltian maakunnista ja Suomesta.[24] Slavofiilit oli pidetty aiemmin kurissa, mutta 1800-luvun lopulla suurvaltapolitiikan muutokset hedelmöittivät slavofiilien ohjelman teoriasta käytännöksi. Ensimmäinen painostuskausi tarkoitti vain tiettyä hallinnon yhtenäistämistä, Suomen lähentämistä Venäjään talouden ja kulttuurin alalla sekä ruotsalaissympatioiden juurimista. Helmikuun manifestin vaikutus näkyi suomalaisessa musiikkielämässä hiljaisena ja huomaamattomana protestina, mainittakoon vain Sibeliuksen Ateenalaisten laulu, Laulu ristilukista, Jäänlähtö Oulujoesta ja Järnefeltin Korsholma ja P. J. Hannikaisen Karjalaisten laulu.[25]

Armas Järnefeltin sinfoninen runoelma *Korsholma* kantaesitettiin Vaasassa pidettyjen laulujuhlien yhteydessä kesällä 1894.[26] Sävelteos päättyy Lutherin koraaliin Jumala ompi linnamme. Se sai voimakkaan isänmaallisen funktion – onhan siitä tullut yksi Suomen kansallisen olemassaolon ja taistelutahdon symboli, joka on varmasti herättänyt muitakin assosiaatioita kuin uskonnollisia.

Ateenalaisten laulu oli Jean Sibeliuksen ensimmäinen suuri panos kansallisen itseluottamuksen vahvistamisessa. Siinä nuori mestari oli puhunut kansalleen sydämen syvyydestä. Hän oli sävelissään lausunut julki sellaista, mistä ei saanut puhua, koska sanalta oli riistetty vapaus.[27] Sibelius oli todellinen patriootti, neljässä päivässä helmikuun manifestin jälkeen hän sävelsi Ateenalaisten laulun, josta tuli pian taistelutahdon symboli. Se merkitsi suomalaisille samaa kuin Verdin Nabuccon Heprealaisten orjien kuoro italialaisille heidän vapaustaistelussaan. Tekstin hän otti Viktor Rydbergin Deksippos-runoelmasta, johon sisältyi antiikkisia vertauskohtia Suomen tilanteelle. Ateenalaisten tuskainen huuto: 'Gootti tulee, gootti tulee' oli suomalaisille yhtä kuin 'ryssä tulee, ryssä tulee'. Sibelius sävelsi tulisen kehotuksen vastarintaan toivottamassa tilanteessa. "Kaunis on kuolla, kun joukkosi eessä urhona kaadut, taistellen puolesta maas".[28] Ateenalaisten laulu sai kantaesityksensä Helsingin laulujuhlilla kesäkuussa 1900. Siitä tuli tulevien laulujuhlien suosittu ohjelmanumero.[29]

Laulu ristilukista (Sången om korsspindeln) kuuluu vuonna 1898 sävellettyyn näytelmään Kuningas Kristian II. Sanat on kirjoittanut Adolf Paul. Ristilukissa ilmenee Sibeliuksen hiljainen ja huomaamaton protesti juuri virkaansa astuneelle kenraalikuvernööri Bobrikoville: "Så starkt och så tätt, så luftigt och lätt, i dess maskor han fångar var levande själ, och pinar och plågar ihjäl". Aarni Koudan koskettava suomennos: "Ja tullessa yön hän [Bobrikov] alkavi työn, jok' ainoan sielun hän vangita voi, ja piinaten surmaa ne, oi!" Lokakuussa 1899 Sibelius sävelsi Savolaiskarjalaisen osakunnan arpajaisiin melodraaman *Jäänlähtö Oulunjoesta*[30] lausujalle, kuorolle ja orkesterille.

---

[24] Virtanen 1974: 14.

[25] *P. J. Hannikaisen Karjalaisten laulu* syntyi Helmikuun manifestin vuonna 1899. Siksi se päättyy eräänlaiseen itsenäisyysjulistukseen: "Ja kun onnen päivän koitto Suomellen taas sarastaa, silloin riemun suuri soitto Karjalasta kajahtaa". Karjalaisten laulua on arvosteltu etenkin ilmaisun "kurja Karjalamme" johdosta. Hannikaista pyydettiin aikanaan muuttamaan ko. kohtaa. Runoilija-säveltäjän mielestä syytä muutokseen ei ollut, sillä sana kurja tarkoittaa sorrettua, vainottua ja kohtalon koettelemaa (Pajamo 1999: 58).

[26] Samassa tilaisuudessa sai kantaesityksensä myös Jean Sibeliuksen Improvisaatio. Teoksen osaksi tulleet kättentaputukset soivat Sibeliuksen korvissa vaimeilta Martin Wegeliuksen kantaatin ja Korsholman välissä. Vaasan läänin kuvernööri Alexander Järnefelt oli kunniapaikallaan läsnä todistamassa poikansa menestystä ja vävynsä vastoinkäymistä. Improvisaatio esitettiin uusittuna keväällä 1895 Kevätlaulun nimellä (Tawaststjerna 1967: 26-28).

[27] Levas 1957: 214, Pajamo 2002: 70-71.

[28] Suomennos on Erik Tawaststjernan mukaan Iivo Härkösen. Suomennoksen on tehnyt kuitenkin viipurilainen kirjailija Yrjö Weijola (1875-1930) (Tawaststjerna 1967: 137-138, UTSK 22/921).

[29] Smeds-Mäkinen 1894: 55.

[30] *Jäänlähtö Oulunjoesta* rakentui Topeliuksen runoon, joka oli kirjoitettu kohta senjälkeen kun Aleksanteri II oli ohjelmajulistuksessaan osoittanut suopeutta Suomelle, mikä herätti maassa toivorikasta mieltä. Varovaisuussyistä Topelius oli antanut runolleen peitenimen Luonnonkuvaus. Jäidenlähtö kuvaa kuitenkin voimakasta pyrkimystä maan valtiollisen ja kulttuurielämän vapauttamiseen pakkovallasta (Ekman 1956: 187).

Topeliuksen pelottavan ajankohtainen runo oli aikanaan tehty Aleksanteri II:n kunniaksi, joten Bobrikov ei voinut sensuroida teosta.[31]

Marraskuussa 1899 sävelletyn *Finlandian* isänmaallinen paatos on kaiketikin vertaansa vailla koko musiikin historiassa. Säveltäjä tunsi syvästi Suomen kansan hädän. Hän kärsi siitä enemmän kuin muut, sillä hänen taiteilijansielussaan kaikki sai mahtavat mittasuhteet. Alkuperäisellä voimalla sen syvyyksistä kohosi monumentaalinen taideteos koko sorretun Suomen kansan vastalauseeksi. Finlandia esitettiin varsin myöhään nykyisellä nimellään. Sortovuosina sen julkinen soittaminen oli Suomessa kokonaan kielletty, muualla keisarikunnan alueella siitä oli käytettävä joitain harmittomia nimiä. Finlandia esitettiin ensimmäisen kerran marraskuussa 1899 Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa. Teos oli viimeinen osa (Suomen herääminen) kuvaelmasarjassa Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön. Finlandian hymniosa on innostanut myös runoilijoita antamaan oman panoksensa.[32] Tuskinpa mitkään muut henkiset saavutuksemme, urheiluvoittomme tai valtiolliset tapahtumamme ovat voineet siinä määrin tunkeutua miljoonien ihmisten tietoisuuteen kuin Finlandia. Vain talvisodan sankaritarina 1939-1940 voi sen kanssa kilpailla.[33]

Kielimanifestin vuonna 1900 syntyi *Snöfrid* ja J. V. Snellmanin 100-vuotisjuhlaa varten vuonna 1906 sävellelty balladi *Vapautettu kuningatar* Paavo Kajanderin runoon. Teos kantaesitettiin 12.5.1906 poliittisista varovaisuussyistä peitenimellä Siel' laulavi kuningatar. Allegoria on ilmeinen: Suomi-äiti nääntyy Venäjän vankina, Runeberg herättää kansan runoillaan, Snellman kohottaa suomen kansankieleksi ja julistaa suomalaisen kansallisvaltion ajatuksen. Yleisö näki kantaatissa ennen muuta tulevaisuudennäyn itsenäisestä Suomesta. Snellmanin päivänä lähes 25 000 suomalaista suomensi nimensä näyttävän kampanjan tuloksena.[34]

Ajan muuttumisen merkit näkyivät ensimmäiseksi Venäjän lehdistössä, jossa kiinnitettiin huomiota Suomen erikoisasemaan. Venäläisille nationalisteille oli järkytys huomata, että muutaman kilometrin päässä Pietarista venäläiset joutuivat suomalaiseen tullitarkastukseen ja puheisiin virkamiesten kanssa, jotka eivät halunnet ja osanneet puhua venäjää.[35] Slavofiilien, lehdistön ja sotilashenkilöiden oli helppo kylvää Suomen-vastaista mielialaa etenkin pietarilaisiin, koska pääkaupungin asukkaat olivat vallanneet Terijoen huvila-alueekseen Karjalan kannaksella. Pietarin

---

[31] Tawaststjerna 1967: 158.

[32] *Finlandia-hymnin kolme runoilijaa.* Amerikansuomalainen sanomalehti- ja kuoromies Yrjö Sjöblom kirjoitti ensimmäisenä suomalaisen tekstin jo vuonna 1919. Amerikkalainen säveltäjä Herbert S. Sammond puolestaan laati musiikista kuorosovituksen, joka käsitti Sibeliuksen sävellyksestä laajemman osan kuin pelkän hymnijakson. Täten syntynyt kuoroteos tuli niin suosituksi, että se kuului siihen aikaan amerikansuomalaisten kuorojen kantaohjelmistoon. Käydessään vuonna 1938 tervehtimässä Sibeliusta Yrjö Sjöblom mainitsi, että Finlandia-hymni on Amerikassa laulettuna suosittu. "Sitä ei ole tarkoitettu laulettavaksi. Sehän on tehty orkesteria varten. Mutta jos maailma tahtoo laulaa, niin ei sille mitään mahda", oli Sibeliuksen vastaus. Sjöblom tulkitsi nämä sanat mestarin suostumukseksi. Wäinö Sola suunnitteli Amerikan-kiertueensa konserttien vetonaulaksi Finlandian hymniosan esittämistä. Hän kirjoitti siihen sanat ja sai Sibeliukselta luvan hymnin esittämiseen. Hymnin alkuperäinen teksti on vuodelta 1937, ja se painettiin Amerikassa. Vuodelta 1938 on Sibeliuksen mieskuorosovitus Solan sanoin. Mieskuorosovituksen ensiesitys oli tapaninpäivänä 1938 Porin kirkossa Porin Suojeluskunnan mieskuoron esittämänä. 1940 ilmestyi V. A. Koskenniemen runokokoelma Latuja lumessa, joka oli omistettu talvisodan invalideille. Kokoelmaan sisältyi runo Säkeitä Sibeliuksen Finlandia-hymniin. Finlandia-hymni esitettiin Koskenniemen runoilemana Laulu-Miesten 25-vuotiskonsertissa Helsingin Messuhallissa joulukuussa 1940. Vertailtaessa kolmea hymnisanoitusta (Sjöblom, Sola, Koskenniemi), hämmästyttää niiden teemallinen sukulaisuus. Kaikkien kolmen eräänlaisena johtoteemana on 'aamun kirkastuminen' ja 'yön poistuminen'. Myös loppusoinnut 'koittaa' ja 'voittaa' esiintyivät kaikissa ehdotuksissa (Järvinen 1968: 162-164, Sibelius 1968: 56, Marvia 1984: 170-173, Pajamo 1999: 42, 278, Pajamo 2002: 65-66).

[33] Levas 1957: 218.

[34] Tawaststjerna 1989: 59-60.

[35] "Jokaisen venäläisen on murheellista nähdä, miten venäläisten verellä vallattu provinssi nauttii sellaisia oikeuksia ja etuja, joita ei Venäjällä itsellään ole", kirjoitti vuonna 1882 venäläisen oppositioaateliston edustaja G. D. Štšerbatšev ja jatkoi: "Mitkä ovat ne syyt, jotka riistävät Venäjältä oikeuden tällaiseen poliittiseen järjestelmään? Onko Venäjän aatelisto vähemmän uskollinen tsaarilleen kuin suomalaiset paronit ja eikö Venäjän kansa rakasta tsaariaan yhtä paljon kuin entiset Ruotsin alamaiset – suomalaiset ?" (Pohlebkin 1969: 65-66).

hienoston oli ilman propagandaakin vaikea ymmärtää, miksi sen oli alistuttava Suomessa valuuttahankauksiin ja vieraaseen lainsäädäntöön. Moni venäläinen ylimys alkoi vihata Suomen erityisasemaa huvila-asukkaana saamiensa kokemusten pohjalta. Venäläinen tunsi tulleensa vieraaseen maahan, ulkomaille, jolla oli erilaiset lait, tavat, oma raha ja omat postimerkit.[36]

Manifesti herätti Viipurissa sanomalehtien mukaan aluksi vain pieniä mainintoja, mutta vauhditti suomalais-kansallisia pyrkimyksiä. Yksi manifestin päätarkoituksena oli valmistella uutta asevelvollisuuslakia, koska haluttiin vahvistaa Suomen puolustusta Saksan kasvavaa uhkaa vastaan. Manifesti merkitsi myös ankaraa lehdistösensuuria, jota viipurilaisetkin lehdet saivat pian kokea. Wiipurin Sanomista oli poistettava 5.3.1899 pääkirjoitukset "Tarvitaan ehdottomasti" ja "Päivän kysymyksiä". Lehti vetosi painoylihallitukseen sensuurin toimenpiteiden johdosta, mutta turhaan. Syyskuussa Wiipurin Sanomat lakkautettiin kuukaudeksi, mutta lehti jatkoi painamalla tilapäisiä lehtiä eri nimillä, kuten Vastarannan kiiski, Majavainen, Sanomia Wiipurista, Kaakkois-Karjala, Karjalan kaikuja, Pamaus, Wiipurin kuulumisia ja Okainen. Tästähän sensuuri riemastui sen verran, että jatkoi lakkautusta kuukaudella. Lakkautusta jatkettiin vielä neljä kuukautta huhtikuusta elokuuhun 1900. Kun ensimmäisestä lakkautuksesta tuli tieto, kokoontui syyskuussa 1899 Wiipurin Sanomien toimituksen eteen suuri kansanjoukko rohkaisemaan ja lohduttamaan lehden toimittajia. Puheita pidettiin ja isänmaallisia lauluja laulettiin. "Oli liikuttavaa nähdä, kuinka Suomen kansa on näinä aikoina osannut panna arvoa sanan vapaudelle". Rauhallinen mielenosoitus päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun, johon "liikuttunein mielin niin nuoret kuin vanhatkin paljastetuin päin yhtyivät" (WS 3.9.1899). Huhtikuun lopulla lakkautettiin viipurilainen Wiborgsbladet, koska toisesta varoituksesta huolimatta lehti jatkoi eri virastojen arvostelemista siten herättäen epäluottamusta hallituksen toimiin.

Kun tällaisia puolijulkisia tapahtumia oli paljon, ihmiset kävivät yhä rohkeimmiksi, kun näkivät suuren joukon olevan samaa mieltä. Tällaiset tapahtumat luonnollisesti entisestään lisäsivät isänmaallista harrastusta ja se näkyi erityisesti orkesterin ohjelmistossa. "Aatos sävelten siivillä vapautuu ahtaan ajan vaivoista ja vastuksista sekä liittää niihin maailmoihin, joissa on vallalla vain sovinto ja rauha" (WS 24.3.1899).

5.3. Orkesteri saa valtakunnallista näkyvyyttä

Armas Järnefeltin toinen kausi 1899-1900 oli edellistä merkityksellisempi. Kausi huipentui Jean Sibeliuksen vierailuun huhtikuussa 1900. Lisäksi kautta rikastuttivat maakuntavierailut ja orkesterin ja sen johtajan saama valtakunnallinen julkisuus. Orkesterin jäsenmäärä oli nostettu 18 soittajasta 24 soittajaan. Kapellimestari oli hankkinut uusia soittajia aina Italiasta saakka. Iloisena uutisena mainittiin, että orkesteriin oli tulossa konserttimestariksi entinen viipurilaisten suosikki Armando Zaniboni. Valitettavasti hän oli orkesterissa vain lokakuun ajan. Ensi viulussa oli neljä entisten kahden soittajan asemasta. Miltei jokaisessa konsertissa oli jonkun suomalaisen säveltäjän teos ja konsertit päättyivät usein Porilaisten marssiin, Vaasan marssiin tai Maamme-lauluun.

---

[36] Ehkä syynä *postimanifestiin* on ollut tarina koppavasta postineidistä, kun keisari Aleksanteri III:n huvipursi oli ankkurissa Virolahdella. "Joku hänen seurueensa jäsenistä oli kirjoittanut kirjeen Venäjälle ja soudatti itsensä maihin ja meni lähimpään postitoimistoon. Postineiti ei ottanut kirjettä vastaan, kun siinä oli venäläinen postimerkki. Sen piti olla suomalainen. Postineiti näytti millainen. Venäläinen kaivoi esille kukkaronsa ja otti siitä Venäjän rahaa. Postineiti puisti päätään. Ei kelvannut. Pennejä piti olla, ei kopeekoita. Melkoisen tunnekuohun vallassa venäläinen palasi alukselle ja kertoi, mitä oli kokenut. Kaikkien oli vaikea uskoa kuulemaansa todeksi. Kaikkivaltiaan keisarin imperiumissa oli alue, jossa ei kelvannut venäläinen postimerkki ja venäläinen raha. ... Kiihkokansalliset poliitikot ja lehdet alkoivat vaatia, että Suomi olisi valloitettava uudelleen. Suomalaiset olivat uskomattoman taitavasti bluffanneet pelissä, jota venäläiset eivät tajunneet pelaavansa. Läpityhmät tsuhnat saivat venäläiset näyttämään maailman silmissä täysiltä pölvästeiltä." (Meri 1995: 86).

Syksyn ensimmäinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1899. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 6 F* (Pastoraali) ja laulusolistina oli Elsa Norring. Armas Järnefelt johti konsertin ilman nuotteja ja "antoi taasen todistuksen erinomaisesta johtajakyvystään ja hienosta musikaalisesta aististaan" (WS 29.11.1899). Orkesteria oli laajennettu niin, että siinä soitti peräti 32 soittajaa. Konsertissa oli mukana myös arvostettu ja pelätty helsinkiläisen *Aftonpostenin musiikkikriitikko Karl Flodin*,[37] joka antoi tästä ensimmäisestä sinfoniakonsertista erittäin myönteisen arvion Aftonposten-lehdessä 29.11. "Musiikkielämä Torkkelin vanhassa kaupungissa on ottanut suuren askeleen eteenpäin, kun säveltäjä Armas Järnefelt on ruvennut Wiipurin Musiikinystävien orkesterin kapellimestariksi. Nuori, erittäin lahjakas, taiteeseensa innostunut ja sen teknillisiä osoittamistapoja täysin hallitseva kotimainen musiikkimies ja säveltäjä on nyt vuoden ajan johtanut Wiipurin orkesteria ja mitä hän on taiteellaan saanut aikaan, osoitti eilinen konsertti" (WS 30.11.1899). Flodinin mukaan tällä pienellä, mutta hyvin harjoitetulla orkesterillaan Järnefelt onnistui erinomaisesti. "Hra Järnefelt omaa ne ominaisuudet, joita vaaditaan hyvän orkesterin johtajalta". Arviointinsa lopuksi Flodin toivoi orkesteriin kaksi sellistiä, jotta voitaisiin esittää suuria klassisia ja nykyaikaisia orkesterinumeroita. Tämä arvio vahvisti orkesterin korkeaa tasoa valtakunnallisesti.

Tammikuussa 1900 oli toinen sinfoniakonsertti. Orkesterin päänumerona oli *Mozartin Sinfonia nro 40 g* ja solistina oli pietarilainen harpisti Grigorjeff. Harppu oli uutuus viipurilaisille. Wiipurin Sanomien musiikkikriitikko intoutui arvioinnissaan todelliseen runolliseen ilmaisuun. Konsertti oli kauden merkkitapaus, "aivan kuin keidas erämaassa. Eilisiltana oli yksi tuollainen keidas, jolle mieli pyrkii usein palamaan muistellen sitä iloa ja viihdytystä, jota se tarjosi, kohottaen kuulijat niihin piireihin, joissa ei ole tavattavissa inehmoista kiistaa ja hermostumista" (WS 31.1.1900).

Kauden kolmas sinfoniakonsertti oli maaliskuussa 1900. Karl Ekman soitti Tshaikovskin Pianokonserton b ja orkesteri soitti *Joachim Raffin sinfonian Im Walde* ja Wagnerin alkusoiton ja Isolden lemmenkuolon oopperasta Tristan ja Isolde. "Konsertti oli eilen lyhyesti sanottuna loistava, se toteutti kaikki siihen asetetut toiveet ja oikeutetut vaatimukset. Konsertti oli taas yksi lehti lisää niihin reheviin laakereihin, joita hra Järnefelt jo on täällä voittanut" (W 2.3.1900).

Maaliskuun lopussa oli kauden neljäs sinfoniakonsertti. Orkesterin päänumeroina oli *Beethovenin Sinfonia nro 5 c* ja Lisztin sinfoninen runo Tasso. Bassosolisti Ettore Gandolfi lauloi muutamia ooppera-aarioita ja Schubertia pianistinaan Armas Järnefelt. Konsertti oli "kaikin puolin hauska ja onnistunut" (WS 29.3.1900). "Jos ovat edellisetkin sinfoniakonsertit olleet intresantteja ja oivallisia, ei tämä neljäs ollut sitä suinkaan vähemmän, tällä oli taas tavallaan oma viehätyksensä" (W 28.3.1900).

Kansankonserttien ohjelmat oli laadittu mahdollisimman kansantajuisiksi eikä niissä "kaikkia arvokkaita, muita vaikeammin sulavia sävellyksiä voi esittää". Torstain helppotajuiset konsertit Raatihuoneella taasen eivät ole saaneet aivan yksimielistä kannatusta "siitä syystä, että yleisö niissä istuu pöytien ääressä ja musiikin ohessa melkeinpä on pakotettu nauttimaan Seurahuoneen virkistysaineista. Vallankin on nuoriso ja etupäässä koulunuoriso, pakotettu pysymään niistä poissa" (W 31.10.1899).

Wiipurin Sanomissa kiinnitettiin 9.10.1899 huomiota siihen, miksi 25 pennin konserteissa käy runsaasti säätyhenkilöitä, "joilla olisi varaa käydä kalliimmissakin soittohuveissa", koska halvat kansankonsertit on tarkoitettu työ- ja palvelusväelle. Viimeksimainitut loistivat kuitenkin poissaolollaan, "lieneekö syynä se, että he kainostelevat säätyhenkilöitä?" (WS 9.10.1899).

---

[37] *Karl Flodin* (1858-1925), suomalainen musiikkikirjailija ja säveltäjä, aikansa etevimpiä musiikkikriitikkoja Suomessa. 1883 fil. kandidaatti, opiskeli musiikkia kotimaassaan (Faltin) ja Leipzigissä (Jadassohn). Flodin sävelsi joukon hienoa aistia todistavia yksinlauluja sekä kolme kantaattia. Nya Pressenin musiikkiarvostelijana 1883-1898, 1900 ja 1906-1908, Aftonpostenin 1899 ja kirjallis-taiteellisen Euterpenin perustajana ja päätoimittajana 1901-1905 ja Helsingfors Postenin vastaavana toimittajana 1900-1905. Vuosina 1908-1921 toimi Buenos Airesissa mm. saksankielisen La Plata -lehden musiikkiarvostelijana. Oli Robert Kajanuksen serkku. Puoliso vuodesta 1900 laulajatar Adée Leander-Flodin (OIMTSK 2/280 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 200, Fortelius 1958: 356-361, Vainio 2002: 133).

Joulukuun alun kansankonsertissa ja 50 pennin konsertissa oli loppunumerona Sibeliuksen Ateenalaisten laulu, jonka ruotsiksi esittivät Lukkarikoulun mieskuoro, mieskuoro Wiborgs Sångar Bröder ja ruotsalaisen lyseon alaluokkien oppilaat. Wiipurin Sanomat toivoikin, että Ateenalaisten laulu esitettäisiin myös suomeksi. Lehti kiinnitti huomiota myös siihen epäkohtaan, että helppotajuisissa konserteissa keskusteltiin esitysten aikana.

Armas Järnefeltin toisen kauden loppua järkytti *kielimanifesti,* joka astui voimaan tuli 20.6.1900. Se merkitsi Suomen hallintokielen asteittaista muuttamista venäjäksi. Kielimanifestin lisäksi määrättiin kokoontumisvapauden rajoittamisesta. Sensuurin tiukentaminen johti myös usean lehden lakkauttamiseen. Mutta Suomen lehdistö ei taistellut yksin, sen takana oli koko Suomen katajainen kansa.

5.3.1. Jean Sibeliuksen ensimmäinen vierailu Viipurissa 1900

Viipurin musiikin historiassa 2.4.1900[38] *oli merkkitapaus.* Tällöin pidettiin orkesterin hyväksi resettikonsertti, jonka *jälkimmäisen puolen johti itse Jean Sibelius*, Armas Järnefeltin lanko. Ohjelmassa oli musiikkia Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön ja sen osat olivat a) Pakanuus (Väinämöisen laulu) b) Piispa Henrik kastaa suomalaisia c) Juhana herttuan hovi Turun linnassa d) Suomalaiset 30-vuotisessa sodassa e) Isoviha ja f) Suomen herääminen. Kysymyksessä oli kuvaelmasta tehty orkesterisarja. Tällainen tilaisuus "oli omiansa saamaan haltioihinsa kenet tahansa, kuka ei ole ihan tunteeton musiikin voimalle" (W 3.4.1900). Myös Wiipurin Sanomat oli innoissaan. "Jean Sibelius, tällä nimellä on meistä ihan erityinen sointu. Sanomattomasti me olemme kiintyneet hänen säveliinsä." Lehti selvitti syyt siihen. "Hänen taiteensa on kuvaus meidän omasta sisimmästä suomalaisesta ajatus- ja tuntemistavasta, sentähden, että se on niin rehellistä, totuutta rakastavaa, kaikesta jokapäiväisestä triviaalisuudesta vapaata" (WS 3.4.1900). Virallisesti Sibelius sävelsi tämän sarjan lehtimiesten eläkerahaston kartuttamiseksi, mutta todellisena tarkoituksena oli Suomen oikeuksien puolesta taistelevan lehdistön henkinen ja aineellinen tukeminen. Kaksikielinen juhlailta oli Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa[39] 4.11.1899. Suomen pelätty kenraalikuvernööri Bobrikov, jolta ei puuttunut huumorintajua, ehdotti että keisarillisen aition paikat 'hyvän asian tähden' myytäisiin eniten tarjoavalle.[40]

Suomen lehdistön asema oli käynyt yhä vaikeammaksi. Sanomalehdet ilmestyivät täynnä valkoisia kohtia. Kun siitä ei ollut apua, ryhdyttiin takavarikoimaan lehtien numeroita. Lehtiä myös lakkautettiin, mutta ne ilmestyivät uusilla nimillä ja keksivät keinoja sensuurin kiertämiseksi. Syystalvella 1899 vietettiin Sanomalehdistön päiviä, joiden aikana järjestettiin iltamia ja arpajaisia.

Helsingin Ruotsalaisen teatterin iltaman päänumerona oli Kaarlo Bergbomin järjestämä kuvaelmasarja Suomen historiasta. Eino Leino ja Jalmari Finne olivat kirjoittaneet tekstin. Tähän kuvaelmasarjaan Jean Sibelius sävelsi musiikin, jonka myöhemmin julkaisi kahtena Historiallisia kuvia -nimisenä sarjana.[41] Yleisö oli niin ihastunut kuvaelmiin, ettei huomannut juuri musiikkia ollenkaan. Kuvaelmasarjan finaali oli Finlandia, jonka sytyttävät sävelet kajahtivat nyt ensimmäisen kerran.[42]

---

[38] Tawaststjernan Sibelius-biografian V osassa mainitaan virheellisesti, että Sibelius olisi konsertoinut ensimmäisen kerran Viipurissa vasta vuonna 1905 (Tawaststjerna 1988: 142).
[39] Suomen Kansallisteatteri valmistui vasta vuonna 1902.
[40] Tawaststjerna 1967: 159.
[41] Konserttisarjana Scènes historiques I 1899, (Historiallisia kuvia uusittuna 1911) ja 6. kuvaelma (Finaali) Finlandia (uusittuna 1900). Historiallisia kuvia II 1912 (Tawaststjerna 1988: 383).
[42] Levas 1957: 218.

5.3.2. Orkesterin maakuntamatkat

Ensimmäinen kiertue helmikuussa 1900

Keväällä 1900 Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri teki kaksi laajaa konserttimatkaa Kaakkois-Suomeen. Tammi-helmikuun vaihteessa konserttikiertue suuntautui Lappeenrantaan, Kymiin, Kotkaan, Haminaan, Mikkeliin ja Kuopioon, jossa oli kaksi konserttia. Viipurissa pidettiin 10.2.1900 helppotajuinen konsertti, jonka jälkeen kiertue jatkui Imatralle, Tainionkoskelle, Sortavalaan ja Joensuuhun.[43] Kiertueet onnistuivat erinomaisesti ja konsertit olivat loppuunmyytyjä, Kuopiossakin liput myytiin loppuun jo tiistaina, kun konsertit olivat lauantaina ja sunnuntaina (WS 6.2.1900). Tainionkosken paperitehtaan lajittelusalissa oli 11.2.1900 Eugen Wolffin järjestämä konsertti, johon oli vapaa pääsy. Tilaisuuteen oli saapunut noin tuhat kuulijaa, joista useimmat ensimmäistä kertaa elämässään kuulivat orkesterin soittoa. Kaikki konsertit päättyivät yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Kuopiossa annetussa konsertissa mainittiin, että "Wiipurin orkesterin käynti täällä vierailumatkoillaan oli meille musikaalinen juhlatilaisuus, aivan erikoinen laatuaan, sillä eipä täällä ole ennen oikeaa orkesteria kuultu. Kuopiolaiset katselivat ja kuuntelivat kummissaan tuommoista soittoryhmää, jossa oli yhdeksän viulua, sello ja bassoviulu, kolme vaskitorvea sekä huiluja, puutorvia, rumpuja ym. lisäksi. Orkesteri soitti kauniita kappaleitaan erinomaisen hyvästi ja voimaakin siinä olisi ollut, ellei meillä olisi niin kovin huono ja kaiuton musiikkihuone, ettei siitä kannattaisi maksaa minkäänlaista vuokraa" (WS 8.2.1900). Mikkelin Sanomien mukaan konsertti valmisti "mitä parhaimman taidenautinnon mikkeliläisille, samalla kun se oli orkesterille itselleen varsin kunniakas" (WS 8.2.1900).

Kirjassaan Sortavala – Laatokan laulava kaupunki Reijo Pajamo kertoo, että orkestereiden vierailut Sortavalassa eivät olleet jokapäiväisiä tapahtumia. Viipurilaisten vierailu oli todellinen 'tapaus'. Tämä käy ilmi myös Laatokka-lehden arvostelusta: "Wiipurin orkesterin antamassa konsertissa maanantai-iltana oli, kuten arvata sopikin, yleisöä koko sali tulvillaan, porstuakin puolillaan. Juhlallista oli jo nähdä noita monia eri soittokoneita kummanlaisia, mutta entä kuulla! Ohjelma oli erittäin hyvin valittu. Joka kappaleen kuultuaan tunsi kuulija tyydytystä siitä, että oli senkin saanut kuullakseen. Kautta illan hurmasivat kaikki esitykset kuulijat, kantaen heidät sävelten voimalla milloin kaukomaille, espanjalaisten, unkarilaisten ja ukrainalaisten vilkasta, tulista tanssia kuulemaan, milloin taas Norjan tuntureille ja Ruotsin talonpoikaishäihin, milloin keskelle Ranskan vallankumouksen melskettä ja kauhuja". Orkesterin sellosolisti Ludvig Nast soitti kaksi kappaletta lehden mukaan "varsin miellyttävästi". Ulkomaisten sävellysten saamasta suosiosta huolimatta illan parhaimpia teoksia olivat kotimaiset sävellykset, jotka "sydämestä tulivat ja sydämeen sulivat". Näistä kotimaisista teoksista mainittakoon Jean Sibeliuksen Elegia ja Musette, Armas Järnefeltin Preludi sekä Robert Kajanuksen Suomalainen rapsodia. Lopuksi soitettu Porilaisten marssi sai yleisön suosionosoitukset valloilleen. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri antoi Sortavalassa kaksi konserttia – molemmat kaupungintalolla.[44]

Toinen ja kolmas kiertue maaliskuussa 1901 ja 1902

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri teki toisen konserttikiertueensa *maaliskuussa 1901.* Matka suuntautui Kotkaan ja Haminaan. *Maaliskuussa 1902* VMY:n orkesteri jatkoi maaseutukiertuettaan Itä-Suomeen. Joensuussa lyseon salissa oli 8.3.1902 konsertti ja kuulijoita oli lähes viisisataa. Sortavalassa oli kaksi konserttia seuraavana päivänä. Orkesteriteosten lisäksi konserttimestari Willy

[43] Konsertilla oli ratkaiseva vaikutus nuoren 17-vuotiaan Toivo Saarenpään muusikonuran valintaan "Konsertti teki minuun voimakkaan vaikutuksen ja sitä kuunnellessani päätin, että yrittäisin orkesterisoittajaksi" (Saarenpää-Tuukkanen 1965: 439).
[44] Pajamo 1985: 55-56.

Wolf soitti Sarasaten Faust-fantasian ja Oscar Schwarin ksylofonisoolo "erityisesti huvitti yleisöä", ja oli "kerrassaan ihmeteltävän näppärä 'kalikkamestarina'" (W 11.3.1902). Konsertti päättyi Porilaisten marssiin ja Maamme-lauluun. Konserttikiertueen aikana kansankonsertit ja helppotajuiset konsertit hoiti Viipurin Musiikin Ystävien torvisoittokunta. VMY:n orkesteri teki huhtikuun alussa vielä kiertueen konserttipaikkoinaan Uusikirkko ja Kanneljärvi.

5.3.3. Armas Järnefeltin resettikonsertti maaliskuussa 1900

Armas Järnefeltin *lahja- eli resettikonsertti oli maaliskuussa 1900* Kansakoulun salissa. Konsertissa esitettiin mm. ensimmäinen osa Beethovenin Viulukonsertosta solistinaan konserttimestari Seelichmann. Konsertissa oli myös Haydnin Jousikvartetto op. 74. Siinä soitti VMY:n jousikvartetti Seelichmann, Grazynski, Vock ja Nast. Konsertin jälkeen ojennettiin pidetylle kapellimestarille runsaasti kukkia. Orkesterin jäsenet lahjoittivat hopeisen maljan, konserttimestari Seelichmann medaljongin ja "muutamat suomenmieliset tahtipuikon" (WS 25.3.1900). Kauden viimeinen helppotajuinen konsertti oli huhtikuun alussa ja sen ohjelma oli kotimaista. Wiipurin mukaan ei olisi voitu paremmin lopettaa näitä helppotajuisia konsertteja. "Siinä oli kaunis ja sydäntä kohottava näyte kotimaisesta verrattain korkealle kohonneesta ja rikkaasta sävelvarastosta, jota kyllä viitsii ja kehtaa näyttää ulompana kotimaan rajojenkin" (W 6.4.1900). Viimeinen kansankonsertti oli huhtikuun lopussa. Solisteina olivat konserttimestari Seelichmann ja laulajatar Maikki Järnefelt.

Armas ja Maikki Järnefelt konsertoivat edelleen runsaasti kotikaupunkinsa rikkaudeksi. Armas Järnefelt toimi myös taitavana soolopianistina, konserttisäestäjänä ja tarvittaessa avusti orkesterinsa kanssa. Syyskuun lopulla konsertoi Hjalmar Frey pianistinaan Armas Järnefelt. Marraskuussa 1899 konsertoi laulajatar Elsa Norring avustajanaan VMY:n orkesteri Armas Järnefeltin johdolla. Tammikuussa 1900 oli Maikki ja Armas Järnefeltin kaksi konserttia kotimaisin ohjelmin.

Muusta kauden 1899-1900 konserttitarjonnasta mainittakoon mieskuoro Helken laulajaiset johtajanaan Primus Leppänen.[45] Tirehtööri Leppänen oli valittu Pitkärannan lukkariksi ja konsertti oli samalla hänen jäähyväiskonserttinsa. Wiipuri lausui kiitokset Leppäselle kiitokset "uskollisesta työstä laulun taidon ja harrastuksen levittäjänä Viipurissa. Kun hän nyt laskee tahtipuikkonsa lähtiessään toiselle paikkakunnalle, jättää hän jälkeensä tuntuvan aukon kaupunkimme musiikkielämään" (W 26.9.1899). Lokakuun alussa konsertoi 83-vuotias pianisti ja Beethovenin oppilas Anton von Kontski. Konsertissa oli runsaasti nuorisoa ja ilo nousi ylimmilleen varsinkin sen jälkeen, kun hän oli soittanut säveltämänsä Muistoja Suomesta, jossa oli 'kaikuja' seuraavista lauluista; Suomen laulu, Maamme ja Raatikkoon. (WS 5.10.1899). Sunnuntaisin järjesti Emil Sivori kansankonsertteja, joissa lauloivat hänen lukuisat kuoronsa. Ohjelma oli isänmaallista.

Sigrid ja Georg Schnéevoigt[46] konsertoivat marraskuussa 1899. Joulukuussa oli nuorisoseura Wesan isänmaallinen iltama kansanvalistustyön edistämiseksi ja Carl von Knorringin johtaman

[45] *Primus Leppänen* (1872-1934), kirkkomuusikko ja säveltäjä, opiskeli Viipurin lukkari-urkurikoulussa ja opiskeli Helsingissä musiikin teoriaa Robert Kajanuksen ja Ilmari Krohnin johdolla. Kanttori-urkurina ja kuoronjohtajana eri paikkakunnilla, mm. Pitkäranta, Säkkijärvi, Uusikaupunki, Ilmajoki ja Ruokolahti. Säveltänyt yli 100 laulua ja sovitusta sekakuorolle, useimmat hengellisiä. Niistä suosituin Kerran kaunehin. Antoi muodon Säkkijärven polkalle! (OIMTSK 4/50 (Ilpo Tolvas), Lappalainen 1994: 555, Eljanko 1994: 131, Pajamo-Tuppurainen 2004: 433).

[46] *Georg Schnéevoigt* (Viipuri 1872-Malmö 1947), suomalainen kapellimestari, hänen isänsä oli saksalainen ja toimi vuosina 1869-1883 Viipurin orkesterin kapellimestarina, Georg S. opiskeli Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterikoulussa ja opiskeli Keski-Euroopassa sekä toimi 1895-1898 ja 1899-1903 Filharmonisen orkesterin soolosellistinä. Toimi kapellimestarina Kiovassa ja Riiassa 1908-1914. Suuren orkesterisodan aikana Helsingin Sinfoniaorkesterin johtajana 1912-1914 ja HKO:n johtajana 1914-1916 yhdessä Kajanuksen kanssa. Kajanuksen jälkeen HKO:n kapellimestarina 1932-1941. Taiturimainen kapellimestari ja erinomainen orkesterin kasvattaja (OIMTSK 5/163 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 669, Klemetti 1949: 357-360, Ranta 1960: 364-373, Marvia-Vainio 1993: 245, Heikinheimo 1995: 486). Georg S:n puoliso vuodesta 1898 pianotaiteilija Sigrid Sundgren-Schnéevoigt (OIMTS 5/353 (K. Virtamo), Aaltoila 1958: 342-355).

Akademiska Sångföreningenin kaksi konserttia.[47] Kuorossa oli lähes sata laulajaa. Ohjelman loppunumerona oli Sibeliuksen Ateenalaisten laulu. Turun Soitannollisen Seuran orkesterin kapellimestari José Eibenschützin[48] konsertti oli joulukuussa, jossa tenorisolistina oli C. Sternberg, avustajana Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri. Ohjelmassa oli pääasiassa kapellimestarin omia sävellyksiä. "Eilinen konsertti oli siinä suhteessa omituinen, ettei oikein tiedetty, mitä sillä tarkoitettiin." Ilmoituksen mukaan konsertin antajat olivat kapellimestari José Eibenschütz ja tenorilaulaja C. Sternberg. "Näin ollen konserttia lienee pidettävä hra E:n kompositsiooni-konserttina." Myöskään konsertti ei saanut Wiipurin mukaan kovinkaan mairittelevaa arviointia: "Konsertti ei tuottanut sanottavaa mielihyvää antajalle enemmän kuin yleisöllekään. Laimea oli osanotto ja musiikki niinikään sellaista, jolle korkeaa arvolausetta ei voi antaa" (W 19.12.1899).

Tammikuun lopulla oli konsertti, jossa esiintyivät laulajatar Karin Helenius, Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin soolosellisti Nast ja pianisti E. Falck. "Säestystä hoiti nti E. Falck, joka tuskin ketään tyydytti" (WS 22.1.1900). Helmikuussa konsertoivat laulajatar Lillian Sanderson pianistinaan Elfriede Christiansen, laulajatar Elsa Norring ja Anton Rubinsteinin oppilas Monica de Terminsky. Pietari-Paavalin kirkossa konsertoi maaliskuussa pietarilainen Archangelskyn kuoro. Keväällä konsertoivat luonnollisesti Viipurin lukuisat kuorot. Huhtikuussa oli Ylioppilaskunnan Laulajien[49] kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti.[50]

---

[47] *Akademiska Sångföreningen*, helsinkiläinen ylioppilaskuoro perustettiin 1838. Fredrik Paciuksella oli merkittävä osuus kuoron perustamisella. Akademiska Sångföreningen on vanhin Suomessa nykyisin toimivista kuoroista. Se oli aluksi ruotsinkielinen, mutta kun kuoron johtajana toiminut David (Taavi) Hahl julkaisi vuonna 1871 50 laulua sisältävän kaksikielisen Ylioppilaslauluja – Studentsångar nimisen kokoelman, alkoi 'eripuraisuuden käärmeeksi' nimitetty kieliriita. Kiistan päänumerona oli Itävallan kansallislaulun sävelmällä laulettu August Ahlqvistin runo Nouse, riennä suomenkieli, jonka loppusäkeessä oli sanat "yksi mieli, yksi kieli". Tämä kohta oli liikaa svekomaaneille. Kuoro ei hyväksynyt laulua ohjelmistoonsa, jonka seurauksena kuoron fennomaanit perustivat oman kuoron, Suomalaisen Nuijan Laulajat ja syksyllä 1883 Ylioppilaskunnan Laulajat. Akademiska Sångföreningen -kuorolla on merkittävä asema Suomen musiikkielämässä. Se osallistui Kukanpäivänä 1848 Maamme-laulun ensiesitykseen. Kuoron parhaimmista laulajista kokosi Gösta Sohlström vuonna 1878 valiokuoron *Muntra Musikanter*. AS:n johtajina ovat toimineet mm. Gösta Sohlström, Carl von Knorring ja Olof Wallin (Sällskapet M. M.) (OIMTSK 1/65, OIMTSK 4/328, Savolainen 1999: 150).

[48] *José Eibenschütz* (1872-1952), saksalaissyntyinen kapellimestari ja viulutaiteilija. Opiskeltuaan Hochin konservatoriossa Frankfurtissa Eibenschütz johti Turun kaupunginorkesteria vuosiana 1894-1905. Hän oli vuosina 1908-1921 Hampurin filharmonisen orkesterin ja 1921-1927 Oslon filharmonian johtajana. Vuonna 1933 hän muutti Yhdysvaltoihin (OIMTSK 2/134).

[49] *Ylioppilaskunnan Laulajat* on maamme vanhin suomenkielinen mieskuoro. Suomenmieliset miesylioppilaat perustivat YL:n vuonna 1883, jolloin ruotsi oli hallitsevana kielenä maassamme. Kielitaisto hajotti ylioppilaitten yhteisen Akateemisen laulukunnan. Ylioppilaskunnan Laulajien traditiota jäi jatkamaan puhtaasti ruotsinkielinen laulukunta Akademiska Sångföreningen. YL:n ensimmäisenä johtajana oli P. J. Hannikainen (johtajana 1883-1886). Hannikainen kokosi yhteen joukon AS:stä eronneita suomenkielisiä laulajia. Perustamispäiväksi katsottiin 6.4.1883, jolloin kuorolle lahjoitettiin oma lippu. Suomalaiskansallinen henki elähdytti toimintaa alusta alkaen. Kuorosta muodostui vähitellen maamme mieskuorojen 'lippulaiva', jolla oli omat traditionsa ja kansalliset merkityksensä. Heikki Klemetti toimi kuoron johtajana vuosina 1898-1902, 1904-1905 ja 1907-1927. Klemetin kiivas suomalaispatriotismi ilmeni mm. siten, että YL hänen aikanaan lakkasi käymästä laulutervehdyksellä Runebergin patsaalla ja siirtyi sen sijaan Lönnrotin patsaalle (Salmenhaara 1996: 240, Vainio 2004: 45).

[50] *Heikki Klemetti* (1876-1953), suomalainen kuorotaiteen uranuurtaja, säveltäjä, kirjailija, musiikinhistorioitsija ja kansantaiteen tutkija, aikansa merkittävimpiä suomalaisia musiikkimiehiä. Tuli ylioppilaaksi Vaasan lyseosta 1894 ja suoritti fil. kand. tutkinnon Helsingin yo:ssa 1899. Opiskeli Helsingin orkesterikoulussa vuodesta 1894 mm. Sibeliuksen ja yksityisesti Merikannon, Ojanperän, von Kothenin ja Palmgrenin johdolla. Teki opinto- ja tutkimusmatkoja Keski-Eurooppaan 1902 ja 1929 sekä myöhemmin Skandinaviaan ja Italiaan. Toimi urkurina ja laulunopettajana Porissa 1906-1908, musiikinhistorian opettajana Helsingin musiikkiopistossa 1910-1920, myös kuorolaulun ja fonetiikan opettajana. Helsingin yo:n teologisen tiedekunnan kirkkolaulun opettajana 1916-1944. Aikansa etevin kuoronjohtaja. Johti Ylioppilaskunnan Laulajia (YL) eri jaksoja 1898-1927, johti perustamaansa Suomen Laulun mieskuoroa 1900-1907 ja sekakuoroa 1907-1942 sekä lukuisia muita kuoroja (OIMTSK 3/461-462 (E. Marvia), Armi Klemetti: Muistelen 1955, Heikinheimo 1955: 391-392, Klemetti 1949, Klemetti, A 1958: 374-381, Klemetti, A. 1965: 406-414, Suomalainen 1978: 106-114, Lappalainen 1994: 176-182, Keisala 1995: HK -elämäntyö, Heikinheimo 1995: 483-484, Salmenhaara 1996: 239-250, Pajamo 2002: 26-29, Huttunen 2002: 363-364, Pajamo-Tuppurainen 2004: 410-412).

5.4. "Ilolla huomasimme ohjelmassa Sibeliuksen Finlandian"

Armas Järnefeltin kolmas kausi 1900-1901 alkoi lupaavasti alati synkkenevistä näkymistä huolimatta. Orkesterissa oli nyt kaksi selloa ja kaksi kontrabassoa, niin kuin Karl Flodin toivoi arvostelussaan 29.11.1899. Konserttimestarina oli edelleen Seelichmann. Wiipurin Sanomat esitti toivomuksenaan saada kuulla Jean Sibeliuksen musiikkia mahdollisimman paljon ja perusteli sillä, että saksalaisilla on Wagnerinsa ja ranskalaisilla Berliozinsa ja "kun meillä on sellainen kuin Sibelius, miksi emme saisi nauttia hänen teoksistaan. Sibelius on kultaakin kalliimpi" (WS 2.10.1900). Konserttitoiminta jatkui entisellään, mutta suomalaiset puuttuivat konserttisaleista, "venättä ja saksaa suhisi korvissa joka taholta ja siellä täällä ruotsia, meidän omia suomalaisia näkyi hyvin vähän" (WS 5.10.1900). Viipurissa oli tuolloin yli 20 000 asukasta, joista suomenkielisiä yli 70%, ruotsinkielisiä noin 14%, saksankielisiä noin 3% ja venäjänkielisiä saman verran. Wiipurin Sanomat kyseli: "Mitä makupaloja meidän suomalaisille pitäisi tarjota, että ne suostuisivat konserteissa käymään?" (WS 5.10.1900). Hinnastakaan ei voinut olla kysymys, kun kansankonsertteihin maksoivat liput vain 25 penniä! Wiipurin Sanomien 4-sivuinen irtonumero maksoi pennin! Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin avajaiskonsertissa esiintyi kuuluisa viulusolisti, professori Smith Stradivariuksellaan, "jolla on niin viulu kuin soittotaitokin sellainen, jolle harva vetää vertoja" (W 2.10.1900).

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa oli nyt 29 soittajaa ja kokoonpano oli seuraava:

Ensimmäinen viulu:	konserttimestari Seelichmann, P. Graszinski, Kutzen ja Enholm
Toinen viulu:	Kanzler ja Donath
Alttoviulu:	Vock ja Wikman
Sello:	Benkert ja Patze
Kontrabasso:	Kallusch ja Brückner
Huilu:	Benno Ptätz ja Röder
Oboe:	Schubert ja Nachtigal
Klarinetti:	Snellman ja Schneider
Fagotti:	Warkus ja Müller
Käyrätorvi:	Träger, Statschkun ja Matikainen
Trumpetti:	Merkert ja Järvinen
Pasuuna:	Mytty, Granqvist ja Zschaver
Patarumpu:	Leder

Nimiluettelossa kiinnittyy huomio siihen, että ensimmäistä kertaa siinä oli suomalaisia nimiä (cornisti Matikainen, trumpetisti Järvinen ja pasunisti Mytty). Neljä soittajaa, nimittäin alttoviolisti Vock, basisti Kallusch, oboisti Nachtigal ja cornisti Träger olivat jo Robert Moserin orkesterissa. Edellisenä kesänä Armas Järnefelt oli toiminut Pavlovskin[51] orkesterin toisena johtajana. (W 5.10.1900).

Ensimmäinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1900. Solistina oli bassolaulaja Abraham Ojanperä. Orkesterin päänumerona oli *Mendelssohnin Sinfonia nro 4 A* (Italialainen). Toinen

[51] *Pavlovsk* on Pietarin lähellä oleva Paavali I:n kesäpalatsi, joka sijaitsee Slavjanka-joen rannalla ja jonne vuonna 1777 alettiin rakentaa palatsia tulevalle keisari Paavali I:lle. Nimekkäät venäläiset ja länsieurooppalaiset arkkitehdit ja kuvanveistäjät viimeistelivät skottilaisen arkkitehti Charles Cameronin suunnittelemaa pääpalatsia ja puistoa. Seuraava rakennusvaihe alkoi Paavali I:n noustua valtaistuimelle. Palatsi muutettiin keisarin hallituspalatsiksi. Arkkitehti Vincenzo Brenna antoi palatsille ja 600 hehtaarin puistolle juhlavuuden ja majesteettisuuden tuntua. Palatsin sisustustöihin otti osaa myös kuuluisa italialainen arkkitehti Carlo Rossi. Paavali I:n kuoltua Pavlovsk oli tsaarin perheen omistuksessa. Paavali I oli Venäjän keisarina 1796-1801. Hän oli Katariina II:n ja Pietari III:n poika. Paavali I:n toisesta avioliitosta olivat Aleksanteri I ja Nikolai I (Mustukov-Tihonov 1986: 157-164, UTSK 15/273-274).

sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1901. Sellosolistina oli Brysselin konservatorion sellonsoiton professori Eduard Jacobs, joka soitti de Svertin Sellokonserton d. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 3 Es* (Eroica). Wiipurin Sanomien arvostelut olivat niukkoja tai puuttuivat kokonaan. Toisesta sinfoniakonsertistakin oli vain lyhyt maininta: "Yleisö osoitti tyytyväisyytensä kutsumalla esille johtajansa herra Järnefeltin" (WS 16.1.1900).

Maaliskuussa 1901 oli kolmas sinfoniakonsertti ja orkesterin päänumerona oli *Schumannin Sinfonia nro 1* (Kevät). Konsertin viulusolisti Willy Burmester soitti Bachin Viulukonserton E ja soolonumeronaan sovittamansa Paganinin Kapriisin Nel cor piu. Tämä konsertti S. B:n[52] mukaan "oli loistavin ja arvokkain, mitä meillä tänä talvena on ollut. ... Se joka pystyy soittamaan Bachia sellaisella inspirationilla, puhtaalla tyylillä ja niin tuoreilla accenteilla kuin hra Burmester on Jumalalta luotu mitä suurimmaksi taiteilijaksi" (WS 12.3.1901). Sanomalehti Wiipuri hehkutti myös Willy Burmesterin soittoa, joka "mestarillisen plastillisella ja täydellisen eheällä soitollaan kerrassaan hurmas, 'sähkötti' yleisön, jonka ihastus olikin ääretön" (W 6.3.1901).

Neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti oli huhtikuussa 1901. Orkesterin päänumerona oli *Tshaikovskin Sinfonia nro 6 h* (Pathétique) ja illan sellosolisti A. V. Wierzbilowicz soitti Goltermannin Sellokonserton. Wiipuri oli haltioissaan: "Neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti kilpaili etevyydessä ja loistossa edeltäjiensä kanssa ja muutamassa suhteessa se meni kilpailussa edelle" (W 16.4.1900). Konsertin loputtua kapellimestari Järnefeltille ojennettiin suurikokoinen laakeriseppele punakeltaisin nauhoin.

Marraskuun alussa 1900 oli Maikki ja Armas Järnefeltin parinviikon pituinen konserttikiertue Saksassa ja Viipurin Musiikin Ystävien konsertit johti konserttimestari Seelichmann. Myös helmikuussa 1901 oli taiteilijapari konserttikiertueella, nyt Itämeren maakunnissa. Konsertteja Viipurissa johti pääasiassa konserttimestari Seelichmann ja Viipurin pataljoonan soittokunnan johtaja August Laurent.

Tammikuun ensimmäisen päivän kansankonsertin kotimainen ohjelma alkoi Maamme- laululla ja päättyi Porilaisten marssiin. Ennen konserttikiertuetta Maikki Järnefeltin kanssa oli Viipurissa kapellimestarin hyväksi resettikonsertti tammikuussa 1901, jossa avustivat laulajattaret Alma Auer ja Maikki Järnefelt sekä selloprofessori Eduard Jakobs. Ohjelmassa oli Wagneria, Popperia ja Tshaikovskia sekä kokoelma Järnefeltin yksinlauluja. Konsertti päättyi sinfoniseen runoon Korsholma. Sally Basilier [53] (S. B.) oli tyytymätön siihen, että ohjelmassa ei ollut yhtään Sibeliuksen teosta. "Jos ei voitu esittää Snöfridiä, onhan Sibeliuksella paljon muutakin ihanaa ja olisimme tyytyneet ennen kuultuihin" (WS 22.1.1901). Arvostelusta loukkaantuneena Armas Järnefelt selvitteli laajassa kirjoituksessaan Wiipurin Sanomissa niistä syistä, miksi uusia suomalaisia orkesterisävellyksiä oli vaikea saada. Käsikirjoituksina olevat nuotit olivat Helsingin Filharmonisen Seuran kirjastossa, mutta niitä lainattiin niin ahkerasti, että ne saattoivat olla milloin Vaasassa, Tampereella tai Turussa. Järnefelt totesi, että painettuja kotimaisia sävellyksiä oli erittäin vähän. Syksyllä 1900 oli Viipurissa esitetty vain Sibeliuksen Karelia-sarjaa, koska Kuningas Kristian II oli mahdotonta esittää yhdellä fagotilla. Järnefelt kertoi myös, miksi Robert Kajanuskin joutui aloittamaan kautensa syksyllä Helsingissä ilman ainoatakaan fagottia, myöskään Turun Soitannollisen Seuran orkesterissa ei ollut fagottia. Viipurissahan oli se hyvä puoli, että Pietari oli lähellä ja sieltä voitiin saada useimmiten apua. "Arvoisa rva S. B., kaiken tämän Te olisitte voineet saada tietää, jos olisitte tahtoneet, jollei muuten, niin vaikka asiallisella kysymyksellä Wiipurin Sanomien palstoilla. Sen sijaan te olette katsoneet sopivaksi loukata minua. Että minä esitin täällä

---

[52] S. B. = Sally Basilier, Wiipurin Sanomien musiikkitoimittaja.

[53] *Sally Basilier* (1864-1949), o. s. Piispanen, suomalainen laulajatar (sopraano) ja pedagogi. Opiskeli Pariisissa (madame Viardot), Italiassa (Ferni-Giraldoni) ja Pietarin Konservatoriossa, jossa apuopettajana vuodesta 1906. Esiintyi Pariisin maailmannäyttelyn yhteydessä 1900 kansanlaulukonsertissa. Kotoisin Tuuterin pappilasta Inkerinmaalta. Asui yhdessä Venny Soldanin kanssa Pariisissa 1888-1890. Avioitui maisteri Hjalmar Basilierin kanssa. Basilier oli suomalaisen kirjallisuuden ystävä ja esitteli Juhani Ahon ensimmäisen Lastujen kokoelman Venny Soldanille. Tämä oli Soldanin ensi kosketus tulevaan aviomieheensä Juhani Ahoon (OIMTSK 1/289 (K. Virtamo), Konttinen 2002: 78-85, 181-182).

Korsholman oli muutamien ystävieni tahto" (WS 24.1.1901). Parin päivän kuluttua Sally Basilier kirjoitti vastineensa. "Koska arvostelussani en ole puhunut mitään kateudesta enkä viittauksiakaan siihen suuntaan, niin ei minulla ole mitään takaisinotettavaa edellisessä kirjoituksessani" (WS 26.1.1901).

Runebergin päivänä 5.2.1901 oli Raatihuoneella kirjallis-soitannollinen iltama, jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja mieskuoro Wiborgs Sångar Bröder. Ohjelmassa oli mm. Sibeliuksen Karelia-sarja ja kuoro lauloi isänmaallisia lauluja. Lopuksi laulettiin Maamme-laulu. Kaupungissa oli juhlaliputus ja kauppojen ikkunoissa oli Runebergin kuvia kukkien ympäröimänä. Illalla oli vielä monet rakennukset juhlavalaistu.

Helmikuun helppotajuisessa konsertissa oli jälleen kotimainen ohjelma. Ensimmäisen kerran kuultiin Viipurissa *Sibeliuksen Finlandia*,[54] tosin ohjelmassa se oli nimellä La Patrie. "Ilolla huomasimme ohjelmassa Sibeliuksen Finlandian, jonka orkesteri muuten soitti hyvin, mutta näin ensi kertana ei orkesteri vielä saanut esille sen kaikkia kauneuksia" (WS 2.3.1901). Maaliskuussa kuultiin myös ensimmäisen kerran Sibeliuksen balladi Koskenlaskijan morsiamet, jonka esittivät mezzosopraano Aleksandra Ahnger[55] ja Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri johtajanaan Armas Järnefelt. Konserttimestari Seelichmannin resettikonsertti oli maaliskuun lopussa. Wiipurin Sanomat mainosti jo edellisenä päivänä, että jo kahden kauden aikana viipurilainen konserttiyleisö on saanut kuulla hänen mestarillista soittoaan "Yleisön on siinä suhteessa suoritettava vastapalvelus runsaalla osanotolla". (WS 30.3.1901).

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterilaisten hyväksi järjestettiin huhtikuun lopussa 1901 soitannollis-draamallinen iltama ja tanssiaiset Raatihuoneella ja Teatterissa.[56] Emil Sivorin suuri kuorokonsertti Tervaniemellä laulu-opiston hyväksi oli toukokuussa. Siinä esiintyivät kaikki Sivorin johtamat kuorot eli Väinölän kuoro, Viipurin naiskööri, Lukkarikööri, Viipurin Työväenyhdistyksen laulukunta sekä Viipurin klassisen lyseon poikakuoro. Viipurin pataljoonan soittokunta avusti johtajanaan J. O. Willgren.

Syksyn 1900 konserttitarjonnasta mainittakoon Sigrid ja Georg Schnéevoigtin konsertti syyskuussa. Lokakuussa konsertoivat Maikki Järnefelt pianistinaan Armas Järnefelt ja laulajatar Alma Fohström.[57] Tämä konsertti oli sanomalehti Wiipurin arvostelijan mukaan niin täydellinen, että arvostelijalla ei ole mitään sanavaltaa. "Hänen kynänsä tepsahtaa kuin kiveen, jos hän yrittää sitä arvostelemiseen käyttää" (W 14.10.1900). Konsertti oli myös täydellinen yleisömenestys ja tuskin koskaan on Raatihuoneen sali raikunut niin innostuneista kättentaputuksista.

Uudessa kirkossa konsertoi lokakuussa nuori urkuri Kaarle Saarilahti avustajanaan Lukkarikoulun miesklööri Emil Sivorin johtamana. Saarilahti soitti mm. säveltämänsä Preludin ja

---

[54] 2.4.1900 Finlandia kuultiin Viipurissa ensimmäisen kerran Jean Sibeliuksen johtamana nimellä Suomen herääminen.

[55] *Alexandra Ahnger* (1859-1940), suomalainen laulajatar (altto), opiskeltuaan Helsingin musiikkiopistossa 1882-1885, Dresdenissä 1885-1888 ja Pariisissa 1890-1906 eri ottein toimi laulunopettajana Helsingin musiikkiopistossa (konservatoriossa) 1906-1927, esiintyi konsertti- ja oopperalaulajattarena sekä lukuisten oratorioitten solistina, mm. Louhi Oskar Merikannon Pohjan neiti - oopperan kantaesityksessä Viipurissa 1908 (OIMTSK 1/58, Heikinheimo 1955: 16, Heikinheimo: 1995: 343-345, Seppälä 2002: 155).

[56] Raatihuoneen salissa oli klo 20 lyhyt konsertti ja klo 20.30 siirryttiin teatterin puolelle, jossa oli Topeliuksen melodraama Miranda, johon musiikin oli säveltänyt Järnefelt. Ohjelmassa oli myös taikatemppuja ja kinematografilla esitettiin sarja uusimpia elokuvia, mm. taistelu Pekingin muurien edustalla ja kuvia Transvaalin sodasta. Klo 23.30 alkoivat sitten tanssiaiset Raatihuoneella. Liput maksoivat herroilta 3 mk ja naisilta 2 mk. Iltamien tuotto oli kuitenkin niin huono, että viimeisen helppotajuisen konsertin tuotto meni kokonaisuudessaan orkesterilaisten hyväksi. Lippujen hintakin oli nyt kaksinkertainen eli à 2 mk.

[57] *Alma Fohström-von Rode* (1856-1936), suomalainen oopperalaulajatar (sopraano), sellotaiteilija Ossian Fohströmin sisar. Opiskeli Pietarissa 1873-1877 ja Milanossa 1878-1879. Teki vielä 1880-1881 opintomatkan Italiaan ja lauloi Gildan-osan 'Rigoletossa' Verdin ollessa läsnä. Saavutti loistavan kansainvälisen menestyksen (OIMTS 2/283-284 (E. Marvia), Ränki 1958: 206-213, Osborne 1984: 148-149, Eljanko 1994: 134-135, Heikinheimo 1995: 480, Kuoppala 2000: kirjallinen työ, SA).

fuugan. Lokakuussa konsertoi kuuluisa pietarilainen viulutaituri Leopold Auer[58] ja ranskalainen pianisti Raoul Pugno. Uudessa kirkossa konsertoivat lokakuun lopussa myös laulajatar Sofia Airaksinen ja nuori urkuri Viljo Mikkola.[59] Urkusooloina Mikkola soitti mm. ranskalaisen urkujensoiton opettajansa Alexandre Guilmantin Urkusonaatista d kaksi osaa. Joulukuussa oli mieskuoro WSB:n musiikki-ilta ja 15.12. konsertoi Emil Sivorin johtamat kuorot Urkurikoulun miesköörі, Väinölän kuoro ja Viipurin Naisköörі.

Kansakoulun salissa oli helmikuussa 1901 Viipurin pataljoonan soittokunnan pitkäaikaisen kapellimestarin August Laurentin (1834-1915) jäähyväiskonsertti. Soittokuntaa Laurent oli johtanut 16 vuotta ja sitä ennen hän oli soittanut 23 vuotta Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterissa. Jäähyväiskonsertissa esiintyivät paitsi pataljoonan soittokunta, laulajatar Jenny Ikonen pianistinaan Karl Höckert ja Emil Sivorin johtama Lukkari-urkurikoulun miesköörі.[60] Viipurin 8. suomalaisen tarkka-ampujapataljoonan konsertti oli 21.4. johtajanaan soittokunnan uusi kapellimestari Johan Otto Willgren.[61]

Heinäkuussa 1901 annettu uusi *asevelvollisuuslaki* lakkautti Suomen oman armeijan ja samalla kaikki *sotilassoittokunnat*. Entiset pataljoonan soittajat siirtyivät perustettavaan Viipurin torvisoittokuntaan. Vuonna 1902 Willgren perusti myös 16-jäsenisen ns. kantelekuoron[62] ja syksyllä 1909 vielä janitsaariorkesterin.[63] Willgrenin johtamat esityksen Espilän lavalla olivat erittäin suosittuja.

---

[58] *Leopold Auer* (1845-1930), unkarilainen viulutaiteilija, opiskeli Budapestin ja Wienin konservatoriossa sekä Joseph Joachimin johdolla Hannoverissa. Vuodesta 1868 Pietarin konservatorion viulunsoiton professorina. Venäläisen koulukunnan perustaja. Aikansa parhaita viulunsoitonopettajia, hänen oppilainaan olivat mm. Mischa Elman, Jascha Heifetz, Nathan Milstein ja Efrem Zimbalist. Suomalainen Tatjana von Rippas (1882-1930) toimi aikoinaan Auerin assistenttina. Suomalaisista Heikki Kansanen, Heikki Halonen, Eino Raitio ja Eero Selin sekä Yrjö Suomalainen opiskelivat Pietarissa Auerin johdolla (OIMTSK I/190, Lehtinen 1960: 206-212, Garam 1985: 150-151).

[59] *Viljo Mikkola* (1871-1960), suomalainen säveltäjä ja urkuri. Kävi Turun lukkari-urkurikoulun 1895, opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1896-1898 (opettajinaan mm. Martin Wegelius, A. Ojanperä ja E. Melartin), opintomatkoja Ranskaan 1900-1901 (Guilmant), myöhemmin Saksaan ja Italiaan. Turun tuomiokirkon kanttorina 1901-1907 ja 1907-1951 Turun Mikaelinkirkon urkurina. Säveltänyt runsaasti kirkkomusiikkia ja pitänyt yli 100 kirkkokonserttia. Sävellyskonsertteja Helsingissä ja Turussa. Suomen Kanttori-urkuriliiton puheenjohtajana 1939-1945 (OIMTSK 4/258 (J. Määttänen), Inkinen-Salmi-Berghem 1957: 225, Uhinki: Viljo Mikkola. SA tutkielma 1992, Pajamo-Tuppurainen 2004: 334-335, 416-418).

[60] Pataljoonan upseerikunta antoi komean uushopeisen kahvikaluston, johon oli kaiverrettu 'Af 8:de Viborgs Finska Skarpskyttebataljons officerskår – till Aug. Laurent' (W 17.2.1901).

[61] *Johan Otto Willgren* (1859-1931) on Orivedellä syntynyt sotilaskapellimestari ja musiikkiluutnantti. Willgren oli aikanaan keskeinen henkilö Viipurin musiikkielämässä. Hänen ensimmäinen opettajansa oli Ernst Schneévoigt, Viipurin orkesterin johtaja vuosina 1869-1878. Hän oli myös kapellimestari Georg Schnéevoigtin isä. Ollessaan Suomen Kaartin soittokunnassa vuosina 1879-1900 Ernst S. täydensi opintojaan Richard Faltinin ja sotilaskapellimestari ja 'Suomen torvisoiton isän' Adolf Leanderin (1833-1899) johdolla suorittaen loppututkinnon Helsingin orkesterikoulussa. Willgren soitti myös Helsingin Filharmonisessa orkesterissa. Hänen oma soittimensa oli klarinetti, mutta Kajanuksen orkesterissa hän soitti myös pasuunaa kaudella 1900-1901. Keväällä 1901 Willgren nimitettiin Viipurin 8. suomalaisen tarkka-ampujapataljoonan kapellimestariksi. Heinäkuussa 1901 annettu uusi asevelvollisuuslaki lakkautti Suomen oman armeijan, myös sotilassoittokunnat. Willgren jäi ilman virkaa, mutta keräsi pian entisistä ja uusista soittajista Viipurin torvisoittokunnan, joka kesäkaudet musisoi säännöllisesti Espilän lavalla Torkkelin puistossa ja muuallakin. Hän perusti vuonna 1902 kantelekuoron ja syksyllä 1909 janitsaariorkesterin, joka teki seuraavana vuonna kiertueen ympäri Suomea. Vuodesta 1918 Willgren palveli Viipurin Rannikkotykistöpataljoonan ja vuodesta 1919 Karjalan Ratsujääkärirykmentin soittokunnan kapellimestarina helmikuuhun 1922. Willgren on tehnyt noin 80 sävellystä ja peräti 2 000 sovitusta (Karjalainen 1995: 108-114, Fogelberg 2004: 6-24).

[62] Kantelekuorossa nuoret pojat lauloivat säestäen itseään venäläisillä kanteleilla (Hirn-Lankinen 1988: 38).

[63] *Janitsaarimusiikki* eli 'turkkilainen musiikki', jota janitsaarit, turkkilaisen armeijan 1300-luvulla muodostetut ja vuoteen 1828 toimineet eliittijoukot esittivät. Janitsaarimusiikki tuli erittäin suosituksi Euroopassa vuoden 1800 vaiheilla. Janitsaariorkesterin luonteenomaisin soitinkokoonpano oli puhallinsoittimet (piccolohuilut ja oboet) ja monenlaiset lyömäsoittimet (rummut, lautaset. triangeli ja 'turkkilainen kellopeli'). 'Turkkilaisen musiikin' soitinkokoonpanoa käytti ennen muuta Mozart oopperassa Ryöstö Seraljista, sinfonisen musiikin alueella Haydnin Sotilassinfonia. Myös Mozart otti vaikutteita pianomusiikissaan (Rondo alla turca) (OIMTSK 3/212, Hirn 1997: 165 ja 241).

Asevelvollisuuslaki merkitsi Suomen itsenäisen sotalaitoksen hävittämistä. Vuoden 1878 asevelvollisuuslaki oli suonut Suomelle oikeuden pitää yllä pientä omaa armeijaansa. Taustalla leijui pelko siitä, että Suomi sopivan tilaisuuden tullen saattaisi käyttää sotaväkeään emämaata vastaan. Armeija reserveineen saattoi yltää 100 000 miehen vahvuuteen ja se olisi nopeasti voinut marssia Pietariin.[64] Pietarista nähtynä Suomen suuriruhtinaskunta oli aukko Venäjän puolustuksessa. Venäjän Itämeren laivaston tuhouduttua Tšusiman salmessa 27.5.1905 sodassa Japania vastaan Suomen etelärannikko näytti suojattomalta. Saksalaisten pelättiin voivan nousta siellä maihin hyökätäkseen Pietariin. Venäläisten mielestä oli ärsyttävää, että Suomella oli oma armeija, johon ei otettu venäläisiä. Siitä huolimatta suomalaiset olivat päässeet Venäjän armeijaan, jopa johtaviin tehtäviin. Venäläisiä ärsytti myös se, että Suomen armeijaa ei saanut käyttää valtakunnan puolustukseen Suomen rajojen ulkopuolella ja että asevelvollisuus oli suomalaisille kevyempää kuin keisarikunnan muille alamaisille.

5.5. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin sadas konsertti huhtikuussa 1902

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri oli kokoonpanoltaan muuttunut miltei kokonaan kaudella 1901-1902. Konserttimestarina oli nyt Wilhelm (Willy) Wolf ja toisena konserttimestarina H. Wieking. Toimikausi alkoi hienosti jo 1.10. helppotajuisella konsertilla, jossa solistina oli jälleen viuluprofessori Joseph Smith. Orkesterin konserttimestari Wilhelm Wolf esiintyi ensimmäisen kerran solistina helppotajuisessa konsertissa esittäen Vieuxtempsin Viulukonserton E. "Hänen kuuluisa maineensa hyvin toteutti ne odotukset, jotka hänen soittoonsa pantiin. Esitys oli selvää ja hienoa, tekniikka varsin kunnioitusta herättävä. Suurta suosiota hän sai osakseen" (W 9.10.1901).

Kauden uutuutena oli se, että helppotajuisia konsertteja lisättiin. Niitä oli nyt kaksi viikossa, tiistaisin ja lauantaisin.[65] Tiistain konsertissa ohjelma "on taiteellisempi, jälkimmäisessä taas keveämpää laatua". Konsertit pidettiin edelleenkin pienessä Raatihuoneen salissa. "Toimenpide [kaksi helppotajuista viikossa] on paikallaan, sillä ensiksikin musiikkielämämme rikastuu siitä kaksinverroin ja toiseksi ei ahdinko salissa tule olemaan niin suuri kuin monesti ennen" (W 9.10.1901). Kansankonsertit olivat edelleenkin keskiviikkoisin Kansakoulun juhlasalissa ja liput niihin maksoivat vain 25 penniä.

Ensimmäinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1901. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 1 C* ja illan pianosolisti Teresa Carreno soitti Rubinsteinin Pianokonserton nro 4 d. "Kaikki odotukset, jotka pantiin eiliseen konserttiin menivät kauniisti täytäntöön, sen tunnustanevat kaikki konsertissa olleet ja niitä ei ollut vähän" (W 20.11.1901). Toinen sinfoniakonsertti oli joulukuussa 1901. Ohjelmassa oli ensi kertaa *Ernst Mielckin Sinfonia*,[66] Sibeliuksen Lemminkäis-legendasta Tuonelan joutsen ja Lemminkäisen paluu, jotka kuultiin ensimmäisen kerran Viipurissa. Konsertissa avusti helsinkiläinen harpisti Mila Stoltz. Wiipuri-lehden musiikkiarvostelija ei ollut Tuonelan joutseneen erityisen innostunut. "Syvempää vaikutusta ei kappale jaksa aikaansaada, vaikka se onkin huolellisesti ja hienosti muodostettu. Sitä vastoin Lemminkäisen paluu vaikutti hilpeällä juoksullaan ja taitavalla sovituksellaan, se on täynnä mitä monipuolisimpia musiikillisia efektejä" (W 17.12.1901).

Kolmas sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1902 ja orkesterin päänumeroina olivat *Schubertin Sinfonia nro 8 h* (Keskeneräinen) ja Tshaikovskin Sinfoninen fantasia Myrsky (Burja). Illan laulusolisti Adée Leander-Flodin lauloi Karl Flodinin säestämänä Järnefeltin ja Sibeliuksen yksinlauluja. Wiipuri-lehden musiikkiarvostelija oli konsertista niin tyytyväinen, "ettei siitä saatu

[64] Klinge 1997: 344.
[65] Tiistain konserttiin liput maksoivat à 1,50 mk ja lauantain konserttiin markan.
[66] Ernst Mielckin Sinfonia (1897) kilpaili Sibeliuksen Ensimmäisen sinfonian kanssa paikasta Filharmonisen seuran orkesterin Pariisin-matkan ohjelmistossa 1900 (Lappalainen 1994: 337).

vaikutus aivan hevillä haihdu" (W 29.1.1902). Neljäs ja viimeinen sinfoniakonsertti oli helmikuussa 1902. Orkesterin päänumerona oli Hector Berliozin alkusoitto Carnaval Romain (Rooman karnevaali) ja *Haydnin Sinfonia G.* Illan pianosolisti Véra Maurina soitti Adolph Henseltin Pianokonserton f ja pianosoolona Chopinin Fantasian puolalaisista lauluista, jonka sovituksen oli tehnyt Safonoff. "Sangen hauska ohjelma ja etevä kaikin puolin" (W 26.2.1902).

Kapellimestari *Armas Järnefeltin resettikonsertti oli helmikuussa 1902.* Konsertissa avustivat viulutaiteilija Seelichmann Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterista sekä mieskuoro Wiborgs Sångarbröder. Konsertista muodostui "täydellinen riemujuhla" kapellimestari Järnefeltille ja samalla se oli "harvinaisen nautintorikas ilta lukuisalle yleisölle". Kapellimestari Järnefelt sai lahjaksi orkesterilaisilta kirjan Suomi XIX vuosisadalla ja Suomen kartaston korukansissa. Seelichmann oli tullut Helsingistä avustamaan "rakkaaksi käyneen entisen kapellimestarin resettiä". Karl Höckert säesti Seelichmannin sooloja.[67]

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin sadas konsertti oli 15.4.1902. Siinä soitettiin Suomen Kansallisteatterin vihkiäisiin 9.4.1902 sävelletty Järnefeltin Juhla-alkusoitto. Konsertissa oli "juhlallinen leima, kuten merkkipäivällä ainakin". VMY:n johtokunta antoi kapellimestari Järnefeltille ruusuista ja kieloista laaditun lyyran, jonka punakeltaisissa nauhoissa luki: Kaikukoon soittosi, jatkukoon työsi vielä kauan! (W 16.4.1902).

Supistetussa Wiipurin Sanomissa oli jouluaattona 1901 nimimerkki as:n laaja musiikkikatsaus syksyn toiminnasta Viipurissa. Lehti oli tyytyväinen siihen, että VMY:n orkesterin toiminta lähti heti lokakuun alusta lähtien vilkkaana liikkeelle "kesän horroksen" jälkeen. Lehti totesi, että kapellimestarina Armas Järnefelt on maamme etevimpiä kapellimestareita, josta osoituksena ovat molemmat sinfoniakonsertit. Kirjoittaja totesi myös, että Viipuriin on perustettu yksityinen torvisoittokunta, johon kuului Viipurin suomalaisen pataljoonan soittokunnan soittajia. Johtajana toimi Johan Willgren. Heinäkuussahan vuonna 1901 lakkautettiin sotaväen ohella kaikki soittokunnat. Lehti mainitsi kolmanneksi nimen Emil Sivori, "aina väsymätön laulukuntien johtaja". Kirjoittaja pyysi kirjoituksessaan, että kaupunki myöntäisi Sivorin kuorotoiminnalle taloudellista apua, jotta hän voisi hankkia "suurempia kuorosävellyksiä, kun kuorot ovat sellaisessa kunnossa, että kykenevät esittämään suuriakin teoksia". Lopuksi nimimerkki as totesi, että konserttitoiminta on ollut syksyllä varsin vilkasta, mutta ihmetteli samalla, missä olivat kotimaiset "soitto- ja laulutaiteilijat" (WS 24.12.1901). Viipurin Musiikin Ystävien torvisoittokunta esiintyi ensimmäisen kerran 30.1.1902 johtajanaan Johan Otto Willgren. Soittajat olivat entisen ja lakkautetun pataljoonan soittokunnan soittajia

Wiipurin Sanomien lakkautus jatkui vuoden 1902 alusta alkaen jälleen siten, että lehti ilmestyi supistettuna ja vain kahdesti viikossa. Siitä oli luonnollisesti seurauksena, että varsinkin musiikkiarvostelut olivat lyhyitä ja yleisluontoisia, koska lehti toimi pääasiassa ilmoituslehtenä. Ajan levottomuutta kuvaa Viipurin maistraatin huhtikuinen kehotus olla osallistumatta kansalaiskokouksiin. "Muistakoon jokainen kansalainen, että hän pelkällä läsnäolollaan lisää väkijoukon kasvamista" (W:n lisälehti 22.4.1902).

Vappuna 1902 soitti Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri Tervaniemen ravintolassa klo 14-16 ja samana iltana oli kauden päätteeksi Raatihuoneella helppotajuinen konsertti. Konsertissa esiintyivät viimeisen kerran orkesterin konserttimestari Wilhelm Wolf ja soolosellisti Carl Jost sekä ksylofonisti Oscar Schwar. Toukokuun lopussa oli Emil Sivorin köörien kevätkonsertti Tervaniemessä Pitkärannan laulujuhlien matkakustannusten peittämiseksi. Konsertissa esiintyivät Viipurin Työväenyhdistyksen kuoro, Väinölän kuoro, Lukkarikööri ja Viipurin naiskööri. VMY:n torvisoittokunta soitti viikonloppuna 18-19.5. Espilän puistossa klo 14-16 välillä ja 1.6. vielä Huusniemellä klo 15-18.

Syksyn konserttikauden 1901 aloitti laulaja Hjalmar Frey. Lokakuussa konsertoivat kuuluisa pietarilainen viuluprofessori Leopold Auer ja sellisti A. Wierzbilowitsch. Marraskuussa oli Pasi

[67] VMY:n johtokunta lahjoitti Armas Järnefeltille "hopeaesineitä kotelossa", Järnefeltin oppilaat antoivat kukkaislyyran ja eräs Järnefeltin ihailija "arvokkaan serviettirenkaan" (W 21.2.1902).

Jääskeläisen[68] kansanlaulu-konsertti ja Emil Sivorin suuri kuoro-konsertti, jossa esiintyivät hänen johtamansa kuorot, Väinölän kuoro, Lukkarikööri ja Viipurin naiskuoro. Ohjelmassa oli pääasiassa Sivorin uusimpia kansanlaulusovituksia. "Mutta mikä seikka näille laulajaisille antaa varsinaisen leimansa, on se, että nyt taas ollaan tilaisuudessa kuulemaan hra Sivorin viime kesänä keräämiä ja nyt syksyn kuluessa sovittamia uusia kansanlauluja, jotka toivottavasti piankin julkaistuna tulevat muodostamaan uuden helmivyön suomalaisten kansanlaulujen sikermässä" (WS 27.11.1901). Joulukuussa oli Max Pauerin[69] pianokonsertti, jossa soitettiin mm. Bachin Kromaattinen fantasia.

Helmikuussa 1901 konsertoi Kansakoulun salissa 25-henkinen Helsingin kirjaltajien mieskuoro johtajanaan hra Eklund. Konsertissa avusti myös Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri. VMY:n järjestämä Runeberg-juhla oli jälleen 5.2. Maaliskuussa konsertoi kreivitär Aina Mannerheim. Konsertti sai suuren suosion ja Raatihuoneen sali oli ääriään myöten täynnä yleisöä. "Ja se oli harrasta ja kiitollista yleisöä, joka osasi antaa arvoa laulajattaren esityksille niiden oikealta kannalta" (W 2.3.1902). Maaliskuun lopulla konsertoi mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman ja mezzosopraano Dagmar Hagelberg Pietari-Paavalin kirkossa. Urkusäestäjänä oli Olga Tavaststjerna.[70]

Huhtikuun alussa konsertoivat Ida ja Karl Ekman. Konsertin neljännessä osassa oli Melartinia, Merikantoa ja Sibeliusta. Huhtikuussa konsertoi myös Helsingin Uusi torvisoittokunta eli entinen Uudenmaan pataljoona torvisoittokunta johtajanaan Aleksei Apostol[71] ja Maikki Järnefelt kotimaisella ohjelmistolla. Nuorisoseura Vesan järjestämä Elias Lönnrotin 100-vuotisjuhla Kansakoululla oli 9.4. Juhlassa esittivät musiikkia Väinölän kuoro ja VMY:n torvisoittokunta. Juhlapuheen piti maisteri A. Järnefelt. Samana vuonna paljastettiin Emil Wikströmin suunnittelema muistopatsas Helsinkiin. Tilaisuudessa oli myös kuvaelma Petri ja Iivana Schemeikan laulu Lönnrotille. Isänmaallinen muistojuhla päättyi Maamme-lauluun. Viipurin Maaseututeatterissa oli vielä syyskuussa toinen Lönnrot-juhla, jossa oli mukana myös VMY:n orkesteri. Ohjelmasta mainittakoon Lönnrotin virsi 399[72] O Herra, siunaa ruhtinaamme orkesterin ja kuoron esittämänä, Kasimir Leinon juhlaruno, juhlakuvaelma Lönnrotin muistopatsaan paljastuksesta, jonka aikana orkesteri soittaa Maamme-laulua. Ohjelmassa oli myös otteita kolmesta Kalevala-aiheisesta näytelmästä: Aleksis Kiven Kullervo, J. H. Erkon Aino ja Eino Leinon Sota valosta.

Sofia Airaksinen konsertoi huhtikuussa pianistinaan Karl Höckert. Konsertista puolet oli kotimaista: Palmgrenia, Järnefeltiä, Sibeliusta ja Merikantoa. Ylioppilaskunnan Laulajat antoi kaksi

---

[68] *Pasi Jääskeläinen* (1869-1920), suomalainen kansanlaulaja, kanteleensoittaja ja suomalaisen humoristisen lauluperinteen pioneeri. Suoritti Oulun lukkari-urkurikoulun ja toimi kanttorina Haapavedellä. Opiskeli myöhemmin laulua Abraham Ojanperän johdolla ja liittyi Kaarlo Bergbomin Suomalaisen Teatterin näyttelijäkuntaan. Loi perustan suomalaiselle kuplettiperinteelle ja nautti lupsakkaan persoonallisuutensa ansiosta suurta suosiota kaikissa yhteiskuntapiireissä. Pasi Jääskeläinen sai vuodesta 1905 alkaen kilpailijakseen Olli Suolahden (1885-1952), joka esiintyi Viipurissa useita kertoja. Pasi Jääskeläiseen verrattuna Suolahden esittämistapa oli vähemmän tarttuva, miltei väritön (OIMTSK 3/309-310 (M.Konttinen, K. Virtamo), Hirviseppä 1969: 56-59, Suomalainen 1978: 96-98, Hirn 1993: 123-124, Heikinheimo 1995: 482, Hirn 1997).

[69] *Max Pauer (*1866-1945), pianotaitelija, vuodesta 1908 Stuttgartin konservatorion johtaja. Tuli tunnetuksi Beethoven-tulkitsijana. Hänen isänsä Ernst Pauer oli pianotaiteilija ja säveltäjä (OIMTSK 4/555).

[70] *Olga Tavaststjerna* (1858-1939), suomalainen musiikkipedagogi. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1883-1893. Toimi Helsingin ruotsal. tyttökoulun venäjänkielen opettajana 1880-1913 sekä sittemmin Helsingin musiikkiopiston, myöhemmin konservatorion yksinlaulun, säveltapailun ja urkujensoiton opettajana. Myös kirjastonhoitajana ja taloudenhoitajana. Opettajana ja toimihenkilönä jatkoi ansiokkaalla tavalla Martin Wegeliuksen arvokkaita perinteitä (OIMTSK 5/437 (E. Marvia), Dahlström 1982: 66,74).

[71] *Aleksei Apostol* (1866-1927), suomalainen, kreikkalaissyntyinen sotilasmuusikko, Suomen armeijan ensimmäinen ylikapellimestari. Apostol syntyi Ateenassa. Turkin sodassa 1877-1878 Suomen kaartin sotilaat löysivät orvoksi jääneen pojan ja toivat Suomeen 'kasvattinaan'. Apostol opiskeli Helsingin musiikkiopistossa ja toimi eri joukko-osastojen kapellimestarina 1890-1901. Kun Suomen sotalaitos lakkautettiin, perusti entisistä sotilassoittajistaan torvisoittokunnan, jota johti 1902-1918. Sen taso oli erittäin korkea. Perusti 1907 musiikkikaupan ja kustantamon ja 1919 pianotehdas Apollon. HKO:n taloudenhoitajana 1912-1918. Musiikkimajuri 1920. Ylikapellimestari (OIMTSK 1/144-145 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 34).

[72] Vuoden 1886 virsikirja.

konserttia huhtikuun lopulla, kello 14 Kansakoululla ja klo 20 Raatihuoneella. Kuorossa oli yli 90 laulajaa ja kuoroa johti Heikki Klemetti. Liput myytiin loppuun jo edellisenä päivänä. Isänmaallista tunnetta huokuvat konsertit päättyivät Maamme-lauluun.

Wiipurin Sanomissa oli 24.9.1902 kirjoitus *"Ulkoilmakonsertit"*. Siinä kerrottiin Viipurin Musiikin Ystävien torvisoittokunnasta, jossa oli 20 soittajaa kapellimestarinaan J. O. Willgren. Orkesterin jäsenet olivat Viipurin entisen suomalaisen pataljoonan soittajia ja kesän aikana solisteina olivat esiintyneet P. Karela ja J. Mytty. "Vapunpäivästä alkaen on torvisoittokunta houkutellut huonoinakin iltoina lukuisasti yleisöä" (WS 24.9.1902). Lehti totesi, ettei Viipurissa ollut koskaan ollut niin runsaasti maksuttomia ulkoilma-konsertteja niin Esplanadin puistikossa kuin Papulan vuorellakin. Ohjelmisto oli uutta ja vaihtelevaa. Kaupunki oli perinyt pataljoonan nuotiston, joka oli kuitenkin lehden mukaan osaksi vanhentunutta. Kapellimestari oli sovittanut runsaasti uutta aineistoa.

5.6. Sibelius-konsertti joulukuussa 1902 huipensi Järnefeltin viimeisen kauden

Syksyn konserttikauden huipentumana oli *Sibelius-konsertti 13.12.1902*. Konsertissa esitettiin Ensimmäinen sinfonia ja Finlandia. Maikki Järnefelt lauloi säestäjänään Armas Järnefelt neljä Sibeliuksen yksinlaulua. Wiipurin Sanomien musiikkiarvostelija kyseli, miksi suomalainen yleisö ei harrasta "tällaisia taidehetkiä, joita meille tarjotaan vain muutama vuodessa. Mutta annappas olla kun joku muu lirica tai joku muu kapakka soittokunta tulee kaupunkiin rumpua lyömään ja triangelia helistämään, niin eipä niiltä koskaan kuulijoita puutu, vaikka he esiintyvätkin joka ilta. Koskahan te hyvät ihmiset teette parannuksen ja otatte ajastanne vaarin. Oi jospa se aika ei olisi enää kaukana" (WS 13.12.1902). Sapekkaan purkauksen syynä lienee ollut Tervaniemen ravintolassa esiintynyt italialainen laulu- ja soittoseurue Compagnia Lirica Italiana!

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin konserttimestariksi palasi syksyllä 1902 Seelichmann ja soolosellistiksi tuli marraskuussa Ernst Oehlhey. Lokakuussa soolosellistinä oli Ossian Fohström. Ensimmäisessä helppotajuisessa konsertissa sanomalehti Wiipurin mukaan orkesterin kausi alkoi suorastaan loistavasti. "Näyttää siltä, että viipurilainen yleisö tulee tänäkin talvena yhä enemmän kiintymään hyvään orkesteriinsa, joka edelleenkin saa nauttia johtoa niin taitavaa kuin Armas Järnefeltin" (W 5.10.1902). Lokakuun lopussa oli helppotajuinen konsertti, jossa oli kotimainen ohjelma. Sanomalehti Wiipuri kirjoitti samana päivänä koskien juuri näitä helppotajuisia konsertteja: "On paljon puhuttu viipurilaisen yleisön, varsinkin suomalaisen, välinpitämättömyydestä yleensä taidetta ja erityisesti näitä helppotajuisia konsertteja kohtaan. Häpeä on tämän kuulun laulun kotimaan, Karjalan, yleisölle, häpeä sellainen, joka pikimmiten on poistettava. Päättäkäämme Viipurin suomalaiset tänään oikein kouriintuntuvalla tavalla näyttää, että meissä on vielä soitonharrastusta. Ohjelma on juuri *suomalaisia* varten laadittu, kauttaaltaan kotimainen" (W 21.10.1902). Valitettavasti vetoomuksella ei ollut sanottavaa vaikutusta.

Syksyn ensimmäinen sinfoniakonsertti oli lokakuun lopulla 1902. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 2 D*. Illan viulusolisti Willy Burmester soitti Tshaikovskin Viulukonserton. "Mikä loistava esitys! Koko salissa vallitsi kuoleman hiljaisuus, jokaisen kuulijan oli soitto lumonnut" (W 29.10.1902). Saman arvostelijan mukaan myös orkesteri suoriutui tehtävästään hyvin, josta suurin ansio lankeaa "sen etevälle ja innokkaalle johtajalle hra Järnefeltille". Kauden toinen sinfoniakonsertti oli joulukuussa 1902. Konsertissa esitettiin ensimmäisen kerran Viipurissa Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e. Konsertin solistina oli mezzosopraano Matilda Haas. Sinfoniakonsertti oli "osaltaan hauska ja nautintorikas. Kapellimestari Järnefelt oli erinomaisella johtajatuulella, joka teki sytyttävän vaikutuksen orkesteriinsa" (W 12.11.1902).

Kauden kolmas sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1903. Orkesterin päänumerona oli *Tshaikovskin Sinfonia nro 4 f* ja solistina oli harpputaiteilija Alfred Kastner. Kauden neljäs ja

viimeinen sinfoniakonsertti oli huhtikuussa. Orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 4 B.* Leopold Godowski soitti Tshaikovskin Pianokonserton b. Musiikinystävien suuri sinfoniakonsertti oli huhtikuun lopussa. Konsertissa esitettiin mm. Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D. Konsertti "tarjosi vielä kerran tällä kaudella kuultavaksi jalointa ja mahtavinta, mitä meidän päiviemme säveltaide on luonut" (W 21.4.1903).

Armas Järnefeltin resettikonsertti oli tammikuussa 1903. Viulusolistina oli Leopold Auerin 11-vuotias oppilas S. Laserson. Viulusoolona kuultiin Louis Spohrin[73] Viulukonsertto nro 9. Orkesteri soitti Wagneria, joka on Järnefeltin mielisäveltäjä. Sanomalehti Wiipuri oli huolissaan siitä, mistä saadaan Viipurin orkesteriin "niin lahjakas ja kokenut kapellimestari, joka pystyisi seuraamaan Armas Järnefeltin jälkiä menestyksellä". Lehti totesi tyydytyksellä, että viiden vuoden aikana Armas Järnefelt "on saavuttanut sellaisen suosion, jommoista ei Viipurissa kukaan ole osakseen saanut ja kohottanut orkesterin tason maamme eturiviin" (W 27.1.1903). Resettikonsertti oli suuri voitto orkesterille ja sen kapellimestarille. Orkesteri otti vastaan johtajansa fanfaareilla.[74]

Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä Runeberg-konsertti oli 5.2. Siinä esiintyivät Alice Avellan, mieskuoro Wiborgs Sångarbröder ja VMY:n orkesteri. *Konserttimestari Gottlieb Seelichmannin resettikonsertti* oli maaliskuussa. Siinä esiintyivät laulajatar Anna Buchstein sekä orkesterin oma jousikvartetti Seelichmann, Schulze, Mauritsén ja Oehlhey. Johtajana toimi Juho Leino. Konserttimestari Seelichmann soitti Mendelssohnin Viulukonserton ja jousikvartetti soitti Haydnin Jousikvarteton op.74. Konserttimestari Seelichmann oli viipurilaisten keskuudessa erittäin suosittu, suorastaan "musiikkiyleisön lemmikki" (W 12.3.1903). Syys-lokakuun 1902 vaihteessa Maikki ja Armas Järnefelt tekivät konserttikiertueen Kuopioon, Iisalmeen, Mikkeliin, Tampereelle, Poriin sekä Tampereelle vielä marraskuussa. Orkesterin johtajana toimi tuolloin konserttimestari Seelichmann. Tammikuun puolivälissä 1903 Maikki ja Armas Järnefeltillä oli kaksi menestyksellistä konserttia Helsingissä. Helmi-maaliskuussa myönnettiin Armas Järnefeltille kahden kuukauden virkavapaus orkesterin johtajan toimesta. Taiteilijapari teki suuren Baltian kierroksen sekä piti menestyksellisen konsertin Tukholmassa. Sijaisena oli tuolloin Juho Leino Helsingistä, joka oli ollut Helsingin Filharmonisen seuran orkesterin sellistinä ja Suomen Kansallisteatterin kapellimestarina. Sanomalehti Wiipuri oli tyytyväinen Järnefeltin sijaiseen (ja seuraajaan) Juho Leinoon, joka helmikuisen helppotajuisen konsertin kapellimestarina saavutti suurta suosiota. "Heti alkuun näki, ettei Juho Leino ole ensikertalainen tahtipuikon ääressä ja suoriutui tehtävästään mainiosti. Tuntui, kuin olisi ollut jo pitemmän ajan yhteistyössä orkesterin kanssa" (W 11.2.1903).

Keväällä 1903 Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan valtuuttamana Karl Höckert oli lähestynyt Erkki Melartinia ja pyytänyt tätä johtajaksi seuraavalle kaudelle Järnefeltin jättäessä tehtävän. Myös Selim Palmgrenille oli ilmoitettu tästä vapautuvasta tehtävästä.[75] Kumpikaan ei tuossa vaiheessa ollut kiinnostunut tarjotusta tehtävästä. Näin Juho Leinosta tuli Järnefeltin seuraaja VMY:n orkesterin kapellimestarina kaudella 1903-1908. Syynä Juho Leinon valintaan Järnefeltin jälkeen oli ilmeisesti se hyvä vaikutus, jonka hän teki. "Hra Leino näkyy omaavan kaikki ne edellytykset, joita hyvältä kapellimestarilta vaaditaan. Lausumme hra L:lle sulimmat kiitokset hänen premiääristään ja toivomme vastaisuudessa saman veroista" (WS 11.2.1903).

Sanomalehti Wiipuri kiinnitti huomiota tammikuussa 1903 sunnuntaisten kansankonserttien suureen suosioon ja ehdotti, että helppotajuinen konsertti siirrettäisiin Kansakoulun juhlasaliin ja lippujen hinnat laskettaisiin markasta 50 penniin tai 75 penniin. "Sillä ne luultavasti tulisivat taloudellisesti paremmin kannattamaan kuin Raatihuoneella ja kaupungin suuri yleisö mieluimmin kävisi siellä orkesterin verrattomia säveleitä kuuntelemassa" (W 6.1.1903).

---

[73] *Louis (Ludwig) Spohr* (1784-1859), saksalaisen viulistikoulukunnan varsinainen perustaja, hän koulutti kokonaisen sukupolven viulutaiteilijoita (yhteensä noin 190, joukossa mm. Fredrik Pacius) (OIMTSK 5/315-316).

[74] Lahjana Järnefelt sai orkesterilaisilta Vänrikki Stoolin tarinoiden juhla-painoksen Albert Edelfeltin kuvittamana. VMY:n johtokunta antoi lahjana kapellimestarille laakeriseppeleen ja 'kotelon, joka sisälsi rahasumman'.

[75] Ranta-Mayer 2003: 125.

Viipurin musiikkielämää kohtasi keväällä 1903 kaksi ikävää takaiskua. Toinen oli se, että Armas Järnefelt jätti orkesterin ja toinen oli se, että Viipurissakin vuosina 1856-1869 vaikuttanut Richard Faltin antoi Viipurin lukkari-urkurikoulusta kielteisen lausuntonsa,[76] joka herätti Viipurissa suurta hämmästystä, sillä koulu ja sen johtaja nauttivat yleistä luottamusta ja arvostusta.[77] Tarkastus aiheutti paikallisissa lehdissä kirjoittelua lähinnä Faltinin ja koulun johtajan Emil Sivorin välillä. Tarkastuskertomuksen mukaan Faltin oli antanut tunnustusta laulunopetuksesta ja kuorolaulun opetuksesta, mutta kiinnittänyt huomiota "erinäisistä erittäin arveluttavista puutteista, mitä tulee pianon- ja urkujensoittoon". Faltin perusteli tätä monivuotisella kokemuksella, jota hän oli saanut seuratessaan Sivorin oppilaitten jatko-opintoja Helsingin musiikkiopistossa. Vastineessaan Sivori kiinnitti huomiota taas Faltinin huonoon suomen kielen taitoon.[78]

Armas Järnefeltin johtamasta kansankonserttista huhtikuun lopulla 1903 muodostui "täkäläisen yleisön liikuttavaksi jäähyväisiksi kapellimestari Armas Järnefeltille". Konsertin lopuksi Järnefelt lausui yleisölle kiitoksensa ja toivoi työnsä jatkajalle samaa suosiota ja harrastusta. "Ja lopuksi kajahti valtavana yleisön laulamana Maamme. Hetki oli liikuttava, sen huomasi jokaisen ilmeestä. Hra Järnefelt onkin voittanut yleisön jakamattoman suosion näillä konserteillaan ja kehittänyt musikaalista aistia" (WS 29.4.1903). Lopuksi kajahti Armas Järnefeltin: – Eläköön Suomi!, johon yleisö vastasi Eläköön-huudoilla. "Liikuttunein mielin poistui yleisö konserttisalista" (W 28.4.1903). Kansakoulun salissa oli vielä huhtikuun lopulla Kotimainen iltama ja Vappuna Tervaniemen ravintolassa vappukonsertti ja illalla Raatihuoneen salissa viimeinen helppotajuinen konsertti, joka päättyi Sibeliuksen Finlandiaan, Paciuksen Suomen lauluun sekä Kajanuksen Sotamarssiin.

Syyskuun lopussa 1902 konsertoi Maikki Järnefelt pianistinaan Armas Järnefelt ja lokakuun lopussa konsertoi jälleen Raatihuoneen salissa ja seuraavana päivänä Kansakoulun juhlasalissa. Konsertin loppupuolella oli kotimaisten säveltäjien uutuuksia. Syyskuussa konsertoi myös Väinölän kuoro ja Viipurin Naiskuoro. Kumpaakin johti Emil Sivori. Konserteissa oli kesän 1902 Pitkärannan laulujuhlien kotimaista ohjelmistoa. Sellotaiteilija Ossian Fohström konsertoi lokakuussa avustajanaan VMY:n orkesteri. Ohjelmasta mainittakoon Servaisin Sellokonsertto ja Bruchin Kol Nidrei. "Kuulijoille oli sula nautinto kuulla hra F:n etevää esitystä, joka asettaa hänet parempien sellistien rinnalle" (W 10.10.1902).

Marraskuussa 1902 konsertoi Helsingin torvisoittokunta hätäkärsivien hyväksi johtajanaan Aleksei Apostol. Ida ja Karl Ekmanin kaksi konserttia pidettiin Raatihuoneella ja seuraavana päivänä Kansakoululla. Marraskuun lopulla esiintyi brysseliläinen jousikvartetti. Urkurikoulun toverikunnan järjestämä musiikki-iltama erään varattoman oppilaan hyväksi oli joulukuussa. Konsertti pidettiin Suomalaisen klassillisen lyseon juhlasalissa.

Helmikuussa 1903 konsertoi Kansakoulun salissa hätäkärsivien hyväksi Viipurin Linnoituspataljoonan soittokunta johtajanaan Johan Otto Willgren sekä Kantele-kööri. Laulajatar

---

[76] Aloitteen lienee tehnyt piispa O. I. Colliander esitettyjen valitusten vuoksi. Tarkastuksen mukaan pianonsoiton- ja urkujensoiton opetus on ollut ala-arvoista, huolimatonta ja pedagogisesti väärää. Oppilaitten tekemiä virheitä ei korjattu ja kaikkia opetettiin samalla tavalla ottamatta huomioon kunkin yksilöllisiä taipumuksia. Faltinin mukaan Sivori ei ole sopiva koulun johtajaksi, mutta voisi jäädä teoria-aineiden ja kuorolaulun opettajaksi. Faltinin kielteinen lausunto aiheutti sen, että senaatti hylkäsi valtionapua koskevan anomuksen (Jalkanen 1978: 97-98, Pajamo-Tuppurainen 2004: 257).

[77] Jalkanen 1978: 97-98.

[78] Vastineessaan Faltin kertoi opettaneensa suomenkielisiä opiskelijoita vuosikymmeniä. Mitä taas tulee pianonsoittoon, Sivori vastasi, ettei voi mitään "etteivät noin neljä ja puoli kuukautta sitten auran kurjesta saapuneet oppilaat täytä hra F:n vaatimuksia". Vastineessaan Sivori kyseli myös, miten Faltin on voinut saada kokemuksia Sivorin entisistä oppilaista, kun vain neljä on jatkanut urkujensoiton opintojaan Helsingin musiikkiopistossa ja niistäkin vain yksi on ollut Faltinin oppilaana. Pianonsoitossa Faltin ei ole antanut opetusta ollenkaan. Mitä taas tulee suomenkieleen, Sivori mainitsi, että tarkastuksen yhteydessä sitä ei kuultu sanaakaan. Loppulausunnossaan Faltin ehdotti, että havaitut puutteet on korjattava. Vastineessaan Sivori pyysi yleisöä ratkaisemaan, mistä erimielisyys on löydettävissä. "Lopuksi tarkastaja kielsi kokonaan minulta kaiken opettajataidon ja kyvyn, mutta loppuponsissa ehdotti minut kuitenkin opettajaksi aineissa, joihin minulla ei ole kykyä" (W 2.5.1903 ja 6.5.1903).

Sally Basilierin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa oli helmikuun lopulla. Siinä avustivat virolainen urkuri Arthur Kapp ja tenorilaulaja Gourovitz. Helmi-maaliskuun vaihteessa oli Adolf Segerqvistin ja Oscar Göranssonin kaksi gluntti[79] -iltaa Raatihuoneella.

Maaliskuun lopulla oli Viipurin Juutalais-yhdistyksen[80] soitannollinen iltama Suomen hätääkärsivien hyväksi hotelli Belvederessä. Iltamassa esiintyivät VMY:n orkesterin konserttimestari Seelichmann pianistinaan Schulze sekä Torvisoittokunta johtajanaan Johan Otto Willgren. VMY:n orkesterin konsertti erään orkesterinjäsenen lesken ja alaikäisten lasten hyväksi oli maaliskuun lopulla. Mukana oli myös Emil Sivorin johtama Lukkariköörі. Huhtikuun lopussa konsertoivat laulaja Hjalmar Frey pianistinaan Edv. Weidenbrück, laulajatar Ellen Relander ja mieskuoro WSB. Lisäksi pidettiin Viipurin naiskuoron ja Lukkariköörin yhteinen kevätkonsertti johtajanaan Emil Sivori.

5.7. Yhteenveto Armas Järnefeltin kaudesta 1898-1903

Suomalainen kapellimestari

Armas Järnefelt puhalsi nuoruutensa tarmolla ja innolla kansallista henkeä ja eloa ei vain orkesterin toimintaan vaan myöskin musiikillisiin harrastuksiin kaikkialla Viipurissa. Fennomaanina hän suosi konserteissa suomalaista musiikkia, varsinkin kansankonserteissa, joissa oli täysin kotimaisiakin ohjelmia. Heti kauden alusta alkaen *ohjelmalehtiset olivat suomenkielisiä.* Paikalliset suomalaismieliset sanomalehdet olivat tyytyväisiä Armas Järnefeltin toimintaan erityisesti sen tähden, että orkesterin johtoon oli saatu arvostettu *suomalainen* kapellimestari ja säveltäjä. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota kapellimestarin nerokkuuteen ja siihen, että esitykset kohosivat harvinaiseen täydellisyyteen. Tähän mennessä Viipurista oli puuttunut 'korkeampaa innostusta ja harrastusta', mutta Järnefeltin myötä tähän asiaan oli tullut tuntuva parannus. Tyytyväisyyteen liittyi myös se, että aviopari Maikki ja Armas Järnefelt asui Viipurissa ja osallistui aktiivisesti kaupungin musiikkielämän kaikenpuoliseen kehittämiseen. Ei turhaan puhuttu 'meidän Maikista', sillä hän konsertoi ahkerasti uudessa kotikaupungissaan. Järnefeltin ansioina olivat suomalaisten säveltäjien, erityisesti Sibeliuksen teokset, kansankonsertit, suomenkieliset ohjelmat, taiteen korkeatasoisuus, teemakonsertit, orkesterikiertueet ja orkesterikoulun perustaminen.

---

[79] *Gluntit,* Gunnar Wennerbergin (1817-1901) nerokkain aikaansaannos on duettokokoelma Gluntarne barytonille ja bassolle. Gluntit kuvailevat 1840-luvun ylioppilaselämää Uppsalassa. Niitten perussävynä on tietty kaiho, jota voidaan verrata moniin Bellmanin (1740-1795) tukholmalaiselämän kuvauksiin (OIMTSK 2/398, OIMTSK 5/595).

[80] *Viipurin kaupungin juutalaisyhteisöön* vuosisadan alussa kuului noin 270 henkeä. Yhteisön muodostuminen alkoi peltiseppä Jacob Weikaimin muutettua perheineen Viipuriin vuonna 1815 saatuaan pysyvän oleskeluluvan. Weikaimin suvun jälkeläisiä ovat W/Veikkaset, Jakobssonit, Kaspit ja Jaarot. Seuraavina vuosikymmeninä Venäjän armeijassa Suomen maaperällä palvelleista sotilaista moni jäi pysyvästi Suomeen heti kun siihen tarjoutui mahdollisuus. Tsaarin ajan juutalaisille ankealta Venäjältä Suomeen tulleilla oli vastassaan kovin erilaiset olosuhteet. Suomi nähtiin siistinä järjestyksen maana, jossa ihmiset olivat ystävällisiä ja jossa juutalaisia kohdeltiin hyvin tai ainakin kohtuullisesti. Yleisin ammatti oli kauppias. Yksi Viipurin arvostetuimpia kauppiaita oli Isak Kuschakoff. Yksi Isakin pojista Kuschak (myöhemmin Kuusakoski) alkoi elättää itseään keräämällä rauta- ja metalliromua. Tänä päivänä Kuusakoski Oy toimii Espoossa ja sillä on metallin kierrätyspisteitä ympäri maata ja alumiinitehdas Heinolassa. Viipuri oli kosmopoliittinen kaupunki eikä Pietarin stimuloiva vaikutus voinut olla vaikuttamatta myös Viipurin juutalaisyhteisöön. Suomen juutalaisen sivistyksellinen assimilaation [sulautumisen] kärjessä olivat juuri Viipurin juutalaiset. Ensimmäinen Suomessa syntyneistä juutalaisista suomalaiseen yliopistoon päässeistä oli Isak Pergament, josta tuli lääkäri vuonna 1915. Viipurissa toimi lukuisia seuroja ja yhdistyksiä. Varoja kerättiin pitämällä kahvi-iltoja, joissa myytiin yhdistyksen jäsenten paistamia leivonnaisia. Viipurin juutalaisten identiteetti ei rakentunut kielen kautta; he vain olivat jiddišin- ja suomenkielinen, uskonnoltaan juutalainen ihmisryhmä, jolla ei ollut sen suurempia vaikeuksia löytää omaa paikkaansa ja identiteettiään Viipurin kosmopoliittisessa ja suvaitsevassa ilmapiirissä (Hartikainen 1998: 51-54, 67-69, 83, 94).

Jean Sibeliuksen vierailut huhtikuussa 1900 ja joulukuussa 1902

Armas Järnefelt halusi ilmeisen tarkoituksellisesti pyytää lankoaan konsertoimaan Viipurissa kohottaakseen kansallista henkeä. Viipurilaiset sanomalehdet olivat riemuissaan todetessaan, että nimi Sibelius sai haltioihinsa kenet tahansa. Sillä nimellä tuntui olevan "ihan erityinen sointu". Sibelius johti 2.4.1900 Musiikkia Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön. Armas Järnefeltin aikana Viipurissa esitettiin Sibeliuksen Kuningas Kristian II kokonaisuudessaan ja osia siitä, Karelia-sarja, Kevätlaulu, Ateenalaisten laulu (tosin ruotsiksi!), La Patrie (Finlandia), balladi Koskenlaskijan morsiamet, orkesterilegendat Tuonelan joutsen ja Lemminkäisen paluu. Joulukuussa 1902 esitettiin kahteen kertaan vuonna 1899 sävelletty Ensimmäinen sinfonia e ja huhtikuussa 1903 Toinen sinfonia D. Sibelius-konsertissa 13.12.1902 Ensimmäisen sinfonian lisäksi Maikki Järnefelt lauloi miehensä säestämänä neljä Sibeliuksen yksinlaulua.

Karl Flodinin ja Evert Katilan myönteiset arviot

Helsinkiläisen Aftonpostenin arvostetun musiikkikriitikko Karl Flodinin arvio Armas Järnefeltin konsertista syyskuussa 1899 oli erittäin kannustava ja varmaankin viipurilaisista hyvin mairitteleva. Flodin totesi, että Järnefelt oli paitsi nuori, myös erittäin lahjakas, taiteeseensa innostunut ja teknisesti täysin hallitseva kapellimestari. "Hra Järnefelt omaa ne ominaisuudet, joita vaaditaan hyvän orkesterin johtajalta". Tämä arvio vahvisti orkesterin korkeaa tasoa valtakunnallisesti.

Aikansa merkittävin suomalainen musiikkikriitikko, Uuden Suomettaren Evert Katila, on luonnehtinut Armas Järnefeltiä kapellimestarina seuraavin sanoin: "Kapellimestarina Armas Järnefelt kuuluu siihen uuden ajan tyyppiin, jossa yhdistyy täydellinen tekotavan hallitseminen sekä käsitys säveltaiteen korkeasta henkisestä merkityksestä. Hän oli taiturijohtaja ja hienostunut persoonallisuus, hänen tulkinnassaan näyttäytyy yhtä hyvin muotovalmius kuin sanonnan, ilmeen ylhäisyys. Vaikka hänellä on kaikki edellytykset ulkonaisen häikäisyn aikaansaamiseksi, hän on aina väheksynyt tyhjän vaikutuksen hakua ja päivän muotisuosiota. Piirre ajattelijasta painaa leimansa tämän sivistyneen musiikkimiehen ammattitoimintaan, minkä pohjana kuitenkin on puhtaan aistikauneuden täysi arvostaminen sekä lämmin lyyrillinen tunne".[81] Ilmeisesti tämä Katilan luonnehdinta on kirjoitettu huomattavasti myöhemmin, mutta se pitänee paikkansa. Tämän voi päätellä viipurilaisten musiikkiarvostelijoiden konserttiarvosteluista.

Konserttikiertueet ja orkesterin koon suurentaminen

Armas Järnefelt teki kautensa aikana kolme konserttikiertuetta Kaakkois-Suomeen ja Pohjois-Karjalaan. Kiertueet saavuttivat suuren suosion, josta osoituksena on mm. se, että 17-vuotias Toivo Saarenpää kuullessaan Järnefeltin orkesterin esityksiä Joensuussa helmikuussa 1900 päätti antautua musiikkialalle. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin soittajat olivat edelleenkin pääasiassa saksalaisia. Vakinaisten soittajien lukumäärää nostettiin heti ensimmäisellä kaudella 18 soittajasta 24 soittajaan, kolmannelle kaudella 29 soittajaan ja sinfoniakonserteissa oli jopa 32 soittajaa. Orkesterin koon suurentaminen horjutti yhdistyksen taloutta niin, että Juho Leinon kaudella orkesteria oli supistettava huomattavasti.

Teemakonsertit, sävellyskonsertit ja isänmaalliset juhlat

Armas Järnefelt harrasti teemakonsertteja; oli Pacius- ja Wagner-konsertit, ranskalainen ilta, Ernst Mielckin sävellyskonsertti sekä Sibeliuksen sävellyskonsertti. Helmikuun manifestin jälkeen lisättiin kotimaisen musiikin osuutta. Huhtikuussa 1899 oli Fredrik Paciuksen muistokonsertti ja

[81] Ilmari 1958: 307.

keisari Aleksanteri II:n syntymän vuosipäivän kansalaisjuhla. Runebergin päivinä 5.2. oli jo perinteeksi muodostunut juhla, joka kokosi yhteen kaikki taiteenharrastajat kielestä riippumatta. Huhti- ja syyskuussa 1902 vietettiin Elias Lönnrotin 100-vuotisjuhlia. Kaikki nämä juhlatilaisuudet olivat hartaan isänmaallisia ja ne päättyivät Vaasan marssiin, Porilaisten marssiin tai yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Vaikka viipurilaisista 70% oli suomenkielisiä, heitä ei juurikaan näkynyt helppotajuisissa konserteissa eikä sinfoniakonserteissa. Sitä vastoin sunnuntaiset kansankonsertti olivat suosittuja myös suomenkielisten keskuudessa. Suomalaisten laulajien ja viipurilaisten kuorojen konsertit olivat suomenkielisten suosiossa. Raatihuoneen helppotajuisia konsertteja suomalaiset ilmeisesti vierastivat ja myös sitä, että siellä nautittiin alkoholipitoisia virvokkeita. Sanomalehdissä oli kirjoituksia kieltolaista ja sen tarpeellisuudesta. Koulunuorisoa suorastaan kiellettiin menemästä helppotajuisiin konsertteihin.

Yhteydet Pietariin toimivat vaikeista ajoista huolimatta ja Viipurissa vierailivat edelleen kuuluisat taitelijat, mainittakoon vain Leopold Auer, Alma Fohström, Abraham Ojanperä, Adée Leander-Flodin, Maikki Järnefelt, Willy Burmester ja Ylioppilaskunnan Laulajat johtajanaan Heikki Klemetti. Armas Järnefeltillä oli myös runsaasti yhteistyötä Emil Sivorin lukuisten kuorojen kanssa sekä mieskuoro Wiborgs Sångarbröderin kanssa.

Helmikuun manifestin vaikutukset Viipurin musiikkielämään

Helmikuun 15. päivänä 1899 julkaistiin ns. helmikuun manifesti. Se merkitsi vakavaa loukkausta Suomen perustuslakia kohtaan, jopa todellista vallankaappausta. Se tiesi myös ankaraa venäläistämispolitiikkaa ja siihen liittyvää lehdistösensuuria, jota viipurilaisetkin sanomalehdet saivat kokea. Kun ensimmäisistä lakkautuksista tuli tieto, kokoontuivat viipurilaiset suurin joukoin rohkaisemaan lehden toimittajia. Pidettiin puheita ja laulettiin isänmaallisia lauluja. Helmikuun manifesti lisäsi entisestään isänmaallista harrastusta ja se näkyi erityisesti orkesterin ohjelmistossa.

Jokainen tsaari oli aikanaan antanut hallitsijanvakuutuksen ja taannut Suomelle tietyn itsehallinnon. Tämän järkyttäminen oli suomalaisten silmissä valtiokaappaus. Suomalaisten kiistaton uskollisuus ei kuitenkaan riittänyt venäläisille; nämä halusivat nyt kaiken – eli saattaa Suomen valloituksen loppuun. Tämä oli kuitenkin vasta alkua, sillä kesäkuussa 1900 julkaistiin kielimanifesti, joka merkitsi Suomen hallintokielen asteittaista muuttamista venäjäksi. Kenraalikuvernööri Bobrikovin päämääränä oli Suomen sulauttaminen Venäjään tavallisena maakuntana. Hänen mielestään Suomi oli liukunut liiaksi pois Venäjän yhteydestä. Keisarikunta ei voinut olla muuta kuin yksi ja jakamaton.

Uusi asevelvollisuuslaki lakkautti sotilassoittokunnat

Heinäkuussa 1901 annettiin uusi asevelvollisuuslaki, jonka mukaan asevelvollisia voitaisiin määrätä maan rajojen ulkopuolelle. Se merkitsi Suomen itsenäisen sotalaitoksen lakkauttamista ja samalla kaikkien sotilassoittokuntien lakkauttamista. Vuoden 1878 asevelvollisuuslaki salli Suomen pitää omaa pientä armeijaa. Bobrikovin mukaan Suomi saattaisi sopivan tilaisuuden tullen käyttää sotaväkeään emämaataan vastaan. Venäläistämistoimenpiteet olivat johtaneet myös siihen, että osa kansasta katsoi parhaimmaksi muuttaa pois maasta. Bobrikov alkoi erottaa niskuroivaa virkamieskuntaa. Kun Bobrikov oli uusilla asetuksilla hankkinut itselleen oikeuden erottaa virkamiehiä vastoin Suomen lakia, annettiin venäläisille oikeus päästä virkoihin Suomessa. Kehitys päätyi lopulta siihen, että Nikolai II allekirjoitti asetuksen, joka antoi Bobrikoville diktaattorin valtuudet Suomessa. Sen seurauksena oli eräiden merkittävien poliitikkojen maastakarkoitus. Viipurissakin laulanut kreivitär Aina Mannerheim seurasi karkotettavaa miestään Eugen Wolffia Tukholmaan.

6 Juho Leinon kausi 1903-1908

6.1. Juho Leino – tuntematon suuruus

Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta valitsi keväällä 1903 orkesterinsa kapellimestariksi Suomen Kansallisteatterin kapellimestarin Juho Leinon. 35-vuotias Juho Leino oli ollut jo keväällä 1903 edellisen kapellimestarin Armas Järnefeltin sijaisena ja tehnyt arvosteluista päätellen hyvän vaikutuksen. Tosin johtokunnan jäsen Karl Höckert oli ensin tiedustellut Erkki Melartinin ja sitten Selim Palmgrenin halukkuutta kapellimestarin tehtäviin. Kumpikin kieltäytyi tarjouksesta.

Kapellimestari Juho (Johannes) Leino syntyi Jalasjärvellä 15.2.1868 ja kuoli Helsingissä 1.10.1945.[1] Leinon isä oli Johan Kohtamäki (1844-1900) ja äiti Maria Ala-Taivalmäki (1850-1921). Johan Kohtamäen avioiduttua vuonna 1867 ja muutettuaan vaimonsa Maija Ala-Taivalmäen kotitaloon isännäksi hän otti sukunimekseen Taivalmäki. Perheeseen syntyi 11 lasta, joista tuleva kapellimestari oli vanhin. Johannes osoitti jo varhain musikaalisia taipumuksia ja halusi päästä opintielle. Isän mielestä ei tullut kuuloonkaan, että poika olisi lähtenyt kehittämään taipumuksiaan. Hänestä piti tulla vanhimpana poikana isäntä taloon eikä siihen kouluja tarvittu. Nuori Johannes 'karkasi' kuitenkin Jalasjärven kirkonkylään ja ryhtyi kauppa-apulaiseksi paikalliseen kirjakauppaan. Aamupäivisin Johannes kävi koulua ja iltapäivisin toimi kauppa-apulaisena. Pian hän alkoi toimia myös kanttorin apulaisena Jalasjärven kirkossa. Nuoren lahjakkuus huomattiin ja muutamien pitäjäläisten avustuksella hän pääsi aloittamaan musiikkiopintonsa Helsingissä. Tällöin sukunimi Kohtamäki oli muuttunut jo Leinoksi ja tittelinä oli urkuri-kokelas, musicus. Johannes Leino opiskeli Helsingissä urkujensoittoa Lorenz Achtén[2] lukkari-urkurikoulussa ja sellonsoittoa Robert Kajanuksen orkesterikoulussa. 13 vuotta nuorempi veli Salomon Laitila avusti kulturellia veljeään ruoka- ja rahalähetyksin.[3]

Johannes Leino toimi sellistinä vuosina 1889-1900 Robert Kajanuksen johtamassa Filharmonisen Seuran orkesterissa,[4] kunnes siirtyi vuonna 1902 juuri valmistuneen Suomen Kansallisteatterin ensimmäiseksi kapellimestariksi. Leino johti myös Helsingin Työväenyhdistyksen sekakuoroa Oskar Merikannon[5] jälkeen vuosina 1895-1903.[6] Keväällä 1903 Kansallisteatterissa esitettiin Engelbert Humperdinckin (1854-1921) satuooppera Hänsel und Gretel (Hannu ja Kerttu) kuusi kertaa. Filharmonisen Seuran orkesteria johti Johannes Leino, Kerttuna oli Olga Leino, Hannuna Alma Auer (Ahlman), äitinä Signe Liljevist ja Nukkumattina 19-vuotias Hanna Granfelt.[7] Satuooppera esitettiin yksinomaan Kansallisteatterin omin näyttelijävoimin.[8]

---

[1] HJS 2-1078/1880-1910 (henkilökortti).

[2] *Lorenz Nikolai Achté* (1835-1900), suomalainen säveltäjä, kapellimestari ja oopperalaulaja. Achté opiskeli teologiaa ja filosofiaa kolmeen otteeseen ulkomailla, etupäässä Saksassa. Hän toimi vuodesta 1867 jonkin aikaa Akakademiska Sångföreningenin johtajana ja elvytti vuonna 1868 eloon Paciuksen siihen saakka johtaman Akateemisen orkesterin, jota johti vuoteen 1870. Vuonna 1871 hän piti sävellyskonsertin. Suomalaisen oopperan toimintaan hän osallistui vuosina 1873-1878 sekä kapellimestarina että laulajana. Vuodesta 1881 hän toimi Helsingin Vanhankirkon kanttorina ja perusti seuraavana vuonna Helsingin Lukkari-urkurikoulun, jonka johtajana hän toimi kuolemaansa asti. Koulun johtajana toimi 1900-1922 Lorenz Achtén puoliso, laulajatar (mezzo) Emmy Achté (os. Strömer). Heidän lapsiaan ovat laulajattaret Aino Ackté ja Irma Tervani. Lorenz Achté on julkaissut Musiikin ensimmäiset alkeet kouluja varten (1882) sekä kaksi koraalikirjaa (1882,1890) (Heikinheimo 1955: 7-8, Leppänen 1963, OIMTSK 1/28-29, Pajamo-Tuppurainen 2004: 252-253).

[3] Peltomäki 1993: 31. [Jalasjärvellä ja Helsingissä käytettiin Leinosta etunimeä Johannes, Viipurissa etunimeä Juho].

[4] Klemetti 1949: 176, Ringbom 1932.

[5] HTY:n 10-vuotisjuhliin 1894 Merikannolta tilattiin HTY:n marssi Työväen marssi ('Käy eespäin väki voimakas'), sanat Antti Törneroos (Wiksten 1981, Tuomisto 1984: 103).

[6] Heikinheimo 1995: 197.

[7] Aspelin-Haapkylä 1910: 209.

[8] Koskimies 1953: 73.

Satuoopperan ensi-ilta oli 28.1.1903, orkesterina oli Helsingin Filharmonisen seuran orkesteri Johannes Leinon johdolla. Uuden Suomettaren musiikkiarvostelija Evert Katila oli esitykseen hyvin tyytyväinen. "Esitys oli kaikkia odotuksia täyttävä, käytettävänä oleviin lauluvoimiin katsoen tasainen, sujuva ja varma." Myös näyttämölle asetus oli komea ja monet kuvaelmat Katilan mielestä "ihastuttavan kauniit". Myös satuoopperan "värikäs musiikki teki suurenmoisen vaikutuksen ja Filharmoninen orkesteri suoritti vaikean tehtävänsä kapellimestari Leinon johdolla kiitosta ansaitsevalla huolellisuudella" (US 29.1.1903). Olga Leino näytteli Kerttuna "erittäin viehkeästi ja luontevasti sekä lauloi rasittavan osansa varmasti ja aistikkaasti" (US 30.1.1903). Myös tässä toisessa arvostelussaan Evert Katila kiitteli orkesteria ja sen johtajaa. "Suurimmalla nautinnolla kuunteli Humperdinckin mainiota musiikkia, joka orkesterin etevästi esittämänä monin paikoin kohosi vaikuttavaan loistavuuteen" (US 30.1.1903). Satuoopperan ohjaajana toimi Jalmari Finne.

Juho Leino toimi Viipurissa viisi kautta erittäin menestyksellisesti saaden kaupunkilaisten keskuudessa suuren suosion. Jäähyväiskonsertissa huhtikuussa 1908 häntä muistettiin arvokkaalla lahjalla. Lähtiessään Leino oli parhaassa miehuusiässä, vain 40-vuotias. Ollessaan nuorena tyttönä Viipurissa kirjailija Kersti Bergroth kertoi kirjassaan Oma muotokuva, kuinka Juho Leino valloitti kaupungin musiikillaan ja persoonallisuudellaan. "Hän oli hieno, komea, solakka nuori mies, olisi luullut, että maailma oli hänelle yhtä houkutteleva kuin avoin".[9] Kersti Bergroth kertoi myös, miten Juho Leinosta tuli "elämäni vakavimpia neuvonantajia", kun hän tutustutti kirjailijan Rudolf Steinerin elämäntyöhön. "Siitä olen hänelle loputtoman kiitollinen. Sitä paitsi olen kiitollinen siitä esimerkistä, jonka hän antaa. On suurenmoista nähdä silmiensä edessä ihminen, jonka elämässä henki on näytellyt samaa osaa kuin useimpien elämässä kunnianhimo, nautinnonhalu, yleensä 'maailma'".[10]

Erittäin merkittävä osa Johannes Leinon elämää oli antroposofia.[11] Jo vuonna 1912 Leino oli perustamassa antroposofista työryhmää Helsinkiin. Johannes Leino oli tavannut lukuisilla ulkomaanmatkoillaan antroposofian luojan Rudolf Steinerin useita kertoja. Kun antroposofit järjestäytyivät Suomessa keväällä 1924, Johannes Leinosta tuli liiton puheenjohtaja. Tätä tehtävää hän hoiti kuolemaansa saakka. Vuosina 1922-1935 hän toimitti Antroposofia-nimistä henkitieteellistä aikakauslehteä.[12] Ellen ja Johannes Leinon Temppelikadun kodissa Helsingissä kokoontui viikoittain 25 vuoden ajan saksan- ja suomenkielinen antroposofinen keskustelupiiri.

Vaikea reumatismi runteli Johannes Leinon hänen elämänsä loppuvaiheessa lähes liikuntakyvyttömäksi.[13] Leino oli kuollessaan 77 vuotias. Helsingin Sanomissa oli 3.10.1945 kuolinilmoitus: "Kaikkeni, rakkaani, kapellimestari Johannes Leino s. 15.2.1868 kuoli 1.10.1945

---

[9] Bergroth 1943: 317.

[10] Bergroth 1943: 317-318.

[11] *Antroposofia* on itävaltalaisen filosofi ja kasvatustieteilijä Rudolf Steinerin (1861-1925) vuonna 1913 perustama spiritualistinen oppi Teosofisessa seurassa tapahtuneen hajaannuksen jälkeen. Liikkeen päämajana on Steinerin Sveitsiin perustama Goetheanum, henkitieteiden vapaa korkeakoulu. Steinerin mukaan antroposofia on sitä tietoutta, jota ihminen voi saada aistiensa tavoittamattomissa olevasta korkeammasta maailmasta. Tämän tutkimista varten on hengen kätkettyjä voimia kehitettävä keskittymis- ja mietiskelyharjoituksilla. Antroposofisella maailmankatsomuksella on paljon kosketuskohtia vanhaan intialaiseen viisauteen sekä gnostilaisuuteen, teosofiaan ja mystiikkaan; olennainen merkitys on kristinuskosta saaduilla vaikutteilla. Steiner on pyrkinyt myös antroposofian käytännölliseen toteuttamiseen Steiner-kouluilla. Helsinkiin perustettiin ensimmäinen Steiner-koulu vuonna 1955. Koulun erityispiirteitä ovat taiteellisen ja käytännöllisen kasvatuksen korostaminen. Nykyajan yhteiskuntaprobleemoiden ratkaisemiseksi Steiner on rakentanut teorian yhteiskunnan kolmijakoisuudesta erityisine, sisäisesti itsenäisine talouselämän, oikeuslaitoksen ja henkisen kulttuurin järjestöineen (UTSK 1/834, UTSK 19/102).

[12] Peltomäki 1993: 33.

[13] Elämänsä ehtoossa Johannes Leinoa hoiti Tuovi Uotila. Leino piti tästä siinä määrin, että kehotti häntä oman kuolemansa jälkeen muuttamaan kokonaan Leinojen Temppelikadun kotiin. Leinon pyynnön syynä oli myös hänen oma vaimonsa. Ellen Leino oli erinomainen laulajatar ja musiikinopettaja, mutta käytännön asioista ja töistä hän ei ymmärtänyt mitään. Näin Tuovi Uotila sai hoitaa myös Ellen Leinon loppuun asti (Peltomäki 1993: 34).

pitkän, esikuvallisesti kestetyn sairauden jälkeen. Ellen Leino, os. Relander, omaiset, ystävät ja uskollinen hoitajatar. Siunaus 7.10. Malmilla".[14]

Miksi Juho/Johannes Leino on jäänyt Suomen musiikinhistoriassa täysin tuntemattomaksi? Musiikkitietosanakirjoissa ei edes mainita Juho Leinon nimeä. Erkki Salmenhaara väittää Suomen musiikin historiassa kuinka Musiikinystävien orkesteri olisi Armas Järnefeltin jälkeen viettänyt hiljaiseloa![15] Olisiko kyseessä tietoinen unohtaminen ja syynä se, että hän uursi syvät vaot pääkaupungin työväestön musiikillisen elämän kehittämiseen? Leino oli yksi niistä harvoista korkeammat musiikkiopilliset tiedot hankkineista, jotka ovat olleet mukana viemässä eteenpäin työväestön musiikillisia rientoja.[16] Yksi selitys voisi olla myös Leinon vaatimattomuus, niin eteläpohjalainen kun olikin. Aikalaisten mukaan Leinosta huokui ihmeellinen rauha, hän säteili henkistä kauneutta.

6.2. Kansankonsertit "täysille huoneille"

Ei varmaankaan ollut kovin helppo tulla suurta suosiota saavuttaneen Armas Järnefeltin jälkeen Viipurin Musiikin ystävien orkesterin kapellimestariksi. Lisäksi vaikeutena oli se, että Järnefeltin kaudella oli eletty yli varojen, jonka takia soittajien lukumäärää oli pakko vähentää. Juho Leino pyrki kuitenkin jatkamaan Armas Järnefeltin uraauurtavaa työtä.

Viipurissa toimi paitsi Viipurin Musiikin Ystävien ylläpitämä orkesteri, myös kapellimestari Wäinö Holtin johtama 18-miehinen torvisoittokunta, joka kesäisin antoi suosittuja ulkoilmakonsertteja. Emil Sivori perusti syksyllä Kansanlauluopiston, johon kirjoittautui lähes 200 laulamisesta innostunutta. Tästä joukosta oli Sivorin tarkoituksena perustaa suuri kuoro, joka voisi esittää suurimuotoisia kuoroteoksia. Lisäksi Sivorilla oli musiikkikoulu ja Lukkari-urkurikoulu. Sortokauden aiheuttamista ankeista ulkoisista oloista johtuen viipurilaiset ottivat osaa sankoin joukoin musiikkirientoihin. Konserttielämä oli runsasta. Uusi Karjala-lehti[17] seurasi tarkkaan kaupungin musiikkielämää, vaikka 4-sivuisena ilmestyneessä lehdessä ei aina ollutkaan tarpeeksi tilaa konserttien arvioinneille eikä edes ilmoituksille. Jos jotain erityistä sattui keisarikunnassa, niin lehti joutui heti siihen puuttumaan ja paikallisuutiset jäivät vähemmälle.

Torsten Kiljander totesi tyytyväisenä Karjala-lehden artikkelissa "Katsaus kaupunkimme musiikkielämään kuluneella syyskaudella" kuinka kansankonsertit "annettiin täysille huoneille, josta käy selville, että kansankin musikaalinen aisti on kehittynyt" (K 11.12.1903). Mutta löytyi kyllä huomauttamistakin. "Muuten on vähän ikävä nähdä, että vallashenkilöt, joita varten helppotajuiset konsertit ovat, loistavat näistä poissaolollaan ja miehissä saapuvat kansankonsertteihin. Tähän lienee osaksi syynä se suuri erotus säädyissä, kielessä ja hienoudessa, joka painajaisten tavoin näkyy rasittavan kaupunkimme yleisöä". Kiljander totesi aivan oikein, että kaikki konsertit ovat avoinna kaikille asemasta ja kielestä riippumatta. "Joka musiikkia harrastaa menköön rohkeasti Raatihuoneenkin saliin, välittämättä siitä, ettei ehkä näennäisesti kuulukaan kaikkein ylhäisimpään hienostoon (nobles). Tähän on yleisö meidänkin kaupungissamme kasvatettava" (K 11.12.1903).

Syksyllä 1903 oli yhdeksän helppotajuista ja kahdeksan kansankonserttia, yksi ns. 50 pennin konsertti ja kaksi sinfoniakonserttia. Ensimmäisen, marraskuisen, sinfoniakonsertin solistina oli hollantilainen viulisti Jean Ten Have. Ohjelmassa oli mm. *Haydnin Sinfonia G* ja Saint-Saënsin

---

[14] Johannes Leino on haudattu Helsingin Malmin hautausmaalle (kortteli 80, linja 1, numero 15, ainaishauta). Samaan hautaan haudattu myös Ellen Leino vuonna 1961. Leinon siunaustilaisuudessa luettiin läheisen ystävän Pekka Häklin runo: "Pysähtynyt oli hyvän uskollisen sydämen sykintä. Tauonnut oli hengityksen kiireinen tahti, jota iltapäivän hiljaiset tunnit olimme aavistuksin tarkanneet" (Peltomäki 1995: 32).

[15] Salmenhaara 1996: 197).

[16] Työn Sävel 2/1928.

[17] Karjala-lehden näytenumero ilmestyi 4.12.1903.

Viulukonsertto h. Wiipurin Sanomat oli tyytyväinen orkesterin nykyiseen tasoon, vaikka "ohjelman valitseminen on vaikeaa, sillä useimmat sinfoniset luomat ovat tehdyt suurta orkesteria varten". Lehden mukaan kapellimestari Leino onnistui hyvin ja orkesteri suoriutui tehtävästään kiitosta ansaitsevasti. "Enemmän hilpeyttä olisi ehkä kaivannut muutamin paikoin, mutta kokonaisvaikutus oli hyvä" (WS 11.11.1903).

Joulukuussa 1903 oli toinen sinfoniakonsertti. Ohjelmassa oli *Mozartin Sinfonia nro 39 Es*, Haydnin Jousikvartetto op. 74, jonka soitti orkesterin oma jousikvartetti (Wille, Schulze, Mauritzén, Schnéemann). Beethovenin Pianokonserton nro 5 (Keisari) pianosolistina oli Elli Rängman.[18] Karjala-lehti oli tyytyväinen, koska konsertissa oli runsaasti väkeä ja "soitannollinen yleisö nyt jo tajuaa, että todellista musiikkia myöskin voidaan ymmärtää". Arvostelun lopussa mainittiin, että "yleisö oli koko illan hilpeällä tuulella kohdistaen hyvin ansaitun suosionosoituksensa sekä solistiin että orkesterin johtajaan" (K 18.12.1903).

Tammikuussa 1904 oli kolmas sinfoniakonsertti. Päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 1 C*. Laulusolistina oli kööpenhaminalainen Ellen Beck. Ylimääräisenä Beck lauloi Sibeliuksen Svarta rosor. Karjala-lehden nimimerkki K. [Kiljander] oli tyytyväinen konserttiin, varsinkin orkesterin osuuteen, jonka hän kehui olevan "oivallisessa kunnossa". Beethovenin sinfonia esitettiin "tavalla semmoisella, joka ei jättänyt mitään toivomisen varaa" (K 22.1.1904).

Neljäs sinfoniakonsertti oli huhtikuussa 1904. Päänumerona oli *Schubertin Sinfonia nro 8 h* (Keskeneräinen) sekä Jean Sibeliuksen Impromptu naiskuorolle ja orkesterille. Karjala-lehden Kiljander oli tyytyväinen. "Mitä ohjelman sisältöön tulee, niin oli se todellista musikaalista nautintoa tarjoava". Orkesterin soitosta arvostelija mainitsee, että "jokainen yksilö ja kaikki yhdessä todella olivat syventyneet tehtäväänsä. Nyanseeraus oli hienoa, kunnioitusta herättävää" (K 14.4.1904). Sibeliuksen Impromptuun arvostelija suhtautui innostuneen odottavasti. "Olipa todella hauska tutustua tähän teokseen, joka kaikessa originaalisuudessaan oli sangen mieltäkiinnittävä luomus. Instrumentatiooni ollen hauska ja värikäs on omiaan saattamaan mielet hilpeäksi." Lopuksi arvostelija antoi kiitoksensa kapellimestari Juho Leinolle "joka innolla on työskennellyt kaupunkimme musiikkielämämme etunenässä saavuttaen hyvät tulokset. Kuuluisia solisteja olemme saaneet kuulla ja ansiokkaasti on orkesteri hänen johdollaan tehnyt tehtävänsä" (K 14.4.1904).

Viipurin Musiikin Ystävien naiskuoro avusti maaliskuun helppotajuisessa konsertissa esittäen neljä naiskuorolaulua. Huhtikuun kansankonsertissa esitettiin uudestaan Sibeliuksen Impromptu. Muista kansankonserttien ja helppotajuisten solisteista mainittakoon laulajattaret Ellen Relander,[19] Alma Auer ja Lisa Gussander. Viimeisessä helppotajuisessa konsertissa avusti Dagmar Wahl.

Viipuri oli edelleen suosittu konserttipaikka. Syksyn konsertoijista mainittakoon laulajatar Maikki Järnefelt pianistinaan Armas Järnefelt, suomalaisen humoristisen lauluperinteen pioneeri Pasi Jääskeläinen ja gluntti-illan pitäneet Hjalmar Frey ja Alex von Knorring, "jotka kävivät

---

[18] *Elli Rängman-Björling* (1882-1951), suomalainen pianotaiteilija, aikansa arvostetuimpia pianopedagogeja. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1896-1900 (Karl Ekman), Leipzigissä 1904-1905 (Alfred Reisenauer) ja 1904-1905 Wienissä (Alfred Grünfeld). Ensikonsertti 1901 Helsingissä. Saavuttanut erinomaisen menestyksen etenkin Beethovenin ja Schumannin teosten syvällisillä tulkinnoillaan. 1907-1908 ja 1911-1913 Helsingin musiikkiopiston opettajana. Oppilaina mm. Ilmari Hannikainen, Martti Paavola, Maire Halava, Sinikka Kuula, Irma Ruuskanen, Sohvi Korhonen ja Kurt Walden. Puoliso 1909-1926 varatuomari Kaarlo Björling (OIMTSK 5/100 (Mervi Kianto), Heikinheimo 1955: 646, Ränki 1958: 426-431, Helasvuo 1960: 483-490).

[19] *Ellen Relander* (1879-1961), sopraanolaulajatar, syntyi Sysmässä 11.10.1879, isä tilanomistaja Axel Vilhelm Wirzenius ja äiti Olga Johanna Relander. Olga Relander kuoli tyttären ollessa vuoden ikäinen ja Ellen Johanna joutui 10-vuotiaana kasvattityttäreksi enonsa, kirkkoherra Georg William Relanderin (1837-1905) kotiin ensin Pietariin ja sittemmin Kivennavan pappilaan. Georg William Relanderin isoisän veljen pojanpojanpoika oli Tasavallan presidentti Lars (Lauri) Kristian Relander (1883-1942). Ellen Relander opiskeli Helsingin musiikkiopistossa vuosina 1899-1902. Avioitui kapellimestari Juho (Johannes) Leinon kanssa 5.7.1912. Ellen Relander esiintyi sopraanosolistina lukuisissa Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin konserteissa vuosina 1904-1910. Toimi myöhemmin Helsingissä musiikinopettajana. Haudattu Malmin hautausmaalle miehensä viereen vuonna 1961 (Maunu 1912: 30, Seppo Ahon sukututkimukset 2004, Sysmän seurakunnan sukututkimus 19.11.2004).

tekemässä täällä täydellisen 'fjaskon'. Luullaksemme ei heillä enää ole luontoa tulla kaupunkiimme ja parasta se onkin..... Voi kuinka moni katui markkojaan, eikä ihmekään!" (K 11.12.1903).[20]

Selim Palmgren[21] konsertoi marraskuussa avustajanaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri. Palmgren soitti Lisztin Pianokonserton nro 1 Es ja pianosoolonaan hän esitti mm. Lisztin Muunnelmia J. S. Bachin kantaatin Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen ostinatoteemasta. Marraskuussa oli myös Hilda Castegrenin laulu- ja romanssi-ilta. Laulut ja romanssit saivat arvostelijoilta myönteiset arviot. "Epäonnistunut hän oli sitä vastoin Bellman-laulujen esittäjänä. Olisi ehdottomasti viisainta hänelle itselleen, jos hän vastaisuudessa jättäisi luutun kotiin, kun hän lähtee konserttimatkalle ja pysyy vain oikealla alallaan" (K 11.12.1903). Adventtina oli Uudessa kirkossa Emil Sivorin Hoosianna-konsertti, joka yleisön pyynnöstä uusittiin viikkoa myöhemmin. Adventtina konsertoi myös laulajatar Alice Barbi säestäjänään Oskar Merikanto.

Ensimmäisenä pääsiäispäivänä oli Uudessa kirkossa Suuri pääsiäiskonsertti, jonka päänumerona oli Rosellin hymni Kristus noussut on suurelle 300 hengen kuorolle ja pasuunoille sekä uruille. Kuoron muodosti Sivorin syksyllä perustama Kansan lauluopisto. Välinumerona urkurikoulun oppilas Oskari Tilli soitti urkusoolon. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri soitti Largetto-osan Beethovenin Sinfoniasta nro 7 A. Muusta ohjelmasta mainittakoon vielä Sivorin sovittama Kreeta Haapasalon Taivaallinen kannel ja loppunumerona opettaja Matti Tainion Helsingin kesän 1900 laulujuhlien juhlakoraali Enkös Herraa Jumalaani riemuvirsin kiittäisi.

Jean Sibeliuksen Promootiokantaatti 1894 esitettiin toukokuussa 1904 "erään kuoron suosiollisella avustuksella". Orkesterina oli Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja teosta johti Emil Forsström ja soolo-osuudet lauloivat Ellen Relander ja Edvin Ekström. Karjala-lehden arvioinnissa ei mainittu kuorosta muuta kuin se, että "sangen arvokkaasti kuorot esittivät kantaatin eri osat" (K 17.5.1904).

Muusta kevään 1904 runsaasta konserttitoiminnasta mainittakoon nuorisoseura Vesan järjestämä *Runebergin 100-vuotissyntymäpäivän juhla* kansakoulun juhlasalissa, jossa soitti Viipurin Musiikin Ystävien torvisoittokunta, lukkari-urkurikoulun mieskuoro lauloi ja Evert Konttinen lauloi Collanin lauluja Runebergin sanoihin. Myös Wiborgs Sångarbröder järjesti Raatihuoneen salissa musikaalisen iltaman. Laulusolistina esiintyi Alice Avellan. Maaliskuussa konsertoi pianotaiteilija Elli Rängman ja suosittu Pasi Jääskeläinen. Huhtikuun konsertoijista mainittakoon sokean urkurin Aatu Itkosen urkukonsertti Uudessa kirkossa ja 17-vuotiaan laulajatar Irma Achtén [22] (myöhemmin Tervani) konsertti. Kevätkausi päättyi vappuun, jolloin oli tarjolla runsaasti musiikkia. Emil Sivorin Suuri kevätkonsertti Tervaniemen puistossa päättyi Sibeliuksen Ateenalaisten lauluun, virteen Oi Herra siunaa Suomen kansa sekä Paciuksen Suomen lauluun. *Ateenalaisten laulun* esitti *suomeksi*

---

[20] Hjalmar Frey oli sentään viipurilainen, joka jo 15-vuotiaana koulupoikana seisoi konserttilavalla Viipurissa laulaen Sarastron aarian Mozartin Taikahuilusta (Pohjanheimo 1958: 226). Ilmeisesti gluntit eivät olleet hänen parasta antiaan!

[21] *Selim Palmgren* (1878-1951), suomalainen säveltäjä ja pianotaiteilija, Suomen musiikkielämän keskeisiä hahmoja 1930-1940-luvuilla. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa (M. Wegelius, sävellys ja teoria, H. Melzer, piano), jatkoi opintojaan Berliinissä ja Weimarissa (F. Busoni). Ensikonsertti pianistina Porissa 1898, ensimmäinen varsinainen pianosäveltäjä Suomessa. Pianokonsertot Virta (1913), Metamorfooseja (1916) ja Huhtikuu (1928), mieskuorolauluja, yksinlauluja, puoliso vuodesta 1910 laulajatar Maikki Järnefelt-Palmgren ja 1930-1951 laulajatar Minna Palmgren (OIMTSK 4/537-538 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 574-575, Karila 1965: 426-437, Salmenhaara 1994: 366-374, Seppälä 2002:162-164).

[22] *Irma Tervani* (1887-1936), alkuaan Irma Achté, suomalainen oopperalaulajatar (altto), Emmy Achtén tytär ja Aino Acktén sisar. Opiskeli laulua ensin äitinsä johdolla, sitten Ruotsissa, Pariisissa 1904-1906 (Duvernoy) sekä Dresdenissä. 1908 kiinnitys Dresdenin hovioopperaan. Saavutti kuuluisuutta erityisesti Carmenin nimiosan tulkinnallaan, esim. Caruso piti häntä yhtenä parhaista tämän roolin tulkitsijoista. Vieraili kaikissa Saksan suurissa oopperoissa ja Suomalaisessa Oopperassa sekä Savonlinnan oopperajuhlilla. Konsertoi suurella menestyksellä Suomessa, Skandinaviassa ja Keski-Euroopassa. Suomessa hänen ääntään luonnehdittiin usein orvokintummaksi. Hän oli voimakas luova taiteilijapersoonallisuus, jonka roolihahmot olivat kiehtovan omaperäisiä. Nimensä 'Tervani' hän otti erottuakseen vanhemmasta sisarestaan Ainosta (OIMTSK 5/451 (Paul Jansson), Heikinheimo 1955: 759, Elmgren-Heinonen 1958: 482-489, Leppänen 1963: 206, 251-257, 266-269, 278-279, 302-303, Osborne 1984: 448, Heikinheimo 1995: 487).

(suomentanut viipurilainen Yrjö Weijola[23]) Viipurin Klassillisen lyseon poikakuoro "torvien säestyksellä". Kahdessa viimeisessä teoksessa oli myös Kansanlauluopiston kuoro. "Hra Sivorin toimeenpanemat kevätkonsertit ovat aina olleet yleisön suuressa suosiossa ja aivan syystäkin, sillä niissä on ohjelma ollut hyvä ja suoritus oivallinen"(K 1.5.1904).[24]

Kun kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin sortotoimenpiteet vain jyrkkenivät ja perustuslain rikkomiset toistuivat, päätti joukko aktivisteja lopettaa väkivalloin kenraalikuvernöörin maallisen vaelluksen. Bobrikovia vartioitiin kuitenkin tarkasti ja salamurhapuuhista päästiin pian selville. Lopulta aktivisti Eugen Schauman päätti surmata kenraalikuvernöörin kiinnittääkseen tällä teollaan keisarin huomion Suomen oloihin. Kesäkuun 16 päivänä 1904 hän ampui kuolettavasti haavoittaen Bobrikovia Senaatin portaikossa ja sen jälkeen itsensä. Bobrikovin toiminnan Suomessa herättämä viha ja vuosien mittainen patoutunut katkeruus purkautui näin väkivaltaisesti. Jälkimaailma teki Schaumanista sortovuosien suuren sankarin. Attentaatin ajankohta oli hyvin valittu, koska Venäjä oli sodassa Japanin kanssa. Toisaalta vaikeutena oli se, että ei pystytty paljastamaan salaliittoa. Venäjän yleinen mielipide vaati kuitenkin jonkinlaista hyvitystä. [25]

6.3. Pääpaino kamarimusiikissa

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri aloitti kautensa 1904-1905 lokakuun alussa ja sen kapellimestarina jatkoi toista kauttaan Juho Leino. Orkesterin kokoonpano oli sama kuin edelliselläkin kaudella, paitsi se, että alttoviulunsoittajia oli nyt kaksi. Tämä lisäys oli tehty siinä tarkoituksessa, että *orkesteri voisi soittaa enemmän kamarimusiikkia*, "jota löytyy niin paljon ja ihanaa vanhoilta mestareilta ja ilahduttaa tämä tieto varmaan soitannollista yleisöä" (K 29.9.1904). Tarkoitus oli, että helppotajuisissa konserteissa osa ohjelmasta olisi nimenomaan kamarimusiikkia. Selvittäessään seuraavan kauden ohjelmistoa Karjala-lehdessä kapellimestari Juho Leino mainitsi, että sinfoniakonsertteja olisi neljä, joissa solisteina olisivat pianisti Sigrid Sundgren-Schnéevoigt, laulajatar Adée Leander-Flodin ja maailmankuulu sellisti Elsa Rüegger. Kansankonserttien ja populäärikonserttien solisteina olisivat paitsi paikalliset muusikot, myös orkesterin omat soittajat, konserttimestari Münz ja sellisti Johannes Koskelo.[26] Karjala-lehti vetosi viipurilaiseen yleisöön: "Kun orkesterin johtaja ja Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri tekevät parastaan, niin on aivan paikallaan, että kaupunkilaiset kannattavat heitä ja jokainen parhaiten tekee pitämällä konsertteihin

---

[23] *Yrjö Weijola* (1875-1930), viipurilaissyntyinen kirjailija ja fil.kand. Toimi liikealalla 1911-1929. Weijolan uusromanttisen, Heinrich Heinelta vaikutteita saaneen lyriikan aihepiiriä olivat meri ja tarunomainen menneisyys. Erik Tawaststjerna väittää Sibelius elämäkerrassaan 2, että käännöksen Viktor Rydbergin runoelmasta olisi tehnyt Iivo Härkönen (UTSK 22/921, Tawaststjerna 1967: 138).

[24] Hotelli Andreassa oli Vapunpäivän Matiné, jossa esiintyi Luttemanin Lauluseura. Espilässä oli taas Vapunpäivän soitantoa musiikin kanssa. VMY:n jouhiorkesteri soitti Juho Leinon johdolla. 'Puolipäivänen' oli klo 14-16 ja maksoi à 4 mk ja siihen kuului paitsi musiikkia, myös voileipäpöytä, parsamuhennosta, lihalientä pasteijain kanssa, keitettyä lohta musslinikastikkeen kera, File Madera vihanneksien kera, peltopyytä salaatin kera sekä Mocka Parfé ja kahvia.

[25] Tieto Bobrikovin murhasta levisi kaupungille nopeasti. Helsinkiläisissä ravintoloissa alettiin juhlia tyrannin kuolemaa. Jean Sibelius, Armas Järnefelt ja Just von Quanten jatkoivat sitä niin näkyvästi ja kuuluvasti vielä kadullakin, että herrat vietiin Eerikinkadun poliisiasemalle. Siellä ei haltuunotolle keksitty parempaa syytä kuin 'omotiverad glädje' eli aiheeton ilonpito. Eerikinkadun poliisikamarin pöytäkirjoissa ei moista dokumenttia ole löytynyt, mutta kesäkuun lopun ravintolalaskut olivat kyllä aika hurjaa luettavaa. Kappelissa oli nautittu useina päivinä melkoiset määrät konjakkia, sherryä, madeiraa ja viskiä. Tietotoimistojen levitettyä uutista ympäri maailmaa kerääntyi Pariisissakin viitisenkymmentä suomalaista tuttuun kahvilaan. Tunnelma oli korkealla. Joku muistutti, että Bobrikov oli vain haavoittunut. Mukana ollut lääkäri kajautti kuitenkin: "Kun on kaksi metriä suolia ammuttu hajalle, niin ei se perkele siitä hengissä selviä". Sibeliuksen mielessä alkoi muhia teos Schaumanin muistoksi, mutta In Memoriam syntyi vasta vuonna 1909 (Levas 1960: 10, Meri 1995: 114, Sirén 2000: 230).

[26] Sellisti Johannes Koskelo oli tarvittaessa myös tenorisolistina ja lauloi Haydnin Luomisen tertsetissä yhdessä Aino Halosen ja Pekka Roihan kanssa.

saapumista velvollisuutenaan". VMY:n johtokunta oli saanut kaupungilta jo helmikuussa 20 000 markan apurahan toimintansa turvaamiseksi (K 20.2.1904).

Joulukuussa 1904 oli ensimmäinen sinfoniakonsertti. Sigrid Sundgren-Schnéevoigt soitti Chopinin Pianokonserton e. Orkesterin päänumerona oli *Mozartin Sinfonia nro 41 C* (Jupiter). Konsertissa oli kuitenkin valitettavasti "useita tyhjiä tuolirivejä, sillä tilaisuus olisi ansainnut enemmän kannatusta yleisön puolelta" (K 4.12.1904).

Tammikuussa 1905 oli toinen sinfoniakonsertti. Orkesterin päänumerona oli *Mendelssohnin Sinfonia nro 4 A* (Italialainen) ja solistina oli eräs vuosisadan vaihteen valovoimaisimmasta kotimaisista laulajattarista Adée (Adolfine) Leander-Flodin. Karjala-lehden musiikkiarvostelija Torsten Kiljander ei ollut ensinkään tyytyväinen koko konserttiin. "Lienee ehkä paikallaan heti sanoa, etteivät odotukset tällä kertaa lähimainkaan täyttyneet" (K 22.1.1905). Arvostelija oli huomannut epäpuhtautta yhteissoitossa jo edellisissä kansankonserteissa ja nyt taantuminen tuntui lisääntyvän. "Melkein aina kun jouhisoittimet yhtyivät puhallussoittimiin, oli sointu sameata". Arvostelija arveli, että jousisoittimet olisi viritetty liian korkealle! "Tämä on virhe, joka helposti jo harjoituksessa voidaan poistaa". Arvostelija huomautti myös, että teokset, varsinkin Mendelssohnin sinfonian harjoitus oli jäänyt kesken. "Joissakin kansankonserteissa tai ehkäpä vielä helppotajuisissa olisi kappale mennyt mukiin, mutta ei sinfoniakonsertissa, johon yleisö tulee kuuntelemaan jotain parempaa" (K 22.1.1905).

Franz Schubertin Sinfonia nro 4 c (Traaginen) oli kolmannen sinfoniakonsertin päänumerona helmikuussa 1905. Konsertin solistina oli oopperalaulaja Giovanni Cokinis. Ylimääräisenä Cokinis lauloi "yleisön suureksi hämmästykseksi suomeksi laulun Aamulla varhain". Nyt Karjala-lehden musiikkiarvostelija oli tyytyväinen koko iltaan. "Orkesteri suoriutui tehtävästään kiitosta ansaitsevalla tavalla – huoneet täynnä kuulijoita. .... Yleisö oli kaiken iltaa hilpeällä tuulella ja täysin tyytyväinen kuulemaansa" (K 24.2.1905).

Maaliskuussa 1905 oli neljäs sinfoniakonsertti päänumeronaan *Haydnin Sinfonia G* (Oxford). Elsa Rüegger soitti de Swerin Sellokonserton. Arvostelijoiden mukaan sinfoniakonserttien laatu parani kerta kerralta ja Karjala-lehden mukaan tämä konsertti muodosti arvokkaan lopun koko kaudelle. Lehti toivoi, että sinfoniakonserttien lukumäärää lisättäisiin vastaisuudessa. "Ehkä siten yleisö paremmin tottuisi panemaan arvoa näille musikaalisessa suhteessa nautintorikkaille tilaisuuksille" (K 21.3.1905).[27]

Jean Sibeliuksen sävellyskonsertista 15.4.1905 muodostui suuri juhla-hetki "kaupunkimme soitannollisen elämän kulussa. Mieliala oli juhlallinen ja olemme varmat siitä, että jokainen läsnäolija tunsi ylpeyttä. Olihan kaupunkiimme saapunut kansalainen, jolla on sangen suuri ansio ja sija niiden miesten joukossa, joiden nimi on lähemmin tutustuttanut pienen Suomemme suurmaailman kanssa" (K 18.4.1905). Ohjelmaan kuului sävelrunoelma Satu, Valse triste näytelmästä Kuolema, musiikkia näytelmään Pelléas ja Mélisande, Impromptu naiskuorolle ja orkesterille ja Snöfrid, improvisaatio lausujalle, sekakuorolle ja orkesterille. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja kuoro avustivat.

Kansankonserttien ja helppotajuisten solisteista ja avustajista mainittakoon laulajatar Gerda Lind, pianisti Ingrid Borenius, Emil Sivorin johtama Kansanlaulu-opiston sekakuoro, laulajatar Lisa Gussander, pianisti Sigrid Schnéevoigt ja laulajatar Elna de Prado, "joka lauloi yleisön suureksi (!) mielihyväksi muutamia lauluja, jotka kaikki olemme kuulleet tulkittavan kokonaan toisella tavalla" (K 9.12.1904). Myös orkesterin oma kamarimusiikkiyhtye (Mütz, viulu & Koskelo, sello & Kick, piano) esiintyi. Joulukuun helppotajuisessa konsertissa oli yleisöä tavallista vähemmän, Karjala-lehti kyselikin "Olikohan syynä orkesterin omat solistit, vai joulukiireet?" (K 16.12.1904).

Kevään 1905 kansankonserteissa ja populääreissä esiintyivät laulajatar Adée Leander-Flodin, viipurilainen, Berliinissä opiskellut laulajatar Jenny Ikonen, Sivorin lukkari-urkurikoulun mieskuoro, laulajatar Karin Miettinen, viulisti S. Laserzon, sellisti Elsa Rüegger ja Eino

[27] Liput sinfoniakonsertteihin maksoivat 3 mk, VMY:n jäseniltä 2 mk ja koululaisilta 1 mk. Kansankonsertteihin liput maksoivat 25 pennistä 50 penniin ja populääreihin markan.

Rautavaara[28] sekä Viipurin Musiikin Ystävien naiskuoro. Viipurin Musiikin Ystävien kausi päättyi Vappukonserttiin, jossa Karjala-lehden etukäteismaininnan mukaan "on todellinen repäisevä ja iloinen karnevaali-ohjelma päättyen yhteisesti laulettavaan Maamme-lauluun".

Viipurin torvisoittokuntaa oli suurennettu keväällä 1905 ja soittajia oli nyt 20, joista 15 entisiä Suomen tarkka-ampujapataljoonan soittajia. Karjala-lehti kertoi, että torvisoittokunta, jonka johtajana oli Johan Willgren, aikoo lähiaikoina kääntyä viipurilaisen yleisön puoleen hankkiakseen soittajilleen virkapuvut kuten Helsingissäkin (K 6.4.1905). Lehden tiedotteessa mainittiin myös, että Viipurin torvisoittokunta aikoo konsertoida myös muualla Suomessa.

6.3.1. "Suomemme satakieli Aino Ackté antaa kaupungissamme konsertin"

Syys-lokakuun vaihteessa 1904 konsertoi viipurilaisten suosikki Aino Ackté[29] kahdesti säestäjänään Oskar Merikanto. Karjala-lehden musiikkiarvostelija Torsten Kiljander hehkutti: "Suurella riemulla otettiin täällä vastaan tieto siitä, että Suomemme satakieli Aino Ackté, antaa kaupungissamme konsertin. ... Liput menivät kaupaksi kuin kuumilla kivillä" (K 1.10.1904). Arvioidessaan ensimmäistä konserttia, Kiljander mainitsi, että "yleisö oli aivan hurjistunut ja suosionosoitukset puhkesivat äänekkäisiin huutoihin eikä kukaan tahtonut poistua salista". Aino Ackté sai paitsi runsaasti kukkavihkoja, myös komean laakeriseppeleen, jonka sinivalkoisissa nauhoissa luki: "Aino Acktéelle 1930/904 Laulusi ihailijoilta". Konsertin toinen osa käsitti suomalaista laululyriikkaa: Sibeliusta, Merikantoa ja Järnefeltiä. Suosionosoitukset puhkesivat ylimmilleen, kun kuultiin Merikannon Kun päivä paistaa.

Syyskuussa oli myös Maikki Järnefeltin kaksi konserttia säestäjänään Armas Järnefelt. Lokakuussa konsertoi jäähyväiskiertueellaan Alma Fohström 25 vuotta kestäneen loisteliaan uran jälkeen. Hänen säestäjänään oli Wanda Stein. "Kaihomielin erosi yleisö tästä satakielestä, joka nyt sanoo jäähyväiset julkiselle esiintymiselle kaihomielin, mutta kiitollisena" (K 25.10.1904).

Lokakuun lopulla Hjalmar Frey sekä Alex von Knorring uskaltautuivat jälleen konsertoimaan, vaikka edellinen konsertti vuotta aiemmin oli Karjala-lehden mukaan täydellinen 'fjasko'. Nyt ei ohjelmassa ollutkaan gluntteja! Marraskuussa konsertoi jälleen taiteilijapari Ida ja Karl Ekman. Ensimmäisenä adventtina oli perinteinen Emil Sivorin Hoosianna-konsertti Uudessa kirkossa. Joulupäivänä oli samassa kirkossa viipurilaisen laulajattaren Sofia Roihan kirkkokonsertti, jossa avusti sopraano Aino Halonen, sellisti Johannes Koskelo ja urkuri Kaarlo Saarilahti. Tertsetissä Haydnin oratoriossa Luominen esiintyivät Aino Halonen, Johannes Koskelo ja Pekka Roiha. "Sofia Roihan kirkkokonsertti tarjosi surullisen näyn – yleisöä oli saapunut vain kourallinen. Turhaa näkyy olevan viipurilaisten taiteilijain odottaa kannatusta omalla paikkakunnallaan" (K 28.12.1904).[30]

---

[28] *Eino Rautavaara* (1876-1939), vuoteen 1901 Jernberg, suomalainen oopperalaulaja (barytoni) ja kirkkomuusikko. Ilmajoella kanttorin poikana syntynyt Rautavaara toimi ensin liikealalla, kunnes 1900 valitsi musiikin elämänurakseen. Opiskeli Roomassa 1903-1906 ja 1910, Berliinissä 1906, Pariisissa 1909 ja Milanossa 1911 ja 1914. Kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan 1911-1924, esiintyi kuorokonserttien solistina ja konserttilaulajana. Oopperassa herätti huomiota komealla äänellään, vähemmän sen sijaan näyttelijäntaidoillaan. Opettajana Helsingin kirkkomusiikkiopistossa vuodesta 1922 ja oli 1912-1939 Helsingin Sörnäisten suomalaisen seurakunnan kanttorina. Hänen poikansa on säveltäjä Einojuhani Rautavaara (1928 -) ja veljensä Wäinö Rautavaara (1872-1950), suomalainen laulaja (barytoni) ja kirkkomuusikko (OIMTSK 5/12-14 (G. Dahlström), Rautavaara 1958: 382-387, Osborne 1984: 373, Heikinheimo 1995: 485).

[29] Suomalaiset sanomalehdet eivät oppineet pitkään aikaan uutta nimeä, vaan kirjoittivat edelleenkin Achté. Pariisissa sen sijaan nimi omaksuttiin helpommin (Pakkanen 1988: 106).

[30] *Sofia Roiha* oli viipurilainen laulunopettaja ja koloratuurisopraano. *Pekka Roiha* toimi voimistelun lehtorina Viipurin reaalilyseossa ja lauloi ensimmäistä bassoa Wiborgs Sångar Bröder -mieskuorossa. Oli jo 1890-luvun loppupuolella YL:n kantavia ykkösbassoja. Pekka Roiha esiintyi myös barytonisolistina. Heidän poikansa on musiikkitiedemies ja säveltäjä *Eino Roiha* (1904-1955) (OIMTSK 5/55-56 (Ilpo Tolvas), Roiha-Rydman 1966: 248-253, Salmenhaara 1994: 565-566, Eljanko 1994: 128-129, Huttunen 2002: 322).

Kevätkauden 1905 konserttitoimintaa häiritsi tuntuvasti tammikuussa alkanut *Venäjän ja Japanin välinen sota*. Lehdet joutuivat antamaan tilaa erilaisille tiedotteille ja manifestaatioille, joista oli seurauksena, että konsertti-ilmoituksiin ja arvosteluihin nelisivuisissa lehdissä ei ollut tilaa. Viipurilaissyntyinen laulajatar Mally Burjam[31] konsertoi Oskar Merikannon säestämänä tammikuun lopussa. Mally Burjamin isä oli saksalaissyntyinen kauppaneuvos Wilhelm Burjam ja äiti ranskalaissyntyinen. Burjamin perhe oli tyypillinen kosmopoliittinen viipurilaisperhe. Vieraanvarainen Burjamien koti oli kaupungin taide-elämän ja musiikkia rakastavien piirien keskus. Esittävät taiteilijat, jotka kävivät paikkakunnalla, saivat aina sydämellisen vastaanoton ja kauppaneuvos Burjam oli avokätinen mesenaatti tukiessaan Viipurin musiikkielämää.

Runebergin päivänä 1905 pidettiin 'Musikaalinen iltama kuvaelmien kanssa' Viipurin teatterissa Viipurin Musiikin Ystävien toimesta. Helmikuussa konsertoi myös Oskar Merikanto Pietari-Paavalin kirkossa avustajanaan VMY:n orkesteri johtajanaan Juho Leino. Päänumerona oli Enrico Bossin Urkukonsertto a uruille ja jousille. Yleisöä oli harvinaisen vähän, vaikka "harvoin yleisöllä on täällä tarjolla niin ylevää taidetta" (K 14.2.1905).

Huhtikuussa 1905 konsertoi Hanna Granfelt[32] säestäjänään Jalmari Hahl. Konsertin jälkimmäinen osa oli kokonaan kotimaista. "Sibeliuksen paljon vaativan Svarta rosor lauloi hän siten, että monet tottuneemmat laulajattaret joutuvat varjoon. Se oli heti toistettava. Meille tuntemattomasta syystä lauloi hän Melartinin Marian kehtolaulun asemasta – ikävä kyllä – ruotsalaisen laulun" (K13.4.1905). Konsertissa oli runsaasti yleisöä ja useita ylimääräisiä lauluja.

Huhtikuun lopulla konsertoi Maikki Järnefelt. Alkunumerona kuultu Sibeliuksen balladi Koskenlaskijan morsiamet ei innostanut Karjala-lehden musiikkiarvostelijaa, varsinkin, kun orkesteriosuuden korvasi piano! "Kaupunkilaistemme vanha suosikki ei alussa tuntunut olevan oikein disponeerattu tai ehkä häntä vaivasi väsymys" (K 20.4.1905).

6.3.2. Kaarle kuninkaan metsästyksen ensimmäinen suomenkielinen esitys

Fredrik Paciuksen ooppera Kaarle kuninkaan metsästys (Kung Karls jakt) kantaesitettiin Helsingissä 24.3.1852. Sen ensiesitys oli kansallinen merkkitapaus Suomen musiikin historiassa. Olihan kyseessä ensimmäinen Suomessa sävelletty ooppera ja Suomeen liittyvään aiheeseen pohjautuva ooppera. Ruotsinkielisen libreton teki Sakari Topelius. Ooppera kertoo Ruotsin kuninkaan Kaarle XI:n (1655-1697) metsästysretkestä Ahvenanmaalle vuonna 1671. Kuningas oli tuolloin 16-vuotias.

Yli viisikymmentä vuotta myöhemmin ooppera esitettiin suomeksi Viipurin Maaseutuyhteatterissa 15.3.1905. Suomennoksen oli tehnyt Viipurin Maaseutuyhteatterin johtaja Jalmari Finne.[33] Se oli samalla erittäin merkittävä asia suomalaiselle ja suomenkieliselle kulttuurille.

---

[31] *Mally Burjam-Borga* (Viipuri 1874 – Viipuri 1919), suomalainen oopperalaulajatar (mezzosopraano), Opiskeltuaan Pariisissa (Duvernoy) ja Berliinissä (Lehmann), oli kiinnitettynä Pariisin Opéra-Comiqueen 1905 ja useaan otteeseen Monte Carlon oopperaan ja vieraili 1910 Pariisin Suuressa Oopperassa. Saavutti menestystä etenkin Wagner-osissa. Lauloi nimiosan Pohjan neidon kantaesityksessä Viipurin laulujuhlilla 1908. Omistautui myöhemmin kotimaassaan konsertti- ja oopperaesiintymisiin (OIMTSK 1/507 (A. Marvia), Lille 1958: 362-367, Osborne 1984: 73).

[32] *Hanna Granfelt* (1884-1952), suomalainen oopperalaulajatar (sopraano), aikanaan Suomen etevimpiä laulajattaria, herätti huomiota loisteliaalla ja laaja-äänisellä äänellään sekä harvinaisilla taiteellisilla lahjoillaan. Lahjakkuus ilmeni jo varhain, Kaarlo Bergbom kiinnitti Granfeltin jo 16-vuotiaana näyttelijättäreksi Arkadia-teatteriin. Opiskeli laulua Helsingissä 1901-1904 (Ahnger) ja Pariisissa (Duvernoy) 1904. Ensikonsertti Helsingissä 1905. Kiinnitettynä Mannheimin hoviteatteriin 1909-1910, Berliiniin 1911-1912, Lontoon Govent Gardenin 1913 ja Berliinin Valtionoopperaan 1915-1923. Erityisesti Granfeltiä arvosti Richard Strauss. Ohjelmisto käsitti noin 50 huomattavaa oopperaosaa. Oli myös tunnustettu laulupedagogi (OIMTSK 2/426 (E. Marvia), Bergroth 1943: 300-301, Klemetti 1949: 334-336, Ränki 1958: 454-461, Osborne 1984: 173, Seppälä 2002: 175-177, Huttunen 2002: 402-403).

[33] *Jalmari Finne* (1874-1938), teatterimies, kirjailija ja sukututkija. Finne toimi ohjaajana ja Kaarlo Bergbomin apulaisena Suomalaisessa Teatterissa 1896-1898 ja 1899-1903, Suomen Kansallisteatterin vt. johtajana 1903-1904 ja

Wäinö Solan muistelmien mukaan[34] ajatus oli mieletön ja yrityksenä uhkarohkea. Harjoitukset aloitettiin jo edellisen vuoden marraskuussa. Jalmari Finne harjoitutti miehet ja Sofia Roiha naiset. Säveltäjän poika, insinööri Edvard Pacius epäili hankkeen onnistumista ja hän pelkäsi täydellistä skandaalia. Vetoja lyötiin puolesta ja vastaan. Finne ei kuitenkaan säikähtänyt vaan kutsui Paciuksen kuuntelemaan toisen näytöksen harjoitusta. Tyytyväisenä esitykseen Pacius kehotti jatkamaan. Ooppera oli kuitenkin suuri menestys ja sitä esitettiin 12 kertaa. Ensi-illan jälkeen seurasi Raatihuoneella juhlaillalliset, joiden aikana tunnelma puheineen nousi nousemistaan. Illallisen aikana teatterin johtokunnan puheenjohtaja Juho Lallukka vakavissaan ja kaikessa hyväntahtoisuudessaan kohotti maljan kolmelle suurmiehelle, joita saatiin kiittää siitä, että tämä ooppera oli saatu parrasvaloon. Suurmiehet olivat Lallukan mukaan Sakari Topelius, Fredrik Pacius ja Jalmari Finne![35]

Viipurin esityksessä oli orkesterina Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri Juho Leinon johdolla ja kuorona oli Emil Sivorin valmentama 70-hengen kuoro, jonka pääosa oli Lauluopiston kuorolaisia ja Urkurikoulun kuorosta. Laulusolistit olivat pääasiassa paikallisia; Aino Halonen (Leonora), Elli Malm (Hedvig Eleonora), Sofia Roiha (I hovineiti), Maiju Ranta-Ullberg (II hovineiti), Wäinö Sundberg-Sola (Jonathan), Simo Kaario (Gyllenstjerna), Kosti Elo (Wachtmeister), Bruno Jäderholm-Jorma (Reutercrantz), Kaarlo Halonen (Oxenstjerna), Albert Kerttula (Kristian Horn), Tyyne Bergroth-Vuorenjuuri (nuori Kaarle XI), Jalmari Finne ja Iivari Paatero (juutalaiset silmänkääntäjät), Simo Osa (Lewenhaupt) ja Paula Paatero (runolaulajatar).[36]

Kaarle kuninkaan metsästys -ooppera esitettiin Viipurin Maaseutuuteatterissa täysille katsomoille niin kauan, että se luonnollisesti häiritsi teatterin normaalia toimintaa. Karjala-lehdessä (5.4.1905) nimimerkki V–dahl kyselikin ilmeisen oikeutetusti, onko Viipurin Maaseutuuteatteri ooppera vai puhenäyttämö. Nimimerkki halusi selvityksen ja ratkaisun kysymykseen, onko ohjelmasuunnittelu sopusoinnussa teatterin tarkoitusperän kanssa ja onko se sille eduksi. Kahta herraa ei voi palvella, mainitsi nimimerkki lopuksi. Karjala-lehden musiikkiarvostelija Kiljander oli kaikin puolin tyytyväinen oopperaesityksiin, mutta "yhdestä seikasta tahtoisimme huomauttaa. Suotavaa olisi, että ne, jotka tuntevat omaavansa liikaa puheliaisuutta, koettaisivat hillitä sitä oopperan ajan, jotta naapurit saisivat häiritsemättä kuunnella" (K 21.3.1905). Karjala-lehdessä Päivän pakinassa nimimerkki Kari kehotti kaikkia rohkeasti tulemaan kuuntelemaan ja katsomaan oopperaa.[37]

Viipurin Maaseutuuteatterin johtajana 1904-1907 ja 1913-1914. Ohjauksissaan hän herätti huomiota uudenlaisilla valaistuskokeiluilla ja mahtavilla joukkokohtauksilla. Kirjailijana ulospäinsuuntautunut ja aiheeltaan romantikko. Finne oli erittäin monipuolinen, mm. säveltäjä (ooppera Lea Savonlinnan oopperajuhlilla 1910), kapellimestari ja maamme etevin grafologi. Laati myös oopperalibrettoja, mm. Melartinin Aino ja Merikannon Elinan surma. Parhaiten hänet muistetaan omana aikanaan suunnattoman suosituista Kiljusen herrasväen seikkailuista (Heikinheimo 1955: 193, UTSK 5/999-1000).

[34] Sola 1951: 40-42.

[35] Sola 1951: 44.

[36] *Fredrik Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästys* (Kung Karls jakt) oopperan kantaesityksessä 24.3.1852 avusti 40-henkinen orkesteri ja kuorossa oli 86 laulajaa. Ensi-ilta oli historiallinen tapahtuma ja suosionosoitukset olivat myrskyisät. Kolmannessa esityksessä paikalla oli myös J. L. Runeberg. Tieto siitä levisi pian katsomoon ja näyttämön taakse. Yleisön ja esiintyjien yhteisestä päätöksestä viritettiin Maamme-laulu oopperan päätyttyä. Juhlat jatkuivat Seurahuoneella. Sakari Topelius piti siinä tilaisuudessa puheen säveltaiteen tulevaisuudesta Suomessa ja osoitti, ettei musiikki kansakunnan elämässä enää ole pelkkää ajanvietettä tai ylellisyyttä – siitä on tullut henkinen tarve. Paciusta ja Topeliusta juhlittiin kansallissankarina. Kaarle kuninkaan metsästystä esitettiin täysille katsomoille yhdeksän kertaa (Sola 1951: 40-45, Elmgren-Heinonen 1959: 254-269, 276, Salmenhaara 1995: 344-349, Lampila 1997: 37-43).

[37] "Monesti minä murheekseni tulen kokemaan, kuinka minun musikaalinen kasvatukseni on aivan kokonaan takapajulle jäänyt. Kun minä olen helppotajuisessa konsertissa ja orkesteri soittaa, niin T. K. (=Kille) tuon tuostakin asettaa minulle kysymyksiä, joihin minä pakostakin kompastun. "Minkähän kappaleen sinä nyt luulet orkesterin soittaneen", kysyy suuri Kille. "Sehän on tuo iänikuinen Sotamarssi". "Ei, ei aivan niin, sehän on Griegin Solveigs sång". Pöytätoverini remahtavat nauruun ja pitävät lystiä kustannuksellani." Hauskan pakinansa lopuksi nimimerkki Kari meni lehtensä musiikkiarvostelijan T. K:n viereen katsomaan oopperaa. "Nyt tiedän, mitä ooppera on. Lukija! Jollet sinä sitä tiedä, niin mene tänä iltana teatteriin. Mukaasi tulee Kari" (K 25.3.1905).

Kaarle kuningasta esitettiin viipurilaisvoimin Turussa ja Oulussa kolme kertaa.[38] Wäinö Solan mukaan Turun esitykset piti johtaa kapellimestari José Eibenschütz, mutta saatuaan äkillisen kutsun Hampuriin, eikä konserttimestari kieltä taitamattomana uskaltanut ryhtyä johtamaan teosta, oltiin pulassa. Esiintyjät olivat jo matkalla Turkuun ja muitakin kalliita kustannuksia oli asian vuoksi uhrattu, joten peruutus olisi aiheuttanut ikävän yllätyksen ja suuren tappion teatterille. Tässä ahdingossa Sola ehdotti, että Finne itse johtaisi oopperan. Muuta ei tarvittu, Finne oli heti valmis seikkailemaan tälläkin alalla. Solan mukaan kaikki solistit osasivat hyvin tehtävänsä, samoin Viipurin oopperakuoro. Myös turkulaiset soittajat suhtautuivat suopeasti johtajavaihdokseen. Erkki Salmenhaaran mukaan produktio olisi esitetty myös Kuopiossa.[39]

6.4. Suurlakon ja marraskuun manifestin tunnelmissa

Nikolai Bobrikovin jälkeen uudeksi kenraalikuvernööriksi nimitettiin ruhtinas Ivan Obolenski (1853-1910). Obolenskin aikana paine hieman keveni, sensuuria lievennettiin ja karkotetut saivat palata kotimaahansa. Tammikuussa 1904 alkanut Japanin sodan tappioitten vallankumouksellinen liikehdintä alkoi Pietarissa, *laajeten lopulta suurlakoksi*. Suurlakko koetteli rajusti Venäjän valtiojärjestystä, joka kuitenkin pysyi voimassa. Suomessa suurlakko oli 30.10.-6.11.1905. Sosialistiselle työväenliikkeelle[40] suurlakko oli suuri voimannäyte, joka kasvatti luottamusta joukkovoimaan ja loi pohjaa vallankumoukselliselle ajattelutavalle. Suurlakon jälkeen maamme venäläisiin varuskuntiin perustettiin vallankumouksellisia työryhmiä, joiden tehtävänä oli tsaarinvallan murentaminen. Suurlakon yhteydessä allekirjoitti keisari Nikolai II *marraskuun manifestin* 4.11.1905, jolla helmikuun manifestissa alkanut laittomuus toistaiseksi kumottiin ja eduskuntauudistus pantiin alulle. Manifestin seurauksena kokoontumis-, yhdistymis- ja painovapaus astuivat voimaan. Marraskuussa 1905 Ivan Obolenski erosi tehtävästään. Hänen jälkeensä uudeksi kenraalikuvernööriksi tuli Nikolai Gerard, joka hoiti tehtäviä vuoteen 1908.[41] Venäjä oli hävinnyt Japanin sodan ja arviot Venäjän sotilaallisesta voimasta olivat romahtaneet. Japani oli pysäyttänyt Venäjän laajenemisen idässä.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri aloitti kautensa 1905-1906 sopimuksen mukaisesti lokakuun alussa. Johtajana oli nyt kolmatta kauttaan Juho Leino, joka oli ollut kesäkuukaudet Kemmernin[42] kylpylän orkesterin johtajana saaden paikallisissa lehdissä hyvät arvostelut. Juho

---

[38] Oppera esitettiin Turussa kolme kertaa 25-27.4.1905 (Turun Lehti 25.4.1905) ja Oulussa seuraavana keväänä 25.4, 27.4. ja 2.5.1906 (Kaleva 25.4.1906).

[39] Sola 1951: 46, Salmenhaara 1995: 354, Lampila 1997: 103.

[40] Jean Sibeliuksen vuonna 1896 säveltämä Työväen marssi (Työkansan marssi) heijastaa vuotta myöhemmin syntyneen Merikannon Työväen marssin ohella vanhan työväenliikkeen ns. wrightiläistä kautta. Pienehköön työläisten elinolosuhteista kiinnostuneeseen älymystöryhmään kuului mm. raittiusjohtaja Alli Trygg-Helenius, joka päätti tammikuussa 1893, että suomalaiset työläiset tarvitsevat oman laulunsa. Esikuvana hänen mielessään oli Marseljeesi ja sanojen tuli kuvata kovan työn tarjoamaa tyydytystä. J. H. Erkkoa pyydettiin kirjoittamaan marssin sanat ja on oletettavaa, että Erkko pyysi ystäväänsä Sibeliusta tekemään siihen sävelmän, sillä säveltäjämestari työskenteli juuri tuolloin, kesällä 1893, Erkon kanssa oopperan Veneen luomisen parissa (Saunio-Tuovinen 1978: 45).

[41] *Nikolai Gerard* (1838-1929), kenraalikuvernööri, jonka tehtävänä oli rauhoittaa routavuosien ja suurlakon järkyttämä suuriruhtinaskunta. Hienosti sivistyneenä ja vapaamielisiä aatteita kannattavana hän kieltämättä olikin sopiva mies edustamaan politiikan uutta suuntaa. Poliittiselta katsantokannaltaan vapaamielinen Gerard pyrki toiminnassaan noudattamaan laillista järjestystä ottamalla huomioon Suomen perustuslailliset oikeudet. Gerardin ja suomalaisten viranomaisten väliset suhteet muodostuivat hyviksi ja luottamuksellisiksi. Taantumuksen päästyä valtaan pääministeri Stolypinin aikana Gerardin asema kävi ennen pitkää kestämättömäksi. Helmikuussa 1908 hän sai eron virastaan ja joutui Venäjälle palattuaan vetäytymään kokonaan syrjään julkisesta elämästä. Suomen hallitus tarjosi vallankumouksessa omaisuutensa menettäneelle entiselle kenraalikuvernöörille turvapaikan vuonna 1923. Viimeiset elinvuotensa hän vietti hallituksemme vieraana Halilan parantolassa (UTSK 6/460-461, Heikinheimo 1955: 228).

[42] *Kemeri* (saksaksi Kemmern), Latviassa Riiasta länteen sijaitseva kylpyläpaikka, jossa on runsaasti rikki- ja jodipitoisia lähteitä. Ennen ensimmäistä maailmansotaa siellä kävi kesäisin 6 000-8 000 vierasta. Lähteistä voitiin

Leino oli myös tuonut mukanaan uutta materiaalia, joka näkyikin ohjelmistossa pitkin syksyä. Orkesterin kokoonpano oli sama kuin edellisellä kaudella. Kauden ensimmäinen sinfoniakonsertti jouduttiin kuitenkin siirtämään suurlakon vuoksi marraskuun loppuun. Suurlakko vaikeutti luonnollisesti konserttitoimintaa Viipurissa ja tuon tuostakin luki lehdessä, että kansankonsertti tai helppotajuinen konsertti oli peruutettu 'sattuneesta syystä'. Levottomista oloista johtuen eivät myöskään ulkopuoliset konsertoijat uskaltautuneet konserttimatkoillaan kaupunkiin.

Vasta marraskuun lopulla 1905 pidettiin ensimmäinen sinfoniakonsertti. Konsertin solistina oli laulaja Ettore Gandolfi. Päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 3 Es* (Eroica). Toinen sinfoniakonsertti oli jo joulukuussa ja se oli Beethoven-konsertti. Päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 8 F*, alkunumerona Leonore-alkusoitto ja illan solisti Arrigo Serato soitti Viulukonserton D. Karjala-lehden Torsten Kiljander oli tyytyväinen orkesterin toimintaan kuluneella syyskaudella, ainoa valittelun kohde oli se, että viipurilaiset vieroksuivat sinfoniakonsertteja. "Näkyy sittenkin olevan totta, ettei kaupunkimme yleisö osaa eikä tahdo panna arvoa sinfoniakonsertteihin, jotka kuitenkin soitannollisessa suhteessa ja merkityksessä ovat asetettavat ensi sijalle" (K 17.12.1905).

Kolmas sinfoniakonsertti tammikuussa 1906 oli *omistettu Mozartin musiikille*, koska hänen syntymästään oli kulunut 150 vuotta. Konsertin solistina oli Adée Leander-Flodin, joka lauloi aarioita oopperoista Figaron häät ja Taikahuilu. Orkesteri soitti alkusoiton Taikahuilusta ja serenadin Eine kleine Nachtmusik sekä Tshaikovskin Mozartianan. Karjala-lehden Torsten Kiljander oli harmissaan, että edes tällainen Mozartin merkkipäivän johdosta järjestetty konsertti ei saanut parempaa kannatusta, "täytyy todella ihmetellä sitä huonoa ja alhaista käsityskantaa, mikä yleisöllämme on tällaisista juhlatilaisuuksista" (K 28.1.1906).

Helmikuussa oli Schnéevoigt-konsertti Kansakoulun juhlasalissa. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri soitti johtajanaan Georg Schnéevoigt. Ohjelmistossa oli mm. Haydnin Sinfonia G (Oxford) ja Händelin Concerto grosso d. *Maaliskuussa esitettiin neljä kertaa Frederik Paciuksen ooppera Kaarle kuninkaan metsästys* Viipurin Maaseutuuteatterissa suomeksi täysille katsomoille samoin esittäjävoimin kuin edellisenä keväänä. Neljäs sinfoniakonsertti oli huhtikuussa 1906, jonka pianosolistina oli Elli Rängman. Ohjelmasta ei ole tietoa, koska Karjala-lehteä ei ilmestynyt huhtikuussa lähes kolmeen viikkoon eikä muissakaan lehdissä ollut mainintoja.

Kevään 1906 ensimmäisessä helppotajuisessa konsertissa oli pianosolistina Aleksander Gublitsky, josta Torsten Kiljander oli sitä mieltä, että pianisti ei vastannut alkuunkaan odotuksia. "Ainoa, mikä hänellä on pianistia, on jonkinlainen tekniikka, josta jotain voi tulla ahkeralla työllä" (K 6.1.1906). Muista kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien solisteista mainittakoon laulajatar Agnes Poschner, pianisti Olga von Radeck, viulisti Alexander von Hirscheydt, viulisti S. Laserson ja laulajatar Jenny Ikonen.

Karjala-lehden arvosteluista päätellen kapellimestari Juho Leinon toimintaan olivat tyytyväisiä paitsi arvostelijat myös yleisö. Siitä osoituksena olivat kauden viimeinen kansankonsertti huhtikuun lopussa ja helppotajuinen vappukonsertti. Edellisen konsertin jälkeen Leino sai kallisarvoisen kultakellon perineen "kiitollisilta viipurilaisilta" ja jälkimmäisen konsertin jälkeen briljanttisormuksen "tuntemattomilta ihailijoilta", lisäksi laakeriseppeleitä, kukkavihkoja ja lukuisia esiinhuutoja. Nämä ovat osoituksena yleisön ehdottomasta kannatuksesta ja tunnustuksesta siitä työstä, mitä kapellimestari Leino oli tehnyt orkesterinsa hyväksi.

Suurlakon tunnelmissa ja marraskuun manifestin jälkeen järjestettiin monia isänmaallisia juhlatilaisuuksia, mainittakoon marraskuussa 1905 pidetty helppotajuinen konsertti, jossa oli kotimainen ohjelma ja Raatihuoneen sali tungokseen saakka täynnä. Konsertin lopuksi piti hra von Knorring isänmaallisen puheen, jonka jälkeen "innostunein mielin laulettiin Maamme" (K 10.11.1905). Muutamia päiviä myöhemmin pidettiin Juhla-iltama samassa salissa painovapauden johdosta. Tilaisuudessa pidettiin musiikkiesitysten lomassa puheita ja esitelmiä suomeksi ja

---

nauttia kivennäisvettä, jota myös pullotettiin ja myytiin juotavaksi vatsa- sekä suolistosairauksiin (UTSK 10/319, Leitzinger 1993: 129).

ruotsiksi. Juhlarunon lausui teatterinjohtaja Jalmari Finne. Tilaisuuden ensimmäinen osa päättyi Maamme-lauluun. Juhlan toinen osa taas päättyi Porilaisten marssiin.

Runebergin päivänä 1906 järjestettiin suuri isänmaallinen juhla Viipurin Maaseututeatterissa, jossa Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri soitti musiikkia Sibeliuksen Karelia-sarjasta sekä Finlandian. Mieskuorolaulua esitti Wiborgs Sångarbröder ja ohjelmassa oli myös kuvaelma ja 'lausuntoa'. Tilaisuus päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun. *J. V. Snellmanin syntymän 100-vuotispäivänä* 12.5.1906 järjestettiin Viipurissa kaksi suurta juhlaa Viipurin nuorsuomalaisten ja Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimesta. Juhlapäivä alkoi aamukonsertilla Papulan vuorella. Urheilukentällä oli kansanjuhla, jossa mm. eläköön-huuto Isänmaalle ja Maamme-laulu. Kansakoulun juhlasalissa oli pääjuhla, jossa mm. puhe Isänmaalle, juhlaesitelmä, kuorolaulua ja Maamme. Hotelli Belvederessä oli vielä iltajuhla, jossa oli mm. puhe Isänmaalle ruotsinkielisten puolesta. Sekin juhla päättyi Maamme-lauluun. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran juhla oli taas Tervaniemen puistossa ja iltajuhla Teatterissa.

Suurlakon johdosta konserttitoiminta hiljeni syyskaudella lähes täysin. Ensimmäisenä adventtina oli perinteinen Emil Sivorin Adventti-konsertti. Keväällä 1906 oli myös usein konserttien peruutuksia ja huhtikuussa Karjala-lehden ilmestymisessäkin oli kolmen viikon tauko. Ajan ankeudesta huolimatta tunnettiin yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, sillä tammikuussa järjestettiin hyväntekeväisyyskonsertti Väinö Holtin hyväksi, joka melkein vuoden ajaksi oli joutunut sairasvuoteelle orkesterin tehtävistään. Väinö Holtin sanottiin olevan orkesterin eräs lahjakkaimmista soittajista. Hyväntekeväisyyskonsertin rahallinen tuotto oli hyvä ja yleisömenestyskin erinomainen. Konsertissa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri, Wiborgs Sångarbröder, laulajattaret Ellen Relander, Lisa Gussander ja nti A. Burjam. Tammikuun lopussa järjestettiin taas konsertti lakon johdosta erotettujen ja eronneiden sähkölennätinvirkamiesten hyväksi. "Jokainen tietää, kuinka paljon vielä tänä valistuksen aikana totuuden puolesta taistelevat saavat kärsiä ja kuinka sydämettömästi heidän oikeuksiaan poljetaan ja sorretaan" (K 24.1.1906). Helmikuussa järjestivät puolestaan Pietari-Paavalin kirkossa Emil Sivori ja Theodor Sörensen hyväntekeväisyyskonsertin edesmenneen kansakoulunopettaja Matti Tainion perheen hyväksi.

6.5. Suomalaisten säveltäjien konsertit

6.5.1. Melartinin, Palmgrenin ja Sibeliuksen sävellyskonsertit

Kapellimestari Juho Leinon neljäs kausi 1906-1907 alkoi samoissa merkeissä kuin edellisetkin kaudet. Orkesterin kokoonpano oli pääpiirteittäin edelleenkin sama. Konserttimestarina oli nyt Tom Fussel. Uutuutena kokeiltiin kansankonserttien pitämistä myös arki-illoin. Kesäkuukaudet Juho Leino oli ollut kapellimestarina Haraja Russin kylpylaitoksella. Paikallisen Walhoffskij Listok-sanomalehden mukaan Juho Leinon johtamat konsertit muodostivat "kirkkaan valokohdan kylpylaitoksemme vokaali-musikaalis-kirjallisten iltamien sakeassa sumussa" (K 10.10.1906). Lisäksi lehti mainitsi, että kapellimestari Leino osoittautui lahjakkaaksi johtajaksi, joka oli innostunut työstään ja saavutti pienellä kylpyläorkesterillaan hyvän menestyksen.

Syksyn ensimmäinen sinfoniakonsertti 10.11.1906 oli samalla *Erkki Melartinin sävellyskonsertti.* Ohjelmassa oli Sinfonia nro 1 c, sinfoninen runoelma Siikajoki ja musiikkia näytelmästä Prinsessa Ruusunen. Toisen sinfoniakonsertin päänumerona oli Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e ja Jean Ten Have esitti Saint-Saënsin Viulukonserton. Kauden päätapahtumia olivat myös *Selim Palmgrenin sävellyskonsertit* 13.10. ja 14.10. sekä *Jean Sibeliuksen sävellyskonsertit* 4.12. ja 6.12. Palmgrenin konsertissa esitettiin säveltäjän itsensä soittamana Pianokonsertto nro 1 g sekä pianosoolot Etude ja Barcarolle. Orkesteri esitti myös Juho Leinon johtamana musiikkia Larin-Kyöstin näytelmään

Tuhkimo vuodelta 1903. Sibeliuksen sävellyskonsertissa Viipurin Musiikin Ystävien orkesteria oli laajennettu tuntuvasti. Konsertissa esitettiin säveltäjän johtaessa Sinfonia nro 2 D, musiikkia Hjalmar Procopén näytelmään Belsazarin pidot, juuri valmistunut tanssi-intermezzo Pan ja kaiku sekä samana vuonna Snellman-juhlaan sävelletty Vapautettu kuningatar, balladi sekakuorolle ja orkesterille Paavo Cajanderin tekstiin. Orkesteri ja sekakuoro suoriutuivat konsertista hyvin ja konsertista muodostui syksyn ehdoton konserttielämän kohokohta.

Tammikuussa 1907 oli kolmas sinfoniakonsertti. Päänumerona oli Beethovenin Sinfonia nro 5 c (Kohtalo). Laulusolistina oli Otto Briesemeister, joka lauloi kaksi tenoriaariaa Wagnerin oopperoista Mestarilaulajat ja Valkyyria. Karjala-lehden musiikkiarvostelija Kaukoranta[43] oli jälleen huolissaan siitä, että sinfoniakonsertit vetävät vähän väkeä. "Tahdomme vaan huomauttaa, että vahinko poissaolleille, sillä ylevää ja jaloa kuultavaa sinfoniakonsertit tarjoavat" (K 27.1.1907).

Neljäs sinfoniakonsertti oli maaliskuussa 1907 päänumeronaan Mozartin Sinfonia nro 40 g. Sigrid Lindberg soitti Max Bruchin Viulukonserton. Karjala-lehden mukaan yleisöä oli nyt kohtalaisesti, "enemmän, kuin olemme tottuneet näkemään" ja orkesterikin suoriutui tehtävästään "kaikella kunnialla" (K 9.3.1907).

Kevään 1907 kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien solisteista ja avustajista mainittakoon viulutaiteilija Sulo Hurstinen,[44] laulajatar Maria Åkerman, orkesterin sellisti G. Semenoff, laulajatar Esteri Niska, tenorilaulaja Otto Briesemeister, pianotaiteilija Kassan, viulutaiteilija Sigrid Lindberg, orkesterin omat soittajat, sellisti Kassan ja trumpetisti Wilkko, laulajatar Ellen Relander, laulajatar Aina Åström, konserttimestari Tom Fussel, laulajatar Liisa Gussander sekä Emil Sivorin johtama Urkuriklööri.

6.5.2. "Ylimmilleen kohosi innostus, kun suomalaisten laulujen sarja alkoi"

Syksyn 1906 konserttien sarjan aloitti Maikki Järnefeltin kaksi konserttia. Säestäjänä oli Armas Järnefelt. Konsertin jälkipuoliskolla oli Palmgrenin, Järnefeltin ja Sibeliuksen uutuuksia. "Ylimmilleen kohosi innostus, kun suomalaisten laulujen sarja alkoi, eikä kummakaan, sillä harvoin on täällä saatu kuulla samalla kertaa niin runsasta ja kaunista suomalaisten laulujen tulkitsemista" (K 25.9.1906). Syyskuun lopussa konsertoi Aino Ackté säestäjänään Oskar Merikanto ja lokakuussa Irma Achté. Marraskuussa konsertoivat jälleen Ida ja Karl Ekman. Ensimmäisenä adventtina oli Uudessa kirkossa jälleen Hoosianna-konsertti, jossa keväällä Viipurin Lukkari-urkurikoulusta valmistunut Armas Maasalo[45] soitti Mendelssohnin Urkusonaatin A ja Oskari Tilli Häggin Juhlahymnin uruille. Urkurikoulun mieskuoro sekä Laulukoulun valiokuoro esiintyivät ja tilaisuuden lopuksi yhteisesityksenä Voglerin Hoosianna. Joulukuussa konsertoi Ylioppilaskunnan Laulajat johtajanaan Heikki Klemetti. Kuorossa oli 45 laulajaa ja matinea pidettiin Raatihuoneella

[43] Vuonna 1906 Torsten Kiljander suomensi sukunimensä Kaukorannaksi.

[44] *Sulo Hurstinen* (1881-1979), suomalainen viulutaiteilija. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1902-1905 (Novácek), Prahassa (Sevcik) ja Berliinissä (Halir). Ensikonsertti Helsingissä 1906. Aikanaan Suomen ahkerimmin konsertoineita taiteilijoita. Piti yli 1 500 konsertti paitsi Suomessa, myös ulkomailla. Viulunsoiton opettaja 1913-1914 Helsingin musiikkiopistossa ja konservatoriossa ja sittemmin Sibelius-Akatemiassa 1909-1910 ja 1918-1952. Tytär pianotaitelija Irma Hurstinen (OIMTSK 3/78 (A-L Koskimies), Hurstinen 1958: 421-425, Garam 1985: 224).

[45] *Armas Maasalo* (1885-1969), suomalainen säveltäjä ja urkuri, tuli ylioppilaaksi Viipurin Reaalilyseosta 1905, valmistui kirkkomuusikoksi Viipurin Lukkari-urkurikoulusta 1906 ja oli Pietari-Paavalin kirkon vt. urkurina Viipurissa 1905-1907, jatkoi opintojaan Helsingin musiikkiopistossa ja Filharmonisen seuran orkesterikoulussa 1907-1910 ja suoritti fil. kand. tutkinnon Helsingin yo:ssa 1911, Helsingin Normaalilyseon musiikinopettajana 1916-1952, Helsingin Johanneksenkirkon urkurina Oskar Merikannon jälkeen 1926-1958, Helsingin kirkkomusiikkiopiston opettajana 1914-1951 ja johtajana 1923-1951 ja Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston johtajana 1951-1955. Maasalon arvostetuimpia sävellyksiä olivat a cappella-messu Missa brevis, Jouluoratorio sekä Adventti- ja Jouluvesperit sekä herkkä joululaulu Joulun kellot (OIMTSK 4/145 (J. Määttänen/E. Marvia), Inkinen-Salmi-Berghem 1957: 220-221, Maasalo-Raussi 1966: 15-25, Salmenhaara 1994: 276-278, Maasalo 1998, Pajamo 2002: 36-37, Pajamo-Tuppurainen 2004: 423-431).

klo 14 ja konsertti kansakoululla klo 18. "Omituisen vaikutuksen teki se, kun salista osa yleisöä nousi seisomaan Emil Genetzin Herää Suomea! laulettaessa. Ei minun tietääkseni meillä muuta kansallislaulua ole kuin Maamme.[46] Tai ehkä eräällä taholla on Herää Suomi! otettu Maamme-laulun sijaan" (K 11.12.1906).

Kevään 1907 konserttikauden aloitti viipurilainen laulajatar Mally Burjam. Häntä säesti Dagmar Wahl, joka parisen viikkoa myöhemmin konsertoi kotikaupungissaan. Samana päivänä antoi Onni Savola Kansakoulun juhlasalissa Armas Maasalon "suosiollisella avustuksella lausunto-illan". Tammikuun lopulla antoi Suomen laulu[47] kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti, helmikuussa konsertoi Viipurin torvisoittokunta "uudella ohjelmalla" ja huhtikuussa Viipurin Musiikin Ystävien soolosellisti Tom Fussel avustajinaan Wiborgs Sångarbröder sekä Alice Avellan ja Ingrid Borenius.

Runoilija *J. H. Erkko* (1849-1906) kuoli 16.11.1906. Hän toimi aikanaan opettajana Viipurissa ja osallistui siellä yhteiskunnalliseen toimintaan. Erkosta tuli kansan opettaja ja uusien poliittisten ja yhteiskunnallisten aatteiden tulkitsija. Routavuosina hän eläytyi Suomen laillisuustaisteluun ja julkaisi vuonna 1900 Suomalaisen huoneentaulun sekä 1904 lentokirjasen Ihmisiksi, jossa hän ruoski leviävää ilmiantomielialaa. J. H. Erkko oli erittäin suosittu juhlarunoilija ja puhuja ja tapasi erityisen otollisen mielialan kansanvalistustyön, raittiusliikkeen, maltillisen työväenliikkeen ja nuorisoseuraliikkeen piirissä. Etelä-Karjalan Nuorisoseura järjesti 24.11.1906 surujuhlan Raatihuoneella, jossa A. Söderman piti juhlaesitelmän Erkosta kansallisena merkkimiehenä. Lisäksi tilaisuudessa oli runsaasti musiikkiohjelmaa.

Runebergin päivänä 5.2. järjestettiin Kansakoulun juhlasalissa suuri isänmaallinen juhla, jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri johtajanaan Juho Leino, Wiborgs Sångarbröder sekä A. Burjam sekä Sofia ja Pekka Roiha. Wiborgs Sångarbröder -kuoron 10-vuotiskonsertti jäi pitämättä useiden ruotsinkielisten jäsenten erottua vastalauseeksi kuoron päätökselle esiintyä VMY:n Runeberg-juhlassa.[48] *Fredrik Cygnaeuksen* 100-vuotisjuhlakonsertti oli 1.4.1907 Kansakoulun juhlasalissa isänmaallisella ohjelmalla. Juhla alkoi VMY:n orkesterin soittamalla Sibeliuksen Finlandialla. Rehtori Pohjola piti muistopuheen ja nti Hiilos lausui Cygnaeuksen runon. Isänmaallinen musiikkitilaisuus päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Kun suomalaisten osuus kaupungin kulttuuriharrastuksissa kasvoi, aiheutti se hankauksia yhdistyksen jäsenten keskinäisissä suhteissa. Musiikinystävien johtokunta oli ollut tiukasti ruotsinkielisten hallussa aina vuoteen 1907 asti.[49] Erittäin hyvistä arvosteluista ja yleisön suosiosta huolimatta *Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta päätti panna kapellimestarin toimen viralliseen hakuun seuraavaksi toimintakaudeksi 1907-1908.* Tämä tapahtui kapellimestari Juho Leinon tietämättä. VMY:n johtokunnan ruotsinkielinen siipi oli ilmeisesti jo tuolloin kaavaillut tehtävään Erkki Melartinia. Kun asiaa käsiteltiin VMY:n johtokunnan kokouksessa 15.11.1906, koettiin se loukkaukseksi paitsi Leinoa kohtaan, myös koko suomalaista yleisöä kohtaan. Asiasta kehkeytyi luonnollisesti vilkas keskustelu puolesta ja vastaan. Jotkut pelkäsivät, että tilanne saattaisi aiheuttaa

---

[46] *Kielitaistelun ollessa kuumimmillaan* Emil Genetzin Herää Suomi! ryhtyi kilpasille Maamme-laulun kanssa. YL:n konserttien loppunumero oli tuolloin Herää Suomi! Suomenmielinen yleisö halusi kuulla sen yhä uudestaan, kun taas kielitaistelun jyrkin vastapuoli tulkitsi sen vihamieliseksi hyökkäykseksi Suomen ruotsinkielisiä vastaan.

[47] *Suomen Laulu*, yksi johtavia suomalaisia sekakuoroja, jonka Heikki Klemetti vuonna 1900 perusti mieskuorona lähinnä ulkomailla esiintyväksi edustuskuoroksi, laajennettu vuonna 1907 sekakuoroksi. Suomen Laulun ohjelmistoon on sisältynyt useita musiikkikirjallisuuden suuria orkesterisäestyksellisiä vokaaliteoksia, kuten Händelin Messias, Haydnin Luominen ja Vuodenajat sekä Bachin Matteus- ja Johannes-passiot (OIMTSK 5/360).

[48] Ruotsinkielisten Perustuslaillinen Klubi varasi vuosittain vietettyä Runeberg-juhlaa varten VMY:n aiemmin käyttämät tilat, sekä Teatterin että Raatihuoneen omaan käyttöönsä, jolloin VMY joutui tyytymään Kansakoulun saliin. Siitä välittämättä WSB tarjoutui sovun vuoksi laulamaan kummassakin juhlassa, kuten ennenkin. Tästä eivät kuoron 'perustuslailliset' pitäneet, vaan erosivat kuorosta aiheuttaen syviä lovia kuoron riveihin. Eronneet perustivat Fredagsbröder-nimisen kuoron, joka sammui pian kannatuksen puutteeseen. Edellä kerrottua kärhämää piti WSB:n tuolloinen puheenjohtaja Karl Hällström hymyilyttävänä sanoen "storm i ett vattenglas" (Leinonen 1997: 19)

[49] Leinonen 1997: 19. Hovioikeuden ensimmäisenä kielenä suomi sai asemansa vuonna 1902. Kunnalliskieleksi suomi tuli vuonna 1906 (Leinonen 1997: 14).

jopa selkkauksia, jotka eivät olisi suinkaan eduksi seuralle eikä koko musiikkielämälle. Toivottiin, että johtokunta peruisi päätöksensä. Enemmistö piti Leinon syrjäyttämistä aiheettomana. Päinvastoin todettiin, että kapellimestari Leino oli vaikuttanut erittäin myönteisesti orkesteritoiminnan kehittymiseen. Näin ollen Leino jatkoi vielä vuoden. Lopulta lausuttiin toivomus, että helppotajuiset konsertit siirrettäisiin kokonaan Kansakoulun juhlasaliin, koska johtokunnan mielestä Raatihuoneen populäärit eivät miellyttäneet, koska siellä istuttiin pikkupöytien ääressä ja "jossa kyypparit olut- ym. laseineen liehuivat" (K 16.11.1906).

VMY:n vuosikokous oli 24.9.1907. Asialistalla oli johtokunnan kertomus kaudelta 1906-1907. Siinä todettiin, että VMY:n velka oli noussut jo 6 689 markkaan. Todettiin, että Armas Järnefeltin aikana 1898-1903 velka oli noussut korkeimmilleen, koska orkesteria oli laajennettu taloudellisia mahdollisuuksia paljon suuremmaksi. Johtokunnan kertomus totesi, että velkataakka ei ollut onnellinen yhdistyksen tulevaisuudelle, sillä se vaikuttaa yhdistyksen toimintaa (K 26.9.1907). Kauden 1903-1904 alkaessa velka oli 9 154 mk, 1904-1905 alussa velka oli 5 813 mk, 1905-1906 alussa velka oli 4 086 mk ja kauden 1906-1907 alussa oli velka 5 029 mk. Joulukuussa 1906 oli nostettu palkkoja orkesterin jäsenten vaatimuksesta lisääntyneen työn ja kallistuneiden elinkustannusten johdosta, siitä johtui 1 660 markan lisäys velkamäärään.

Viipurin Musiikin Ystävien tuloslaskelma vuosilta 1903 – 1907

TULOT	**1903-1904**	**1904-1905**	**1905-1906**	**1906-1907**
valtionapu	5 000	5 000	5 000	5 000
kaupunki	20 000	20 000	20 000	20 000
teatterisoitto	6 040	6 160	6 895	8 630
kansankonsertit	2 349	3 229	2 256	2 380
helppotajuiset	1 527	1 349	1 403	1 065
sinfoniakonsertit	101	-	122	-
tilapäiset konsertit	1 587	834	680	1 051
jäsenmaksut	1 323	1 281	1 164	1 851
	= 37 927	**= 37 853**	**= 37 520**	**= 39 977**
MENOT				
palkat	29 307	30 136	32 361	35 057
kustannuksia	4 648	4 907	5 492	5 690
orkesterikoulu	108	312	56	156
nuotit	523	509	554	441
tappio sinf. kons.	-	262	-	293
	= 34 586	**= 36 126**	**=38 463**	**= 41 637**
tulos	+ 3 341	+ 1 727	- 943	- 1 660

Johtokunnan kertomuksessa todettiin, että kustannukset ja palkat olivat vuosi vuodelta kohonneet, mutta valtionapu ja kaupungin avustus ovat pysyneet samana. Ilolla todettiin kuitenkin, että tulot teatterisoitoista ovat kasvaneet vuosittain, mutta helppotajuiset konsertit ja sinfoniakonsertit ovat tuottaneet vähemmän kuin edellisinä vuosina. Viipurin Musiikin Ystävien talous antaa vakavan huomautuksen, ellei velkataakkaa saada poistetuksi tai vähennetyksi. Johtokunta päättikin järjestää vielä syksyn kuluessa suuret arpajaiset taloudellisen tilan kohentamiseksi. Johtokunta toivoi vielä, että yhdistykseen liittyisi runsaasti uusia jäseniä ja että konserteissa käytäisiin runsaslukuisammin. VMY:n puheenjohtaja Emil Forsström totesi kertomuksen lopuksi, että jos tämä kaikki toteutuisi, olisi yhdistyksen talous taattu, varsinkin, kun valtionapu nousisi vuoden 1908 alussa 6 000 markkaan.

Viipurin Musiikin Ystävien järjestämät arpajaiset pidettiin marraskuussa 1907 Raatihuoneen salissa ja Teatterissa "useiden taiteilijain ja taiteen harrastajain suosiollisella avustuksella". Arvat maksoivat à 50 penniä. Raatihuoneella oli voittojen näyttely ja arpojen myynti ja myöhemmin illalla siellä esiintyi "kuuluisa naisorkesteri Harmonia leskirouva Hilariuksen johdolla ja arapialainen trumpettikvartetti". Illan lopuksi oli tanssia. Teatterissa taas soitti VMY:n orkesteri, sekakuoroa johti asessori Emil Forsström ja ohjelmaan kuului myös kuvaelma ja kohtaus oopperasta Faust, Margarethana Agnes Poschner[50] sekä soolotanssia. Karjala-lehden mukaan arpajaiset onnistuivat hyvin, kaikki arvat myytiin ja karkeloa kesti aamutunneille saakka.

6.6. "Konserttiyleisö tätä nykyä suomalainen"

Juho Leinon viimeinen kausi 1907-1908 alkoi perinteisellä lokakuun kansankonsertilla. Konserttimestarina oli nyt Kurt Brenken. Lokakuun lopun helppotajuisessa konsertissa oli solistina huilisti Albert Harzer. Tästä konsertista Karjala-lehden Torsten Kaukoranta totesi: "Koska *konserttiyleisö tätä nykyä on suomalainen*, niin lausumme toivomuksen, että ohjelmistoon otettaisiin enemmän kotimaisia kappaleita" (K 26.10.1907). Solisteina olivat kansankonserteissa ja helppotajuisissa laulajattaret Agnes Poschner, Ellen Relander, Sofia Roiha, viulisti Sulo Hurstinen, barytoni Adolf Niska[51] ja fagottitaiteilija R. Laue. Marraskuussa pidettiin Edvard Griegin muistokonsertti (kuoli 4.9.1907).

Marraskuussa oli ensimmäinen sinfoniakonsertti päänumeronaan *Schubertin Sinfonia nro 8 h* (Keskeneräinen). Elsa Herbeck soitti Anton Rubinsteinin Pianokonserton. Toinen sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1908. Päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 1 C*. Elli Rängman soitti Schumannin Sinfoniset etydit. Torsten Kaukoranta oli tyytyväinen lehdessään, sillä Juho Leino tutustutti yleisöä Beethovenin sinfonioihin, vaikka itse esitykseen ei hän ollut tyytyväinen. "Se ei mielestämme ollut niin onnistunut, kuin olisi odottanut. Siinä oli jotain jäykkää tai yksitoikkoista, jonka johdosta sävellys ei tehnyt kuulijaan erityisempää vaikutusta" (K 28.1.1908). Maaliskuussa pidetty kolmas sinfoniakonsertti oli *Erkki Melartinin sävellyskonsertti*, jonka säveltäjä itse johti. Orkesteria oli tuntuvasti vahvennettu. Ohjelmassa oli *Melartinin Sinfonia nro 3 F*, sarja Hiiden miekasta ja osia kantaatista Kysymysten portilla orkesterille, kuorolle ja solisteille. Soolodueton lauloivat rva Sylvi Silander ja August Lowén. Vastaanotto oli innostunutta eikä kättentaputuksista ja eläköönhuudoista tahtonut tulla loppua.

Lahjakonsertti kapellimestari Juho Leinon hyväksi oli helmikuussa 1908. Saman päivän Karjala-lehdessä oli Torsten Kaukoranta laaja kiitoskirjoitus siitä työstä, mitä kapellimestari Juho Leino oli tehnyt viiden vuoden aikana Viipurin musiikkielämän hyväksi. "On myönnettävä, että hänen asemansa ei ollut silloin kadehdittava, ollen itse vasta alkava ja siis enemmän tai vähemmän tottumaton, sai hän astua paikalle, jossa ennen oli ollut maamme jopa yksi nykyisen musiikkimaailman huomattavimpia johtajia ja musiikkimiehiä, Armas Järnefelt" (K 1.2.1908). Kaukorannan mukaan Juho Leino sai heti yleisön kannatuksen ja konserteissa kävi runsaasti yleisöä. Kaukoranta oli kirjoituksessaan harmissaan siitä, että "pari vuotta sitten johtavissa piireissä tuli halu vaihtaa johtaja. Tämä käänne ei johtunut siitä, että Juho Leino olisi ollut huono, vaan syynä olivat aivan toiset asiat. *Leino oli havaittu suomalaiseksi* ja siis hänen kykynsä ala-arvoiseksi, vaikka kieltämättä hän, hänelle ominaisella tarmolla ja työinnolla oli menty eteenpäin. Tätä ei

[50] *Agnes Poschner* (1880-1935), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli laulua ensin Emmy Achtén johdolla, sitten Pariisissa Edmond Duvernoyn johdolla. Ensikonsertti Helsingissä 1903. Kiinnitettynä Wuppertalin oopperaan 1912-1922, Karlsruhen oopperaan vuodesta 1922. Antoi Leipzigissa laulutunteja. Puoliso saksalainen tenori Willy Zilken (Väänänen 1958: 416-420, Osborne 1984: 356-357).

[51] *Adolf Niska* (1884-1960), suomalaissyntyinen operettilaulaja (barytoni). Debytoi Helsingissä 1905 ja vuodesta 1915 toimi etupäässä Ruotsissa. 1915-1926 Tukholman Oscarsteaterin suosituimpia laulajia, sittemmin kiinnitettynä Tukholman Vasateatteriin ja Göteborgin Suureen teatteriin. Esiintyi myös ooppera- ja konserttilaulajana. Hänen veljensä oli kuulu pirtusalakuljettaja Algot Niska, aikanaan eräänlainen Robin Hood -hahmo (OIMTSK 4/432 (G. Dahlström), Heikinheimo: 1995: 353).

huomattu sillä taholla, millä sitä ei tahdottu huomioon ottaa. Suomalaisessa yleisössä tämä oli harkittu toimenpide. Leino ei ollut taantunut, vaan edistynyt sangen tuntuvasti, jonka johdosta hän oli kyllin kykenevä johtamaan orkesteriamme" (K 1.2.1908).

Suomalaispiireissä erityisen pidetty kapellimestari otettiin vastaan fanfaarein, jonka jälkeen konserttimestari ojensi orkesterilaisten puolesta kukkavihon ja hopeisen pikarin, johon oli kaiverrettu 'Herrn Kapellmeister Juho Leino vom Orchester 19½08'. Myöhemmin Leino sai vielä laakeriseppeleen, jonka nauhoissa oli 'Juho Leinolle, taiteesi ymmärtäjiltä' sekä 'Soitto on suruista tehty'. Karjala-lehden mukaan "innostus oli mitä suurin ja konsertissa täysi huone" (K 2.1.1908). Helmi-maaliskuussa 1908 Juho Leino oli opintomatkalla Saksassa (Berlin, Leipzig ja Dresden). Palattuaan opintomatkaltaan Leino ilmoitti Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnalle eroavansa orkesterin johtajan toimesta tämän soittokauden päätyttyä. VMY:n johtokunta pyysi välittömästi uudeksi johtajaksi Erkki Melartinia, "joka on innostunut vastaanottamaan mainitun toimen" (K 14.4.1908). Hufvudstadsbladetin musiikkiarvostelija Karl Wasenius, nimimerkki Bis, kirjoitti lehdessään, että Erkki Melartin on ottanut lopullisesti vastaan hänelle tarjotun paikan Viipurissa. Wasenius tiesi kertoa, että Melartin tulee johtamaan myös uutta sinfoniakuoroa, jotta voitaisiin esittää suuria sinfonisia teoksia. "Me näemme siinä jo hyvän tulevaisuuden merkin, että hra Melartinin on onnistunut liittää yhteen taiteen hyväksi ne eri puolueet, jotka viime aikoina – surullista kyllä – ovat olleet erillään toisistaan. Mahdollisuus saada esittää oman orkesterin ja köörin avulla on omiaan kannustamaan Melartinia jatkuvaan musiikilliseen luomistyöhön Viipurin ja maan koko musiikkielämän hyväksi" (K16.4.1908).

Kevään 1908 ensimmäisessä kansankonsertissa oli solistina trumpetisti Albert Vilkko, ja kotimainen ohjelma oli valittu Aleksis Kiven kuolinpäivän 31.12. muistoksi. Kansankonserteissa ja helppotajuisissa olivat solisteina huilisti Albert Harzer, konserttimestari Kurt Brenken, laulajatar Hilda Gädeke, pianisti Elli Rängman, klarinetisti Hellbach ja trumpetisti Albert Vilkko. Runebergin päivänä 5.2. oli Viipurin teatterissa soitannollis-draamallinen iltama ja orkesterin kansankonsertti isänmaallisella ohjelmalla. Helmikuun helppotajuisessa konsertissa avusti Lukkari-urkurikoulun mieskuoro. Kun Juho Leino oli opintomatkallaan Saksassa helmi-maaliskuussa, konsertteja johti konserttimestari Kurt Brenken ja Ida Moberg[52] sekä Ossian Fohström. Maaliskuun helppotajuisessa konsertissa esitettiin mm. laulu Sibeliuksen Promootiokantaatista,[53] Viipurin Musiikin Ystävien sekakuoro lauloi johtajanaan Emil Forsström. Maaliskuussa oli myös Kansakoulun juhlasalissa Laskiaiskonsertti, joka Karjala-lehden mukaan "markkinoille saapuville maalaisille tarjotaan täten tilaisuus saada kuulla orkesterin soittoa, jollaista eivät he kotoisissa oloissa kuule ja joka on omiansa heitä innostamaan. Käyttäköötvain runsaslukuisasti hyväkseen tätä tilaisuutta" (K 3.3.1908). Huhtikuun helppotajuisen konsertin johti jälleen Juho Leino. Konsertin solistina oli huilisti Albert Harzer. Huhti-toukokuussa oli solisteina laulajatar Ellen Relander. Huhtikuun lopussa oli kauden ensimmäinen kansansinfoniakonsertti, jonka solistina oli Viipurin maaseututeatterin näyttelijä-laulaja Wäinö Sola. Kansansinfoniakonsertti ja sitä seuraava vappukonsertti olivat viimeiset Juho Leinon johtamat konsertit. Molemmissa oli runsaasti yleisöä

---

[52] *Ida Moberg* (1859-1947), ensimmäinen suomalainen naissäveltäjä, opiskeli vuosina 1883-1884 Pietarin konservatoriossa teoriaa ja sävellystä ja palattuaan kotimaahan sai Filharmonisen seuran orkesterikoulussa kontrapunktin opettajakseen Richard Faltinin ja sävellyksen opettajakseen itse Sibeliuksen. Vuosina 1901-1905 opiskeli sävellystä Dresdenissä. Vuonna 1906 sävellyskonsertti Helsingissä. Säveltänyt mm. oopperan Asiens ljus (Aasian valo). Opiskeli vielä Berliinissä vuosina 1911-1912. Evert Katila kehui Ida Mobergin sujuvaa tekniikkaa, soitinnusta ja polyfonista taitoa, mutta piti heikkoutena värittömyyttä ja omaperäisyyden puuttumista. Toimi myöhemmin musiikinopettajana (OIMTSK 4/273 (E. Marvia), Moberg 1965: 278-281, Salmenhaara 1994: 338-340, Moisala-Valkeila 1994: 209-212, Pajamo-Tuppurainen 2004: 343).

[53] Jean Sibelius oli säveltänyt vuonna 1897 Suomen Keisarilliselle Aleksanterin yliopistolle *Promootiokantaatin.* Sibelius sai sävellettäväkseen A. V. Forsmanin (vuodesta 1905 Koskimies) kirjoittaman laajan promootiorunon. Sibelius valitsi kantaattiin kymmenen runoa, jotka hän sävelsi promootiokuorolle. Kantaatista on jäänyt elämään kaksi laulua: Tuule tuuli leppeämmin ja Soi kiitokseksi Luojan, josta viimeksi mainittu on yleistynyt myös virtenä (Svk 462) (Pajamo 2002: 91).

sanomassa jäähyväiset pidetylle johtajalleen. "Hra Leino tuntui, häntä kohdanneesta odottamattomasta iskusta huolimatta olevan hyvällä tuulella ja johti eloisasti ja ytimekkäästi. Juho Leino sai komean kukkalaitteen sekä isomman rahalahjan, jonka lompakon kanteen oli kirjoitettu: 'Annappas ajan kulua, Päivän mennä, toisen tulla, Vielä Sinua tarvitahan, katsotahan, toivotahan'. Kaupungin yleisöstä löytyy kyllä niitä, jotka antavat arvoa Juho Leinon työlle" (K 28.4.1908).

Marraskuun lopussa konsertoi Pietari-Paavalin kirkossa *maailmankuulu italialainen urkuri ja säveltäjä Enrico Bossi.*[54] Bossi konsertoi ensimmäisen kerran Suomessa Helsingin Johanneksen kirkossa syksyllä 1907. Kallion kirkon uusien 52-äänikertaisten urkujen vihkiäiskonsertin Bossi soitti marraskuussa 1912[55] sekä soitti pari päivää myöhemmin Johanneksen kirkossa. Viipurissa Karjala-lehden mukaan Bossin soitto oli ennen kuulumatonta. "Tavallisiin oloihin verrattuna on hän aivan kuin jumalallinen olento, joka on ikään kuin lähetetty meille näyttämään mitä uruilla voidaan aikaansaada ja kuinka niitä on oikeastaan soitettava" (K 27.11.1907). Bossin urkujenkäsittely poikkesi huomattavasti suomalaisten Leipzigissä omaksumasta yksinkertaisesta soitosta.

Syksyn 1907 konserttikaudesta mainittakoon nimet Irma Achté ja Hanna Granfelt. Lokakuun lopussa konsertoi Raatihuoneen salissa pietarilainen pianisti Alexander Siloti[56] Viipurin kaupungin köyhien hyväksi. Marraskuussa konsertoivat Emil Sivorin johtamat Karjalan kaiku ja Väinölän kööri.

Adventtina oli jälleen Emil Sivorin suosittu kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, Oskari Tilli soitti Mendelssohnin Sonaatin f ja Rheinbergerin Passacaglian. Kansan lauluopiston naiskuoro esitti Engelin Kiittäkää Herraa ja yhtyneet kuorot esittivät lopuksi Voglerin Hoosiannan. Samana päivänä oli Raatihuoneen salissa kamarikonsertti, jossa esiintyivät Helsingin Musiikkiopiston opettajat Karl Ekman, Victor Nováček ja Bror Pettersson. Avustajina olivat herrat Mauritzen ja Niegisch Viipurin orkesterista.

Kevään 1908 konsertoijista mainittakoon Eino Rautavaara pianistinaan Karl Ekman, pianotaiteilija Joseph Slivinskin kaksi konserttia, laulajatar Maikki Järnefelt säestäjänään hra Riekisch, laulajatar Adeé Leander säestäjänään Karl Flodin, Pasi Jääskeläinen, laulajatar Ingeborg Liljeblad, laulajatar Jenny Ikonen ja maaliskuun lopulla oli Väinölän kuoron 10-vuotiskonsertti. Huhtikuussa konsertoivat viulutaiteilija Heikki Halonen,[57] Elsa Dieckhoff-Wahl, Wiborgs Sångarbröder ja laulajatar Dagmar Hagelberg-Raekallio.[58]

---

[54] *Enrico Bossi* (1861-1925), italialainen säveltäjä ja urkutaiteilija, opiskeli pianonsoittoa Bolognan Liceo Musicalessa 1871-1873 ja sävellystä Milanon konservatoriossa 1873-1881 (Ponchielli). Vuodesta 1881 Comon tuomiokirkon urkurina, 1891-1895 Napolin konservatorion urkujensoiton ja sointuopin professorina, 1895-1902 Venetsiassa ja 1902-1912 Bolognan Liceo Musicalen ja 1916-1923 Rooman Accademia di Santa Cecilian johtajana. Bossin soitossa ihailtiin monivivahteista jäsentelyä ja dynaamisia nyansseja. Bossin merkitys Suomen urkutaiteen kehittymiselle oli lähinnä tärkeän sysäyksen antaminen. Enrico Bossi opetti Toivo Kuulalle instrumentaalista kontrapunktia Bolognassa talvella 1908-1909 (OIMTSK 1/442, Klemetti 1949: 346-349, Ranta 1960: 297-301, Valanki 1977: 52-53, Tuppurainen 1994: 121-125, Pajamo-Tuppurainen 2004: 335-338).

[55] Lehdenkääntäjänä Kallion kirkon urkuri Ilmari Krohn.

[56] *Aleksandr Ziloti (Siloti)* (1863-1945), Lisztin oppilas, Rahmaninovin serkku ja Tretjakovin vävy, venäläinen pianotaiteilija ja kapellimestari, opiskeli Moskovan konservatoriossa (N. Rubinstein ja Tshaikovski) ja oli Lisztin yhtenä merkittävimpinä yksityisoppilaana 1883-1886. Toimi Moskovan konservatoriossa opettajana 1888-1891, oppilaanaan mm. Rachmaninov. 1881-1900 arvostettuna pianotaiteilijana Frankfurt am Mainissa, Antwerpenissa ja Leipzigissa. 1900-1903 johti Moskovan filharmonian sinfoniakonsertteja ja senjälkeen vuoteen 1917 sinfonia- ja kamarikonsertteja Pietarissa. Pakeni vuonna 1919 Suomeen ja konsertoi yhdessä Ilmari Hannikaisen kanssa. Vietti ennen vallankumousta Viipurin lähistöllä monta kesää ja kävi tervehtimässä mm. Jean Sibeliusta Ainolassa. Siloti oli lämmin Suomen ja sen taiteen ystävä. Konsertoi myöhemmin Saksassa, Yhdysvalloissa ja Englannissa. 1924-1942 opetti New Yorkin Juilliard Schoolissa (OIMTSK 5/686, Rudnev 1960: 308-315).

[57] *Heikki Halonen* (1882-1932), suomalainen viulutaiteilija ja pedagogi. Halonen kuului lahjakkaaseen taiteilijasukuun (hänen veljensä Pekka oli taidemaalari sekä serkut Emil ja Arttu Halonen kuvanveistäjiä). Heikki Hakonen opiskeli kotimaassa (A. Sitt), Genevessä (H. Marteau) ja Pietarissa (L. Auer) sekä teki vielä 1929 opintomatkan Keski-Eurooppaan. Hän oli Helsingin Filharmonisen orkesterin, sittemmin Helsingin kaupunginorkesterin ensiviulun soittajana ja ajoittain konserttimestarina vuosina 1899-1902, 1909-1910, 1912-1914 ja 1919-1932. Hän konsertoi kotimaassa ja esiintyi myös kamarimuusikkona. Erityisen hedelmällistä oli Halosen toiminta viulupedagogina 1913-

6.7. Merikannon Pohjan neiti -oopperan kantaesitys Viipurissa 1908

Karjalan pääkaupungille suotiin *19-21.6.1908 jälleen kunnia toimia Kansanvalistusseuran yleisten laulujuhlien pitopaikkana.* Viipuri oli nyt merkittävästi erilainen kaupunki kuin 1889, jolloin laulujuhlat edellisen kerran järjestettiin. Asukasluku oli kasvanut 20 000:sta miltei 50 000:een. Väestöstä yli 80 % oli nyt äidinkieleltään suomalaisia, joskin ruotsinkielisillä oli vielä merkittävästi kunnallispoliittista valtaa. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri, Viipurin lukkari-urkurikoulu, kymmenet kuorot ja vilkas konserttitoiminta olivat vahvistaneet Viipurin asemaa yhtenä maamme keskeisistä musiikkikaupungeista. Vuosina 1895 ja 1905 järjestetyt nuorisoseurojen laulujuhlat olivat taas vakiinnuttaneet kaupungin mainetta laulujuhlakaupunkina. Vuoden 1908 laulu-, soitto- ja urheilujuhlat olivat osanottajamääriltään suurimmat Suomessa siihen asti järjestetyistä laulujuhlista. Esiintyjiä oli lähes 4 000 ja juhlien ohjelmaan kuuluivat myös urheilukilpailut, joissa yleisurheilu ja voimistelu olivat päälajeja. Laulujuhlissa pyrittiin musiikin esittämisen lisäksi luomaan kansaan innostusta ja yhteenliittymisen tuntua. Tilaisuuden merkittävyyttä lisäsi myös se, että tsaari-Venäjän virkamiehet suhtautuivat muihin kansanjuhliin kielteisesti.

Viipurin laulujuhlat alkoivat perjantaina 19.6.1908, jolloin runsaslukuinen juhlayleisö kokoontui urheilukentälle. Kentän toiseen päähän oli rakennettu suuri laululava. Opettaja Sihvosen tervehdyspuheen jälkeen Mikko Uotinen lausui kirjoittamansa juhlarunon. Tämän jälkeen alkoivat laulu- ja soittokilpailut. Kaikki esiintyjät oli jaettu kahteen ryhmään, kaupunkilaisiin ja maalaisiin. Toisena päivänä, lauantaina 20.6. alkoi aamulla lauluharjoitus urheilukentällä. Iltapäivällä oli juhlakonsertti, jossa professori Arvi Grotenfelt[59] piti juhlapuheen ja maisteri Kivijärvi lausui Eino Leinon juhlarunon. Sunnuntaina, kolmantena juhlapäivänä, käytiin Sorvalin hautausmaalla laskemassa seppeleet Adolf Iwar Arvidssonin[60] ja Otto von Fieandtin[61] haudoille. Klo 12 tapahtui Emil Wikströmin veistämän Mikael Agricolan patsaan[62] paljastaminen Uuden kirkon edustalla.[63]

1932 Helsingin musiikkiopistossa/konservatoriossa, jossa hän kasvatti kokonaisen viulistisukupolven. Halosen oppilaista mainittakoon Väinö Arjava (OIMTSK 2/500 (A. Marvia), Halonen 1960: 491-496, Garam 1985: 224, Marvia-Vainio 1993: 245).

[58] *Dagmar Hagelberg-Raekallio* (1871-1948), suomalainen laulajatar (altto), opiskeli Viipurissa vuodesta 1887 (Anna Forstén), Helsingissä 1900-1901 (Emmy Achté), 1902-1903 Pariisissa (Duvernoy) ja 1909 Dresdenissä ja Roomassa. Ensikonsertti Helsingissä 1901. Piti ensimmäisen kokonaan suomenkielisen laulukonsertin 1907. Tämä herätti niin suurta innostusta, että hän esitti myöhemminkin ohjelmansa suomenkielellä. Aktiivisen laulajauransa jälkeen hän toimi arvostettuna laulupedagogina (OIMTSK 2/485 (E. Marvia), Ränki 1958: 324-329, Hagelberg-Raekallio 1934).

[59] *Arvi Grotenfelt* (1863-1941), filosofi, kansansivistysmies ja Helsingin yo:n filosofian professori. Kestävimmät tulokset Grotenfelt teki historiatieteen teorian tutkimuksessa. Grotenfeltin mukaan ainoa todella arvokas näkyvässä maailmassa on se korkeampi henkinen elämä, joka kussakin yksilössä piilee. Tästä perusnäkemyksestä kumpusi Grotenfeltin laaja kansansivistystyö (UTSK 6/743-744, Heikinheimo 1955: 246).

[60] *Adolf Ivar Arwidsson* (1791-1858), runoilija, poliittinen kirjailija, historiantutkija ja kansallinen herättäjä. Tunnuslause: 'Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia'. Arwidssonin mukaan uusi valtiollinen asema vaati kansalaishengen uudestisyntymistä ja istuttamista nousevaan nuorisoon. Hän vetosi erityisesti papiston ja ylioppilasnuorison apuun suomenkielen opettajanviran perustamiseksi yliopistoon. Kirjoissaan Arwidsson kuvasi valoisin värein suomalaiskansallisen sivistystyön saavutuksia ja osoitti, että niiden perusteella Suomesta saattoi vuosisatojen kuluessa kasvaa täysin itsenäinen valtio. Näillä mielipiteillä hän itse asiassa hahmotti fennomanian toimintaohjeet pitkiksi ajoiksi eteenpäin. Joutui vuonna 1824 maanpakolaiseksi Tukholmaan. Vierailtuaan kotimaassaan Itämaisen sodan jälkeen vapaimmissa oloissa hänet otettiin vastaan kaikkialla riemuiten. Palattuaan lopullisesti karkotusmatkaltaan 1858 ja matkallaan kotipitäjäänsä Laukaaseen Arwidsson kuoli Viipurissa (UTSK 2/147-149, Heikinheimo 1955: 41-43).

[61] *Otto Henrik von Fieandt* (1762-1823), sotilas, kuului nuorena vänrikkinä Anjalan liittoon, tuomittiin 1790 kuolemaan, mutta armahdettiin. Suomen sodassa hän komensi majurina omaa osastoa. Kesäkuussa 1808 hän tuhosi Perhossa vihollisen ruokavarastot, taisteli heinäkuussa kenraali Vlasovin johtamia venäläisiä vastaan Lintulahdessa ja Kokonsaaren luona sekä elokuussa Karstulassa, jossa hän 1 600 miehellään kärsi tappion 3 200 venäläistä vastaan ja joutui vetäytymään Kokkolaan. Ylennettiin rauhan tultua everstiksi. Kuoli Viipurissa 26.9.1823. Runeberg kuvaa Vänrikki Stoolin tarinoissa Fieandtia jäyhäksi järjestyksen mieheksi (UTSK 5/943, Heikinheimo 1955: 189-190).

[62] Tässä veistoksessa kuvanveistäjä on antanut romanttiselle päähänpistolleen vieläkin suuremman vallan kuin vuonna 1902 paljastetussa Helsingin Lönnrotin patsaassa. Katsellessa Viipurin tuomiokirkon edustalle pystytettyä kuvapatsasta,

Tilaisuudessa pitivät puheita tarkastaja Anton Valtavuo ja professori, sittemmin piispa Jaakko Gummerus. Viipurin Suomalainen Kirjallisuuden Seura, joka oli ollut patsaspuuhan etunenässä, luovutti muistomerkin Viipurin kaupungille. Juhlat huipentuivat Oskar Merikannon oopperaan Pohjan neiti (Pohjan neito), joka esitettiin kolme kertaa, kaksi kertaa teatterissa ja sunnuntaina juhlakentällä.

Suomen musiikin historiassa Viipurin juhlat 1908 muistetaan erityisesti siitä, että siellä sai kantaesityksensä *ensimmäinen suomenkielellä kirjoitettu ooppera, Oskar Merikannan Pohjan neiti*,[64] jonka säveltäjä itse johti. Ooppera oli valmistunut jo kymmenen vuotta aiemmin vuonna 1898, mutta ooppera sai odottaa kantaesitystään. Helsingin vanha Arkadia-teatteri, johon ajateltiin kantaesitystä, purettiin. Sitä korvaamaan rakennettiin uusi ja uljas Kansallisteatteri, johon ajateltiin kantaesitystä. Teatterin johtokunta ei kuitenkaan uskaltanut ottaa oopperan esittämisestä koituvaa riskiä. Pientä esimakua oopperasta saatiin Helsingin laulu- ja soittojuhlilla kesäkuussa 1900, jolloin esitettiin kolmannen näytöksen alkusoitto eli Sammon taonta, mutta erityisempää vaikutusta sillä ei ollut. Mutta kun Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästys oli menestynyt Jalmari Finnen suomentamana Viipurissa maaliskuussa 1905, Merikanto ajatteli, että ehkä aika olisi nyt kypsä hänen oopperalleen.

Tuntuu oudolta, että ensimmäinen suomenkielinen ooppera sai odottaa ensiesitystään näin kauan. On kuitenkin muistettava, että olot tällä alalla olivat täysin vakiintumattomat, esitysvoimia ei ollut helppo saada, ja moni muu käytännön seikka oli vaikeasti järjestettävissä.

Kantaesitystä varten säveltäjällä oli käytettävissään 35 soittajan orkesteri ja Emil Sivorin kokoama ja harjoittama 150 laulajan oopperakuoro. Orkesterin runkona oli ilmeisesti VMY:n orkesteri. Merikanto oli erittäin tyytyväinen Sivorin valmentaman oopperakuoron iskukykyyn.

---

sen osittain sileäksi hakatuista, osittain karkeista graniittilohkareista sommiteltua jalustaa näyttää siltä, kuin Wikström olisi saanut vaikutuksia rakennustaiteessamme vuoden 1900 jälkeen havaittavasta romanttisesta virtauksesta, jolla jyhkeine muotoineen ja rosoisine seinäpintoineen on kosketuskohtia keskiaikaisten kivikirkkojemme kanssa. Tämäntapaista romanttista tunnelmaa näyttää Wikström tavoitelleen Agricolan muistomerkissä ja sen omituisessa jalustalaitteissa, joista patsaan yläosa renessanssiaiheineen jyrkästi eroaa. Siihen on Agricolan pronssinen rintakuva sovitettu siten, kuin Suomen uskonpuhdistaja seisoisi saarnatuolissa julistamassa Jumalan sanaa. Toinen käsi lepää edessä olevalla avatulla kirjalla, toinen on kohotettu selittävään eleeseen. Tämä pääkuva on sinänsä varsin onnistunut. Vähemmän miellyttää patsaan juurelle asetettu vanhaa miestä ja pikku tyttöä esittävä löyhästi sommiteltu ja liikatunteellisesti käsitelty pronssiin valettu ryhmäkuva (Wennervirta 1927: 581-582).

[63] Suomalaiset sotilaat kuljettivat patsaan talvisodan loppuvaiheessa Tienhaaraan, kaupungin länsipuolelle ja hautasivat hiekkapenkereeseen, mutta sitä ei ole koskaan löydetty. Varsinaisesta patsaasta on kuitenkin olemassa kopiot; Turun tuomiokirkon eteisaulassa ja Viipurissa Alvar Aallon kirjastossa (Tilli 1987: 70, Hämäläinen-Forslund 1989: 87).

[64] *Pohjan neidin* synnylle antoi alkusysäyksen tehtailija Johan Daniel Stenberg (1809-1880), joka teki suuria lahjoituksia suomenkielisen kulttuurin edistämiseksi. Stenberg testamenttasi suuren omaisuutensa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle sävellyskilpailun järjestämiseksi ensimmäisen suomenkielisen oopperan säveltämistä varten. Ensimmäinen kilpailu julistettiin maaliskuussa 1891. Oopperan piti olla suomalaisen säveltämä, libretto laadittu suomeksi ja "sisällyksensä puolesta mytologista tai historiallista ainetta". Valmiit teokset oli jätettävä SKS:lle vuoden 1896 loppuun mennessä. Ensimmäiseen kilpailuun ei tullut yhtään teosta. Tammikuussa 1897 julistettiin uusi kilpailu. Kilpailu tuotti vain Merikannon Pohjan neidin, jonka "näyttämöllisen toimintaluonnoksen" oli suunnitellut Lorenz Nikolai Achté, Aino Acktén isä, ja sen oli runomuotoon pukenut Antti Rytkönen. Partituurissa oli 540 sivua ja arvostelulautakuntaan kuuluivat Richard Faltin, Kaarlo Bergbom, Robert Kajanus, Jean Sibelius ja Arvid Genetz. Lautakunta totesi, että "oopperan musiikki on ennen kaikkea yksinkertainen ja sävelmikäs. Tuskin saattoi odottaa, että kukaan tämän vuosisadan lopulla olisi voinut kirjoittaa niin viatonta, luonnollista ja helppoa musiikkia. Ja kaikessa yksinkertaisuudessaan tämä musiikki ei suinkaan – muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta – ole triviaali, kiitos olkoon sille kansalliselle sävylle, joka on koko teokselle luonteenomainen. Sopivissa paikoin on suomalaisia runosäveliä, alkuperäisiä tai hyvin mukailtuja, käytetty." Kuoro-osuuksista lautakunta totesi, että "köörit ovat huomattavat suuresta reippaudestaan ja ovat helppoja esittää". Orkesteriosuudesta todettiin, että "instrumentatsiooni, joka alussa on aivan homofoninen, käypi vähitellen polyfonisemmaksi ja osoittaa, että tekijä työn kestäessä on yhä enemmän tottunut orkesterisoittimiin". Todettiin myös, että libretto on täyttänyt ne vaatimukset, jotka SKS on esittänyt. Pohjan neiti sai odottaa kantaesittämistään useita vuosia. Pohjan neiti kantaesitettiin vihdoin Viipurin laulujuhlilla kesäkuussa 1908. Kalevala-aiheinen, 4-osainen ooppera esitettiin Viipurissa kolme kertaa ja saman vuoden marraskuussa Helsingin Kansallisteatterissa kaksi kertaa. Seuraavan kerran Pohjan neiti esitettiin Savonlinnan oopperajuhlilla 1914 (Sola 1951: 98-105, Tilli 1985: 105, Heikinheimo 1995: 336-353, Lampila 1997: 104-105).

Nimiosassa oli loistavan kansainvälisen menestyksen saavuttanut viipurilainen laulajatar Mally Burjam-Borga. Väinämöisen osassa oli barytoni Abraham Ojanperä ja Ilmarisen osan lauloi tenori Wäinö Sola.[65] Pohjolan emäntänä oli mezzosopraano Alexandra Ahnger. Muissa osissa olivat mm. Aino Halonen ja Oskari Kaakonkalvo (Kruskopf), sittemmin Helsingin Vanhankirkon kanttori. Ooppera oli täydellinen menestys ja suuri kansallinen merkkitapaus, joka nostatti isänmaallista henkeä. Yleisön joukossa olivat myös kuuluisa venäläinen pianisti ja kapellimestari Alexandr Siloti ja nuorista suomalaisista säveltäjistä ainakin Lauri Ikonen, Toivo Kuula ja Leevi Madetoja.

Evert Katila kirjoitti Kansanvalistusseuran kalenteriin 1909[66] arviointinsa Viipurin laulujuhlista. Katilan kirjoituksen mukaan juhlissa oli havaittu kuorojen kohdalla jonkinlaisia väsähtämisen merkkejä. "Varsinkin kilpailujen laulu- ja soittoesitykset ovat menneet taaksepäin, sillä esiintyjien tuhatlukuisuus ei merkitse mitään eikä ulkonaisesti suurenmoiset muodot, jos henkinen sisällys, aatteellinen voima alkaa alentua." Katilan mukaan useat kuorot olivat niin heikkoja, etteivät ne soveltuneet julkisiin esiintymisiin. "Ainoastaan tarkoituksenmukaisesti järjestetyt kilpailut ovat omiansa pitämään yllä musiikin harrastusta, eli saada joskus tilaisuus mitata voimiansa toisten laulukuntien kanssa voi kiihottaa syrjäisen maaseutukuoron jäseniä ja johtajaa, ei myötävaikutus suuressa monituhantisessa juhlakuorossa."

Evert Katilan mukaan "laulujuhlien elinehto on siinä, että löytyy ja syntyy uudestaan eteviä, huolellisesti harjoitettuja kuoroja. On myös varottava, etteivät nämä suuret juhlat, joilla voi olla mitä suurin merkitys, pääse laskemaan tavallisten kansanjuhlien tasolle, joissa keskinkertaiset puhujat pitävät puolivaltiollisia ohjelmapuheita, joissa voimistelunäytteillä ja kilpajuoksuilla on liian laaja tila ja joissa heikko, vähäpätöisistä sävelkappaleista kokoonpantu yhteinen juhlaohjelma edustaa 'suomalaista musiikkia'".

Myös Heikki Klemetti ja Ilmari Krohn esittivät valituksensa Kansanvalistusseuran musiikkitoimikunnalle. He ehdottivat laulujuhlien ohjelman jakamista niin, että vain parhaat kuorot laulaisivat jonkun suuremman teoksen ja vähemmän kehittyneet kuorot yhtyisivät sen helpoimpiin osiin. Tämä kritiikki ja siitä syntynyt keskustelu enteili pyrkimyksiä nostaa laulujuhlien taiteellista tasoa. Taso nousikin heti seuraavissa juhlissa, jotka pidettiin Hämeenlinnassa 1911 ja Savonlinnassa 1913.[67]

[65] Wäinö Sola kertoo oopperan ensiesityksestä: "Merikanto oli innoissaan kirjoittanut Ilmarisen osan luonnottoman korkeaksi, jonka tähden sille ei saatu esittäjää. Niin oli Pohjan neiti saanut odottaa esittämistään 10 vuotta, ja nyt arveltiin minun pystyvän suorittamaan tuo ihmetyö. Ilmarisen osa liikkui yleensä nuottiviivaston ylälaidassa ja kipuaa kaksi kertaa kolmiviivaiseen c:hen, neljä kertaa h:hon ja 13 kertaa b:hen. Myöhemmin Merikanto muuttikin osan mukavammaksi" (Sola 1951: 101).

[66] Kansanvalistusseuran kalenteri 1909: 228-230.

[67] Smeds-Mäkinen 1984: 56-57.

6.8. Yhteenveto Juho Leinon kaudesta

Kapellimestariksi arvostetun Armas Järnefeltin jälkeen

Juho Leinolla oli erittäin vaikea tehtävä asettua kapellimestariksi suositun ja erittäin arvostetun Armas Järnefeltin jälkeen. Järnefeltin kaudella orkesterin jäsenmäärää oli kasvatettu yli budjetin, joten Leino joutui toimimaan pienemmällä kokoonpanolla ja vähemmillä käyttövaroilla. Suurten orkesteriteosten esittäminen pienellä kokoonpanolla, vaikka sinfoniakonsertteihin saatiinkin avustajia, vaati sovitteluja, joista Leino selviytyi arvosteluista päätellen hyvin. Samoin ohjelmat oli valittu silmällä pitäen orkesterin rajoituksia. Jostain syystä Juho Leino ja erityisesti Viipurin kapellimestarivuodet 1903-1908 ovat jääneet tutkijoilta täysin vaille huomiota. Juho Leino on sananmukaisesti tuntematon suuruus Suomen musiikin historiassa.

Jean Sibeliuksen kolme sävellyskonserttia

Edeltäjänsä tavoin Juho Leino esitti konserteissaan runsaasti suomalaista musiikkia, erityisesti Sibeliusta. Huhtikuussa 1904 esitettiin Impromptu naiskuorolle ja orkesterille op. 19. Toukokuussa 1905 esitettiin Promootiokantaatti 1894 sopraanolle, barytonille, sekakuorolle ja orkesterille Kasimir Leinon tekstiin. Vappuna 1905 kajahti ensimmäisen kerran suomeksi esitettynä Ateenalaisten laulu Tervaniemen puistossa. Joka kerran kuultuna Ateenalaisten laulu sai valtaisat suosionosoitukset. *Huhtikuussa 1905* oli Sibeliuksen sävellyskonsertti, jossa esitettiin sävelrunoelma Satu, Valse triste, Pelléas ja Mélisande -sarja, aiemmin kuultu Impromptu naiskuorolle ja orkesterille sekä Snöfrid, improvisaatio lausujalle, sekakuorolle ja orkesterille. *Joulukuussa 1906* oli kaksi Jean Sibeliuksen sävellyskonserttia, jossa esitettiin Sinfonia 2 D, konserttisarja Belsazarin pidot, tanssi-intermezzo Pan ja kaiku sekä Snellman-juhlaan sävelletty Vapautettu kuningatar, balladi sekakuorolle ja orkesterille. Sibeliuksen vierailu oli luonnollisesti suuri juhlahetki, eikä vähiten isänmaallisten suomalaisten keskuudessa.

Kaarle kuninkaan metsästys esitettiin ensi kertaa suomeksi

Fredrik Paciuksen oopperan Kaarle kuninkaan metsästyksen esittäminen suomeksi maaliskuussa 1905 oli luonnollisesti merkittävä asia suomalaisille ja suomalaiselle kulttuurille. Oopperassa oli mukana Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri johtajanaan Juho Leino, Emil Sivorin valmentama 70-hengen kuoro ja solistit olivat pääasiassa paikallisia. Ooppera sai niin suuren suosion [esitettiin 12 kertaa!], että se häiritsi teatterin normaalia toimintaa. Seuraavana vuonna ooppera esitettiin jälleen täysille katsomoille.

Suomenkieliset laulut lisääntyivät solisti- ja kuorokonserteissa

Tammikuussa 1904 alkanut Japanin sota häiritsi tuntuvasti konserttitoimintaa, koska paikallisissa lehdissä ei yksinkertaisesti ollut tilaa konserttiarvosteluille. Kaikesta huolimatta konserttitoiminta jatkui vilkkaana, konsertinantajista mainittakoon Maikki ja Armas Järnefelt, Aino Ackté ja Oskar Merikanto, Alma Fohström, Hanna Granfelt, Mally Burjam, Irma Achté, Ylioppilaskunnan Laulajat johtajanaan Heikki Klemetti, maailmankuulu pianisti Aleksandr Siloti ja italialainen urkuri Enrico Bossi.

Isänmaallisia juhlia ja sävellyskonsertteja

Kausilla 1905-1907 oli monta suurta isänmaallista juhlaa, jotka vaikuttivat elähdyttävästi kansalliseen kulttuuriimme. Toukokuussa 1906 oli *Snellmanin* 100-vuotissyntymäpäivän juhla.

Marraskuussa 1906 oli *J. H. Erkon* muistojuhla. Helmikuussa 1907 pidettiin *Fredrik Cygnaeuksen* 100-vuotisjuhlakonsertti.

Jean Sibeliuksen kolmen sävellyskonsertin lisäksi Juho Leinon aikana oli marraskuussa 1906 *Erkki Melartinin sävellyskonsertti* ja lokakuussa 1906 *Selim Palmgrenin sävellyskonsertti.*

Teemakonsertteja

Juho Leinon kaudella oli myös muutama teemakonsertti, tammikuussa 1906 oli Mozartin 150-vuotisjuhlakonsertti, marraskuussa 1907 Griegin muistokonsertti ja tammikuussa 1908 Aleksis Kiven kuolinpäivän muistokonsertti.

Juho Leinon syrjäyttäminen

Erittäin hyvistä arvosteluista ja yleisön suosiosta huolimatta Musiikin Ystävien johtokunta päätti panna kapellimestarin toimen Juho Leinon tietämättä yleiseen hakuun kaudeksi 1907-1908. Asia käsitettiin loukkaukseksi Leinoa ja erityisesti Viipurin suomalaisia kohtaan. Leino jatkoi kuitenkin vielä tämän kauden. Kaupungin musiikkielämä oli puoluepolitiikan takia pirstoutunut hajalle. Ruotsinkieliset halusivat kapellimestariksi Erkki Melartinin, joka heidän mukaansa pystyisi kohoamaan politikoinnin yläpuolelle ja tuomaan Viipurin kulttuurielämään oman panoksensa.

Viipurin laulujuhlat kesällä 1908

Viipurin laulujuhlilla sai kantaesityksensä ensimmäinen suomenkielinen ooppera, Oskar Merikannon Pohjan neiti, jonka säveltäjä itse johti. Esitystä varten hänellä oli käytettävissään 35 soittajan orkesteri ja Emil Sivorin kokoama ja harjoittama 150 laulajan oopperakuoro. Orkesterina oli ilmeisesti Musiikinystävien orkesteri laajennettuna. Kapellimestari Juho Leino oli jo poistunut kaupungista. Oopperan nimiosassa oli viipurilainen laulajatar Mally Burjam-Borga, Väinämöisenä Abraham Ojanperä, Ilmarisena niinikään viipurilainen Wäinö Sola ja Pohjolan emäntänä Alexandra Ahnger. Ooppera oli täydellinen menestys ja suuri kansallinen merkkitapahtuma, joka nostatti isänmaallista henkeä.

Yleisvaltakunnallinen tilanne

Kenraalikuvernööri Bobrikovin murha 16.6.1904 ja tammikuussa alkanut Venäjän-Japanin sota hallitsivat Juho Leinon ensimmäistä kautta. Kesä 1905 oli Venäjällä levoton. Siihen vaikuttivat suurelta osin Japanin sodassa kärsityt tappiot. Sota paljasti myös monia mätäpaiseita mahtavassa keisarikunnassa. Ja kun ne rupesivat puhkeamaan, ne levittivät tyytymättömyyttä ja synnyttivät väkivaltaisia tekoja. Lokakuun lopulla Suomikin tempautui mukaan ja syntyi suurlakko. Nikolai II antoi marraskuun manifestin 4.11.1905, joka lopetti osittain ensimmäisen sortokauden 1899-1905 laittomuudet. Julistuskirjassa kumottiin kenraalikuvernöörille annetut diktatoriset valtuudet, asevelvollisuuslaki, asetus virkamiehen virasta erottamisesta, asetus julkisista kokouksista, mutta säilytettiin asetus venäjän kielen käytöstä. Myös yhdistymis- ja painovapaus astuivat voimaan. Julistuskirja ei kuitenkaan kumonnut helmikuun manifestia kokonaan, vaan lakkautti vain sen perussäännösten soveltamisen eli takaportti oli valmiina toisen sortokauden alkamiselle keväällä 1908.

Juho Leino palasi Helsinkiin

Juho Leino täydensi opintojaan vielä Viipurin jälkeen Sondershausenin[68] konservatorion johtajaluokalla suorittaen ooppera- ja konserttikapellimestarin kurssin.[69] Oltuaan Viipurissa musiikinystävien orkesterin kapellimestarina vuosina 1903-1908, Leino palasi Helsinkiin toimien musiikinopettajana useissa helsinkiläisissä kouluissa. Oman lukunsa vaatisi Leinon toiminta Helsingin Työväenyhdistyksen sekakuoron johtajana 1909-1929,[70] jota hän oli jo johtanut ennen Viipuriin siirtymistään vuosina 1895-1903.[71] Jouduttuaan terveydellisistä syistä jättämään HTY:n sekakuoron hänet kutsuttiin kuoron kunniajohtajaksi. Johannes Leinon johdolla kuoro saavutti suurta menestystä ja konsertoi laajasti ympäri Suomea ja vieraili ulkomaillakin. HTY:n kuoronjohtajuuden ohella Leino oli näyttävästi mukana työväenliikkeen musiikkitapahtumissa, mm. palkintotuomarina. Johannes Leino kuoli Helsingissä 77-vuotiaana lokakuussa 1945 musiikkimaailman täysin unohtamana.

[68] Sondershausen on 50 km Erfurtista pohjoiseen.
[69] Työn Sävel 2/1928.
[70] Wiksten 1981.
[71] Wiksten 1981, Tuomisto 1984: 286, 328, 367.

7 Erkki Melartinin kausi 1908-1911

7.1. Erkki Melartin – kosmopoliittinen humanisti

Jo keväällä 1903 Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan valtuuttamana Karl Höckert oli lähestynyt Erkki Melartinia ja pyytänyt tätä johtajaksi seuraavalle kaudelle 1903-1904 Armas Järnefeltin jättäessä tehtävänsä. Myös Selim Palmgrenille oli ilmoitettu tästä mahdollisuudesta. Musiikinystävien ruotsinkielinen enemmistö yritti toisenkin kerran syrjäyttää kapellimestari Juho Leinon panemalla toimen viralliseen hakuun kaudeksi 1907-1908. Asia koettiin loukkaukseksi paitsi Leinoa kohtaan, myös koko suomenkielistä yleisöä kohtaan. Juho Leinon sanouduttua keväällä 1908 irti toimestaan, Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta pyysi vapautuvaan tehtävään Erkki Melartinia, joka Karjala-lehden mukaan oli "innostunut vastaanottamaan mainitun toimen". Ruotsinkieliset halusivat kapellimestariksi henkilön, joka heidän mielestään pystyisi kohoamaan politikoinnin yläpuolelle ja tuomaan Viipurin kulttuurielämään oman panoksensa. Ilmeisesti menestykselliset sävellyskonsertit Viipurissa marraskuussa 1906 ja maaliskuussa 1908 eläköönhuutoineen, orkesterin fanfaareineen, nenäliinanhuiskutuksineen ja laulutervehdyksineen olivat jääneet mieleen.

Tullessaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestariksi syksyllä 1908 33-vuotiaana Erkki (Erik Gustaf) oli jo tunnustettu ja arvostettu säveltäjä. Erkki Melartin syntyi Käkisalmessa 7.2.1875. Melartinilla todettiin synnynnäinen sydänvika jo 17-vuotiaana ja lääkärit ennustivat elinajaksi vain muutamaa vuotta.[1] Siitä huolimatta Melartin opiskeli Helsingin musiikkiopistossa vuosina 1892-1899 Martin Wegeliuksen suosikkioppilaana. Wegelius otti lahjakkaan nuorukaisen isälliseen hoivaansa ja oli hänen opettajanaan koko opiskeluajan. Melartin jatkoi opintojaan Wienissä 1899-1901 Sibeliustakin opettaneen Robert Fuchsin johdolla. Horjuvasta terveydestään huolimatta[2] Melartin teki pitkän päivätyön Helsingin musiikkiopistossa apuopettajana 1895-1898 ja opettajana 1901-1907. Huhtikuussa 1907 Melartinilla oli Helsingissä kolmas sävellyskonsertti, jossa sai kantaesityksensä hän kolmas F-duuri sinfoniansa. Pian tämän jälkeen Melartin joutui hoitamaan heikkoa terveyttään Nummelan parantolassa. Viipurin kauden jälkeen syksyllä 1911 Erkki Melartin palasi Helsingin Musiikkiopistoon.[3] Melartinin kausi muodostui Musiikkiopiston identiteetin kannalta ratkaisevaksi.

Melartin esiintyi konserttisäestäjänä ja johti omia sävellyksiään kotimaan lisäksi Tukholmassa, Kööpenhaminassa, Pietarissa, Moskovassa, Riiassa ja Berliinissä. Hänen laajat ulkomaan matkansa ulottuivat Pohjois-Afrikkaan, Egyptiin ja Intiaan saakka. Melartin oli keskeinen hahmo myös ulkomaisissa kongresseissa ja kokouksissa. Tällaisiin tehtäviin hän oli kuin luotu: älykäs, henkevä ja kielitaitoinen. Hänen monipuoliset harrastuksensa ulottuivat kirjallisuudesta, antroposofiasta, valokuvauksesta ja eksoottisten kukkien kasvattamisesta taidemaalaukseen. Olisi helpompi luetella, mitä Melartin ei harrastanut. Melartinin mielestä musiikki ja maalaustaide olivat kovin lähellä toisiaan. Hänen mottonaan olikin "Kun maalaan, niin sävellän ja kun sävellän, niin maalaan".[4]

---

[1] Poroila 2000: 9.

[2] Melartin sairastui vielä tuberkuloosiin syksyllä 1905.

[3] Viipurin kauden jälkeen vuosina 1911-1936 Erkki Melartin oli opettajana Helsingin musiikkiopistossa. Hän lupautui aikanaan Martin Wegeliuksen toivomuksesta tulla musiikkiopistoon yhdeksi koevuodeksi, mutta tämä 'koevuosi' venyikin sitten koko jäljellä olevan elämänsä käsittäväksi, uraa uurtavaksi ja uhrautuvaksi työkaudeksi nousevan säveltaiteilijapolven hyväksi. Melartinin perehdyttyä musiikkikorkeakouluihin eri Euroopan maissa laitos organisoitiin konservatorioksi vuonna 1924 ja se sai oman talonsa (arkkitehti Eino Forsman) Pohjoinen-Rautatiekatu 9 Eduskuntatalon naapurina vuonna 1931. Sibelius-Akatemiaa (nimen antoi säveltäjämestari 1.1.1939) professuureineen Melartin ei enää ollut näkemässä, sillä hän kuoli pitkäaikaisen sairauden murtamana Pukinmäen kodissaan 14.2.1937 (Salmenhaara 1994: 304).

[4] Erkki Melartin ei rajannut työtään ainoastaan taidemusiikkiin, vaan sävelsi salanimellä Erkki Mela radioiskelmiä, joita Tuure Ara nauhoitti Topi Aaltosena. Melartin kirjoitti lauluja myös kansan- ja työväenopistojen laulukokoelmiin sekä

Sävellyksenopettajana Erkki Melartin kasvatti kokonaisen säveltäjäsukupolven. Hän paneutui yksilöllisesti oppilaiden ongelmiin ja tuki nuoria modernisteja henkisesti ja jopa taloudellisesti. Tyylinäkemykseltään Melartin oli ennakkoluuloton ja avoin uusille virtauksille. Melartinin teosofinen maailmankatsomus heijastuu oopperassa Aino. Maailmankatsomustaan Melartin hahmotti kirjallisesti pienessä mietelmäkokoelmassaan Minä uskon.[5]

Erkki Melartin kuuluu keskeisiin suomalaisiin säveltäjänimiin, mutta hänen tuotantonsa ongelmaksi jää sen tyylillinen epäyhtenäisyys. Hän jää säveltäjänä ehkä sittenkin enemmän kuumeiseksi etsijäksi kuin lopulliseksi löytäjäksi.[6] Vaikka Melartinia on pidettävä lyyrikkona, hän itse piti tuotantonsa painopisteenä sinfoniaa. Hän sävelsi kuusi sinfoniaansa suunnilleen samanaikaisesti Sibeliuksen kanssa, mutta onnistui pysymään vapaana Sibeliuksen vaikutuksesta. Monista tehtävistään ja heikosta terveydestään huolimatta Melartin ehti luoda valtavan tuotannon, mm. musiikkia kahteenkymmeneen näytelmään, neljä jousikvartettoa, sinfonisia runoja ja yli 300 yksinlaulua.

Suomen ja Venäjän suhteessa oli suurlakon ja marraskuun manifestin jälkeen rauhallisempi kausi. Marraskuun manifesti ei kuitenkaan kumonnut helmikuun manifestia kokonaan, vaan lakkautti vain sen perussäännösten soveltamisen eli takaportti oli valmiina toisen sortokauden alkamiselle keväällä 1908. Sen sijaan, että keisarikunnassa olisi ryhdytty perusteellisiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin uudistuksiin, kiihkokansalliset piirit sortuivat konservatismiin. Ennen pitkää se alkoi vaikuttaa myös Suomessa, alkoi *toinen sortokausi (1908-1917)*. Venäjän ministerineuvosto alkoi yhä enemmän sekaantua Suomen finanssiasioihin. Venäjän sisäministeriksi ja sittemmin pääministeriksi tuli P. A. Stolypin (ministerinä 1906-1911), joka edusti venäläisen poliisijärjestelmän puhtaaksi viljeltyä tyyppiä.[7] Suomen kenraalikuvernööri Gerard koki asemansa sietämättömäksi ja hänen tilalleen tuli Frans Albert Seyn (kenraalikuvernöörinä 1909-1917), jonka suomalaiset oppivat pian tuntemaan vannoutuneena 'bobrikovilaisena'. Hän pyrki hävittämään Suomen autonomisen aseman.

7.2. Erkki Melartinin työsuunnitelma ja sen toteuttaminen

Jo toukokuussa 1908 Erkki Melartin oli pyytänyt orkesterin kirjastosta partituureja ja vanhoja ohjelmia. Melartin oli tullut Viipuriin elokuussa tutustumaan uuteen työpaikkaansa.[8] Karjala-lehdessä julkaistiin Melartinin työsuunnitelma *"Sinfoniakonsertit alkavalla soittokaudella"*. Suunnitelman mukaan kaudella 1908-1909 olisi tarkoituksena pitää kahdeksan sinfoniakonserttia entisten neljän sijaan. Puolet näistä konserteista olisivat ns. kansansinfoniakonsertteja. Sinfoniakonserttien sarja järjestäytyi historialliselle pohjalle siten, että näitä konsertteja seuraamalla

---

Ruusu-Ristin laulukirjaan. Hänen tuotannostaan osa on ollut erityisesti kotimusisointiin tai pedagogiseen käyttöön suunnattua käyttömusiikkia (Ranta-Meyer 2003: 1)

[5] OIMTSK 4/215-216 (E. Marvia), Heikinheimo 1955: 510, Marvia 1965: 380-397, Dahlström 1982: 87-136, Salmenhaara 1994: 304-313, Salmenhaara 1996: 191-230, Pajamo 2002: 40-42, Huttunen 2002: 405-408, Ranta-Meyer 2003: 25-27.

[6] Salmenhaara 1994: 307.

[7] Suuriruhtinaskunnan näkökulmasta *pääministeri Stolypin* kuului Suomi-syöjiin. Hänen mielestään Suomen erityisasema oli jäänne menneiltä ajoilta, joka piti pikaisesti sovittaa uuteen järjestykseen. Stolypinin toteuttama yleisvaltakunnallinen lainsäädäntöjärjestys kuristi suuriruhtinaskunnan perinteisen itsehallinnon käytännössä lähes henkihieveriin. Suomen eduskunnan oli mm. pakko suostua 2,5 miljoonan ruplan määrärahalla avustamaan Pietarissa Nevan rautatiesillan rakentamista, joka yhdistäisi Suomen ja Venäjän rautatiet. Suomen rautatie päättyi aiemmin Nevan pohjoispuolelle Vyborskin kaupunginosaan, jossa on edelleenkin Suomen asema (Finljandski vokzal). Kun Venäjän äärioikeisto, jonka asemaa Stolypinin suuri valta rajoitti, alkoi pitää näennäisesti perustuslaillista hallitustapaa liberaalina ja liberaalit puolestaan pitivät sitä liian konservatiivisena, nousi kummaltakin taholta Stolypinia vastustava oppositio. Tapausten kulun keskeytti Stolypinin murha Kiovan oopperassa vuonna 1911 (UTSK 19/162-163).

[8] Ranta-Meyer 2003: 125-126.

viipurilainen yleisö saisi erinomaisen läpileikkauksen länsimaisen taidemusiikin kehitykseen "ei ainoastaan eri aikoina, vaan myöskin eri sivistysmaissa" (K 18.9.1908). Kansansinfoniakonserttien liput olivat halvemmat, jotta "vähävarainenkin voi lunastaa lipun". Kansansinfoniakonserteilla tulisi Melartinin mukaan olemaan laajalle ulottuva merkitys soitannollisen harrastuksen leviämiseen Viipurissa.

Ensimmäisessä sinfoniakonsertissa lähtökohdaksi tulisi *barokkimusiikki*, toisessa *sonaattimuoto* ja wieniläisklassismin edustajina Haydn ja Mozart. Melartin mainitsi Karjala-lehden haastattelussa: "He ovat luoneet muodon ja asun, jota jälkeentulevaisten on ollut helppo sekä seurata että täydentää". Kolmas konsertti omistettaisiin *Beethovenin musiikille* ja neljännen sinfoniakonsertin oli tarkoitus tutustuttaa *saksalaisiin romantikkoihin Schumanniin ja Schubertiin.* Viides sinfoniakonsertti tutustuttaisi *saksalaisiin romantikkoihin Lisztiin ja Wagneriin.* Teemallisuuteen liittyi harvinaisuutena ensimmäistä kertaa Mahlerin musiikkia."Kaikki nämä ovat hyvin läheisessä yhteydessä uudemman, vapaamman ja suurpiirteisen uussaksalaisen suunnan kanssa". Kuudes sinfoniakonsertti oli omistettu *ranskalaiselle säveltaiteelle*, joita edustivat Berlioz, Saint-Saëns ja Vieuxtemps. Seitsemännen konsertin tarkoituksena oli tutustuttaa viipurilaiset *venäläiseen taidemusiikkiin*, joita konsertissa edustivat Rimski-Korsakov, Borodin ja Tshaikovski. Viimeinen ja kahdeksas sinfoniakonsertti oli omistettu taas *kotimaisille säveltäjille* ja päänumerona olisi Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D. Jokaisessa konsertissa tulisi olemaan myös jokin tunnettu kotimainen tai ulkomainen solisti ja orkesterin kokoonpanoa olisi tuntuvasti laajennettu hankkimalla ammattilaisia Pietarista ja tasokkaita amatöörejä Viipurista. Konserttimestarina toimi Kurt Brenken, soolosellistiksi saatiin Henry Siemann ja soolohuilistina oli Albert Harzer.[9] Myös Lauri Ikonen kiinnitti huomiota Säveletär-lehdessä[10] Viipurin musiikkielämän uuteen vaiheeseen, joka on laskettava erityisesti uuden, tehtäväänsä perin innostuneen johtajan, säveltäjä Erkki Melartinin ansioksi.

Lokakuun alussa oli Karjala-lehdessä Torsten Kaukorannan haastattelu Erkki Melartinista. "Vastapäätä istuu mies, jolle on paljon annettu, mutta joka on valmis antamaan vielä enemmän". Innostuneesti Erkki Melartin kertoi suunnitelmistaan. Hänellä on vain yksi tarkoitus, "nimittäin voimiensa mukaan tehdä hyvää yhteiskunnassa, kohottaa sivistystä kansassa sillä alalla, millä hän itse niin paljon omaa". Haastattelijan mukaan hänen suurin halunsa onkin saada nähdä toiveensa toteutuvan ja siinä Melartin varmaan onnistuukin, "sillä hän on mies, joka lähtee tälle valloitusretkelleen puhtailla ja tepsivillä henkisillä aseilla ja ne ovat: halu tehdä hyvää, pyhä ja vilpitön innostus asiaansa ja lannistumaton, tarmokas henkinen tahdonvoima" (K 1.10.1908). Haastattelussa Melartin mainitsi vielä, että ensimmäisiä viuluja tulisi olemaan alkavalla kaudella viisi entisten neljän sijaan. Melartin oli vain harmissaan siitä, että kaikki soittajat eivät olleet vielä saapuneet ja ainoa sellisti on kieltäytynyt tulemasta, koska Suomi oli julistettu koleran saastuttamaksi.[11] Fagottikin puuttui vielä, mutta oli tulossa.

Kauden 1908-1909 sinfoniakonserttien sarja sai paikallisessa lehdistössä innokkaan vastaanoton. Lokakuun ensimmäinen sinfoniakonsertti oli loistava *katsaus barokkimusiikkiin.* Ohjelmassa oli mm. J. S. Bachin Orkesterisarja nro 3 D ja Händelin Concerto grosso op. 25 h. "Alkoi se harvinaisen loistava ja arvokas sinfoniakonserttien sarja. Ensimmäinen oli kerrassaan onnistunut. Puhtaus aivan häiriytymätön, ei edes vahingossakaan kuule sorääniä ja yhteissoitto mitä täsmällisintä" (K 17.10.1908.). Wiborgs Nyheter -lehden arvostelija oli myös erittäin tyytyväinen.

---

[9] Sunnuntain neljään kansansinfoniakonserttiin sarjaliput maksoivat jäseniltä 5 markkaa ja muilta 6 markkaa ja torstain neljään sinfoniakonserttiin jäseniltä 6 markkaa ja muilta 8 markkaa. Kaikkiin kahdeksaan sinfoniakonserttiin maksoivat sarjaliput jäsenille 12 markkaa ja muille 15 markkaa. Liput sunnuntain kansankonsertteihin maksoivat 50 penniä, torstain helppotajuisiin 1,50 mk ja sinfoniakonsertteihin 3 markkaa ja jäseniltä 2 mk (K 4.10.1908).

[10] Ikonen 1908.

[11] Viipurilaisissa sanomalehdissä oli pitkin syksyä päivittäin suuret ilmoitukset koleravaarasta, jossa kehotettiin juomaan ainoastaan keitettyä vettä, välttämään raakoja vihanneksia ja noudattamaan mitä ankarinta puhtautta ja käyttämään lysolia. Varsinaisesti kolera vaivasi Pietaria, mutta Suomi oli julistettu koleran saastuttamaksi.

Vaikka soittajat ovatkin "från olika delar af världen", orkesterin kokoonpano näytti olevan erityisen onnistunut, tarkkuus merkittävä ja koko ote musisointiin hyvin taitava (WN 17.10.1908).

Toinen sinfoniakonsertti marraskuussa oli samalla ensimmäinen kansansinfoniakonsertti. Konsertin aiheena *wieniläisklassismi ja sonaattimuoto*. Ohjelmassa oli *Haydnin Sinfonia nro 2 D* ja *Mozartin Sinfonia nro 40 g*. Illan laulusolisti, mezzosopraano Valery Delmár lauloi pari Mozartin ooppera-aariaa. Wiborgs Nyheter -lehden musiikkiarvostelija ihmetteli, miten näin lyhyellä harjoitteluajalla tulos saattoi olla näin vakuuttava. Samalla arvostelija ihaili sitä suurenmoista elpymistä, mikä on tapahtunut Viipurin musiikkielämässä ja kiitti siitä orkesterin erinomaista johtajaa Erkki Melartinia.

Kolmas sinfoniakonsertti oli omistettu *Beethovenin musiikille*. Ohjelmassa oli *Beethovenin Sinfonia nro 7 A*, Leonore-alkusoitto ja Pianokonsertto nro 5 Es (Keisari), solistina 26-vuotias Elli Rängman. Wiborgs Nyheter -lehden mielestä Beethoven-konsertti jätti mieleen kauniita ajatuksia sekä "harmoniskt och helgjutet minne" (WN 14.11.1908). Neljäs sinfoniakonsertti joulukuussa oli omistettu *saksalaisille romantikoille*. Konsertti oli samalla toinen kansansinfoniakonsertti. Ohjelmassa oli *Schumannin Sinfonia nro 1 B* (Kevät), Mendelssohnin Hebridit-alkusoitto, Schubertin Rosamunde-alkusoitto sekä Volkmannin Serenadi d solistinaan orkesterin soolosellisti Henry Siemann. Esitetyt teokset saivat tyylinmukaiset tulkinnat "under herr Melartins insiktsfulla ledning" (WN 8.12.1908). Myös Karjala-lehden Torsten Kaukoranta oli tyytyväinen. "Aivan alusta saakka konserteissa on ollut sankka parvi kuulijoita, mikä todistaa, että on opittu panemaan arvoa näille kehittävässä ja sivistykselliseessä suhteessa niin arvokkaille tilaisuuksille. Tämä seikka tietysti johtuu siitä, että orkesterimme johtaja on juuri oikea mies paikallaan, toisin sanoen hänen suuri soitannollinen henkensä on kyennyt yleisössä liekkiin virittämään kytevän kipinän ja olemme varma siitä, että tätä menoa innostus on omiaan pysymään vireillä yhä edelleen" (K 8.12.1908).

Kauden viides sinfoniakonsertti oli tammikuussa 1909. Konsertin tarkoituksena oli tutustuttaa viipurilaiset *saksalaisiin romantikoihin* Lisztiin ja Wagneriin. *Ensimmäistä kertaa viipurilaiset saivat kuulla Gustav Mahlerin musiikkia*, kun konsertissa esitettiin *Sinfoniasta nro 2 D* (Ylösnousemus) toinen osa Andante moderato.[12] Alkunumerona kuultiin Frans Lisztin sinfoninen runoelma Tasso. Toisena numerona oli alkusoitto Wagnerin oopperasta Mestarilaulajat ja muutama Wagner-aaria solistinaan bassobarytoni Hjalmar Frey. Konsertti sai arvostelijoiden hyväksymisen. Wiborgs Nyheter kiinnitti huomiota jälleen orkesterin soinnin puhtauteen ja kiitti siitä erityisesti orkesterin innostavaa johtajaa. Mahler oli koskettava ja "ren poetisk stämning buren tonsättning" ja teoksessa oli "smekande fyllig och sångskön ton" (WN 23.1.1909). "Sinfoniakonserttien sarja on ollut todellista taidetta" (K 23.1.1909). Karjala-lehden Torsten Kaukorannan mukaan konsertti oli "taiteellisessa suhteessa paljon merkitsevä hetki soitannollisessa elämässämme ja merkittävä parhaimpien joukkoon, mitä meille on ollut tarjolla" (K 22.1.1909).

Helmikuussa oli kuudes sinfoniakonsertti. Se oli samalla kolmas kansansinfoniakonsertti. Nyt oli esittelyvuorossa *ranskalainen säveltaide*. Ohjelmassa oli *Camille Saint-Saënsin Sinfonia nro 2*, Claude Debussyn Andante jousiorkesterille, Henri Vieuxtempsin Viulukonsertti nro 4 solistinaan konserttimestari Kurt Brenken ja loppunumerona Hector Berliozin draamallinen legenda La Damnation de Faust (Faustin tuomio). Sarjan seitsemäs sinfoniakonsertti oli helmikuun lopulla ja vuorossa *venäläinen musiikki:* Anton Arenskin alkusoitto oopperasta Nal i Damajanti, Aleksandr *Borodinin* keskeneräiseksi jäänyt *Sinfonia nro 3*, Nikolai Rimski-Korsakovin Intermezzo oopperasta Pskovitjanka (Pihkovatar), Pjotr Tshaikovskin Viulukonsertto solistinaan Leo Funtek ja Nikolai Tscherepninin[13] sinfoninen runo La Princesse Lointaine (Kaukomaan prinsessa). "Ei sillä

[12] *Gustav Mahlerin* (1860-1911) *Toinen sinfonia* on vuodelta 1894. Sen aiheena on kuolema ja ylösnousemus. Sinfonian ensimmäisessä osassa (Allegro Maestoso) Mahler kysyy ihmisenäolon syytä, tutkii ihmisten kärsimysten tarkoitusta. Huojennus tulee toisessa osassa (Andante), joka on viehättävä pieni kansanlaulu. Musiikki, johon säveltäjän innoittivat Hans von Bülowin hautajaiset, kohoaa järkyttävään voimaan ja suuruuteen – Elämän myönteiseen tunnustamiseen (Talvitie-Rydman 1956: 221).

[13] Esiintyy myös nimellä Tserepnin ja Tcherepnin (OIMTSK 5/496, Heikinheimo 1985: 555).

hyvä, että oli taiteellisessa suhteessa arvokas, vaan muodostui sen suorituskin tavallista loistavammaksi" (K 27.2.1909).

Kahdeksas sinfoniakonsertti ja samalla neljäs kansansinfoniakonsertti oli *omistettu kotimaisille säveltäjille* ja illan päänumerona oli *Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D*. Muusta ohjelmasta mainittakoon Ernst Mielckin Dramaattinen alkusoitto, Robert Kajanuksen orkesterisarja Kesämuistoja (Sommarminnen), Armas Järnefeltin Suomen Kansallisteatterin avajaisiin 9.4.1902 säveltämä Juhla-alkusoitto ja Egyptiläinen tanssi näytelmästä Luvattu maa. Musiikkiarvostelut olivat erittäin myönteisiä ja kapellimestari Erkki Melartin sai runsaasti kiitosta sinfoniakonserttien sarjasta ja siitä, miten hän on kehittänyt ja kohottanut musiikkielämää Viipurissa (WN 15.3.1909).

Helppotajuisten ja kansankonserttien solisteina olivat viulisti Eino Raitio[14] ja trumpetisti Kalle Järvi sekä sopraano Erna Gräsbeck.[15] Helppotajuisen konsertin johtajana sekä viulusolistina 11.3.1909 oli Leo Funtek. Hänestä tuli Melartinin sijainen seuraavaksi soitantokaudeksi. Erkki Melartin oli sekä syksyllä että keväällä pois useista pienemmistä konserteista ja niitä johti useimmiten konserttimestari Kurt Brenken. Kauden viimeisessä kansankonsertissa vietettiin konserttimestari Brenkenin jäähyväisiä.

Vaikka orkesteri oli voitu laajentaa 23-miehiseksi ja täydennystä oli mahdollista saada Pietarin ammattilaisista ja Viipurin hyvätasoisista amatööreistä, työtä sopivan ohjelmiston rakentamisessa ja kyseiselle kokoonpanolle sovittamisessa lienee ollut valtavasti. Melartinin teosluettelossa kiinnittyy huomio sovitusten suureen määrään hänen omista sävellyksistään. Sopivasta ohjelmistosta varsinkin kansankonsertteihin ja helppotajuisiin oli huutava pula. Helpointa oli sovittaa tai sovituttaa omia sävellyksiä. Toimiessaan Melartinin sijaisena kaudella 1909-1910 Leo Funtek sovitti lukuisia Melartinin sävellyksiä orkesterille. Kapellimestarin tehtäviinsä Melartin suhtautui kunnianhimoisesti ja teki paljon työtä sen eteen, että kaikki menisi "med glans".[16]

Erkki Melartin oli erittäin tyytyväinen ensimmäisensä vuotensa saavutuksiin. Hän tunsi erityistä ylpeyttä siitä, ettei yhtään päivää tai ohjelmaa tarvinnut muuttaa, vaikka kaikki, erityisesti Helsingissä, sanoivat suunnitelmien olevan lähes mahdoton viedä läpi. Kaikki konsertit olivat menneet ensimmäisellä kaudella täysille saleille, jopa sen ylikin. Kaupungin toiminta-avustus 20 000 mk oli yhtä suuri kuin Helsingin vastaava, ja valtionapu 6 000 mk kolmanneksi paras koko maassa Helsingin ja Turun jälkeen.[17]

7.2.1. Orkesterikoulu – Melartinin silmäterä

Erkki Melartin ei tyytynyt toimimaan vain orkesterinjohtajana, vaan kehitti jo 1898 perustettua ja ilmeisen vaatimattomana[18] toiminutta orkesterikoulua Helsingin orkesterikoulun mallin mukaan.[19]

---

[14] *Eino Raitio* (1882-1936), suomalainen viulutaiteilija ja kapellimestari, säveltäjä Väinö Raition veli. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1901-1906 (Nováček), Münchenin musiikkiakatemiassa 1906-1907 ja Pietarissa Leopold Auerin mestariluokalla 1908-1910 ja Berliinissä 1919-1923 (Willy Hess). Helsingin Konservatorion opettajana 1911-1936, VMY:n orkesterin kapellimestarina 1929. Konsertoiva viulutaiteilija pääkaupungissa ja maaseudulla. Hänen poikansa on urkutaitelija Janne Raitio (OIMTSK 4/664, Garam 1985: 225).

[15] *Erna Gräsbeck* (1879-1958), suomalainen oopperalaulajatar (sopraano), opiskeli laulua Helsingin musiikkiopistossa (Ojanperä) 1894-1901 sekä Roomassa ja Berliinissä. Aloitti oopperauransa Italiassa 1905 ja Berliinissä 1907-1908. Oli Suomalaisen Oopperan kantavia voimia perustamisesta 1911 vuoteen 1929. Hänen ohjelmistoonsa kuului 40 oopperaosaa. Hänet tunnettiin erityisesti Melartinin laulujen tulkitsijana. Kriitikot kiittivät hänen tyttömäistä herttaisuuttaan ja hänen äänensä heleyttä, jota lisääntyvä vibrato kuitenkin himmensi. Avioiduttuaan 1929 luopui taiteilijan urastaan (OIMTSK 2/458 (A. Marvia), Golowin 1958: 410-415, Osborne 1984: 176-177).

[16] Ranta-Meyer 2003: 128.

[17] Dahlström 2001: 245, Ranta-Meyer 2003: 129.

[18] Orkesterikoulun toiminnasta ei alkuvuosina 1898-1908 annettu tietoja julkisuuteen eikä sitä liioin arvioitu oppilaitten saavutusten perusteella.

[19] Helsingin mallin mukaan opetus orkesterikoulussa oli hyvin käytännön läheistä. Luonnollisesti sellaisissa soittimissa, joiden taidoissa kehittyminen vaati pitkän ajan, oppilaaksi saatettiin ottaa hyvinkin nuoria lapsia. Nuorimmat viulistit

Aito pedagoginen kiinnostus ja kokemus opetustyöstä innostivat Melartinia kehittämään Viipuriin orkesterikoulua. Sen opetukseen liittyvä organisointi, musiikinteorian ja -historian sekä yhteissoiton opetus olivat Melartinin hartioilla. Opetusta eri soittimissa antoivat orkesterin jäsenet. Melartinin tukena orkesterikoulun ja koko kaupungin musiikkiolojen kehittämisessä olivat aktiivinen musiikkimies ja Wiborgs Sångar Bröder -kuoron varajohtaja, viipurilainen apteekkari Karl Hällström[20] ja tämän puoliso Ester Hällström, myöhemmin Ståhlberg.[21] Orkesterikoulu oli Melartinin lempiaihe ja tuleva silmäterä. "Tässä hänen suurenmoinen sielunsa tuntee juuri sen työvainion, johon se tahtoo voimansa uhrata". Orkesterikoulu tulisi tähtäämään Melartinin mielestä tulevaisuuteen, jonka hedelmät "tulevaisuudessa – joskin kaukaisuudessa – tuleentuvat". Haastattelun lopuksi Kaukoranta totesi: "Olemme saaneet miehen, josta täydellä syyllä voimme ylpeillä säveltäjänä ja toiseksi olemme saaneet hänessä työmiehen, joka koko sielullaan ryhtyy suureen työhönsä" (K 1.10.1908). Myös Emil Sivorilla oli musiikkikoulu, joka oli toiminut jo vuosia, mutta se oli keskittynyt erityisesti laulunopetukseen. Opetusta Sivorin opistossa annettiin myös pianon- ja harmoninsoitossa. Orkesterikoulun uuden tulemisen aika oli omiaan lujittamaan Viipuria vilkkaana musiikkikaupunkina saavuttamaansa asemaa.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulun ensimmäinen oppilasnäyte oli maaliskuun lopussa 1909 oli ja toinen huhtikuun lopussa. Sanomalehti Karjalan mukaan ensivaikutelma ensimmäisestä "oppilasiltamasta" oli edullinen. "Epäilemättä on koululla sangen suuri merkitys soitannolliseen elämään paikkakunnallamme" (K 31.3.1909). Myös musiikkilehti Säveletär kiinnitti huomiota orkesterikouluun. Nimimerkki -ll- totesi tyydytyksellä, miten musiikkielämä oli lähtenyt "astumaan uutta uraa. Se on ollut sekä vilkasta että monipuolista ja tarjonnut viljalti soitannollisesti arvokkaita hetkiä, joita on hyväkseen käyttänyt suurempi yleisö kuin koskaan ennen".[22] Syynä tähän oli Erkki Melartin, "joka persoonallisten ominaisuuksiensa puolesta on ollut omansa kokoamaan kaikki voimat yhteistyöhön ja joka taiteilijana on mies paikallaan rikastuttamaan yleisön soitannollisia harrastuksia ja kohottamaan sen taideaistia". Kirjoittaja totesi myös, että "silmälläpitäen nuorison soitannollista kehitystä" sinfoniakonsertin pääharjoituksiin koululaisilla ja lukkari-urkurikoulun oppilailla oli vapaa pääsy. Jälkimmäiset olivat saaneet vapaalipun myös sinfoniakonsertteihin.

Erkki Melartin piti työstään orkesterikoulussa. Pedagogin työ antoi jatkuvaa innostusta vaikka työtä oli paljon. Kirjeessään Jalmari Finnelle Melartin kirjoitti lokakuussa 1909: "Se ei ole hetkeäkään tympäissyt tai tuntunut tarpeettomalta. Sillä minä olen koko ajan ollut vähintään yhtä paljon ottajana kuin antajana".[23]

Musiikinystävien syyskokouksessa syyskuun lopussa 1909 käsiteltiin myös orkesterikoulua, mikä oli osoittautunut toimintakertomuksen mukaan olevan "todellisen tarpeen vaatima toimenpide". Syksyllä 1908 kouluun ilmoittautui lähes 70 opiskelijaa. Syksyllä 1908 viulunsoiton opiskelijoita

---

aloittivat jo seitsemänvuotiaina. Pääsy orkesterikouluun ei ollut sidottu kiinteään ikään eikä pohjakoulutukseen. Uudet oppilaat olivat usein käytännön koulimia keski-ikäisiä, kovin sekalaisen taustan omanneita harrastelijasoittajia, jotka olivat soittaneet ravintoloissa ja kylpylöissä. Oppilaitten edistyminen oli täysin riippuvainen heidän taipumustensa määrästä ja laadusta. Sen vuoksi oppilaita ei voitu jakaa vuosikursseihin eikä määritellä kiinteää opiskeluaikaa, koska kaikki riippui oppilaan lähtötasosta ja kehittymisen nopeudesta. Orkesterikouluun otettiin heti alkuun vain miespuolisia soittajia, koska kansainvälisten mallien mukaan ammattia ei pidetty naisille moraalisesti sopivana. Orkesterimuusikon ammattikunta alkoi kehittyä alusta pitäen hyvin miesvaltaiseksi, mikä periaate alkoi murtua vasta sadan vuoden kuluttua (Marvia-Vainio 1993: 110).

[20] *Karl Hällström* (1860-1917), viipurilaisen Linnan apteekin apteekkarina 1902-1912, opiskeli 1883 Helsingin Musiikkiopistossa. Kuului P. J. Hannikaisen kokoaman Ylioppilaskunnan Laulajien perustajajäseniin ja toimi 1884-1885 YL:n johtajana. Muutettuaan Viipuriin osallistui innokkaasti Viipurin musiikkielämään. Liittyi 1903 WSB-mieskuoroon ja toimi kuoron toisena laulunjohtajana Allan Schulmanin kanssa. Hällström on säveltänyt myös parikymmentä kuoro- ja yksinlaulua pääasiassa 1880-luvulla. Sairastuttuaan joutui luopumaan apteekista ja muutti Helsinkiin 1912. Hällström kuoli 1917 ja hänen leskensä Ester Hällström solmi vuonna 1920 avioliiton Tasavallan presidentti K. J. Ståhlbergin kanssa (Leinonen 1997: 19).

[21] Erkki Melartinin ja Ester Ståhlbergin laajaa kirjeenvaihtoa säilytetään Kansallisarkistossa (Salmenhaara 1996: 198).

[22] Nimimerkki -ll- 1909.

[23] Ranta-Meyer 2003: 133.

oli 31 ja keväällä 1909 jo 39. Alttoviulussa oli yksi, sellossa kuusi, huilussa kolme, klarinetissa kaksi, oboessa yksi, fagotissa syksyllä 1908 ei ollut ketään, mutta keväällä 1909 oli yksi opiskelija, trumpetissa kolme, käyrätorvessa neljä sekä kornetissa kolme. Sopimuksen mukaisesti orkesterin jäsenet olivat velvollisia antamaan opetusta orkesterikoulussa sovitusta palkkiosta. Yksi orkesterikoulun käyrätorven soittaja oli osallistunut koko kauden Musiikinystävien orkesterin harjoituksiin ja konsertteihin. Lisäksi pari trumpetistia oli avustanut usein ja yksi oboen ja yksi fagotin opiskelija avusti kerran (K 29.9.1909).

Viipurissa vietettiin 4.10.1908 suurta isänmaallista juhlaa, kun Ville Vallgrenin *Torkkeli Knuutinpojan patsas*[24] *paljastettiin* Historiallisen museon[25] edessä lähellä Viipurin linnaa. Patsaan paljastus[26] herätti ristiriitaisia tunteita, erityisesti venäläisten valtaapitävien keskuudessa. Svekomaanit olivat hankkeen ajajia, suomettarelaiset ja venäläiset vastustajia.[27] Patsas oli valmistunut jo 1889, mutta riitelyjen takia patsas oli saanut odottaa pystyttämistään. Vuoden 1905 suurlakon jälkeinen ilmapiiri teki sitten pystytyksen mahdolliseksi, vaikka vielä viime tipassa vähän ennen pystyttämistä Matti Pietarinen vastusti sitä Viipurin valtuustossa: "Ruotsalaista rosvoritaria ei kaupunkiin tarvita!".[28] Pietari-Paavali-kirkon musiikkitirehtööri Theodor Södersen oli tehnyt tilaisuuteen Juhlamarssin, joka esitettiin kahdesti: kansankonsertissa 4.10. ja helppotajuisessa konsertissa 8.10.1908. Suomenkielisten näkökulmasta Torkkeli Knuutinpojan patsas oli vaarallinen kilpailija Mikael Agricolan patsaalle, joka paljastettiin Viipurin laulujuhlien yhteydessä 21.6.1908.[29]

Syyskauden 1908 konsertinantajista mainittakoon sopraano Mally Burjam-Borga, viipurilainen tenori Wäinö Sola,[30] viulutaiteilija Gösta Schatelowitz, bassobarytoni Hjalmar Frey, viulutaiteilija Charles Grigorovitsch, laulajatar Ina von Pfaler ja taiteilijapari Ida ja Karl Ekman. Pohjan neidin oopperakuoron konsertti oli marraskuussa. Siinä olivat mukana säveltäjä Oskar Merikanto, kuoronjohtaja Emil Sivori sekä solistit Aino Halonen ja Evert Konttinen. Joulukuussa konsertoivat Bruno Aspelin ja Wiborgs Sångarbröder. "Hyväntekeväistä tarkoitusta varten" pidettiin joulukuussa konsertti, jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri sekä laulajat Jenny Ikonen ja Wäinö Sola sekä sekakuoro Sävel. Joulukuussa oli myös kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa,

---

[24] *Torkkeli Knuutinpojan patsaan* historia on monivaiheinen. Hanke kiteytyi vuonna 1884 ja se sai kannattajakseen kaupungin ruotsinkieliset piirit. Kipsisen patsasluonnoksen teki Ville Vallgren (1855-1940). Pronssivalua luonnos sai odottaa vuosikausia ja tästä tympääntyneenä kuvanveistäjä tuhosi luonnoksen ja muovaili ehomman ja kalliimman. Vuonna 1888 Vallgrenin uusi kipsinen luomus sijoitettiin raatihuoneen saliin. Torkkelin patsaasta kehkeytyi kiihkeä lehtipolemiikki. Kenraalikuvernööri Heiden oli kirjelmällään kieltänyt Torkkelin patsaan pystyttämisen. Sisä- ja ulkopoliittiset tekijät nivoutuivat kiusallisesti toisiinsa. Venäläisille patsaan esitettiin esittävän keskiaikaista ristiritaria. Vasta kun suurlakko puhdisti ilmapiiriä patsas voitiin paljastaa (Hirn 1981: 526-528)

[25] *Historiallinen museo* oli alun perin 1600-luvun puolivälissä rakennettu kaksikerroksinen raatihuone. Se oli tosin menettänyt varsinaisen tehtävänsä jo 1790-luvulla, jolloin uusi raatihuone oli rakennettu nykyiselle Raatihuoneentorille. Nykyiseen saksalaiseen renessanssityyliinsä rakennus tuli kaupunginarkkitehti Brynolf Blomkvistin piirustusten mukaan 1897-1898 (Gardberg-Welin 1996: 76-78).

[26] Patsas esittää yksinäistä ritarihahmoa kapiteelilla [pylvään ylin osa] varustetun korkean pylvään päässä. Nyrkkiin puristettu vasen käsi nojaa Suomen leijonalla koristettuun goottilaiseen kilpeen, oikea käsi pitelee miekkaa (Wennervirta 1927: 565).

[27] Venäläisten vastaveto tapahtui pari vuotta myöhemmin, kun kesäkuussa 1910 paljastettiin Tervaniemellä Pietari Suuren patsas Viipurin valtauksen 200-vuotisjuhlissa.

[28] Jussila 1983: 45.

[29] Hirn 1981: 528.

[30] *Wäinö Sola* (1883-1961), vuoteen 1906 Sundberg, suomalainen oopperalaulaja (tenori), aikansa keskeisiä Suomessa. Työskenteli aluksi rautakauppa-apulaisena vuoteen 1908 ja toimi samalla mm. Viipurin Maaseututeatterissa näyttelijänä 1903-1908. Aloitti lauluopinnot Viipurissa Sofia Roihan johdolla ja jatkoi niitä Berliinissä 1908 (Gandolfi), Pariisissa ja Milanossa. Myöhemmin Suomalaisen Oopperan kantavia voimia (yli 100 osaa). Vuodesta 1908 yli 1 150 konserttia. Myös oratoriolaulaja. Myöhemmin Sibelius-Akatemian plastiikka- ja oopperaluokan opettaja. Vaikutti ratkaisevasti Sibeliuksen Rituaalimusiikin syntyyn 1927 (OIMTSK 5/290-291 (A. Marvia/K. Virtamo), Heikinheimo 1955: 701, Kivitie 1958: 432-439, Marvia 1984: 20-102, Osborne 1984: 425-426, Heikinheimo 1995: 486, Leinonen 1997: 29, Seppälä 2002: 168-169).

jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri, laulajatar Aili Sorvali ja musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

Kevään 1909 konserttikauden aloitti pianisti Sigrid Schnéevoigt. Ohjelmassa oli mm. Erkki Melartinin Viisi sinfonista tunnelmakuvaa Surullinen puutarha (Der traurige Garten). Muista konsertinantajista mainittakoon taiteilijapari Ida ja Karl Ekman, laulajatar Jenny Ikonen, laulajatar Ester Hytönen, viulutaiteilija Arrigo Serrato pianistinaan Ingrid Savander, 22-vuotias laulajatar Irma Tervani, 40-henkinen Slawjanskaja-kuoro, Hanna Granfelt sekä mieskuoro WSB:n ja Emil Sivorin kuorojen kevätkonsertit.

Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä Runeberg-juhla oli 5.2.1909, jossa esiintyivät paitsi orkesteri myös Jenny Ikonen, Sylvi Silander ja August Lowén sekä 'lausuntoa' esitti I. Vartiainen. Samana päivänä oli myös Runeberg-juhla Esplanadin paviljongissa, jossa esiintyi solistiyhtye Periolo Rusconi. Illalla oli vielä juhlaillallinen. Viipurin Maaseutuuteatterissa vietettiin 18.3.1909 *Fredrik Paciuksen 100-vuotisjuhlia* ja siellä esitettiin Paciuksen *ooppera Kypron prinsessa,*[31] jonka libreton oli tehnyt Sakari Topelius ja suomentanut Eino Leino. Pääosassa oli Ina von Pfaler. Porvoon valtiopäivien 100-vuotismuiston johdosta oli Maaseutuuteatterissa 29.3.1909 isänmaallinen ilta.

Viipurin Musiikin Ystävien syyskokouksessa 28.9.1909 käsiteltiin edellisen kauden eli Erkki Melartinin ensimmäisen kauden 1908-1909 toimintaa. Syyskokouksen puheenjohtajana toimi Torsten Kaukoranta (ent. Kiljander). Toimintakertomuksessa mainittiin, että Erkki Melartinin toiminta oli ollut hyvin merkittävää ja orkesteritoimintaan on saatu "suurta virkeyttä". Kertomuksessa mainittiin myös, miten suurenmoisen kahdeksan sinfoniakonsertin sarjan Erkki Melartin kehitti ja miten hän kykeni tämän suunnitelman "ajamaan kunnialla läpi". Kaudella 1908-1909 oli kahdeksan sinfoniakonserttia, 19 helppotajuista konserttia ja 30 kansankonserttia sekä kahdeksan ylimääräistä konserttia. Konserteissa esitettiin 300 eri teosta. Sinfoniakonserteissa kävi 2 245 kuulijaa (keskimäärin 280 konsertissa), helppotajuisissa 1 864 (keskimäärin 98), kansankonserteissa 13 703 (keskimäärin yli 600!), ja ylimääräisissä konserteissa 500 kuulijaa eli yhteensä 18 812. Tässä luvussa ei ollut mukana vapaalippulaisia. Orkesterikoulun oppilailla oli nimittäin vapaa pääsy kansankonsertteihin ja sinfoniakonserttien pääharjoituksiin sekä muutamiin helppotajuisiin, jotka pidettiin kansakoululla. Lisäksi lukkari-urkurikoulun oppilailla oli vapaa pääsy joihinkin konsertteihin, myös muille kouluille myönnettiin vapaalippuja.[32]

7.3. Leo Funtek Melartinin sijaisena

Erkki Melartin oli pyytänyt ja saanut virkavapautta heikentyneen terveytensä takia koko kaudeksi 1909-1910. Hänen sijaisenaan oli Leo Funtek. Hän oli tutustunut tulevaan työpaikkaansa jo helppotajuisessa konsertissa maaliskuussa 1909, jonka hän johti ja oli myös viulusolistina. Melartinin virkavapauden syynä oli myös uuden Aino-oopperan työstäminen, jonka kantaesitys oli Helsingissä 5.12.1910. Leo Funtek oli suomalaistunut, slovenialaissyntyinen kapellimestari ja viulutaiteilija, joka oli aikansa monipuolisimpia vaikuttajia maamme musiikkielämässä. Funtek

[31] *Kypron prinsessa* (Prinsessan av Cypern) on Sakari Topeliuksen kalevalais-kreikkalainen satunäytelmä, jonka musiikin sävelsi Fredrik Pacius. Kantaesitys oli Arkadia-teatterissa 28.11.1860. Lemminkäisen seikkailut Saaren neitojen parissa antoivat Sakari Topeliukselle mahdollisuuden tarttua kalevalaiseen aiheeseen. Kypron saarelle saapuu Lemminkäinen, ryöstää Afroditen juhlasta kuninkaantyttären Chryseis-Kyllikin ja purjehtii hänen kanssaan takaisin Suomeen. Lemminkäisen ja Kyllikin loppuhuipennuksena on äidinrakkauden ylistys. Paciuksen oopperasta on jäänyt kuolemattomaksi kansanlaulunomainen Laps' Suomen ällös vaihda pois (Elmgren-Heinonen 1959: 347-365).

[32] Kauden tilinpäätöksessä todettiin, että valtionapu oli 5 116 mk, kaupungin avustus 20 000 mk ja kansankonserttien lipputulot 3 530 mk, helppotajuisten 1 166 mk ja sinfoniakonserttien 1 964 mk. Tilapäisistä konserteista saatiin 751 mk, yhdistyksen jäsenmaksuista 1 503 ja Maaseutuuteatterin soitoista 7 185 mk.

opiskeli Leipzigin konservatoriossa ja yliopistossa vuosina 1903-1906. Hän toimi Helsingin Filharmonisen orkesterin konserttimestarina vuosina 1906-1909.[33]

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteria oli pienennetty tuntuvasti edelliseltä kaudelta. 24-vuotias Leo Funtek oli saanut kokemusta orkesteritoiminnasta oltuaan konserttimestarina Helsingissä. Konserttimestarina Viipurissa oli Gustav Thieme ja soolohuilistina Albert Harzer. Ensimmäisen helppotajuisen konsertin arviot paikallisissa lehdissä olivat myönteiset. "Leo Funtek teki tehtävänsä kaikella kunnialla. Ei liene epäilystä siitä, ettei hänestä tulisi hyvä johtaja, kun hän vaan ehtii saada jonkun verran harjaantumista. Edellytyksiä hänellä tuntuu olevan paljon ja hyviä. Soitannollinen käsitystapa on tervettä ja arvokasta" (K 9.10.1909). Kaudella 1909-1910 oli tarkoitus järjestää myös kahdeksan sinfoniakonserttia, joista puolet ns. kansansinfoniakonsertteja. Konserttisarjassa oli tarkoitus jatkaa *teemakonsertteja*, kuten edellisenäkin kautena. Pääpaino oli kuitenkin *saksalaisessa romantiikassa*. Uutuutena olivat keväällä 1910 järjestettävät kolme viimeistä sinfoniakonserttia, joiden aiheena olisi *italialainen, englantilainen ja pohjoismainen sinfoniamusiikki*. Marraskuussa Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta pyysi kaupungilta edelleenkin avustusta orkesterinsa ylläpitämiseksi, koska edellinen kahden vuoden aika päättyisi 1.5.1911. Johtokunta pyysi kolmeksi seuraavaksi vuodeksi 24 000 markan kannatusta vuosittain. Perusteluina mainittiin, että kymmenen vuoden aikana soittajien palkat olivat nousseet 30-35 % ilman, että tulot olisivat samanaikaisesti nousseet. Myös orkesterikoulun ylläpitäminen tuotti lisämenoja, koska tuntipalkat olivat nousseet kahdesta markasta kolmeen markkaan (K 19.11.1909).

Syksyn ensimmäisessä sinfoniakonsertissa päänumerona oli *Anton Brucknerin Sinfonia nro 2 c*. Muina numeroina oli Wagnerin Siegfried-idylli ja Lisztin sinfoninen runo Hunnenschlacht. Sanomalehti Karjalan mukaan Funtek jäsenteli Brucknerin sinfonian selväpiirteisesti, "nyanssit tehtiin värikkäästi ja hienosti. Sanalla sanoen kunnostautui orkesterimme ja sen johtaja kelpo lailla" (K 23.10.1909).

Toinen sinfoniakonsertti, samalla ensimmäinen kansansinfoniakonsertti oli marraskuussa 1909. Ohjelmistoon kuului *Beethovenin Sinfonia nro 4 B*, Mendelssohnin Viulukonsertto solistinaan Leopold Auerin 13-vuotias oppilas Mischka Poljakin[34] ja *Schubertin Sinfonia nro 8 h* (Keskeneräinen). Konsertissa oli runsaasti yleisöä ja paikalliset musiikkiarvostelijatkin olivat tyytyväisiä. "Tämä on todellakin merkittävä viipurilaisten suureksi ansioksi ja osoittaa tavallaan edistystä taiteellisessa suhteessa. Kestäköön tätä innostusta jatkuvasti, niin on soitannollinen elämämme vilkastuva aimo tavalla" (K 9.11.1909). Lehden mukaan sinfonian suoritus oli kauttaaltaan mallikelpoista. Wiborgs Nyheterin musiikkiarvostelija kehui arvostelussaan sitä hyvää työtä, mitä uusi johtaja Leo Funtek teki. "Yhteensoitto ja puhtaus oli erinomaista sekä kokonaisuus vaikuttava" (WN 8.11.1909).

Kauden kolmannen sinfoniakonsertin ohjelmassa oli Georges Bizetin sinfoninen sarja Roma, osia César Franckin oratoriosta Rédemption sopraanolle ja orkesterille sekä Camille Saint-Saënsin alkusoitto oopperasta La Princesse jaune. Laulusolistina oli Agnes Poschner. Valitettavasti

---

[33] *Leo Funtek* (1885-1965) toimi myöhemmin viulunsoiton, yhteissoiton ja soitinnuksen opettajana Helsingin Konservatoriossa ja viulunsoiton professorina Sibelius-Akatemiassa vuosina 1939-1955. Hänen oppilaitaan olivat mm. Kerttu Wanne, Irma Nissinen, Väinö Arjava, Eero Koskimies ja Fritz Kilanto. Vuosina 1925-1959 hän toimi Suomen Kansallisoopperan ensimmäisenä kapellimestarina. Oopperakapellimestarina hän oli erittäin tarkka ja vaativa harjoittaja ja erinomainen muusikko. Konserttikapellimestarina Funtek tuli tunnetuksi ennen muuta suurena Bruckner-tulkitsijana. Hän kirjoitti Brucknerin sinfonioita käsittävän julkaisun. Hän oli erinomainen pianisti ja kamarimuusikko ja suosittu konserttisäestäjä. Funtek oli arvovaltainen musiikkikriitikko (Tidning för musik, Dagens Press, Svenska Pressen, Nya Pressen). Funtek oli myös erinomainen soitintaja; hän sovitti orkesterille lukuisia Erkki Melartinin sävellyksiä, mm. pianoteoksen Surullinen puutarha ja Musorgskin Näyttelykuvia. Funtekin ensimmäinen puoliso oli Bertha Liljeström-Funtek ja toinen puoliso 1928-1942 laulajatar Ingeborg Liljeblad (UTSK 6/248, OIMTSK 2/323, Osborne 1984: 156, Garam 1985: 225, Heikinheimo 1995: 480).

[34] *Miron Poljakin* (1895-1941), venäläinen viulutaiteilija ja pedagogi. Opiskeli vuodesta 1908 Pietarin konservatoriossa Leopold Auerin luokalla. Konsertoi Euroopan eri maissa ja Yhdysvalloissa. Toimi vuodesta 1928 Leningradin ja vuodesta 1936 Moskovan konservatorion viulunsoiton professorina. Poljakinin tunnetuin sävellys on viulukappale Kanarialintu (OIMTSK 4/610-611).

konsertissa oli yleisöä vain puoli salia, kenties ohjelman erikoisuus oli syynä siihen. "Yleisö vaan ei osaa panna arvoa tällaisille arvokkaille tilaisuuksille. Ei voi muuta kuin surkutella tätä asian tilaa, sillä ei se kunniaksi kaupunkilaisille ole" (K 20.11.1909). Sanomalehti Wiipurin musiikkiarvostelija oli todella harmissaan yleisön piittaamattomuudesta. "Eiköhän näiden paljon ja uutteraa työtä kysyvien konserttien tarkoituksena olisi koota konserttisali täyteen yleisöä, kasvattaa ja kehittää sen makua ja tavallaan suurentaa sen vaatimuksia. Epäilemättä. Siitäpä sitten suuttumuksen sekainen ihmettely yleisön laiminlyönnistä, joka niin tuntuvasti vaikuttaa orkesteriimme sekä aineelliseen että henkiseen hyvinvointiin. Joskin hinnat välistä ovat jonkin verran korkeammat kuin 50 tai 25 p niin ei sen pitäisi niin paljon asiaan vaikuttaa – uhraavathan suuret ihmislaumat melkein viimeiset roponsa istumalla joka ilta elävissä kuvissa" (W 20.11.1909).

Joulukuussa 1909 oli neljäs sinfoniakonsertti ja samalla toinen kansansinfoniakonsertti. Ohjelmassa oli *Antonin Dvořákin Sinfonia nro 1 D*, puolalaisen Stanislaw Moniuszkon Talvinen tarina, Tshaikovskin alkusoitto Romeosta ja Juliasta sekä Musorgskin Yö autiolla vuorella. Edellisen päivän Karjala-lehdessä ja Wiborgs Nyheter -lehdessä oli kapellimestari Leo Funtekin selostukset esitettävistä kappaleista. Konsertti oli Wiborgs Nyheter -lehden musiikkiarvostelijan mukaan kunniaksi orkesterille ja sen johtajalle (WN 13.12.1909).

Kevään ensimmäinen ja sarjassa viidennen sinfoniakonsertin ohjelmassa oli mm. Brahmsin Viulukonsertto solistinaan Leo Funtek, unkarilaisen Károly Goldmarkin viisiosainen sinfoninen sarja Ländliche Hochzeit (Maalaishäät) ja Hugo Wolfin Italialainen serenadi. Sanomalehti Karjala ei ollut järin innostunut Brahmsin viulukonsertosta. "Brahmsin musiikki ei ole jokamiehen ravintoa. Se on tavallista tanakampaa eikä heti ensikuulemalta valtaa kuulijakuntansa vaan edellyttää yleisössä joltisenkin määrän musikaalista ymmärrystä ja tottumusta 'kuulemaan' ja sulattamaan" (K 29.1.1910). Viulukonserton piti soittaa alun perin Hans Phizner, mutta jostain syystä hän oli estynyt siitä ja konserton soitti Leo Funtek. Orkesteria johti tuolloin Evald Niegisch.

Italialaista musiikkia, Cherubinia, Spinelliä, Sgambatia ja Verdiä oli kuudennen sinfoniakonsertin ohjelmassa. Bassobarytoni Hjalmar Frey lauloi aarian Verdin oopperasta Simon Boccanegra. Konsertissa oli runsaasti väkeä ja "se oli selvänä todistuksena siitä, miten runsas kuulijakunta vaikuttaa elähdyttävästi ja innostavasti esiintyviin. Leo Funtek johti eloisasti ja valppaasti ja orkesteri noudatti tarkkuudella johtajansa kaikkia viittauksia" (K 15.2.1910).

Seitsemännen sinfoniakonsertin ohjelmassa oli *englantilaista musiikkia:* Edward Elgarin alkusoitto oratoriosta The Dream of Gerontius ja *Charles Stanfordin Irish symphony.* Alkuperäisen suunnitelman mukaan ohjelmassa piti olla vielä Dowellin Intialainen sarja, mutta jostain syystä sen tilalla esitettiin Järnefeltin sinfoninen runo Korsholma. Ilmeisesti ohjelmiston erikoisuus vaikutti siihen, että konsertissa oli vain kourallinen yleisöä. "Missä syy? Tosin ei ohjelmakaan ollut erittäin houkutteleva muille kuin niille, jotka mielellään tutustuvat uusiin sävellyksiin. Mutta heissäkään ei uudet tuttavuudet voineet herättää suurempaa mielenkiintoa" (K 19.3.1910.) Suurinta ihastusta herätti jälleen Järnefeltin usein esitetty "juhlava ja loistavasti instrumenteerattu sinfoninen runo Korsholma". Myös Wiborgs Nyheterin musiikkiarvostelija oli huolissaan yleisön kiinnostuksen puutteesta (WN 18.3.1910).

Huhtikuun kahdeksas sinfoniakonsertti ja samalla neljäs kansansinfoniakonsertti oli omistettu Sibeliuksen musiikille. Alkuperäisen suunnitelman mukaan konsertissa piti olla *pohjoismaista musiikkia:* Carl Nielsenin alkusoitto Helios, Edvard Griegin Pianokonsertto ja *Jean Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e.* Sinfoniakonsertissa esitettiin Sibeliuksen Ensimmäinen sinfonia, Andante-osa Kolmannesta sinfoniasta ja Kevätlaulu. Arvokkaammalla tavalla sinfoniakonserttien sarjaa ei olisi voinut päättää kuin tällä Sibelius-konsertilla. Karjala-lehdessä oli 8.4. Leo Funtekin seikkaperäinen artikkeli Sibeliuksen ensimmäisestä sinfoniasta. Konsertti oli luonnollisesti suuri menestys ja sali täynnä innostunutta yleisöä, vaikka Karjala-lehden mielestä Sibeliuksen musiikki on vaikeasti omaksuttavaa. "On sanottu, että Sibelius säveltää nykyistä seuraavalle sukupolvelle, että hänen sävellyksensä edellyttävät yleisössä pitkälle kehittynyttä musikaalista aistia voidakseen saada yleistä ymmärtämystä osakseen" (K 12.4.1910).

Kansankonserteissa ja helppotajuisissa konserteissa esiintyi solistina usein viulutaiteilija Eino Raitio, joka olikin useita kuukausia kiinnitettynä Viipurin orkesteriin, kunnes keväällä 1910 hänet valittiin Lappeenrannan Musiikin Ystävien orkesterin johtajaksi. Muista solisteista mainittakoon orkesterin soolohuilisti Albert Harzer, barytoni Eino Rautavaara, pianisti Alfred Merowitsch, nuori viulisti Antti Väänänen, laulaja Th. Bröderman, nuori viulutaiteilija Mischka Poljakin, 17-vuotias laulajatar Elbe Nissinen[35] ja useat Emil Sivorin johtamat kuorot sekä viipurilaiset laulajattaret. Tunnettu tosiasia oli, että sunnuntain kansankonserteissa kansakoulun salissa oli runsaasti yleisöä lähes poikkeuksetta, mutta helppotajuisissa konserteissa oli huomattavasti vähemmän väkeä, varsikin, kun se oli kansakoululla. Raatihuoneen helppotajuisiin kokoontui taas Viipurin eliittiluokka, joka oli viikon kohokohta pöytiintarjoiluineen.

Helmikuussa helppotajuisessa konsertissa oli solistina nuori ja vielä tuntematon viulisti Antti Väänänen[36] ja "viipurilainen yleisö kunnostautui taaskin loistavalla poissaololla an. Mahtaa se olla erittäin rohkaisevaa nuorelle taiteilijanalulle ensi kertaa esiintyessään saada näyttää monivuotisen työnsä tulokset kouralliselle yleisöä!" (K 5.2.1910). Lehti jatkoi edelleen arvelujaan siitä mahdollisuudesta, että Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan olisi pakko lakkauttaa koko orkesteritoiminta Viipurissa. "Ajateltakoon, mikä kulttuuritekijä yleisöltä riistettäisiin". Velkoja ei voi tehdä eikä orkesterin koon pienentämisestä voi olla puhettakaan, "pienempään ei kukaan tyytyisi. Valittavana kaksi vaihtoehtoa: joko yleisempi kannatus tai kuolema. Näyttäköön Viipurin yleisö, kumpaako näistä pitää toivottavana!". VMY:n orkesterin kausi päättyi kahteen konserttiin Vappuna 1910. Klo 14 oli päiväkonsertti Kansakoululla kotimaisin ohjelmin ja klo 20 iltakonsertti Raatihuoneen salissa.

Orkesterikoulun kevätnäytteet olivat huhtikuun lopulla. Orkesterikoulussa oli kauden aikana ollut 42 oppilasta, joista viulunsoittoa oli opiskellut 28, selloa neljä, samoin klarinettia. Oboessa, alttoviulussa ja huilussa oli yksi kussakin. Karjala-lehti mainitsi arvostelussaan nimen Otto Nikula,[37] joka soitti erinomaisesti Wieniawskyn Legendan. "Huomasi, että opetus oli ollut taitavissa käsissä ja oppilaat puolestaan olivat ahkerasti käyttäneet tätä opetusta hyväkseen" (K 30.4.1910).

Syksyn 1909 konserttikauden avasivat pianistit Dagmar Wahl ja Adolf Benzingo. Muista konsertinantajista mainittakoon viulutaiteilija Sulo Hurstinen pianistinaan Thyra Lindelöf-Hurstinen, Chopin-tulkitsijana tunnettu Teresa Carreno, viulutaiteilija Michel de Sicard, Viipurin Janitsaariorkesteri eli entinen Viipurin torvisoittokunta johtajanaan Johan Willgren, Pasi Jääskeläisen laulu- ja kanteleilta, maailmankuulu viulutaiteilija Bronislav Huberman[38] pianistinaan Leopold Spielmann, tšekkiläinen viulutaiteilija Jan Kubelik,[39] Evert Suonion lauluilta pianistinaan

---

[35] *Elbe Nissinen* (1893-1984), suomalainen oopperalaulajatar (altto) ja laulupedagogi. Elbe Nissinen opiskeli Pietarin Keisarillisessa konservatoriossa vuosina 1911-1917 Alma Fohströmin johdolla ja Helsingissä 1918-1920 Maikki Järnefelt-Palmgrenin johdolla. Hän opiskeli myös ulkomailla. Hän oli kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan vuosina 1919-1931. Opiskeli äänifysiologiaa Tukholmassa ja Kööpenhaminassa ja suoritti 1962 Bernissä äänifysiologian loppututkinnon. Opettajana Helsingin kansankonservatoriossa 1919-1932 sekä Kuopion ja Lahden musiikkiopistoissa. Hänellä oli voimakas tumma altto ja rehevä näyttämöpersoona (OIMTSK 4/433, Osborne 1984: 319, Calás 1999: 145).

[36] Toimi viulunsoiton opettajana Helsingin Musiikkiopistossa 1926-1928 (Garam 1985: 219).

[37] Vuonna 1891 syntynyt Otto W. Nikula opiskeli viulunsoittoa Helsingin musiikkiopistossa vuosina 1911-1912 (Dahlström 1982: 453).

[38] *Bronislaw Huberman* (1882-1947), puolalainen viulutaiteilija ja kapellimestari. Opiskeli Varsovassa, Pariisissa ja Berliinissä. Ensikonsertti Amsterdamissa 1893. Vieraillut Suomessa useita kertoja. Mestariluokan opettajana Wienissä 1934-1936, perusti 1936 Palestiinaan sinfoniaorkesterin (myöhemmin Israelin Filharmoninen orkesteri). Huberman sai maailmanmaineensa Brahmsin ja Tshaikovskin viulukonserttojen tulkitsijana. Viulutaituruuden perustana oli pitkälle kehitetty jousitekniikka, suuri, harvinaisen elävä ja vivahteikas ääni sekä intensiivinen esitystapa. Boris Sirpon perustaman Viipurin Musiikkiopiston kamariorkesteri teki vuonna 1932 solistinaan Bronislaw Huberman menestyksekkään konserttikiertueen Hollantiin, Belgiaan ja Ranskaan (OIMTSK 3/67, OIMTSK 5/251, Klemetti 1949: 343-344, Pesola 1960: 497-501, Garam 1985: 101-102).

[39] *Jan Kubelik* (1880-1940), tšekkiläinen viulutaiteilija ja säveltäjä. Opiskeli Prahan Konservatoriossa. Aloitti kansainvälisen uransa Wienissä 1898, teki menestyksekkäitä kiertueita 50 maahan ja esiintyi noin 6 000 konsertissa. Kubelik oli aikansa etevimpiä viuluvirtuooseja, 'Tšekin Paganini', jolla oli pitkälle kehittynyt tekniikka, tulinen

Eduard Niegisch avustajanaan viulutaiteilija Eino Raitio sekä 40-henkisen Slawjanskaja-kuoron konsertti.

Uudessa suomalaisessa kirkossa pidettiin kirkkokonsertit marras-joulukuun vaihteessa kirkon alttaritaulun hyväksi.[40] Ohjelmassa oli viisi osaa Haydnin oratoriosta Luominen avustajinaan Emil Sivorin johtamat kuorot sekä laulusolistit, kanttori Louhivuori ja Evert Konttinen. Konsertit päättyivät kuorojen, joissa oli 200 laulajaa, esittämään Hoosianna-hymniin.

Runebergin päivänä 5.2.1910 oli jälleen Viipurin Musiikin Ystävien järjestämä musikaalis-draamallinen ilta Viipurin teatterissa. Ohjelmassa oli paitsi orkesterinsoittoa, myös Alice Avellanin yksinlauluja, mieskuorolaulua ja lausuntaesityksiä ja lopuksi Maamme. Illalla oli Esplanadin Paviljongissa juhlaillallinen. Ensimmäisenä pääsiäispäivänä oli Uudessa kirkossa Emil Sivorin järjestämä suuri pääsiäiskonsertti. 23-vuotias Onni Pakarinen[41] soitti urkusooloina Widoria ja Guilmantia. Ohjelmassa oli osia Mendelssohnin oratorioista Paulus ja Elias kuorolle, uruille ja laulusolistille. Sen lauloi Evert Konttinen. Loppunumerona oli Halleluja-kuoro oratoriosta Messias.

Marraskuussa 1909 Leo Funtekin johtama Musiikinystävien orkesteri teki *maakuntavierailun Sortavalaan*. Viulusolistina oli konserttimestari Henri Czaplinski. Reijo Pajamo kertoo kirjassaan Sortavala – Laatokan laulava kaupunki, kuinka konsertti jäi sortavalalaisten mieleen, koska se pidettiin seminaarin uudessa juhlasalissa. Ohjelmassa oli mm. Sibeliuksen Finlandia. Konsertissa esitettiin myös Lisztin Les Préludes, Griegin Peer Gynt, Händelin Largo ja Lisztin Unkarilainen rapsodia. Laatokka-lehti totesi, että orkesterin pienuus näkyi Finlandiassa, sillä "sävellyksen karu, särkynyt alkuvoima" ei tullut riittävästi esille.[42] Maaliskuussa 1910 Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri teki *konserttimatkan Kuopioon*.

Maineikas Berliner Liedertafel -kuoro vieraili Viipurissa mieskuoro WSB:n vieraina 31.5.1910. Kuorolla oli ollut konsertit Riiassa, Tallinnassa ja Pietarissa. Lyhyen Viipurin-vierailun jälkeen kuoro jatkoi matkaansa laivalla Helsinkiin.[43]

7.3.1. Viipurin valloituksen 200-vuotisjuhlat 1910

Vuonna 1910 venäläiset juhlivat Viipurissa näyttävästi Pietari Suuren Viipurin valloituksen 200-vuotismuistoa. Venäläisten patsashanke eteni aivan toista rataa ja paikallisista mielipiteistä piittaamatta kuin Torkkeli Knuutinpojan patsas. Siinä ei paljon jahkailtu ja lupia pyydetty.[44] Keisari

---

temperamentti ja voimakas persoonallisuus. Ohjelmisto käsitti pääasiassa klassisia ja romanttisia teoksia. Hänen poikansa on kapellimestari Rafael Kubelik (OIMTSK 3/560, Virtanen 1960: 462-468, Garam 1985: 124).

[40] Pekka Halosen maalaama alttaritaulu esitti Kristuksen ristiltäottoa. Seurakunta sai sen lahjoituksena kultaseppä Porthanilta (Portino), joka oli innokas suomalaisuusmies (Veltheim 1985: 74).

[41] *Onni Pakarinen* (1887-1968), suomalainen urkutaiteilija, valmistui Viipurin lukkari-urkurikoulusta 1907, opiskeli Helsingin Musiikkiopistossa 1908-1911 (Oskar Merikanto), ensikonsertti Savonlinnassa 1910, opiskeli Leipzigin konservatoriossa 1913 (Karl Straube), opetti Viipurin lukkari-urkurikoulussa 1911-1914, urkurina Sortavalassa 1915-1940 ja Kuopion tuomiokirkossa 1941-1956. Aarre Merikanto omisti Onni Pakariselle urkuteoksensa Preludi ja fuuga e 26.11.1913 muistoksi Leipzigin ajoilta (Inkinen-Salmi-Berghem 1957: 236, Dahlström 1982: 456, Heikinheimo 1985: 103-109, Tuppurainen 1994: 124, Pajamo-Tuppurainen 2004: 337-338).

[42] Pajamo 1985: 56.

[43] Berliner Liedertafel -kuoro tuli Suomeen Pietarista 31.5.1910. Aamulla mieskuoro WSB:n edustajat olivat vastassa kuoroa Terijoella, josta jatkettiin matkaa edelleen junalla Viipuriin. WSB:n laulutervehdyksen jälkeen saksalaiskuoro jatkoi Imatralle. Imatran jälkeen kuoro palasi Viipuriin, jossa nautittiin päivällinen Espilässä. Tervetulopuheen piti varatuomari Hjalmar Hellström. Päivällisillä puhuivat myös kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Paul Thuneberg ja kauppaneuvos Wilhelm Burjam. Päivällisen jälkeen saksalaiskuoro tervehti viipurilaisia laulamalla muutaman laulun Espilän laululavalla. Lyhyt Viipurin vierailu päättyi illalla klo 20, jolloin kuoro jatkoi Meteor-laivalla kohti Helsinkiä. Läksiäislahjaksi kuoro sai mieskuoro WSB:ltä 1,5 metriä korkean Viipurin rinkilän (K 1.6.1910, Leinonen 1997: 19).

[44] Kun hanke tuli julki, nostivat suomalaiset metelin. Riita ja paperisota uhkasivat estää koko hankkeen toteuttamisen, kunnes kenraalikuvernööri Seyn'in väliintulo sai asian järjestymään. Myös suomalaiset työmiehet alkoivat niskuroida ja lakkoilla. Pietarista tuotiin suomalaisten tilalle venäläisiä työmiehiä. Tuli kuitenkin kiire, ja töitä tehtiin aivan viime vaiheessa. Vielä paljastuspäivän aamuna huolestutti valtaapitäviä suomalaisten tahallaan liikkeelle laskema huhu.

Nikolai II vain ilmoitti maaliskuussa 1909 Viipurin komendantille, että kaupungin valloituksen 200-vuotismuistoa on juhlittava 27.6.1910 paljastamalla Pietari Suuren patsas[45] ja laskemalla Nikolai II:n lahjoituksen turvin uuden venäläisen sotilaskirkon peruskivi.[46]

Viipurin valloituksen 200-vuotisjuhlia kunnioittivat läsnäolollaan mm. kenraalikuveröori Seyn, historioitsija Borodkin, Viipurin kuvernööri von Troil ja ortodoksinen arkkipiispa Sergei. Juhlan kohokohta oli *Pietari Suuren patsaan paljastaminen* Tervaniemessä vastapäätä salmen toisella puolella seisovaa Viipurin linnan perustajan Torkkeli Knuutinpojan patsasta. Juhla oli venäläisten vastaveto tälle pari vuotta aiemmin pystytetylle patsaalle. Linnan seutu koristettiin köynnöksin ja Venäjän värein. Turun sillan päähän pystytettiin korkea holvikaari kaksipäiset kotkat koristeinaan. Pietari Suuren ja Nikolai II:n kuvia ja pienoispatsaita oli venäläisten talojen ja liikkeitten ikkunoissa.[47] Juhla oli selvästi, jopa mielenosoituksellisesti, venäläisten – suomalaiset olivat sivussa. Suomalaiset yrittivät näyttää välinpitämättömiltä, mutta kuitenkin heitä oli mukana paljon, katselijoina eri tilaisuuksissa.

Venäläisten juhlapuheissa korostettiin, että "suomalainen rajamaa on meidän venäläistä, erottamatonta omaisuuttamme, joka oli vain venäläisten ruhtinaitten heikkouden takia joutunut välillä ruotsalaisten käsiin, kunnes Pietari Suuri hankki sen taas takaisin". Venäläiset nationalistit pitivät Suomen ongelmaan syypäänä Aleksanteri I:tä. Tätä mieltä oli myös nationalistinen historiankirjoittaja K. F. Ordin kirjassaan Pokorenije Finljandii – Suomen valloitus, joka ilmestyi Pietarissa vuonna 1889. Juuri Viipurin juhlallisuuksiin M. M. Borodkin oli saanut valmiiksi moniosaisesta Suomen historian sarjastaan Pietari Suuren aikaa koskevan osan Istorija Finljandii. Vremja imperatora Aleksandra I – Suomen historia. Keisari Aleksanteri I:n aika. Kirjansa esipuheessa Borodkin totesi, että 200 vuotta aiemmin Pietari valloitti Ruotsin vanhan 'etuvartion' Viipurin. Kun vuonna 1909 oli juhlittu Pultavan voittoa,[48] oli nyt aika muistaa Viipuria. Sen kukistaminen avasi tien Suomeen ja Venäjän 'luonnollisille rajoille' ja siis myös Karjalaan, joka oli 'ikivanhaa venäläistä maata'.[49] Kirjan 'surullisin luku' kuvaa Viipurin läänin erottamista keisarikunnasta ja liittämistä Suomeen, sitä "kun ikivanha venäläinen Karjala ja sen kaksi oikeauskoista luostaria [Valamo ja Konevitsa] siirrettiin vierasheimoisen maan rajojen sisälle."[50]

Laiva, jolla patsas tuotiin, oli muka upotettu saaristoon, ja insinöörit olivat häthätää kyhänneet savesta uuden patsaan salatakseen tapahtuman. Savikyhäys liukenisi ensimmäiseen sateeseen! (Jussila 1983: 46-47).

[45] *Pietari Suuren patsas* tilattiin kuvanveistäjä Leopold Bernstamilta Pariisista. Hän oli syntynyt Riiassa, siis keisarikunnan rajojen sisäpuolella, ja oli tuottelias patsaitten tekijä. Pietarin patsaita hän valmisti lähes sarjatyönä. Suomen itsenäistyttyä muuan sotilasjoukko sysäsi tsaarin kiukuspäissään alas ja se joutui perin oudolle retkelle. Jossain vaiheessa veistos ilmaantui Helsingin Kampissa sijainneeseen varastoon ja sitten Kansallismuseon pihalle. Vuonna 1930 teos siirrettiin arvoiseensa paikkaan, Viipurin uuteen taidemuseoon. Kymmenen vuoden kuluttua venäläiset nostivat Pietarin patsaan uudelleen Tervaniemelle, mutta jatkosodan aikana suomalaiset kaatoivat kovia kokeneen veistoksen uudelleen. Kahakassa irronneen pään vei Viipurin kaupunginjohtaja Arno Tuurna työhuoneensa koristeeksi. Välillä sitä yritettiin kuljettaa sotateollisuuden raaka-aineeksi. Vuoden 1944 jälkeen venäläiset alkoivat haeskella patsasta ja löysivätkin kaiken kahta palasta lukuun ottamatta. Leningradissa säilytetyn luonnoksen avulla veistos saatiin kunnostettua. Vuonna 1954 Pietari Suuren patsas paljastettiin uudelleen. Itsenäisen Viipurin aikana paljastettiin vuonna 1927 Gunnar Finnen Suomen leijona, joka tuijotti tuimasti itään. Vuonna 1940 venäläiset kaatoivat sen siksi tehokkaasti, ettei sitä jatkosodan aikana enää saatu kasaan. Nykyään se on torsona Monrepos'n puistossa (Jussila 1983: 46, Tilli 1987: 84, Hämäläinen-Forslund 1989: 89-90).

[46] Ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen kesällä 1914 hidasti kuitenkin kirkon rakennustöitä niin, että seinät nousivat vain puoliväliin asti. Suomen itsenäistyttyä viipurilaisilla oli ongelma, mitä tehdään keskeneräisellä ortodoksikirkolla. Arkkitehti Uno Ullberg olisi halunnut muuttaa sen konserttitaloksi, mutta päättäjät kannattivat maakunta-arkistoa. Funktionalistinen rakennus, joka on säilynyt ehjänä molemmista sodista, valmistui vuonna 1933 (Hämäläinen-Forslund 1989: 130-131).

[47] Jussila 1983: 47.

[48] *Pultavan taistelu* käytiin Kaarle XII:n komentaman ruotsalaisen ja Pietari I:n komentaman venäläisen armeijan välillä 28.6.1709. Kaarle XII kärsi tappion ylivoimaista vihollista vastaan ja pelastui hädin tuskin pienen miesjoukon kanssa Turkkiin armeijan pääosan joutuessa antautumaan. Pultavan taistelusta muodostui Suuren Pohjan sodan (1700-1721) käännekohta. Ruotsi menetti lopullisesti suurvalta-asemansa.

[49] Jussila 1983: 52-53.

[50] Sihvo 1995: 279-280.

Viipurin valloituksen 200-vuotisjuhlat olivat lähinnä venäläisten valtaapitävien juhlat, joihin kaupunkilaiset uteliaisuuttaan osallistuivat vain katsojina. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri oli lopettanut toimintansa vappukonserttiin ja suurin osa soittajista oli siirtynyt eri kylpyläorkestereihin.

7.4. "Sinfoniakonsertit pilventakaista taidetta"

Erkki Melartinin viimeinen kausi 1910-1911 oli työntäyteinen ja täynnä uusia suunnitelmia, vaikka hänen heikko terveytensä aiheuttikin sen, että kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien johtajina oli usein konserttimestari Gustav Thieme. Muista apulaisjohtajista mainittakoon Väinö Mäkinen ja keväällä 1911 Ilmari Weneskoski, josta tulikin Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestari kausiksi 1911-1916. Sinfoniakonsertteja tällä kaudella päätettiin suunnitelman mukaan pitää kuusi. Tarkoituksena oli esittää niissä Beethovenin kuusi ensimmäistä sinfoniaa.

Sanomalehti Karjalassa oli lokakuussa 1910 nimimerkki Simunan taidepakina "Helppotajuiset ja kansankonsertit". Pakina käsitteli vain näitä konsertteja, koska "sinfoniakonsertit ovat siksi pilventakaista taidetta, että mieluummin pidän niistä suuni kiinni. Kansankonsertit ja helppotajuiset ovat meidän tavallisten kuolevaisten tasolla olevia" (K 7.10.1910). Pakinoitsija perusteli sitä, miksi sunnuntain kansankonserteissa käy paljon väkeä ja torstain helppotajuisissa huomattavasti vähemmän. "Yksinkertainen kansa, joka suurimmaksi osaksi ahertaa arkipäivät enemmän tai vähemmän raskaassa ruumiillisessa työssä, ei voi ajatellakaan viikon varrella juuri mitään taidenautintoja. Kun se lopettaa päivän aherruksensa, on rauhaisa lepo suloisin nautinto". Raatihuoneen helppotajuisiin taas kokoontui Simunan mukaan aivan eri kuulijakunta, Viipurin kansainvälinen noblessi. Asiaan palasi myös sanomalehti Karjala helmikuussa 1911 ja kyseli, onko riittäviä edellytyksiä jatkaa helppotajuisia konsertteja, jotka tuottavat jatkuvasti tappiota, kun taas kansankonsertit ja sinfoniakonsertit kannattavat.

Vaikka sinfoniakonsertteja pidettiinkin 'pilventakaisena taiteena', Erkki Melartin näki toiminnassaan musiikkikasvatustehtävän kauaskantoisen päämäärän. Parhaiten se näkyi orkesterikoulussa, jonka hedelmät "tulevaisuudessa – joskin kaukaisuudessa – tuleentuvat". Helppotajuisilla ja kansankonserteilla oli tärkeä tehtävä perustyössä, mielenkiinnon herättämisessä. On kasvatettava taiteellisesti sivistynyt, musiikkia ymmärtävä ja rakastava yleisö ja tarjottava kuultavaksi parasta taidetta, vaikka se voi tuntua liian vaikeatajuiselta. Kiinnostuksen lisääntyessä ja ohjelmiston tullessa tutummaksi on helpompi siirtyä eteenpäin, kohti sinfoniakonsertteja. Tätähän Melartin yritti ensimmäisellä kaudellaan toteuttaessaan suurenmoisen opetussarjan länsimaisen sinfoniamusiikin kehittymisestä.

Beethovenin Sinfonia nro 1 c (ensi-esitys Wienissä 2.4.1800) esitettiin ensimmäisessä sinfoniakonsertissa lokakuussa 1910 Raatihuoneen salissa. Sopraanolaulajatar Adelaide Andrejewa von Szkilondz[51] lauloi aarian Haydnin oratoriosta Luominen ja aarian Rimski-Korsakovin oopperasta Kultainen kukko (Solotoi petuschok). Konsertissa oli runsaasti väkeä ja "henkinen ilmakehä kimmoisa" (K 29.10.1910). Ensimmäisessä kansansinfoniakonsertissa solistina oli Erna Gräsbeck, joka lauloi aarioita Melartinin oopperasta Aino. Konsertissa esitettiin myös Beethovenin Ensimmäinen sinfonia. Konsertti oli onnistunut ja Beethovenin sinfonia "esitettiin paljon paremmin kuin kymmenen päivää sitten. Se on varmaankin salin ansio, sillä akustiikka halveksitussa kansakoulun salissa näyttää olevan parempi kuin Raatihuoneen salissa" (K 8.11.1910).

Beethovenin Sinfonia nro 2 D (ensi-esitys Wienissä 5.4.1803) esitettiin toisessa sinfoniakonsertissa marraskuussa 1910. Ohjelmassa oli myös Ernest Guiraudin Carnaval romain ja

[51] *Adelaide Andrejewa von Szkilondz* (1882-1969), pietarilainen hovilaulajatar, esiintyi usein Viipurissa konserttilaulajana ja mieskuoro WSB:n avustajana. Hän nimitti itseään kuoron 'sisareksi'. Laulajatar kutsuttiin kuoron taiteilijajäseneksi. Suhde säilyi silloinkin, kun laulajatar muutti Ruotsiin (Leinonen 1997: 19,20,27).

Bruchin Kol Nidrei, solistina orkesterin soolosellisti Albert Löffler. Karjala-lehti ei ollut aivan tyytyväinen Beethovenin sinfonian esitykseen. "Kaikki toivomukset tarkkuuteen, herkullisuuteen ja kaunissointuisuuteen nähden eivät toteutuneet, vaan se ei ollenkaan ihmetytä, kun on ollut hiukan tilaisuus vilkaista kulissien taa. On näet miltei mahdoton saada niin vaikeata kappaletta teknillisesti täysin valmiiksi hiotuksi siinä lyhyessä harjoitusajassa, mitä orkesterilla oli tällä kertaa käytettävissä" (K 19.11.1910). Wiborgs Nyheter kiinnitti huomiota arvostelussaan siihen epäkohtaan, että ne, jotka olivat tilannet liput ennakkoon, eivät kuitenkaan jostain syystä saapuneet konserttiin, sillä "tomma platser må göra ett ledsamt intryck" (WN 18.11.1910).

Beethovenin Sinfonia nro 3 Es (Eroica) (ensi-esitys Wienissä 7.4.1805) esitettiin kolmannessa sinfoniakonsertissa joulukuussa. Illan sopraanosolisti Dagmar Parmas lauloi Aarian Verdin oopperasta Rigoletto. Muina orkesterinumeroina oli Dvořákin Nocturno jousille sekä sveitsiläisen Hans Huberin Roomalainen karnevaali. Nytkään Karjala-lehden musiikkiarvostelija ei ollut tyytyväinen esitykseen."Epävarmuus kuulsi läpi esityksen huolimatta kaikista kauniista yksityiskohdista". Myöskään laulusolistista ei arvostelija pitänyt. "Se, mitä hän tarjosi, oli kaukana kypsästä esityksestä" (K 10.12.1910). Wiborgs Nyheterin mukaan konsertti oli kuitenkin kunniaksi orkesterille ja sen johtajalle. Arvostelijan mukaan oli suuri askel Eroicasta Rigolettoon. Arvostelija uskoi kuitenkin, että Alma Fohströmin "under trägna studier" Dagmar Parmaksesta tulee erinomainen laulajatar (WN 10.12.1910.).

Beethovenin Sinfonia nro 4 B (ensi-esitys Wienissä maaliskuussa 1807) oli tammikuun 1911 neljännen sinfoniakonsertin ohjelmassa. Muusta ohjelmasta mainittakoon Lisztin Pianokonsertto Es solistinaan Sigrid Schnéevoigt ja ranskalaisen Gabriel Piernén alkusoitto oratorion La Croisade des enfantsin (Lasten ristiretki) toisesta osasta. Viidennen sinfoniakonsertin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 5 c* (ensi-esitys Wienissä 22.12.1808). Muusta ohjelmasta mainittakoon itävaltalaisen Robert Fuchsin[52] Serenadi C ja Richard Henbergerin Itämainen sarja. Rainer Breitenstein soitti von Weberin Pianokonserton f. Konsertti "jätti kauniin, herttaisen tunnelman" (K 11.3.1911). Kuudes ja viimeinen sinfoniakonsertti oli maaliskuussa, päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 6 F (Pastoraali)*. Sinfonian kanta-esitys Wienissä oli myös 22.12.1808. Toisena numerona kuultiin Sibeliuksen Kevätlaulu ja illan viulusolistina piti olla nti Breuning, mutta jostain syystä hän ei saapunut. Hänen tilallaan soitettiin Sibeliuksen uusi sävelrunoelma Dryadi.

Jo maaliskuun lopussa 1911 Erkki Melartin oli ilmoittanut Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnalle, että hän ei kykene johtamaan Viipurin orkesteria seuraavalla kaudella kuin lyhyemmän ajan. Ehkä silloin oli tarkoitus esittää Beethovenin sinfoniat 7-9. Johtokunta päätti ottaa sijaiseksi sinä aikana, jolloin Melartin ei pystyisi tointa hoitamaan, kapellimestari Ilmari Weneskosken.

Erkki Melartinin sävellyskonsertti oli 6.4.1911. Konsertissa esitettiin Sinfonia 3 F, sinfoninen runoelma Öinen näky ja Lyyrillinen sarja 2. Orkesterissa oli peräti 40 soittajaa. Sanomalehti Karjalassa oli konserttipäivänä luonnehdinta Melartinista säveltäjänä ja ihmisenä. "Erkki Melartin on taiteilijana ja ihmisenä sympaattinen. Ihminen, jolle ei mikään inhimillinen ole vierasta eikä vailla mielenkiintoa, harvinaisen intelligentti, syvästi ja monipuolisesti sivistynyt, innostunut ja valveutunut. Ja nämä ominaisuudet esiintyvät hänen hienossa taiteessaan. Pohjasävy on useimmiten eleginen. Siinä on samaa surumielisyyttä, mikä on ominaista suomalaiselle kansanlaululle ja runoudelle" (K 6.4.1911). Sävellyskonsertti oli luonnollisesti suuri kulttuuritapahtuma Viipurissa. Konsertin päätyttyä säveltäjä sai vastaanottaa paitsi valtavan määrän kukkalaitteita myös kaksi suurta laakeriseppelettä. "Tämä suosio ei tietysti kohdistunut yksinomaan illan ohjelmaan, se oli tunnustuksena kaikesta siitä, mitä Melartin on musiikkirientojemme hyväksi tehnyt" (K 8.4.1911). Wiipuri kirjoitti arviointinsa lopuksi: "Niin, ken konsertissa oli, tunsi hyvästi kuinka hienostunut nero on musiikkiolojamme viimeaikoina ohjannut" (W 6.4.1911). Sävellyskonsertin jälkeen oli hotelli Belvederessä juhlaillallinen, jossa mieliala oli alusta alkaen onnistuneen konsertin jälkeen

[52] Fuchs oli merkittävä pedagogi, jonka oppilaina olivat Wolf ja Mahler sekä suomalaiset Jean Sibelius vuosina 1890-1891 ja Erkki Melartin vuosina 1899-1901 (OIMTSK 2/318).

mitä parhain. Musiikin Ystävien johtokunnan puolesta puhui asessori Emil Forsström ja kiitti kaikesta siitä, mitä Erkki Melartin oli saanut aikaan niin orkesterissa kuin orkesterikoulussakin. "Suuren hienon taiteen ja hienon rakastettavan henkilön muiston on Erkki Melartin jättävä jälkeensä". Melartin vastasi puheeseen todeten, että Viipurin aika on jäävä elämän valoisimpien muistojen joukkoon. Maaseututeatterin johtaja Erkki Kivijärvi lausui sepittämänsä runon, ja Ina von Pfaler ja Sylvi Silander lauloivat.

Erkki Melartinin kausi päättyi Kansansinfoniakonserttiin 23.4. Siinä esitettiin Axel von Kothenin Sarja näytelmästä Kristiina Waasa, Mendelssohnin Viulukonsertto, jonka solistina oli konserttimestari Gustav Thieme ja konsertin lopuksi neljä Melartinin Lastua. 28.4.1911 oli vielä oppilaskonsertti, jossa huomio kiinnittyi kahteen 8-vuotiaaseen viulistinalkuun, nimittäin Onni Suhoseen[53] ja Martti Turuseen.[54] Vappuna oli vielä viimeinen helppotajuinen konsertti Raatihuoneen salissa.

7.4.1. Riian sinfoniaorkesterin vierailu keväällä 1911

Syksyn konserttisarja alkoi Aino Acktén konsertilla, joka oli suuri menestys. Kansakoulun juhlasali oli ääriään myöten täynnä. Pianistina oli Ernst Linko.[55] Ohjelmassa oli runsaasti kotimaisia lauluja. Syyskuussa esiintyi kahdesti Maikki Järnefelt pianistinaan Selim Palmgren.[56] Syyskuun lopulla olivat vuorossa harpputaiteilija Lilly Kajanus ja 1.10. viulutaiteilija Sulo Hurstinen pianistinaan Thyra Lindelöf-Hurstinen. Lokakuussa konsertoivat Mally Burjam-Borga ja jälleen huippuviulisti Bronislav Huberman pianistinaan Leopold Spielman. Wäinö Sola esiintyi kahdesti marraskuussa pianistinaan Leo Funtek. Marraskuussa konsertoi myös laulajatar Sofia Roiha pianistinaan Eduard Niegisch ja avustajanaan laulajatar Saveljeff. Loka-marraskuun vaihteessa oli Uudessa kirkossa kaksi kirkkokonserttia, jossa esiintyivät Jenny Ikonen, sopraano, Leo Funtek, viulu ja urkurina toimi Eduard Niegisch.

Marraskuussa 1910 konsertoivat Irma Tervani pianistinaan Bertha Funtek ja laulajatar Ina von Pfaler pianistinaan Bertha Funtek. Adventtina oli perinteinen Hoosianna-konsertti Uudessa

---

[53] *Onni Suhonen* (1903-1987), viipurilaissyntyinen viulutaiteilija ja ansioitunut viulupedagogi, opiskeli VMY:n orkesterikoulussa 1911-1916 ja vuosina 1918-1924 Viipurin Musiikkiopistossa (Sirpo) ja 1924-1926 Budapestissa (Hubay) ja 1928-1929 Pariisissa (Nauwinck). Ensikonsertti Helsingissä 1927. Toiminut opettajana Viipurin musiikkiopistossa 1929-1939 ja Sibelius-Akatemiassa 1943-1972 saavuttaen merkittäviä tuloksia sekä solistien että etenkin kamarimuusikkojen kouluttajana. Oppilaista mainittakoon Ari Angervo, Jouko Ignatius, Pekka Helasvuo, Esa ja Okko Kamu, Ylermi Poijarvi, Kaija Saarikettu ja Seppo Tukiainen. Suhonen-kvartetti (Okko Kamu, Ari Angervo, Ylermi Poijärvi, Risto Fredriksson), jota Suhonen koulutti, oli 1960-luvulla maamme nimekkäin (OIMTSK 5/350 (Mauri Viitala), Garam 1985: 230-231, Tilli 1985: 29-30 ja 164).

[54] *Martti Turunen* (1902-1979), viipurilaissyntyinen säveltäjä ja yksi maamme etevämpiä kuoronjohtajia. Sai vahvoja musiikkiherätteitä jo lapsuudenkodissaan. Opiskeli 6-vuotiaasta alkaen viulun- ja pianonsoittoa isänsä johdolla ja jatkoi opintojaan VMY:n orkesterikoulussa, Viipurin musiikkiopistossa ja Helsingin konservatoriossa. Suoritti Helsingin kirkkomusiikkiopiston päästötutkinnon 1937. Vuonna 1926 suoritti ekonomin tutkinnon Helsingin Kauppakorkeakoulussa ja 1930 fil. kand. tutkinnon Helsingin yo:ssa. Oli vuosina 1931-1969 Teoston toimitusjohtajana. Suoritti ratkaisevaa laatua olevan elämäntyön (lempinimi 'Pyssy') suomalaisen kuorokulttuurin hyväksi toimiessaan 1931-1959 YL:n, 1933-1968 Laulu-Miesten ja 1946-1967 Suomen Laulun johtajana. 1931-1932 Suomen Musiikkilehden ja 1933-1946 Musiikkitiedon päätoimittajana. Suppea sävellystuotanto käsitti etupäässä vokaalimusiikkia, mm. joululaulu Me käymme joulun viettohon (OIMTSK 5/511-512 (P. Jansson/E. Marvia/K. Virtamo), Turunen 1966: 238-247, Salmenhaara 1994: 520-522).

[55] *Ernst Linko* (1889-1960), suomalainen pianisti ja säveltäjä. Opiskeli pianonsoittoa Helsingissä 1909-1911, Berliinissä 1911-1913 (Krause), Pietarissa 1914-1915 (Nikolajev) ja 1924-1925 Pariisissa (Batalla). Ensikonsertti Helsingissä 1913. Varsinainen elämäntyö opettajana Helsingin Konservatoriossa/Sibelius-Akatemiassa vuodesta 1916. Professori 1939, SA:n varajohtaja 1935-1936 ja rehtori 1936-1959. Puoliso vuodesta 1916 oopperalaulajatar Lahja Linko, heidän tyttärensä oopperalaulajatar Liisa Linko-Malmio (OIMTSK 4/79 (E. Marvia), Tyrkkö 1958: 530-537, Huttunen 2002: 410-411).

[56] Maikki Järnefelt-Palmgren ja Selim Palmgren avioituivat vuonna 1910.

kirkossa. Siinä lauloivat Emil Sivorin johtamat seka-, nais-, mies- ja lapsikuorot. Solisteina olivat Ida Telkki sekä herrat Isotalo, Louhivuori ja Konttinen. Joulukuun alussa konsertoi ensimmäistä kertaa Viipurissa Alma Silventoinen[57] pianistinaan Bertha Funtek.

Kevään 1911 konserttitarjonnasta mainittakoon barytoni William Hammarin konsertti tammikuun lopulla. Helmikuussa oli kamarimusiikki-konsertti, jossa esiintyivät laulajattaret Alice Avellan, Lisa Gussander sekä Albert Löffler, sello, Gustav Thieme, viulu sekä Leo Funtek, piano. Maalis-huhtikuussa oli myös nuoren viulutaiteilija Edith Waldhauerin konsertti avustajanaan Wiborgs Sångarbröder sekä pianotaiteilija G. Romanowskin kaksi konserttia.

Runebergin-päivänä 5.2. oli teatterissa Runebergin päivän juhla, jossa esiintyivät mm. laulajatar Ina von Pfaler. Saman päivän kansankonsertissa oli kotimaista musiikkia, solistina Jenny Ikonen. Helmikuun lopulla oli sinfoniakonsertti erään sairaan, onnettomassa taloudellisessa asemassa olevan orkesterin entisen jäsenen hyväksi. Siinä esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin lisäksi Eino Raitio, viulu, Leo Funtek, piano, E. Karttunen, trumpetti sekä laulajatar Aili Sorvali. Laskiaistiistaina ja uudestaan muutama päivä myöhemmin oli VMY:n järjestämä laskiaisjuhla Viipurin teatterissa ja Raatihuoneen salissa. Siinä esiintyivät Sylvi Silander, Frida Sergejeff,[58] Ina von Pfaler, Maiju Ullberg, Alice Kivijärvi, Erkki Kivijärvi ja August Lowén. Konsertteja johti Emil Forsström. Maaliskuun kansansinfoniakonsertissa esitettiin ensimmäisen kerran Viipurissa *Madetojan Shakkipeli-sarja.*[59] Kansakoulun juhlasalissa konsertoi maaliskuussa *60-henkinen Riian sinfoniaorkesteri* johtajanaan Georg Schnéevoigt. Viipurilaisilla oli nyt ensimmäistä kertaa mahdollisuus kuulla täysilukuista sinfoniaorkesteria. Päänumerona oli Tshaikovskin Sinfonia nro 4.

Maaliskuun lopussa ja yleisön pyynnöstä vielä huhtikuun loppuun asti jatkui Viipurin Maaseututeatterissa *Georges Bizetin ooppera Carmen* suomeksi esitettynä. Pääosissa esiintyivät Sofia Roiha, Aili Sorvali, Arno Hjorth, Pekka Roiha.[60] Orkesteria johti Eduard Niegisch.[61] Huhtikuussa konsertoi Kansankoulun salissa klo 14 ja Uudessa kirkossa klo 19 Helsingin NMKY:n sekakuoro johtajanaan Hugo Nyberg. Solistina oli Kerttu Vartiovaara ja urkurina Onni Pakarinen. Ohjelmassa oli Mendelssohnin Psalmi 42 ja Cherubinin Requiem. Pääsiäispäivänä oli Pietari-Paavalin kirkossa kirkkokonsertti, jossa esiintyivät mezzosopraano Helena Löffler-Hinze,

---

[57] *Alma Silventoinen* (Pietari 1884-Lappeen Skinnarila 1941), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli yksinlaulua Helsingin musiikkiopistossa 1903-1908 (Alexandra Ahnger ja Abraham Ojanperä), Milanossa 1908-1909 (Ricci) ja 1911-1912 ja 1913-1914 (Wigley) ja Pariisissa 1909-1910 (Duquenne) sekä Berliinissä 1922 (Dehmlow) ja Roomassa 1928 (Pacini). Ensikonsertti Helsingissä 1911. Tuli tunnetuksi säveltäjä Toivo Kuulan yksinlaulujen tulkitsijana. Avioitui Toivo Kuulan kanssa huhtikuussa 1914. Alma Kuula esiintyi konsertti- ja oratoriolaulajana kotimaassa ja ulkomailla. Laulunopettajana yksityisesti ja 1929-1941 Helsingin Kansankonservatoriossa. Tytär pianotaiteilija Sinikka Kuula-Marttinen (1917-1981) ja sisar laulajatar Oili Siikaniemi (1888-1932). Hänen puolisonsa oli runoilija Väinö Siikaniemi (1887-1932), fil. maist. ja Tukholman olympialaisten keihäänheiton hopeamitalisti (OIMTSK 3/582 (M. Ranki), OIMTSK 5/237, UTSK 15/67, Kuula-Marttinen 1958: 440-447, Kuula 1968, Focus 1970: 602, Seppälä 2002: 155, Engman 2004: 199-201).

[58] *Frida Sergejeff* (1877-1977), suomalainen laulajatar (koloratuuri), opiskeltuaan Pietarissa Sergejeff muutti Viipuriin, jossa hän esiintyi vuodesta 1911 suosittuna laulajana ja toimi Viipurin musiikkiopistossa opettajana 1930-1936. Piti ensikonserttinsa Helsingissä 1926 ja toimi Helsingin Ruotsalaisen teatterin laulunopettajana vuodesta 1945 sekä yksityisenä pedagogina (OIMTSK 5/204, K. Virtamo).

[59] Keväällä 1910 sävelletty Shakkipeli Eino Leinon näytelmään oli ensimmäinen Madetojan suurelle orkesterille kirjoitettu teos. Heikki Klemetti muisteli vuosikymmeniä myöhemmin: "Kun hän nuorena alokkaana, tuskin vielä paljonkaan oppia käyneenä, säveltää suoraa päätä orkesterille Shakkipeli-musiikkinsa, hämmästyvät monet: mistä hän on löytänyt tuollaisen aiheen?" (Salmenhaara 1987: 64).

[60] Sofia ja Pekka Roihan poika, musiikkitieteilijä Eino Roiha muisteli, kuinka Carmenin esitys oli jäänyt lapsuudesta mieleen. Äiti Sofia esitti Micaëlan osan isän ollessa Escamillo. Toreadori-laulun 7-vuotias Eino oppi poikasena ulkoa. "Muistan vieläkin aivan selvästi, kuinka asuessamme Suokadun varrella ja ollessani leikkimässä kadun toisella puolella Šavoronkovin pihassa jouduin tämän liikemiehen kotiin, jossa – en tiedä, mistä tieto laulamisestani lie sinne kantautunut – minua pyydettiin esittämään tuo Escamillon aaria ja kuinka, luultavasti paljonkaan ujostelematta, lauloin sen äänen täydeltä" (Roiha-Rydman 1966: 248).

[61] *Eduard (Ewald) Niegisch*, Viipurin Maaseututeatterin kapellimestari, vuosina 1912-1914 Porin Soitannollisen seuran kapellimestarina.

sellotaiteilija Albrecht[62] Löffler, konserttimestari Gustav Thieme ja Ewald Niegisch, urut. Viimeksi mainitulle oli tarjottu urkurin tointa Kristiansundin tuomiokirkosta Norjasta sekä johtajan tointa sikäläisessä musiikkiyhdistyksessä. Huhtikuun lopussa konsertoi Raatihuoneella laulajatar Dagmar Parmas, ja Uudessa kirkossa oli Viipurin Musiikin Ystävien kirkkokonsertti. Siinä avustivat laulajatar Lisa Gussander ja Emil Sivorin nais- ja mieskuorot.

Viipurin Musiikinystävien vuosikokouksessa 27.9.1911 luettiin edellisen soitantokauden 1910-1911 toimintakertomus ja esitettiin tilinpäätös. Valtionapu oli 6 000 mk ja kaupungin avustus 22 000 mk. Teatterisoitoista tuli 9 425 mk, kansankonserteista 2 610 mk, helppotajuisista konserteista 408 mk, sinfoniakonserteista 1 421 mk, tilapäisistä esiintymisistä 8 183 ja yhdistyksen jäsenmaksuista 1 539 mk. Yhdistyksen velka oli noussut hieman edelliseltä kaudelta. Konsertteja oli seuraavasti: kuusi sinfoniakonserttia ja yksi Melartinin lahjakonsertti, neljä kansansinfoniakonserttia, 23 kansankonserttia, 15 helppotajuista konserttia ja yksi kirkkokonsertti. Vuosikertomuksessa todettiin, että konserteissa kävijöiden luku on noin 18 000. Jos siihen lisätään orkesterikoululaiset ja Lukkari-urkurikoulun oppilaat, joilla oli vapaa pääsy eräisiin konsertteihin, nousee kävijöiden luku yli 20 000. Erityinen kiitos annettiin laskiaiskonsertista, joka toi tervetulleen lisän yhdistyksen rahavaroihin. Orkesterissa oli kaudella 1910-1911 vakinaisia soittajia 23 ja orkesterikoulussa 55 oppilasta. Soitantokaudella oli kaksi 'julkista iltamaa', jossa orkesterikoulun oppilaat olivat saaneet esittää taitojaan yleisölle. "Johtokunta on puolestaan havainnut, että edistys on ollut monessa suhteessa huomattava ja tullut entistä enemmän vakuutetuksi siitä, että orkesterikoulun toiminta vastaa todellista sivistystarvetta".

Lopuksi toimintakertomus kiitti Erkki Melartinia ja esitti visionsa tulevasta konserttitalosta. "Yhdistyksellä on täysi syy pitää kiitollisessa muistossa Melartinin johtajakautta niiden herätysten johdosta, jotka hän monipuolisella, vaihtelevilla konserttiohjelmillaan elähytti yhdistyksen toimintaa ja varsinkin sen johdosta, että hänen ponnistustensa kautta saatiin orkesterikoulun toiminta säännölliselle, vakinaiselle pohjalle. Erkki Melartinin jälkeen on johtokunta ottanut nuoren taiteilijan Ilmari Weneskosken, joka nyt alkavalla soittokaudella astuu toimeensa yhdistyksen orkesterin ja orkesterikoulun johtajana. Vihdoin on mainittava, että yhdistyksen jäsenissä on herättänyt suurta vastakaikua se seikka, että kysymys uudesta, ajanmukaisesta konserttisalista on joutunut päiväjärjestykseen. Kun tämä kysymys tulee onnellisesti ratkaistuksi, saapi soitannollinen elämä epäilemättä suurta virkeyttä osakseen. Silloin tulee yhdistyksen toiminta monessakin suhteessa helpotetuksi" (K 28.9.1911).[63]

---

[62] Esiintyi myös nimellä Albert.

[63] *Konserttitalohanke* oli vireillä jatkuvasti, mutta ajan levottomuudet ja maailmansodan syttyminen siirsivät hanketta jatkuvasti eteenpäin. Viipurilainen arkkitehti Uno Ullberg (1879-1944), myöhemmin Viipurin kaupungin arkkitehti neuvotteli vielä tammikuussa 1918 säveltäjä Toivo Kuulan kanssa konserttitalosuunnitelmasta. Ilmeisesti kyseessä oli tuolloin keskeneräiseksi jäänyt suuri venäläinen varuskuntakirkko Tervaniemellä. Kirkon oli suunnitellut Vasilij Kosjakoff, joka oli piirtänyt mm. Kronstadin suuren kupolikirkon. Suunnitelmaan kuului suuri keskuskupoli ja useita pieniä torneja Ullbergin mukaan 'koreaan aitovenäläiseen tyyliin'. Peruskivi muurattiin kesäkuussa 1910, jolloin tuli kuluneeksi 200 vuotta Viipurin valloituksesta. Maailmansodan puhjettua työt keskeytettiin ja koko 1920-luvun katoton, puolivalmis kirkko muistutti rauniota. Suomen itsenäistyttyä sitä suunniteltiin konserttitaloksi, mutta Uno Ullbergin piirustusten mukaan siitä tuli lopulta 1933 Viipurin maakunta-arkisto. Itsenäisyyden aikana jatkui konserttitalon suunnittelu ja piirustukset sekä pienoismallin teki kaupungin arkkitehti Ragnar Ypyä ja työt piti aloittaa 1940 (Gardberg-Welin 1996: 132-134, Hirn-Lankinen 2000: 193).

7.5. Yhteenveto Erkki Melartinin kaudesta 1908-1911

Viipurin orkesteritoiminnan kehittäjänä

Erkki Melartin oli innostava kapellimestari, joka pystyi herättämään yleisössä todellista musiikinharrastusta. Melartinin aika oli omiaan lujittamaan Viipurin vilkkaana musiikkikaupunkina saavuttamaa asemaa. Siellä Melartin sai mahdollisuuden esittää sävellyksiään ja kehittyä kapellimestarina.

Yhdessä innokkaan musiikkimiehen, apteekkari K. Th. Hällströmin kanssa Melartin antoi suuntaviivat jo aiemmin perustetulle, mutta ilmeisen huomaamattomasti toimineelle Viipurin orkesterikoululle. Koulun tarkoituksena oli huolehtia lähinnä muusikkojen jälkikasvusta. Tässä asiassa Melartin oli viisas ja kaukokatseinen. Orkesterikoulusta tuli Melartinin 'oikea silmäterä'. Melartin sai myös pedagogis-hallinnollista kokemusta, jota hän hyödynsi siirryttyään Helsingin Musiikkiopiston johtajaksi syksyllä 1911.

Musiikkikasvatuksellisia ideoita

Erkki Melartin aloitti ensimmäisen kautensa järjestämällä kahdeksan sinfoniakonsertin sarjan, jossa käytiin läpi länsimaisen taidemusiikin kehitys alkaen barokkimusiikista sonaattimuodon kautta wieniläisklassismiin ja saksalaiseen romantiikkaan sekä tutustuminen ranskalaiseen, venäläiseen ja kotimaiseen säveltaiteeseen. Sarja päättyi hienosti Sibeliuksen toiseen sinfoniaan. Sarjan yhteydessä esitettiin ensimmäisen kerran Pohjoismaissa Gustav Mahlerin musiikkia.

Melartinin viimeisenä kautena sinfoniakonserttien sarjassa esitettiin Beethovenin sinfoniat kuudenteen saakka. Melartinin sävellyskonsertti huhtikuussa 1911 oli Viipurissa suuri kulttuuritapahtuma. Tietenkin konsertti oli tunnustus säveltäjä Melartinille, mutta myös kiitos kaikesta siitä, mitä hän oli tehnyt musiikkielämän kehittämiseksi ja kohottamiseksi Viipurissa. Erkki Melartin jätti jälkeensä hienon taiteen ja rakastettavan henkilön muiston.

Toisena kautena Erkki Melartinin sijaisena oli Leo Funtek, joka jatkoi Melartinin ideoimaa hienoa konserttisarjaa tutustuttaen viipurilaiset myös englantilaiseen, italialaiseen ja pohjoismaiseen sinfoniamusiikkiin. Valitettavasti vain englantilainen ja italialainen musiikki eivät saaneet juuri minkäänlaista vastakaikua viipurilaisten puolelta. Leo Funtek esitti lokakuussa 1909 Bruckneria ensimmäisen kerran Viipurissa ja marraskuussa 1909 Musiikinystävien orkesteri teki maakuntavierailun Sortavalaan ja maaliskuussa 1910 Kuopioon. Leo Funtek sovitti lukuisia Melartinin pienimuotoisia sävellyksiä orkesterille.

Lisää isänmaallisia juhlatilaisuuksia

Melartinin kauden alussa alkoi toinen sortokausi ja vaikeat ajat näkyivät monina isänmaallisina juhlatilaisuuksina, vaikka Melartin ei ollutkaan Järnefeltin ja Leinon kaltainen fennomaani. Viipurin laulujuhlat kesäkuussa 1908 muistetaan erityisesti siitä, että silloin sai kantaesityksensä ensimmäinen suomenkielinen ooppera, Oskar Merikannon Pohjan neiti. Laulujuhlien yhteydessä paljastettiin myös 'Suomen kirjallisuuden isän' Mikael Agricolan patsas ja saman vuoden lokakuussa Vanhan raatihuoneen edessä Ville Vallgrenin veistämä Torkkeli Knuutinpojan patsas. Sen pystyttämistä olivat ajamassa etupäässä svekomaanit ja sitä olivat vastustaneet venäläiset ja suomettarelaiset. Venäläisten vuoro oli iskeä kesäkuussa 1910, jolloin tuli kuluneeksi 200 vuotta Viipurin valtauksesta. Juhlien kohokohta oli Pietari Suuren patsaan paljastaminen. Se pystytettiin Tervaniemeen vastapäätä Torkkeli Knuutinpojan patsasta. Maaliskuussa 1909 vietettiin Fredrik Paciuksen syntymän 100-vuotisjuhlia esittämällä mm. ooppera Kypron prinsessa. Juhlassa korostettiin Paciuksen merkitystä Suomen musiikkielämälle. Pacius merkitsi maamme

musiikkielämän suuren nousun alkamista. Juhla päättyi luonnollisesti, kuten kaikki isänmaalliset juhlat, yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun. Samassa kuussa vietettiin myös Porvoon valtiopäivien 100-vuotismuistoa. Isänmaallisessa juhlassa korostettiin sitä, että tsaari Aleksanteri I lupasi hallitsijavakuutuksessaan säilyttää Suomen perustuslait.

Karjalan kannaksen silpomisyrityksiä

Jo pitkään olivat venäläiset katselleet karsaasti Karjalan kannasta ja Viipurin lääniä. Ensinnäkin tämä alue tunkeutui liian lähelle valtakunnan pääkaupunkia ja toisekseen Venäjän vallankumoukselliset olivat valinneet piilopaikakseen Karjalan kannaksen ja Viipurin ympäristön. Pääministeri Stolypin oli vaatinut koko Viipurin läänin palauttamista keisarikunnan yhteyteen vuonna 1907 ja uudelleen 1910. Liitosaikeen Suomessa herättämä vastarinta sai sotilasviranomaiset aluksi tyytymään ehdotukseen Uudenkirkon ja Kivennavan pitäjien liittämisestä Venäjään. Myös kenraalikuvernööri Seyn lähetteli viestejä liitoksen välttämättömyydestä. Taistelua Viipurin läänistä käytiin erilaisten juhlien, sanomalehtikirjoitusten ja manifestaatioiden muodossa.

Suomen ja Venäjän suhteessa elettiin Japanin sodan ja suurlakon jälkeen rauhallista kautta ennen uuden sortokauden alkua vuonna 1908. Hävityn sodan seurauksena arviot Venäjän sotilaallisesta voimasta olivat romahtaneet. Sen sijaan, että keisarikunnassa olisi ryhdytty perusteellisiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin muutoksiin, sorruttiin konservatismiin ja kiihkokansallisuuden korostamiseen. Valitettavasti tämä näkyi pian Suomen politiikassa. Venäjän pääministerinä oli vuosina 1906-1911 voimakastahtoinen Petr Stolypin (1862-1911), joka nimitti Suomen uudeksi kenraalikuvernööriksi vuodesta 1909 kenraaliluutnantti Frans Seyn´in, joka oli vannoutunut bobrikovilainen. Seynistä Stolypin oli saanut ahkeran apulaisen, joka herpaantumattomalla innolla täytti herransa käskyt ja toimi itsekin aloitteentekijänä.

Venäjä ei katsellut Saksaa suopein silmin eikä Ruotsinkaan aikeista oltu varmoja. Vuoden 1909 aikana poliittiset tapahtumat vyöryivät kuumeisella tavalla ja heikensivät Suomen asemaa taistelussa Venäjän ylivoimaa vastaan. Suomi saattoi enää vain pyristellä vastaan. Pääministeri Stolypin oli päättänyt tehdä lopun Venäjän hajanaisuudesta ja huolehtia siitä, että keisarikunta nousisi jälleen huipulle. Toukokuussa 1909 oli seuraavana ongelmana kysymys sotilasmiljoonista eli siitä, miten Suomen tulisi osallistua sotilasrasitusten kustannuksiin.

8 Ilmari Weneskosken kausi 1911-1914

8.1. Ilmari Weneskosken elämänvaiheet

Ilmari Wäinö Ludvig Weneskoski, vuoteen 1906 Willgrén, syntyi Tampereella 2.10.1882. Weneskoski opiskeli Helsingin Musiikkiopistossa vuosina 1902-1907 musiikin teoriaa ja viulunsoittoa opettajanaan Viktor Nováček.[1] Myöhemmin Weneskoski opiskeli Pariisin Schola Cantorumissa Vincent d'Indyn johdolla ja Berliinissä Max Regerin johdolla. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestarina Weneskoski toimi kolme soitantokautta vuosina 1911-1914.

Toivo Kuula oli Ilmari Weneskosken opiskelutoveri Helsingin musiikkiopistossa. Heillä oli myös sama viulunsoiton opettaja Viktor Nováček. Toivo Kuula kävi usein Weneskosken kotitalossa Partolassa Pirkkalassa Pyhäjärven rannalla metsästämässä ja harjoittamassa yhteisiä konserttimatkoja lähinnä Hämeen seuduille. Weneskoski oli viulistina ja Kuula säestäjänä. Tiedot Weneskosken elämänvaiheista ovat hyvin niukat.[2] Hän kuoli Helsingissä 93-vuotiaana 8.2.1976.[3]

8.2. Weneskoski sai myönteisen vastaanoton

Erkki Melartinin ilmoitti maaliskuussa 1911 Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnalle, että hän ei kykene johtamaan Viipurin orkesteria seuraavalla kaudella kuin lyhyemmän ajan. Lopulta Melartin luopui tehtävästä kokonaan. Yhdistyksen puheenjohtaja Emil Forsström otti välittömästi yhteyttä Toivo Kuulaan, joka tuolloin oli kapellimestarina Oulussa. Forsström pyysi Kuulaa Viipuriin kaudeksi 1911-1912.[4] Hän ei kuitenkaan katsonut voivansa suostua tarjoukseen.

Ratkaisuksi tuli nyt 29-vuotias Ilmari Weneskoski, joka oli johtanut kansankonsertin maaliskuun lopussa 1911 ja oli tehnyt ilmeisen hyvän vaikutuksen. Sanomalehti Karjalan mukaan Weneskoski näytti olevan varsin lahjakas taiteilija, "hänessä on runsaasti temperamenttia ja hän osaa ajaa tahtonsa esille, saa orkesterin oivallisesti seuraamaan viittaustaan" (K 29.3.1911). Myös sanomalehti Wiipurin musiikkiarvostelija oli tyytyväinen Weneskosken ensiesiintymiseen. "Ilahduttavaa oli tulla tuntemaan konsertissa hänen temperamenttinen ja hieno johtamistapansa. Hän koittaa saada orkesterista kaiken sen, minkä hän itse kappaleessa tuntee, ja ihmeteltävän paljon hän saikin ulos huolimatta yhdestä vaillinaisesta harjoituksesta. Hän näkyy rakastavan voimaa,

---

[1] Viktor Nováčekin (1873-1914) jäämistöstä löytyi viulu koteloineen, jossa oli lappu, että viulu oli annettava Ilmari Weneskoskelle. Ilmari Weneskosken poika Eero Veneskoski (1918-2001), pastori, kamarimuusikko ja viulunrakentaja kertoi kuulleensa isältään, että Nováček olisi tehnyt itsemurhan, ettei olisi joutunut Venäjän armeijaan kesällä 1914 (Eero Veneskoski Pentti Kuulalle 22.11.1999).

[2] Viipurin jälkeen Ilmari Weneskoski meni Liepajaan (Libau), jonka Kurhaus-Symphonie Orchesterin johtajana hän toimi kesä-heinäkuussa 1914. Vuosina 1914-1916 Weneskoski oli Oulun orkesterin johtajana. Vuonna 1917 Weneskoski perusti Tampereen musiikkikoulun. Tampereen nykyisessä konservatoriossa on Oskari Paatelan vuonna 1917 maalaama Ilmari Weneskosken kuva. Taulu oli Weneskosken lahja tulevalle vaimolleen Gerda Maria Braxénille. Gerda Weneskoski oli Suomen Yleisradion säestäjänä vuosina 1925-1970. Gerda Weneskoski tunnetaan paitsi taitavana säestäjänä myös kamarimuusikkona. Ilmari Weneskoski toimi Tampereen musiikkikoulun johtajana vuoteen 1924. Hän toimi Tampereen orkesterin konserttimestarina ja johtajana vuosina 1917-1922. Kesät 1917-1930 Weneskoski johti Heinolan kylpyläorkesteria ja vuosina 1930-1947 Helsingissä Stockmannin kahvikonsertteja. Vuosina 1927-1970 Weneskoski toimi viulunsoiton opettajana Helsingin Kansankonservatoriossa (OIMTSK 5/421, 5/594, Eljanko 1994: 105).

[3] Weneskosken vanhin poika oli Eero Ilmari Veneskoski (1918-2001), Tampereen tuomiokirkkoseurakunnan kappalainen, director musices, kamarimuusikko ja viulunrakentaja. Nuorin poika Jorma (1925-) on jazzmuusikko, ekonomi, viihdealan ohjelmatoimisto 1950-1960 luvuilla, tytär Hilkka Hanhinen, os. Weneskoski, tyttärenpoika sellisti Timo Hanhinen (s. 1948) ja tyttären tytär pianisti Tuula Hanhinen (s. 1950) (OIMTSK 5/594 (A-L Koskimies), Seppälä 2002: 206-207).

[4] Elmgren-Heinonen 1983: 246.

puhdassointisuutta ja tekee kappaleen mieltä kiinnittäväksi monipuolisella nyansseeraamisella" (W 29.3.1911). Lopuksi arvostelija oli tyytyväinen siitä, että "orkesterin eteen nousee kotimaisia neroja ja vielä ilahduttavampaa on, että hra Weneskoski tulee ensi kautena johtamaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesteria mestarimme Erkki Melartinin jättäessä suurimmaksi osaksi soittokautta tahtipuikon levätäkseen ja tehdäkseen sävellystyötänsä". Viipurin Musiikinystävien johtokunta valitsikin kapellimestariksi Ilmari Weneskosken, "joka nyt alkavalla soittokaudella astuu toimeensa yhdistyksen orkesterin ja orkesterikoulun johtajana" (K 28.9.1911).

Ilmari Weneskosken ensimmäisellä kaudella jatkettiin entistä konserttikäytäntöä: Nyt oli sinfoniakonsertteja kuusi ja yksi ylimääräinen Tshaikovski-konsertti sekä viisi kansansinfoniakonserttia. Sinfoniakonsertit olivat Raatihuoneen juhlasalissa torstaisin klo 8 i.p. ja kansansinfoniakonsertit Kansakoulun juhlasalissa sunnuntaisin klo 4 i.p. Kansankonsertit pidettiin vuorosunnuntaisin Kansakoulun juhlasalissa klo 4 i.p. Helppotajuiset konsertit olivat Raatihuoneen salissa torstaisin klo 8 i.p. Raatihuoneen kauniissa salissa istuttiin pienten marmoripöytien äressä kuunnellen musiikkia ja nauttien samalla kahvia, teetä, 'paakelseja' ja muuta hyvää pienen puheensorinan säestyksellä.[5]

Ensimmäinen helppotajuinen konsertti Wiipuri-lehden musiikkiarvostelijan, nimimerkki T.S:n [Toivo Saarenpää] mukaan "muodostui loistavaksi näytteeksi nuoren kapellimestarin johtajakyvystä" (W 7.10.1911). Saarenpää kiinnitti huomiota kirjoituksessaan siihen epäkohtaan, että emme arvostaneet riittävästi kotimaisia kapellimestareita. Parempia oli saatavilla Saarenpään[6] mukaan ulkopuolelta rajojemme. "Tempora mutantur et nos cum illis mutamur[7], sanoivat muinaiset roomalaiset ja se sananparsi pitää paikkansa vielä meidän päivinä. Tuon tuostakin ilmestyy uusia huomattavia kykyjä milloin milläkin kulttuurin alueella. Ja tuon tuostakin huomaamme iloksemme pettyneemme mainitunlaisine epäluuloinemme"(W 7.10.1911).

Saarenpään mukaan olisi meilläkin ollut alettava vähitellen kiinnittää suurempaa huomiota omiin kykyihimme ja uskoa, että täälläkin saadaan jo jotain kunnollista aikaan. "Ei siis ihme, että mielenkiinnolla ja uteliaisuudella odotimme tätä soittokauden ensimmäistä konserttitilaisuutta, jossa äskettäin pitempiaikaiselta opintomatkalta kotimaahan palannut nuori kapellimestari Ilmari Weneskoski ensi kertaa esitti itsensä täkäläiselle musiikkiyleisölle". Saarenpään mukaan Weneskoskella näytti olevan kaikki luontaiset edellytykset kehittyäkseen hyvinkin pitkälle alallaan. Lopuksi Saarenpää toivotti puolestaan parhainta menestystä yhdistyksen vastaiselle toiminnalle ja kapellimestari Ilmari Weneskoskelle ja "luulemme, että Viipurin Musiikin Ystävien yhdistyskin tulee olemaan tyytyväinen kapellimestarin valintaansa." Sibeliuksen Pelléas ja Mélisande esitettiin "korkeimpia taiteellisia vaatimuksia vastaavalla tavalla – paremmin kuin mitä tämän kirjoittaja on kuullut sitä koskaan Helsingin Filharmonisen orkesterin esittävän" (K 27.10.1911). Saarenpään arvio kohotti luonnollisesti Weneskosken itsetuntoa ja kannusti häntä yhä parempiin saavutuksiin.

Ensimmäisen sinfoniakonsertin päänumerona oli *Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e* ja amerikkalainen viulusolisti Cordelia Lee soitti Saint-Saënsin Viulukonserton h. Toivo Saarenpään mukaan Weneskoski johti Sibeliusta "tavalla, joka lupaa hänelle suuren ja kauniin tulevaisuuden orkesterin johtajana" (K 4.11.1911). "Liiasta senttimentaalisuudesta vapaa – terve taiteellinen käsitys, voimakas – nuoruuden intoa ja tarmoa uhkuva temperamentti ja ennen kaikkea harras, intensiivinen antautuminen tehtäväänsä, ulkonaisesti miellyttävä – plastillisen selväpiirteinen johtamistapa sekä

---

[5] Sinfoniakonserttien liput maksoivat 3-3,50 mk, helppotajuisten 1,50 mk, kansansinfoniakonserttien 50 p ja kansankonserttien vain 25 p.

[6] *Toivo Saarenpää* (1882-1948), vuoteen 1906 Herckman, suomalainen säveltäjä, opiskeli Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterikoulussa 1901-1907 sävellystä Jean Sibeliuksen ja Ilmari Krohnin johdolla sekä viulunsoittoa Elis Jurvan johdolla ja teki Berliiniin opintomatkan 1912. Toimi Viipurin kirkkomusiikkiopiston opettajana 1912-1915, vuosina 1917-1920 Lahden Soitannollisen Seuran orkesterin ja orkesterikoulun sekä vuosina 1920-1921 Viipuriin perustamansa sinfoniaorkesterin johtajana. Oppikoulujen musiikinopettajana Viipurissa 1922-1926 ja 1930-1939. Saarenpää toimi useiden laulujuhlien yleisjohtajana. Useita sävellyskonsertteja Helsingissä, Viipurissa, Joensuussa ja Tampereella (OIMTSK 5/102-103 (K. Virtamo), Saarenpää-Tuukkanen 1965: 438-447, Salmenhaara 1994: 556-557).

[7] Aika muuttuu ja me sen mukana.

edullinen ulkomuoto ovat ominaisuuksia, joita ainoastaan harvoilla suurempienkaan orkesterien johtajilla on, siinä määrässä kuin hra Weneskoskella." Saarenpää kirjoitti vielä, että vasta tulevaisuus on osoittava, missä määrin hänessä löytyy henkistä notkeutta mukautuakseen mitä erilaisimpiin ilmauksiin, joita eri säveltäjien teosten tulkitseminen edellyttää.

Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e oli toisen sinfoniakonsertin päänumerona. Sellosolisti Joseph Malkin soitti Haydnin Sellokonserton D. "Konsertti jätti harvinaisen vakavan ja voimakkaan vaikutuksen" ja Tshaikovskin sinfonian jälkeen "yleisö, jota oli melkein täysi huone, poistui konserttisalista sanattomana, kuten kirkosta – hartaasti syventyneenä ajatuksiin ja tunnelmiin, joita Tshaikovskin syvämielinen musiikki jätti jälkeensä" (K 25.11.1911). Kolmas sinfoniakonsertti oli joulukuussa 1911. Orkesterin omat viulistit Ernst Schulze ja Gustav Thieme soittivat Bachin Kaksoisviulukonserton d ja orkesterin päänumerona oli *Svendsenin Sinfonia D*. Saarenpää teki arvostelunsa lopulla yleissilmäyksen kapellimestari Weneskosken toimintaan syyskaudella 1911. "Allekirjoittaneelle on todella ilo mainita tämän lehden lukijakunnalle, että ne toiveet, joita soittokauden alussa kiinnitimme hra Weneskosken kykyyn ja taitoon orkesterinjohtajana, eivät ole millään tavalla osoittautuneet liioitelluiksi. Hra W on tähän saakka yhtä kunniallisesti suoriutunut tehtävästään kuin alku lupasi. Hän on osoittanut omaavansa hienon ja kehittyneen musikaalisen maun niin hyvin ohjelmistonsa valintaan kuin sen esittämiseenkin nähden. Hänen tunnollisella johdollaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesterista on muodostumassa taidelaitos, joka vastaa korkeimpia vaatimuksia, mikä meikäläisissä oloissa voidaan sellaiselta taidelaitokselta odottaa" (K 17.12.1911). Kirjoituksensa lopuksi Saarenpää lausui jäähyväiset sille lukijakunnalle, "joka mahdollisesti on näitä musiikkiselostuksia seurannut" ja pyysi samalla omasta puolestaan lausua onnittelut orkesterille ja sen etevälle, nuorelle johtajalle syksyisen toiminnan johdosta.[8]

Neljännen sinfoniakonsertin päänumerona oli *Tshaikovskin Sinfonia nro 6 h* (Pathétique) ja Lisztin Pianokonsertto Es solistinaan unkarilainen Alice Ripper.[9] Neljännestä sinfoniakonsertista kirjoitti nimimerkki W Karjala-lehdessä: "Ehjempää tunnelmaa ja suurempaa tyydytystä ei usein konserteista saa. Tähän vaikutti jo osaltaan sekin, että Raatihuoneen sali oli kutakuinkin täysi innostunutta yleisöä. Mutta pääasia oli tietenkin erinomainen ohjelma, jonka esitys kaikissa suhteissa vastasi suuriakin vaatimuksia" (K 20.1.1912). Viides sinfoniakonsertti oli helmikuussa ja ohjelmassa oli *Mozartin Sinfonia nro 41 C* (Jupiter) ja illan solistivieras Elsie Playfair soitti Wilhelm Ernstin Mélodies hongroises viululle ja orkesterille. Arvostelujen mukaan konsertti ei saavuttanut niin suurta suosiota kuin olisi ansainnut. Wiborgs Nyheterin arvostelija oli tyytyväinen erityisesti Mozartin Jupiter-sinfoniaan "som under kapellmästar Weneskoskis säkra ledning erhöll ett omsorgsfullt utförande. Särskild den sista satsen spelades stiltroget. Dirigent och orkester hyllades efter sinfonin med välförtjänt bifall" (WN 17.2.1912).

Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D oli kuudennen sinfoniakonsertin päänumerona. Orkesterin soolosellisti Boris Stepinsky soitti Saint-Saënsin Sellokonserton a. Ohjelmassa oli vielä Rimski-Korsakovin sinfoninen kuvaelma Sadko ja Dukas'n Noidan oppipoika. Maaliskuun lopulla oli vielä ylimääräinen Tshaikovski-sinfoniakonsertti. Saman päivän Karjala-lehden musiikinarvostelija 'haukkui' kovin sanoin viipurilaisten heikkoa taideharrastusta. "Ikävä tosiasia, että täällä laulurikkaan Karjalamme pääkaupungissa ei arvokkaille musiikkitilaisuuksille anneta läheskään sitä arvoa, mikä niille tulisi antaa" (K 21.3.1912). Samalla lehti arvioi kauden konsertteja, joiden "esitykset ovat vastanneet kaikkia oikeutettuja vaatimuksia. Eteviä solisteja on ollut hyvin tiheään

[8] Toivo Saarenpää meni puoleksi vuodeksi opiskelemaan Berliiniin. Aikomus oli mennä professori Paul Juonin (1872-1940) oppilaaksi Berliinin Konservatorioon, jonka oppilaina olivat mm. suomalaiset Lauri Ikonen ja Heino Kaski. Säveltäjä Toivo Kuula, joka samanaikaisesti opiskeli myös Berliinissä, sanoi Saarenpäälle: "Turhaan sinne menet vähiä rahojasi tuhlaamaan. Olen minä yhtä hyvä kontrapunktisti kuin [Paul] Juonkin!". Asia järjestyi siten, että Saarenpää teki kontrapunktiharjoituksensa, jotka Kuula tarkasti hyvän ystävyyden ja toveruuden merkeissä ilman mitään palkkiota. "Paljon kävimme konserteissa ja taidekokoelmissa ja kuuntelimme Kuulan harrastuksesta luentoja Treptowin tähtitornissa" (Saarenpää-Tuukkanen 1965: 442).

[9] *Alice Ripper* oli saksalaisen Sophie Menterin piano-oppilas, joka taas opiskeli Hans von Bülovin ja Franz Lisztin johdolla. 1920-luvulla Alice Ripperiä pidettiin merkittävimpänä pianistina (Klemetti 1949: 355-357, Ranta 1960: 213).

ja orkesterin omat esitykset ovat olleet huolellisia ja täysipainoisia. Mitä muuta olisi enää voitu mielenkiinnon herättämiseksi tehdä?" Ylimääräisessä konsertissa esitettiin *Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e,* sinfoninen kuvaus Myrsky ja Pianokonsertto b solistinaan Ignaz Friedman.[10] Konsertti oli arvostelijoiden mukaan kokonaisuudessaan suuri taiteellinen voitto. "Mutta yleisö? Niin, 70 lippua myytiin tähän konserttiin, josta suoranaiset kustannukset tekivät 400 mk. Tämä tilaisuus taaskin osoitti, että paraskaan mitä ylipäänsä voidaan tarjota, ei saa sitä ymmärtämystä ja mielenkiintoa osakseen, jota olisi oikeus yleisön puolelta odottaa" (K 23.3.1912).

Kaudella 1911-1912 oli viisi kansansinfoniakonserttia. Konserteissa esitettiin mm. Beethovenin Sinfonia nro 7 A, Sibeliuksen Satu, Conuksen Viulukonsertto, Bachin Sarja h huilulle ja jousille, Tshaikovskin Sinfonia nro 4, Viulukonsertto D ja Mozartin Sinfonia nro 41 C (Jupiter). Kauden viimeisessä kansansinfoniakonsertissa esitettiin Haydnin Sinfonia D ja Boëllmannin Sinfonisia muunnelmia sellolle ja orkesterille, solistina orkesterin soolosellisti Boris Stepinsky.

Franz Lisztin 100-vuotissyntymäpäivän muistoksi pidettiin lokakuussa 1911 konsertti Raatihuoneen salissa. Pianosolistina oli Michael von Zadora. Ohjelmassa oli pianosoolojen lisäksi Sinfoninen runoelma Les Préludes ja Pianokonsertto Es. Wiborgs Nyheterin mukaan "hr Weneskoski dirigerade numren inspireradt, och lade i dagen sina bästa ledareegenskaper, framkallande en äkta Liszt-stämning. Orkestern klingade homogen och var renheten berömvärd och nyanseringen omsorgsfull" (WN 20.10.1911).

Kansankonserteissa ja helppotajuisissa konserteissa esiintyivät orkesterin omat solistit, konserttimestari Ernst Schulze, soolosellisti Boris Stepinsky ja soolohuilisti Karl Schwartz. Solisteina oli usein myös paikalliset laulusolistit Jenny Ikonen, Frida Sergejeff ja Sylvi Silander, jotka esittivät orkesteriteosten välillä omat osuutensa pianon säestyksellä. Pianosäestäjänä oli usein orkesterin viulisti Gustav Thieme. Marraskuun helppotajuisessa konsertissa laulusolistina oli Hanna Granfelt. Joulukuun kansankonsertissa Toivo Saarenpää johti oman sävellyksensä Juhlamarssi. Kahdessa helppotajuisessa konsertissa avusti Wiborgs Sångarbröder johtajanaan Allan Schulman. Huhtikuun helppotajuisessa konsertissa avusti Viipurin Lukkari-urkurikoulun kuoro johtajanaan Emil Sivori. Konsertissa esitettiin osia Haydnin oratoriosta Luominen. Perinteiseen tapaan konsertit päättyivät Porilaisten marssiin ja Maamme-lauluun.

8.2.1. Musiikinystävien orkesterin konserttikiertue Hämeeseen

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri teki Ilmari Weneskosken johdolla maaliskuussa 1912 konserttikiertueen Hämeeseen. Tampereella oli kolme konserttia, Hämeenlinnassa ja Lahdessa kussakin yksi. Ensimmäinen konsertti oli *Hämeenlinnan teatteritalossa* perjantaina 8.3.1912. Solistina oli orkesterin soolosellisti Boris Stepinsky, joka soitti Goltermannin Sellokonserton. Muusta ohjelmasta mainittakoon Järnefeltin sinfoninen runoelma Korsholma ja Sibeliuksen Valse triste sekä Finlandia. "Erittäin huomattava piirre tässä soittokunnassa oli hienosti ohjattu ja – tahtoisimmepa melkein sanoa – henkevä nyanseeraus. Hra Weneskoski osoittautui varsin nerokkaaksi ja ennen kaikkea temperamenttia omaavaksi kapellimestariksi", kirjoitti Hämetär 9.3.1912. *Tampereella* orkesterin sinfoniakonsertti oli *Hämeenpohjan juhlasalissa* lauantaina 9.3. päänumeronaan Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D. Väliajan jälkeen oli Mielckin Dramaattinen alkusoitto ja Järnefeltin Korsholma.

---

[10] *Ignaz Friedman* (1882-1948), puolalainen pianotaiteilija, opiskeli aluksi pianonsoittoa isänsä johdolla, opiskeli vuodesta 1900 Leipzigissä (Hugo Riemann) ja myöhemmin Wienissä (Guido Adler). Esiintynyt konserttipianistina kaikkialla maailmassa. Oli eräs suomalaisen musiikkiyleisön kaikkein mieluisimpia taiteilijavieraita. Esitti mielellään Palmgrenin pianomusiikkia. Arvostettu Chopin-tulkitsija. Siirtyi II maailmansodan jälkeen Yhdysvaltoihin (Marvia 1960: 473-476).

Tampereen Työväentalolla oli sunnuntaina 10.3.1912 kansankonsertti. Ohjelmasta mainittakoon kohtauksia Bizet'n oopperasta Carmen, Tshaikovskin Serenade melancolique viululle ja orkesterille solistinaan Gustav Thieme ja loppunumeroina Sibeliuksen Nocturne ja Finlandia. Saman päivän iltana klo 8 i.p. oli Kaupungintalon juhlasalissa helppotajuinen konsertti, jonka solistina oli konserttimestari Ernst Schulze. Sinfoniakonsertista kirjoitti Tampereen Sanomat: "Hra Weneskosken johtajalahjat ovat ilmeiset, hänelle on ominaista voimakas temperamentti ja hieno musikaalinen aisti, jonka lisäksi hänellä on erikoinen kyky elähdyttää soittajansa suuriin, voimakkaisiin nousuihin samalla kun hän myöskin lujalla kädellä hallitsee joukkonsa missä hillitympi esitys tulee kysymykseen". "Helppotajuisessa konsertissa tuli Weneskosken orkesterin oivalliset ominaisuudet mitä monipuolisimmissa tehtävissä hyvin esille." Arvostelija kiinnitti huomiota myös väsymykseen, jonka tiukka aikataulu aiheutti, joka tapauksessa "orkesteri ja sen etevä johtaja jättivät tällä viimeisellä konsertillaan mitä parhaimman muiston itsestään" (Tampereen Sanomat 12.3.1912). Konserttikiertueen viimeinen konsertti oli *Lahdessa Kansanopiston juhlasalissa* maanantaina 11.3.1912 sellosolistinaan Boris Stepinsky, joka soitti Volkmannin Serenadin sellolle ja jousiorkesterille. Muusta ohjelmasta mainittakoon Kajanuksen Suomalainen rapsodia 1 ja Sibeliuksen Valse triste sekä Finlandia. Vastaanotto oli arvosteluista päätellen hyvin myönteinen.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri avusti Viipurin Teatterin eri näytännöissä, myös monissa muissakin kaupungilla järjestetyissä 'iltamissa'. Orkesteri soitti myös monissa tanssitaiteilija Maggie Gripenbergin 'plastillisissa tanssinäytännöissä'. Ne pidettiin Viipurin Teatterissa ja olivat kokonaisia konsertteja, joissa musiikin soidessa esiintyi Maggie Gripenberg[11] oppilaittensa kanssa. Esimerkiksi 23.12.1912 oli alkusoittona Berliozin Roomalainen karnevaali ja Virvatulten tanssi. Tämän jälkeen Weberin Tanssiinkutsu, jonka aikana Gripenberg tanssi oppilaansa kanssa. Sitten orkesterin soittamana Schubertin balettimusiikkia Rosamundesta. Schubertin Moment musicalin soidessa Gripenberg tanssi yksin. Tämän jälkeen orkesteri soitti Bolzonin Menueton ja Straussin Tonava kaunoisen soidessa tanssi Gripenberg. Väliajan jälkeen oli jälleen Gripenbergin vuoro ja nyt oli musiikkina Sibeliuksen Valse triste. Sitten orkesteri soitti Scharwenkan Puolalaisen kansantanssin. Sibeliuksen Dryadin soidessa tanssi Gripenberg, sitten orkesterinumerona Järnefeltin Preludi ja loppunumerona Gripenberg tanssi oppilaansa kanssa Sibeliuksen Museten soidessa. Olipa eräässä tanssinäytöksessä 10.3.1913 avustamassa orkesterin lisäksi pianisti Gerda Braxén, josta vuonna 1917 tuli Gerda Weneskoski.

8.2.2. Konserttikauden huipentumana Haydnin oratorio Luominen

Pitkäperjantaina Uudessa kirkossa oli *Haydnin oratorio Luominen*. Konsertti oli kauden merkkitapaus ja konsertti oli niin suosittu, että se uusittiin viikkoa myöhemmin. Urkurikoulun oppilaskuoro lauloi ja Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri avusti johtajanaan Emil Sivori. Solisteina olivat Ida Tulkki, Hilja Vilkko, Juho Löfberg ja Evert Konttinen. Urkusäestäjänä oli Onni Pakarinen.

Kauden 1911-1912 runsaasta konserttitarjonnasta mainittakoon Suomen Kanttori- ja urkurikuoron konsertti Uudessa kirkossa syyskuussa. Kuorossa oli 80 laulajaa ja sitä johti Emil

[11] *Maggie Gripenberg* (1881-1976), suomalainen tanssitaiteilija, koreografi ja pedagogi, vapaan tanssin uranuurtajia Suomessa, joka sai kokea tällaiseen asemaan liittyvät vaikeudet. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa ja Ateneumin taidekoulussa, maalausta Dresdenissä 1904-1905 ja Pariisissa 1906 ja 1908. Harjoitti tanssiopintoja Dresdenissä ja suoritti diplomin Genevessä. Toimi rytmisen liikunnan ja taidetanssin opettajana mm. Sibelius-Akatemiassa. Vierailevana koreografina sommitteli 1946 Suomalaiseen Oopperaan baletin Scaramouche, Festivo ja Myrsky (Sibelius). Etevänä, tyyliltään ja näkemykseltään omintakeisena taiteilijana ja tarmokkaana, innostavana pedagogina suorittanut huomattavan elämäntyön. Taidetanssin kehitys on meillä suurelta osin hänen ansiotaan (OIMTSK 2/450 (K. Virtamo), Konttinen 2002: 293-305).

Sivori. Barytoni-solistina oli Heikki Kuusniemi ja urkusäestäjänä sekä -solistina Frans Linnavuori.[12] Pianotaitelija Sigrid Schnéevoigtin konsertti oli syyskuun lopussa. Lokakuussa konsertoivat Alma Silventoinen ja Toivo Kuula ja 23.10. oli *Toivo Kuulan sävellyskonsertti* avustajanaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja Alma Silventoinen. Marraskuussa konsertoivat viulutaiteilija Sulo Hurstinen ja viulutaituri Bronislav Huberman pianistinaan Leopold Spielman. Joulukuussa konsertoi laulajatar Jenny (Jennie) Spennert[13] pianistinaan Juho Nyyssönen

Emil Sivorin Suuri Adventtikonsertti oli jälleen suuri yleisömenestys, jonka takia konsertti uusittiin viikon kuluttua. Konsertissa esiintyivät Lukkari-urkurikoulun oppilaskuorot sekä suuri poikakuoro. Onni Pakarinen soitti mm. Bachin Toccatan ja fuugan. Loppunumerona oli kaikkien kuorojen esittämänä perinteinen Voglerin Hoosianna urkusäestyksin.

Kevään 1912 konserttikauden avasi harpputaiteilijatar Lilly Kajanus.[14] Tammikuun muista konsertoijista mainittakoon pianotaitelija Michail Zadora ja Pietarissa opettajana toimivan Alma Fohströmin oppilaskonsertti. Viipurin Maakuntateatterissa Uusi venäläinen ooppera esitti tammikuun lopussa Bizetin Carmenin ja Tshaikovskin Eugen Oneginin. Helmikuussa oli laulajatar Dagmar Parmasin konsertti ja Olli Suolahden[15] laulu- ja kantelekonsertti. Maaliskuussa konsertoi jälleen Sulo Hurstinen pianistinaan Thyra Hurstinen, laulajatar Maija Åkerman pianistinaan Ingrid Borenius, pianisti Ignaz Friedman sekä taiteilijapari Adée Leander-Flodin ja Karl Flodin.

Huhtikuussa konsertoivat Jenny Spennert pianistinaan Ingrid Borenius ja 13.4. oli Wiborgs Sångarbröder -mieskuoron 15-vuotisjuhlakonsertti[16] johtajanaan Allan Schulman. Keväällä pitivät paikalliset lukuisat kuorot omat kevätkonserttinsa. Ensimmäinen kausi päättyi perinteiseen Vapunpäivän konserttiin Raatihuoneella. Solistina oli Richard Tauté, joka soitti muutamia Litolffin ksylofonisooloja. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri soitti vielä kevyttä vappumusiikkia hotelli Mellblomin päivällisillä.

---

[12] *Frans Linnavuori* (1880-1926), suomalainen säveltäjä ja kirkkomuusikko. Suoritettuaan Turun Lukkari-urkurikoulun opiskeli Helsingin musiikkiopistossa. Toimittuaan kanttori-urkurina Ylöjärvellä ja Leppävirralla hän tuli Tampereen Johanneksenkirkon, sittemmin tuomiokirkkoseurakunnan urkuriksi 1908. Linnavuoren laulu Minä laulan sun iltasi tähtihin (V.A.Koskenniemi) on saavuttanut pysyvän suosion (OIMTSK 4/81 (K. Virtamo).

[13] *Jenny Spennert* (1879-1950), suomalainen laulajatar (sopraano), toimi aluksi näyttelijänä Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa sekä varieteelaulajana Helsingissä, Pariisissa ja Pietarissa. Opiskeli laulua Pariisissa, Saksassa ja Lontoossa ja piti ensikonsertin Helsingissä 1907. Vuosina 1910-1911 lauloi Monte Carlon oopperassa ja 1911 Pariisin Suuressa oopperassa. Konserttisarja Suomessa 1911-1912. Luopui tarjotusta sopimuksesta Metropolitaniin. Piti pitkän tauon jälkeen muutamia laulelmakonsertteja Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa 1940-luvun lopulla (OIMTSK 5/314 (K. Virtamo), Hällström 1958: 403-409, Osborne 1984: 429).

[14] *Lilly Kajanus-Blenner* (1885-1963), suomalainen harpputaiteilija, Robert Kajanuksen tytär toisesta avioliitosta. Harjoitti harpunsoiton opintojaan Pariisin konservatoriossa 1904-1905 ja Pietarin konservatoriossa 1907-1911. Vuodesta 1911 konsertoi Suomessa ja ulkomailla yksin ja vuodesta 1930 perustamansa harppukvartetin kanssa. Helsingin kaupunginorkesterin sooloharpistina 1919-1920 ja 1922-1925 ja toimi opettajana Sibelius-Akatemiassa 1918-1956. Lilly Kajanuksen sisar Aino Kajanus-Mangström (1888-1951) oli myös harpputaiteilija. Aino Kajanuksesta tuli ulkomaisten opintojen jälkeen Robert Kajanuksen orkesterin pitkäaikainen sooloharpisti. Aino Kajanus muistetaan myös avioliitostaan runoilija Eino Leinon kanssa 1913-1915 (OIMTSK 3/322-323, E. Marvia, Kajanus-Blenner 1958: 462-469, Vainio 2002: 496).

[15] *Olli Suolahti* (1885-1952), suomalainen laulaja ja kanteleensoittaja, kävi Helsingin kirkkomusiikkiopiston 1909-1912, jo tätä ennen esiintyi kanteleensoittajana ja laulajana Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Hänestä tuli ajallemme harvinainen trubaduuri, jolle aukenivat monet kuningashuoneittenkin ovet. Sävelsi joukon lauluja, joista tunnetuin Tuku, tuku lampaitani. Esittämistapa Pasi Jääskeläiseen verrattuna vähemmän tarttuva, miltei väritön (OIMTSK 5/354 (E. Marvia, Hirn 1997: 124).

[16] Huolellisesti valmistettua juhlakonserttia tulivat viipurilaisen yleisön lisäksi kuulemaan monet kuoron ystävät läheltä ja kaukaa. Juhlinta onnistuneine konsertteineen ylitti odotukset samalla lujittaen aiemmin solmittuja ystävyyden siteitä. Kuorolla oli varakas ja arvovaltainen kannattajajäsenistö, jonka kanssa laulukunnalla oli tapana juhlia. Kuoron lämminhenkisten suojelijoiden joukosta voidaan ennen muita mainita tehtailija A. V. Berg sekä kauppaneuvokset Juho Lallukka ja Wilhelm Burjam. Heillä oli ajoittain tapana ilmestyä kuoron harjoituksiin ja osallistua mesenaatteina illanistujaisiin (Leinonen 1997: 20).

Ilmari Weneskosken lahjakonsertista huhtikuussa 1912 muodostui Wiipuri-lehden arvostelijan mukaan harvinainen juhlahetki Viipurin musikaaliselle yleisölle. "Heti konsertin alkaessa osoitti yleisö, jota oli teatteri aivan ääriään myöten täynnä, hra Weneskoskelle vilkkaasti suosiotaan" (W 3.4.1912). Beethovenin Sinfonian nro 3 Es (Eroica) jälkeen osoitti yleisö valtavaa suosiota ja kapellimestari sai orkesterin jäseniltä suuren laakeriseppeleen sekä yleisöltä kauniin kukkavihon. Väliajan jälkeen oli vuorossa Epilogi Erkki Melartinin oopperasta Aino, jonka esitti Aino Ackté ja esitys "nosti taiteellisen juhlatunnelman korkeimmilleen". Lavalle astuttuaan sai Ackté yleisön myrskyisät suosionosoitukset, jotka esityksen jälkeen eivät tauonneet, ennen kuin hän oli laulanut 'yli ohjelman' neljä laulua Karl Höckertin säestäessä pianolla. Päätösnumerona oli Beethovenin Leonore -alkusoitto, jonka "orkesteri niinikään taidolla esitti. Hra Weneskosken johto on nerokasta ja hän hallitsee orkesterinsa täydellisesti". Kapellimestari sai useita kukkavihkoja suosionosoituksista puhumattakaan. "Täysi syy olikin yleisöllä osoittaa tyytyväisyyttään ja kiitollisuuttaan, sillä harvoin on täällä tarjona sellaista taidenautintoa kuin tässä konsertissa". Lopuksi arvostelija totesi, että teatteri osoittautui aivan liian pieneksi, sillä pääsyliput olivat loppuneet jo edellisenä päivänä.

Sopimuksen mukaan kapellimestarin tehtäviin kuului *orkesterikoulun johto*. Weneskoski opetti siellä musiikin teoriaa ja johti oppilasorkesteria. Tarvittaessa Weneskoski opetti myös viulunsoittoa, olihan viulu hänen pääsoittimensa. Karjala-lehdessä oli syyskuun lopussa kirjoitus orkesterikoulun tarpeellisuudesta. "Siinä opetusta nauttinut runsas oppilasmäärä on parhaana todisteena siitä, että se todellakin on vastannut tarvetta. Työn tuloksia on yleisöllä ollut tilaisuus vuotuisissa julkisissa näytteissä seurata ja niissä läsnä olleitten suuri lukumäärä todistaa puolestaan, että sen suosio tätä oppilaitosta kohtaan on ollut pysyväinen – kaikesta päättäen on se oivaltanut oppilaitoksen tärkeyden" (K 24.9.1911). Ilmari Weneskosken aikana orkesterikoulu ja orkesterin harjoitukset pidettiin Raittiustalolla. Weneskoski oli erittäin tyytyväinen orkesterikoulun toimintaan, koska sieltä saatiin orkesteriin kuusi pitemmälle edistynyttä soittajaa.

Viulunsoittoa orkesterikoulussa opettivat orkesterin viulistit Ernst Schulze, Gustav Thieme sekä herrat Appel ja Röder. Sellonsoittoa opetti orkesterin soolosellisti Boris Stepinsky, huilua Karl Schwarz, klarinetin soittoa hra Steppat ja trumpettia Kalle Järvi. Kauden 1911-1912 'oppilasiltama' oli 16.4.1912. Aluksi oppilasorkesteri soitti Halvorsenin Pajarien tulo -marssin ja ennen väliaikaa Borodinin köörin oopperasta Ruhtinas Igor. Väliajan jälkeen oli vuorossa Bolzonin Menuetti jouhiorkesterille. Sooloesityksissä kiinnittyi huomio nuoreen 8-vuotiaaseen Onni Suhoseen, joka soitti Schröderin Kasakka-laulun. Suhosen opettajana oli Ilmari Weneskoski. Muista viulusolisteista mainittakoon Juho Vänskä, Väinö Joensuu ja Antti Kymäläinen.

Musiikinystävien toimintakertomuksessa todettiin, että orkesterikoulussa oli syksyllä 1911 oppilaita 52. Viulunsoitossa oli 24 oppilasta, sellossa kolme, kontrabassossa kaksi ja huilussa yksi. Klarinettia opiskeli kaksi, käyrätorvea ja fagottia kolme. Trumpettia ja oboeta opiskeli yksi oppilas. Orkesterikoulun ja Lukkari-urkurikoulun oppilailla oli vapaa pääsy kansankonsertteihin ja joihinkin helppotajuisiin. Vuosikertomus totesi, että "keväällä annettu oppilasnäyte osoitti, että oppilaat olivat harrastaneet opintojaan huomattavalla menestyksellä". Opinnoissaan pitemmälle ehtineet saivat alkavalla kaudella mahdollisuuden soittaa sinfoniaorkesterissa (K 1.10.1912).

8.2.3. Orkesterin tulevaisuus ja palkankorotusvaatimukset

Karjala-lehdessä oli maaliskuussa 1912 nimimerkki D-duurin haastattelu "Ilmari Weneskosken pakeilla". Aluksi keskusteltiin Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin tulevaisuudesta. Haastattelija oli kuullut, että orkesterin jäsenet olivat tehneet palkankorotusvaatimuksia. "Tästä syystä saattaa syntyä ristiriita, joka voi panna orkesterimme olemassaolon vaaranalaiseksi" (K 31.3.1912). Haastattelussa todettiin, että yhdistyksen talous oli heikko ja velka lisääntynyt 5 500 markalla. Orkesterilaiset olivat vaatineet palkkansa nostettavaksi tulevaksi soittokaudeksi 220 markasta 250

markkaan. Korotukset olisivat lisänneet kustannuksia lähes 5 000 mk vuodessa. Weneskoski totesi, että olisi suotavaa korottaa palkkoja ainakin osittain, koska kustannukset olivat lisääntyneet. Mutta mistä rahat? Musiikinystävien johtokunta oli pyytänyt jäsenistönsä koolle keskustelemaan orkesterin tulevaisuudesta. Orkesterilaiset olivat olleet vaatimuksissaan niin tiukkoja, että jos niihin ei suostuttaisi, ei seuraavalla kaudella 1912-1913 olisi lainkaan orkesteria. "Yksi mahdollisuus olisi pienentää orkesteria, mutta sekään ei tuntuisi järkevältä, sillä siitä olisi seurauksena yleisön välinpitämättömyys ja lipputulojen vähennys. Jäljelle jää asianharrastajien uhraus, joka toivottavasti voi asian pelastaa" (K 31.3.1912). Musiikinystävien kokous oli 3.4.1912. Keskustelussa kannatettiin palkkojen korotusta ja samalla painotettiin, että orkesterin kokoa ei saisi pienentää. Ehdotettiin myös kannattajajäsenmäärän lisäämistä. Lisäksi valittiin toimikunta, joka yhdistyksen johtokunnan kanssa tekisi eri ehdotuksia.

Viipurin Musiikin Ystävien kokouksessa 17.4.1912 esitettiin toimikunnan ehdotukset. Toimikunta esitti soittajille 20 markan palkankorotusta kuukausipalkkoihin, mutta soittajat olivat vaatineet 30 mk, eivätkä olleet suostuneet tarjoukseen. Jos korotuksia ei tulisi, orkesterilaiset hakeutuisivat muualle. Jos orkesterin kokoa vähennettäisiin kolmella menot pysyisivät ennallaan. Ehdotusta ei kuitenkaan kannatettu. Kokouksen yleinen mielipide oli sellainen, että jos lukumäärää vähennetään, lakkautetaan koko orkesteri. Lopuksi todettiin, että ainoa keino on vedota kaupungin valtuustoon, että se myöntäisi käyttövaroistaan 4 000 mk. Rahatoimikamari puolsi anomusta ja valtuusto myönsi rahat kokouksessaan 19.4.1912.

Viipurin Musiikin Ystävien vuosikokouksessa 30.9.1912 käsiteltiin Weneskosken ensimmäisen soitantokauden 1911-1912 toimintakertomus ja hyväksyttiin tilinpäätös. Valtionapu oli 3 000 mk, kaupungin avustus 27 000 mk ja jäsenmaksuista tuli 1 235 mk. Kansankonsertit tuottivat edelleen hyvin, nyt niistä tuli 3 695 mk, kun taas sinfoniakonserteista vain 486 mk ja helppotajuisista 990 mk. Teatterisoitot olivat jälleen hyvin tuottavat, 7 705 mk ja tilapäisistä esityksistäkin tuli 1 051 mk. Tappiota kertyi kuitenkin peräti 6 793 mk. Kaudella 1911-1912 oli 7 sinfoniakonserttia, 5 kansansinfoniakonserttia, 21 helppotajuista ja 26 kansankonserttia sekä yksi lahjakonsertti kapellimestari Weneskosken hyväksi. Maaliskuussa 1912 orkesteri teki konserttikiertueen Hämeenlinnaan, Tampereelle ja Lahteen (K 1.10.1912).

Venäjän pääministeri P. A. Stolypinin aikana Suomen kenraalikuvernöörinä toimi kenraaliluutnantti *Frans Albert Seyn*, ensin kenraalikuvernöörin apulaisena ja vuodesta 1909 kenraalikuvernöörinä. Seyn oli tunnollinen venäläistämispolitiikan ajaja, joka pyrki kaikin keinoin hävittämään Suomen autonomisen aseman. Kenraalikuvernööri Seyn oli kiihkeä panslavisti, joka noudatti kaikissa toimissaan johdonmukaisesti Bobrikovilta omaksumaansa suomalaisuuden sortolinjaa, jopa pyrki sitä entisestään kiristämään. Hänen ideansa oli *lakkauttaa kaikki maamme kulttuurimäärärahat vuodesta 1912.* Sellainen päätös toteutuessaan olisi tiennyt myös kaiken orkesteritoiminnan lakkaamista koko maassa ja katastrofia erityisesti Robert Kajanuksen vuonna 1882 perustamalle Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterille, Suomen ainoalle ammattiorkesterille. Maamme lehdistössä ihmeteltiin, miksi juuri kulttuuritoiminta haluttiin lakkauttaa, vaikka varsinkin musiikin alalla Helsingin, Viipurin ja Pietarin kulttuurisuhteet olivat sortokausista huolimatta tiiviit. Robert Kajanus päätti lähteä salaiselle matkalle Pietariin. Hän teki matkansa omin päin ja oli valmis panemaan oman arvovaltansa ja menestymisensä vaakalaudalle, jos se oli tarpeen. Tapaus herätti aikanaan suurta huomiota, laajoissa kansalaispiireissä suorastaan paheksuntaa, mikä sittemmin johti pari vuotta kestäneeseen Helsingin orkesterisotaan. Viipurissa kaupunki pyrki mahdollisuuksiensa mukaan korvaamaan valtion määrärahan puutteen. Helsingin orkesterisotaa seurattiin Viipurissa ihmetellen. Tosin toinen osapuoli, Helsingin Sinfoniaorkesteri vieraili Viipurissa pari kertaa matkallaan Pietariin johtajanaan Georg Schnéevoigt.

Toisen sortokauden paineessa kaikki politiikalta vähänkin haiskahtavat toimet, jotka suuntautuivat Pietariin päin, nähtiin kovin mustavalkoisena. Vuosisadan vaihteessa syntyi poliittinen luottamuspula Venäjän hallituksen ja Suomen poliittisesti johtavan yhteiskuntakerroksen välille. Tämä aiheutti suurta rauhattomuutta, väittelyitä ja kiihotusta sekä poliittisia draamoja ja

tragedioita, mutta vaikutti vain vähän jokapäiväiseen elämään. Tiukentunut sensuuri, venäjän opetuksen lisääminen kouluissa, maastakarkoitukset ja vastaavat toimenpiteet eivät estäneet normaalin talous- ja kulttuurielämän kehitystä, ja teollisuuteen ja rakennustoimintaan tehdyt sijoitukset puhuivat tulevaisuuden uskon puolesta.

8.3. Weneskoski jatkoi Melartinin ohjelmistopolitiikkaa

Ilmari Weneskoski saapui Viipuriin syksyllä 1912 jo hyvissä ajoin ennen soitantokauden 1912-1913 alkua. Nimimerkki Timo haastatteli Karjala-lehdessä Weneskoskea syyskuun alussa. Haastattelun aluksi Weneskoski mainitsi, että työn aloittaminen on nyt paljon helpompaa kuin vuosi sitten, kun tuntee oloja ja ihmisiä. "Viime vuonna oli toista, kun aivan muukalaisena saavuin" (K 8.9.1912). Weneskosken mukaan musiikkielämä olisi saatava mahdollisimman vilkkaaksi, jotta innostus musiikkiin saataisiin yhä kasvamaan, sillä "kilpailu on nykyään suuri ja huveja jos jonkinlaisia on yllin kyllin". Weneskoski kertoi sitten orkesterinsa kokoonpanosta ja ohjelmasuunnitelmastaan. Orkesteri tulisi olemaan miesluvultaan hieman suurempi kuin edellisellä kaudella, vaikkakin palkkaa nauttivien luku jäisi entiselleen. Kaudella 1912-1913 olisi viisi valiosinfoniakonserttia, joihin oli kiinnitetty ensiluokkaisia, "maailman maineen saavuttaneita solisteja". Sinfoniakonsertit annettaisiin nyt Viipurin Teatterissa. Laulusolisteista Weneskoski mainitsi nimet Ilona Durigo Wienin Valtionopperasta ja Anna Schabbel-Dober Dresdenin Hovi-oopperasta. Viulusolisteista Weneskoski mainitsi Arrigo Seraton, joka toimi Berliinin Kuninkaallisen Konservatorion professorina. Pianisteista oli kiinnitetty jälleen Alice Ripper. Torstain ja tiistain tilauskonsertteihin olivat ilmoittautuneet mm. Sulo Hurstinen, laulajista Erna Gräsbeck, Adolf Niska ja mahdollisesti Wäinö Sola ja pianisteista Eino Lindholm ja Kosti Vehanen.

Uusista teoksista Weneskoski mainitsi *Berliozin Fantastisen sinfonian*. Alkavalla kaudella esitettäisiin mm. Mozartin, Beethovenin ja Sibeliuksen sinfonioita. Oopperahankkeista Weneskoski ei halunnut vielä lähemmin puhua, koska lopullista päätöstä ei ollut tehty. Haastattelun lopuksi Weneskoski toivoi, että viipurilainen yleisö puolestaan tulisi nauttimaan alkavan kauden tarjonnasta. "Yleisön kannatuksestahan lopullisesti riippuu, voidaanko edellämainittu runsas ohjelmisto toteuttaa koko laajuudessaan" (K 8.9.1912).

Ensimmäisen helppotajuisen ja ensimmäisen kansankonsertin ohjelma oli kotimaista. Karjala-lehden uusi musiikkitoimittaja Lauri Ikonen[17] (nimimerkki –ri I) kirjoitti Karjala-lehdessä pitkän kirjoituksen eri konserteista, joita Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri tarjoaisi alkavalla soitantokaudella. Kansankonsertit ovat taloudellisesti kannattavia, vaikka niissä on pääsymaksut alhaisia. Ikosen mukaan Weneskoski on jatkanut Melartinin aloittamaa ohjelmapolitiikkaa, jossa on pyritty kehittämään kaupunkilaisten musiikillista makua. "Avata korvaa kuulemaan sävelten jalossa taiteessa muutakin kuin sitä, mikä puhtaasti hermoja hivelee, opettaa heitä erottamaan erilaisia historiallisia tyylejä, erilaisia kansalaisuuden värittämiä vivahduksia, herättää heissä ymmärrystä niihin sielullisiin prosesseihin, joiden tulos jok´ainoa tahti on" (K 19.10.1912).

Ensimmäisessä tilaus-sinfoniakonsertissa esitettiin *Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e* ja Ilona Durigo lauloi aarian Mozartin oopperasta Titus. Lauri Ikonen oli tyytymätön konsertin pitopaikkaan,

[17] *Lauri Ikonen* (1888-1966), suomalainen säveltäjä, opiskeli pianonsoittoa ja sävellystä Helsingin musiikkiopistossa ja orkesterikoulussa 1906-1910, fil. kand. Helsingin yo:ssa 1910, opiskeli sävellystä Berliinissä 1910-1914 (Juon) ja Pariisissa. Sävellyskonsertti Helsingissä 1914. Ikonen toimi musiikkiopiston opettajana, sanomalehtimiehenä ja arvostelijana Viipurissa 1912-1918 ja myöhemmin Helsingissä. Helsingin konservatorion opettajana 1920-1926, Suomen Musiikkilehden päätoimittajana 1923-1929 ja Suomen Säveltaiteilijain Liiton sihteerinä 1924-1931. Teoston perustaja ja ensimmäinen toimistonjohtaja 1928-1930. Säveltäjänä lyyrikko, suomalaisen kansallisromanttisen suuntauksen edustaja. Pysyvimmän sijan ovat saavuttaneet raikkaan melodiset yksinlaulut. Ikosen sisar oli Viipurissakin esiintynyt laulajatar Hertta Ikonen, sittemmin Weissman (OIMTSK 3/110 (A-L Koskimies), Ikonen 1966: 64-69, Salmenhaara 1994: 122-126).

Viipurin teatteriin, joka akustisessa suhteessa ei vastannut kohtuullisiakaan vaatimuksia. Konsertti "antaa kuitenkin rohkeutta ennustamaan, että soittokaudeksi suunnitellut viisi valiokonserttia tulevat olemaan oikeita musikaalisia juhlahetkiä niin orkesteriin kuin solisteihin nähden" (K 31.10.1912).

Toinen sinfoniakonsertti, valio-sinfoniakonsertti[18] oli marraskuussa. Konsertin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 5 Es* ja illan solisti Agnes Rozgonyi soitti d´Ambrosion Viulukonserton h. Konsertissa oli kuulijoita hyvin vähän ja Karjala-lehti valitteli viipurilaisten taideharrastusten puutteesta. "Myös taidemaku paljastuu aikoina, jolloin sattuu pari n.k. huvitilaisuutta lähekkäin. Olisi sitä tiistainkin ohjelmaa sopinut kuunnella noin aikansa kuluksi, ellei edellisenä iltana olisi väsyttänyt silmiään" (K 21.11.1912). Syynä oli ilmeisesti Esplanadi-paviljongissa pidetty laulelma-ilta, jossa esiintyi oopperalaulajatar Judith Ericksson säestäjänään Cassaun solistiorkesteri!

Berliozin Fantastinen sinfonia oli kolmannen tilaus-sinfoniakonsertin päänumerona. Alice Ripper soitti Griegin Pianokonserton a. Toivo Saarenpää oli palannut Berliinin opintomatkaltaan ja jatkoi arvostelujaan Karjala-lehdessä. "Sanottakoon jo heti alussa, että viime tiistain 3:s valiosinfoniakonsertti oli arvokkain ja onnistunein kaikista tämän soittokauden konserteista niin hyvin ohjelman valintaan kuin esitykseenkin nähden" (K 30.1.1913). Berliozin Fantastisen sinfonian esityksessä onnistuttiin "käytettävinä oleviin voimiin nähden yli kaikkien odotusten ja toiveiden ja on tämä konsertti merkittävä suurimpien voittojen joukkoon, mitä Viipurin orkesteri on milloinkaan saavuttanut". Kapellimestari Weneskoski esiintyi "itsetietoisena taiteilijana, halliten sekä orkesterin että esittämänsä teoksen suorastaan hämmästyttävällä varmuudella ja taitavuudella. – Hra Weneskoskella on kaikesta päättäen luontainen johtaja kyky ja on hän jo nyt sillä kehitysasteella, että hän hyvällä syyllä voisi tehdä itsensä tunnetuksi muuallakin, suuremmissa musiikkikeskuksissa kuin Viipurissa." Saarenpää kiinnitti huomiota vielä Griegin pianokonserton erinomaiseen säestysosuuteen. "Säestyksen johtaminen on siksi vaikeata, että siinä helposti vanhat kokeneet johtajatkin tekevät erehdyksiä" (K 30.1.1912).

Brahmsin Sinfonian nro 3 F oli neljännen Tilaus-sinfoniakonsertin päänumerona. Arrigo Serato soitti Beethovenin Viulukonserton D. Orkesteri esitti Brahmsin sinfonian "ansiokkaalla antaumuksella, joskaan ei kaikin paikoin aivan kypsästi" (K 27.2.1913). Viides sinfoniakonsertti oli 18.3.1913. Orkesterin päänumerona oli *Kalinnikovin Sinfonia nro 1 g.* Evelyn Starr soitti Glazunovin Viulukonserton. Konsertissa oli vain kourallinen yleisöä, 30-40 henkeä! "Tällainen välinpitämättömyys on anteeksi antamatonta ja se on uusi surullinen todistus kaupunkimme yleisön välinpitämättömyydestä, kun on kyseessä vähänkin vakavampi taidenautinto" (K 19.3.1913). Maaliskuun lopussa oli vielä ylimääräinen sinfoniakonsertti, jossa esitettiin Kalinnikovin Sinfonia uudestaan ja Erna Gräsbeck lauloi Elisabethin aarian Wagnerin oopperasta Tannhäuser ja muutaman yksinlaulun pianon säestyksellä.

Ilmari Weneskosken *lahjakonsertti oli huhtikuussa 1913* "rva Aino Acktén suosiollisella avustuksella". Ohjelmassa oli mm. Mozartin Sinfonia nro 41C (Jupiter), Tshaikovskin Andante cantabile e-molli sinfoniasta ja sopraanoaaria Wagnerin oopperasta Tannhäuser. Lisäksi Aino Ackté lauloi pianon säestyksellä Sibeliuksen Höstqväll ja Herzog Magnus. Sali oli täynnä innostunutta yleisöä ja konsertista "muodostui soittokauden huomattavin musiikki-ilta niin ohjelmansa täyspainoisuuden kuin korean taiteellisen saavutuksen vuoksi" (K 19.4.1913).

Kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien solisteista mainittakoon Olli Suolahti, konserttimestari Ernst Schulze, orkesterin ensiviulisti R. Burgin, soolosellisti Henry Siemann ja soolohuilisti Karl Schwarz. Laulusolisteina olivat Alma Auer-Ahlman, Ester Barrot, Friedl Hollstein, Astrid Granholm, Bruno Jorma,[19] Aili Sorvali, Agda Högström, Erna Gräsbeck ja

---

[18] Tilaus- ja valiosinfoniakonsertin ero näkyy lippujen hinnoissa, edellinen maksoi 3,5 mk ja jälkimmäinen 1 mk.

[19] *Bruno Jorma* (1882-1956), ent. Jäderholm, suomalainen näyttelijä ja oopperalaulaja (barytoni), opiskeli näyttämötaidetta 1906-1908 ja laulua Sternin konservatoriossa ja Berliinissä 1909-1910. Toimittuaan eri puhenäyttämöillä 1904-1919 hän oli 1919-1946 kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan. Näyttelijänä hän oli omiaan erilaisiin sivu- ja luonnerooleihin. Toimi lukuisissa taiteilijajärjestöjen luottamustoimissa sekä vuodesta 1933 Lallukan

lahjakonsertissa 8.4.1913 laulanut Aino Ackté. Pianisteista mainittakoon Alice Ripperin lisäksi Reiner Breitenstein ja Ilmari Hannikainen,[20] joka soitti pianosoolojen lisäksi orkesterin kanssa Weberin Konserttikappaleen. Helppotajuisessa konsertissa helmikuussa ja kansankonsertissa maaliskuussa säveltäjä ja musiikkiarvostelija Lauri Ikonen johti omia sävellyksiään. Wiborgs Sångarbröder johtajanaan Allan Schulman avusti Runebergin-päivän juhlakonsertissa 5.2.1913.

Sinfoniakonserteissa ja kansansinfoniakonserteissa olivat solisteina viulutaiteilijat Ilse Veda Duttlinger, Marquerite Berson ja Heikki Kansanen.[21] Helppotajuisia kansansinfoniakonsertteja oli kuusi. Ensimmäisessä konsertissa Ilse Veda Duttlinger soitti Dalcroven Viulukonserton nro 1 c, toisessa esitettiin Sibeliuksen Lemminkäisen paluu ja Mozartin Sinfonia g. Kolmannessa konsertissa Agnes Rozgonyi soitti Bruchin Viulukonserton g. Neljännessä orkesteri soitti Sibeliuksen Sinfonian nro 2 D ja Marquerite Bergson soitti Tshaikovskin Viulukonserton D. Viides konsertti oli tammikuussa 1913, jossa Heikki Kansanen soitti Mozartin Viulukonserton Es. Kauden viimeinen konsertti oli helmikuussa. Orkesteri soitti Berliozin Fantastisen sinfonian. Kotimaisista säveltäjistä Jean Sibelius oli ensimmäisellä sijalla. Kansankonsertit päättyivät edelleenkin Porilaisten marssiin tai Maamme-lauluun. Kaudella 1912-1913 oli 23 helppotajuista konserttia, 29 kansankonserttia, kuusi tilaussinfoniakonserttia ja kuusi helppotajuista kansansinfoniakonserttia.

8.3.1. Sinfoniaorkesterin ja torvisoittokunnan yhdistämisajatus

Maaliskuussa 1913 Ilmari Weneskoski kirjoitti Karjala-lehteen laajan artikkelin "Taiteen puolesta – yksikö vai kaksi?" (K 2.3.1913). Weneskoski mainitsi aluksi Viipurin molemmat soittokunnat, Viipurin torvisoittokunnan ja Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin. Weneskoski totesi, että kumpikaan ei tule toimeen ilman yhteiskunnan tukea, koska molemmilla yleisön kannatusjäsenistö on varsin pieni. Kumpikaan soittokunta ei vastaa Weneskosken mukaan ajan vaatimuksia. "Torvisoittokunta on kieltämättä nykyään jo vanhentunut ja yksipuolinen, jos onkin henkilöitä, jotka siitä pitävät. Toinen orkesteri täällä taasen on liian pieni ja siten heikko voidakseen taiteellisilla pyrkimyksillään tyydyttää kehittyneempää yleisöä". Weneskoski totesi, että on johdossa kuka tahansa, tämän epäkohdan auttamiseksi ei saada "pysyväistä tyydytystä". Tämän jälkeen Weneskoski teki radikaalin ehdotuksen: yhdistetään Viipurin molemmat soittokunnat. Näin voitaisiin saada 36-40 miehinen sinfoniaorkesteri ja sitä voitaisiin pitää yllä koko vuoden samalla määrärahalla kuin tähänkin asti molemmat erikseen. Kun sinfoniaorkesteri syksyllä aloittaa, torvisoittokunta supistetaan mahdollisimman pieneksi ja taasen keväällä, kun sinfoniaorkesteri

---

taiteilijakodin isännöitsijänä. Suomensi myös näytelmiä ja novelleja (OIMTSK 3/282 (Jaana Venkula), Osborne 1984: 217, Seppälä 2002: 155-157).

[20] *Ilmari Hannikainen* (1892-1955), suomalainen pianotaiteilija ja säveltäjä, P. J. Hannikaisen poika. Harvinaisen varhaiskypsä, musikaalinen lapsuudenkoti antoi voimakkaita herätteitä ja sai isänsä johdolla pätevän peruskoulutuksen. 7-vuotiaana esiintyi ensimmäisen kerran opettajansa Bertha Relanderin oppilasnäytteissä ja monet hänen koulupoikana äidille säveltämänsä laulut (Rauha, Äidin silmät) ovat jääneet laulajiemme kantaohjelmistoon. Tultuaan ylioppilaaksi 1911 opiskeli Helsingin yo:ssa musiikkitiedettä ja estetiikkaa sekä Helsingin musiikkiopistossa 1911-1913 sävellystä (E.Melartin) ja pianonsoittoa (Elli Rängman-Björling). Jatkoi opintojaan 1913-1914 Wienissä ja Pariisissa (Cortot) sekä Pietarissa 1916-1917 (Siloti-piano ja Glazunov-sävellys). Toimi Helsingin musiikkiopiston pianonsoiton opettajana ja myöhemmin Sibelius-Akatemian professorina 1939-1955. Ensikonsertti Helsingissä 1914. Konsertoi ahkerasti ympäri Eurooppaa. Veljiensä Taunon (sello) ja Arvon (viulu) kanssa muodosti Trio Hannikaisen. Taiteilijana hienostunut lyyrikko. Hänen piano-oppilainaan olivat mm. Kerttu Bernhard, Erik Tawaststjerna, Joonas Kokkonen, Enzio Forsblom, Linnea Hovio-Korpinen, Tapani Valsta ja Timo Mäkinen (OIMTSK 2/511 (E. Marvia), Aaltoila 1958: 550-563, Kuusisto 1965: 233-238, Ranta-Mäkinen 1966: 145-156, Salmenhaara 1994: 93-96, Huttunen 2002: 408-409).

[21] *Heikki Kansanen* (1887-1932), suomalainen viulutaiteilija, opiskeli estetiikkaa ja taidehistoriaa Helsingin yo:ssa ja viulunsoittoa Helsingin Filharmonisen seuran orkesterikoulussa 1906-1909 ja senjälkeen Pietarissa Leopold Auerin johdolla. Toimi viulunsoittajana Helsingin ja Viipurin orkesterissa (konserttimestarina 1916-1917) sekä opettajana Helsingin konservatoriossa 1918-1932. Julkaisi 1921 Viulutekniikan ohjeita Auerin koulun mukaan (Garam 1985: 225-227).

lopettaa kautensa vappukonserttiin, herää toinen "mieslukuisana eloon". Yhdistetty orkesteri voisi Weneskosken mukaan vastata sekä "konsertti- että torvimusiikin tehtävistä". Johtajiksi voitaisiin saada kaksi, jopa kolme. Suuremmissa konserteissa olisivat kaikki soittajat, teatteri-illoissa puolet orkesterista ja samanaikaisesti 'iltamissa' olisi toinen puoli. Osa soittajista voisi tehdä konserttimatkoja jopa lähiseudulle. Näin ollen orkesteri voisi antaa Weneskosken mukaan samanaikaisesti jopa kaksikin konserttia. "Vähäpätöisiin tanssitilaisuuksiin löytyy kaupungista tarpeeksi yksityisiä, hyviäkin soittokuntia". Tällä tavalla toimisi orkesteri talvella, kesällä taasen orkesteri konsertoisi ulkoilmatilaisuuksissa Torkkelin puistossa ja muuallakin.

Ulkomaiset suuret sinfoniaorkesterit muuttivat kesäksi kylpylöihin ja esiintyivät siellä päivittäin ulkoilmapaviljongeissa. "Ei mikään häpeä konserttiorkesterille esiintyä uudessa muodossaan ulkona oman kaupungin kauniissa puistoissa, missä kesän aikana liikkuu paljon ulkomaalaisia, joitten välityksellä maamme korkea musikaalinen taso saisi vieläkin kauniimman kaiun maamme rajojen ulkopuolella". Weneskosken mukaan Viipuriin voisi muodostua pysyväinen ja hyvin harjoitettu konserttiorkesteri "nykyään kahden kituvan ja epätäydellisen orkesterin tilalle". Tämä uusi toimenpide "yhdistäisi yleisön ja herättäisi uutta intoa". Lopuksi Weneskoski perusteli ehdotustaan sillä, että "elämä on kallis juuri nyt, ei itsemme vuoksi, vaan jälkeläisten, jotka tulevat meitä ankarasti arvostelemaan siitä, kuinka olemme sen purren peräsintä hoitaneet, joka kulkee nyt niin myrskyisellä ja vaarallisella ulapalla. Meidän on taiteelle raivattava jalompaa minäämme, jotta terve, henkinen joustavuutemme ei murtuisi. Siis: yhdistää eikä hajottaa" (K 2.3.1913).

Sanomalehti Karjalan toimitus oli laittanut Ilmari Weneskosken kirjoituksen alkuun oman kommenttinsa, jossa se totesi, että lehti ei ole tullut vakuuttuneeksi Weneskosken ehdotuksesta ja sen tarpeellisuudesta. Toimitus ei kuitenkaan ole tahtonut kieltää siltä tilaa lehdessä, vaan jättää sen sellaisenaan muiden musiikkimiesten ja asianharrastajien harkintaan. Karjala-lehdessä ei ollut kevään mittaan asiasta ainuttakaan kirjoitusta, ei puolesta eikä vastaan. Ilmari Weneskoski ja Aleksei Apostol olivat keskustelleet Robert Kajanuksen Filharmonisen Seuran orkesterin ja A. Apostolin torvisoittokunnan yhdistämisestä. Uuden Suomettaren musiikkiarvostelija Evert Katila ei kannattanut orkestereiden yhdistämistä. "Tämä on asiantuntemattomuutta todistava ehdotus ja mahdoton toteuttaa. Torvisoittokunnasta ei voisi Filharmonisen Seuran orkesteriin tulla kuin pari puhaltajaa, sillä kumpikin on eri tasolla" (US 19.1.1912).

8.3.2. Helsingin Sinfoniaorkesterin vierailu tammikuussa 1913

Kauden 1912-1913 konserttitarjonnan ehdoton huippu oli Helsingin Sinfoniaorkesterin vierailu tammikuussa 1913 johtajanaan Georg Schnéevoigt. Orkesteri konsertoi Kansakoulun salissa konserttimatkallaan Venäjälle. Orkesterissa oli 65 soittajaa. Ohjelmassa oli Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e sekä Tshaikovskin ja Wagnerin ooppera-alkusoittoja. Karjala-lehden mukaan "kuulijat innostuivat jo pelkästään näkemästään" (K 28.1.1913). Maaliskuussa oli Viipurin Musiikin Ystävien sinfoniakonsertti, jonka johtajana oli Georg Schnéevoigt ja pianosolistina oli Sigrid Schnéevoigt. Ohjelmassa oli mm. Saint-Saënsin Pianokonsertto ja Tshaikovskin Pianokonsertto b.

Muusta kauden konserttitoiminnasta mainittakoon laulajatar Ina von Pfalerin syyskuinen konsertti Raatihuoneella pianistinaan Rainer Breitenstein. Syyskuun lopulla oli ensimmäistä kertaa Viipurissa Ernst Bartholdin phonola[22]-konsertti. Etukäteismainoksissa kerrottiin, että esitettävät numerot ovat etevien pianistien esittämiä, "niin että konsertti kyllä tarjoaa mieltä kiinnittävän illan" (K 25.9.1912). Säveltäjänimistä mainittakoon Beethoven, Chopin, Tshaikovski ja Wagner.

Syyskuun lopussa oli Viipurin torviorkesterin kansankonsertti Kansakoulun salissa johtajanaan Johan Willgren. Syys-lokakuun vaihteessa oli Olli Suolahden kaksi suosittua laulelma- ja kanteleiltaa. Lokakuussa konsertoivat laulaja Adolf Niska, Maikki Järnefelt pianistinaan Selim Palmgren ja

[22] Fonola, sähköisesti tai pneumaattisesti toimiva pianon soittokoneisto; pianonsoittokone (UTSK 6/50).

pianotaiteilija Alfred Merowitsch. Konsertissa oli paitsi pianistin omia sävellyksiä myös Chopinin, Palmgrenin ja Lisztin sävellyksiä. Marraskuussa konsertoivat Wäinö Sola, viipurilainen laulajatar Sofia Roiha ja Bruno Aspelin. Joulukuussa konsertoi laulajatar Margit Ekström pianistinaan Karl Ekman.

Syyskauden 1912 tapaus oli Emil Sivorin perinteinen ja suurta suosiota saavuttanut Suuri Adventtikonsertti Uudessa kirkossa. Konsertti toistettiin viikkoa myöhemmin. Onni Pakarinen soitti mm. Bachin Toccatan, Adagion ja fuugan C. Ohjelmassa oli myös Evert Konttisen yksinlauluja. Konsertissa esiintyivät Sivorin naiskuoro, valiokuoro, poikakuoro ja Väinölän kuoro. Loppunumerona oli 500-hengen juhlakuoron laulama Hoosianna![23]

Maaliskuussa konsertoi myös lehtimainosten mukaan "viuluniekkojen kuningas" Leo Strock yhdessä koloratuurilaulajatar N. V. Greminin avustuksella. Huhtikuussa konsertoi laulajatar Jenny Spennert ja toukokuussa oli VMY:n orkesterilaisten kamarimusiikki- ja solistikonsertti, jossa esiintyivät konserttimestari Ernst Schulze, pianistina orkesterin viulisti Gustav Thieme ja sellisti Henry Siemann. Keväällä 1913 oli perinteellisesti eri kuorojen kevätkonsertteja.

Ensimmäisenä pääsiäispäivänä oli Uudessa kirkossa Emil Sivorin Suuri pääsiäiskonsertti. Konsertissa esiintyivät urkurikoulun valiokuoro, laulusolisteina Evert Konttinen ja Hugo Riikonen. Onni Pakarinen soitti Lisztin Preludin ja fuugan BACH. Samana päivänä ja samaan aikaan oli Pietari-Paavalin kirkossa Theodor Sörensenin pääsiäiskonsertti, jossa avusti VMY:n orkesteri johtajanaan Ilmari Weneskoski. Ohjelmassa oli Alkusoitto ja Pitkäperjantain ihme Wagnerin oopperasta Parsifal, Händelin Urkukonsertto, Sylvi Silanderin ja August Lowénin laulamia yksinlauluja. Pietarin Peter-kirkon urkuri Otto Wissig soitti Regerin Romanzen ja Intermezzon ja loppunumerona oli Sörensenin teos Pitkäperjantai ja pääsiäisaamu (orkesteri ja urut).

Orkesterikoululla oli kaudella 1912-1913 kolme oppilaskonserttia. Ensimmäinen oli joulukuussa 1912 Kansakoulun juhlasalissa. Oppilasorkesteri soitti Gluckin alkusoiton oopperasta Iphigenia in Aulis ja Händelin Largon sekä Roylen Toreador-valssin. Viulunsoiton opettajina olivat Gustav Thieme, Heikki Kansanen ja hra Röder, sellossa Henry Siemann ja trumpetissa Kalle Järvi. Karjala -lehden arvostelussa Lauri Ikonen totesi, että orkesterikoululla oli paikkakunnalla suuri, musikaalisesti kadehdittava merkitys. Ikosen mukaan koulun opetus oli "kaikista otteista päätellen tunnollista työtä" (K 19.12.1912). Keväällä 1913 oli kaksi oppilaskonserttia. Ensimmäisen konsertin päänumerona oli Haydnin Sinfonia nro 6 G. Antti Kymäläinen soitti Riedingin Viulukonserton G ja Mauri Rautio saman säveltäjän Viulukonserton h sekä Elli Ikonen Viottin Viulukonserton G. Viulunsoiton opiskelija Kalle Weneskoski[24] soitti Danclan Air Varién. Toisessa oppilaskonsertissa 30-henkinen oppilasorkesteri soitti Mozartin alkusoiton oopperasta Titus ja Grünfeldin Serenadin. Sooloesityksistä mainittakoon 9-vuotias Sulo Aro,[25] joka soitti Riedingin Pastoralen, ja Viktor Halonen, joka soitti Seitzin Viulukonserton. Karjala-lehden mukaan Sulo Aro soitti kappaleensa aika hyvin. "Muista esiintyjistä on ylimalkaan sanottava, että kappaleet olivat liika ylivoimaisia esiintyjille. Parempi olisi esittää vaatimattomimpia kappaleita, joihin oppilaat pystyisivät" (K 23.4.1913).

[23] Nurmela 1981: 97-103, Pajamo 2002: 67-68.

[24] Kalle Weneskoski oli Ilmari Weneskosken serkku, ammatiltaan kelloseppä. Gerda Weneskosken mukaan Kalle W oli erittäin hyvä prima-vista soittaja (Eero Veneskosken kirje Pentti Kuulalle 8.5.2000).

[25] *Sulo Aro* (1904-1998), suomalainen viulutaiteilija, opiskeli VMY:n orkesterikoulussa 1912-1917 ja Viipurin musiikkiopistossa 1922-1929 (Boris Sirpo), Leipzigin konservatoriossa, Pariisissa ja Berliinissä. Ensikonsertti 11-vuotiaana Helsingissä säestäjänään Oskar Merikanto. VMY:n orkesterin konserttimestarina 1929-1936, jonka jälkeen eri orkesterissa äänenjohtajana ja konserttimestarina (OIMTSK 1/164-165 (R. Pajamo), Garam 1985: 234, Heikinheimo 1995: 479).

8.3.3. Konserttitoimisto Emil Gutmannin tarjous

Saksalainen konserttitoimisto Emil Gutmann tarjoutui Karjala-lehden mukaan helmikuussa 1913 järjestämään Ilmari Weneskoskelle laajan konserttimatkan Saksan huomattavimpiin musiikkikaupunkeihin. "Tarjous on sitäkin mairittelevampi, kun täällä käyneillä kuuluisilla ulkomaalaisilla solisteilla kaiken todennäköisyyden mukaan on suuri ansio sen syntyyn. Hra Weneskosken lahjat ja nyt jo suuri tottumus on huomattu taidemaailmassa paikkakuntamme vaatimattomuudesta huolimatta" (K 25.2.1913). Lehden mukaan Weneskoski päätti ottaa tarjouksen vastaan "mielihyvällä", vaikka yksityiskohtaisesti asiasta ei ollut vielä sovittu. Tarjouksesta ei kuitenkaan tullut mitään, sillä paikallisissa sanomalehdissä ei ollut asiasta myöhemmin mitään mainintoja.

Weneskoski johti Helsingin yliopiston juhlasalissa Filharmonisen Seuran konsertin 14.2.1913. Ohjelmassa oli Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e ja Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e. Tämä oli eräänlainen vaihtokauppa A. Apostolin kanssa, joka vastavuoroisesti johti Viipurissa helppotajuisen konsertin 13.2.1913. Ilmari Weneskoski sai Helsingin konsertistaan varsin suopeat arvostelut. "Hra Weneskoski osoitti omaavansa varsin lupaavia lahjoja, jotka edelleen kehitettyinä voivat tehdä hänestä kelpo orkesterinjohtajan. Ennen kaikkea on huomautettava siitä meillä verrattain harvinaisesta ominaisuudesta, joka epäilemättä on tärkeimpiä, nimittäin kyvystä viedä orkesteri mukanaan. Se näyttää olevan nuoren johtajan vahva puoli" (HS 15.2.1913). Weneskosken johtamistapa oli "ryhdikästä, vilkasta ja tarmokasta, herättämättä kuitenkaan ulkonaisilla eleillä liikaa huomiota". Valitettavasti Weneskoski oli "kovin orjallisesti kiintynyt partituurin lukemiseen ja ainoastaan ani harvoin uskalsi nostaa siitä katsettaan". Loppuarvioinnissa todettiin kuitenkin, että "hra Weneskoski uutteralla työllä voi päästä alallaan hyviin tuloksiin".

8.4. "Vanha ystävämme saapui äskettäin Pariisista"

Sanomalehti Karjalassa oli syyskuun puolivälissä 1913 nimimerkki Timon haastattelu "Alkava musiikkikautemme – Ilmari Weneskosken pakeilla". Nimimerkki Timo aloitti kirjoituksensa hyvin tuttavallisesti mainiten, kuinka Ilmari Weneskoski, "vanha ystävämme, joka piakkoin alkavalla soittokaudella tulee meidän musiikkielämämme johtotähdeksi, saapui saapui äskettäin Pariisista, tuosta taiteilijain pyhästä paikasta" (K 19.9.1913). Weneskoski kertoi alkavasta kaudestaan valitellen, että edellisen kauden valiosinfoniakonsertit tuottivat tappiota, vaikka niissä esiintyikin ensiluokan taiteilijoita. Weneskosken mukaan Viipuri oli niin suuri kaupunki ja sen orkesteri siksi tunnettu, että "hyvää mainetta olisi jatkossakin pidettävä yllä". Seuraavaksi kaudeksi oli suunniteltu viisi tilaussinfoniakonserttia. Ohjelmistosta mainittakoon *Antonin Dvořákin, César Franckin ja Johannes Brahmsin sinfonioita.* Solisteista Weneskoski mainitsi mm. nykyajan kuuluisimman harppuvirtuoosin Luigi Magistretin, viulisti Arrigo Serraton, suomalaisen sellovirtuoosi Lennart von Zweigbergin ja barytoni Herman Brausen Berliinistä. Wienistä oli tulossa viulutaituri Stefi Jung-Geyer. Weneskosken mukaan kaikissa konserteissa tulisi esiintymään tasokkaita solisteja. Sanojensa vakuudeksi Weneskoski esitteli pöydällä olevaa paksua kirjepinkkaa. "Ne ovat ylt´ ympäri saapuneita esiintymishakemuksia" (K 19.9.1913).

Kansansinfoniakonserteissa oli tarkoituksena esittää *kaikki Beethovenin sinfoniat.* Raatihuoneen helppotajuiset tulisivat olemaan "sekä kevytohjelmaisia että vakavammalla ohjelmalla". Uutuutena Weneskoski mainitsi *koululaiskonsertit,* joita järjestettäisiin kokeeksi Kansakoulun juhlasalissa lauantaisin klo 18-19. Weneskoski oli vakuuttunut siitä, että koulunuoriso ja heidän vanhempansa ottaisivat tämän tiedon ilolla vastaan. "Tarjoutuuhan tässä koulunuorisolle erityinen tilaisuus musikaaliseen kehittymiseen ja nautintoon. Lauantai-ilta on koulunuorisolla vapaa ja se käyttäisi sen muutenkin kävelyyn ja elävissä kuvissa käymiseen"(K 19.9.1913).

Weneskoski kertoi sen jälkeen orkesterissa tapahtuvista muutoksista, joita oli aika paljon, ensimmäisen viulun soittajista entisiä oli vain Gustav Thieme, toisen viulun soittajista ei kukaan. Konserttimestariksi oli tulossa nuori Kievin orkesterin jäsen Goldfeld. Tulo oli kuitenkin vielä hieman epävarmaa. Lopuksi Weneskoski esitti hartaan toiveensa siitä, että yleisö kävisi runsaasti konserteissa. "Mitä runsaamman kannatuksen saamme, sen paremmin voimme tyydyttää yleisön musikaalisia vaatimuksia" (K 19.9.1913).

Lokakuun alussa Karjala-lehti kirjoitti musiikkiuutisissaan, että alkava soittokausi on hyvin lupaava. "Tuskin koskaan on soittokautemme alkanut niin lupaavilla enteillä kuin nyt. Jo orkesterin kokoonpano on siksi onnistunut, että voimme odottaa senkin perusteella mitä parhaimpia tuloksia" (K 1.10.1913). *Orkesterin konserttimestariksi* oli onnistuttu hankkimaan Euroopan suurkaupungeissa mainetta niittänyt 23-vuotias puolalaissyntyinen *Henry Czaplinski*. Hänellä oli viuludiplomi Wienin Konservatoriosta ja hän oli toiminut Krakovan Konservatoriossa professorina. "Hänen lahjakkuudestaan, hienosta musikaalisuudestaan ja kauniista, tuntehikkaasta soitostaan ovat kaikki ulkomaalaiset arvostelijat yksimielisiä". Lehti totesi, että hän tulisi varmaankin antamaan viipurilaiselle yleisölle monta nautintorikasta hetkeä. Toisena konserttimestarina oli Alfred Stemler ja kolmantena Gustav Thieme sekä ensiviulun neljäntenä soittajana Samiralow, joka oli aiemmin soittanut Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterissa. Toiseen viuluun kiinnitettiin Franz Schmitt, alttoviuluun Ernst Süss, selloon entinen soolosellisti Henry Siemann ja soolohuiluun puolalainen Hanns Gruszka, myös entinen Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterin jäsen.

Kauden ensimmäisen sinfoniakonsertin päänumerona oli *Franckin Sinfonia d* ja Lennart von Zweygberg[26] soitti Dvořákin Sellokonserton. Toinen sinfoniakonsertti oli marraskuussa 1913. Harpputaiteilija Luigi Magistretti soitti Renién Harppukonserton. Orkesterin päänumerona *Goldmarkin Sinfonian op. 26* (Maalaishäät). Konsertissa oli runsaasti väkeä ja konsertti oli "tämän soittokauden arvokkaimpia musiikkitilaisuuksia" (K 20.11.1913).

Borodinin Sinfonian nro 3 ja *Schubertin Sinfonian nro 8 h* (Keskeneräinen) olivat kolmannen sinfoniakonsertin päänumeroina . Barytonisolisti Armando Zuccarelli lauloi pari ooppera-aariaa. Toivo Saarenpää kehui Karjala-lehdessä Weneskosken johtamistapaa tyylikkääksi, mutta oli tyytymätön illan solistiin, sillä tämän esityksessä oli epäpuhtautta ja "epätasaisuutta sekä esityksessä että äänenkäytössä" (K 22.1.1914). Mutta jotain myönteistäkin Saarenpää löysi Zuccarellin esityksestä, sillä hän lauloi Merikannon 'Tuulan tein' selvällä suomenkielellä. "Olemme tottuneet kuulemaan omien laulajiemme – ja erittäinkin laulajattariemme – monesti vallan häpeämättömästi rääkkäävän suomenkieltä virheellisellä lausunnolla".

Neljäs sinfoniakonsertti oli helmikuussa 1914 solistinaan Stefi Jung-Geyer. Hän soitti Goldmarkin Viulukonserton. Orkesteri soitti *Brahmsin Sinfonian nro 1* ja Musorgskin Yö autiolla vuorella. Brahmsin sinfonia "on luettava kapellimestari Weneskosken parhaimpiin saavutuksiin. Hänen miehekäs ja selväpiirteinen johtamistapansa sopiikin erinomaisesti juuri Brahmsin esittämiseen" (K 12.2.1914).

Viimeisessä, viidennessä sinfoniakonsertissa soitettiin ensi kerran Viipurissa *Sibeliuksen Sinfonia nro 4 a.* Signe Liljequist[27] lauloi pianon säestyksellä muutamia yksinlauluja. Loppunumerona oli Mielckin Dramaattinen alkusoitto. Toivo Saarenpään mukaan Sibeliuksen neljäs "on herättänyt

---

[26] *Lennart von Zweygberg* (1874-1960), suomalainen sellotaiteilija, opiskeli lakitiedettä Helsingin yo:ssa 1895-1898 ja sellonsoittoa Helsingin Filharmonisen seuran orkesterikoulussa Georg Schnéevoigtin johdolla ja Brysselissä sekä Frankfurtissa. Esiinnyttyään Helsingin Filharmonisen seuran orkesterin solistina 1900, toimi vuosina 1902-1909 Krefelsin sinfoniaorkesterin soolosellistinä. Asetuttuaan Sveitsiin konsertoi Euroopassa Alfred Cortot'n ja Elly Neyn kanssa. Vuosina 1928-1945 Indianan valtionyliopiston sellonsoiton ja kamarimusiikin professorina. Tytär Liisa von Zweygberg-Jalkanen oli Sibelius-Akatemian pianonsoiton opettajana 1948-1977 (OIMTSK 5/689 (Mervi Kianto), Jalkanen 1958: 368-373, Heikinheimo 1985: 285-290, 556).

[27] *Signe Liljequist* (1876-1958), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli Helsingissä 1902-1905 Alexandra Ahngerin johdolla sekä Münchenissä 1906-1909 ja Pariisissa 1910-1911. Pidettyään ensikonsertin konsertoi ympäri Eurooppaa säestäjänään puolisonsa Kosti Vehanen (1924-1929). Toimi laulunopettajana Helsingissä ja myöhemmin Kööpenhaminassa, mihin asettui vakinaisesti asumaan (OIMTSK 4/67 (K. Virtamo), Lille 1958: 398-402).

kaikkialla huomiota ja mielenkiintoa ehken enemmän kuin mikään Sibeliuksen aikaisemmista tuotteista. Emme suuresti ihmettele, ettei viipurilainen yleisö ollut erittäin innostunut tai ihastunut tähän teokseen; senhän saattoi kyllä jo edeltä käsin arvata. Mutta, ettei edes uteliaisuus kotimaisen säveltäjämestarimme merkkiteosta kohtaan, joka täällä ensi kertaa tarjottiin kuultavaksi, houkutellut enemmän joukkoa tähän harvinaiseen konserttiin, on pidettävä peräti surullisena merkkinä paikkakuntamme intellektuaalisesta kehityksestä. – Ainoastaan puolen salia oli saapunut kuulijoita" (K 13.3.1914).

Helppotajuisissa ja kansankonserteissa olivat solisteina orkesterin omat muusikot, konserttimestari Henri Czaplinski, viulistit Alfred Stemmler ja R. Burgin sekä David Hochstein, soolosellisti Henri Siemann ja soolohuilisti Hanns Gruszka. Laulusolisteina olivat Hertta Ikonen, Einar Eklund, Wäinö Sola, Klein-Merschinskaja, Jenny Ikonen, Emma Merowitsch, Signe Liljequist, Elli Suokas, Reino Volanen, Ida von Pfaler, Sofia Roiha, Yrjö Somersalmi, Eemeli Mantila ja Daggy Gorschelnik sekä pianosolistina Harry Ore. Helppotajuisissa konserteissa oli myös *teemakonsertteja*; oli wieniläinen ilta, romanttinen ilta, Wagner-ilta ja italialais-espanjalainen ilta. Helppotajuisissa ja kansankonserteissa säesti paikallisia laulajia orkesterin viulisti Gustav Thieme. 5.2.1914 oli jälleen perinteinen Runeberg-päivän konsertti, jossa oli kotimaista musiikkia ja avustajana Wiborgs Sångarbröder. Helppotajuinen konsertti 12.3.1914 oli yleisön suhteen pohjanoteeraus – vain kymmenen kuulijaa! Ohjelman loppuosuus jätettiin suorittamatta, syystäkin.

Kansankonsertit päättyivät edelleenkin Porilaisten marssiin tai Maamme-lauluun. Sibelius oli esitetyin kotimainen säveltäjä. Ensimmäisessä *kansansinfoniakonsertissa* orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 1 C*. Soolosellisti Henry Siemann soitti Bargielin Adagion sellolle ja orkesterille. Toisessa konserttimestari Czaplinski soitti Bruchin Viulukonserton g ja orkesteri soitti *Beethovenin Sinfonian nro 2 D*. Kolmannessa oli vuorossa *Beethovenin Sinfonia nro 3 Es* (Eroica). Wäinö Sola lauloi muutaman ooppera-aarian. Neljäs kansansinfoniakonsertti joulukuussa ja vuorossa oli nyt *Beethovenin Sinfonia nro 4 B* ja konserttimestari Czaplinski soitti Mendelssohnin Viulukonserton. Viides konsertti oli tammikuussa 1914 ja vuorossa *Beethovenin Sinfonia nro 5 c*. Lilly Kajanus soitti Pierén Harppukonserton. Kuudes kansansinfoniakonsertti oli 1.2. ja Beethovenin sinfonioitten jatkona oli nyt *Tshaikovskin Sinfonia nro 5*. Yrjö Somersalmi[28] lauloi Aarian Tshaikovskin oopperasta Eugen Onegin ja konserttimestari Czaplinski soitti soolonumeronaan Bachin Chaconnen. Viipurilaisten suosikkikonserttimestari Henry Czaplinski esiintyi viimeisen kerran 8.2.1914 seitsemännessä kansansinfoniakonsertissa soittaen Brahmsin Viulukonserton D. "Esitys oli taaskin kaunis näyte tämän erittäin lahjakkaan taitelijan esityksistä ja monipuolisesta kyvykkyydestä" (K 10.2.1914). Valitettavasti konserttimestari Czaplinski joutui luopumaan tehtävistään heikentyneen terveytensä takia. Kahdeksas kansansinfoniakonsertti oli maaliskuussa 1914. David Hochstein soitti Paganinin Viulukonserton ja orkesteri soitti toistamiseen *Sibeliuksen Sinfonian nro 4 a*. Yhdeksäs konsertti oli maaliskuun lopussa ja orkesterin uusi konserttimestari R. Burgin soitti Tshaikovskin Viulukonserton ja orkesteri soitti *Mielckin Sinfonian nro 1 f*. Kauden viimeisen eli kymmenennen kansansinfoniakonsertin päänumerona oli *Svendsenin Sinfonia nro 1* f ja orkesterin soolosellisti Henry Siemann soitti de Swerin Sellokonserton.

Kaudella 1913-1914 pidettiin kaksi kirkkokonserttia, joista toinen Uudessa eli Agricolan kirkossa ja toinen Pietari-Paavalin kirkossa. Uudenvuodenpäivän kirkkokonsertissa Uudessa kirkossa Onni Pakarinen soitti Franckin Piéce heroiquen, Ina von Pfaler lauloi urkujen säestyksellä muutaman yksinlaulun ja Henri Siemann soitti selloa. Konserttimestari Czaplinski soitti urkujen säestyksellä Bachin Airin ja orkesteri soitti Wagnerin alkusoiton oopperasta Lohengrin ja loppunumerona oli

[28] *Yrjö Somersalmi* (1885-1929), alk. Sundell, suomalainen oopperalaulaja (basso), opiskeli Suomen Kansallisteatterin oppilaskoulussa 1905-1906, Helsingin musiikkiopistossa (A. Ojanperä) sekä Milanossa, Berliinissä ja Pietarissa. Sai opetusta myös mm. Saljapinilta. Toimittuaan Suomen Kansallisteatterin näyttelijänä 1906-1913 oli vuodesta 1913 kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan. Hänellä oli muhkea, joskin melko voimakasvibratoinen ääni, ja hän oli oopperan etevimpiä näyttelijöitä. Esiintyi myös konserttilaulajana ja elokuvissa (OIMTSK 5/294 (K. Virtamo), Hirvensalo 1958: 470-476, Osborne 1984: 426).

Sgambatin Te Deum Laudamus uruille ja orkesterille. Pitkäperjantain kirkkokonsertissa 10.4.1914 Pietari-Paavalin kirkossa VMY:n orkesteri soitti Mendelssohnin alkusoiton oratoriosta Paulus ja Allegretto-osan Beethovenin Sinfoniasta nro 7 A. Urkusolistina oli kirkon oma urkuri Theodor Sörensen, joka esitti orkesterin kanssa Sörensenin fantasian Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus. Sofia Roiha lauloi muutamia yksinlauluja urkujen säestyksellä ja loppunumerona oli orkesterin soittamana Bachin Preludi ja fuuga g.

Kaudella 1913-1914 oli 21 kansankonserttia, 17 helppotajuista konserttia, viisi valiosinfoniakonserttia, 10 kansansinfoniakonserttia, yksi koululaiskonsertti, kaksi kirkkokonserttia ja yksi lahjakonsertti kapellimestarin hyväksi sekä yksi karnevaalikonsertti. Kansansinfoniakonserteissa oli tarkoitus esittää kaikki Beethovenin sinfoniat, niistä soitettiin kuitenkin vain viisi ensimmäistä. Tosin Seitsemäs sinfonia esitettiin jo edellisellä kaudella ja saman sinfonian Allegretto-osa Pitkäperjantain kirkkokonsertissa. Yhdeksännen sinfonian puuttumiseen oli varmaankin syynä tasokkaan ja kalliin solistikvartetin hankkiminen. Emil Sivorin lukuisista kuoroista olisi ehkä saatu tarvittava kuoro.

8.4.1. Weneskosken lahjakonsertti 1914

Mainostaessaan Ilmari Weneskosken lahjakonserttia 22.2.1914 etukäteen sanomalehti Karjala kirjoitti: "Jo yksistään se seikka, että täällä Viipurissa ani harvoin saadaan kuulla suuren orkesterin soittoa (orkesteria laajennettu lähes 50 soittajaksi) – puhumattakaan siitä kiitollisuuden tunteesta, jota jokainen musiikin ystävä tuntee kapellimestari Weneskoskea kohtaan – on omiansa kehottamaan jokaista pitämään tämä konsertti muistissa" (K 19.2.1914). Konserttipäivänä lehti jatkoi vielä: "Hra Weneskoski on niiden vuosien kuluessa, mitä hän on paikkakunnallamme toiminut orkesterin johtajana osoittautunut siinä määrin ansiokkaaksi ja kyvykkääksi taiteilijaksi, että yleisön mieleinen velvollisuus lienee nyt, jos koskaan saapua konserttiin, antaen siten tunnustusta työlle, mitä hra Weneskoski on paikkakunnallamme musiikin sivistyksen kohottamiseksi tehnyt" (K 22.2.1914). Orkesterin johtaminen "meikäläisissä olosuhteissa" ei ole mikään helppo tehtävä. Henkilöltä, joka sen toimen voi tunnollisesti täyttää, vaaditaan lehden mukaan erittäin monipuolista kyvykkyyttä. Siinä vaaditaan paitsi lahjakkuutta, myös käytännön kykyä hoitaa ja järjestää sekä talouden että kaikki muut ulkoiset seikat, mitkä johtajalle kuuluvat. "Ja ennen kaikkea miehen tahtoa ja tarmoa voidakseen horjumatta olla uskollinen puhtaasti taiteellisille periaatteille silloinkin kun saa osakseen kiittämättömyyttä ja ymmärtämättömyyttä sen johdosta, ettei ole alistunut noudattamaan yleisön mielitekoja tai vaatimuksia, jotka useinkin ovat osoittautuneet taiteellisesti aivan alkeellisiksi ja monesti suorastaan alhaisiksikin. Hra Weneskoski on ymmärtänyt ottaa tehtävänsä oikealta kannalta".

Karjala-lehden mukaan Weneskoski oli ymmärtänyt sen, ettei taiteilija voi olla ainoastaan yleisön palvelija, vaan myös opettaja ja kasvattaja. "Meidän on kasvatettava taiteellisesti sivistynyt, musiikkia ymmärtävä ja rakastava yleisö, jos mieli turvata orkesterimme olemassaolo. Ja tämä kasvattaminen käy päinsä ainoastaan siten, että yleisölle tarjotaan kuultavaksi mahdollisimman parasta taidetta. Siitä huolimatta, että se voi tuntua aluksi liian vaikeatajuiselta." Lehti totesi, että Weneskoski oli onnistunut tässä kasvatustoimessaan. Weneskoski oli panostanut erityisesti kansankonsertteihin, koska hän oli pannut kaiken tulevaisuuden toivonsa juuri siihen yleisöön, joka siellä käy. "Siitä on vähitellen kasvava varsinainen konserttiyleisö, joka käy konserteissa ei muodin eikä seurustelun vuoksi, vaan musiikin vuoksi, voidakseen omaksua niitä henkisiä aarteita, mitä parhain musiikkitaide sitä ymmärtävälle kuulijalle tarjoaa" (K 22.2.1914).

Weneskosken lahjakonsertista muodostui Karjala-lehden musiikkiarvostelija Toivo Saarenpään mukaan suuri ja odottamaton juhlatilaisuus. "Se rajaton innostus, millä hra W antautui tehtäväänsä, tarttui vaistomaisesti kuulijoihin. Onhan se psykologinen tosiasia, että etevä johtaja voi lujalla tahdolla ja intensiivisellä tunteellaan inspireerata soittajansa, jopa siinä määrin, että saa joskus aivan

keskinkertaisetkin kyvyt tekemään ihmeitä" (K 24.2.1914). Konsertissa esitettiin Berliozin Marssi Faustin tuomiosta ja Fantastinen sinfonia sekä Wagnerin Tannhäuser-alkusoitto ja Valkyyriain ratsastus oopperasta Valkyyria. Ilmeisesti Weneskosken tarkoituksena oli viettää samalla Viipurin Musiikin Ystävien 20-vuotisjuhlaa, mutta missään ei siitä ollut mainintaa, ainoastaan kapellimestarin salaisissa haaveissa. Weneskosken perikunnan omistamassa suurikokoisen valokuvan takana on maininta, että kuva on otettu VMY:n 20-vuotiskonsertista 22.2.1914.

8.4.2. Leevi Madetojan sävellyskonsertti ja Helsingin Sinfoniaorkesterin vierailu

Kauden 1913-1914 runsaasta konserttitarjonnasta mainittakoon *Leevi Madetojan sävellyskonsertti* joulukuussa 1913 Kansakoulun salissa. Konserttimestari Henri Czaplinski soitti muutamia Madetojan viulukappaleita. Konsertissa esitettiin mm. Pieni romanssi jousille, Öinen karkelokuva ja sinfoninen runoelma Kullervo. Maaliskuussa 1914 konsertoi toistamiseen Helsingin Sinfoniaorkesteri johtajanaan Georg Schnéevoigt. Pianosolistina oli Sigrid Schnéevoigt. Ohjelmassa oli Kalinnikovin Sinfonia nro 1, Franckin Sinfoniset muunnelmat ja Wagnerin oopperaalkusoittoja.

Muusta konserttitoiminnasta mainittakoon Evert Konttisen syyskuinen jäähyväiskonsertti. Hän oli toiminut Sivorin lukkari-koulussa laulunopettajana ja oli johtanut useita viipurilaisia kuoroja ja toiminut laulusolistina Sivorin lukuisissa konserteissa. Konttinen oli lähdössä lukkariksi Raumalle. Syyskuussa konsertoivat vielä laulajatar Alma Silventoinen pianistinaan Toivo Kuula ja 9-vuotias Sulo Aro ulkomaista opintomatkaa varten. Syyskuun lopussa konsertoi kahdesti Helge Lindberg[29] pianistinaan Dagmar Wahl-Benzinger. Lokakuussa konsertoivat jälleen Maikki Järnefelt ja Selim Palmgren, unkarilainen lied-laulajatar Ilona Durigo ja marraskuussa laulajatar Elli Suokas pianistinaan orkesterin viulisti Gustav Thieme sekä venäläinen Slawjanskaja-kuoro. Paikallisten sanomalehtien mukaan Slawjanskaja-kuoron konsertit olivat loppuunmyytyjä ja niissä oli lähinnä paikkakunnan venäläisiä. Marraskuun lopussa oli vielä Elli Suokkaan lastenkonsertti.

Ensimmäisenä adventtina oli jälleen Emil Sivorin Adventtilaulajaiset Uudessa kirkossa. Lukkarikoulun naiskuoroa johti Emmi Lindqvist ja Sivori johti mieskuoroa, Väinölän kuoroa, sekakuoroa ja suurta poikakuoroa. Loppunumerona oli Voglerin Hoosianna vuorolauluna Väinölän kuoron ja suuren, yhdistetyn kuoron välillä urkujen säestyksellä. Konsertti esitettiin uudelleen viikkoa myöhemmin.

Kevätkauden 1914 konserttitarjonnasta mainittakoon Lilly Kajanuksen harppukonsertti ja Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta Viipurin teatterissa tammikuussa. Oskar Merikanto konsertoi Pietari-Paavalin kirkossa helmikuussa avustajinaan Sylvi Silander ja Bertha Makkonen sekä viulisti Gustav Thieme. Yksinlaulujen ja viulusoolojen lisäksi Merikanto soitti mm. oman Passacagliansa. Helmikuussa piti Yrjö Saarnio kansankonsertin Työväentalolla ja kuun puolivälissä oli J. Alfred Tannerin[30] laulajaiset niinikään Työväentalolla. Maaliskuussa konsertoivat Wiborgs Sångar Bröder

---

[29] *Helge Lindberg* (1887-1928), suomalainen laulaja (barytoni), opiskeli viulunsoittoa Helsingin musiikkiopistossa sekä laulua Münchenissä ja Firenzessä. Toimi laulunopettajana Stuttgartissa ja 1919-1928 Wienissä. Saavutti konserttilaulajana kaikkialla Euroopassa kasvavaa tunnustusta syvästi eletyillä tulkinnoillaan. Suomalaisista säveltäjistä Yrjö Kilpisen laulut olivat usein hänen ohjelmistossaan. Hän oli myös taitava kuvanveistäjä, graafikko ja sepitteli runojakin (OIMTSK 4/70 (B. Englund), Heikinheimo 1955: 460, Falck 1958: 499-506, Vehanen 1960: 541-548, Huttunen 2002: 404-405).

[30] *Johan Alfred Tanner*, 1884-1927, suomalainen kuplettilaulaja, aikansa kuuluisin alallaan. Tanner valmistui rakennusmestariksi 1906, mutta jätti alan jo 1907 antautuen kuplettilaulajaksi, jollaiseksi hän oli tullut tunnetuksi jo kouluvuosinaan. Vuodesta 1910 piti ympäri maata kuplettikonsertteja, julkaisi sepittämiään lauluja ja lauloi levylle suuren määrän parhaita kuplettejaan. Hänen laulunäänensä ei ollut erikoinen, mutta hänellä oli erinomaiset näyttelijänlahjat ja korkealuokkainen esitystekniikka, hieno naamiointi, hyvä matkimiskyky ja akrobaattinen liikehdintätaito. Tanner oli mestarillinen riiminikkari. Luonteenomaista kupleteille oli lämmin, elämänmyönteinen

ja St. Petersburger Sängerkreis solistinaan Sofia Roiha. Konsertti oli perustettavan varattomien keuhkotautisten parantolan hyväksi.

Maaliskuun puolivälissä piti Helsingin Lähetysseuran Motettikuoro johtajanaan Armas Maasalo kaksi konserttia, klo 14 Kansakoulun salissa ja illalla klo 19 Uudessa kirkossa. Avustajina olivat Lyyli Gronov, sopraano, Paavo Costiander,[31] tenori, Alfred Hihlman,[32] barytoni ja Arvi Karvonen[33] urut. Huhtikuussa konsertoivat laulajatar Maj Schultz-Lindberg ja Akademiska Sångföreningen. Ensimmäisenä pääsiäispäivänä oli Uudessa kirkossa Sivorin Pääsiäiskonsertti, jossa kirkkomusiikkiopiston naiskuoron esitysten lisäksi Onni Pakarinen soitti mm. Aarre Merikannon Preludin ja fuugan.[34] Kuoro lauloi mm. Wennerbergin Psalmin 24 ja osia Haydnin oratoriosta Luominen. Huhtikuussa oli jälleen J. Alfred Tannerin laulajaiset Työväentalolla ja 5.5. konsertoi vielä Hertta Ikonen säestäjänään Lauri Ikonen. Ilmari Weneskoski jätti toimensa Viipurin Musiikin Ystävien palveluksessa lopettaen perinteiseen Vappukonserttiin 1.5.

8.4.3. Heikkenevät talousnäkymät pakottivat supistamisesitykseen

Pitkin kevättä 1914 oli näkyvissä hälyttäviä merkkejä. Suursodan uhka oli ilmeinen. Viipurin Musiikin Ystävien talous oli monista positiivisista asioista huolimatta hyvin huono. Jo ennen joulua 1913 Musiikinystävien puheenjohtaja Einar Relander teki valtioapu-anomuksen kolmeksi vuodeksi. Anomukseen ei saapunut minkäänlaista vastausta, yhtä vähän kun oli myönnetty arpajaislupaakaan. Valtiohan jätti kaikki kulttuurimäärärahat maksamatta vuodesta 1912. Viipurin kaupunginvaltuusto tosin korvasi silloin valtionavun. Yhdistyksen kokonaisvelka oli vuosi vuodelta kasvanut ja oli keväällä 1913 jo 9 286 mk. Sanomalehti Karjala kyselinkin huolestuneena: "Mikä on Orkesterimme kohtalo?" (K 19.3.1914). Mikä oli syynä yhdistyksen talouden huonoon tilaan? Lehden mukaan orkesterin menot olivat vuosi vuodelta kasvaneet, mutta tulopuoli ei ollut kasvanut samassa suhteessa. Tulojen pienentymiseen oli syynä lehden mukaan varakkaimman kansanluokan[35] välinpitämättömyys, jopa suorastaan anteeksiantamattoman kevytmielinen suhtautuminen konsertteihin. "Tuskin missään muualla koko maailmassa on varakas yleisö osoittanut sellaista piittaamattomuutta kuin täällä Viipurissa. Ei edes maailmankuulut solistit ole saaneet sitä liikkeelle". Lehti mainitsi esimerkkinä harpputaiteilija Luigi Magisterin, jonka konsertissa oli vain puoli salia yleisöä ja kuitenkin Helsingissä sama taiteilija esiintyi "täysille huoneille".

---

huumori. Vuonna 1924 Tanner teki esiintymismatkan Yhdysvaltoihin. Hänen laulujensa mukaan on tehty elokuvat Kulkurin valssi, Orpopojan valssi ja Tytön huivi (OIMTSK 5/424 (E. Marvia), Hirviseppä 1969: 71-85, Hirn 1997).

[31] *Paavo Kostioja* (1881-1943), alk. Costiander, suomalainen oopperalaulaja (tenori) ja ohjaaja. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1909-1911 ja Berliinissä 1922 ja 1932. Työskenneltyään aluksi operettilaulajana Turussa ja Viipurissa oli kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan vuodesta 1911 ja toimi ohjaajana vuodesta 1931. Saavutti menestystä rehevissä koomikon osissa, esim. Pohjalaisten Salttu (OIMTSK 3/531 (K. Virtamo), Osborne 1984: 237).

[32] *Alfred Hiilimies* (1886-1961), ent. Hihlman, suomalainen kirkkomuusikko, opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1906-1910, vuosina 1917-1949 Helsingin Johanneksenkirkon kanttorina (Inkinen-Salmi-Berghem 1957: 188, Myllylä: Alfred Hiilimies 1886-1961, SA:n tutkielma 1990).

[33] *Arvi Karvonen* (1888-1969), suomalainen musiikkipedagogi, suoritti Helsingin Lukkari-urkurikoulun 1908 ja opiskeli Helsingin Filharmonisen seuran orkesterikoulussa 1909-1910 ja Helsingin musiikkiopistossa 1911-1914, fil.kand. Helsingin yo:ssa 1926. Teki päätyön Sibelius-Akatemian säveltapailun opettajana 1927-1955. Pasilan kirkon kanttori 1927-1945 (OIMTSK 3/380 (E. Marvia).

[34] *Preludium und Fuge für Orgel in e-moll* Onni Pakariselle omistettu, muistoksi Leipzigin ajoilta. Aarre Merikanto, Leipzig 26.XI.1913. Pakarinen muisteli: "Preludi on kirjoitettu myöhemmin kuin fuuga. Professori Straube, jolle soitin urkuja, tiedusteli usein, mitä minulla oli salkussani. Kun näytin tuota Merikannon työtä, soitti hän sitä, mutta sanoi, että M. kirjoittaisi hitaammissa arvoissa olevin nuotein. Aarre oli aina mukana tunneillani tulkkina ja selkäni takana he yhdessä vetelivät sikariaan kun minä soitin. Väliin Straube kysyi, oliko Merikannolla nyt hyviä sikareja mukana. Urkutunnit pidettiin suuressa konserttisalissa kello 21-22 välillä. Konserttiurut olivat 55 äänikertaiset kolmisormioiset" (Heikinheimo 1985: 104).

[35] Harvennus lehden.

Toisena esimerkkinä Karjala-lehti mainitsi laulajatar Signe Liljequistin, "nykyään maamme kenties eturivin liedlaulajatar", jonka konserttiin oli tullut kuuntelemaan vain runsas puoli salia, vaikka samassa valiokonsertissa esitettiin "maailman musiikkikirjallisuuden nykypäivien kaikkein huomatuinta teosta, Sibeliuksen Sinfonia nro 4". Lehti totesi, että syynä "viimeaikaisiin surullisiin ilmiöihin on paljon vaikuttanut ankara 'tangotauti', joka varsinkin varakkaimmassa kansanluokassa on ollut niin kuumeinen, että tuskin se saapuisi konserttiin, vaikka itse Paganini nousisi haudastaan antamaan konserttia Viipurissa, jos vain 'tangoa' samana iltana jossain ravintolassa esitettäisiin. Totta tosiaan ei tällainen yleisö ansaitsisi[36] niitä uhrauksia, uupumatonta työtä, jota täällä Viipurissa ilahduttavaa kyllä, tehdään musikaalisen sivistystason kohottamiseksi ja arvokkaitten musiikkitilaisuuksien valmistamiseksi" (K 19.3.1914).

Lehtikirjoituksessa todettiin myös, vaikka ylin kerros olikin osoittanut kulttuuriharrastuksen puutetta, toisaalta taas kaupungin varattomampi kansanosa, jonka rahavarat eivät sallineet käydä tilaussinfoniakonserteissa, oli osoittanut ilahduttavaa musikaalista harrastuneisuutta sekä kansankonserteissa että kansansinfoniakonserteissa, joissa oli ollut runsaasti yleisöä.

Karjala-lehti oli huolissaan Viipurin Musiikin Ystävien johtokunnan suunnitelmista supistaa orkesterin jäsenmäärä 26 soittajasta 16 soittajaan sekä se, että kapellimestarin toimi lakkautettaisiin ja hänen sijalleen valittaisiin konserttimestari, joka harjoittaisi ja johtaisi orkesteria ja esiintyisi solistina. Näin ollen sinfoniakonsertit jäisivät pois ja orkesterin pääasialliseksi tehtäväksi tulisi hoitaa kansankonsertit ja soittaa teatterissa. Tällä tavalla säästyisi 10 000 mk, joskin samalla tulopuolikin vähentyisi. "Mitä johtokunnan ehdotus toteutettuna merkitsisi?", kyseli Karjala-lehti. Lehden mukaan se merkitsisi suurta taka-askelta musiikkielämässä. Jo vuosikymmenen on Viipuri ollut lehden mukaan maamme huomatuin musiikkikeskus Helsingin jälkeen. Vaikka sen taloudellinen asema on ollut vuosikausia horjuva, eteenpäin on pyritty vuosi vuodelta ja orkesterin jäsenmäärä on kasvatettu niin suureksi, että suurimmatkin ja vaativimmatkin sinfoniat on Viipurissa pystytty esittämään soittajien lukumäärää tilapäisesti lisäämällä.

VMY:n johtokunnan ehdotuksen mukaisesti Viipurin orkesteri olisi vaipunut pikkukaupunkien amatööriorkestereiden tasolle, etenkin kun johtajatointa olisi hoitanut yksi orkesterin soittajista. Lehti kyseli, voisiko sellaiselta johtajalta odottaa niitä taiteellisia saavutuksia, joita täällä Viipurissa on onnistuttu aikaansaamaan ja joihin yleisö on tottunut. Tulisiko yleisö edes kansankonsertteihin niin pientä orkesteria kuuntelemaan? Tämä tilanne olisi merkinnyt ankaraa hallavuotta musiikkielämässämme. "Uutteran työn ja ponnistuksen avulla on vuosi vuodelta saatu kansa kasvatetuksi musikaaliseksi ja on ollut aivan ilahduttavaa nähdä, miten runsas kuulijajoukko on miltei säännöllisesti ollut kansankonserteissa, samoin kuin kansansinfoniakonserteissa, joihin pääsymaksu on siksi alhainen, ettei se ole estänyt vähempivaraistakaan säännöllisesti niissä käymään. Menisikö nyt hukkaan se työ, joka alkaa niin kauniita hedelmiä kantaa. Se ei toki saa tapahtua!"[37]

Viipurin Musiikin Ystävät kokoontui 19.3.1914 keskustelemaan johtokunnan esityksestä vähentää orkesterin jäsenmäärä 16 soittajaan ja kapellimestarin korvaaminen konserttimestarilla. Johtokunnan esityksiä ei kuitenkaan hyväksytty, vaan päätettiin kääntyä kirjelmällä kaupunginvaltuuston puoleen pyynnöllä, että orkesteri kunnallistettaisiin, kuten oli tehty Helsingissä tai että valtuusto muuten turvaisi VMY:n orkesterin nykyisessä asussaan. Anomusta käsitteli kaupunginvaltuusto istunnossaan 3.4.1914. Valtuusto päätti hylätä asian ja siirtää sen valmisteltavaksi valiokunnalle (K 4.4.1914).

Musiikinystävien seuraavassa kokouksessa 28.4.1914 johtokuntaan valittiin rouvat Jenny Ikonen ja Esther Höckert, arkkitehti Allan Schulman, kauppaneuvos Paul Sergejeff, hammaslääkäri Einar Relander, arkkitehti Edward Mielck, apteekkari Björklund ja varalle tuomari Knut Angelin, toimittaja Kaapro, tuomari Moilanen ja konttoristi Helander.

---

[36] Harvennus lehden.
[37] Harvennus lehden.

Ilmari Weneskosken sanottua itsensä irti VMY:n johtokunta pani auki kapellimestarin toimen. Sitä hakivat fil. maist. Lauri Ikonen Viipurista, säveltäjä Leevi Madetoja Helsingistä, Charles Herke Turusta, Ferdinand Reifer Eislebenistä ja Josef Kuduref Itävalta-Unkarista (K 12.5.1914). Johtajaksi valittiin yksimielisesti Leevi Madetoja (K 10.6.1914).

Viipurista Ilmari Weneskoski matkusti vappukonsertin jälkeen silloiseen Saksan Libauhin[38] (Liepaja), jossa hän kesä-heinäkuussa 1914 johti 60-henkistä Kurhaus-Symphonie orkesteria. Tarvittavat nuotit Weneskoski oli saanut lainaksi[39] Viipurin orkesterista. Samalla hän vei mukanaan joitakin orkesterinsa soittajia, myös soittajia Helsingin Sinfoniaorkesterista ja Helsingin Filharmonisesta orkesterista. Konsertteja kesä-heinäkuussa 1914 oli 46, joista 8 sinfoniakonserttia ja kolme ooppera-iltaa. Lisäksi oli erilaisia teemakonsertteja, kuten Wagner-ilta, ranskalais-italialainen ilta, kaksi pohjoismaista iltaa sekä soolokonsertteja. Ohjelmisto oli samaa kuin Viipurissakin. Suomalaista musiikkia oli runsaasti. Viimeinen konsertti oli 19.7., sillä konserttitoiminta oli lopetettava sotatoimien vuoksi. Sarajevon laukaukset 28.6.1914 sytyttivät ensimmäisen maailmansodan ja 1.8. Saksa julisti sodan Venäjää ja pian myös Ranskaa vastaan.

Kokonaisuutena Ilmari Weneskosken aika oli menestyksellinen, kuten hänen poikansa Eero Veneskoski muisteli isänsä sanoneen: "Viipurin aika oli isäni muistissa onnellisen toiminnan aikaa".[40] Vähitellen maailmanpoliittinen ja yhteiskunnallinen tilanne sekä orkesterin joutuminen umpikujaan vauhdittivat eropäätöstä. Mahdollisesti siihen vaikutti myös yhdistyksen 20-vuotiskonsertin siirtyminen vuodeksi eteenpäin ja lehtikirjoitukset, joihin ei otettu mitään kantaa.

8.5. Yhteenveto Ilmari Weneskosken kaudesta 1911-1914

Menestyksellinen aika päättyi katkeruuteen

Kokonaisuutena Ilmari Weneskosken aika 1911-1914 oli menestyksellinen ja arvostelut ylitsevuotavia. Valitettavasti taloudellinen tilanne vain paheni vuosi vuodelta. Weneskosken kolmivuotinen kausi päättyi ilmeisesti pieneen katkeruuteen siitä, että hänen esittämänsä idea yhdistää orkesteri ja torvisoittokunta ei saanut minkäänlaista vastakaikua, ei edes keskustelua asiasta. Myös johtokunnan keväällä 1914 esittämä suunnitelma vähentää soittajien lukumäärää ja luopua kapellimestarin toimesta ei varmaankaan herättänyt halua jatkaa. Weneskoski oli myös katkera siitä, että korkeakulttuuri sinfoniakonserttien muodossa ei jaksanut kiinnostaa viipurilaisia tarpeeksi, vaikka solisteiksi olikin hankittu parhaimmat mahdolliset esiintyjät. Myös konserttitalon puute ja orkesterin pieni koko ja soittajien ilmeisen vaatimaton taito eivät pitemmän päälle varmaankaan jaksaneet innostaa. Mahdollisesti Ilmari Weneskosken vetäytymiseen vaikutti myös se, että Viipurin Musiikin Ystävien 20-vuotiskonserttia ei pidetty keväällä 1914, vaikka yhdistys oli perustettu 15.1.1894. Juhlakonsertti pidettiin maaliskuussa 1915. Johtajina toimivat Erkki Melartin ja Leevi Madetoja.

Ammattitaitoiset musiikinarvostelijat Lauri Ikonen ja Toivo Saarenpää

Sanomalehtikirjoituksista päätellen Ilmari Weneskoski oli Viipurissa sangen suosittu. Musiikkiarvostelijat Toivo Saarenpää ja Lauri Ikonen antoivat varauksettoman tukensa ja

[38] Suomalaiset muistavat Libaun parhaiten jääkärien tukikohtana ennen heidän paluutaan Suomeen helmikuussa 1918. Sinne sijoittuu myös Sam Sihvon (1892-1927) laulunäytelmä Jääkärin morsian vuodelta 1921 (Leitzinger 1993: 135, OIMTSK 5/237, Pajamo 2002: 52-54).

[39] Kun Leevi Madetoja aloitti työnsä Viipurin orkesterin johtajana lokakuussa 1914, maailmansodan puhkeamisen takia nuottien takaisin saamiseen kului viikkoja.

[40] Eero Veneskosken kirje Pentti Kuulalle 8.5.2000.

tunnustuksensa Weneskoskelle hänen tekemästään arvokkaasta työstä. Molemmat arvostelijat olivat monipuolisen musiikkikoulutuksen saaneita säveltäjiä. Myös ruotsinkielinen lehdistö antoi tukensa Weneskoskelle, vaikka ruotsinkieliset eivät juuri käyneetkään Viipurin Musiikin Ystävien järjestämissä konserteissa, vain Raatihuoneen populääreissä. Kapellimestarilla oli tukenaan myös Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta, jossa olivat vuorollaan jäseninä kaupungin huomattavimmat vaikuttajayksilöt, kuten arkkitehti ja mieskuoro Wiborgs Sångarbröderin johtaja Allan Schulman, arkkitehti ja erinomainen amatööri sellisti Edward Mielck, kauppaneuvos Juho Lallukka, hovioikeuden asessori Emil Forsström, apteekkari Björklund, kauppaneuvos Paul Sergejeff, hammaslääkäri Einar Relander ja Esther Höckert. Valitettavasti johtokuntakaan ei pystynyt aina saamaan tarvittavaa kannatusta kaupungin niukkoja kulttuurimäärärahoja jaettaessa.

Konserttikiertueet ja teemakonsertit

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri teki johtajanaan Ilmari Weneskoski maaliskuussa 1912 maakuntavierailun Hämeeseen. Ensimmäinen konsertti oli Hämeenlinnassa. Tampereella oli sinfoniakonsertti ja kansakonsertti. Kiertueen viimeinen konsertti oli Lahdessa.

Ilmari Weneskosken aikana oli myös teemakonsertteja. Lokakuussa 1911 oli Franz Lisztin syntymän 100-vuotis juhlakonsertti. Lokakuussa 1913 oli italialais-espanjalainen ilta ja saman vuoden marraskuussa wieniläinen ilta sekä romanttinen ilta. Helmikuussa ja lokakuussa 1913 oli kotimainen ilta. Runebergin päivänä oli perinteinen eri kansalaisjärjestöjen yhteinen juhlakonsertti.

Venäjä kiristi otettaan entisestään

Toinen sortokausi oli pahimmillaan juuri Ilmari Weneskosken kaudella ja se tuntui painostavalta erityisesti Viipurissa ja koko Karjalan kannaksella. Kenraalikuvernööri Frans Albert Seyn jatkoi johdonmukaisesti Bobrikovilta omaksumaansa suomalaisuuden sortolinjaa. Juuri Seyn'in ideahan oli lakkauttaa kaikki kulttuurimäärärahat vuodesta 1912. Venäjän pääministeri Petr Stolypin oli tarmokkaasti toteuttanut hahmottamaansa politiikkaa niin Venäjällä kuin Suomessakin. Kenraalikuvernööri Seynistä Stolypin oli saanut ahkeran apulaisen, joka innolla täytti esimiehensä käskyt ja toimi itsekin aloitteentekijänä.[41]

Erityisesti Viipuri ja Karjalan kannas tuli tästä osalliseksi. Suunnitelmassahan oli liittää koko Viipurin lääni tai ainakin osa siitä Pietarin kuvernementtiin, erityisesti Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjät. Viipurin läänistä käytiin 'taistelua' kirjoitusten ja erilaisten manifestaatioiden muodossa. Karjala-lehdessä oli tuon tuostakin kirjoituksia aiheesta "Viipurin läänin silpominen ja Karjalan kansa". Sama lehti seurasi valppaasti venäläislehdistön, ennen muuta Novoje Vremjan, kirjoittelua Viipurin läänin tilanteesta. Sanomalehtimies, sytyttävä juhlapuhuja ja runoilija Mikko Uotinen kritisoi runoissaan ja kirjoituksissaan Karjalan kannasta uhannutta venäläistämispainetta. Hänet tuomittiin kahdeksaksi kuukaudeksi vankeuteen yhdenvertaisuuslain vastustamisesta.[42] Mikko Uotinen keräsi vuonna 1911 ns. uhattujen pitäjien adressin, jossa oli 9 256 nimeä. Adressissa sanottiin: "Me olemme tuhansilla siteillä sidotut Suomeen eikä tätä voi mikään muuttaa; suomalaisia me olemme ja suomalaisina tulemme aina pysymään".[43] Eino Leino julkaisi taistelurunon Karjalan kannas ja Mikko Uotinen kirjoitti vuonna 1911 kirjan Unohdetut pitäjät Kivennapa ja Uusikirkko.

Toisen sortokauden kaikkein merkittävin venäläistämistoimenpide oli ns. *yhdenvertaisuuslaki*. Sen päämääränä oli suoda venäläisille Suomessa samat oikeudet kuin suomalaisillakin. Se merkitsi täydellistä venäläistämistä, sen tarkoitus oli 'Finis Finlandie', jota taantumukselliset venäläiset lehdet olivat julistaneet jo vuosikausia. Soveltaminen johti käytännössä lopulta koko Viipurin

[41] Virtanen 1974: 336.
[42] Paaskoski 1998: 459.
[43] Sihvo 1995: 576.

hovioikeuden vangitsemiseen syyskuussa 1913. Sen 23 jäsentä tuomittiin vankeuteen ja teljettiin kuuluisaan Krestyn vankilaan Pietarissa, joukossa useita Wiborgs Sångarbröderin laulaja- ja kannattajajäseniä, mm. Viipurin Musiikin Ystävien puheenjohtajana vuosina 1906-1913 toiminut hovioikeudenneuvos, kuoronjohtaja ja musiikkiharrastusten edistäjä Emil Forsström.[44]

Näissä vaikeissa oloissa joutui Viipurin Musiikin Ystävät ja sen orkesteri sekä kapellimestari vahvistamaan taiteensa voimalla suomalais-kansallista kulttuuri-identiteettiä vastaiskuksi venäläistä sortopolitiikkaa vastaan. Suomalainen kansallisuustunne ilmeni musiikin voimalla erityisesti kansankonserteissa, joiden ohjelmistot olivat usein kotimaista, ja jotka päättyivät Porilaisten marssiin tai Maamme-lauluun.

[44] *Emil Forsström (1866-1927),* suomalainen lakimies, kuoronjohtaja ja musiikinharrastuksen edistäjä. Tultuaan ylioppilaaksi EF perusti soittokunnan Savo-Karjalaiseen osakuntaan, osallistui Akateemisen Orkesterin toimintaan ja opiskeli musiikin teoriaa Richard Faltinin ja Robert Kajanuksen johdolla. Vuosina 1889-1891 hän toimi Ylioppilaskunnan Laulajien johtajana. Suoritettuaan ylemmän oikeustutkinnon 1893 hän siirtyi Mikkeliin ja toimi perustamansa Mikkelin Lauluseuran johtajana 1894-1901. Vuonna 1903 EF nimitettiin Viipurin hovioikeuden kanslistiksi ja notaariksi, 1905 asessoriksi ja 1917 hovioikeudenneuvokseksi. Hän toimi Viipurin Musiikin Ystävien puheenjohtajana 1906-1913. Vuosina 1915-1917 hän oli Helsingissä Laulu-Miesten ns. suuren kuoron johtajana ja hänet valittiin 1916 Suomalaisen Oopperan johtokunnan jäseneksi. Vuodesta 1920 kuolemaansa saakka EF toimi oikeusneuvosmiehenä Helsingin raastuvanoikeudessa. Hän laati kuorosovituksia suomalaisiin kansanlauluihin, mm. Tuuti lasta tuonelahan, alle nurmen nukkumahan. Forsströmin tytär on operetti- ja iskelmälaulajatar Annikki Arni. Julkaissut muistelmanteoksen Viipurista Muistat sie viel (OIMTSK 2/291 (E. Marvia), OIMTSK 1/162-163 (T. Martola-Godzinsky), Arni 1971: 11, Arni 1989: 255-256, Eljanko 1994: 137, Heikinheimo 1995: 480-481).

9 Leevi Madetojan kausi 1914-1916

9.1. Leevi Madetoja – pohjalainen mietiskelijä

Leevi Madetojan ensimmäinen kontakti viipurilaisiin oli sävellyskonsertti joulukuussa 1913. Konsertissa esitettiin mm. Öinen karkelokuva ja sinfoninen runoelma Kullervo. Konserttimestari Herny Czaplinski soitti muutamia Madetojan viulukappaleita. Vastaanotto oli myönteinen. Kun edellinen kapellimestari Ilmari Weneskoski sanoutui irti toimestaan keväällä 1914, paikka pantiin auki. Viiden hakijan joukosta kapellimestariksi valittiin Leevi Madetoja.

Leevi Madetoja[1] syntyi Oulussa 17.2.1887. Hän oli yksi maamme merkittävistä säveltäjistä ja musiikkivaikuttajista. Madetoja syntyi varattomassa kodissa Oulussa ja hänen isänsä, perämies Antti (Anders) Madetoja kuoli poikaansa näkemättä Yhdysvalloissa 1888. Leevin ja hänen vanhemman veljensä Yrjön kasvattaminen jäi oululaisessa H. W. Snellmanin kauppaliikkeessä myyjättärenä elatuksensa hankkineen äidin Anna Madetojan tehtäväksi. Leevi varttui lestadiolaishenkisessä kodissa. Oulun suomalaisen lyseon klassillisen linjan oppilaaksi Leevi Madetoja tuli syksyllä 1898. Hänen koulutoverinaan oli mm. V. A. Koskenniemi. Lyseon historian opettaja, innokas kuoronjohtaja ja tenorilaulaja Einar Wichmann antoi nuorelle Madetojalle ilmaisia pianotunteja ja lyseon laulunopettaja Olga Slottsberg seurasi tarkoin oppilaansa kehittymistä, ja antoi teinikunnan kuoron varajohtajan tehtävät Madetojalle.[2] Suoritettuaan ylioppilastutkinnon Madetoja siirtyi syksyllä 1906 opiskelemaan Helsinkiin, missä kirjoittautui sekä musiikkiopistoon että yliopistoon. Aineyhdistelmässä oli musiikkitiede, suomen kieli, estetiikka, kirjallisuuden historia ja latina. Musiikin laudaturtyön hän kirjoitti liettualaisista kansansävelmistä.[3] Filosofian kandidaatin tutkinnon Madetoja suoritti 1910.[4]

Helsingin musiikkiopistossa hänellä oli opettajana Armas Järnefelt ja Erik Furuhjelm, kunnes pääsi vuonna 1908 Sibeliuksen sävellysoppilaaksi. Musiikkiopiston päätyö oli Pianotrio vuodelta 1910, joka herätti myönteistä palautetta. Samoin kuin aiemmin Toivo Kuulan Viulusonaatti ja Pianotrio, myös Madetojan Pianotrio herätti lehdistössä suurta huomiota. Uuden Suomettaren musiikkiarvostelija Evert Katila puhui jopa pohjalaisen koulun syntymisestä Suomen säveltaiteeseen. Madetoja piti ensimmäisen sävellyskonserttinsa vuonna 1910 ja opiskeli sen jälkeen Pariisissa opettajanaan Vincent d'Indy sekä Wienissä ja Berliinissä vuosina 1911-1912. Leevi Madetojan säveltäjäpersoonallisuuteen vaikutti ratkaisevasti vuosisadan vaihteen kansallisuusaate, joka myös Suomessa alkoi tuottaa kansallisuuteen pohjautuvia tuloksia kulttuurin eri aloilla. Luonteeltaan Madetoja oli kuuntelija, tarkkailija ja mietiskelijä. Hän tottui lapsuudessa yksinäisyyteen ja rakasti sitä myöhemminkin. Nämä ominaisuudet sävyttivät hänen musiikkiaan ja antoivat hänen sävelkielelleen poikkeuksellista aitoutta ja herkkyyttä.

Syksystä 1912 kevääseen 1914 Leevi Madetoja toimi säveltäjätoverinsa Toivo Kuulan kanssa suuren orkesterisodan aikana Helsingissä Robert Kajanuksen Kotimaisen orkesterin varajohtajana.[5]

---

[1] OIMTSK 4/152-154 (K. Tuukkanen), Tuukkanen 1947: LM, Heikinheimo 1955: 488, Pesonen 1966: 48-59, Osborne 1984: 275-276, Salmenhaara 1987: LM, Salmenhaara 1994: 279-289, Seppälä 2002: 165-168, Pajamo 2002: 38-39, Mäkelä 2003.

[2] Salmenhaara 1987: 15,16, 279.

[3] Tuukkanen 1947: 38.

[4] Pro gradu -tutkielman aiheeksi hänelle annettiin "Missä määrin musiikkia voidaan määritellä käsitteellisesti?" Madetoja oli pahemmassa kuin pulassa. "En käsittänyt sitä silloin enkä käsitä sitä nykyäänkään" totesi säveltäjä muistellessaan opiskeluaikojaan (Tuukkanen 1947: 38).

[5] Viipurin jälkeen Madetoja toimi Helsingin Musiikkiopiston musiikin historian opettajana vuosina 1916-1938 ja Helsingin yliopiston musiikinopettajana Robert Kajanuksen jälkeen vuodesta 1928. Helsingin Sanomien musiikkiarvostelijana Madetoja oli vuosina 1916-1932. Hän oli Suomen Säveltaiteilijain Liiton perustaja ja sen johtokunnan jäsen vuosina 1917-1947 ja puheenjohtajana 1933-1936. Professorin arvon hän sai vuonna 1937.

Leevi Madetojan ensimmäinen ooppera Pohjalaisia Artturi Järviluoman näytelmään vuodelta 1923 kuuluu Suomen Kansallisoopperan kantaohjelmistoon. Ooppera Juha (Juhani Aho, libretto Aino Ackté) on vuodelta 1934. Madetojan Juha edustaa säveltäjän luomistyön huippua, mutta suomalaisyleisö ei aikanaan tajunnut sen korkeaa taiteellista arvoa. Yleisön kielteinen suhtautuminen merkitsi säveltäjälle kohtalokasta iskua, ja hiipivä pessimismi alkoi vähitellen murtaa hänen luomis- ja elintahtoaan.

Madetojan ensimmäinen sinfonia on vuodelta 1916, toinen vuodelta 1918 ja kolmas vuodelta 1926. Keväällä 1938 Madetoja teki matkan Etelä-Ranskaan. Pariisin asemalla häneltä varastettiin matkalaukku, jossa oli neljännen sinfonian partituurin käsikirjoitus. Sinfoniaa, josta oli määrä tulla 'kansanlaulusinfonia', hän ei pystynyt huonontuneen muistinsa vuoksi kirjoittamaan uudelleen.[6] Yksinlauluja Madetojalla on puolisensataa, viitisenkymmentä mieskuorosävellystä ja neljättäkymmentä sekakuorosävellystä. Madetojan koko vokaalimusiikki kuuluu suomalaisen säveltaiteen parhaimmistoon.

9.2. Maailmansodan syttyminen kesällä 1914

Kesäkuussa 1914 puhjennut maailmansota merkitsi saksalaisten muusikkojen nopeaa poistumista kotimaahansa. Saatuaan kiinnityksen Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin johtajaksi keväällä 1914, saapui 27-vuotias Leevi Madetoja jo syyskuun alussa Viipuriin tutustumaan uuteen työpaikkaansa. Viipurissa Leevi Madetoja asettui asumaan hotelli Suomeen. L. Onerva jäi Helsinkiin, missä olivat kaikki hänen tärkeät kontaktinsa kirjallisissa piireissä ja lehdistön ja kirjankustantajien parissa sekä Eino Leino.

Karjala-lehden haastattelussa "Orkesterikysymys Wiipurissa" (K 4.9.1914) Madetoja kertoi tulevan kautensa suunnitelmista synkkenevien näkymien varjossa. Syyskuun lopussa Viipuri julistettiin piiritystilaan. Inflaatio laukkasi ja soittajien palkkoja oli laskettava ja orkesterin kokoa pienennettävä. *Orkesterin soittajat tulisivat olemaan pääasiassa suomalaisia*, jos niitä suinkin saataisiin. Orkesterin koko olisi 20-21 miestä ja koostumus täysin uusi. Luonnollisesti orkesteria pyrittiin vahvistamaan suurimpiin konsertteihin kyvykkäillä amatööreillä, joita Viipurissa oli joitakin, mm. nuorena kuolleen Ernst Mielckin veli Edward (Edo) Mielck, joka oli taitava sellisti. Orkesteri tulisi antamaan pääasiassa kansankonsertteja ja helppotajuisia konsertteja. Sinfoniakonsertteja voitaneen tuskin tulevan kauden aikana järjestää, arveli Madetoja haastattelussaan.

Karjala-lehden reportteri, nimimerkki Timo, tapasi syyskuussa Madetojan Espilän parvekkeella ja haastatteli uutta kapellimestaria. "Leevi Madetoja tekee jo ensi näkemältä miellyttävän vaikutuksen. Huolimatta tunnetusta nimestään etevänä säveltäjänä on hra Madetoja vaatimaton mies, niin kuin suuret ja todelliset taiteilijat yleensä" (K 18.9.1914). Haastattelija kyseli, miten orkesterin kokoaminen oli onnistunut. "Puuhaa siinä on, mutta hyvin se menee. Huomenna menen Pietariin hankkimaan soittajia lisää. Orkesterissa on neljä soittajaa vähemmän kuin vuosi sitten". Madetoja valitteli vain sitä, että sota tekee muutoksia suunnitelmiin ja suunnitellusta Sibeliuksen ensimmäisen sinfonian esityksestä ja Palmgrenin pianokonserton (Virta) esittämisestä oli luovuttava. Kaikesta huolimatta Madetoja pyrki saamaan alkavan soittokauden mahdollisimman vaihtelevaksi ja monipuoliseksi. Solisteiksi Madetoja koetti hankkia kotimaisia laulajattaria ja pietarilaisia viulutaiteilijoita. Myös Wiborgs Nyheter haastatteli Madetojaa, joka kertoi orkesteriteosten sovittamisen pienelle kokoonpanolle olevan suuri työ, jos aikoi saada teokset kuulostamaan jotakuinkin alkuperäistä vastaavalta. Haastattelun lopuksi kysyttiin Madetojan opinnoista ja sävellyssuunnitelmista. Madetoja sanoi työskentelevänsä tuolloin ensimmäisen sinfoniansa parissa (WN 13.10.1914).

Madetojan elämänkumppanina oli kirjailija ja runoilija Hilja Onerva Lehtinen, taiteilijanimeltään L. Onerva (1882-1972). Madetoja kuoli Helsingissä 60-vuotiaana vaikean sairauden murtamana 6.10.1947.

[6] Salmenhaara 1987: 305, 1994: 283.

Lokakuun alussa orkesterissa oli 19 soittajaa. Konserttimestarina oli Mikael Liwschitz ja hänen tukenaan kaksi suomalaista viulistia. Toisessa viulussa, altossa (Väinö Haapalainen) ja sellossa (M. Arenstein) oli vain yksi soittaja kussakin. Huiluja ja klarinetteja oli kaksi ja fagotteja yksi, mutta oboeta enempää kuin englannintorvea ei ollut lainkaan. Käyrätorvia oli kolme, trumpetteja kaksi sekä yksi pasuuna ja lyömäsoittaja. Orkesteriin oli tarkoitus kiinnittää vielä pari soittajaa. Orkesterikoulussa, jossa oli vajaa 30 oppilasta, Madetoja opetti teoriaa ja soitinnusta ja ilmeisesti myöskin sävellystä. Orkesteria rahoitti Viipurin Musiikin Ystävien kannattajajäsenten lisäksi Viipurin kaupunki 11 000 mk:n apurahalla. Kaupunki avusti myös orkesterikoulua 2 000 mk:n apurahalla.[7]

"Jo Leevi se lystin reilaan sai
taas torvet ja rummut soittaa
monet murheet ja huolet ne poistaa kai,
kun talvi se pitkä koittaa."[8]

Orkesteria odotti heti alkuun suuri vastoinkäyminen. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin edellinen johtaja Ilmari Weneskoski oli saanut luvan lainata orkesterin nuotistoa mennessään kapellimestariksi kesäkuukausiksi Libaun (Liepaja) kylpyläkaupunkiin Itämeren rannalle. Sota-aikana nuottien takaisin saamiseen kului viikkoja ja ensimmäinen kansansinfoniakonsertti voitiin pitää vasta 11.10.1914. Konsertissa kuultiin suomalaista orkesterimusiikkia.[9] Orkesterin soolosellisti M. Arenstein soitti Popperin Sellokonserton. Samanpäiväisessä sanomalehti Karjalassa oli Toivo Saarenpään kirjoitus Madetojasta säveltäjänä, "joka ei hämmästytä kuulijoitaan perin oudoilla ja omaperäisillä sävellyksillä", vaan on "hienon ja avokkaan, ns. hillityn tyylin taiteilija" (K 11.10.1914). Saarenpää oli tyytyväinen orkesterin ensimmäiseen konserttiin, ottaen huomioon, että orkesteri oli osittain puutteellinen ja se, että oli ollut vain yksi harjoitus ja esitetyt teokset olivat useimmille soittajille tuntemattomia. Saarenpää kiinnitti huomiota kuitenkin yhteensoiton epätäsmällisyyteen, "sitäkään ei sovi ihmetellä, ettei läkkikuoro aina soinut täysin puhtaasti. Sehän on säännöllinen ilmiö aina ensi konsertissa soittokauden alussa, mikä kyllä korjaantuu sitä mukaa kuin soittajat ehtivät perehtyä toisiinsa" (K 13.10.1914). Nimimerkki L. kirjoitti sanomalehti Wiipurissa: "Madetojasta olemme saaneet kyvykkään johtajan, jonka etevä taiteilijapersoonallisuus on varmasti kohottava musiikkielämäämme" (W 13.10.1914).

Madetojan ennakkoarvioinneista huolimatta syyskaudella oli *kaksi sinfoniakonserttia*, joihin oli hankittu soittajia lisää Pietarista ja kiinnittämällä viipurilaisia harrastajia. Ensimmäisessä sinfoniakonsertissa lokakuun lopussa 1914 orkesterin päänumerona oli *Schumannin Sinfonia nro 1 B* (Kevät). Wiipuri-lehden musiikkiarvostelija, nimimerkki W. oli tyytyväinen suurennettuun orkesteriin, joka "tuntui olevan hyvässä kunnossa". Bachin viulukonsertosta (solistina norjalainen Christian Thaulow) nimimerkki W. mainitsi, että viulussa oli hyvä ääni, "mutta häiritsi sitä jonkun

[7] Salmenhaara 1987: 128.
[8] Pakinoitsija Simuna (K 6.10.1914).
[9] Liput Kansakoulun kansankonsertteihin maksoivat numeroiduille paikoille 1 mk, 50 penniä lehterille ja numeroimattomille paikoille. Raatihuoneen helppotajuisiin maksoi oviraha 1,50 mk. Liput sinfoniakonsertteihin maksoivat 3 mk, jäseniltä 2 mk ja lehterille 1 mk, tiistain kansankonsertteihin maksoivat 50 p ja koululaisilta 25 p.

verran liiallinen värisyttäminen" (W 28.10.1914). Toisessa sinfoniakonsertissa marraskuussa kuultiin *Madetojan sinfoninen runoelma Kullervo*, joka sai ensiesityksensä Madetojan sävellyskonsertissa Helsingissä 14.10.1913. Konsertissa oli myös *Sibeliuksen Sinfonia nro 1 e*. Valitettavasti sinfoniakonsertit eivät edelleenkään saaneet vastakaikua yleisön taholta, sillä ensimmäisessä oli tuskin puolta salia ja jälkimmäisessä vain kourallinen. "Voi hyvin ymmärtää, kuinka masentavasti tällainen välinpitämättömyys ja harrastuksen puute yleisön puolelta vaikuttaa sekä johtajaan että soittajiin, jotka ovat yrittäneet tehdä parhaansa" (K 25.11.1914). Kun Madetoja johti Kullervon ja Sibeliuksen sinfonian kansakonsertissa, sali oli ääriään myöten täynnä. Lauri Ikonen oli tyytyväinen kirjoittaessaan Säveletär-lehteen katsauksen syksyn orkesteritoiminnasta: "Soittokunta ei ole suuri, mutta kiitos jäsenten kelpoisuuden ja aina tehtävänsä yläpuolella olevan kapellimestarin, ovat paikkakuntalaiset pitkin syksyä saaneet kuulla sekä teknisesti että taiteellisesti täysipainoisia esityksiä."[10] Ikonen totesi kirjoituksensa lopussa, että vaikka helppotajuisissa ja sinfoniakonserteissa oli yleisöä vähän, niin kansankonsertit olivat suosittuja "todistaen säveltaiteen harrastusta myöskin suomenkielisessä keskisäädyssä". Tällä Ikosen kirjoituksella oli valtakunnallista kantavuutta, mikä kohotti Madetojan ja viipurilaisten itsetuntoa.

Koska sunnuntaiset kansankonsertit vetivät Kansakoulun juhlasalin täyteen yleisöä, päätti musiikinystävien johtokunta järjestää tiistaisin kansankonsertteja. Tiistaikonsertit oli tarkoitettu nimenomaan *koulunuorisolle*. Ensimmäinen tiistaikonsertti oli marraskuussa ja sali oli jokseenkin täynnä, "mikä seikka antaa syytä toivoa, että näillä tiistaikonserteilla saattaa olla nyt enemmän menestystä kuin muutama vuosi sitten" (K 11.11.1914).

Kansankonserteissa, tiistaikonserteissa ja helppotajuisissa oli solisteina paitsi orkesterin omat solistit, konserttimestari Mikael Liwschitz, soolosellisti M. Arenstein, soolohuilisti Richard Brauer ja klarinetisti Toivo Malin, myös laulajattaret Hertta Ikonen ja Elli Suokas, pianisti Matti Varjanko,[11] sekä orkesterin trumpetisti Kalle Järvi. Kevään konserteissa edellisten lisäksi olivat solisteina laulajatar Anna-Liisa Raitio, viulutaiteilija Paul Tsherkassky, huilisti Waldemar Willgren ja laulajatar Rosa Pulkkinen sekä viulutaiteilija Heikki Kansanen. Vierailevina kapellimestareina olivat Heino Kaski, Lauri Ikonen ja Väinö Haapalainen.

Kevään ensimmäisessä kansansinfoniakonsertissa tammikuussa oli solistina konserttimestari Mikael Liwschitz. Hän esitti Paganinin Viulukonserton D. Konsertin päänumerona oli *Tshaikovskin Sinfonia nro 5.* Karjala-lehden Toivo Saarenpää oli tyytyväinen orkesterin työskentelyyn ja puhtaus oli hänen mielestään "kaikenaikaa miltei erehtymätön". Konsertti tarjosi "nautintorikkaan illan musiikkia harrastavalle yleisöllemme" (K 26.1.1915). Sali oli ääriään myöten täynnä.

Maaliskuun kansansinfoniakonsertissa orkesterin päänumerona oli *Mozartin Sinfonia nro 40 g.* Illan pianosolisti Ilmari Hannikainen soitti Beethovenin Pianokonserton nro 5 Es (Keisari). Resettikonsertti orkesterilaisten hyväksi oli huhtikuussa, mikä olikin tarpeen, koska palkkoja oli alennettu ja inflaatio laukkasi 30 %:n vuosivauhdilla. Orkesterissa oli nyt 39 soittajaa. Tässä konsertissa piti esittää Madetojan Promootiokantaatti, mutta 'sattuneesta syystä' se korvattiin viime hetkellä Kullervolla. Syynä oli se, että sopraanosolisti Sofia Roihan yksinlaulukonsertti oli siirtynyt samaksi illaksi. "Sain pitää pitkät puheet yleisölle ja selvittää asiaa", kertoi Leevi Madetoja.[12] Kauden viimeinen kansansinfoniakonsertti oli huhtikuun lopulla. Siinä illan pianosolisti Ernst Linko soitti Palmgrenin 12 Preludia ja orkesterin päänumerona oli *Sibeliuksen Sinfonia 2 D.* Kevään viimeisessä helppotajuisessa konsertissa olivat laulusolisteina Frida Sergejeff ja Jenny Ikonen. Frida Sergejeff lauloi mm. oman sävellyksensä Kehtolaulu ja sello-obligaton soitti Edward Mielck. Orkesterin jousikvintetto Mikael Liwschitz, Heikki Kansanen, Boris Sirob, hra Mauritzen, Väinö Haapalainen ja Edward Mielck soittivat Ernst Mielckin Jousikvinteton F. Karjala-lehden

[10] Ikonen 1914.

[11] Sokea *Matti Varjanko* oli Viipurin maaseurakunnan urkurina 30 vuoden ajan ja selviytyi Kalevi Tillin mukaan tehtävistään hyvin. "Matti Varjanko oli aikanaan tuttu hahmo Viipurin kaduilla tunnustellen kepillään katukäytävän päättymistä reippaasti kävellessään" (Kalevi Tillin kirje Pentti Kuulalle 31.10.1995).

[12] Salmenhaara 1987: 136.

Toivo Saarenpää ei olut esitykseen tyytyväinen. "Olisi ollut toivottavaa, että tämän teoksen harjoittamiseen olisi pantu enemmän huolta. Yhteensoitto jätti monin paikoin toivomisen varaa" (K 30.4.1915).

Viipurin Musiikin Ystävien *orkesterikoulun oppilasnäytteet* annettiin Kansakoulun salissa huhtikuun lopussa ja sali oli täynnä innostunutta yleisöä. Wiipuri-lehden mukaan jokaisen soitto vastasi "korkeintaan oppilaalle kuuluvia vaatimuksia". Oppilasorkesteri soitti johtajanaan Leevi Madetoja Gluckin alkusoiton Ifigeneia Auliissa. Oppilaskonsertin toisen osan aloitti sellisti Antti Vänskä soittaen Järnefeltin Kehtolaulun. "Esitys oli kovin heikkoa. Se ei antanut merkkejä mistään huomattavasta lahjakkuudesta". Sitä vastoin 12-vuotias Onni Suhonen "osoitti kieltämättä omaavansa lahjoja". Hän soitti Hoffmannin Viulukonserton. Arvostelija kohotti kuitenkin hänen edelleen nimen Viktor Halonen,[13] joka "näytti omaavan huomattavia lahjoja. Siinä pilkahti esille jonkinlainen omintakeinen leima, joka vain lyhyesti sanottuna olkoon vakuutettuna siitä, että Halosnimeä kantavat ovat kuin luonnon pakosta taiteellisia taipumuksia omaavia" (W 23.4.1915).

9.2.1. Heino Kasken sävellyskonsertti

Syksyn konserttitarjonta 1914 oli sota-ajan vuoksi vähäistä ja konsertoijat olivat pääasiassa kotimaisia laulutaiteilijoita. Lokakuussa konsertoivat tenorilaulaja Wäinö Sola pianistinaan Juho Nyyssönen,[14] viipurilainen laulajatar Elli Suokas pianistinaan Uuno Aarto ja pianisti Katherina de Ranuszewicz. Marraskuussa esiintyivät Aino Ackté kahdesti pianistinaan Juho Nyyssönen ja laulajatar Signe Liljequist pianistinaan Kosti Vehanen.[15] Adventtina oli Emil Sivorin kuorojen perinteinen adventtikonsertti Uudessa kirkossa työttömien hyväksi. Ohjelmassa oli perinteisen Hoosiannan lisäksi kaksi osaa Händelin oratoriosta Messias. Joulukuussa konsertoi viulutaiteilija Sulo Hurstinen pianistinaan Thyra Hurstinen.

Kevään 1915 konserttikauden aloitti laulajatar Anna Hagelstam pianistinaan Kosti Vehanen. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri avusti Leevi Madetojan johdolla. Ohjelmassa oli Lisztin Pianokonsertto A ja joitakin Selim Palmgrenin pianosävellyksiä. Hagelstam lauloi muutaman ooppera-aarian orkesterin säestyksellä ja kotimaisia yksinlauluja pianon kanssa. Tammikuun lopussa oli *Heino Kasken*[16] *sävellyskonsertti* avustajinaan Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri, konserttimestari Liwschitz ja laulajatar Bertha Makkonen. Runebergin-päivänä oli jälleen VMY:n

---

[13] Viktor Halonen oli HKO:n II-viulun soittajana vuosina 1916-1952 (Marvia-Vainio 1993: 670).

[14] *Juho Nyyssönen* oli vuonna 1888 syntynyt pianisti, joka opiskeli Helsingin musiikkiopistossa vuosina 1907 ja 1910-1911. Oli aikanaan suosittu konserttisäestäjä (Dahlström 1882: 455).

[15] *Kosti Vehanen* (1887-1957), suomalainen pianotaiteilija, ensimmäinen kansainväliseen maineeseen yltänyt säestäjämme. Opiskeli vuosina 1902-1909 Helsingin musiikkiopistossa (Sigrid Schnéevoigt), 1910-1912 Berliinissä (Krause) ja Roomassa 1913-1914 (Sgambati). Ensikonsertti Helsingissä ja Turussa 1912. Saavutti mainetta säestämällä noin 3 000 konsertissa sellaisia laulajia kuin Marian Anderson, Helge Lindberg, Aino Ackté, Lea Piltti, Maikki Järnefelt, Titta Ruffo, Pia Ravenna, Anna Hagelstam, Ingeborg Liljeblad, Signe Liljeqvist, Aune Antti, Mary Hannikainen ja Dagmar Hagelberg-Raekallio. Säestäjänä hänellä oli teknillinen taituruus, tyylitaju ja herkkä kyky seurata laulajan tarkoituksia. Puoliso vuosina 1924-1929 laulajatar Signe Liljeqvist (OIMTSK 5/589-590 (P. Jansson/E. Marvia), Vehanen 1946, Pesola 1958: 491-497).

[16] *Heino Kaski* (1885-1957), suomalainen säveltäjä. Kaski opiskeli Helsingin lukkari-urkurikoulussa, Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterikoulussa pääaineenaan viulunsoitto ja musiikinteoria ja yksityisesti sävellystä (Erkki Melartin ja Selim Palmgren). Hän opiskeli apurahojen turvin lisäksi Berliinissä vuosina 1911-1914 (Paul Juon) sekä vuosina 1919-1924 Berliinissä (Otto Taubmann), Ranskassa ja Italiassa. Kaski toimi pianonsoitonopettajana Kansankonservatoriossa Helsingissä vuosina 1926-1937 sekä Helsingin kansakoulujen (mm. Aleksis Kiven kansakoulu ja Käpylän kansakoulu) laulunopettajana vuosina 1928-1950. Hän piti yhdeksän sävellyskonserttia, joista ensimmäinen oli Viipurissa 1915. Säveltäjänä Heino Kaski oli lyyrikko. Hänen musiikkinsa on kansanomaisen melodista vailla suuria dramaattisia nousuja. Etenkin pianosävellyksissään hän tavoitti herkkiä impressionistisia tunnelmia (Pankakoski, Vuorenpeikkojen iltasotto ja Yö meren rannalla). Kasken ainoa suurimuotoinen orkesteriteos on jälkiromanttinen h-molli sinfonia vuodelta 1919. Hänen kuolemansa jäi Järvenpään Ainolasta samana päivänä saapuneen suruviestin varjoon (OIMTSK 3/381 (Ilpo Tolvas), Kaski-Karila 1966: 7-14, Salmenhaara 1994: 151-154, Pajamo 2002: 23-26).

isänmaallinen konsertti. Helmikuun alussa konsertoi Alexis af Enehjelm[17] pianistinaan Juho Nyyssönen ja kuun lopussa kahdesti laulajatar Annikki Uimonen[18] pianistinaan Oiva Soini.[19] Konsertit olivat loppuunmyydyt. Helmikuussa oli myös kamarikonsertti, jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin konserttimestari Liwschitz ja soolosellisti Arenstein sekä pianisti Bahrer. Helmi-maaliskuun vaihteessa esiintyi Raatihuoneen salissa kahdesti hovioopperalaulajatar Andrejewa von Szkilondz avustajanaan VMY:n orkesteri. Maaliskuun alussa oli ruhtinatar Trubotskajan järjestämä konsertti Kansakoululla haavoittuneitten sotilaitten sekä sotaan joutuneitten sotilaitten perheiden auttamiseksi. Maaliskuun lopussa esiintyivät laulajatar Agda Högström ja laulajatar Hjördis Tilgman pianistinaan Ilmari Hannikainen. Huhtikuussa oli Maaseututeatterissa Maggie Gripenbergin ja hänen oppilaittensa tanssiesityksiä. Ohjelmassa avusti Onni Snell ja VMY:n orkesteri. Huhtikuussa oli myös Sofia Roihan laulukonsertti. Siinä avustivat myös Roihan oppilaat Laelia Breitenstein, Else Brandt ja Elli Lankinen sekä neljä 'taiteenharrastajaa' eli herrat Svanström, Kosonen, Roiha ja Hyttinen. Huhtikuun lopulla konsertoivat hrat Liwschitz, Arenstein ja Bahrer Bertha Makkosen 'suosiollisella avustuksella'.

9.2.2. Kirjeenvaihtoa L. Onervan kanssa

Leevi Madetoja asui Viipurissa hotelli Suomessa ja L. Onerva[20] Helsingissä. Heidän taloutensa oli tiukalla ja vekselit olivat alituisesti lankeamassa. Syyskuun lopulla uhkasi 350 markan vekseli, jonka L. Onerva hoiti panttaamalla liinavaatteensa ja samalla Madetojakin menetti ainakin metronominsa.[21] Seuraava vekseli uhkasi jo muutaman päivän kuluttua. Onneksi L. Onerva oli päässyt sopimukseen Otavan kanssa ja sai ennakkoa, ja samoihin aikoihin myös Kirjailijaliitolta 300 mk:n palkinnon. "Ilmari Kianto haukkui kokouksessa kuin verikoira", kirjoitti L. Onerva kirjeessään Madetojalle marraskuussa 1914. "On kirjoittanut, että minä 'säveltäjän rouva' en suinkaan olisi tarvinnut rahaa, kun on mies, joka elättää, enkä Kiantoa, jolla ei ole vaimoa, joka elättää! Kyllä on lyhytnäköiset ja vanhanaikaiset argumentit". Kirjeensä L. Onerva aloitti useimmiten "Rakas Poju!" tai "Rakas kulta Poju". Aviopari[22] kirjoitteli toisilleen lähes päivittäin, koska heillä ei ollut varaa pitkiin puheluihin. Joskus L. Onerva yritti kuitenkin puhelimitse tavoitella, mutta turhaan ja kirjoitti vihaisena maaliskuussa 1915: "Olet oikein paha poju, kun et

[17] *Alexis af Enehjelm* (1886-1939), suomalainen oopperalaulaja (tenori). Opiskeli Münchenissä 1908 (Schinkel) ja 1909-1913 Wienissä (Haböck). Opettajana Helsingin musiikkiopistossa vuosina 1914-1919 ja kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan 1919-1920 ja 1924-1931. Hänellä oli taipuisa, hyvin koulutettu ääni, jossa oli nuorekkaan sankarillinen, valoisa sointi. Hänen laulutyylinsä ja näyttämöolemuksensa olivat hienostuneet. Toimi pitkään Yleisradiossa vuodesta 1926 ohjelmapäällikkönä ja kuuluttajana sekä vuodesta 1934 selostus- ja viihdeosaston päällikkönä. Häntä voidaan pitää suomalaisen radioviihteen alkuunpanijana (nimimerkki Joonas) (OIMTSK 2/168 (A. Marvia), Leistelä 1958: 477-481, Osborne 1984: 130-131).

[18] *Annikki Uimonen* (1891-1937), suomalainen laulajatar (altto), opiskeli Helsingin musiikkiopistossa Abraham Ojanperän johdolla 1908-1909 sekä Wienissä 1909-1912 (viipurilaissyntyinen Filip Forstén), Berliinissä (Hussler) ja Italiassa (Giraldoni). Ensikonsertti Helsingissä 1911. Saavutti poikkeuksellista menestystä Carmenin nimiosassa. Hän oli rehevä olemukseltaan ja temperamentiltaan sekä verevä ääneltään. Puoliso vuosina 1921-1930 näyttelijä Paavo Jännes (OIMTSK 5/522 (K. Virtamo), Luukkonen 1958: 544-549, Osborne 1984: 465).

[19] *Oiva Soini* (1893-1971), suomalainen oopperalaulaja (barytoni) ja oopperajohtaja. Kävi Helsingin Lukkari-urkurikoulun 1911-1914, opiskeli laulua Helsingin musiikkiopistossa 1916-1918 sekä myöhemmin Keski-Euroopassa. Mielirooli Tannhäuserin Wolfram. Kiinnitettynä 1921-1952 Suomalaiseen Oopperaan ja toimi sen johtajana 1939-1952. Sibelius-Akatemian yksinlaulun professorina 1939-1963. Kultivoitunut, lähinnä lyyrinen barytoni. Myös arvostettu konsertti- ja oratoriolaulaja (OIMTSK 5/266-267 (H-I Lampila), Jaantila 1958: 569-577, Osborne 1984: 425, Heikinheimo 1995: 487).

[20] Leevi Madetoja tutustui säveltämiensä näytelmien (Shakkipeli ja Alkibiades) kautta Eino Leinoon ja Leinon ympärillä olevaan kulttuuripiiriin, mistä hän löysi myös tulevan elämänkumppaninsa, kirjailija L. Onervan.

[21] Salmenhaara 1987: 129.

[22] Todellisuudessa he olivat vihkimätön pariskunta. Leevi Madetoja ja L. Onerva vihittiin virallisesti avioliittoon vasta vuonna 1918 (Mäkelä 2003: 473).

kirjoita etkä koskaan ole kotona, kun yritän soittaa. On niin hirveän ikävä. Työkään ei mene taas ollenkaan, pää on paksu ja koko sielu väsynyt." Saman kirjeen lopussa hän ikävöi: "Minun on kovin ikävä sinua, mutta sinä näyt kokonaan unohtaneen minut".

Madetoja valitteli taas raskaita työpäiviä ja väsymystään, jotka ajan mittaan vaikuttaisivat terveyteen. Madetoja valitteli myös hengenahdistusta ja sitä, että sydän hakkaa haljetakseen. Syksyn mittaan elämänkumppanit tapasivat toisensa vain kerran, mutta joulun he saivat sentään viettää yhdessä Viipurissa, tosin tapaninpäivänä oli jo kansankonsertti, jossa Madetoja esitti musiikkia Eino Leinon näytelmään Shakkipeli. Aviopari tai oikeammin avopari vietti yhdessä kolmisen viikkoa, sillä 9.1.1915 oli Kansakoulun juhlasalissa L. Onervan ja Leevi Madetojan yhteinen kirjallis-musikaalinen ilta. Mukana oli myös konserttimestari Mikael Liwschitz. Paikallisissa sanomalehdissä oli runsaasti mainoksia etukäteen, joten koulun sali oli täynnä viipurilaista uteliasta yleisöä. Tilaisuudessa esitettiin Madetojan Viulusonatiini ensimmäisen kerran Viipurissa. Kolme päivää myöhemmin esitettiin sama ohjelma Lappeenrannassa.

9.2.3. Viipurin Musiikin Ystävien 20-vuotiskonsertti

Viipurin Musiikin Ystävät oli perustettu tammikuussa 1894. Jostain syystä sitä ei juhlittu keväällä 1914, vaan sen korvasi Ilmari Weneskosken lahjakonsertti helmikuussa 1914. Konsertti oli suuri menestys Weneskoskelle ja lehtikirjoituksissa korostettiin hänen kyvykkyyttään ja ansiotaan musiikkielämän kohottamiseksi. Hänen haaveenaan lienee ollut, että samalla olisi vietetty VMY:n 20-vuotisjuhlia. Koska näin ei käynyt, joudutti ilmeisesti tämäkin tapahtuma Weneskosken irtautumista johtajan tehtävistä.

Viipurin Musiikin Ystävien toiminnan 20-vuotisjuhlakonsertti oli 4.3.1915. Konsertissa esitettiin niiden kapellimestarien teoksia, jotka olivat vuosina 1894-1915 orkesterin johtajina. Erkki Melartin oli saapunut itse konserttiin johtamaan teoksensa: alkusoiton oopperasta Aino, Scherzo-osan Sinfoniasta 3 ja Andante-osan Sinfoniasta 4. Leevi Madetoja johti Järnefeltin Suomalaisen rapsodian, Pastorale-osan Kanteletar-sarjasta ja musiikkia näytelmästä Luvattu maa. Madetoja johti konsertin lopulla omat sävellyksensä: Salolla-nimisen osan Sinfonisesta sarjasta 1 ja sinfonisen runoelman Kullervo. Karjala-lehdessä oli 4.3.1915 laaja kolmen palstan kirjoitus Viipurin Musiikin Ystävien kahden vuosikymmenen pituisesta toiminnasta.

Karjala-lehdessä oli *historiallinen katsaus orkesteritoiminnan alkuvaiheista,* Spohrin soittokunnasta ja Richard Faltinista sekä Ernst Schnéevoigtista Theodor Sörenseniin. Sitten kerrottiin yhdistyksen perustamisesta tammikuussa 1894 ja orkesterin alkuvaiheista. Ensimmäisestä johtajasta Robert Moserista tiedettiin kertoa vain hänen johtajavuotensa 1894-1898. Armas Järnefeltiä (kapellimestarina 1898-1903) kehuttiin "nerokkaaksi johtajaksi, joka kohotti orkesterin esitykset harvinaiseen täydellisyyteen". Vuosina 1903-1908 johtajana ollut Juho Leino "oli varsin taitava ja kykenevä käytännön musiikkimies" ja hänen jälkeensä oli vuosina 1908-1911 Erkki Melartin, joka sai aikaan "suurta innostusta ja taitoa musikaalisen kasvatuksen edistämisessä aina korkeimpiin päämääriin asti". Vuosina 1911-1914 oli kapellimestarina Ilmari Weneskoski, joka "toimi melkoisella menestyksellä. Hänellä oli huomattavia johtajan ominaisuuksia." Karjala-lehden mukaan juhlakonsertti oli "kaikin puolin onnistunut jättäen kuulijoihin pysyvän muiston" (K 6.3.1915). Wiipuri -lehden musiikkiarvostelija, nimimerkki J. K. ihasteli juhlakonsertin "lämmintä isänmaallista tunnelmaa alusta loppuun asti" ja sitä, miten Madetojan sinfoninen runoelma Kullervo lopetti "kauneimmalla tavalla tämän muistorikkaan juhlatilaisuuden" (W 5.3.1915).

Leevi Madetojan lahjakonsertti 14.3.1915 oli samalla oli hänen sävellyskonserttinsa. Solisteina olivat Sofia Roiha ja Hilja Jorma sekä Viipurin sekakuoro. Ohjelmassa oli Konserttialkusoitto vuodelta 1911, Helsingin yliopiston Promootiokantaatti vuodelta 1914 sopraanolle, lausujalle, sekakuorolle sekä orkesterille, Pieni orkesterisarja sekä sävelkuvaus Öinen karkelokuva (Tanssinäky). Toivo Saarenpään arvostelun mukaan konsertista muodostui juhlatilaisuus, jota "on

pidettävä tämän soittokauden merkittävimpänä tapauksena musiikkielämässämme" (K 16.3.1915). Myös Wiipurin arvostelu oli erittäin suopea. "Tällä, jos millään hra Madetoja totesi viipurilaisille, ettei hän ole ainoastaan etevä kapellimestari, vaan samalla ensi luokan säveltäjä" (W 16.3.1915). Sali oli täynnä innostunutta yleisöä ja juhlittu kapellimestari sai orkesterilta hopeiset kirjoitustelineet, yhdistykseltä laakeriseppeleen ja yleisöltä runsaasti kukkia.

Toivo Saarenpää johti *omia sävellyksiään* maaliskuun helppotajuisen konsertin alkuosassa. Nyt oli vuorostaan Leevi Madetojalla mahdollisuus arvostella konserttia Karjala-lehdessä ja samalla hän katkerana totesi, että konsertti "ei kerännyt, kumma kyllä, täyttä huonetta yleisöä. On jo monta kertaa tämän taidekauden kuluessa voitu todeta, ettei mielenkiintoinenkaan ohjelma voi houkutella yleisöä Raatihuoneen orkesterikonserttiin. Missä syy?" (K 19.3.1915).

9.2.4. Madetojan musiikillisia mietteitä

Karjala-lehdessä oli kevään 1915 aikana kolme laajaa Leevi Madetojan musiikillista mietelmää. Ensimmäisen aiheena oli *"Säveltaiteilijat ja yleisö"*. Musiikin olemuksen Madetoja määritteli seuraavasti: "Säveltaide on luonteeltaan epäkäsitteellistä. Se vetoaa kuulijan kauneudentajuun sellaisenaan, ilman käsitteellisiä tukikohtia. Sen kauneudessa on jotain salaperäistä, rajatonta, samaa, jota me jokainen onnellisina hetkinämme tunnemme ajatellessamme tätä maailman kaaosta ja sen äärettömiä avaruuksia niin sanoakseni epäyhteiskunnallisesti, sillä vaistomaisella hengenosallamme, jota käytännöllinen elämänkulku ei vielä kokonaan ole ehtinyt tukahduttaa. Siinä on käsittääkseni lähtökohta ja välttämätön edellytys kaiken musiikin luomiselle ja ymmärtämiselle." Ero taiteilijan ja kuulijan välillä on vain siinä, että edellinen antaa ja jälkimmäinen ottaa vastaan, mutta molemmat ovat musiikille yhtä tärkeitä. Madetoja korostaa kummankin osapuolen alkuperäisen kauneudentajun vaistomaisuutta. "Kauneus, jota löytyy kaikkialla, niin elämässä kuin taiteessakin, ei suvaitse kovakouraista käsittelyä. Se vaatii sympaattista ja lämmintä ilmakehää ympärilleen, muuten se kuihtuu pois." Madetoja kiittää diletantin aitoa taiteenrakkautta ja arvostelee sellaisia ammattimiehiä, joille taide on pelkkä ammatti ja jotka suhtautuvat taiteeseen kyynisesti. "He käyttävät hyväkseen voimassaolevaa makusuuntaa ja muuttavat itseään sen mukaan kuten kameleontti väriä. Silloin ei ole taide enää sitä, mitä sen pitäisi olla: uskontoa." Loppukappaleessaan Madetoja mainitsi: "Pääasia on siinä, että löydämme musikaalista komeutta ja kun olemme sen löytäneet, sen tunnustamme. Huolimatta siitä, löytyikö se jostain sinfoniasta tai kapakkalaulusta, juhlallisella konserttilavalla tai kevytkenkäisestä tanssisalista" (K 21.3.1915).

Leevi Madetoja jatkoi musiikillisia mietelmiään kahdessa laajassa kirjoituksessaan, jota eivät ole yhtä persoonallisia. Onervalle Madetoja sanookin "märehtineensä vanhoja ajatuksiaan" kirjoituksessaan *"Kansallisesta musiikista"*. Myös kolmannessa artikkelissa *"Säveltaiteen uusimmat virtaukset"* hän kertasi jo aiemmin esittämiään ajatuksia Debussysta ja Straussista, mutta käsitteli nyt ensimmäistä kertaa Schönbergiä, joka Suomessa tunnettiin tuolloin vain huhupuheiden ja lehtikirjoitusten, ei itse musiikin perusteella ja jonka hän luokitteli "säveltäjien äärimmäistä vasemmistoa" edustavaksi futuristiksi.[23] Madetoja kertoi, että "muutamia vuosia takaperin herätti Arnold Schönbergin jouhikvartetti hyvin meluavaa huomiota". Se vihellettiin kuoliaaksi, missä sitä vain esitettiinkin. Kuulijat eivät löytäneet siitä parhaalla tahdollakaan yhtään tahtia musiikkia. Mahdollisesti säveltäjä tahtoi "käsitettäväksi musiikilla kokonaan toista kuin mitä tavalliset kuolevaiset. ... Kuka tietää, vaikka joskus maailma siihenkin asti kehittyy, mutta ainakin toistaiseksi tuntuu tällainen 'musiikki' anarkialta, jota tekee mieli uskoa sensatsionihaluisen säveltäjän reklaamikokeiluksi". Myöhemmin Madetoja tarkensi käsitystään Schönbergistä, vaikka Schönbergin kannattajaa hänestä ei koskaan tullut.

[23] Salmenhaara 1987: 137-138.

9.3. Uusia uhkia kaudella 1915-1916

Viipurin Musiikin Ystävien talous joutui keväällä 1915 erittäin suuriin vaikeuksiin, sillä Viipurin kaupunki ei ottanut talousarvioonsa mitään määrärahaa sen tukemiseen ja tammikuussa yhdistyksen varat olivat lopussa. Hädissään yhdistys kääntyi Viipurin kaupungin puoleen pyytäen pikaisesti 20 000 markan avustusta orkesterin ja orkesterikoulun ylläpitämiseen. Yhdistys toivoi, että valtuusto myöntäisi varat 5 000 markan kuukausierissä. Kaupunginvaltuusto päätti, että asia ratkaistaan vasta sen jälkeen, kun edellisen vuoden väkijuomavoittovarojen jakamisesta päätetään (K 15.1.1915). Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta pohti asiaa ja teki seuraavan ehdotuksen: "Vaikkakin kaupungin olisi nykyisenä vaikeana aikana koetettava päästä eroon tällaisista menoista, on valiokunnan mielestä yhdistykselle myönnettävä avustusta orkesterin ja orkesterikoulun ylläpitämiseksi kuluvan soittokauden loppuun.

Kontrahdit oli tehty 1.5. asti. Näin ollen valmisteluvaliokunta ehdotti, että yhdistykselle annettaisiin käyttövaroista 20 000 mk, jotka korvattaisiin väkijuomarahoista. Yhdistykselle ilmoitettaisiin myös, ettei sen pidä odottaa mitään avustusta 1.5.1915 jälkeen. Valmisteluvaliokunnan ehdotus hyväksyttiin valtuustossa yksimielisesti. Valtuutettu Ikonen ehdotti kuitenkin, että viimeinen lause poistettaisiin. Valtuutettu Alfthan ehdotti seuraavaa lausetta: "Jos nykyiset olot jatkuvat, niin yhdistyksellä ei liene odotettavissa mitään avustusta 1.5. jälkeen." Alfthanin ehdotus voitti (K 13.2.1915). Kaupungin myönteiseen päätökseen vaikutti yhdistyksen 20-vuotisjuhlat. Orkesterin toiminnan jatkuminen syksyllä oli avoin kysymys. Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta pyysi Edo Mielckiä ja Leevi Madetojaa laatimaan kustannusarvion 16-17 -miehisen orkesterin ylläpidosta, minkä lisäksi orkesteriin suunniteltiin kiinnitettäväksi harrastajasoittajia.[24] Kaikesta huolimatta VMY:n johtokunta vetosi vielä huhtikuun lopussa kaupunginvaltuustoon pyytäen 20 000 markan avustusta orkesterin ja orkesterikoulun ylläpitämiseksi seuraavaa kautta varten. Samalla pyydettiin lupaa arpajaisten järjestämistä varten. Valtuusto myönsi vain 6 000 mk.

Toiminnan aloittaminen syksyllä 1915 oli erittäin vaikeaa ja Leevi Madetoja odotteli Helsingissä kuumeisesti päätöstä asiasta. Viipurin Musiikin Ystävien vuosikokous oli 30.9.1915. Puheenjohtajana oli arkkitehti Edward Mielck ja sihteerinä tuomari Knut Angelin. Kokouksessa käytiin läpi edellisen soitantokauden toimintakertomus ja keskusteltiin orkesteritoiminnan aloittamisesta. Huhtikuussa yhdistys oli pyytänyt valtuustolta 20 000 mk:n avustusta, mutta valtuusto oli myöntänyt vain 6 000 mk, jota pidettiin aivan riittämättömänä. Kokoukseen mennessä lupaa arpajaisten järjestämiseen ei ollut vielä saatu. Viipurin Musiikin Ystävien vuosikokous keskusteli eri vaihtoehdoista. Jos lupa saataisiin, aloitettaisiin toiminta heti. Jos taas ei, niin koetettaisiin ylläpitää amatööriorkesteria ja orkesterikoulua. Lopullinen päätösvalta annettiin yhdistyksen johtokunnalle.

Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta päätti aloittaa kuitenkin toiminnan, sillä lupa arpajaisten järjestämiseen myönnettiin lokakuussa. Viipurin Musiikin Ystävien arpajaisten menestymisestä riippui orkesterin ja orkesterikoulun kohtalo. Valitettavasti samanaikaisesti oli muitakin arpajaisia, mutta Musiikinystävien arpajaiset olivat lehtien mukaan aivan eri asia hyvän tarkoituksensa takia, josta kaikki pääsisivät osalliseksi. "Tosin näitten arpajaisten kautta ei ole toivoa päästä kiinteistön tai kymmenien tuhansienkaan omistajaksi, mutta jos nyt kerran syrjäytämme tämän aineellisen puolen ja annamme arvoa henkisellekin hyvälle, niin tulemme arpajaisten lopputulokseen olemaan tyytyväisiä. Nyt, kun orkesteri eikä muutkaan taidelaitokset saa valtion apua eikä kuntienkaan apuun voi turvautua, niin yleisön on otettava nämä hoitaakseen" (W 17.10.1915).

[24] Salmenhaara 1987: 134.

Yhdistystä koetteli pian uusi uhka. Viipurin Maaseututeatteri kieltäytyi maksamasta yhdistykselle väliaikamusiikista, joka oli aivan keskeinen tulolähde yhdistykselle. Maaseututeatterin johtokunta antoi lokakuun lopussa tiedon, "ettei teatteri tätä nykyä katso olevansa velvollinen pitämään näytösiltoinaan väliaikamusiikkia ja että se siitä syystä joka tapauksessa kieltäytyy sellaisesta soitosta mitään maksua suorittamasta. Orkesteri on ennen täällä ollut tavallaan jonkinlainen kunnallinen laitos. Määräraha sitä varten on otettu kaupungin menoarvioon." Teatterin johtokunta totesi, että tilanne oli nyt toinen, sillä orkesteria varten myönnetty apuraha ei sisältynyt kaupungin menoarvioon. "Orkesterilla näin ollen ei ole minkäänlaista kunnallisen laitoksen luonnetta. Se on pelkkä yksityisluontoinen yritys." Täten orkesterilla ei olisi teatterin johtokunnan mukaan ollut mitään oikeutta vaatia korvauksia väliaikamusiikista ja "sillä keinoin turvata toimeentuloaan teatterin kustannuksella". Teatterin johtokunta totesi, että näin rikottaisiin vanha tapa, mutta teatterin oma ahdinko pakotti siihen. "On nurinkurista, että toinen rampa – teatteri – pannaan toista rampaa – orkesteria – tukemaan" (K 24.10.1915).

Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta lähetti marraskuussa vastineensa Viipurin kaupunginvaltuustolle, todeten, että yli 30 vuotta on ollut se määräys, että teatterin vuokraajan on käytettävä kaupungissa olevaa ja kaupungin avustamaa orkesteria. Kaupunginvaltuuston vahvistamassa ohjesäännössä 9.9.1881 mainittiin, että kaikkia teatteritalon vuokraajien, jotka esittävät näytelmäkappaleita, oopperoita tai operetteja, on käytettävä välisoittomusiikin esittämiseen kaupungissa olevaa orkesteria. "Orkesterin yhdistäminen niin läheisesti teatteritaloon, on siksi, että kaupungin on täten huolehdittava orkesterin tuloista, jolloin kaupungin avustus on voinut olla pienempi". VMY:n johtokunta totesi, että viime vuosina yhdistys sai tuloja teatterisoitoista vuosittain 7 000 – 8 000 mk. Johtokunta totesi vielä, että tieto teatterin toimenpiteistä tuli niin myöhään, että orkesteritoiminta oli jo aloitettu. Jos asia olisi tiedetty ajoissa, orkesteritoimintaa tuskin olisi aloitettu. Johtokunta pyysi lisäksi, että valtuusto ryhtyisi toimenpiteisiin asian selvittämiseksi (K 4.11.1915).

9.3.1. "Leevi Madetoja saapui kaupunkiin!"

"Leevi Madetoja on saapunut kaupunkiin! Orkesteri aloittaa toimintansa! Tieto levisi eilen kulovalkean tavoin ja se otettiin vastaan tyytyväisyydellä ja ilolla". Lokakuun alussa 1915 Leevi Madetoja saapui Viipuriin ja joutui heti sanomalehti Karjalan haastatteluun. Nimimerkki Timon haastattelussa Madetoja kertoi kesänvietostaan, sävellyksistään ja alkavan kauden suunnitelmistaan. Helmikuussa 1916 olisi tarkoitus kantaesittää Helsingissä Madetojan Sinfonia 1. "Nyt ensimmäinen osa on paperilla, mutta päässä sitä enemmän". Orkesterin ensimmäinen konsertti olisi tarkoitus pitää 14.10., mutta orkesterin kokoamisessa oli suuria vaikeuksia, sillä suurin osa entisistä soittajista oli ehtinyt sitoutua jo muualle. Madetojan tarkoituksena oli hankkia soittajia lisää Pietarista, erityisesti konserttimestari ja sellisti. Konsertteja oli tarkoitus järjestää entiseen tapaan "unohtamatta sinfoniakonsertteja" (K 7.10.1915).

Ankarien ponnistelujen ja lukuisten Pietarin-matkojen jälkeen saatiin kun saatiinkin orkesteri kootuksi. Sen kokoonpano oli seuraava:

I viulu	Paul Tsherkassky[25] ja Boris Wolfson (Sirob)[26]	huilu:	Waldemar Willgren
		oboe:	W. Petroff
II viulu:	Heikki Halonen	klarinetti:	R. Kanawaloff
	J. Junno		R. Karhunen
alttoviulu:	I. Ivanov	käyrätorvi:	J. Mali
sello:	Leonid Tsherkassky		J. Löfberg
kontrabasso:	A. Hellman	trumpetti:	Kalle Järvi
		lyömäsoittimet:	K. Kärkkäinen

Soittajien lukumäärä oli 15, joista suomalaisia kuusi (fagotti puuttui vielä). Orkesteri oli tuolloin minimikoossaan. Sinfoniakonsertteihin ja muihin huomattavimpiin konsertteihin pyrittiin saamaan avustajia Pietarista ja viipurilaisista harrastajista. Orkesterikoulu aloitti toimintansa 15.10. osoitteessa Vahtitorninkatu 19. Orkesterikoulussa toimi opettajana myös säveltäjä Toivo Saarenpää.

Ensimmäisen konsertin piti olla 17.10.1915, mutta se piti peruuttaa, koska orkesteri oli tuolloin vielä kovin vajavainen. Ensimmäinen konsertti voitiin pitää vasta lokakuun lopulla. Konserttimestari Paul Tsherkassky soitti Tshaikovskin Viulukonserton. Karjalan musiikkiarvostelijana oli jälleen Lauri Ikonen. Konsertissa oli yleisöä 600 henkeä. "Olosuhteet eivät olleet suotuisat", vaikka Ikonen luottikin orkesterin "pikaiseen kehittymiseen" (K 26.10.1915). Kansankonserttien, esikaupunkikonserttien ja helppotajuisten solisteina toimivat mm. konserttimestari Paul Tsherkassky, soolosellisti Leonid Tsherkassky, laulajattaret Erna von Weymarn, Hertta Ikonen ja Aurelia Klein-Merschinskaja sekä Viipurin sekakuoro, jonka johtajana toimi Knut Angelin.

Syksyn kohokohta Viipurissa oli *Jean Sibeliuksen 50-vuotispäivän juhlakonsertti* 7.12.1915. Konsertissa esitettiin sinfoninen fantasia Pohjolan tytär, orkesterilegenda Lemminkäisen

---

[25] *Paul Tsherkassky (Cherkassky)*, (1891-1972), venäläissyntyinen viulutaiteilija ja orkesterinjohtaja, opiskeltuaan Odessassa ja Pietarissa hän toimi kapellimestarina Pietarissa, Saratovissa ja Pihkovassa sekä konserttimestarina Viipurissa 1915-1918 ja 1919-1923 Helsingin kaupunginorkesterissa, jonka sinfoniakonserteissa hän usein oli solistina. Hän vieraili myös kapellimestarina Suomalaisessa Oopperassa. Vuonna 1923 Tsherkassky tuli Bostonin sinfoniaorkesterin viulistiksi ja johti Bostonin Civic Symphony Orchestraa 1944-1961. Hänen serkkunsa oli pianotaiteilija Shura Cherkassky (OIMTSK 1/588-589, Garam 1985: 218).

[26] *Boris Sirob* (Boris Wolfson, vuodesta 1935 Boris Sirpo), 1893-1967, venäläissyntyinen suomalainen orkesterinjohtaja ja viulupedagogi. Sirpo opiskeli musiikkia Moskovassa, Pietarissa, Berliinissä ja Prahassa (O. Ševčik). Toimi vuosina 1912-1914 Helsingin Filharmonisen orkesterin viulunsoittajana, muutti sitten Viipuriin ja toimi vuonna 1918 perustamansa Viipurin musiikkiopiston rehtorina vuoteen 1939. Sirpon perustaman opiston kamariorkesteri teki vuonna 1932 Bronislaw Huberman viulusolistinaan menestyksekkään konserttimatkan Keski-Eurooppaan. Opiston lahjakkaaseen oppilaskuntaan kuuluivat myös pianistit Orest Bodalew ja Cyril Szalkiewicz. Vuonna 1939 Sirpo matkusti etevimmän kasvattamansa viuluvirtuoosi Heimo Haiton (1925-1999) kanssa Yhdysvaltoihin. Myöhemmin Sirpo valittiin Lewis and Clark Collegen musiikin professoriksi Portlandiin. Hän loi Yhdysvalloissa uran myös kapellimestarina ja teki laajoja konserttikiertueita mm. Etelä-Amerikkaan ja Eurooppaan (1955 myös Suomeen). Vuonna 1964 hänet nimitettiin Lahden (ent. Viipurin) musiikkiopiston rehtoriksi, mutta hän ei voinut heikentyneen terveytensä takia ottaa tehtävää vastaan. Kirjassaan Karjalainen rapsodia Kalevi Tilli kertoo värikkääseen tapaansa, kuinka Boris Wolfsonista tuli Boris Sirpo. Kun ensimmäisen maailmansodan merkit alkoivat näkyä taivaanrannalla, siirtyi silloin 19-vuotias Boris Wolfson Helsinkiin opiskelutoverinsa Mitja Itkinsin kanssa. Etevinä viulunsoittajina he pääsivät Robert Kajanuksen orkesteriin. Jostain syystä Boris Wolfson ei viihtynyt Helsingissä, vaan muutti vuonna 1913 Viipuriin ja sai paikan Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa, jota johti silloin Ilmari Weneskoski. Kun Wolfsonin saksalaisperäinen nimi ei maailmansodan puhjetessa tuntunut Venäjän hallitsemilla alueilla 'terveelliseltä', hän otti uuden sukunimen kääntämällä etunimen Boris takaperin. Näin syntyi Sirob. Tämän nimen hän suomensi Kalevalan 100-vuotisjuhlien yhteydessä vuonna 1935 Sirpoksi. Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kontrabasisti Toivo Lindholm (myöhemmin Aro, Sulo Aron isä) kehotti Sirobia ilmoittautumaan vapaaehtoisena asepalvelukseen, ettei joutuisi Venäjälle. Vapaaehtoisilla oli mahdollisuus esittää toivomuksia palveluspaikasta. Sirob saikin komennuksen venäläisen divisioonan esikuntaan, joka oli majoittautunut Viipurin linnaan. Näin hän pystyi samalla hoitamaan tehtäviään orkesterissa koko sodan ajan (OIMTSK 5/251 (Paul Jansson), UTSK 18/580, Pulkkinen 1958: 790-791, 871-872, Garam 1985: 227, Tilli 1992: 129-130, Huttunen 2002: 411).

kotiinpaluu ja loppunumerona improvisaatio Snöfrid sekakuorolle, lausujalle ja orkesterille avustajanaan Viipurin sekakuoro sekä Hilja Jorma lausujana.[27] Wiborgs Sångarbröder lauloi johtajanaan Allan Schulman Sibeliuksen mieskuorolauluja. Karjala-lehdessä oli Lauri Ikosen kirjoittama koko sivun artikkeli Sibeliuksesta. Samassa lehdessä oli myös Madetojan Pari persoonallista muistelmaa Sibeliuksesta sekä Eero Eerolan kirjoittama juhlaruno Luojan korpi. Esplanadin paviljongissa oli illalla juhlaillallinen Sibeliuksen musiikin soidessa. Joulukuun kansankonsertissa esitettiin vielä Sibeliuksen Pohjolan tytär, Lemminkäisen paluu ja Snöfrid.[28]

Helmikuussa 1916 oli kevään *ensimmäinen kansansinfoniakonsertti*, Beethoven-konsertti, jossa orkesterin konserttimestari Paul Tsherkassky soitti Viulukonserton ja orkesteri Egmont-alkusoiton sekä Sinfonian nro 5 c. Orkesterin kokoa oli suurennettu tuntuvasti. "Orkesteri on olosuhteitten puitteissa erittäin notkeassa kunnossa ja Madetoja panee sen soittoon musikaalisuutta entistä enemmän" (K 29.2.1916). Valitettavasti konsertissa oli väkeä vain puoli salia. Wiipuri-lehden musiikkiarvostelijan mukaan "sinfonian ottaminen ohjelmaan oli liian suuri ja uskallettu tehtävä orkesterin pienuuteen katsoen. Etenkin jousisoittimia olisi pitänyt olla kaksikertainen määrä, jotta sinfonia olisi päässyt oikeuksiinsa" (W 29.2.1916).

Toimintakauden uutuutena olivat *esikaupunkikonsertit*, joista ensimmäinen pidettiin Kolikkoinmäen kansakoululla. Toinen esikaupunkikonsertti oli Talikkalan VPK:lla. Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta oli päättänyt näistä vedoten Viipurin esikaupunkien laajuuteen ja väkirikkauteen. Esikaupunkikonsertit saivatkin erittäin suuren suosion, mutta syksyn mittaan ensi-innostuksen haihduttua konsertit jäivät pois.

Toinen toimintakauden uutuus oli se, että torstain *helppotajuiset konsertit siirrettiin Raatihuoneen salista Espilään*, joka oli äskettäin perusteellisesti uusittu ja konsertit annettiin kodikkaasti talvipuutarhan tapaan sisustetussa salissa. Muutosta perusteltiin myös sillä, että osa kaupunkilaisista vierasti Raatihuoneen salia ja sillä, että Espilä on kaupungin omistama kuten Raatihuonekin. Lisäksi todettiin, että Espilä on aivan keskustassa Torkkelin puistossa. Saliin mahtui noin 200 henkeä. Ensimmäisen Espilässä pidetyn konsertin jälkeen Lauri Ikonen totesi, että se "aloittaa uuden, kaikesta päättäen kirkkaan ajanjakson Musiikin Ystävien orkesterin historiassa". Konsertissa Espilä oli "tupaten täynnä" ja sali oli "viehättävä seurusteluun ja kodikkaaseen kuulemiseen, mikä kaikki sisältyneekin helppotajuisten konserttien tarkoitukseen" (K 5.11.1915). Myös sanomalehti Wiipuri totesi, "ettei musiikin harrastus tyystin ollut sammunut varakkaamman luokan keskuudessa, kuten allekirjoittanut oli valmis otaksumaan viimeksi Raatihuoneessa annetun konsertin perusteella" (W 5.11.1915). Alkuinnostuksen jälkeen todettiin kuitenkin, että akustiikka ei Espilässä ollut sen parempi kuin Raatihuoneellakaan, lisäksi soittajat valittivat, etteivät tahdo kuulla toisiaan. 13.1.1916 pidetyssä valssi- ja operetti-illassa Espilä oli jälleen täynnä ja Lauri Ikonen totesi lehdessään että "olkoon tämä merkkinä siitä, että vähitellen palaamme siihen olotilaan – mitä yleisön suhtautumiseen helppotajuisiin tulee – joka vallitsi ensimmäisinä viikkoina, kun oli siirrytty uuteen paikkaan" (K 15.1.1916).

Jo ennen maailmansodan syttymistä oli Viipuriin tullut nuori 21-vuotias Leopold Auerin viuluoppilas *Boris Wolfson* ja hänen vanavedessään niinikään Auerin kouluttama viulutaiteilija

---

[27] Sibeliuksen 50-vuotispäivän kunniaksi Leevi Madetoja oli tarjonnut Otavalle tekeillä ollutta Sibelius-kirjaansa. Hanketta pidettiin periaatteessa mielenkiintoisena, mutta käytännöllisiä vaikeuksia ylivoimaisina. Sitten Madetoja kääntyi musiikkikustantaja Lindgrenin puoleen. Saatuaan kieltävän vastauksen Madetoja otti vielä yhteyttä kustantamo Railoon, turhaan. Niin käsikirjoitus jäi valitettavasti Madetojan pöytälaatikkoon. Vuonna 1916 Madetoja suomensi Erik Furuhjelmin Sibelius-elämäkerran (Salmenhaara 1987: 141-142).

[28] Helsingissä Jean Sibeliuksen 50-vuotispäivän juhlakonsertissa 8.12.1915 sai kantaesityksensä Viides sinfonia (ensimmäinen versio). Juhlat jatkuivat Pörssitalossa, jossa Robert Kajanus piti juhlapuheen ja Toivo Kuula nuoremman säveltäjäpolven puolesta. Harmistunut Leevi Madetoja ei päässyt juhliin, koska samanaikaisesti Viipurin teatterissa vieraili Svenska Teatern esittäen Oskar Nedbalin operettia Puolalaista verta. Madetoja kirjoitti Onervalle kortin Espilästä: "Istun yksinäni harjoitettuani 6 tuntia operettia ja vietän Sibelius-juhlaa olut-puolikkaan ja kotletin ääressä" (Salmenhaara 1987: 143).

Tatjana von Rippas[29] sekä etevä pianisti ja slaavilaisten kielten professori *Andrej Rudnev*.[30] Värikäs emigrantti ja täysverinen kosmopoliitti oli säveltäjä *Ernest Pingoud* (1892-1957), harvinainen ilmiö aikansa suomalaisessa säveltaiteessa. Pingoud vietti kesiään Viipurin maalaiskunnassa Tikkalan kartanossa naapurinaan Aleksandr Siloti, jonka pianotunneilla Pingoud kävi salaa, sillä hänen isänsä, kirkkoherra Guido Pingoud ei hyväksynyt poikansa musiikkiopintoja. Pingoud suoritti asepalveluksensa vuonna 1915 Pohjanmaalla ja Porissa, missä hän tapasi tulevan puolisonsa. Solmittuaan avioliiton Pingoud asettautui Viipuriin vuosiksi 1918-1922.[31]

9.3.2. 11-vuotiaan Sulo Aron viulukonsertti

Syksyn 1915 konserttitoiminnasta mainittakoon Hertta Ikosen laulukonsertti pianistinaan Lauri Ikonen, laulajatar Ina von Pfalerin konsertti pianistinaan Esther Höckert ja lokakuussa oli teatterissa tanssitaiteilija Maggie Gripenbergin tanssiesitys avustajinaan Onni Snell ja pianisti Gärda Braxen.[32] Lokakuun lopussa konsertoi Ingeborg Liljeblad[33] pianistinaan Ilmari Hannikainen. Marraskuussa oli J. Alfred Tannerin laulajaiset Työväentalolla ja 11-vuotiaan viipurilaispoika Sulo Aron konsertti. Pianistina hänellä oli Onni Pakarinen. Ohjelmassa oli mm. Mendelssohnin Viulukonsertto ja Merikannon sovitus Mustalainen.[34] Marraskuun lopulla konsertoi mieskuoro Wiborgs Sångarbröder ja tenorilaulaja Wäinö Sola pianistinaan Juho Nyyssönen. Joulukuussa oli Kirkkomusiikkiopiston kuorojen kirkkolaulajaiset Uudessa kirkossa varattomien oppilaiden hyväksi.

Kevään 1916 tarjonnasta mainittakoon oopperalaulajatar Maria Mihailowan ja bassolaulaja J. F. Selivanoffin konsertti pianistinaan J. J. Volinski. Yleisö konsertissa oli pääasiassa Viipurin venäläisiä. Tammikuussa konsertoi Raatihuoneella ja Kansakoulun salissa laulajatar Signe

---

[29] *Tatjana von Rippas* (1882-1964), venäläissyntyinen viulutaiteilija ja – pedagogi, opiskeli viulunsoittoa Pietarin konservatoriossa Leopold Auerin johdolla 1906-1911 ja toimi myös hänen assistenttina. Vuodesta 1923-1939 Viipurin Musiikkiopiston ja vuodesta 1940 Lahden musiikkiopiston viulunsoiton opettajana. Hänen oppilaista mainittakoon Jorma Rahkonen, Jussi Valsta, Olavi Tilli ja Anton Hyökki. Tatjana von Rippasin 1951 tekemänsä lahjoituksen turvin perustettiin Sibelius-rahaston yhteyteen stipendirahasto, jonka tuotto jaetaan apurahoina lahjakkaille säveltäjille (OIMTSK 5/50, Garam 1985: 224, Tilli 1992: 46-47).

[30] *Andrej Rudnev* (1878-1958), venäläissyntyinen kielitieteilijä (fil.tri 1914), pianisti ja musiikkipedagogi. Pietarin yliopiston Mongolian kielten ja kirjallisuuden professori. Pakeni Venäjän vallankumouksen jälkeen Viipuriin. Toimi vuosina 1923-1940 Viipurin Musiikkiopiston pianon, yhteissoiton ja kamarimusiikin opettajana. Sovittanut pianolle suuren määrän musiikkia 4- ja 8-kätisesti. Vuosina 1940-1947 Helsingin yliopiston venäjän kielen lehtorina ja vuosina 1945-1953 Sibelius-Akatemiassa prima-vista yhteissoiton opettajana. Toiminut myös konserttisäestäjänä ja musiikkiarvostelijana Aamulehdessä 1920-1923, Wiborgs Nyheterissä 1938-1939 ja Nya Pressenissä 1940-1958 (OIMTSK 5/80-81 (Riitta Kauko) ja UTSK 17/362, Tilli 1992: 46-47).

[31] *Ernest Pingoud* opiskeli vuosina 1906-1912 teologiaa, vuoritiedettä ja germaanista kirjallisuutta Saksan eri yliopistoissa ja opiskeli musiikkia Silotin ja Regerin oppilaana Pietarin ja Leipzigin konservatorioissa. Viipurin jälkeen Pingoud toimi musiikinopettajana Turussa vuosina 1922-1924, vuodesta 1924 Helsingin kaupunginorkesterin intendenttinä ja Fazerin konserttitoimiston hoitajana. Säveltäjänä hän oli Suomessa ensimmäinen kansainvälisen modernismin edustaja. Hän sulatti tyyliinsä impressionistisia ja ekspressionistisia piirteitä. Pingoud piti Helsingissä viisi sävellyskonserttia vuosina 1918-1924 sekä 1923 Berliinissä. Pingoud sävelsi myös shimmyjä ja foxtroteja salanimellä. Väinö Siikaniemen sanoittama Asfalttikukka oli aikanaan kaikkialla Suomessa soinut iskelmä (OIMTSK 4/597 (Marvia), Rudnev 1966: 70-81, Tilli 1992: 49, Salmenhaara 1994: 384, Huttunen 2002: 382).

[32] Vuodesta 1917 Gärda Weneskoski.

[33] *Ingeborg Liljeblad* (1887-1942), suomalainen laulajatar (sopraano), opiskeli Helsingin musiikkiopistossa äitinsä Elise Hellbergin oppilaana 1904-1906 ja Berliinissä 1908-1911 ja Pariisissa 1919-1921. Oli kiinnitettynä eri oopperoihin. Toimi konserttilaulajana kotimaassaan ja Ruotsissa sekä Saksassa. Toimi Helsingin Konservatorion/Sibelius-Akatemian opettajana 1927-1942. Puoliso vuosina 1928-1942 Leo Funtek (OIMTSK 4/67 (K. Virtamo), Lille 1958: 507-512, Osborne 1984: 258).

[34] Sulo Aro oli opiskellut VMY:n orkesterikoulussa. Ensikonserttia oli valmentanut Boris Sirob. Helsingin ensikonsertissa Sulo Aron ohjelmistoon kuului Mendelssohnin Viulukonsertto ja Vieuxtempsin virtuoosinen variaatioteos Le Rossignol. Säestäjänä Helsingissä oli Oskar Merikanto. Karjala-lehdessä oli helmikuussa 1916 Hotelli Victorian ruokasalin ja kahvilan mainos: "Joka päivä iltakonsertti 7.30.-10.30. i.p. 11-vuotiaan Sulo Aron konsertti-trio. Pyhäpäivinä kahvikonsertti 2-4 i.p. ja 6.-10. 30. i.p. Huom! Hauskin ja viihtyisin kahvilahuoneisto Viipurissa".

Liljequist pianistinaan Kosti Vehanen. Tammikuun lopussa oli myös Alma Fohströmin oppilaskonsertti. Fohström toimi yksinlaulun professorina Pietarin Konservatoriossa. Pianistina oli Oskar Merikanto. Helmikuun alussa konsertoi jälleen Aino Ackté pianistinaan Juho Nyyssönen. Ohjelman lopussa oli runsaasti kotimaisia uutuuksia, mm. Merikannon Laatokka. Helmikuussa konsertoi myös Annikki Uimonen. Ohjelman loppuosassa oli kotimaisia teoksia runsaasti. Maaliskuun alussa oli Uimosen toinen konsertti alennetuin hinnoin. Helmikuussa konsertoi Kansakoulun salissa nuori 14-vuotias Aura Jurva ja salissa oli runsaasti samanikäisiä koululaisia. Aura Jurvan ohjelmistossa oli mm. Merikannon Ukko Noa -muunnelmat. Konserttiin pääsivät koululaiset ja lapset puolella hinnalla!

Helmikuussa 1916 oli Viipurin sekakuoron kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa. Kuoroa johti Knut Angelin ja urkurina toimi Venni Kuosma[35] ja jouset olivat Viipurin Musiikin Ystävien orkesterista. Ohjelmassa oli mm. Bachin kantaatti Christ lag in Todesbanden. Helmikuun lopulla konsertoivat Kansakoulun salissa VMY:n orkesterin soolosellisti M. Arenstein ja pianisti S. Bahrer "hyvin valitulla ohjelmalla". Nuori 19-vuotias viulutaiteilija Cecilia Hansen[36] piti Viipurissa peräti kolme konserttia maaliskuussa. Pianistinaan hänellä oli Elfrida Hansen. Huhtikuussa oli Alexis af Enehjelmin konsertti pianistinaan Rainer Breitenstein ja tenorilaulaja Juhana Kuusiston konsertti, joka oli Lauri Ikosen arvostelusta päätellen kauden pohjanoteeraus. "Kyllähän taide on vapaata, hyvä herra Kuusisto! – ja sen mukana konsertinantokin. Mutta – kaikkien pyhien nimessä – ei tämä tämmöinen esiintyminen sentään vetele. Koettakaa herran tähden mitä pikimmin päästä selvyyteen siitä, missä kulkee soveliaisuuden raja, jollette toistamiseen näin räikeästi itsearviointikyvyn puutettanne paljastaen astuisi sen ylitse. Säestystä hoiti kärsivällisesti konsulinrouva Eleonora Frisk" (K 3.5.1916).

Myöskään Sivorin kirkkokonsertti ensimmäisenä pääsiäispäivänä ei saanut kovin hyviä arvosteluja. Konsertin avausnumerona oli Mendelssohnin Urkusonaatti f, jonka soitti Viljo Perttu. Sen jälkeen oli vuorossa neljä johdantolauselma Emil Sivorin toimittamasta uudesta messukokoelmasta. Konsertin päänumerona oli Händelin oratorio Messias, jonka esittivät solistit, Kirkkomusiikkiopiston valiokuoro ja Lauluopiston kuoro johtajanaan Emil Sivori. Urkusäestyksen hoiti Viktor Uosukainen. Sanomalehti Wiipurin arvostelijan, nimimerkki B. N:n mukaan "hra Pertun soittama Mendelssohn olisi suuremmitta vaurioitta voinut jättää pois" ja solisteista nimimerkki oli sitä mieltä, että "tahto hyvä, kyky heikko" (W 26.4.1916). Lauri Ikonen oli taas tyytymätön kuorojen epäpuhtauteen ja levottomuuteen ja "esitystä häiritsi säestävä urkuri". "Solisteista voisi ruveta puhumaan vakavasti ainoastaan siinä tapauksessa, että kysymyksessä olisivat aloittelevien oppilasten näytteet" (K 26.4.1916).

9.3.3. Leevi Madetojan ja Lauri Ikosen sävellyskonsertit

Tammikuussa 1916 Leevi Madetojan huolena oli *tulevan sinfoniansa valmistuminen.*[37] Hän kirjoitti sitä niinä vähäisinä hetkinään, jolloin oli siihen mahdollisuus. Madetoja asui edelleenkin hotelli Suomessa ja viimeisteli siellä sinfoniaansa. Pahaksi onneksi samaan hotelliin majoittautui myös laulajatar Aino Ackté, jolla oli kaksi konserttia, 2.2.1916 Raatihuoneella ja toinen 4.2. Kansakoulun

[35] *Venni Kuosma* (1895-1953), suomalainen urkutaiteilija ja kirkkomuusikko, kävi Viipurin kirkkomusiikkiopiston 1910-1912, opiskeli Helsingin musiikkiopistossa 1912-1917 (pianoa Ilmari Hannikainen ja urkujensoittoa Oskar Merikanto), urkudiplomi 1917, ensikonsertti Helsingissä 1918 ja jatkoi opintojaan Leipzigissä 1920-1922 (Straube) ja Pariisissa 1927 (Dupré). Viipurin kirkkomusiikkiopiston opettajana 1922-1939, Viipurin tuomiokirkkoseurakunnan urkurina 1930-1940 ja Helsingin Suurkirkon urkurina 1941-1953. Puoliso pianotaiteilija Sigrid Holst-Kuosma (1895-1972) ja poika pianotaitelija Kauko Kuosma (1926 -) (OIMTSK 3/577 (Marjukka Ranki).

[36] *Cecilia Hansen* (1897 - ?), virolainen, venäläissyntyinen viulutaiteilija, aikansa tunnetuimpia naisviulisteja. Opiskeli Pietarissa Leopold Auerin johdolla 1909-1914, piti ensikonsertin 1910. Konsertoi Suomessa 1916, 1917 ja 1923. Lajos Garam on ollut hänen oppilaanaan Heidelbergissä (OIMTSK 2/514, Pesola 1960: 607-609, Garam 1985:154).

[37] Sinfonian kantaesitys oli Helsingissä 10.2.1916.

salissa. Pianistinaan hänellä oli Juho Nyyssönen. Heti ensi töikseen majoituttuaan laulajatar, joka kuuli hiljaista soittoa seinän takaa, lähetti Madetojalle palvelusväen välityksellä sanan, ettei hän sallinut pianonsoittoa sinä aikana, kun hän viipyi kaupungissa. Madetoja kertoi myöhemmin Kalervo Tuukkaselle: "No – sehän kyllä käy päinsä", vastasi sinfoniansa finaalia kirjoittava säveltäjä. "Luulin, että nythän vasta hyvän työrauhan sain. Mutta äkkiä pysähdytti mietiskelyni sarja mitä erilaatuisimpia ääniä sekä ylä- että alarekisterissä. Tulevaan konserttiinsa laulajatar valmisteli siellä itseään! Ja teki sen tunnollisesti, huomasin ja panin arvon antaen merkille. Mutta miten käy minun sinfoniani, jonka ensiesitys on vajaan kahden viikon kuluttua! Pulmasta täytyi selvitä pian. Läheisyydessä oli ravintola, Airisto nimeltään. Siellä sain käytettäväkseni yksityishuoneen, joka päiväsaikaan oli vapaa. Istuin siellä ahkerasti päivät, iltayöt samoin hotellissani – ja sinfonia valmistui".[38] Sinfonian kantaesityksen aikaan Madetojalla oli viikon virkavapaus sijaisenaan Lauri Ikonen.

Madetojan lahja- eli resettikonsertti oli 5.3.1916. Konsertti oli samalla *Madetojan sävellyskonsertti*, jossa esitettiin ensimmäisen kerran Viipurissa kolmisen viikkoa aiemmin kantaesityksensä saanut Sinfonia 1. Alkunumerona kuultiin Pieni sarja ja Alexis af Enehjelmin esittäminä muutamia Madetojan yksinlauluja. Karjala-lehden Lauri Ikonen oli innoissaan koko konsertista, sillä se "oli kauneimpia taidetilaisuuksia, mitä Viipurissa on koskaan ollut. Paikallisen kapellimestarin omana ei täällä milloinkaan ole esitetty parempaa teosta kuin hänen ensimmäinen sinfoniansa" (K 7.3.1916). Myös sanomalehti Wiipurin arvostelija oli innoissaan. "Henkeään pidätellen, jännittyneen tarkkaavaisesti kuunteli yleisö tätä sinfoniaa, joka osan jälkeen puhjeten suosionosoituksiin ja hyvä-huutoihin" (W 7.3.1916). Orkesterissa oli nyt 35 soittajaa ja nuorta sinfonikkoa juhlittiin myrskyisästi ja hän sai vastaanottaa lisää laakeriseppeleitä! Evert Katilan Tidning för Musikin analyysi sinfoniasta nuottiesimerkein julkaistiin Wiborgs Nyheterissä ja suomennettuna 5.3.1916 sanomalehti Karjalassa. Wiborgs Nyheter kiitti sinfonian "ihmeellistä kauneutta" ja mainitsi vielä, että on ilmeistä, ettei tämä sinfonia ole syntynyt pelkästä halusta kirjoittaa 'sinfonia', vaan säveltäjällä on todellakin jotain sanottavaa" (WN 6.3.1916). 'Yleisön pyynnöstä' oli neljä päivää myöhemmin ylimääräinen sinfoniakonsertti, jossa esitettiin sama sinfonia uudestaan sekä Pieni sarja Salolla. Yleisöä oli nyt "nolostuttavan vähän", sillä viipurilaiset olivat menossa seuraavana päivänä nuoren Cecilia Hansenin viulukonserttiin. Orkesterilaisten lahjakonsertti oli maaliskuun lopulla 1916. Konsertti osoitti jälleen "selvääkin selvemmin, kuinka turhaa on odottaa siltä taholta mitään hyvää, tuskin puolta huonetta" (W 10.3.1916). Madetojasta kirjoittaessaan Lauri Ikonen luonnehti Madetojan esteettistä linjaa. "Tyynen jalot kauneusarvot osoittavat, että taide on säveltäjälle pyhä käsite. Synnynnäisenä kulttuuri-ihmisenä välttyy hän samalla vaaralta vajota alkuperäisyyteen joskus liittyvään, ympäristölle sokean yksipuolisuuden vikaan, niin kuin myös estyy erehtymästä koeteltuja saavutuksia halveksuvaan edistysmielisyyteen. Tulevalla, suureksi kuviteltavalla työllään hän on vievä säveltaidetta eteenpäin isiltä perityn absoluuttisen musiikin merkityksessä" (K 12.4.1915).

Madetoja ja Ikonen vaihtoivat osia, kun *Lauri Ikosen sävellyskonsertti oli huhtikuussa 1916* avustajanaan Viipurin sekakööri, Hertta Ikonen ja Paul Tsherkassky sekä Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri. Ikosen sävellyskonsertissa oli sali miltei tyhjä ja "osoitti, kuinka uskollisesti hänen kotikaupunkinsa asukkaat pyrkivät saamaan todeksi sanat 'ei kukaan ole profeetta omalla maallaan'. Tyhjinä ammottivat tuolirivit mykkinä kuunnellen Suomen nuoren polven keskuudessa orastavan musiikin outoja säveliä!" (W 12.4.1916). Madetoja ei voinut Ikosen sävellyskonserttia arvioidessaan suhtautua muuta kuin myönteisesti. Kenties jotain on luettavissa rivien välistä, kun hän totesi, että Hertta Ikosen "kaunisäänisesti ja musikaalisesti" esittämissä yksinlauluissa "säveltäjä on herkimmin ja omintakeisimmin tuonut ilmi musikaaliset ajatuksensa".[39]

[38] Tuukkanen 1947: 67-68.
[39] Salmenhaara 1987: 152.

9.3.4. "Onko Viipurissa musikaalista yleisöä?"

Madetojan ja Ikosen sävellyskonsertit saivat Leevi Madetojan kirjoittamaan Karjala-lehteen *"Onko Viipurissa musikaalista yleisöä?"*. "Sellaista, joka tulee konserttiin kuullakseen musiikkia, eikä sellaista, joka kuuluisuuksien [Cecilia Hansen] edellä kulkevan reklaamihuminan vuoksi pitää velvollisuutenaan sinne saapua. Tuskinpa vain – ikävä kyllä. Jos asuinpaikkana olisi esim. Raahe, jossa runoilijan sanojen mukaan 'puiset talot makaavat ruumiskirstun lailla', vanha täti katupeilistä tirkistää jokaista kulkijaa, yksinäinen kissa silloin tällöin livahtaa aution kadun ylitse, jos lyhyesti sanoen olisin tuollaisessa 'kuolleessa kaupungissa', voisin ymmärtää, että kotimainen luova säveltaide ei jaksa herättää mielenkiintoa. Mutta Viipurissa, jolla tavallaan on 'suurkaupungin' otteet, jossa on vakinainen teatteri ja orkesteri (tosin sangen lähellä omia hautajaisiaan), puolikymmentä elävienkuvienteatteria, suuret kivimuurit jne. jne. – tosiaankin, Viipurissa tuntuu minusta tällainen äärimmäisen välinpitämätön suhtautuminen omaan sävellystaiteeseemme kovin epäilyttävältä merkiltä". Kirjoituksensa lopuksi Madetoja toivoi, että konsertin *taiteellinen* menestys kannustaisi säveltäjää, joka varmaan maamme pääkaupungissa "tulee löytämään otollisemman maaperän taiteellisille pyrinnöilleen" (K 12.4.1916).

Samassa Karjala-lehdessä oli myös kirjoitus "Missä on yleisö?", jossa todettiin julkisen sanan velvollisuutena olevan paheksua tällaista "yleisön käsittämätöntä kylmäkiskoisuutta". Kirjoittaja kyseli: "Missä on *suomalainen sivistynyt yleisö*, kun tunnettu ja lahjakas *suomalainen säveltäjä* antaa kotikaupungissaan konsertin? Täytyykö Viipurin yleisölle opettaa tällaisia kansalaisvelvollisuuksien alkeita?" Seuraava päivänä keskustelu asiasta jatkui. Nimimerkki Pilatus julkaisi pakinan Unta ja totta. "Maailmankuulu suomalainen viulutaiteilija saapuu konsertoimaan kotikaupunkiinsa Viipuriin. Salissa on viisi henkilöä, nimittäin arvostelijat ja kuudes on vahtimestari. Seuraavalla kerralla hän muuttaa nimensä Bughum Pehschericiksi ja mainostaa itseään muka Monacon ruhtinaan hovisoittajana – ja sali on loppuunmyyty!" (K 13.4.1916). Pilatus kertoi pakinassaan, että aikanaan Gallén-Kallelan näyttelyn avajaispäivänä kävi viisi henkilöä, joista neljä oli lehtimiehiä. Viipurilaisyleisö otti ainakin vähäksi aikaan onkeensa, sillä kun mieskuoro Wiborgs Sångarbröder piti 14.4. konsertin, jossa oli puhtaasti kotimainen ohjelma, "oli lohdullista panna merkille, millä lämpimällä myötätunnolla Viipurissa seurataan paikkakunnallisia musiikkiharrastuksia" ja sali oli täynnä. Tähän on kuitenkin luonnollinen selitys, sillä kuorokonsertit vetivät aina yleisöä, varsinkin, kun kuoro on omalta paikkakunnalta. Tässä konsertissa esitettiin *ensimmäisen kerran Madetojan Sammon ryöstö*,[40] jonka barytonisoolon lauloi Bruno Jorma. Sävellys sai loistavat arvostelut ja kaksi päivää myöhemmin oli kansansinfoniakonsertti, jossa Ikonenkin sai korvausta, sillä yleisöä oli käännytettävä ovelta, koska pääsyliput loppuivat kesken. "Näytti aivan kuin yleisö olisi tahtonut korvata viimeaikaiset laiminlyöntinsä ja osoittaa, että se sentään osaa antaa arvon kotimaisillekin säveltäjille ja heidän tuotteilleen" (K 16.4.1916). Konsertti oli Lauri Ikosen ja Leevi Madetojan yhteinen sävellyskonsertti.

Huhtikuun lopussa oli viimeinen helppotajuinen konsertti Sammon ryöstöineen, jota seurasi vappumatinea. "Hilpeän mielen vallitessa esitettiin kevyt ohjelma täydelle huoneelle. Toivotamme orkesterille hauskaa kesää ja iloista jälleennäkemistä" (K 3.5.1916). Minkäänlaisia virallisia läksiäisjuhlallisuuksia ei järjestetty ja Wiborgs Nyheterin arvostelija totesikin, että hän mielellään olisi ilmaissut kiitollisuutensa työnsä päättävälle ansioituneelle johtajalle – mutta kenen puolesta? Ei ainakaan ruotsinkielisen yleisön puolesta, jota hänen lehtensä edusti, sillä se oli kauden konserteissa loistanut poissaolollaan (WN 28.4.1916).

---

[40] *Sammon ryöstön* (Kalevala) kantaesitys oli Helsingissä YL:n konsertissa 16.4.1915. Johtajana oli Heikki Klemetti. Hufvudstadsbladetin (Bis) mielestä teos oli parasta, mitä tällä alalla on Suomessa kirjoitettu. Bisin mielestä Madetojan 'säveltaulu' on Gallénin maalauksen vertainen. Myös Evert Katila vertaa teosta Gallénin tauluun (Salmenhaara 1987: 133).

Viipurin Musiikin Ystävien syyskokous oli 29.9.1916, jossa käsiteltiin edellisen kauden 1915-1916 toimintakertomusta ja tilinpäätöstä. Johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana arkkitehti Edvard Mielck ja jäseninä rouvat Jenny Ikonen ja Ester Höckert, kauppaneuvos Paul Sergejeff, toimittaja K. Moilanen sekä hammaslääkäri Einar Relander. Viipurin Musiikin Ystävien jäsenistöön kuului syksyllä 177 ja keväällä 171 jäsentä. Kokouksessa todettiin, että kaupunginvaltuustolta saatiin vain 6 000 mk, mutta syksyllä järjestetyt arpajaiset tekivät mahdolliseksi jatkaa orkesteritoimintaa. Soittajia oli 17 sekä muutama tilapäinen. Kaudella 1915-1916 annettiin 31 kansankonserttia, 13 helppotajuista sekä yksi resettikonsertti kapellimestarin ja soittajien hyväksi. Samalla todettiin, että Kolikkoinmäellä ja Talikkalassa annettiin kummassakin yksi esikaupunkikonsertti. Orkesterikoulussa oli 28 oppilasta (K 30.9.1916).

9.4. Yhteenveto Leevi Madetojan kaudesta 1914-1916

Maailmansodan puhkeaminen

Kesäkuun 28 päivänä 1914 kajahtivat Sarajevossa pistoolinlaukaukset, jotka aloittivat maailmanpalon. Saksa ja Itävalta-Unkari keskusvaltoina olivat pian sodassa ympärysvaltoja Venäjää, Ranskaa, Belgiaa ja Englantia vastaan. Vielä Japanikin liittyi sotaan ympärysvaltojen ja marraskuussa Turkki keskusvaltojen puolella. Suomikin julistettiin sotatilaan heinäkuun lopulla 1914. Liikkumis-, kokoontumis- ja sananvapautta rajoitettiin ja pantiin toimeen ankara sensuuri. Pian alkoivat myös pidätykset, kuulustelut, vangitsemiset ja karkotukset, joihin sotatilan luoma tilanne antoi mahdollisuuden. Marraskuun lopussa julkaistiin vielä *ankara venäläistämisohjelma*, jonka toteutuminen olisi merkinnyt Suomen kertakaikkista hävittämistä. Sota katkaisi säännölliset merentakaiset kauppayhteytemme. Useita kauppalaivoja, jotka olivat vieraissa satamissa, joutui saksalaisten käsiin ja osan laivoista Venäjä takavarikoi omiin tarpeisiinsa. Sen sijaan maaliikenne kasvoi ja suuret määrät tavaraa virtasi rautateitse Skandinaviasta Venäjälle. Myös oma vientimme Venäjälle kasvoi, sillä sinne ostettiin kaikkea, mitä vain pystyimme myymään. Mutta sota toi mukanaan myös inflaation. Venäläiset pelkäsivät, että Saksa tekee maihinnousun Suomeen ja etenee sitä kautta Pietariin. Kun saksalaisten hyökkäys suuntautuikin aluksi länteen, venäläiset huokaisivat helpotuksesta. Maihinnousuun varauduttiin joka tapauksessa miinoittamalla Suomenlahti ja linnoittamalla Etelä-Suomea ja Karjalan kannasta.

Sodan puhjettua Saksa kykeni sulkemaan Itämeren, jolloin Suomen kauppayhteydet länteen katkesivat. Tämä vaikutti välittömästi Suomen sahateollisuuteen, jonka markkinat olivat olleet lännessä. Viennin tyrehdyttyä lautatarhat täyttyivät nopeasti tavarasta, jolle ei ollut vaihtoehtoisia markkinoita. Sodan sosiaaliset vaikutukset ulottuivat syvälle. Paperiteollisuuteen viennin katkeaminen länteen ei vaikuttanut, sillä sen markkinat olivat jo ennestään Venäjällä. Markkinat sillä taholla näyttivät rajattomilta. Venäjän hallitus tilasi myös osan sotatarvikkeistaan Suomesta. Sotatalouden tuoma noususuhdanne vaikutti erityisesti metalliteollisuuteen. Sodan alkujärkytyksen jälkeen Suomen teollinen tuotanto pysyi vuoteen 1917 asti suunnilleen vuoden 1913 tasolla.[41]

Venäjän sotaviranomaiset olivat aloittaneet jo 1912 eräitä linnoitustöitä Suomessa, mutta vasta sodan puhkeaminen vauhditti toimintaa tuntuvasti. Ahvenanmaalla, Hämeessä, Pohjanmaalla sekä Helsingin ja Viipurin ympäristössä käynnistettiin laajamittaiset linnoitustyöt, joihin parhaimmillaan arvioidaan osallistuneen 100 000 työmiestä. Linnoitustyömaille hakeutui vuosina 1915-1916 suurin joukoin maaseudun huono-osaisia ja sotatalouden vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin joutuneita ihmisiä. Linnoitustöiden pääpaino oli rannikkolinnakkeiden rakentamisessa erityisesti Porkkalanniemen tuntumassa sekä Viipurin-Koiviston suunnalla. Helsingin ja Viipurin ympärille

[41] Apunen 1993: 176

rakennettiin maalinnoituslaitteita. Sisämaassa rakennettiin kevyitä kenttälinnoituslaitteita tärkeimpien kulkuyhteyksien suojaksi.

Inflaation, reaalipalkkojen alenemisen ja lisääntyvän niukkuuden keräämät paineet alkoivat purkautua vuoden 1916 lopulla. Mutta kaikesta huolimatta kulttuurielämä oli se väylä, jonka välityksellä saatettiin nauttia vapaammasta ilmapiiristä, mutta tämäkin jäi valitettavasti vain pienen vähemmistön etuoikeudeksi, koska kansaa ei ollut vielä valmistettu korkeakulttuurille.

Saksalaiset muusikot poistuivat maasta

Näissä erittäin vaikeissa oloissa Leevi Madetoja joutui toimimaan Viipurissa Musiikin ystävien orkesterin kapellimestarina. Saksalaiset, joita perinteisesti oli ollut Viipurinkin orkesterissa suuri osa, joutuivat sodan sytyttyä pikaisesti poistumaan maasta. Orkesterin kokoamisessa Madetojalla oli lokakuussa 1916 suuria vaikeuksia ja hän joutui usein matkustamaan Pietariin hankkiakseen päteviä soittajia orkesteriinsa. Sodan vuoksi ei ollut mahdollista saada kansainvälisiä solisteja entiseen tapaan, vaan oli tyydyttävä pietarilaisiin ja kotimaisiin taiteilijoihin. *Kotimaisia soittajia Madetoja onnistui hankkimaan varsinkin toiseen kauteensa.* Ulkonaisesta ankeudesta huolimatta Leevi Madetoja onnistui erinomaisesti. Konsertit olivat arvosteluista päätellen tasokkaita ja monipuolisia, vaikka orkesteri oli pienikokoinen.

Viipurin Musiikin Ystävien talous

Suurena huolenaiheena oli orkesterin talous, koska Viipurin kaupunki kieltäytyi maksamasta perinteistä vuosittaista avustusta ja vielä teatterikin jätti maksamatta orkesterin perinteisistä välisoitoista. Yhdistyksen johtokunta joutui tosi tiukoille keksiessään eri mahdollisuuksia rahoituksensa järjestämiseen. Syksyllä 1915 järjestetyt arpajaisetkaan eivät tuottaneet tarpeeksi ja seuraava kausi 1916-1917 oli rahoituksen suhteen täysin auki. Lisäksi palkkoja oli alennettu ja inflaatio eteni 30% vuosivauhdilla. Kaikesta huolimatta Madetoja onnistui tehtävässään koota pienen orkesterinsa ja tehdä yllättävän monipuolista musiikkia.

Musiikinystävien 20-vuotiskonsertti ja Sibeliuksen 50-vuotiskonsertti

Madetojan kauden ehdoton huippu oli Viipurin Musiikin Ystävien toiminnan 20-vuotiskonsertti maaliskuussa 1915. Ohjelma oli hienosti laadittu ja siinä oli entisten säveltäjä-kapellimestarien musiikkia, Järnefeltiä, Melartinia ja Madetojaa. Madetojan kaudella oli suomalaista musiikkia paitsi useissa isänmaallisissa juhlatilaisuuksissa myös sävellyskonserteissa, joissa esitettiin kotimaisten säveltäjiemme uusimpia teoksia. Merkittävin näistä oli Jean Sibeliuksen 50-vuotisjuhlakonsertti 7.12.1915, jossa esitettiin ensi kerran Viipurissa sinfoninen fantasia Pohjolan tytär. Mieskuoro Wiborgs Sångarbröder lauloi muutamia Sibeliuksen tunnetuimpia mieskuorolauluja. Maaliskuussa 1916 oli Madetojan sävellyskonsertti, jossa esitettiin ensimmäisen kerran Viipurissa hänen Ensimmäinen sinfoniansa. Huhtikuussa oli viipurilaisen Lauri Ikosen sävellyskonsertti ja muutama päivä myöhemmin molempien yhteiskonsertti. Leevi Madetojan ulkoisia tehokeinoja karttava taide sai viipurilaisten arvostuksen. Läpi elämänsä Madetoja palveli nuoruutensa kauneuden ihannetta ja keskittyi hiomaan timanttejaan omassa maailmassaan. Wiborgs Sångarbröder lunasti neljä Madetojan mieskuorolaulua, Ikävyys (Larin-Kyösti), Kaunehin maa (Eino Leino), Sammon ryöstö (Kalevala) ja Syysilta (Eino Leino).

10 Toivo Kuulan kausi 1916-1918

10.1. Toivo Kuula – tulisieluinen pohjalainen

Toivo Kuulan vanhempien suvut olivat lähtöisin Alavudelta, Kuortaneelta ja Töysästä. Äiti oli Sanna Kaisa Vehkakoski (1853-1923) ja isä Matti Kuula (1851-1921), Yrjön-ristin saanut Turkin sodan sankari, Vaasan pataljoonan vääpeli ja sotaväen lakkauttamisen jälkeen Vaasan asemapoliisi. Matti Kuula oli myös vanhalestadiolainen julistaja, joka teki saarnamatkoja aina Pietariin asti.[1] Perheeseen syntyi kahdeksan lasta, joista neljä varttui aikuisiksi: Toivo Timoteus[2] (1883-1918), Arvo Matias (1885-1957), Lempi Katariina (1891-1955) ja Jalo Usko (1899-1986).[3]

Vanhin lapsi Toivo Timoteus syntyi 7.7.1883 kirkonkirjojen mukaan Vaasassa, mutta perimätiedon mukaan Alavuden Vehkakoskella.[4] Poika kastettiin Vaasassa 15.7.1883.[5] Käytyään viisi luokkaa Vaasan lyseota Toivo Kuula opiskeli Helsingin musiikkiopistossa viulunsoittoa opettajanaan Victor Nováček ja musiikin teoriaa ja sävellystä rehtori Martin Wegeliuksen johdolla vuosina 1900-1903. Keväällä 1903 Toivo Kuula joutui varojen puutteessa palaamaan takaisin kotikaupunkiinsa. Täällä hän elätti itseään antamalla viulu- ja pianotunteja, toimimalla kuoronjohtajana ja perustamansa Vaasan amatööriorkesterin johtajana.[6]

Keväällä 1906 Toivo Kuula kirjoittautui jälleen Helsingin musiikkiopistoon. Opettajakseen hän sai Armas Järnefeltin ja hänen suosituksestaan Kuula pääsi Jean Sibeliuksen ensimmäiseksi

---

[1] Matti Taikinamäki joutui pestautuessaan 18-vuotiaana Suomen kaartiin ottamaan lyhyemmän nimen Klot tai Kula, hän valitsi jälkimmäisen ja kirjoitti sen suomalaisittain Kuula. (Elmgren-Heinonen 1983: 16).

[2] OIMTSK 3/583-584 (K. Maasalo), Heikinheimo 1955: 424-425, Karila 1965: 453-464, Pentti Kuula: Impressionismin vaikutus Toivo Kuulan musiikkiin, seminaariesitelmä, HY:n musiikkitieteen laitos 1966, Elmgren-Heinonen 1983, Salmenhaara 1994: 215-221, Salmenhaara 1996: 243-246, 251-265, 277-283, Pentti Kuula: Isonkyrön kantaatista Stabat Materiin, Toivo Kuula kirkkomusiikin säveltäjänä, pro gradu, Sibelius-Akatemia 1988, Pentti Kuula: Toivo Kuula kapellimestarina, tutkimus Toivo Kuulasta ja hänen vaikutuksestaan Oulun, Helsingin ja Viipurin orkesteritoiminnan kehitykseen vuosina 1910-1918. Lisensiaatintutkimus, Sibelius-Akatemia 1998, Tilli 1998: 262-278, Pajamo 2002: 30-31, Engman 2004: 200-201.

[3] *Kaikki kahdeksan lasta* on lueteltu Matti Kuulan Uudessa Testamentissa: "Tämän pyhän kirjan, eli paremmin sanoen nimeltänsä Uuden Testamentin ja Psalttarin, on lahjaksi saanut Suomen henkivartia Tark´ampuja bataljoonasta 2:sta Komp. Jefreitteri [korpraali] Matti Erikinpoika Kuula. Hänen majesteettinsa Keisarin vartia komppaniassa ollessa. Näitä kirjoja annettiin Giurgevon [Giurgiu = kaupunki Romaniassa] kaikille sodassa haavoitetuille 25 p. syyskuuta vuonna 1877. Kirjoitin lasareetissa ollessani Niisninovgorodin [Nizni Novgorod] kaupungissa, Wolgan rannalla Turkin maalta sodasta palatessa". Kirjan takakannessa on lueteltu "Rakkaat lapsukaisemme": 1. *Toivo Timoteus* (1883-1918) 2. *Arvo Mathias* (1885-1957) 3. *Hilda Maria* (1887-1892) 4. *Lauri Immanuel* (1889-1892) 5. *Lempi Katarina* (1891-1955) 6. *Lauri Sankari* (1894-1895) 7. *Kauno Kasvi* (1896-1896) 8. *Jalo Usko* (1899-1986). "Tätä Uutta Testamenttia ei saa kukaan muut periä kun minun omat lapsukaiseni, taikka jos ei niitä ole, niin likisemmät sukulaiseni se jollenka arpa lankee. Sillä tämä on myös muisto kauhiasta Turkin sodasta, annettu vna 1877 Giurgevon kaupungissa Tonavan rannalla. Kirjoitin omalla kädelläni, Matts Kuula".

[4] Tämä Toivo Kuulan äidin kotitalo tuhoutui tulipalossa 25.1.2005, mutta oletettu erillinen syntymäsauna säästyi. Alavus-seura lahjoitti saunan seinään muistolaatan 7.7.2004.

[5] Vaasan suomalaisen seurakunnan rippikirja, sivu 382/1883.

[6] Vaasassa Toivo Kuula joutui ilmeisesti vanhempiensa pakotuksesta solmimaan avioliiton Rauha Maria Cecilia (Silja) Nelimarkan (myöhemmin Valo) kanssa 23.1.1905, sillä tytär Aune syntyi saman vuoden toukokuussa. Lapsi eli vain parisen kuukautta ja haudattiin Saarijärven Pylkönmäelle. Pylkönmäki-seura pystytti Aunelle (10.5.-25.7.1905) muistokiven Pylkönmäen hautausmaalle 12.7.1987 Kuula-juhlien yhteydessä. Silja Kuula (1883-1960) avioitui myöhemmin talousneuvos Yrjö Siltasen kanssa (1890-1981), jonka veli Lauri Siltanen (1894-1963) taas oli naimisissa Alma Silventoisen (Kuulan) nuorimman sisaren Saimin (1894-1968) kanssa. Lauri ja Saimi Siltasen poika on professori ja sydänkirurgi Pentti Siltanen (1926 -), joka on kirjoittanut pietarinsuomalaisen Silventoisen perheen kronikan Hopeaa ja säveliä (Otava 1999) ja jatko-osan Sydänlääkäri (Otava 2002), hänen poikansa, kirjailija Juha Siltanen (1959 -) on kirjoittanut näytelmän Silventoisten sisaruksista Tuuli se puhaltaa. Näytelmä sai kantaesityksensä Lappeenrannan kaupunginteatterissa muutama vuosi sitten.

sävellysoppilaaksi vuonna 1908. Selim Palmgren oli tutustunut Kuulan sävellyksiin vieraillessaan Vaasassa syyskesällä 1905. Hänkin oli kehottanut Kuulaa jatkamaan musiikkiopintojaan.

Toivo Kuulan musiikkiopistoajan pääteokset, Viulusonaatti vuodelta 1907 ja ensimmäisessä sävellyskonsertissa lokakuussa 1908 esitetty Pianotrio herättivät arvosteluissa poikkeuksellista huomiota, koska suurimuotoisia kamarimusiikkiteoksia oli tuohon aikaan Suomessa sävelletty hyvin niukasti. Kuulaa pidettiin nousevan suomenkielisen musiikkikulttuurin suurena lupauksena.[7] Kiittävimmät arvostelut julkaisivat ruotsinkieliset arvostelijat Karl Flodin ja K. F. Wasenius (Bis). Syksyllä 1906 Kuula tutustui samassa musiikkiopistossa opiskelevaan nuoreen laulajattareen Alma Silventoiseen (1884-1941). Opiskelutoveruus ja ystävyys syveni vähitellen koko elämän kestäväksi rakkaudeksi. Alma Silventoisesta tuli Kuulan yksinlaulujen herkkä tulkitsija. Vasta huhtikuussa 1914 nämä kaksi syvästi toisiinsa kiintynyttä taiteilijaa solmivat avioliiton.[8]

Syksyllä 1908 Toivo Kuula lähti ensimmäiselle opintomatkalleen Bolognaan Italiaan. Instrumentaalista kontrapunktia hänelle opetti Enrico Bossi[9] ja vokaalista kontrapunktia Luigi Torghi. Kesällä 1909 Kuula osallistui Leipzigin kapellimestarikursseille Hans Sittin johdolla. Toivo Kuula perusteli kirjeessään Jalmari Sau-Kalliolle huhtikuussa 1909, miksi hänen oli opiskeltava orkesterinjohtoa: "Minusta tuntuu siltä, että olen luotu säveltäjäksi, vaan en esittäväksi taiteilijaksi ja kapellimestarin tehtävät ovat esittäjän tehtäviä." Kuula valitteli samassa kirjeessä myös sitä, että musiikkiopistoissa ei annettu orkesterijohdon koulutusta. "Minun tärkeimpiä sävellysalojani tulee varmaankin olemaan orkesteri ja täytynee minun aina olla itse johtamassa sävellysteni ensimmäisiä esityksiä". Kuula valitteli myös sitä, että huonolla esityksillä ne eivät pääse "täyteen valoonsa". Tottumaton kapellimestari "hölmistyy ja menettää esityskykynsä, so. antaa orkesterin itseään viedä".[10]

Syksyllä 1909 oli vuorossa Pariisi opettajanaan Marcel Labey. Ns. uusranskalaisen koulukunnan musiikki – Debussy, Dukas, Chausson – muodostui Kuulalle suorastaan herätyksenomaiseksi kokemukseksi. Kuula opiskeli keväällä 1912 myös Berliinissä.[11] Pariisissa hän opiskeli toisen kerran keväällä 1913.

Toimeentulonsa turvatakseen Toivo Kuula toimi Oulun Soitannollisen Seuran orkesterin kapellimestarina kauden 1910-1911, Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterin apulaiskapellimestarina yhdessä Leevi Madetojan kanssa vuosina 1912-1914 ja Helsingin kaupunginorkesterin varajohtajana kauden 1914-1915 sekä Viipurissa Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestarina Leevi Madetojan jälkeen vuosina 1916-1918. Myöhempien arvioiden mukaan luonteeltaan ekstrovertti Kuula oli orkesterinjohtajana sisäänpäinkääntynyttä Madetojaa innostavampi ja Kuula olisi voinut luoda uran myös ammattikapellimestarina.[12]

Toivo Kuula teki myös laajoja konserttikiertueita lähes koko julkisen toiminansa aikana viulutaiteilijoiden Eino Raition, Ilmari Weneskosken ja Heikki Halosen kanssa sekä laulajatar Alma Silventoisen (myöhemmin Kuula) kanssa. Viulu- ja yksinlaulunumerot olivat luonnollisesti ohjelmien vetonauloina ja Kuulan soittamat pianosoolot mieluisina välinumeroina.

Laajalle yleisölle Toivo Kuula on tullut tunnetuksi rakastetuista kuoro- ja yksinlauluistaan sekä eteläpohjalaisten kansanlaulujen sovituksistaan – muutamia näistä sävelmistä Leevi Madetoja käytti

---

[7] Salmenhaara 1994: 216.

[8] Silja Kuula, Toivo Kuulan ensimmäinen vaimo, ei suostunut aikaisemmin avioeroon.

[9] Enrico Bossi oli pitänyt urkukonsertit Helsingissä ja Viipurissa syksyllä 1907 ja myöhemmin Helsingissä marraskuussa 1912. Tällöin hän soitti Kallion kirkon uusien urkujen vihkiäiskonsertin ja pari päivää myöhemmin konsertoi Johanneksen kirkossa. Karjala-lehden mukaan "hän on tavallisiin oloihin verrattuna aivan kuin jumalallinen olento, joka on ikään kuin lähetetty meille näyttämään mitä uruilla voidaan aikaansaada ja kuinka niitä on oikeastaan soitettava" (K 27.11.1907).

[10] Toivo Kuulan kirje Jalmari Sau-Kalliolle 21.4.1909.

[11] Samanaikaisesti siellä opiskelivat myös Lauri Ikonen, Heino Kaski, Leevi Madetoja, Ernst Linko, Toivo Saarenpää ja Kosti Vehanen.

[12] Suomalainen 1978: 66.

sittemmin oopperassaan Pohjalaisia. Kuulan pääteoksena voidaan pitää Stabat Materia,[13] jonka parissa hän työskenteli varhaiseen kuolemaansa saakka. Teos jakaantuu kolmeen osaan, jotka ovat henkisesti kaukana toisistaan. Siinä on oman aikansa varsin moderneja jaksoja, etenkin orkesterivälikkeissä impressionistisia piirteitä ja toisaalta perinteellistä klassista polyfoniaa. Niistä aineksista on luotu kiinnostava kokonaisuus, jossa on runsaasti jännitystä ja vastakohtia, hiljaisena soljuvia suvantoja, leveätä epiikkaa, dramaattisia nousuja ja herkistävää hiljaisuutta.

Kuula oli säveltäjänä verevä melodikko ja romantikko, tyypillisimmin tummanväkevien ja pateettisten tuntojen tulkki. Samoina vuosina kuin Madetoja, Palmgren ja Sibelius sävelsivät suomalaisille kuoroille kansallisromanttisia pikkukappaleita Kuula oli heitä kunnianhimoisempi. Hänen parhaat a cappella -teoksensa esimerkiksi Meren virsi ja Karavaanikuoro voidaan laskea oman aikansa parhaimpiin koko Euroopassa. Muissa Pohjoismaissa ei sävelletty mitään niihin verrattavaa.[14]

Seppo Nummi on esittänyt mielenkiintoisen näkemyksen, jonka mukaan Kuula, "suomalaisen musiikin historian selväpiirteisin dramaatikko, jonka tuotannossa jokainen tahti on mukana ja osa jännittävänä sykkivää, alati latautuvaa ja taas purkautuvaa näytelmää", olisi ollut omiaan oopperasäveltäjäksi. On mahdollista, että Kuula jäi, kuten Nummi määritteli, "musiikkidramaatikoksi ilman ainuttakaan oopperaa" yksinkertaisesti siksi, että hänen työnsä katkesi kesken.[15]

Toivo Kuula ei ollut mikään uudistaja sanan tavallisessa merkityksessä eikä mikään tradition kulmakivien järkyttelijä. Pohjimmiltaan hän oli konservatiivi. Traagiselta tuntuvat hänen kuolinvuoteellaan sopertamat sanat: "Ich habe noch zwei Tausend Melodien zu schreiben und spielen".[16]

10.2. Keskustelua orkesteritoiminnan jatkamisesta

Leevi Madetojan jälkeen syksyllä 1916 Viipurin Musiikin Ystävien ylläpitämä orkesteri ja orkesterikoulu joutuivat kaupungin avustusten pienuuden tähden harkitsemaan koko toiminnan lopettamista. Kaupunki oli myöntänyt seuraavaksi soitantokaudeksi 1916-1917 vain 6 000 mk, mitä seuran johtokunta piti riittämättömänä. Johtokunta oli kuitenkin sitä mieltä, että ainakin orkesterikoulun toimintaa olisi jatkettava (K 9.9.1916). Sanomalehti Karjalassa, jonka musiikkitoimittajana oli säveltäjä Lauri Ikonen, käytiin lähes päivittäin keskustelua orkesterin tarpeellisuudesta. Kyseltiin huolestuneena, jääkö kaupunki tulevana talvena ilman orkesteria vai onko sen ylläpitämiseen mitään mahdollisuuksia olemassa. Ihmeteltiin myös, jos kerran sellaisissa pienissä kaupungeissa kuin Jyväskylässä, Joensuussa ja Mikkelissä, jopa Kajaanissakin on oma orkesteri, niin miksi maan toiseksi suurin kaupunki, Viipuri ei pysty sellaista ylläpitämään.

Sotatilan ja siitä johtuvan väkijuomavoittovarojen romahdusmaisen vähenemisen vuoksi kaupungin avustus oli jo parin edellisen vuoden aikana vähentynyt neljäsosaan entisestä. Leevi Madetojan kaudella toimintaa jatkettiin järjestämällä suuret arpajaiset, jotka eivät kuitenkaan tuottaneet toivottua tulosta. Syksyllä 1916 yhdistys totesi, että sellaiseen ei ollut toistamiseen mahdollisuuksia. Konserttitulojen lisäksi olisi kaudeksi 1916-1917 saatava kaupungilta tai muuten hankittava 30 000 mk. Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta pohti kuumeisesti, mistä tarvittavat

[13] Myös Leevi Madetoja sävelsi Stabat Materia samoihin aikoihin A. Oksasen suomennoksena Marian murhe. Se on sävelletty naiskuorolle, jousille ja uruille. Ulkoisilta puitteiltaan Madetojan ja Kuulan teokset ovat täysin erilaiset. Kuulan laajaa teosta leimaa massiivinen orkesterin käyttö. Madetojan pienimuotoisen teoksen ote on lähinnä kamarimusiikillinen. Kumpikin säveltäjistä tuli lestadiolaisen lapsuudenkodin ansiosta tuntemaan protestanttisen uskon perusteet. Kristuksen kärsimystä ja sovituskuolemaa korostava lestadiolaisuus on saattanut osaltaan vaikuttaa siihen, että säveltäjät tunsivat kiinnostusta väkevää pitkäperjantai-aiheista tekstiä kohtaan. Yhteisistä uskonnollisista lähtökohdista he lähestyivät samaa aihetta kuitenkin eri tavoin (Rautio 1982: 20).

[14] Hovinen 1994: 12.

[15] Nummi 1982: 247.

[16] Elmgren-Heinonen 1983: 374.

rahat saataisiin. Johtokunta päätti kutsua koolle 15.9.1916 Seurahuoneelle kansalaiskokouksen, jonka tehtävänä olisi löytää keinoja, joiden avulla orkesterikysymys ratkaistaisiin onnellisella tavalla. Kokoukseen saapui vain parikymmentä aktiivista musiikinharrastajaa (K 16.9.1916).

Orkesteriasiassa syntyi Karjala-lehden mukaan vilkas keskustelu, ehdotettiin jopa sellaista ratkaisua, että 'lainattaisiin' jostain Suomalaisesta naapurikaupungista orkesteri Viipuriin muutamaksi kuukaudeksi. Parhaimpana ehdotuksena pidettiin kuitenkin kannatusjäsenten hankkimista mahdollisimman laajoista piireistä. Karjala-lehti julkaisi kehotuksia ja selostuksia keräyksen kulusta. Lehti ilmoitti myös, mihin summaan keräys oli noussut ja vetosi taitavin mainostuskeinoin milloin yleisön tunteiden jalomielisyyteen, milloin inhimilliseen turhamaisuuteen. Päivittäisestä tilannekatsauksesta nähtiin, mikä oli saldo ja paljonko puuttui tarvittavasta 30 000 markasta. Johtokunta toivoi, että seuran vuosikokoukseen 29.9.1916 mennessä tiedettäisiin, mihin suuntaan kehitys oli menossa. Johtajakysymys päätettiin ratkaista vasta sitten, kun saataisiin varmuus varojen saamisesta. Vuosikokouksessa todettiin kuitenkin se ikävä tilanne, että tavoitteesta oli saavutettu vasta runsas kolmannes. Loppuvetoomuksena oli, että jos viikon kuluessa saadaan riittävä kannatus, ryhdytään toimenpiteisiin johtajan ja orkesterin aikaansaamiseksi. Lokakuun alussa oli Karjala-lehdessä suoranainen hätähuuto orkesterin puolesta: "Kaupunkimme on vanhastaan tunnettu musiikkikaupunki. On väärin jo yhdistystä kohtaan jättää se pulaan hetkenä, jolloin kaikki muut avustustiet siltä ovat suljetut. Samoin tekisi perin oudon vaikutuksen, jos niin varakas kauppakaupunki kuin Viipuri ei saisi kokoon tarvittavaa rahamäärää, kun pienemmätkin kaupungit yksinpä Joensuu ja Kotka, ylläpitävät koko lailla suurta orkesteria. Pääasia on vain, että käsitämme asian vakavuuden ja toimimme sen mukaan!" (K 4.10.1916).

10.2.1. Toivo Kuulan valinta kapellimestariksi

Tiistaina 10.10.1916 Karjala -lehti ilmoitti, että jäseniä oli liittynyt kannatusrenkaaseen niin paljon, että Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta laittoi kapellimestarin toimen hakuun. Kannatusrenkaan saldo oli tuolloin 24 000 mk eli vajausta oli vielä 6 000 mk. *Kapellimestarin tointa hakivat* säveltäjä, maisteri Lauri Ikonen Viipurista, kapellimestari Aatto Liljeström Savonlinnasta, kapellimestari Toivo Murén[17] Helsingistä, sellisti Carl Wasenius[18] Turusta ja säveltäjä Toivo Saarenpää Helsingistä (K 20.10.1916).

Viipurilainen Ampiainen kirjoitti: "Kulttuuri kuolee kupetsain [купец = kauppias] kaupungissa, ei piipitä pillit Karjalan pääkylässä tulevana talvena ei, vaikka tähän asti ovat kymmeniä vuosia herkeämättä piipittäneet" (Ampiainen 21/1916). Lehti kertoi myös, että viime päivinä on Viipurissa nähty "jokunen puikon heiluttajakin toivossa ja odotuksessa vaeltavan".

Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta ei hyväksynyt viidestä hakijasta ketään, vaan päätti tarjota kapellimestarin ja orkesterikoulun johtajan tehtäviä säveltäjä Toivo Kuulalle Helsingistä. Tarjous tuli Kuulalle täydellisenä yllätyksenä. Hän oli päättänyt antautua vapaaksi säveltäjäksi, koska oli

[17] Tointa hakenut *Toivo Teofilos Murén* (Muroma, 1885-1956) oli kuoromestari, kapellimestari ja suomentaja. Murén opiskeli musiikkia Berliinissä. Hän oli Suomalaisen Oopperan ensimmäinen kuorokapellimestari. Murén suomensi useita oopperalibrettoja, manittakoon Beethovenin Fidelio, Borodinin Ruhtinas Igor, Mozartin Don Giovanni ja Figaron häät, Tshaikovskin Jolantha, Verdin Aida ja Wagnerin Lentävä hollantilainen. Murén johti Helsingin Filharmonisen Seuran ylioppilaskonsertin 18.3.1914. Ooperasta lähdön jälkeen Murén elätti itsensä vapaana taiteilijana ja taidemaalarina (Calás 1999: 14, HKA, Helsingin Filharmonisen seuran ohjelmistoa 1882-1919).

[18] Tointa hakenus *Carl Wasenius* (1883-1943) oli sellotaiteilija ja kunnioitetun ja pelätyn musiikkiarvostelija K. F. Waseniuksen (Bis) poika. Carl Wasenius opiskeli sellonsoittoa 1904-1908 Helsingin musiikkiopistossa ja Leipzigissä 1908-1909. Soitettuaan Turun orkesterissa hän toimi 1917-1926 Helsingin kaupunginorkesterin sellistinä (myös soolosellistinä) sekä vuosina 1927-1928 Turun kaupunginorkesterin 2. sellistinä ja kapellimestarina. Hänen tyttärensä on tanssitaiteilija Margaretha von Bahr-Sorsa [tyttärenpoika on iskelmälaulaja Riki Sorsa] (OIMTSK 1/232, 5/577).

tullut syrjäytetyksi Helsingin Kaupunginorkesterin varajohtajan toimesta.[19] Kuula oli ajatellut vetäytyä puoleksi vuodeksi säveltämään Luhangan Keihäsniemeen, jonne hän oli suunnitellut ja piirtänytkin talviasuttavan huvilan.[20] Toisen puolen vuotta Alma ja Toivo Kuula olisivat tehneet konserttimatkoja ympäri Suomen niemen. Viipurin tarjous muutti kuitenkin kaiken, antoihan se kuitenkin vakinaisen toimeentulon. Alma Kuula kirjoitti päiväkirjaansa 25.10.1916: "Toivo sai aivan äkkiarvaamatta tarjouksen tulla Wiipurin Musiikin Ystävien orkesterinjohtajaksi. Se tuli ihan yllätyksenä, sillä eihän hän hakenut sinne, vaan hakijoina oli monta muuta säveltäjää ja musiikkimiestä. Olemme järjestäneet jo elämämme niin, että Toivo tekisi tämän talven täällä sävellystyötä, mutta kun monesti olemme olleet kovin vähissä rahoissa, rupesi Toivo ajattelemaan asiaa ja luullakseni menee sinne, kun saa sopimukset tehdyksi. Minä olen ollut kovasti vastaan, sillä se taas hajottaa Toivon aikaa, ja kyllä kai me olisimme tämän talven jotenkuten tulleet toimeen".[21]

Jo samana päivänä Toivo Kuula matkusti Viipuriin ja allekirjoitti seuraavanlaisen välikirjan:[22]

> Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta ottaa tämän kautta säveltäjä Toivo Kuulan yhdistyksen orkesterin ja orkesterikoulun johtajaksi soittokaudeksi 1916-1917 seuraavilla ehdoilla:
>
> 1) Johtajan tulee tehdä sopimukset soittajien kanssa noudattaen ne määräykset soittajien luvun ja palkkojen suhteen, jotka johtokunta vahvistaa; harjoittaa ja johtaa orkesteria yhdistyksen konserteissa ynnä muissa tilaisuuksissa, joissa orkesteri esiintyy, niin myös harjoittaa kuoroja, jotka ehkä esiintyvät yhdistyksen konserteissa; hoitaa kaikki käytännölliset toimet, jotka johtajatoimesta ja orkesterikoulusta riippuvat; saapua toimeensa hyvissä ajoin ennen soittokauden alkua marraskuun 1 p:nä sekä olla toimessa sen loppuun, toukokuun 2 p:ään; sekä noudattaa ne määräykset, jotka johtokunta antaa.
> 2) Teatteri-soittoa voipi eri tilaisuuksissa johtokunnan luvalla, mutta hra Kuulan vastuulla, johtaa joku siihen pystyvä johtokunnan hyväksymä henkilö.
> 3) Pohjapalkkana suoritetaan hra Kuulalle kolmetuhatta seitsemänsataaviisikymmentä (3 750:-) markkaa soittokauden kuluessa siten, että kuukausittain suoritetaan kuusisataa (600:-) markkaa paitsi viimeisestä kuukaudesta seitsemänsataaviisikymmentä (750:-) markkaa.
> Sitä paitsi lankeaa hänelle 10% orkesterin kokoonsoittamista nettotuloista, ollen kokonaistuloista vähennettävä kaikki konserteista ja esiintymistilaisuuksista johtuvat menot, olivatpa ne mitä laatua tahansa. Ainoastaan orkesterisoittajien ja johtajan vakinaiset palkat jätetään huomioonottamatta tässä kohden. Yhdistys takaa hra Kuulalle osinkona näihin soittotuloihin vähintään tuhatkaksisataaviisikymmentä (1 250:-) markkaa, joista hän saa edeltä käsin kantaa sataviisikymmentä (150:-) markkaa kuukaudessa, luettuna marraskuun 1 p:stä sekä tähteen tilien valmistuttua. Myös on hra Kuulalla oikeus yhteen lahjakonserttiin, jonka kaikki menot hänen on itsensä korvattava. Tästä konsertista takaa yhdistys hra Kuulalle nettotulona vähintään 500 mk.
>
> Viipurissa 25 lokakuuta 1916
>
> Johtokunnan puolesta
> *Edward Mielck*
> Tähän kontrahtiin olen minä tyytyväinen ja sitoudun
> sen määräykset noudattamaan. Kuin ennen.
> *Toivo Kuula*

---

[19] Toivo Kuulan toiminta Helsingin kaupunginorkesterin varajohtajana kaudella 1914-1915 ei vastannut hänen odotuksiaan. Orkesterin taso ja koko oli pudonnut romahdusmaisesti ja palkkoja pienennetty neljäsosalla. Lisäksi pääkapellimestarit Robert Kajanus ja Georg Schneévoigt pyrkivät nöyryyttämään toisiaan. Tämä heijastui koko orkesteritoimintaan. Musiikkilautakunnan kokouksessa 8.3.1915 päätettiin, että seuraavalla kaudella 1915-1916 ei tarvita varajohtajaa, koska musiikkilautakunnalle oli ilmoittautunut joukko muusikoita, jotka olivat halukkaita johtamaan orkesteria täysin korvauksetta. Todellinen syy oli Kuulan tiukka suomalaisuusasenne. Kuulan syrjäyttäminen pani suomenkieliset piirit liikkeelle. Huhupuheena liikkui orkesterilaisten keskuudessa tieto, että Kuula olisi sanonut Kajanukselle: "Nyt sinä petit minut!" (Elmgren-Heinonen 1983: 298). Armi Klemetti muisteli miehensä Heikin sanoneen, että Kajanus pelkäsi, että Toivosta tulisi hänelle kilpailija, kun huomasi, että Toivolla oli suuret johtajanlahjat. "Madetojaa Kajanuksen ei tarvinnut pelätä ensinkään, hän oli johtajana aivan avuton" (Armi Klemetin kirje Sinikka Kuula-Marttiselle 21.11.1968).

[20] Värilliset piirustukset ovat HYK:n Kuula-kokoelmissa Coll 310: 9.

[21] Kuula: 1968: 297-298.

[22] Alkuperäinen sopimus on HYK:n Kuula-kokoelmissa Coll 310: 9.

Orkesterijupakka kaupungissamme.

1. Suur surun lapsi meidän
on se oiva orkesteri
se syntyessään synkän kai
jo horoskoopin peri.
Ei elon päivää yhtäkään
se riemuin rallatellut,
se vuodet pitkät yhtenään
on vainen sairastellut.

2. Ja keväällä se kuolahti
ja kuoppahan jo pantiin.
mut'haudasta taas herätti
sen laupiasten lantit
ja oivat esirukoukset
sen jalon johtokunnan,
ne velkojille valmisti
kai päteväisen lunnaan.

3. Niin alkoi uusi touhu taas
ja etsiminen suuri,
ken tahtipuikon ottaisi
ol'siinä pulma juuri.
Käy kutsu idät, lännenmaat,
ja katso: ihme nähtiin
jo aivan eteen etsijäin.
se saapui kirkas tähti.

4. Sen, toiko joku tietäjä
sit'en ma tunne tarkkaan,
mut sen ma tiedän, selkänsä
kääns johtokunta arka.
Ei maahan moukat langeten
ne suoneet suitsutusta
vaan sydämensä paaduttain
ne uuden jahdin rustas.

5. Tää kometiia kuopattu
kai unholan ois yöhön,
mut'ompa ruiskee ritari,
mi palaa mainetöihin
Se hoivaa orpoin, hyljättyin
nyt kävi kalpahansa
ja johtokunta juonikas
saa kuulla kunniansa

6. Sen päälle panna ikuinen
ja anathema [kirkonkirous] ankee
ja syvin epäluottamus
nyt tuiskunansa lankee.
Ja oikein sille, tekemään
ken käski suuren pillan
ois tyytynyt vain vaalihin,
sen hovikamarillaan.

Toivo Kuulan valinta Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestariksi hakijoiden ulkopuolelta aiheutti muissa luonnollisesti ärtymystä. Sitä kuvaa hyvin Ampiaisessa ollut nimimerkki Vilin runo *"Orkesterijupakka kaupungissamme"*.[23] Valittajien joukossa olivat Ampiaisen pilapiirroksen mukaan ainakin Toivo Murén ja Carl Wasenius, jotka olivat hakeneet kapellimestarin tointa sekä varsinaisen kirjallisen vastalauseen tekijä, viipurilainen säveltäjä Lagercrantz. Muut hakijat Lauri Ikonen ja Toivo Saarenpää eivät ainakaan pilapiirroksen mukaan olleet valittajien joukossa. Paikallisista lehdistä ei ole löytynyt mitään valintaan liittyviä kirjoituksia. Ainoastaan Uudessa Sävelettäressä oli lyhyt Lauri Ikosen maininta: "Syistä, jotka jätettiin ilmoittamatta, ei hakijoista kumminkaan ketään valittu, vaan kutsuttiin virkaan Toivo Kuula."[24]

Viipurista ei tarmokkaista etsiskelyistä huolimatta löytynyt vapaita huoneistoja. Asuntopula johtui todennäköisesti siitä, että suuri joukko venäläistä sotaväkeä oli sijoitettu kaupunkiin ja upseeristo oli vallannut kaikki vähänkin käyttökelpoiset huoneistot. Alma Kuula asui Helsingissä Edvard Fazerin huvilassa Oulunkylässä ja kirjoitti päiväkirjaansa 4.11.1916: "Nyt on Toivo Wiipurissa ja saa kai pian aloitta työnsä siellä. Niin outoa ja tyhjää on kotona ilman Toivoani. Voi, kun piti näin käydä. Kun saisi Wiipurista asunnon ja kun nyt näkee, miten Toivo tulee siellä toimeen, niin sinne kai muutamme".[25]

Lopulta Toivo Kuula sai tilapäisen 'poikamiesasunnon' agronomi ja runoilija Eero Eerolan[26] luota Maaskolan kartanosta.[27] Kuulan ja Eerolan välinen tuttavuus oli jo aikaisemmin solmittu ja kehittyi täällä ystävyydeksi.

10.2.2. Toivo Kuulan toimintasuunnitelma ja sen toteuttaminen

Karjala-lehden musiikkiarvostelija, säveltäjä Lauri Ikonen, joka itsekin oli hakenut johtajan tointa, haastatteli uutta kapellimestaria jo sopimuksen jälkeisenä päivänä. Toivo Kuula kertoi pitävänsä tärkeänä, että konserttitilaisuudet olisivat arvokkaita, koska ne antavat orkesterimusiikille kaiken pohjan ja vakavuuden. Hän halusi järjestää tällä kaudella myös muutaman sinfoniakonsertin ja hankkia niihin "täysin päteviä solisteja ja hyviä teoksia. Tarkoitan hyvillä teoksilla sellaisia, jotka ovat arvokkaita ja lisäksi vetävät yleisöä mukanaan". Ikonen kyseli Kuulan mielipidettä helppotajuisista konserteista: "Helppotajuisissa konserteissa olkoon kevyt, hilpeä ohjelma. Niissä vallitkoon mahdollisimman täydellinen 'toimintavapaus' yleisöön nähden; istuttakoon mukavasti pöytien ääressä, pidettäköön pientä puhettakin, nautittakoon virvokkeista; pääasia on, että juhlallinen jäykkyys ja virallisuus on poissa, ja että jokainen on kuin kotonaan. Tällaisena niitten luulisi menestyvän".

Haastattelun mukaan Toivo Kuula erotti ohjelmistopolitiikassaan selvästi vakavan ja kevyen musiikin toisistaan hylkäämättä kuitenkaan jälkimmäistä. Hänen mielestään tulisi olla kahdenlaisia konsertteja; toisissa esitettäisiin arvokkaampaa, lyyristä musiikkia, toisissa musiikin anti voisi olla

---

[23] Ampiainen 4.11.1916.

[24] Ikonen 1917.

[25] Kuula 1968: 298.

[26] *Eero Eerola* (1884-1939), agronomi ja runoilija on syntynyt Tuuloksessa, ylioppilas 1903, opiskellut yliopistossa ja Mustialan maanviljelyskoulussa, josta agronomi-tutkinto 1906. Opintomatkoja Skandinavian maihin ja Saksaan (1911), Ruotsiin ja Tanskaan (1919, Uudenkirkon kansanopiston opettajana 1906-1915, vt. lehtorina Kurkijoen maamiesopistossa 1912, Viipurin kaupungin agronomina 1915-1928, opettajana Lahden kansanopistossa ja Jokioisten pienviljelijäkoulussa. Julkaissut runsaasti runokokoelmia, kuvaelmia ja pikkunäytelmiä. Eero Eerolan kirjallisen tuotannon kielellinen ilmaisumuoto on notkeaa, rytmillistä ja sointuvaa. Se on syvästi maanläheistä, isänmaallista ja kotiseuturakasta. Toivo Kuula on säveltänyt seuraavat mieskuorolaulut Eero Eerolan tekstiin: Ne tulevat taas, Kesäkuva, Kesän mentyä, Häät, Keinulla, Soikaa kellot, Tanssista palataan ja Vai ei! Laulut on sävelletty vuosina 1914-1917, suurin osa vuonna 1916 (Anttila: 1984).

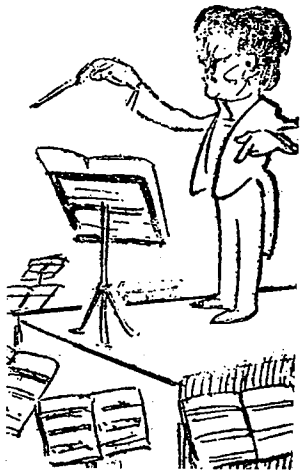
[27] Elmgren-Heinonen 1983: 326.

'kevyempää', mutta se ei saisi kuitenkaan olla ns. kahvilamusiikkia. Ensin mainituilla konserteilla olisi Kuulan mukaan kauaskantoinen musiikkikasvatustehtävä. "Näissä konserteissa taotaan ne naulat, joilla yleisö kiinnitetään sinfoniakonsertteihin." Erittäin lämpimästi Kuula puhui kirkkokonserteista, joita voisi olla toimikaudella useampiakin. Niissä voisivat esiintyä paitsi orkesteri, myös paikalliset kuorot, ja esitettävänä olisi jokin hengellinen tai muuten arvokas suurteos. Ohjelmassa voisi olla myös soololaulua, viulu- ja urkusooloja. "Tällaisilla kirkkokonserteilla voisivat kaikki paikalliset muusikot ja musiikkiryhmät puhaltaa yhteen hiileen ja tulos olisi varmaankin hyvä. Kirkkokonsertit ovat minun rakkaimpia aatteitani" (K 26.10.1916).

Samassa haastattelussa Toivo Kertoi myös tulevaisuuden suunnitelmistaan. Kuula suunnitteli antavansa kolmannen sävellyskonserttinsa Helsingissä maaliskuussa 1917.[28] Päänumeroina tulisivat olemaan Eteläpohjalainen sarja nro 2, sinfoninen legenda Impi ja pajarin poika sopraanolle ja orkesterille, Stabat Mater kuorolle ja orkesterille sekä 3-osainen orkesterisarja. Suurempien teosten lisäksi oli Kuulan tarkoituksena säveltää pienempiä teoksia pianolle, viululle ja uruille, joitakin yksinlauluja sekä mies- että sekakuorolauluja "koko joukon toistasataa". Kuula kertoi myös, että hän alkaa säveltää balettia Juhani Ahon librettoon Karhunpeijaat, joka kuvailee ihmisten ja haltioitten, metsänväen, suhdetta karhunkaatoon. Baletista tulisi kokoillan teos, siinä olisi kaksi näytöstä ja pääosan tulisi esittämään Maggie Gripenberg.[29]

Orkesterin kokoonpanoksi sovittiin *21 vakinaista soittajaa* ja suurimpiin konsertteihin pyrittiin saamaan avustajia. Soittajien saanti tuotti suuria vaikeuksia eikä orkesterin täysilukuisena pysyttäminenkään ollut helppoa. Toivo Kuulalla meni Viipurissa paljon aikaa käytännön asioitten järjestelyihin. Hän sai tehdä useita Pietarin-matkoja saadakseen soittajia orkesteriinsa. Lokakuu oli vierähtänyt jo loppupuolelle ja muusikot olivat luonnollisesti hakeutuneet jo aiemmin muihin orkestereihin. Karjala-lehden viikon kuvissa (K 29.10.1916) olikin tilanteesta kuvaus:

"Kuulan, miehen ketterän
me saimme mestariksi,
mutta kutka saataneenkaan
hälle soittajiksi?
Musikantit matkata näät
muille markkinoille
ennättivät kaikki tyyni
aimo ansioille."

Orkesterin ensimmäistä konserttia suunniteltiin perjantaiksi 9.11.1916, mutta se jouduttiin peruuttamaan, koska soittajia ei ollut vielä tarpeeksi. Harjoitukset kuitenkin alkoivat ja orkesterikoulu aloitti toimintansa Vahtitorninkatu 19:ssa. Myöhään alkanut soitantokausi viivästyi viivästymistään, koska soittajien hankinta tuotti arvaamattomia vaikeuksia. Kauden ensimmäinen kansankonsertti oli vasta sunnuntaina 19.11, vaikka orkesterista puuttui vielä konserttimestari ja

[28] Alun perin Kuula suunnitteli kolmatta sävellyskonserttia jo maaliskuuksi 1913 Kaleva-lehden haastattelun 4.7.1912 mukaan.

[29] Juhani Ahon libretto oli jatkuvasti Kuulan povitaskussa. Siinä oli joitakin lyijykynämerkintöjä. Jälkimaailmalle on säilynyt vain HYK:ssa oleva Balettikohtaus. Suunnitteluasteelle jäi myös 3-osainen Orkesterisarja. Kolmatta sävellyskonserttiakaan ei koskaan järjestetty. Stabat Mater sai kantaesityksensä vasta Kuulan kuoleman jälkeen järjestetyssä muistokonsertissa 27.3.1919.

pari muutakin tärkeää soittajaa. Viipurilaiset ottivat uuden kapellimestarin hyvin vastaan ja juhlasali oli täyttynyt innostuneesta yleisöstä ääriään myöten. Karjala-lehden musiikkiarvostelija Lauri Ikonen toivotti uudelle kapellimestarille "mitä ehjintä onnea tehtävässä, mikä nykyisissä oloissa varmaan tulee kysymään suurta sitkeyttä" (K 21.11.1916).

Marraskuun lopulla olleesta ensimmäisestä helppotajuisesta konsertista Lauri Ikonen kirjoitti: "Kuulan johtaminen oli selväpiirteistä, rytmillisesti nasevaa ja hengeltään innostunutta" (K 24.11.1916). Orkesteri seurasi Ikosen mukaan "silminnähtävällä mielihalulla". Toisen helppotajuisen konsertin arvostelussa Ikonen moitti orkesterin teknillistä avuttomuutta ja epäpuhtautta, mutta mainitsi samalla, että "orkesterissa oli kuultavissa sielullista kiinteyttä, varsinkin lennokkaissa tutti-kohdissa" (K 8.12.1916). Suhtautuminen oli odottavan myönteistä.

Helppotajuiset eli populaarikonsertit pidettiin Raatihuoneen salissa vaihtelevasti tiistaisin ja torstaisin ja kansankonsertit sunnuntaisin Kansakoulun juhlasalissa. Helppotajuisissa ja kansankonserteissa oli useimmiten sama ohjelma, tosin kansankonserteissa jätettiin kaikkein viihteellisimmät salonkimusiikkia edustaneet kappaleet pois. Orkesteriteosten välillä oli usein soolonumeroita, joissa orkesterin omat soittajat esiintyivät. Paikkakunnan parhaimmat laulajat saivat myös esiintyä, säestäjänä oli useimmiten kapellimestari itse. Konserttimestari Heikki Kansanen saattoi soittaa Corellin La Folian ja viipurilainen pianistirouva Ignatjev Chopinin Preludeja. Muista solisteista mainittakoon orkesterin trumpetisti Kalle Järvi, laulajatar Alice Avellan, barytoni Evert Konttinen, tenori Reijo Volanen, orkesterin alttoviulisti Knut Heikel, viulisti Boris Sirob[30] ja pianisti Mary Stiefel.

Sinfoniakonserttien ja kansansinfoniakonserttien ohjelmisto pyrittiin saamaan mahdollisimman korkeatasoiseksi. Musiikinystävien orkesterin konserttimestariksi onnistuttiin saamaan joksikin aikaa vuodenvaihteen 1916-1917 molemmin puolin Heikki Kansanen (1887-1932), joka kuului siihen aikaan viulunsoittajiemme parhaimmistoon yhdessä Heikki Halosen, Sulo Hurstisen, Eino Raition ja Elis Jurvan kunniakkaassa joukossa.[31] Tammikuussa 1917 uudeksi konserttimestariksi tuli pietarilainen A. Bersin.

Toivo Kuula onnistui hankkimaan sinfoniakonserttien solisteiksi myös monia aikansa arvostettuja taiteilijoita. Kauden ensimmäisessä sinfoniakonsertissa joulukuussa 1916 oli solistina Ernst Linko, joka soitti Tshaikovskin Pianokonserton G. Sama ohjelma toistettiin uusintana kansansinfoniakonsertissa, pianokonserton sijalla oli Järnefeltin Korsholma. Orkesterin koko avustajineen oli 35 soittajaa; ensimmäisessä viulussa kuusi, toisessa viulussa neljä, alttoviulussa kolme, sellossa neljä ja kontrabassossa kaksi soittajaa. Huonosta taloudesta huolimatta varsin kookas orkesteri!

Ennen ensimmäistä sinfoniakonserttia Toivo Kuula kirjoitti Karjala-lehteen laajan selostuksen *Sibeliuksen Sinfoniasta 1 e.*[32] Toisen sinfoniakonsertin päänumerona oli *Mendelssohnin Sinfonia*

---

[30] Viipuri miellytti Boris Sirobia kosmopoliittisuudellaan ja hän päättikin jäädä Venäjän vallankumouksen puhjettua pysyvästi Suomeen. Kun uteliaat ihmiset kyselivät Sirpolta, mistä hän oli kotoisin, hän vastasi tavallisesti: "A sieltähän mine ole Itä-Kiinast, jos te tietä miss se on". (Tilli 1992: 130). Värikkäästä Boris Sirobista on lukuisia kaskuja ja juttuja. Seuraava lienee kuitenkin todenperäinen. Marraskuussa 1916 Boris Sirob oli juuri vihitty avioliittoon Greta Ollbergin kanssa ja nuoripari istui hääaterialla hotelli Finlandiassa, kun sulhasta tullaan pyytämään hetkeksi eteiseen. Siellä seisoo kapellimestari Kuula. Hän pyytää anteeksi, mutta sanoo olevansa kerrassaan umpikujassa. Konserttimestari oli sairastunut eikä voinut saapua konserttiin, jonka oli määrä alkaa hetken perästä ja sitten hän kysyy, eikö herra Sirob tekisi hänelle korvaamattoman palveluksen tulemalla konserttimestarin sijaiseksi. "Odottakaa hetkinen, niin tiedustelen, suostuuko vaimoni", vastaa Sirob. Suostumuksen jälkeen hän lähti Kuulan mukana ja palasi konsertin jälkeen jatkamaan hääjuhliaan. Greta Sirpon äiti omisti hotelli Finlandian, joka sijaitsi Punaisenlähteenkadun ja Repolankadun kulmassa (Elmgren-Heinonen 1983: 325-326, Tilli 1992: 139).

[31] Kansanen ja Raitio olivat venäläisen koulukunnan perustajan Leopold von Auerin (1845-1930) oppilaita (Garam 1985: 151, 225).

[32] Sanomalehdissä Wiipuri ja Karjalan Aamulehti käytiin Sibeliuksen Ensimmäisen sinfonian esityksen jälkeen keskustelua siitä, taputetaanko sinfonian eri osien välissä ja miksi sinfoniassa on eri osia? Keskustelu alkoi, kun Wiipuri -lehden musiikkiarvostelija nimimerkki B. N. kirjoitti arvostelunsa lopuksi: "Tässä yhteydessä sopii huomauttaa, että sinfoniat ovat kokonaisuuksia, jotka ohjelmistossa kylläkin ovat yleisön mukavuudeksi jaettu eri osiin, mutta että

nro 4 A (Italialainen). Helmikuussa pidetyn konsertin pianosolisti Selim Palmgren soitti edellisenä vuonna valmistuneen Pianokonserttonsa nro 3 (Metamorfoosit). Lauri Ikonen mainitsi: "Konsertti oli ensimmäinen 'sinfoninen', minkä allekirjoittanut muistaa kuulleensa" (K 2.2.1917). Kolme päivää myöhemmin sama ohjelma esitettiin kansansinfoniakonsertissa, tosin solistina oli nyt Sulo Hurstinen, joka esitti Tshaikovskin Viulukonserton. Kuula oli itsekin tyytyväinen ja kirjoitti vaimolleen Almalle: "Lähetän Sinulle vielä sanomalehtileikkeen näytteeksi siitä, mitä mieltä viipurilaiset olivat viime sinfoniakonsertista. Eikös se ole jo loistavaa. Vähitellen olen täällä päässyt suosioon ja toivottavasti sitä kestää pitemmälti. Kunpa vaan olisi suurempi orkesteri!"[33]

Uudenvuoden päivän kirkkokonsertista 1917 Lauri Ikonen valitteli Kuulan Preludin ja fuugan saaneen hieman epäonnistuneen ensiesityksensä Viipurissa, sillä huolimaton soitto sotki teoksen kontrapunktin. "Läkit arastelivat mahtavan loppukoraalin esilletuonnissa" (K 3.1.1917). Tammikuun neljäs helppotajuinen konsertti "tarjosi pirteätä musiikkia oikeassa hengessä esitettynä. Orkesteri virkistyy päivä päivältä, kiitos intomielisen johtajansa" (K 5.1.1917). Lauri Ikonen saattoi kyllä tuskastua helppotajuisten konserttien liialliseen pituuteen, "niin huolitellen, kuin ne suoritettiinkin" (K 5.1.1917).

Kolmas sinfoniakonsertti maaliskuussa 1917 antoi aihetta Lauri Ikoselle huomauttaa, että Viipurissa ei ole sinfonista musiikkia pitkiin aikoihin hoidettu niin huolellisella antaumuksella kuin nykyään. "Yleisökin on jo huomannut orkesterielämässämme tapahtuvan merkittävän taiteellisen edistyksen" (K 9.3.1917). Thelma Given soitti Paganinin Viulukonserton ja orkesterin päänumerona oli *Beethovenin Sinfonia nro 6 F* (Pastoraali).

Jotain hämminkiä esiintyi ajoittain orkesterin työskentelyssä, koska helmikuussa 1917 oli kahden viikon tauko "olosuhteiden pakosta". Antamassaan tiedonannossa kapellimestari Kuula valitteli, että eräs toisen viulun soittajista on paheksuttavan mielivaltaisesti laiminlyönyt tehtävänsä. Lauri Ikonen totesikin, että "ei siis ihme, että soitto kaikui kuivalta" (K 9.2.1917). Ikosen arvostelut olivat useimmiten hyvin lyhyitä ja ylimalkaisia, kuten "Sibeliuksen Pelléas ja Mélisande tulkittiin herkällä ymmärtämyksellä johtajan puolelta. Orkesteri oli pitkin matkaa hyvästi harjoitettu" (K 16.2.1917). Arvostelujen lyhyyteen oli syynä palstatilan puute, sillä lehdet täyttyivät ahdistavista uutisista, joita tuli jatkuvasti Pietarista ja Euroopan sotarintamilta.

Uudessa kirkossa oli huhtikuussa 1917 kirkkokonsertti, jossa orkesteriteosten lisäksi oli Frida Sergejeffin yksinlauluesityksiä, konserttimestari Bersinin viulusooloja ja soolosellisti Litwinenkon sellosooloja. Maaseurakunnan kirkon sokea urkuri Matti Varjanko soitti Bachin Preludin ja fuugan g, Guilmantin Cantilena pastoralen ja osan Widorin Urkusinfoniasta nro 5.

Soittokauden päätteeksi huhtikuun lopussa 1917 oli kansansinfoniakonsertti, jossa esitettiin *Mozartin Sinfonia nro 39 Es*, Smetanan Moldau ja Sibeliuksen Koskenlaskijan morsiamet solistinaan Ingeborg Liljeblad. Saman päivän Karjala-lehdessä oli Kuulan laaja selostus esitettävistä teoksista. "Kuka meistä ei tuntisi Oksasen ihanaa balladia Koskenlaskijan morsiamet? Moni meistä lienee leppoisana kesäyönä hyräillyt kansanlaulun säveliin pukeutuneita säkeitä: 'Voi kuinka kaunis on illan kuu ja välkkyvä virran kalvo'" (K 22.4.1917). Kuula selvitteli sitten värikkäin sanoin, miten

---

kuitenkaan ei olisi syytä häiritsevällä kättentaputuksella hälventää eri osien tekemää vaikutusta" (W 15.12.1916). Nimimerkki A-L R. kirjoitti Karjalan Aamulehdessä artikkelissaan "Taidekiista Viipurissa", että sinfonia on kokonaisuus, johon osat liittyvät kiinteästi. "Tässä suhteessa en mitenkään voi olla samaa mieltä erään toisen lehden arvostelijan kanssa tässä kaupungissa, joka torstain sinfoniakonserttia arvostellessaan väittää, että sinfonia on jaettu osiin vain yleisön mukavuudeksi. Tällainen käsitys on perin harhaan vievä" (KA 19.12.1916). Nimimerkki B.N. jatkoi Wiipuri-lehdessä vielä siitä, että sinfonia on kokonaisuus, jota ei ole syytä kättentaputuksilla katkaista. "Ohjelmiin eri osat on merkitty teoreettisista, ei tunnesyistä. Ja sen kait A-L R:kin myöntää! Voiko hän saada hyvän kokonaiskuvan esim. ihanasta Mona-Lisa taulusta, jos se jaetaan neljään osaan, ja kutakin osaa näytetään hänelle – erikseen? Epäilen kovin" (W 20.12.1916). Pari päivää myöhemmin Karjalan Aamulehden nimimerkki A-L R. vastasi, että "eilisen sepustuksenne puolesta olen tullut ensiksikin siihen huomioon, että me puhumme eri seikoista, minä huomautin ainoastaan Teidän käsityksestänne sinfonian osiin jakamisen syistä ja Te puhutte yhä vieläkin enimmäkseen kätten taputuksen häiritsevyydestä. Enhän minä herran nimessä ole sanallakaan kajonnut siihen asiaan" (KA 21.12.1916).

[33] Toivo Kuulan kirje Alma Kuulalle 5.2.1917.

Sibelius on onnistunut loihtimaan eteemme runon tunnelmat. Mozartin sinfoniaa Kuula esitteli osa osalta ja päätti kirjoituksensa Smetanan Moldausta, "joka on suurella antaumuksella sävelletty sinfoninen runo". Kirjoittaja kuvaili tarkasti virran juoksua ja sen musiikkia voimakkailla kielikuvilla. "Vielä kerran ottaa säveltäjä esiin intohimoisen laulumelodiansa ja vie kuulijansa kosken partaalle rytisevin voimin, jonka jälkeen virta avartuu ja levenee ja vuolaana, valtavana kymenä halkaisee säveltäjänsä ihannoiman isänmaan." Kuula päätti kirjoituksena toteamalla, että hehkuvalla sydämellä kirjoitettua teosta on esitetty "yli sivistyneen maailman" (K 22.4.1917).

Toimintakaudella 1916-1917 oli 18 helppotajuista konserttia, 26 kansankonserttia, kaksi kirkkokonserttia ja kolme sinfoniakonserttia. Vallitsevasta maailmansodasta huolimatta kausi meni kuitenkin yllättävän hyvin. Välisopimuksen mukaan orkesterissa piti olla 21 soittajaa, mutta vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi soittajia oli vain 17. Erityisesti ensiviuluun oli suuria vaikeuksia saada kyvykkäitä soittajia. Lauri Ikosen mukaan Toivo Kuula "vaikeista oloista huolimatta sai kuitenkin kyvykkäällä ja innostuneella johdollaan orkesterin jotenkin tyydyttävään kuntoon" (K 30.9.1917). Toimintakertomuksen mukaan yleisön harrastuneisuus konsertteihin oli yleensä kiitettävä. Varsinkin kansankonsertit olivat suosittuja, sitä vastoin helppotajuiset konsertit vetivät yleisöä heikommin. Sinfoniakonserteista oli tuloja 261 mk, helppotajuisista 1 709 mk ja kansankonserteista 3 324 mk. Orkesteri avusti tarvittaessa myös Viipurin Maaseututeatterissa ja siitä saatiin tuloja 1 045 mk.[34] Palkkakustannuksia kertyi 43.574 mk, kun edellisellä kaudella ne olivat olleet 29 600 mk. Tappiota kertyi yhteensä 3 145 mk (K 30.9.1917).

10.2.3. Toivo Kuulan sävellyskonsertti huhtikuussa 1917

Toivo Kuulan sopimuksen mukainen lahjakonsertti oli 3.4.1917 Kansakoulun salissa ja se oli samalla Kuulan sävellyskonsertti.[35] Ohjelmassa oli Preludi ja fuuga, Eteläpohjalainen sarja nro 1, Minuee ja Tulopeli Eteläpohjalaisesta sarjasta nro 2 ja Juhlamarssi. Volkoff-trio Pietarista esitti Pianotrion A. Kuula kirjoitti saman päivän Karjala-lehteen lehteen pitkän selostuksen esitettävien sävellysten syntyhistoriasta. Preludi on sävelletty Leipzigissä kesällä 1909. Fuugan teema annettiin hänelle taas pyrkiessään Bolognan konservatorioon syksyllä 1908. "Tästä teemasta piti minun 20 tunnissa suljetussa huoneessa valmistaa ns. koraalifuuga." Fuuga ei kuitenkaan kelvannut. Kuula joutui koko talvikauden mietiskelemään sitä ja keväällä 1909 hän sai sen valmiiksi, "jotenka sen riemumielin kuljetin Bossille, opettajalleni. Se kelpasi" (K 3.4.1917). Pianotrion syntyhistoriasta Kuula ei halunnut lähemmin kertoa, sillä teos on liian pitkä "voidakseni edes osaksikaan sitä jokapäiväisen lehden palstoilla analysoida". Eteläpohjalaisen sarjan Kansanlaulu on saatu keräysmatkalta Kortesjärvellä kesällä 1907. Maisema ja Hämärän laulu ovat kirjoitettu Pariisissa syksyllä 1909. "Edellisen aiheen olen saanut muistellessani Etelä-Pohjanmaan luontoa katsottuna Simsiön vuorelta Lapualla" ja jälkimmäinen on taas synkkäaiheinen erämaakuvaus. Pirun polska on kirjoitettu "erään humoristisen kansantarinan pohjalle; pääaiheena on kansantanssi Saarijärveltä". Minuee on pohjalainen menuetti, jonka maankuulu kansanpelimanni Matti Haudanmaa Kortesjärveltä soitti Kuulalle. Tulopeli liittyy taas eteläpohjalaisiin kruunuhäihin. Loppunumerona kuultu Juhlamarssi oli kirjoitettu Pariisissa vuonna 1910 ja tehty Suomen Laulun 10-vuotisjuhliin. Teokset ovat Kuulan varhaisempaa tuotantoa, "myöhemmin olen tottunut kirjoittamaan suurelle orkesterille" eikä Toisen eteläpohjalaisen sarjan kahta impressionistista osaa Metsässä sataa ja

[34] Madetojan kaudellahan Maaseututeatteri kieltäytyi maksamasta teatterisoitoista, nyt oli päästy entiseen käytäntöön.

[35] Seuraavana päivänä 4.4.1917 syntyi Helsingissä Sinikka-tytär. Heti konsertin jälkeen Toivo Kuula matkusti Helsinkiin. "Olin sanomattoman onnellinen, kun Toivo astui huoneeseeni tuoden monet kimput Wiipurista tullessaan kukkia, joita hän oli saanut resettikonsertissaan. Huone muuttui kuin yrttitarhaksi ja onnellisia olimme kun Jumala soi kaiken käydä hyvin. Pikku Sinikka siis syntyi, minun toivomani, jolle minä jo nimen annoin ennen hänen syntymistään". 17.5. Sinikka kastettiin ja sylikummeina olivat Armi ja Heikki Klemetti (Kuula: 1968: 302-303).

Hiidet virvoja viritti Viipurin orkesteri pystynyt esittämään, koska siltä puuttui teokseen vaadittavat harppu, celesta ja bassoklarinetti.

Lauri Ikonen piti Kuulan lahjakonserttia yhtenä kuluvan talven huomattavammista konserttitilaisuuksista Viipurissa. "Me olemme täällä osittain tutustuneet hra Kuulan voimakastuntuiseen ja omaperäiseen musiikkiin jo aikaisempina vuosina hänen omissa tai muiden antamissa konserteissa. Tänä talvena meillä on ollut tilaisuus tutustua paremmin hänen orkesterisävellyksiinsä itsensä säveltäjän johdolla" (K 5.4.1917). Ikonen ihasteli arvostelussaan Kuulan tuotannon persoonallisuutta, rikasta mielikuvitusta ja hänen sanontatapansa miehekkyyttä. "Olipa kysymyksessä vienon kansanlaulun käsittely tai ulkonaisen näkemyksen kuvailu, astuu siinä voimakaspiirteisen persoonallisuuden itsetietoisuus ja omaperäisyys vakuuttavasti esille. Tämä seikka yhdistyneenä korkeasti kehittyneen sanontatavan selvyyteen ja muotovalintaan antaa hänen musiikilleen tuoreutta ja elämää syvästi uhkuvan värin." Orkesterissa oli runsaasti avustajia ja Ikosen mukaan "konsertti vietiin läpi taidolla ja varmuudella, joista pitkin talvea oli saatu vakuuttavia todistuksia" (K 5.4.1917).

10.2.4. Kotimaiset ja pietarilaiset taiteilijat konsertoivat

Kaudella 1916-1917 oli sotatilan ankeudesta huolimatta runsaasti konserttitarjontaa. Konsertoijat olivat nyt pääasiassa kotimaisia tai tulivat Pietarista. Syksyn 1916 konsertoijista mainittakoon viulutaiteilija Sulo Hurstisen konsertti ja 12-vuotiaan Sulo Aron jäähyväiskonsertti. Aron tarkoituksena oli jatkaa viuluopintojaan Yhdysvalloissa, mutta sotatilasta johtuen siitä ei tullut mitään. Lokakuussa konsertoi Kosti Vehanen. Ohjelmassa oli Chopinin, Debussyn ja Palmgrenin pianomusiikkia. Kansakoulun saliin oli hankittu juuri uusi Hellas-flyygeli. Lokakuussa konsertoi myös Wäinö Sola pianistinaan Ingrid Savander ja Viipurin 'linnabrigaadin' balalaikka-orkesteri johtajanaan Boris Sirob. Pietarin Draamateatterin 65-henkinen orkesteri antoi kaksi konserttia, sinfonia- ja kansankonsertin. Sinfoniakonsertin päänumerona oli Tshaikovskin Sinfonian nro 6 h (Pathétique). Loppuvuotta kohti konsertointi vain kiihtyi. Marraskuussa konsertoivat laulajat Dagmar Parmas-Saarnio ja Yrjö Saarnio, viulutaiteilija Heikki Kansanen, Pasi Jääskeläinen ja Erna Gräsbeck pianistinaan Erkki Melartin. Marraskuussa oli myös Maggie Gripenbergin tanssi-esitys Viipurin Maaseututeatterissa avustajanaan Onni Snell. Pianistina oli nyt Ernst Linko. Karjala-lehti oli harmissaan teatterin huonosta ja heikkovireisestä pianosta. Marraskuun lopussa oli Wiborgs Sångar Bröder -kuoron konsertti sekä nuoren Cecilia Hansenin viulukonsertti pianistinaan Juho Nyyssönen.

Ensimmäisenä adventtina oli Emil Sivorin lukuisten kuorojen ja edistyneimpien oppilaitten adventtikonsertti Uudessa kirkossa. Urkusolistina oli Viktor Uosukainen ja laulusolisteina olivat Toivo Vallenius, Evert Konttinen, Aaro Liljander ja Hilja Ihaksinen. Lauri Ikonen oli hieman huolissaan konsertin taiteellisesta tasosta. "Katsoen sekä hra Sivorin itsensä että hänen alaisiensa intoon ja kuulijakunnan herkkyyteen rohkenee toivoa edistystä musikaalisuudessa. Näin sanoen emme tahdo moittia esitysten henkistä puolta kuin ehdottaa ohjelmien taiteellisen tason kohottamista tulevaisuudessa" (K 5.12.1916). Joulukuussa konsertoivat ahkerat Viipurin kävijät Maikki Järnefelt ja Selim Palmgren.

Kevään 1917 konsertti-sarjan aloittivat Signe Liljequist ja Kosti Vehanen. Kauden merkkitapaus oli Leopold Auerin ja Vanda Bogutzka-Steinin konsertti helmikuun lopulla 1917. Konsertissa esitettiin mm. Beethovenin Kreutzer-sonaatti. Lauluopiston naiskuoron juhlakonsertti oli maaliskuussa ja 14.3. piti olla Pia Ravennan[36] konsertti, mutta konsertti jouduttiin peruuttamaan

[36] *Pia Ravenna* (18904-1964), alk. Hjördis Sophie Tilgmann, suomalainen laulajatar (koloratuuri), opiskeli 1910-1915 Elin Tallqvistin johdolla, 1915-1917 Pietarissa Alma Fohströmin johdolla, 1919 Ruotsissa ja 1919-1921 Milanossa. Oli kiinnitettynä Suomalaiseen Oopperaan 1917 ja 1928-1940, Monte Carlon oopperaan 1921. Esiintyi myös konserttilaulajana sekä toimi laulupedagogina Helsingin Kansankonservatoriossa 1936-1939. Ravennan

Venäjän maaliskuun vallankumouksen takia. Pia Ravenna ei matkustusesteiden takia voinut saapua Pietarista. Konsertti oli vasta 31.3. ja pianistina oli Ilmari Hannikainen. Viipurin Maaseututeatterissa oli maaliskuun lopussa Sem Benellin[37] Pilkkaajien aterian (La cena delle beffe) ensi-ilta, jonka Kevätlaulun[38] oli säveltänyt Toivo Kuula. Huhtikuussa konsertoi Bruno Jorma pianistinaan Toivo Kuula. Kuun puolivälissä oli Maikki Järnefeltin kansanlaulu-ilta Kansakoulun salissa pianistinaan Selim Palmgren. Huhtikuun lopussa oli myös Ingeborg Liljebladin konsertti pianistinaan Juho Nyyssönen. Vappuna oli Emil Sivorin juhlakonsertti 30-vuotisen taiteellisen toiminnan johdosta. Konsertissa esiintyivät Karjalan kuoro, Lauluopiston naiskuoro, Väinölän kuoro, Kirkkomusiikkiopiston kuoro. Lopuksi satoihin nouseva juhlakuoro lauloi Suomen laulun ja Sivorin sovittaman Venäjän keisarihymnin ja Marseljeesin.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulu aloitti marraskuun loppupuolella 1916 ja päätti kautensa huhtikuun lopussa 1917. Oppilaita tällä kaudella oli 35 ja opetusta annettiin jousisoittimissa, puhallussoittimissa, musiikin teoriassa ja yhteissoitossa. Toivo Kuula oli koulun johtajana ja opetti musiikin teoriaa ja johti oppilasorkesteria. Koulun kevätnäytettä Lauri Ikonen mainosti Karjala-lehdessä: "Yrittelevien ja virkeitten nuorten soitantoa tietysti suurella mielihyvällä kuunnellaan ja on heidän esityksiänsä kokoontuvat kuulemaan nytkin kaikki" (K 29.4.1917). Oppilasnäytteissä oli pääasiassa viulu- ja sellosooloja. Lauri Ikosen mukaan orkesterikoulu on päättyneen soittokauden aikana ollut uutterassa työssä. Oppilasorkesteri soitti Griegin Kevään, "jonka vaikeat kromaattiset kulut väliäänissä saivat nuoret soittajat kokolailla hyvin esitetyiksi" (K 1.5.1917). 14-vuotias Onni Suhonen soitti "nuoreen ikäänsä nähden ansiokkaasti vaikeanlaisen Roden Konserton". Ikonen oli ihastunut myös 17-vuotiaan Joppe Mustakallion "näppärään ja taiteellisella vaistolla esitettyyn d'Ambrosion Canzonettaan" ja P. Karhusen soittamaan Viottin Konserttoon, joka osoitti hänen olevan jo aika pitkällä viulunsoitossa, "ääni hänen viulussaan soi kiinteänä ja kantavana, juoksutukset esitettiin niinikään selväpiirteisesti ja hyvin". Loppunumerona oli Händelin Largo, jossa orkesterin jäsenet avustivat.

Orkesterikoulussa oli opiskellut jo Leevi Madetojan aikana nuori Sulo Aro (1904-1998), jonka isä Toivo Lindholm (myöhemmin Aro) soitti orkesterissa kontrabassoa. Toivo Aro soitti myös Viipurin Torvisoittokunnassa trumpettia ja barytonia. Toivo Kuulan aikana tuolloin 12-14 vuotias viuluniekka Sulo Aro muisteli, kuinka suuri ero oli Madetojan ja Kuulan välillä. Madetoja oli Aron mukaan kuivan asiallinen, jopa synkkyyteen vaipuva, "kulki kuin munakori päänsä päällä". Kuula oli taas hyväntuulinen ja leikkiä laskeva. Madetojasta Aro käytti luonnehdintaa "mörökölli". Aron mukaan Kuula oli opettajana tarkka ja hänen persoonallinen otteensa tarttui muihin.[39] Opetusta annettiin kaksi, kolme tuntia päivässä ja vapaapäivä oli kerran viikossa. Sulo Aro muisteli, että Kuulalla oli aina johtaessaan frakin liepeitten alla vasemmalla puolella puukko. Kuula ärsytti Aron mukaan tahallaan viipurilaisia rehvastellen pohjalaisuudellaan. Venäläisiä soittajia Kuula 'ryssitteli'. Kuula kertoi myös orkesterikoululaisille suhtautumisestaan ruotsinkieleen ja suomenruotsalaisiin.[40] Kuula oli innokas tupakkamies, joka poltti 'paperosseja'

---

koloratuurisopraano edusti maassamme harvinaista italialaista laulukoulua ja hänen tyylivarmuutensa saavutti kansainvälistä ihailua. Taiteilijanimensä hän otti Ravennan kaupungin mukaan. Veli tenorilaulaja Arnold Tilgmann (OIMTSK 5/18 (K. Virtamo), Jaantila 1958: 578-583, Osborne 1984: 374, Seppälä 2002: 267, Huttunen 2002: 403).

[37] *Sem Benelli* (1874-1950), italialainen kirjailija. Runomittainen renessanssitragedia La cena delle beffe (1909) teki hänestä kuuluisan näytelmäkirjailijan. Näytelmän suomensi Eino Palola (UTSK 3/12).

[38] *Kevätlaulu* esiintyy neljännen näytöksen lopussa, jossa katulaulajan esitys muodostaa lyyrisen vastakohdan näyttämöllä nähtäviin julmiin murhiin. Juoni liittyy 1400-luvun Firenzen aatelisperheitten kiistoihin.

[39] Sulo Aro Pentti Kuulan haastattelussa 8.1.1990 ja 30.1.1996.

[40] Timo Mäkinen kertoo kirjassaan Muistojen soittoa, että hänen isänsä Wäinö Mäkinen oli Kuulan opiskelutoveri Helsingissä: "Kuula oli niitä harvoja henkilöitä, joiden kanssa ruotsinkielinen musiikkiopiston johtaja Martin Wegelius puhui suomea. Kuula kun ei suostunut Suomessa suomalaisen kanssa puhumaan ruotsia (Mäkinen 1990: 46). Reino Hirviseppä (Palle) kertoo kirjassaan Silmästä silmään esimerkin Kuulan joskus yliampuvasta aitosuomalaisuudesta. Kuula oli kova tupakkamies ja kerran sattuivat tupakat loppumaan Palmrothien Koskenpappilassa Rautalammella kesällä 1914. Hänelle tarjottiin Mikko Palmrothin paperosseja. Kuula vastasi tuohtuneena: "Ei kiitos, en polta sen tehtaan tuotetta [Rettig], joka menee lahjoittamaan miljoonia ruotsinkielisen yliopiston perustamiselle Suomeen".

orkesteriharjoitusten väliajoilla. Aro kuuli kerran, kun joukko ruotsinkieltä puhuvia viipurilaisrouvia tuli tupakkahuoneeseen pyytämään, voisiko orkesteri soittaa jossain hyväntekeväisyyskonsertissa. Kiihkosuomalaisena tunnettu Kuula vastasi rouville suomeksi: "Jos rouvat haluavat puhua jotain vierasta kieltä, otetaan vaikkapa italia!" Rouvat poistuivat Aron mukaan sanakaan sanomatta ja kiireesti pois.

Venäjällä tapahtunut *maaliskuun vallankumous* keskeytti konserttitoiminnan muutamiksi päiviksi. Venäjän tsaari Nikolai II joutui kotiarestiin perheineen Tsarskoje Selon[41] Aleksanterin palatsiin ja 15.3.1917 *Nikolai II luopui kruunustaan* veljensä suuriruhtinas Mihail Aleksandrowitschin hyväksi. Väliaikainen hallitus julisti manifestin, jossa Suomen perustuslailliset oikeudet palautettiin ja samalla vapautettiin kaikki poliittiset vangit. Suomen julkinen poliittinen elämä oli ollut lamaantuneena maailmansodan alusta alkaen. Maaliskuun vallankumous mursi padot, poliittinen toimeliaisuus heräsi ja ilmapiiri sähköistyi. Eduskunta oli saatava pian koolle ja tsaarin kätyrien hallussa ollut hallitus, senaatti, oli vaihdettava suomalaiseen.[42] Suomalaisten katkerasti vihaamat sortovuosien laittomat määräykset, kuten postimanifesti (1890), helmikuun manifesti (1899) ja ns. yhdenvertaisuuslaki (1912) kumottiin. Suomen vihattu kenraalikuvernööri Seyn vangittiin, kuljetettiin Pietariin[43] ja ammuttiin seuraavana vuonna. Tuomarinvirastaan erotettu Pehr Evind Svinhufvud vapautettiin Siperian vankeudesta.[44]

Maaliskuun manifestin johdosta pidettiin kiitosjumalanpalvelus kaikissa kirkoissa ja pääjuhla Raatihuoneen salissa 21.3.1917. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri soitti Litolffin Robespierre-alkusoiton, lehtori Yrjö Rosendahl[45] piti runollisen puheen lähtökohtanaan Edvard Iston maalaus

---

Lainattuaan polkupyörän Kuula ajoi penikulman matkan rankkasateessa huonoa tietä kirkonkylälle ostamaan suomalaista Kerho-savuketta. Reino Hirviseppä kertoo, että pappilan väki oli ymmällään. Pappa hymyili, mutta mummo nauroi: "Hoh-hoija, nu har man nu levat ti tider" (Hirviseppä 1983: 17).

[41] *Tšarskoje Selo* (Tsaarin kylä) on vuosina 1717-1733 Pietari I:n puolisoa Katariinaa varten rakennettu palatsi 25 km Pietarista etelään. Etevien arkkitehtien, kuvanveistäjien, taidemaalarien ja puutarhurien lopputuloksena syntyi suurenmoinen tsaarien kesäpaikka. Vuosina 1744-1756 Katariinan palatsia uusittiin ja laajennettiin. Huomattavimman panoksen antoi venäläisen barokkityylin merkittävin edustaja Bartolomeo Rastrelli. Hän yhdisti rakennuksen eri osat mahtavaksi kokonaisuudeksi. Katariinan palatsin julkisivun kokonaispituus on yli 300 metriä. Lukemattomat pylväät, pilasterit ja veistokset saavat palatsin näyttämään muhkealta ja juhlavalta. Kuuluisin palatsin huoneista on meripihkahuone, joka tuhoutui toisessa maailmansodassa, on restauroitu jälleen entiseen loistoonsa. Pietari I oli saanut sen lahjaksi Preussin kuninkaalta Fredrik Wilhelm I:ltä. Laajaan Katariinan puistoon kuuluu myös Aleksanterin puisto, jossa on Aleksanterin palatsi (arkkitehti Giacomo Quarengh). Tässä palatsissa Nikolai II oli perheineen kotiarestissa maaliskuun vallankumouksen jälkeen. Saman vuoden heinäkuussa perhe siirrettiin Tobolskiin Siperiaan ja huhtikuussa 1918 Jekaterinburgiin, insinööri Ipatjevin taloon. 17.7.1918 tsaarin perhe palvelijoineen teloitettiin. Ipatjevin taloa ei enää ole, sillä se ajettiin maantasalle NKP:n keskuskomitean määräyksestä silloisen Sverdlovskin (Jekaterinburg) puoluejohtaja Boris Jeltsinin käskystä. 17.7.1998 tsaari Nikolain perheen löytyneet luut (tsaari, tsaaritar, tyttäret Olga, Tatjana, Anastasia sekä lääkäri, kokki ja pari hovineitiä. Kruununperijä Aleksein ja prinsessa Marian luut eivät olleet mukana?) haudattiin Pietarin Pyhän Paavalin kirkon Katariinan kappeliin. Boris Jeltsin oli mukana, mutta ei ortodoksikirkon pää Aleksei II (Mustukov-Tihonov 1986: 147-157, Radzinski 1992, SK 31/1992, Susiluoto 2000: 24-25).

[42] Huttunen 1968: 13

[43] Pietarin Suomen asemalla (Finljandski Vokzal) Seyn'iä lähdettiin viemää huutojen "Sobaka, Tsar Finljandii" (Koira, Suomen keisari) säestyksellä kohti Shpalernajan vankilaa (Nironen 1999: 120).

[44] Prokuraattori Kasanskin määräyksestä Svinhufvud erotettiin tuomarinvirastaan 1914 ja kun hän ei totellut laittomana pitämäänsä määräystä, vaan jatkoi tuomarintehtäviään, hänet vangittiin 24.11.1914 Luumäen käräjäpaikalla ja karkotettiin Siperiaan. 28.3.1917 Svinhufvud saapui Suomeen junalla saaden joka asemalla valtavia kunnianosoituksia. Myös Viipurin asemalle oli kokoontunut valtaisa ihmisjoukko. Svinhufvud oli Karjala-lehden mukaan "parhain todistus sortovallan kukistumisesta". WSB lauloi Terve Suomeni maa ja Pää pystyyn vaan! Senjälkeen eläköön-huuto ja juhlat jatkuivat torilla ja juhlapäivällisillä, ennen kuin matka jatkui Luumäelle (K 29.3.1917).

[45] *Yrjö Rosendahl* (1885-1925), hänen isänsä oli herännäisjohtaja ja Oulun lyseon rehtori Mauno Rosendahl. Tultuaan ylioppilaaksi Yrjö Rosendahl suoritti Helsingin yliopistossa filosofian kandidaatin tutkinnon vuonna 1907. Valmistuttuaan Rosendahl siirtyi Viipuriin toimien Viipurin Uuden yhteiskoulun opettajana 1907-1918. Hän oli perustamassa Viipurin Reaalikoulua 1913 ja toimi tämän koulun opettajana ja rehtorina varhaiseen kuolemaansa saakka. Opiskeluaikanaan Rosendahl kuului Ylioppilaskunnan Laulajiin ja liittyi Viipuriin tultuaan mieskuoro WSB:n

Hyökkäys.[46] WSB:n isänmaallisten kuorolaulujen jälkeen oli maisteri K. N. Rantakarin[47] juhlapuhe, jonka lopuksi kohotettiin eläköön-huuto Suomen tulevaisuudelle. Lopuksi oli vielä 30-vuotisen sodan marssi ja Maamme-laulu.

Viipurin Musiikin Ystävien vuosikokous oli 4.4.1917 ja saman päivän Karjala-lehdessä oli huolestunut kirjoitus *"Saammeko orkesteria tulevaksi soittokaudeksi?"* Lehdessä todettiin, että näinä ankeina aikoina vain kolmessa kaupungissa on ollut ammattiorkesteri. "Tosin orkesteri on ollut viime vuosina liian pieni pitääkseen yllä yleisön mielenkiintoa. Mutta siitä huolimatta ei täällä kuitenkaan ole pantu kynttilää vakan alle, vaan on kynsin hampain yritetty pitää huolta siitä, ettei innostus orkesterimusiikkiin pääsisi tykkänään sammumaan. On oltu selvillä siitä, että orkesteri on tärkeä kulttuurilaitos, joka jo sellaisenaan on välttämätön[48] sivistyneessä yhteiskunnassa." Lisäksi lehdessä todettiin, että yhdistys on ylläpitänyt orkesterikoulua, jossa jo sadat nuoret ovat saaneet opetusta. Musiikinystävien johtokunta oli suunnitellut soittajien lukumäärän 25 mieheen ja nostaa erityisesti jousiston lukumäärää: ensimmäiseen viuluun neljä, toiseen kolme, alttoon kaksi ja selloon samoin kaksi. Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta oli jättänyt kaupunginvaltuustolle esityksen lisämäärärahaa varten. Lehti totesi, että olisi mahdollisimman pian alettava rekrytoida uusia soittajia orkesteriin ja kaupungin valtuuston olisi viimeistään tämän kuun aikana[49] päätettävä määrärahan myöntämisestä. Lopuksi lehti kysyi: "Viipurilaiset! Haluammeko saada itsellemme kunnollisen ja hyvän orkesterin ensi kaudeksi?"

Viimeisen yhteisen kesänsä Alma ja Toivo Kuula viettivät Päijänteen rannalla Luhangassa. Sinikka-tyttären syntyminen huhtikuussa 1917 antoi perheelle yllin kyllin työtä ja huolenpitoa. Kuula oli intohimoinen purjehtija ja sinä kesänä hän vaihtoi entisen Kajava-veneensä suurempaan Kajava II:seen. Kuula asusteli veneessään miltei koko kesän ja Alma ja Sinikka taas Kivilaakson talon maalla sijaitsevassa Kotiranta-mökissään. Tilanne oli sama, jos tuli vieraita: miehet olivat veneessä ja naiset mökissä. Toivo Kuulan 34-vuotissyntymäpäivää 7.7.1917 vietettiin erityisen innokkaasti.[50] Syyskuun lopussa Kuula vei veneensä Lahteen talvisäilöön ja lokikirjansa viimeiselle sivulle hän oli liimannut valokuvan Kajava-veneestään ja kirjoitti: "Tulevana kesänä sitten lisää, toivottavasti ei Kajavalle talvella mitään pahaa tapahtune". Näihin sanoihin päättyi Toivo Kuulan viimeinen kesä.[51]

---

riveihin. Hän kuului myös kuoron hallitukseen ja musiikkilautakuntaan. Rosendahl oli mukana myös Viipurin Maaseututeatterin (Viipurin Näyttämön) toiminnassa kuuluen sen johtokuntaan (Leinonen 1997: 26).

[46] *Edvard Isto* (1865-1905), taidemaalari, jonka tunnetuin teos oli venäläissortoa allegorisesti esittävä öljyvärimaalaus Hyökkäys vuodelta 1899, jossa Suomi-neito lakikirja kädessään on joutunut Venäjän kaksipäisen kotkan ahdistamaksi (UTSK 8/726).

[47] *Kaarle Nestori Rantakari* (1877-1948), sanomalehtimies ja yhteiskuntapoliitikko. Rantakari valmistui fil. kandidaatiksi 1910, mutta toimi jo sitä ennen Kotkan Sanomien, Etelä-Suomen ja Wiipurin päätoimittajana. Varsin radikaalinen yhteiskunnallinen ajattelutapa vei hänet aluksi työväenliikkeeseen, mutta todettuaan miten kylmäkiskoisesti 1903 perustetun sos. dem. puolueen johtomiehet suhtautuivat kieli- ja kansallisuuskysymykseen, hän siirtyi porvarilliseen leiriin. Toimittuaan 1911-1916 Uuden Auran päätoimittajana vaikutti voimakkailla kirjoituksillaan venäjänvastaisen rintaman eheyttämiseen. Vuosina 1916-1924 Rantakari toimi Savo-Karjalan Osakepankin pääjohtajana Viipurissa. Vuosina 1932-1939 hän oli ulkoministeriön sanomalehtijaoston päällikkö ja myöhemmin vapaana sanomalehtimiehenä (Heikinheimo 1955: 610, UTSK 16/755).

[48] Harvennus lehden.

[49] Harvennus lehden.

[50] Toivo Kuula oli kiinnostunut lukusymboliikasta, Kuula syntyi 7.7. ja hänen lempikukkansa oli metsätähti, jossa oli 7 hedettä ja 7 emiä. Alma taas syntyi 5.2. Toivo Kuula piti onnen lukuina numeroita 5 (= Ammin luku) ja 7 (=Toivon luku) ja lukua 12 (5+7). Kuulan kirjeissä esiintyvät usein nämä luvut. Toivo Kuula kävi ensimmäisen kerran Skinnarilassa syntymäpäivänään 7.7.1907. Toivo Kuula aavisti kuolevansa 35 vuotiaana (7x5= 35). 7 oli myös hänen kohtalonsa luku, sillä hän kuoli 49 (7x7) päivää ennen 35-vuotissyntymäpäiväänsä 7.7.1918.

[51] Elmgren-Heinonen 1983: 343.

10.3. Poliittinen kiihko vaikeutti orkesteritoimintaa

Viipurin Musiikin Ystävien kausi 1917-1918 alkoi paljon paremmissa merkeissä kuin edellisenä syksynä. Soittajien hankinta aloitettiin jo kesäkuussa ilmoituksella: "Orkesterin soittajille vapaana paikkoja Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa tulevana soittokautena. Lähempiä tietoja antaa Toivo Kuula, Luhanka. Huom! Todistukset entisistä paikoista" (K 28.6.1917). Myös orkesterin rahoitusongelma pyrittiin ratkaisemaan tarpeeksi ajoissa, ettei syntyisi edellisen syksyn kaltaisia käynnistysvaikeuksia. VMY:n puheenjohtaja, arkkitehti Edward Mielck antoi jo kesän alussa Kuulalle tiedon, että kaupunki oli myöntänyt orkesterille 20 000 mk. Tämä oli huomattava uutinen, sillä kahtena edellisenä kautena kaupungin avustus oli ollut vain 6 000 mk. Kohonneeseen summaan vaikutti nopeasti kohoava inflaatio. Lisäksi puheenjohtaja Mielck ilmoitti, että kannatusrengas oli tuottanut 25 000 mk, joten tulevaisuus ainakin taloudelliselta puolelta näytti hyvältä. Orkesteria päätettiin suurentaa, vakinaisia olisi tulevalla kaudella peräti 26 soittajaa, kun edellisellä kaudella niitä oli ollut vain 17.

Alma ja Toivo Kuulan elämässä tapahtui se muutos, että Edvard Fazer ilmoitti myyvänsä Oulunkylän huvilansa, jolloin Alma joutui muuttamaan Sinikka-tyttärensä kanssa Lappeen Skinnarilaan. Flyygeli lähetettiin Helsinkiin Hellaksen varastoon ja huonekalut ja irtaimisto Skinnarilaan. Jo kesästä alkaen Toivo Kuula oli etsinyt asuntoa Viipurista, mutta asuntotilanne oli vielä vaikeampi kuin vuotta aiemmin. Lopulta Kuulan onnistui vuokrata insinööri Hartmanin talviasuttava huvila Säiniöltä, kymmenen kilometriä Pietarin suuntaan. Hartman oli Kelkkalan tulitikkutehtaan johtaja. Ns. Lampun huvila sijaitsi Mättäänjärven tien varrella.[52] Sinne muutti Kuulan kolmihenkinen perhe Helmi-apulaisineen ja flyygeleineen myöhäissyksyllä 1917.

Sanomalehti Karjala ilmoitti syyskuusta alkaen väliaikatietoja siitä, milloin orkesteri olisi niin täysilukuinen, että se voisi pitää ensimmäisen konserttinsa. Kyse oli siitä, milloin "jotkut venäläiset tärkeitten osien soittajat voisivat saapua Viipuriin". Konserttimestariksi onnistuttiin saamaan venäläinen Paul Tscherkassky. Toiseksi konserttimestariksi saatiin "erinomainen romanssi-soitostaan kuuluisa" Elias Kleinard ja alttoviuluun säveltäjä Väinö Haapalainen.[53] Huilussa oli "kuuluisa venäläinen virtuoosi" Semjonoff, oboen ja englannintorven "tärkeää osaa tulee hoitamaan Nadier". Muissa soittimissa on "entiset varmat suomalaiset soittajat". Orkesterissa soitti myös Boris Sirob (myöhemmin Sirpo), joka samanaikaisesti suoritti Viipurissa sotapalvelusta eikä niin muodoin voinut osallistua orkesterin päiväharjoituksiin.

Kauden ensimmäisessä kansankonsertissa ohjelmisto oli suomalaista musiikkia Paciuksesta Sibeliukseen. Orkesteri oli ensimmäisestä konsertista alkaen täyslukuinen ja innostunutta yleisöä oli kansakoulun juhlasali ääriään myöten täynnä, osa joutui jopa seisomaan. Sota-ajasta huolimatta Toivo Kuula oli onnistunut hankkimaan suhteellisen hyviä soittajia, joukossa oli "joitakin konservatorion kurssitutkinnon suorittaneita" ja lähes kaikilla oli kokemusta yhteissoitosta. Edellisellä kaudella balanssi jousiston ja vaskien kanssa oli epäsuhtainen, nyt jousiston koko oli kasvanut niin suureksi, että se oli varsin hyvässä tasapainossa puhaltimien kanssa. Karjala-lehti totesikin, että "nyt forte-kohdissa saa kuulla muitakin instrumentteja kuin pasuunaa. Ja sävelet ja soinnut tulevat tänä vuonna olemaan mehevämpiä. Meidän viipurilaisten on vain muistettava, että jollemme käy runsaslukuisesti kuten viime sunnuntaina kaikissa konserteissa, sen soinnut tulevat rumiksi ja otetaan meiltä vihdoin pois" (K 16.10.1917). Tiistaikonsertissa parin päivän kuluttua oli sama ohjelma ja Karjala-lehden mukaan "emme voi päästä siitä luulosta, että alkanut soittokausi tulee muodostumaan voitoksi orkesterillemme ja sen etevälle johtajalle" (K 17.10.1917).

---

[52] Heitto 1988: 280.

[53] *Väinö Haapalainen* (1893-1945), suomalainen säveltäjä ja kuoronjohtaja, aikanaan Viipurin keskeisiä musiikkihahmoja. Opiskeli Helsingin musiikkiopistossa (Melartin, Funtek), VMY:n orkesterissa alttoviulunsoittajana 1914-1918, Viipurin musiikkiopiston opettajana 1922-1924 ja 1936-1940 (OIMTSK 2/478 (E. Marvia), Haapalainen-Ranta 1966: 163-168, Pajamo-Tuppurainen 2004: 432-433).

Konsertteja oli viikossa kolme, sunnuntaisin kansankonsertti Kansakoulun salissa, tiistaisin samassa paikassa tiistaikonsertti ja torstaisin helppotajuinen konsertti Raatihuoneen salissa. Toisessa helppotajuisessa konsertissa konserttimestari Paul Tscherkassky soitti Tshaikovskin Viulukonserton, joka sai Karjala-lehden mukaan erinomaisen tulkinnan ja loppunumerona kuultu Kuulan Pirun polska sai arvostelijan suorastaan innostumaan: "Sitä voi aina kuunnella nautinnolla ja mielenkiinnolla. Etenkin eilen kun säveltäjä itse sai sen värittää. Hyvän musiikin tuntomerkkejä on myös se ominaisuus, että se kestää kuunnella useampaan kertaan, ainakaan Pirun polska ei koskaan vanhene" (K 26.10.1917).

Karjala-lehdessä lokakuun lopussa ollut kirjoitus "Kasakat pyrkivät pois Suomesta" johti lehden lakkauttamiseen puoleksi vuodeksi. Viipurin valtalehden lakkauttaminen herätti luonnollisesti suurta katkeruutta. Wiipuri kirjoitti: "On siis alettu sanomalehtiä vastaan samanlainen väkivalta, johon mustimpina tsaarihallinnon vuosina turvauduttiin. Ja tämä tapahtuu 'vapaan Wenäjän' muka laajinta vapautta ja oikeutta vaativan ja puoltavan komitean toimesta" (W 2.11.1917).

Poliittinen tilanne Viipurissa paheni päivä päivältä ja muuttui yhä uhkaavammaksi. Karjalan Aamulehteä ja Wiipuria hallitsivat otsikot: "Punakaartilaisten aseryöstöt", "Punainen terrorismi", "Lenin Nobelin rauhanpalkinnon ehdokkaana?", "Punakaartilaisten kotietsintäretket", "Venäläisten omankädenoikeudet" ja "Venäläinen sotaväki edesvastuutonta".

Konsertti-ilmoitukset ja arvostelut jatkuivat nyt Karjalan Aamulehdessä ja Wiipurissa. Poliittisesti vaikeat tapahtumat syrjäyttivät tyystin maininnat marraskuun ensimmäisestä sinfoniakonsertista, jossa päänumerona olisi ollut Vieuxtempsin Viulukonsertto nro 5 solistinaan Charles Grigorovitsch. Valitettavasti solisti ei voinut saapua Pietarista samanaikaisesti riehuvan vallankumouksen takia. Ohjelmassa oli vain *Beethovenin Sinfonia nro 7 A*, Sibeliuksen Tuonelan joutsen ja Lemminkäisen kotiinpaluu. Karjalan Aamulehdessä ei ollut pätevää musiikkimiestä arvioimaan konsertteja. Arvioinnit olivat lyhyitä ylimalkaisia mainintoja, kuten esimerkiksi, että Kuula oli "hyvin huolellinen ja mainion musikaalinen" (KA 21.12.1917).

Kuula valitteli kirjeessään Arvo-veljelleen ajan monista vaikeuksista: "Se on nyt sellainen, että todellakin hävettää olla suomalainen. Joko Sinun luonasi on pidetty kotitarkastus ja joko olet saanut putkassa virua? Täällä Wiipurissa on saanut sitä hyvää maistaa melkein jokainen mies. Ja mitä tästä vielä seuraa, sillä tuntuu siltä kuin ei kiihtymys olisi vielä saanut minkäänlaista tulppaa."[54]

Suomen itsenäiseksi julistaminen 6.12.1917 otettiin luonnollisesti riemulla vastaan. Yhteiskuntaa myllersivät kuitenkin synkät, jopa tuhoavat voimat. Riemun tunteet sekoittuivat katkeriin mietteisiin siitä, kaataisivatko ulkoapäin tulevat mahdit tämän vastasaavutetun itsenäisyyden.

Konserttitoiminta jatkui vaikeista oloista huolimatta vilkkaana. Joulukuun toisessa sinfoniakonsertissa 20.12. oli päänumerona *Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e*. Orkesteri soitti myös Sibeliuksen Dryadin ja Yrjö Somersalmi lauloi aarioita Tshaikovskin oopperasta Jolanta. Lauri Ikonen oli nyt siirtynyt Karjala-lehden lakkauttamisen jälkeen kriitikon tehtäviin Karjalan Aamulehteen. Ikosen mukaan Tshaikovskin sinfonia sopi mitä parhaiten Kuulan temperamentille. "Tshaikovskin taiteen lämmin intohimo ja harras surumielisyys ovat sangen lähellä kapellimestari Kuulan omaa luonteenlaatua sekä säveltäjänä että orkesterinjohtajana. Niinpä muodostuikin esityksestä mitä antavin, monipuolisesti valaiseva ja kokonaisuutena ehyt" (KA 21.12.1917).

Loppuvuoden työtahti jatkui kiivaana. Yhdeksännen kansankonsertin solistina oli oboisti M. Naidjonoff. Ohjelma oli joulun aatonaattona kevyt. Tapaninpäivänä pidetyssä kymmenennessä kansankonsertissa oli suomalainen ohjelma ja toisessa kansansinfoniakonsertissa 30.12.1917 kuultiin jälleen *Tshaikovskin Sinfonia nro 5 e* ja konserttimestari Paul Tscherkassky oli Bruchin Viulukonserton solistina.

Syksyn 1917 konsertinantajista mainittakoon laulajatar A. Andrejewna-Skilondzin konsertti pianistinaan Ilmari Hannikainen, Selim Palmgrenin pianokonsertti ja Charles Grigorovitschin viulukonsertti pianistinaan Ingrid Savander. Lokakuun lopulla oli Kilven Kuoron kaksi konserttia,

[54] Toivo Kuulan kirje Arvo Kuulalle 28.11.1917.

joista toinen oli kirkkokonsertti Uudessa kirkossa ja toinen konsertti Kansakoulun salissa. Kuoroa johti Wilho Siukonen.[55] Marraskuussa konsertoi Alexis af Enehjelm pianistinaan Gunnar Törnvall ja laulajatar Erna Gräsbeck pianistinaan Erkki Melartin. Konsertissa oli Melartinin uutuuksia, jotka hän oli säveltänyt kesällä 1917. Joulukuun alussa oli Uudessa kirkossa Juhlakonsertti. Emil Sivorin johtamat lukuisat kuorot lauloivat erikseen ja lopuksi kaikki kuorot lauloivat yhdessä Voglerin Hoosiannan.

Artturi Järviluoma, Kuulan koulutoveri Vaasan lyseosta, kirjoitti marraskuussa 1917 Toivo Kuulalle kirjeen, jossa esitti huolestuneisuutensa siitä, meneekö Kuulan kaikki aika orkesterin kanssa vai jääkö sävellystyölle ensinkään aikaa? "Vahinko on ellet ehdi – nimittäin suomalaiselle kulttuurille. Mitä merkitsee se, että jonkun kaupungin orkesteri soittaa vuoden tai pari paremmin tai huonommin, jos se estää yhdenkään sellaisen teoksen syntymisen, joka eläisi vuosisatoja. Sellainen järjestys on kansallista tuhlaamista."[56] Mutta Toivo Kuula oli periaatteen mies; jos otti jonkin tehtävän hoitaakseen, oli se minkälaatuista tahansa, se oli tehtävä kunnolla, silläkin uhalla, että sävellystyö jäisi taka-alalle. Samassa kirjeessä Artturi Järviluoma ilmoitti Wäinö Solan 'idé fixin', että Kuulan olisi sävellettävä Järviluoman näytelmä Pohjalaiset oopperaksi. "Sen tähden kysyn Sinulta, oletko aikonut Pohjalaiset säveltää? – Jos olet, niin mielestäni sinulla on vahvemmat ja paremmat oikeudet ja silloin kiellän Madetojaa. Mutta ellet aio, niin annan hänelle luvan."

Kuula vastasi Järviluomalle, että hän kyllä pitää Pohjalaisia "mainiona aiheena", mutta ettei se realismissaan kuitenkaan soveltunut hänelle, koska hänen wagnerilainen oopperakäsityksensä suuntautui sadun- ja tarunomaisiin aiheisiin.[57] Kuula ilmoitti myös, ettei hänellä ole mitään sitä vastaan, että Madetoja ryhtyisi työhön. Kuula antoi myös samassa kirjeessä Madetojalle vapaat kädet käyttää keräämiään eteläpohjalaisia kansanlauluja ja muuttaa kansanmusiikkia taidemusiikiksi.[58] Artturi Järviluoman kertoman mukaan Pohjalaisia näytelmän syntymiseen vuonna 1914 vaikutti kolme tekijää: sortokausien aiheuttama masentunut mieliala, Järviluomalle rakkaat etelänpohjalaiset kansalaulut sekä halu esittää eteläpohjalaisuus muunakin kuin puukkojunkkariutena.[59]

Toivo Kuulan kirjeessä Artturi Järviluomalle optimismi ja pessimismi vuorottelivat: "Mutta kyllä aioin antaa itsestäni kuulua vielä. Nyt en voi, sillä maailmassa on liiaksi pahaa, joka ärsyttää ja pitää mieltä liiaksi jännityksessä. Ja minusta tuntuu niin kuin tähän asti eläneet miehet olisivat olleet vaan kauniina iltaruskona kaikelle sille hyvälle, jota vuosisadassa on luotu ja että näitten hirmujen perästä alkaa koittaa uusi päivä toisenlaisine virtauksineen, uusine harmonioineen ja käänteineen. Hetken kai se rusko vielä kajastelee, mutta kauan se ei jaksa enää, sillä yö tulee ja peittää kaikki."[60]

---

[55] *Wilho Siukonen* (1885-1941), suomalainen musiikkipedagogi ja säveltäjä, maamme huomattavimpia koulumusiikkipedagogeja 1920-1930-luvuilla. Siukonen suoritti fil.kand. tutkinnon Helsingin yliopistossa 1911 ja lähti senjälkeen opintomatkalle Yhdysvaltoihin. Kotimaahan palattuaan suoritti kanttori-urkurin tutkinnon, toimi Kouvolassa ja Toijalassa oppikoulun opettajana ja vuodesta 1917 Sortavalan seminaarin musiikin lehtorina. Teki tarmokkaasti työtä nuorison musiikkiharrastuksen kohottamiseksi ja seurasi valppaasti musiikkipedagogian kansainvälisiä virtauksia. Siukonen oli myös taitava ja innostava kuoronjohtaja. Hän johti mm. Kilven Kuoroa 1914-1921 ja Sortavalan Sekakuoroa 1920-1931. Kalevalan riemuvuoden yleiset laulu- ja soittojuhlat Sortavalassa 1935 olivat suurelta osalta Siukosen ansiota. Siukosen veljentyttäriä ovat pianisti Inkeri Siukonen, viulisti Leena Siukonen ja sellisti Varpu Siukonen (OIMTSK 5/254-255 (E. Marvia), Pajamo 1985: 69-72, Lappalainen 1994: 568, Rautiainen 1999, Rautiainen 2003, Pajamo-Tuppurainen 2004: 434-435).

[56] Artturi Järviluoman kirje Toivo Kuulalle 26.11.1917.

[57] Salmenhaara 1987: 170.

[58] Leevi Madetoja aloitti Pohjalaisia-oopperan säveltämisen heti luvan saatuaan keväällä 1918. Kuusi vuotta myöhemmin eli 25.10.1924 oli oopperan kantaesitys. Oopperasta muodostui Madetojan uran suurin menestys. Yleisesti todettiin, että nyt oli tullut esille ensimmäinen joka suhteessa täysipainoinen suomalainen ooppera. Se valloitti myös yleisön ja jäi heti pysyvään ohjelmistoon. Madetojalta onnistui se, mikä hänen opettajaltaan Sibeliukselta jäi tekemättä – Suomen kansallisoopperan luominen. Oopperan pohjana ovat Toivo Kuulan Artturi Järviluoman samannimistä näytelmää varten keräämät ja valitsemat eteläpohjalaiset kansansävelmät (Salmenhaara 1996: 405-408).

[59] Karjalainen 1991: 24.

[60] Salmenhaara 1996: 344.

10.3.1. Punaisten vallankaappaus tammikuussa 1918

Vuosi 1918 alkoi Uudessa kirkossa pidetyllä kirkkokonsertilla, jossa Alma Kuula lauloi ensimmäisen kerran viipurilaisille miehensä toimiessa kapellimestarina. Konsertin sellosolisti Leonid Tscherkassky [Bruch: Kol Nidrei] ei päässyt tulemaan Pietarista levottomuuksien vuoksi. Tammikuussa 1918 oli peräti yhdeksän konserttia. Neljäs helppotajuinen konsertti oli 3.1.1918 ja lastenkonsertti sunnuntaina 6.1.1918. Lastenkonsertin ohjelmassa oli mm. Melartinin Perhosvalssi, Griegin Vuorenpeikkojen luolassa ja Braunin Harppu ja pelitoosa.

Suomen itsenäistymisen johdosta oli torstaina 10.1.1918 Raatihuoneella juhlakonsertti, jossa esiintyivät Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja mieskuoro Wiborgs Sångarbröder johtajanaan W. Ahlgren. Tämän jälkeen WSB päätti lopettaa toimintansa toistaiseksi ajan rauhattomuuden takia. Kuoron pitkäaikainen harjoituspaikka hotelli Belvédère oli luovutettava sotilaskäyttöön.[61]

Pietari-Paavalin kirkossa pidettiin sunnuntaina 13.1.1918 Dagmar Hagelberg-Raekallion kirkkokonsertti säestäjänään Armas Maasalo. Maasalo soitti urkusoolonaan mm. oman Urkusonaattinsa.[62] Samana päivänä oli myös kansankonsertti, tiistaina tiistaikonsertti ja torstaina Raatihuoneen salissa populäärikonsertin tilalla ensimmäinen musiikki-ilta. Karjalan Aamulehdessä Lauri Ikonen kirjoitti uudesta konserttimuodosta, joka korvaisi helppotajuiset eli populäärikonsertit. Helppotajuisissa konserteissa oli huomattavasti vähemmän väkeä kuin muissa konserteissa. Populaareissahan oli tapana istua pikkupöytien ääressä ja nauttia 'virvokkeita' kuunnellen samalla ainakin 'toisella korvalla' musiikkia. Samalla sallittiin pieni rupattelukin. Populaarien tarkoituksena oli saada pois turhaa jäykkyyttä ja virallisuutta. Aikanaan se kokosi viipurilaisen yläluokan, mutta ajat olivat muuttuneet. Konserttiyleisön vähenemiseen oli syynä ainakin osittain sotatilasta johtuva alkoholijuomien tarjoilukielto, 'elävät kuvat' ja muut uudet huvittelumuodot. "Kun nyt näin on asianlaita, ovat musiikin ystävät päättäneet poistaa sen ainoan esteen, mikä torstaisin on ollut huoneen täyttymyksen tiellä – tuon setelirahoilla suoritettunakin aina helisevän tarjoilun, joka miehen muistin ajan on häirinnyt – paitsi esiintyjiä, myös niitä kuulijoita, jotka kullakin hetkellä itse eivät ole tottuneet kilistelemään. Tästä lähtien ei siis pöytiä näy Raatihuoneella, vaan asetetaan tuolit riviin 'helppotajuisiinkin', kuten ainakin kunniallisiksi konserttitilaisuuksiksi. Ja niitä uusia 'helppotajuisia' ilman teetä ja kahvia kutsutaan musiikki-illoiksi,[63] joista ensimmäinen on huomenna" (KA 16.1.1918).

Perjantaina 18.1.1918 ja torstaina 24.1. oli tarkoitus pitää *kolmas sinfoniakonsertti*, jonka ohjelmassa oli Debussyn Pieni sarja ja Brahmsin Viulukonsertto, solistina Miron Poljakin. Kuulan mielestä "hän ei ole tavallinen koulutettu soittaja, vaan ilmiö" (W 23.1.1918). Saman päivän lehteen Kuula kirjoitti myös esitettävästä Debussyn Petite Suitesta: "Täysiverinen ranskalainen, edustaen maailman musiikkikirjallisuuden hienointa suuntaa. Minusta on ihme, että aikakaudella, jolloin ns. straussilainen suurmörssäri-musiikkisuunta on edustanut tulevaisuuden musiikkia, voi aivan toisin ajatteleva, kaikin puolin hienon kulttuurin läpitunkema Debussy päästä 'armoitettujen' joukkoon. Mutta se ihme on tapahtunut ja Debussy on yksi niistä, jonka musiikin ihailijajoukko kasvaa päivä päivältä ollen jo tuttu yli maailman. Debussy, samoin kuin ranskalaiset yleensäkin, käyttävät hyvin suurta ja monisäikeistä orkesteria ja hänen teostensa esittäminen pienellä orkesterillamme on pidettävä merkkitapauksena oloissamme" (W 23.1.1918). Punaisten vallankaappauksen vuoksi konsertti piti kuitenkin peruuttaa.

---

[61] Sodan maininkien hiipuessa alkoi mieskuoro WSB:n toiminta syksyllä 1918 entistä innokkaampana Allan Schulmanin johdolla (Leinonen 1997: 21).

[62] Varsinaisen läpimurtonsa niin säveltäjänä kuin urkurina Armas Maasalo teki ensimmäisellä urkusävellyksellään syksyllä 1913. Se olikin sitäkin kunnianhimoisempi saavutus, Urkusonaatti op. 5, lajissaan ensimmäinen Suomessa (Maasalo 1998: 21).

[63] harvennus lehden.

Lauantaina 19.1.1918 näkyi punakaartilaisjoukkoja Viipurin kaduilla (KA 22.1.1918). Tammikuun 20. päivän vastaisena yönä syntyi Pietisen tehtaalla kahakka[64] punakaartilaisten hyökättyä tehdasrakennukseen, josta piti löytymän runsaasti aseita. Tehdasta puolusti kuusi miestä ja käydyssä kahakassa kuoli viisi ja haavoittui kymmenen. Seuraavana aamuna punaiset marssivat pitkin katuja ja pidättivät joukoittain ihmisiä. Tapahtui useita ampumisvälikohtauksia ja rautatieasemalla Heikki Kaljunen[65] surmasi yhden suojeluskuntalaisen. Näytti siltä, ettei joulukuussa 1917 saavutettu itsenäisyys toteutuisikaan ilman vaikeita ristiriitoja venäläisten sotilaiden pysyessä jatkuvasti maassa ja punaisten veljeillessä heidän kanssaan.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toiminta jatkui kuitenkin, vaikka sunnuntain orkesterin harjoituksiin 20.1.1918 tuli yksi klarinetin soittaja pää sidottuna. Kaupungilla alkoi tiistaina 22.1. jatkuva ammunta. Samana päivänä Toivo Kuula kävi neuvottelemassa arkkitehti Uno Ullbergin kanssa Viipurin tulevasta konserttitalosuunnitelmasta. Punakaartilaiset olivat saaneet puolelleen koko venäläisen sotaväestön sekä linnan tykistön. Vähäinen valkoisten joukko oli asettautunut rautatieasemalle. Samana iltana piti Maaseututeatterissa olla Larin-Kyöstin[66] Tuhkimon ja kuninkaan tyttären ensi-ilta. Orkesterin harjoituksissa oli rauhatonta ja orkesterilaiset istuivat päällystakit yllä. Mieliala oli levoton. Monet kerrat tultiin sanomaan, että kaupungilla on kovat ammunnat ja linnan tykistö oli avannut tulensa (WS 23.1.1918). Ensi-ilta saatiin kuitenkin kunnialla läpi, mutta yleisön ja soittajien poispääsyssä oli vaikeuksia. Heti ensimmäisessä kadunkulmassa oli kymmenkunta punakaartilaista, jotka latailivat aseitaan uhkaavasti ja avasivat tulen suojatonta joukkoa vastaan. Yksi nainen kuoli.

Alma ja Toivo Kuula, teatterinjohtaja Pekka Alpo, Larin-Kyösti ja joukko orkesterilaisia ja näyttelijöitä viettivät yönsä teatterissa kuunnellen 'kuularuiskujen' rätinää. Seuraavana aamuna 23.1.1918 piti klo 12 olla orkesteriharjoitus kolmatta sinfoniakonserttia varten, mutta harjoitus peruutettiin, koska punakaarti oli julistanut kunnallisen yleislakon. Suomen Pankki oli punaisten hallussa ja muut pankit olivat sulkeneet ovensa. Liike-elämä oli seisauksissa ja porvarilliset lehdet lakkasivat ilmestymästä. Samalla lakkautettiin Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri ja palkat jäivät saamatta. Orkesteri jatkoi toimintaansa vasta yli kymmenen vuoden tauon jälkeen vuonna 1929.[67]

Alma ja Toivo Kuula pääsivät keskiviikkona 23.1.1918 iltapäivällä viimeisellä mahdollisella junalla Säiniöön. Asemavirkailijat ja konduktöörit olivat hermostuneita, ja kun Alma ja Toivo "hädin tuskin pääsivät erääseen toisen luokan vaunuun, meitä 'porvareita' katsottiin sangen julmilla

---

[64] *Pietisen tehtaalla alkanut kahakka* oli näennäisesti sinänsä vähäinen, mutta sen välillinen vaikutus oli huomattava koko sodan kulkuun. Ensinnäkin tuon pienen kuuden miehen aktiivisuus sekä määrätietoinen toiminta ensimmäisen epäonnistumisen jälkeen oli omiaan lamauttamaan vielä järjestäytymättömien punaisten aloitteellisuutta sodan kriittisinä alkupäivinä. Tämä toi osaltaan edellytyksen myöhemmin niin tärkeän Karjalan rintaman muodostamiselle. Viipuri oli tulenarka paikka tammikuussa 1918. Viipurin kautta kulkivat Pietarista ostetut aseet ja Viipurin kautta kulkivat myös Suomeen sijoitettujen venäläisten joukko-osastojen tärkeimmät huolto- ja vetäytymistiet. Ei siis ollut yhdentekevää, kuka hallitsi Viipuria (Soikkanen 1969: 46-49, Mikola 1978: 8, Tilli 1985: 7, Manninen 1992: 410).

[65] *Heikki Kaljunen*, viipurilainen verhoilija, esiintyi mielellään valkoisessa karvalakissaan ja viimeistellyssä univormussaan erottuen muista punajohtajista. Kaljunen syyllistyi jo ennen sotaa useisiin väkivaltaisuuksiin. 22.1.1918 sattui kaupungissa useita ampumavälikohtauksia ja rautatieasemalla Kaljunen surmasi yhden suojeluskuntalaisen. Paettuaan Venäjälle punasuomalaisten johto asui ensin herroiksi Pietarin Astoria-hotellissa ja siirrettiin myöhemmin suomalaisilla junilla Vologdaan. Vaunujonon kärjessä entisen kenraalikuvernööri Seyn'in salonkivaunussa matkusti koristeltuna kuin 'joulukuusi' punakenraali Heikki Kaljunen (Soikkanen 1969: 278-281, Tilli 1985: 10, Manninen 1992: 414, Nironen 1999: 58-59).

[66] *Kaarlo Kyösti Larson* (1873-1948), kirjailija, karelianismin ja etenkin Eino Leinon vaikutuksesta Larin-Kyösti ryhtyi kirjoittamaan eeppisiä runoelmia (Kuisma ja Helinä 1902, Aslak Hetta 1909) sekä balladeja ja muita runoja. Korpinäkyjä I-II olivat Leinon Helkavirsien suora vastine. Larin-Kyösti on suomentanut myös ruotsalaista kirjallisuutta. Asui vuodesta 1912 huvilassaan Helsingin Oulunkylässä (UTSK 12/124, Heikinheimo 1955: 439).

[67] Toivo Kuulan Liikemiehen Taskukalenterissa 1918 oli kevään konserttisuunnitelmat; su 27.1. Kansansinfoniakonsertti, ti 29.1. Teatteri, to 31.1. Baletti, pe 1.2. Teatteri, su 3.2. Kansankonsertti, solistina Alma Kuula, ti 5.2. Runeberg-konsertti, to 7.2. Baletti, su 10.2. Kansankonsertti, to 14.2. Sinfoniakonsertti solistina Selim Palmgren, pe 15.2. Baletti, su 17.2. Kansansinfoniakonsertti, 7.3. Sinfoniakonsertti, 21.3. Resettikonsertti, ma 1.4. II kirkkokonsertti ja 1.5. Vappukonsertti.

silmäyksillä. Olemme molemmatkin kyllä olleet tekemisissä laitakaupunki-asukkaitten kanssa, esim. Waasan Palosaaressa ja muistat kyllä minkälaisia tyyppejä siellä on", jatkoi Toivo Kuula 40-sivuista kirjettään Arvo-veljelleen Vaasaan.[68]

Muutamat Viipurin Musiikin Ystävien orkesterilaiset kääntyivät todennäköisesti venäläisten soittajien kehotuksesta sosialistisen kaupunginjohdon puoleen saadakseen kahden viikon irtisanomispalkan. Kaupungin punainen johto pakotti VMY:n johtokunnan kuultavakseen ja määräsi rahat maksettavaksi. Kuula valitteli kirjeessään Arvo-veljelleen, että "sitä minä en soittajistani olisi luullut ja minua hävettää heidän puolestaan".[69]

10.3.2. Alma ja Toivo Kuulan viimeinen yhteinen konsertti

Koska Toivo Kuulalla oli vanhoja, kaksi vuotta aiemmin painettuja kirkkokonserttiohjelmia, päättivät Alma ja Toivo Kuula pitää toisena *pääsiäispäivänä 1.4.1918* Uudessa kirkossa kirkkokonsertin. Ohjelmassa oli yksinlauluja urkujen säestyksellä ja kolme urkusooloa, Preludi, improvisaatio Rauha[70] ja Fantasia. Punakaartilaisten lehdissä ei luonnollisestikaan ilmoitettu mitään konsertista, mutta siitä huolimatta kirkko oli täynnä väkeä. Pääsylipputuloista maksettiin kuitenkin 20 %:n sotavero.

Huhtikuussa 1918 punaiset määräsivät Kuulan pysymään kotonaan Säiniöllä ja kun sitten suorastaan uhattiin hänen henkeään, Kuula piiloutui maakellariin, missä vietti kaksi viimeistä punaisen vallan viikkoa. Valkoisten suunnitelmien mukaan päätavoitteena oli Viipurin saartaminen huhtikuussa kolmella rintamalla. Huhtikuun 23. päivänä onnistuttiin katkaisemaan punaisten käyttämä rautatieyhteys Pietariin. Lopullinen ratkaisu tapahtui Tampereen tapaan kaupungissa. Viipuriin siirtynyt punaisten johto, Kansanvaltuuskunta ja punainen yleisesikunta Kullervo Mannerin johdolla pakeni 25.4.1918 kolmella laivalla Pietariin. Vain Edvard Gylling jäi Viipuriin. Tilanne punaisten puolella oli mahdollisimman sekava sotatilanteen kääntyessä yhä epäedullisemmaksi.[71] Gylling otti johtaakseen aseleponeuvottelut valkoisten kanssa. Valkoiset vaativat ehdotonta antautumista ja olivat sitä mieltä, että punaisia ei kohdeltaisi sotavankeina. Neuvottelujen rauettua alkuunsa oli taistelua jatkettava.[72] Punaisten voima oli jo niin lopussa, että joukot pyrkivät pakenemaan. Ryhmä Wilkaman ratkaiseva hyökkäys itse kaupunkiin alkoi 28.4.[73] Punaisten vastarinta alkoi murtua ja he vetäytyivät Patterinmäelle. Heidän järjestelmällinen vastarintansa oli lopussa. Valkoiset ottivat vangiksi 12 000-15 000 punavankia. Edvard Gylling pääsi pakenemaan Helsinkiin tuuheaan täyspartaan naamioituneena.[74]

10.3.3. Viipurin valtauksen voitonjuhlat ja Seurahuoneen murhenäytelmä

Valkoiset saapuivat Säiniölle huhtikuun 25. päivänä ja Kuula riemuitsi kirjeessään Arvo-veljelleen: "Olimme helvetin tuskista päässeet taivaan kirkkauteen. Se vapautuksen tunnelma, joka ensiksi minut pani kiihkeästi puristamaan valkoisten käsiä ja kohosi kiitokseksi kaikkivaltiaan puoleen, yleni päivällä ylenemistään. Ja se on ollut voimakkaimpia tunnelmia, joita elämässäni olen

[68] Toivo Kuulan kirje Arvo Kuulalle 28.1.1918.
[69] Toivo Kuulan kirje Arvo Kuulalle 28.1.1918.
[70] Kyseessä on ilmeisesti Kuulan Stabat Materin keskivaiheilla oleva Rauha (op. 26/5 1914), joka tunnetaan paremmin nimellä Adagio.
[71] Soikkanen 1969: 241-250, 317-321, 322, 340.
[72] Mikola 1978: 11.
[73] Mikola 1978: 12.
[74] Huttunen 1968: 202.

tuntenut."[75] Alma ja Toivo Kuula kutsuttiin Vaasan rykmentin II pataljoonan kunniavieraiksi vapun paraatiin ja juhlaillallisille Seurahuoneelle. "Siitä pitää tulla iloinen vappu!"[76]

Vaasan rykmentin II pataljoonan auto tuli hakemaan vappuaamuna 1.5.1918 Alma ja Toivo Kuulaa Säiniöltä Vapun viettoon Viipuriin. Aamiainen syötiin Vaasan rykmentin esikunnassa ja sieltä puolisot menivät viipurilaisten tuttujensa luo vierailulle. Paraati oli klo 14. Paraatin ottivat vastaan kenraali Mannerheim, Viipurin läänin maaherra ja hovioikeuden presidentti. Soittokunnan esityksen jälkeen Mannerheim tervehti kutakin joukko-osastoa erikseen. Kaupunginvaltuuston varapuheenjohtaja Ferd. Alfthan tervehti valkokaartia innostavalla puheella ja lopuksi hän kohotti eläköön-huudon valkoiselle armeijalle ja sen päällystölle. Mannerheimin puheen jälkeen oli eläköön-huuto isänmaalle ja Maamme-laulu. Mannerheimin päiväkäskyssä[77] painotettiin Viipurin valtauksen tärkeyttä. Kirkkoherra Vallinheimon puheen jälkeen laulettiin virsi "Oi Herra siunaa Suomen kansa" ja lopuksi annettiin kunniamerkkejä Viipurin taistelussa ansioituneille.

Paraatin jälkeen Wäinö Sola tapasi Alma ja Toivo Kuulan ja syleilyjen jälkeen Alma Kuula meni pankinjohtaja Arvo Lintulahden[78] luo lepäilemään. Sola ja Kuula menivät Seurahuoneelle, jossa tunnelma oli jo korkealla. Monet kaatuneiksi luullut toverit tapasivat toisensa, kaatuneita veljiä muistettiin ja monen pelastumisesta iloittiin. Tunnelma muuttui pian aggressiiviseksi. Sola pakotettiin nousemaan pöydälle ja käteen ojennettiin täysinäinen malja. Joku karkeaa pilaa tehden uhkasi pistoolilla ja sanoi: "Juo ja laula tai paukkuu!"[79] Sola yhtyi koiranleikkiin ja Kuulan säestäessä lauloi muutaman sotilaslaulun hurjan innostuneelle joukolle, joka oli kaataa seinät. Päästyään vihdoin alas pöydältä katsoi Sola viisaimmaksi hävitä omille teilleen.

Myöhemmin lopetettuaan työt esikunnassa Sola lähti uudelleen Seurahuoneelle, jossa söi illallisen jääkäriluutnantti Pekka Heikan kanssa.[80] Kello 21 tienoilla Sola kuuli viereisestä klubihuoneesta hätäistä huutelua ja rähinää. Samaan aikaan autettiin erästä haavoittunutta ja verta vuotavaa jääkäriupseeria salin läpi ulko-ovelle. Heikka ja Sola olivat lopettelemassa juuri illallistaan ja poistuivat omille teilleen. Vasta jälkeenpäin Sola sai tietää, mitä Seurahuoneella oli tapahtunut.

Ennen tätä välikohtausta Alma ja Toivo Kuula olivat nauttineet illallisen Seurahuoneella etelänpohjalaisten ystävien seurassa. Voimakkaita isänmaallisia puheita pidettiin, Toivo Kuula

---

[75] Toivo Kuulan kirje Arvo Kuulalle 25.4.1918.

[76] Toivo Kuulan kirje Arvo Kuulalle 26.4.1918. Vielä vapunaattona Toivo Kuula kirjoitti: "Niin kuin ankara ukonilma ovat taistelut kulkeneet seutujemme yli. Jäljellä on hiljaisuus, joka oudostuttaa. Ikään kuin olisi nähnyt valtavaa unta, kuvat kulkee vielä mielessä. Viikkokausia kestänyt yhtämittainen aina ylenevä jännitys on herpaantunut, mutta useasti vielä, ikään kuin tottumuksesta, löytää itsensä istumassa ikkunan ääressä ja tylsästi tuijottamassa porttia kohden odottaen vaaran sieltä lähestyvän, mutta aivan kuin yötaivaalle kohoavan räjähdyksen tulipatsaan tavoin niistä synkistä mielikuvista irtaantuu ja tuntee riemulla olevansa vapaa. Se on kuin heijastus tapahtumista, joka aina uudelleen tulee mieleen. Wiipuri on vallattu nyt. Olkoon Luojalle kiitos valkoisten tarmokkaasta etenemisestä ja onnesta". Saatuaan aikanaan 40-sivuisen kirjeen Arvo Kuula oli lisännyt siihen: "Niin loppui kirjeenvaihto myös Wappuna".

[77] Ylipäällikkö mainitsi päiväkäskyssään mm. seuraavaa: "Saapuessani Viipuriin, tähän vanhaan Karjalan pääkaupunkiin, ja nähdessäni Torkkelin vanhan linnan, joka vuosisatojen aikana on ottanut vastaan idästä päin tulleiden laumojen hyökkäyksiä, kunnes se kaksisataa vuotta sitten siirtyi venäläisten käsiin, valtaa mieleni kiitollisuuden ja ilon tunne, sillä nyt liehuu tässä linnassa Suomen lippu ja nyt tulee taas Viipuri olemaan se tukikohta, joka suojelee Suomea, mutta ei niin kuin ennen – osaa toisesta valtakunnasta – vaan suurta, itsenäistä, vapaata Suomea. Teidän verellänne, urhoollinen armeija, on Suomi nyt tullut tasa-arvoiseksi muitten Euroopan kansojen kanssa." (Donner 1934: 183).

[78] *Arvo Lintulahti* (1885-1958), käytyään Tampereen reaalilyseon Lintulahti hakeutui Valtionrautateiden palvelukseen ja siirtyi 1905 Wiipuri-lehden toimittajaksi ja myöhemmin toimitussihteeriksi, mitä tehtävää hän hoiti vuoteen 1917. Viipurin Puhelinyhdistyksen konttoripäällikkönä Lintulahti oli 1917-1918. Savo-Karjalan Osakepankin prokuristiksi hän tuli 1918 ja oli pankin johtokunnan jäsen 1928-1939. Pankin siirryttyä sodan jälkeen Lahteen Lintulahti jatkoi koko pankin olemassaolon ajan. Lintulahti osallistui merkittävällä tavalla Viipurin kunnallispolitiikkaan kuuluen valtuustoon ja kaupunginhallitukseen. Lintulahti valittiin myös Viipurin-kaudellaan kirkkohallintokunnan jäseneksi. Viipurin Lauluveikkojen jäsenenä hän on ollut 1918-1933 ja 1941- 1944. Lintulahti oli kokoomuksen kansanedustajana 1936-1938. Lintulahti tunnettiin myös suurena isänmaan ystävänä. VLV:ssa Lintulahtea pidettiin innokkaana, toverillisena laulajaveljenä, sytyttävänä puhujana ja lahjakkaana kirjallisena kykynä (Leinonen 1997: 34-35).

[79] Sola 1951: 288.

[80] Sola 1951: 289.

harjoitutti heille omistamaansa uunituoretta marssia Jokamies, jonka sanat oli kirjoittanut Eero Eerola.[81] Alma Kuula lauloi viimeisen kerran miehensä säestämänä laulut Syystunnelma ja Lauantai-ilta, jonka sanat päättyvät enteellisesti: "Näin minä kerran kuolla tahdon hiljaa niin kuin tuuli, katsoen kauas taivaan ruskoon onnen hymyssä huuli sammuvan päivän siunatessa kultaviljamaita kellojen kaukaa soittaessa suurta sunnuntaita".

Noin puoli kymmenen tienoilla kuului viereisestä huoneesta äänekästä remuamista ja tämä alkoi pelottaa Alma-rouvaa, vaikka tunnelma oli pysynyt koko ajan korkean isänmaallisena ja innostuneena. Kuula oli juuri tavannut erään vaasalaisen toverinsa, josta hän ei pitkään aikaan ollut kuullut mitään, ja kun tämä pyysi jäämään, Kuula sanoi vaimolleen: "Jään vielä hetkeksi juttelemaan Vaasan kuulumisia, sinut saatetaan turvassa kaupungin asuntoomme. Älä ole huolissasi, minä olen viimeistään kahdeltatoista kotona. Tiedäthän, että minä aina pidän sanani!"[82]

Vappuyön tapahtumista Viipurin Seurahuoneella on Reino Hirviseppä esittänyt mielenkiintoisen teorian. Se selvittää sen suuttumuksen ja mielenkuohun, jonka vallassa tulinen eteläpohjalainen nurkkaan ahdistettuna tuli temmanneeksi puukkonsa. Kuulan korviin ei ollut ilmeisesti koskaan päässyt kantautumaan Sibeliuksen Jääkärimarssi. "Yhtä hartaasti kuin muutkin ahdistuksen alla punaisten puolella elävät kansalaiset odotti Kuula vapahduksen päivää; odotti pohjalaisena tulisieluna ehkä muita kärsimättömämmin oman heimonsa miesten ja jääkärien tuloa. Niinpä hän oli sepittänyt heille marssin Jokamies, jonka sitten halusi ensi-esittää tuossa valkoisten tulojuhlassa." Joku huudahti: "Emme me tarvitse mitään uutta marssia. Meillä on jo oma Jääkärimarssimme!" Kuulan ihailevassa hengessä luoman sävellyksen räikeän halveksiva vastaanotto oli sitäkin onnettomampi, kun se heitettiin päin silmiä – ja vielä ruotsinkielellä.[83] Tämän huudahduksen teki jääkärivänrikki Mauritz Nylund. Syntyi käsikähmä, nyrkillä uhattu Kuula joutui perääntymään uunia vastaan ja viilsi pienellä puukollaan haavan Nylundin niskaan. Nyt astuivat kuvaan mukaan jääkäriluutnantti Pekka Heikka, jääkärivääpeli Oskar Pirinen ja suojeluskuntalainen Sven Fabritius. Pekka Heikka huusi: "Jääkärin verta on vuodatettu! Missä on se punikki, bolševikki?"

Järkevimmät ja selvimmät yrittivät tyynnyttää kiihtyneitä mieliä. Kuula onnistuttiinkin toimittamaan pois hetkeksi Seurahuoneelta, mutta raivon vallassa oleva säveltäjä palasi takaisin ahdistajiensa luo. Pian Kuula huomasi, että hänen henkensä oli uhattuna. Paetessaan Kuula kaatui portin lähellä ja kolme miestä lähestyi häntä, kaksi vihreäpukuista ja yksi harmaapukuinen. Jääkärivääpeli Oskar Pirinen[84] ampui yhden laukauksen jääkäriluutnantti Pekka Heikan[85] käskystä. Laukaus meni oikeasta silmäkulmasta sisään. Nopean ensiavun antoi sotilaslääkäri, sittemmin Kurikan kunnanlääkäri Aarne Alanen.[86] Haavoittunut Kuula toimitettiin pikaisesti Viipurin

[81] 1. "Joka mies, joka mies nyt risti ties, Nyt maasi jo kutsuu maine. Idän saasta jo lyö, nyt on rosvojen yö, Yli maan käy häpeän laine. Joka mies, joka mies nyt sua kotilies Taas kutsuvi taistojen tielle, Maan hurme se soi, Pojat Suomen oi Isät haudoista haastavi meille." 2. " Joka mies, joka mies pois punainen ies Nyt kutsuvi Suomen kunto. Rivit hylkyjen lyö, saa aamuksi yö, Sitä vaativi kunnia, tunto. Joka mies, joka mies vaikka käyköhön ties Luo Ilkan ja taattojen toisten, Kautta kuolonkin näin Yhä vapautta päin, Pois vallasta petturilaisten."

[82] Elmgren-Heinonen 1983: 367.

[83] Hirviseppä 1983: 20-21.

[84] *Oskar Einar Pirinen* (1886-1918), jääkärivääpeli ja farmaseutti, 27. jääkäripataljoona. Spalernaja, vapautui maaliskuun vallankumouksen seurauksena, osallistui Tampereen taisteluihin. Oli osallisena säveltäjä Kuulan ampumistapaukseen vappuna 1918, kuoli Säiniön majoitusalueella vartiomiehen ampumana 10.5.1918 (Mattila 1975: 512-513). Pirinen oli tärkeä henkilö Viipurin Seurahuoneen juhlissa viinavarastonsa ja apteekkitaitojensa ansiosta (Haataja 1988: HS 1.5.1988).

[85] *Pekka Heikka* (1896-1921), jääkärikapteeni, hukkui Vaasan saaristossa 9.7.1921. Hilfgruppenführer, luutnantti 1918, kapteeni 1919, Tornion suojeluskunnan päällikkö 1920-1921. Oli syytettynä osallisuudesta säveltäjä Toivo Kuulan ampumistapaukseen Viipurissa vappuna 1918. Syyte raukesi sotaylioikeudessa 3.11.1921 (Mattila 1975: 155). Jääkäriluutnantti Heikka on katsottava päävastuulliseksi Torniossa venäläisten sotilaiden teloituttajana helmikuussa 1918 (Paavolainen 1967: 128-129, 275). Heikka tunnettiin hurjana ja humalassa väkivaltaisena miehenä. Hänen tunnussanansa oli "Venäläinen. Ammutaan". Ennen sotaylioikeuden 3.11.1921 pidettyä istuntoa Heikka katosi purjeveneestä Vaasan edustalla. Hänet ilmoitettiin hukkuneeksi. Joidenkin huhujen mukaan Heikka olisi paennut ulkomaille (Haataja: HS 1.5.1988).

[86] Alanen 1987: 330.

lääninsairaalaan, jossa hän kuoli lauantai-päivänä 18.5.1918 vain 34-vuotiaana. Juhlat Viipurin Seurahuoneella lopetettiin heti ampumistapauksen jälkeen. Alma Kuula kertoi myöhemmin Vaasassa, että ampujien nimiä ei saanut antaa kuolemanrangaistuksen uhalla.[87] Kukahan sellaisen määräyksen lie antanut? Jääkärit veivät totuuden mennessään hautaan, kertoi Aarne Alanen myöhemmin isälleni Jalo Kuulalle.

Viipurin vappuyön tapahtumat ovat vuosikymmenien ajan kiehtoneet ihmisten sensaationnälkäistä mielikuvitusta.[88] Käytettävissä olevista lähteistä, mm. oikeudenkäynnin kuulustelupöytäkirjoista, löydettävät todistajalausunnot ovat hyvin ristiriitaisia. Kaikki selvitysyritykset kilpistyvät loppuillan kaaoksessa irti päässeisiin väkivaltareaktioihin, joita ympäröivät läpipääsemättömät alkoholihuurut.[89] Ne sammuttivat kaikki muistamisyritykset. Alkoholin yletön käyttö oli ainoa seikka, josta kaikki todistajat kertoivat samaa. Oikeudenkäynti alkoi hitaasti, koska asia oli jääkärien kannalta erittäin kiusallinen. Lopullinen tuomio lykkääntyi aina vuoteen 1921, jolloin sotaoikeus totesi, että jääkärivääpeli Pirinen ampui jääkärikapteeni Pekka Heikan käskystä. Kolmas mies oli suojeluskuntalainen Sven Fabritius. Koska Pirinen ja Heikka todettiin tuolloin kuolleiksi, asia raukesi.[90] Sven Fabritius toimi myöhemmin kansakoulunopettajana eri puolella Suomea avustaen samalla Ilkkaa, Maakansaa, Aamulehteä ja Opettajan lehteä. Fabritiuksen sinänsä nuhteeton ura päättyi heinäkuussa 1928 loikkaamiseen Neuvostoliittoon, jossa hän lienee kuollut vuonna 1936. Yksi draaman keskeisiä henkilöitä oli Mauritz Nylund, joka kaatui everstiluutnanttina Goran kylässä Itä-Karjalassa 19.12.1941.[91]

Vuosikymmenien takaisen tragedian valaisemisyrityksistä mainittakoon Riku Sarkolan Toivo Kuulan matkanpää[92] vuodelta 1960 sekä eri sanomalehdissä Kuulan juhlapäivinä vuosien varrella julkaistut muistelmat ja artikkelit. Historiantutkimuksen kannalta painavin on Jaakko Paavolaisen teos Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918. Siinä Paavolainen päätteli, että murha oli joka tapauksessa ehdottomasti osaksi kollektiivisen tunnelman tuote. Ehkä painavin selvitys tähän mennessä on ollut Marja Niiniluodon laaja artikkeli Suomalainen pirunpolska, joka julkaistiin Helsingin Sanomissa joulukuussa 1978, ja jossa on runsaasti asiaan liittyviä tietoja kommentteineen ja pohjapiirroksineen. Paavo Haavikon Soitannollinen ilta Viipurissa 1918 vuodelta 1978 kertoo runon ja dokumentin keinoin säveltäjä Toivo Kuulan elämästä ja kuolemasta. Se kertoo yksilöstä keskellä aikansa aatteita, se kertoo syyllisyyden yhteisyydestä ja totuuden löytämisen vaikeudesta. Aarni Krohnin On meidät vihurit valinneet vuodelta 1983 kuvaa Kuulaa dokumenttien valossa. Krohn korostaa Kuulan suomalaisuutta, isänmaallisuutta, joka oli kantavana voimana hänen taiteessaan ja elämässään.[93]

---

[87] Kuula, Jalo 1983:170.

[88] Isäni Jalo Usko Kuula oli luova persoonallisuus, jolla oli Vaasan lyseon keskikoulun päästötodistuksessa piirustuksessa 10. Tässä taiteenlajissa isääni tukivat ja innoittivat piirustuksenopettaja Toivo Talvi ja säveltäjäveli. Kun Toivo ammuttiin isäni ollessa 19-vuotias, poistui samalla taiteentukija ja ehdoton auktoriteetti sekä kannustaja. Tästä syystä isäni suhde veljensä kuolemaan muodostui vuosikymmenien saatossa ahdistavan traumaattiseksi. Vielä kolme vuotta ennen kuolemaansa 84-vuotias isäni kirjoitti 188-sivuisen tutkielman Toivo Kuulan murhan salaisuus. Hänen mukaansa kaiken takana oli freudenthalisti, jääkärikapteeni Strömberg .

[89] Elmgren-Heinonen 1983: 370.

[90] Sotaoikeuden asiakirjavihko n:o 81/1921 SA.

[91] Harri Eljangon kirje Pentti Kuulalle 7.6.1991. Eljanko oli Viipurin Seurahuoneella 1.5.1918. Hän oli jääkäritykistön ratsulähetti ja Nylundin hyvä ystävä. Eljangon mukaan Nylund oli "jollakin tavoin miellyttävä, lempeäluontoinen henkilö".

[92] Emil Sivori joutui Seurahuoneella sanaharkkaan yrittäessään selvittää ampujien nimet. Asia kärjistyi niin pitkälle, että jääkäriluutnantti Erkki Hannula käski erään vartiomiehen ampua Sivorin. Ilmari Kaulio pääsi väliin ja kivääri otettiin pois. Sanaharkka jatkui, kunnes juhlat lopetettiin jonkun everstin tai kenraalin määräyksestä (Sarkola 1960: 30-32).

[93] *Tragediaan liittyvää aineistoa:* Sarkola 1960, Paavolainen 1967, Haavikko 1978, Niiniluoto 1978, Krohn 1983.

10.4. Yhteenveto Toivo Kuulan kaudesta 1916-1918

Menestykselliset kaudet

Toivo Kuulan kaksi kapellimestarikautta 1916-1918 olivat ulkoisista vaikeista oloista huolimatta varsin myönteisiä. Erityisesti toinen kausi alkoi hyvissä merkeissä, orkesterin kokoa oli kasvatettu ja siihen oli kiinnitetty tasokkaita soittajia. Lisäksi Viipurin Musiikin Ystävät oli saanut taloutensakin kuntoon ja kaupunki oli nostanut yhdistyksen avustusta huomattavasti. Toivo Kuula iloitsi maamme itsenäisyyden julistuksesta, vaikka synkkiä pilviä alkoi kerääntyä taivaalle ja olot olivat rauhattomat.

Runsaasti suomalaista musiikkia

Toivo Kuula johti kaudella 1916-1918 yhteensä 79 konserttia, joista kansankonsertteja ja tiistaikonsertteja 40, helppotajuisia konsertteja 18, sinfoniakonsertteja kuusi, samoin kansansinfoniakonsertteja kuusi, kirkkokonsertteja kolme ja muita konsertteja viisi. Suomalaisista säveltäjistä ensimmäiselle sijalle nousee Sibelius, jonka teoksia esitettiin 41 kertaa. Suosituimmat Sibeliuksen sävellykset olivat Kevätlaulu, Finlandia, Karelia-sarja sekä Pan ja kaiku. Toiseksi esitetyin säveltäjä oli Kuula itse, jonka teoksia esitettiin 27 kertaa. Eniten esitettiin ensimmäisestä Eteläpohjalaisesta sarjasta osat Pirun polska ja Pohjalainen tanssi ja toisesta sarjasta Orpolasten polska. Kolmanneksi suosituin oli Pacius ja neljänneksi kohosivat Järnefelt ja Melartin. Sinfonisen musiikin osuus oli noin neljännes, suomalaisen musiikin osuus noin kolmannes, salonkimusiikin ja oopperamusiikin kummankin viidennes.

10.5. Orkesteritoiminnan jatkumisen vaikeudet

Keväällä 1918 keskeytyi Viipurin Musiikin Ystävien toiminta yli kymmeneksi vuodeksi. Yhdistykseltä jäi perinnöksi huomattava orkesterinuotisto, jonka nidosten lukumäärä kohosi yli tuhatluvun, vaikka siitä kansalaissodan aikana joutuikin kadoksiin tai tuhoutui ainakin puolet.[94] "Tuntuu siltä kuin Toivo Kuulan väkivaltainen kuolema yhä lepäisi raskaana painajaisena viipurilaisten yllä. Ei tunnu olevan halua todenteolla ryhtyä toimenpiteisiin vakinaisen orkesterin uudelleen pystyttämiseksi", kirjoitti Toivo Saarenpää.[95]

Erilaisia yrityksiä orkesterin aikaansaamiseksi oli kuitenkin olemassa. Kaupungin taloudellinen tilanne oli sodan jälkeen entisestään huonontunut. Keväällä 1919 toimi muutaman kuukauden ajan jopa 60-miehinen sinfoniaorkesteri, joka antoi neljä konserttia. Leevi Madeoja johti Toisen sinfoniansa ja Sibeliuksen Lemminkäisen kotiinpaluun ja Aarre Merikanto Ensimmäisen sinfoniansa sekä sinfoniset runot Uni ja Lemminkäinen. Kaudella 1919-1920 ei ollut mitään orkesteritoimintaa. Syksyllä 1920 Toivo Saarenpää perusti suomalaisen konserttiorkesterin, jonka toiminta kesti soittokauden 1920-1921. Orkesterissa oli 30 soittajaa, kapellimestarina Toivo Saarenpää ja konserttimestarina Charles Henke.[96] Suunnitelman mukaan orkesteri olisi eräänlainen alueorkesteri, jonka keskuspaikkana olisi Viipuri. Lahti, Kouvola, Savonlinna, Kotka, Lappeenranta, Joensuu ja Sortavala olisivat orkesterin konsertoimispaikkoja, joissa paikalliset kannatusrenkaat sitoutuisivat maksamaan kustannukset. Viipurissa ja Kotkassa tässä onnistuttiin,

[94] Turunen 1930.
[95] Saarenpää 1923.
[96] Saarenpää 1923.

muissa kaupungeissa vain osittain. Alkuperäisessä laajuudessaan suunnitelmaa ei voitu toteuttaa. Alueorkesteritoiminta kesti vain yhden kauden.

Kaudella 1921-1922 ei ollut orkesteritoimintaa ja kaudella 1922-1923 järjestettiin Viipurin Musiikkiopiston toimesta yhdeksän konserttia, joissa konserttimestarina oli Sulo Aro. Vuoden 1924 kamarimusiikki-illoissa soitti jousikvartetti Eero Selin, Onni Suhonen, Boris Sirob ja Väinö Raitamaa, pianokvintetissä oli pianistina Andrej Rudnev.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulun toimintaa jatkoi vuonna 1918 perustettu *Viipurin Musiikkikoulu*, jonka johtajana oli Boris Sirob. Vuonna 1923 musiikkikoulu muuttui Viipurin Musiikkiopistoksi ja johtajana jatkoi edelleenkin Sirob. Musiikkiopiston joukosta on noussut harvinaisen suuri määrä nimekkäitä suomalaisia muusikoita.[97] Opiston piirissä toimi sekä kamari- että sinfoniaorkesteri. *Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri aloitti toimintansa vasta vuonna 1929*, jolloin sen johtajana toimi Eino Raitio. Hänen muutettuaan Helsinkiin valittiin orkesterin johtajaksi Boris Sirob. Sirob (vuodesta 1935 alkaen Sirpo) toimikin Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestarina marraskuuhun 1939, jolloin syttyi talvisota Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Orkesterissa oli tuolloin 43 soittajaa, heistä kymmenen musiikkiopiston opettajaa. Sirpon työ ja musiikkiopiston tavoitteet olivat täyttyneet, kun kaupunkiin saatiin pysyvä orkesteri. Opiston arvokas työ heijastui orkesterissa. Kamariorkesteri konsertoi menestyksellä Länsi-Euroopassa vuonna 1932. Opiston oppilaista suurinta mainetta saavutti Heimo Haitto.[98] Vuonna 1940 Viipurin Musiikkiopisto muutti Lahteen. Sen nimenä on vuodesta 1963 ollut Lahden musiikkiopisto ja vuodesta 1977 Päijät-Hämeen Konservatorio. Lahden musiikkiopiston johtajana vuosina 1940-1963 oli säveltäjä Felix Krohn (1898-1963). Hänen kuolemansa jälkeen uudeksi johtajaksi valittiin Boris Sirpo, mutta tämä ei voinut ottaa tehtävää vastaan heikentyneen terveytensä takia.

---

[97] Lahjakkaista oppilaista mainittakoon Sulo Aro, Mikko von Deringer, Heimo Haitto, Onni Suhonen ja Olavi Tilli sekä opettajakunnasta Sergei Kulanko (vuoteen 1935 Kulikov), Väinö Raitio, Andrej Rudnev, Eleonora Frisk, Nora Mielck, Theodor Björklund, Anna Forstén, Jenny Ikonen, Lauri Ikonen, Lauri Saikkola ja Eero Selin.

[98] *Heimo Haitto* (1925-1999), suomalainen viuluvirtuoosi, opiskeli 10-vuotiaasta Boris Sirobin johdolla Viipurin musiikkiopistossa, ensikonsertti 14-vuotiaana Helsingissä 1939, voitti samana vuonna British Council of Musicin kansainvälisen viulukilpailun Lontoossa. Haitto ikuistettiin 1939 elokuvassa Pikku pelimanni. Vuonna 1940 Sirpo vei Haiton Yhdysvaltoihin, jossa sai soittaa maan parhaiden orkesterien solistina. Vuonna 1943 Haitto vapautui Sirpon holhouksesta ja liittyi Yhdysvaltain armeijan viihdytysjoukkoihin ja meni naimisiin miljonääriperheen muusikkotyttären kanssa. Haitto pelasi raskain panoksin Las Vegasissa ja viihtyi yhä tiiviimmin alkoholin parissa. Muusikon ura jatkui vaihtelevalla menestyksellä, kansainvälinen ura haihtui sitä mukaa, mitä boheemimmiksi elämäntavat kävivät. Avioeron jälkeen hän eli kulkurin elämää vuosina 1965-1976 yöpyen milloin putkassa tai taivasalla. Mentyään uusiin naimisiin kirjoitti muistelmansa Maailmalla 1976 ja palasi Suomeen. Puolen vuoden harjoittelun jälkeen soittoon ilmestyi vanhaa magiaa ja sai erinomaiset arvostelut esiintymisistään. Kriitikot kehuivat soiton ihmeellistä lennokkuutta, häikäisevää virtuositeettia ja jumalaisen kaunista sointia. Haitto ei koskaan kadottanut boheemiuttaan, mutta soitti milloin omassa triossaan ja rivijäsenenä Joensuun kaupunginorkesterissa 1984-1986. Vuonna 1995 Haitto sairastui vakavasti 70-vuotisjuhlakonserttinsa alla ja julkaisi samana vuonna kirjansa Viuluniekka kulkurina, jossa hän muistelee vaellusvuosiaan romanttiseen sävyyn. Viimeiset vuotensa Haitto asui puolisonsa kanssa Espanjassa ja kuoli Marbellassa 9.6.1999 74-vuotiaana [Kesällä 2005 Heimo Haiton uurna on siirretty Helsingin Hietaniemen hautausmaan taiteilijakukkulaan] (OIMTSK 2/490 (Erik Bergman), Tilli 1992: 143-148, Sirén 1999, Huttunen 2002: 411).

11 Yhteenveto Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toiminnasta vuosilta 1894-1918

Mitkä seikat tekivät tarpeelliseksi perustaa Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri vuonna 1894?

Viipurin orkesteritoiminnan luojana voidaan pitää saksalaissyntyistä Richard Faltinia, joka keväällä 1860 johti kaupungin viisi ensimmäistä sinfoniakonserttia. Syksyllä 1869 Richard Faltinin siirryttyä Helsinkiin orkesteritoimintaa jatkoi saksalaissyntyinen Ernst Schnéevoigt ja hänen jälkeensä tanskalaissyntyinen Theodor Sörensen. Jouduttuaan luopumaan kapellimestarin tehtävistä uudeksi johtajaksi valittiin saksalaissyntyinen Robert Moser.

1800-luvun lopulla oli paineita saada aikaan ammattiorkesteri. Asian vauhdittamiseksi sanomalehti Wiipuri kiinnitti joulukuussa 1893 huomiota musiikkiyhdistyksen tarpeellisuuteen ja voimien yhdistämiseen. Lehti ihmetteli myös sitä, että Viipurissa oli kaksi kuoroa, joista toinen harjoitteli Mendelssohnin oratoriota Paulus Emil Sivorin johdolla ja toinen Robert Moserin johdolla Haydnin oratoriota Luominen. Lehti ihmetteli, miksi uuden orkesterin johtajaksi ei kiinnitetä kotimaista kapellimestaria "jos kerran haluamme saada musiikkielämän kehittymään kansalliseen suuntaan."

Orkesteritoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tarvittiin yhdistys, jolla tuli olla mahdollisimman laaja yhteiskunnallinen luottamus ja riittävä taloudellinen pohja. Toiminta lähti liikkeelle asteittain. Marraskuussa 1893 oli *valmistava kokous*. Se pidettiin Espilässä ja paikalla oli 110 henkeä. Kokouksen avasi Karl Höckert huomauttamalla, että se taloudellinen tuki, jonka Viipurin kaupunginvaltuusto oli aiemmin antanut anniskeluyhtiön voittovaroista Viipurin orkesterille, tulisi seuraavana vuonna vähenemään huomattavasti tai pahimmassa tapauksessa lakkaisi kokonaan. Sen tähden oli tarpeellista perustaa *musiikkiyhdistys*, joka pitäisi orkesteriharrastusta yllä Viipurissa. Kokous hyväksyi Höckertin ehdotuksen ja valitsi toimikunnan valmistamaan asiaa. Siihen valittiin laulajattaret Naëmi Starck, Anna Forstén ja Anna Wärnhjelm, Uuden kirkon urkuri ja lukkari-urkurikoulun johtaja Emil Sivori, maisteri ja pianisti Karl Höckert, Havin kynttilätehtaan johtaja Ferdinand Alfthan ja hovioikeuden kirjaaja Alexander Schröder.

Toimikunta sai ehdotuksensa valmiiksi tammikuun alussa 1894 ja tammikuun 15 päivänä 1894 päätettiin perustaa *Viipurin Musiikkiyhdistys* (Wiborgs Musikföreningen). Viipurin Musiikkiyhdistys sai myöhemmin muodon *Viipurin Musiikinystävät* (Wiborgs Musikvänner) ja syksystä 1896 alkaen *Viipurin Musiikin Ystävät*. Perustavan kokouksen avasi Karl Höckert ja yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin hovioikeudenneuvos D. W. Åkerman ja sihteeriksi kansakoulujen tarkastaja Anton Rikström (Valtavuo). Sääntöehdotus hyväksyttiin muutamilla pienillä lisäyksillä. Yhdistyksen sääntöehdotuksen pohjana oli Vaasan musikaalisen yhdistyksen säännöt. Väliaikainen toimikunta hankki lääninhallituksesta vahvistuksen säännöille.

Yhdistyksen tuli sääntöjen mukaan edistää ja kohottaa säveltaiteen harrastusta järjestämällä konsertteja perustamansa orkesterin avulla. Orkesterin tarkoitusperänä oli tyydyttää myös paikkakunnan jalomman musiikin tarvetta ja herättää suurempaa soitannollista harrastusta. Orkesteritoimintaan tuli myös säännöllisyyttä ja konserttien määrä kasvoi. Samalla lausuttiin myös orkesterikoulun syntysanat. Musiikkiyhdistys järjesti maaliskuussa 1894 Musiikki-iltaman, jossa halukkaat saattoivat samalla ilmoittautua yhdistyksen jäseniksi. Huhtikuussa valittiin uusi johtokunta. Puheenjohtajaksi valittiin D. W. Åkerman ja jäseniksi mm. kauppaneuvoksetar Auguste Wahl, laulajatar Naëmi Starck, insinööri Edvard Pacius ja varajäseniksi mm. kauppaneuvos Wilhelm Burjam. Yhdistyksen perustamisen yhteydessä käytiin ankaraa kädenväntöä ja valtataistelua suomenkielisen leirin (Emil Sivori) ja ruotsinkielisen leirin (Robert Moser) kesken.

Musiikkiyhdistyksen orkesterin johtajaksi valittiin Viipurin orkesterin entinen johtaja Robert Moser ja tulevan orkesterin jäsenmääräksi sovittiin 18 soittajaa.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin toimintaa ylläpidettiin kaupungin ja valtion avustuksilla sekä kolmivuotisen tukirenkaan rahoituksella. Tukirenkaan jäsenillä oli mahdollisuus lunastaa edullisia sarjalippuja sinfoniakonsertteihin. Lisäksi tuloja saatiin pääsylipuista ja teatterin avustamisesta. Kaupungin avustus vaihteli anniskeluyhtiön voittovarojen mukaan ja valtion avustukset loppuivat kokonaan vuonna 1912. Orkesterin ja varsinkin kapellimestarin vastuu oli raskas. Hänen odotettiin jatkuvasti pystyvän ensiluokkaiseen suoritukseen.

Viipurin Musiikin Ystävien toimenkuvaan kuului myös yhdistyksen oma kuoro. Syksyllä 1894 ohjelmistoon kuului Genetzin Karjala, osia Mendelssohnin oratoriosta Paulus, Mozartin Requiem sekä Fredrik Paciuksen ooppera Kung Karls jakt. Kuoroa johti Robert Moser. Jostain syystä toiminta kuitenkin hiljeni eikä suurisuuntaisista esityksistä tullut mitään. Syksyllä 1896 laulajatar Naëmi Starck yritti uudelleen, mutta lupaavasti alkanut kausi sammui Starckin muutettua Sortavalaan vuonna 1898. Yhdistyksen kuorotoiminnan hiipumiseen vaikutti ilmeisesti Emil Sivorin lukuisat kuorot sekä Wiborgs Sångar Bröder (WSB) -kuoron perustaminen vuonna 1897. Vuosina 1903-1908 toimi yhdistyksen nais- ja sekakuoro johtajanaan Emil Forsström.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin konserttitoiminta

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin soittajisto oli pääasiassa saksalaisia ja venäläisiä. Orkesterin kokoonpano oli vaihtuvuuden vuoksi vaikeasti hallittavissa. Tämä johtui siitä, että ulkomaalaiset muusikot, joita oli orkesterissa suurin osa, olivat alati liikekannalla etsien uusia, kenties paremmin palkattuja ja lähempää kotiseutuja sijaitsevia työpaikkoja. Puhallinsoittimiin saatiin soittajia paikallisesta sotilassoittokunnasta ja soittokunnan lakkauttamisen jälkeen (1901) Viipurin torvisoittokunnasta. Viipurissa oli myös eteviä amatöörisoittajia, joita käytettiin tarvittaessa. Vakinaisesti palkattuja soittajia oli 18-24, sinfoniakonserteissa avustajia jopa 32 soittajaa. Pietarista saatiin päteviä avustajia sinfoniakonsertteihin.

Konserttisesonki kesti vuosisadan vaihteessa yleisen tavan mukaan vain *seitsemän kuukautta lokakuun alusta huhtikuun loppuun.* Muun ajan vuodesta soittajat saivat tulla toimeen miten parhaaksi katsoivat. Useimmat ottivat kiinnityksen kesäajaksi johonkin kotimaan tai Baltian ravintola- tai kylpyläorkesteriin. Kylpyläsesongin päätyttyä soittajat joko palasivat entisiin tehtäviinsä orkesterissa tai Viipurin tapauksessa etsiskelivät itselleen uuden kiinnityspaikan. Tällainen oli tietysti orkesterin yhtenäisyyden ja laadullisen kehittymisen kannalta äärimmäisen vaikea seikka, mikä hankaloitti kapellimestarin työtä. Kun orkesterikoulu pääsi täyteen vauhtiinsa syksystä 1908 alkaen, koulun parhaimmilla oppilailla oli mahdollisuus päästä avustamaan orkesterissa. Ensimmäisen maailmansodan puhjettua kesällä 1914 saksalaiset soittajat joutuivat palaamaan kotimaahansa.

Syksyllä orkesteri oli aina rakennettava uudestaan. Yhdistyksen vähäisten varojen takia tyydyttiin monissa tapauksissa puoliammattilaisiin tai täysin amatöörisoittajiin. Soittajien palkkaaminen kaudeksi kerrallaan merkitsi sitä, että uuden kapellimestarin oli syyskuun aikana hankittava soittajat. Hän sai tehdä useita Pietarin-matkoja löytääkseen riittävästi soittajia. Syksyisestä ajankohdasta oli seurauksena se, että parhaimmat soittajat olivat usein jo hakeutuneet muihin orkestereihin ja Viipuriin jäi vain vähemmän kokeneita soittajia. Useimmat ulkomaalaiset soittajat eivät kotiutuneet Viipuriin eivätkä saaneet minkäänlaista kiinnekohtaa viipurilaisiin. Ne kapellimestarit, jotka jatkoivat useampia vuosia, pystyivät säilyttämään ainakin osan soittajistaan. Vuotuinen vaihtuvuus vuosisadan vaihteessa oli hyvin suuri. Siitä oli seurauksena se, että syyskauden alettua ei voitu ajatellakaan sointikulttuurin hiomista, konserteissa oli tyydyttävä eräänlaiseen harjoitettuun läpisoittoon. Parhaimmillaan orkesteri oli sesongin päättyessä.

Sunnuntain kansankonsertit pidettiin vuonna 1886 rakennetussa *Kansakoulun juhlasalissa* ja torstain helppotajuiset konsertit akustisesti heikossa, mutta kauniissa, vuonna 1797 rakennetussa *Raatihuoneen salissa*. Ilmari Weneskosken aikana muutama konsertti oli myös *Viipurin Teatterissa*, mutta se todettiin orkesterimusiikille sopimattomaksi. Sinfoniakonsertit pidettiin pääasiassa Kansakoulun salissa, joka todettiin akustisesti parhaimmaksi tilaksi. Solistikonsertit olivat Kansakoululla tai Raatihuoneella. Syksyllä 1915 siirrettiin helppotajuiset konsertit uusittuun *Espilän talvipuutarhaan*, mutta siitäkin luovuttiin pian, koska akustiikka todettiin huonoksi ja orkesterilaiset valittivat, että eivät kuule toisiaan. Kirkkokonsertit pidettiin saksalais-ruotsalaisen seurakunnan *Pietari-Paavalin kirkossa* tai suomalaisen seurakunnan *Uudessa kirkossa*.

Vuodesta 1894 alkaen Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri *harjoitteli* Koikkelinin talossa ja vuodesta 1898 Jakowleffin talossa Sammonkadulla. Vuosina 1911-1914 toimitilat olivat Raittiustalolla sekä syksystä 1914 alkaen osoitteessa Vahtitorninkatu 19. Tässä huoneistossa oli iso harjoitushuone ja kaksi pienempää huonetta. Siinä toimi myös orkesterikoulu ja siellä oli orkesterin arkisto, nuotisto ja toimistotilat. Viipurissa ei ollut *konserttitaloa*, vaikka sitä suunniteltiin ja asiasta keskusteltiin paikallisissa sanomalehdissä. Arkkitehti Uno Ullberg olisi halunnut muuttaa konserttitaloksi Venäjän vallankumouksen jälkeen keskeneräiseksi jääneen suuren ortodoksikirkon, mutta siitä tehtiin vuonna 1933 Viipurin maakunta-arkisto. Kaupunginarkkitehti Ragnar Ypyän suunnitteleman konserttitalon piti valmistua vuonna 1940.

Viipurissa oli tavallisimmin kaksi konserttia viikossa, sunnuntaisin *kansankonsertti* Kansakoulun juhlasalissa ja torstaisin *helppotajuinen* eli populääri Raatihuoneen salissa. Ohjelmisto muodostui molemmissa yleensä taidemusiikin kaikkein kevyimmistä repertoaareista tai muusta pienimuotoisemmasta musiikista. Kansankonserteissa avusti usein jokin lukuisista viipurilaiskuoroista a cappella tai kuultiin orkesteriteosten välillä paikallisen laulusolistin esityksiä pianon säestyksellä.

Sunnuntain kansankonsertit olivat suosittuja ja ne oli tarkoitettu lähinnä suomenkieliselle työ- ja palvelusväelle. Paikalliset sanomalehdet kiinnittivät huomiota kuitenkin siihen, että kansankonserteissa kuuli enemmän venäjää ja saksaa kuin suomea, mutta kun sortokauden alettua järjestettiin sellaisia kansankonsertteja, joissa esitettiin kotimaista ohjelmistoa, täyttyi konserttisali suomenkielisistä.

Torstain populääristä muodostui viikon kohokohta, todellinen seurapiiritapahtuma, jossa käytiin näyttäytymässä, jossa kokoontui viikoittain paikallinen 'noblessi'. Helppotajuisissa konserteissa istuttiin pikkupöytien ääressä ja nautittiin musiikin kuuntelun ohessa Seurahuoneen virvokkeista. Suomalaiset vierastivat populäärejä ilmeisesti tästä syystä ja koulunuorisoa suorastaan kiellettiin käymästä näissä konserteissa.

Populäärit edustivat (tai niiden piti edustaa) eräänlaista välivaihetta kohti sinfoniakonsertteja. Yleisö alkoi vuosien mittaan tulla yhä vaativaisemmaksi, eikä sille kelvannut mikä tahansa musisointi. Tästä osoituksena olivat muutamat arvioinnit viipurilaislehdissä. Jokainen johtaja yritti keksiä omia sovelluksiaan konsertteihin. Armas Järnefelt kokeili kahta helppotajuista konserttia kaudella 1901-1902, mutta siitä luovuttiin pian. Tammikuussa 1918 kokeiltiin musiikki-iltaa, jonka tarkoituksena oli korvata helppotajuiset. Siellä istuttiin tuoliriveissä ilman tarjoilua. Yhdestä kerrasta ei voitu vielä tehdä johtopäätöksiä, mutta yleinen suuntaus oli se, että populäärien suosio hiipui ja ne lopetettiin uudempiaikaisten huvittelumuotojen tieltä.

Sinfoniakonsertit olivat orkesterin tärkein ja keskeisin muoto. Kaikki muu oli enemmän tai vähemmän sitä palvelevaa ja täydentävää. Valitettavasti vain taidemusiikki ei yksinkertaisesti jaksanut houkutella ihmisiä niin, että salit olisivat täyttyneet muutoin kuin sensaatioiden ollessa kyseessä. Mikä tähän oli syynä? Ehkä vajaakokoiset orkesterit, soittajien alituinen vaihtuminen ja taiteellisen tason epätasaisuus olivat kadottaneet kiinnostuksen sinfoniakonsertteihin. Mahdollisesti myös se, että liput sinfoniakonsertteihin olivat huomattavasti kalliimpia kuin muihin konsertteihin. Sinfoniakonserttien järjestäminen oli useimmiten tappiollista toimintaa, ne maksoivat paljon ja yleisön suosiota ei voitu aina ennustaa.

Erkki Melartin aloitti syksyllä 1908 *kansansinfoniakonsertit*, joihin liput olivat halvemmat kuin tavallisiin sinfoniakonsertteihin. Kansansinfoniakonsertissa ohjelma oli hieman lyhyempi, sillä vierailevien solistien osuus jätettiin pois, edellisen sinfoniakonsertin pääteos kuitenkin esitettiin. Orkesterin kokoonpano on tietenkin aina asettanut esitettävälle musiikille omat rajansa. Klassista sinfoniamusiikkia on voitu esittää hyvinkin pienellä kokoonpanolla kun taas romanttiseen ja myöhäisromanttiseen ohjelmistoon on tarvittu huomattavasti suurempi orkesteri. Sinfoniakonserteista käytettiin myös nimityksiä eliittikonsertti, valiokonsertti tai tilattu konsertti (erot näkyivät lähinnä lippujen hinnoissa, tilaussinfoniakonsertit olivat kalleimmat).

Sävellyskonsertit omistettiin kokonaan säveltäjä-kapellimestareille. Niissä he saivat esittää uusimpia teoksiaan, ei kuitenkaan kantaesityksiä. Ei ole tietoa, olivatko nämä innoituksen lähteinä, mutta saivathan säveltäjät tutustuttaa viipurilaiset omiin uutuuksiinsa. Armas Järnefeltin sävellyskonsertti oli helmikuussa 1896 ja Ernst Mielckin helmikuussa 1899. Jean Sibeliuksen sävellyskonsertit 1900, 1905 ja 1906 olivat suuria kansanjuhlia. Selim Palmgrenin sävellyskonsertit olivat 1906 ja 1907, Erkki Melartinin 1906, 1908 ja 1911, Leevi Madetojan maaliskuussa 1915 ja 1916, Toivo Kuulan lokakuussa 1911 ja huhtikuussa 1917 ja Heino Kasken tammikuussa 1915. Lauri Ikosella oli sävellyskonsertti huhtikuussa 1916 ja toinen konsertti samassa kuussa yhdessä Madetojan kanssa. Lisäksi Väinö Haapalainen, Ida Moberg ja Toivo Saarenpää saivat esittää omia sävellyksiään.

Teemakonserttien sarja alkoi jo Robert Moserin aikana. Helmikuussa 1900 ja maaliskuussa 1901 ja 1902 järjesti Armas Järnefelt kolme *maaseutukiertuetta.* Ensimmäisen maaseutukiertueen paikkoina olivat Lappeenranta, Kymi, Kotka, Hamina, Mikkeli, Kuopio, Imatra ja Tainionkoski. Tainionkosken paperitehtaan lajitteluhallissa oli tuhat kuulijaa, joista useimmat kuulivat ensimmäistä kertaa orkesterinsoittoa. Arvioinnit paikallisissa lehdissä olivat luonnollisesti loistavat. Konserttien ohjelmisto muodostui pienimuotoisista teoksista ja päättyivät Porilaisten marssiin ja Maamme-lauluun. Järnefeltin toinen ja kolmas matka suuntautui Kotkaan, Haminaan, Joensuuhun ja Sortavalaan. Leo Funtek teki orkesterinsa kanssa kiertueen marraskuussa 1909 Sortavalaan ja Kuopioon maaliskuussa 1910 sekä Ilmari Weneskoski maaliskuussa 1912 Hämeenlinnaan, Tampereelle ja Lahteen. Tällöin ohjelmistossa oli mm. Sibeliuksen Sinfonia nro 2 D, Finlandia, Mielckin Dramaattinen alkusoitto ja Järnefeltin Korsholma.

Ilmari Weneskoski yritti syksyllä 1913 järjestää lauantai-iltaisin *koululaiskonsertteja*, mutta huonolla menestyksellä ja Leevi Madetoja järjesti syksyllä 1916 *tiistaikonsertteja* koulunuorisolle. Tammikuussa 1918 oli ensimmäinen Toivo Kuulan järjestämä *lasten konsertti.* Syksyllä 1915 kokeiltiin myös *esikaupunkikonsertteja*, joita oli kaksi, Kolikkoinmäellä ja Talikkalassa. Melartin, Weneskoski ja Kuula järjestivät ainakin kerran kaudessa *kirkkokonsertin.* Keväällä oli myös sopimuksen mukainen *resetti- eli lahjakonsertti* kapellimestarin hyväksi, joskus myös orkesterilaisten hyväksi.

Sinfoniakonserteissa oli avustajia niin paljon, että pystyttiin esittämään suuriakin romanttisia teoksia. On tietysti vaikeata arvioida soinnin rakennetta, mutta nykymittapuun mukaan orkesteri ei kyennyt saamaan kovinkaan täyteläistä sointia [orkesterin jousisto oli ohut ja epäsuhtainen], mutta tuolloista sointi-ihannetta se näytti monien arvostelujen mukaan täyttäneen, kun muusta ei tiedetty tai ei ollut kuultu. Tosin Viipurissa kävi pari kertaa Georg Schnéevoigtin johtama Helsingin Sinfoniaorkesteri, jossa oli 65 soittajaa (tammikuu 1913 ja maaliskuu 1914).

Viipurin Musiikin Ystävien toimintakertomuksia julkaistiin sanomalehdissä hyvin vaihtelevasti. Lisäksi on todettava, että VMY:n arkisto on tuhoutunut. Armas Järnefeltin aikana (1898-1903) elettiin yli varojen ja Juho Leinon aikana (1903-1908) määrärahoja jouduttiin supistamaan. Johtokunta oli ruotsinkielisten hallussa aina vuoteen 1907, jolloin valta siirtyi suomenkielisten käsiin. Johtokunta joutui suuriin vaikeuksiin, kun yhdistyksen velkataakka vuosi vuodelta kasvoi. Erkki Melartinin kaudella (1908-1911) elettiin jälleen yli varojen ja Weneskosken aikana (1911-1914) toimintamäärärahoja vähennettiin huomattavasti. Keväällä 1914 Viipurin Musiikin Ystävien johtokunta ehdotti, että luovutaan kapellimestarin toimesta kokonaan ja annetaan konserttimestarin

johtaa ja olla tarvittaessa solistina. Johtokunta ehdotti myös, että pidettäisiin vain kansankonsertteja, hoidettaisiin teatterin väliaikasoitot ja pidettäisiin yllä orkesterikoulua. Ehdotettiin myös, että orkesteri kunnallistettaisiin, kuten Helsingissä. Syynä kaupungin avustuksen romahtamiseen oli sotatila ja siitä johtuva väkijuoma-voittovarojen väheneminen neljäsosaan entisestä.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestarit ja heidän ohjelmistonsa

Saksalainen *Robert Moser* oli Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ensimmäinen kapellimestari vuosina 1894-1898. Hän oli toiminut jo ennen yhdistyksen perustamista Viipurin orkesterin johtajana vuodesta 1889 alkaen. Robert Moser jatkoi niitä perinteitä, joihin oli totuttu jo edellisinä kausina Richard Faltinin, Ernst Schnéevoigtin ja Theodor Sörensenin johdolla.

Kansankonserttien ja helppotajuisten konserttien ohjelmisto käsitti entiseen tapaan lähinnä ooppera-alkusoittoja ja kevyttä salonkimusiikkia. Moserin aikana ei juurikaan esitetty suomalaista orkesterimusiikkia. Syynä oli se, että sitä ei ollut saatavissa painettuna eikä sitä juuri lainattu. Tosin saatavissa oleva konserttiluettelo ohjelmineen on kovin vajavainen, koska vain harvoissa lehdissä oli niistä tietoa. Helmikuussa 1896 oli Armas Järnefeltin sävellyskonsertti. Robert Moserin johtamassa orkesterissa oli 18 soittajaa, (jousia: kolme ensimmäistä viulua, kaksi toista viulua, yksi altto, yksi sello ja kontrabasso). Vuosisadan vaihdetta lähestyttäessä sanomalehtien *arvioinnit konserteista* olivat hyvin satunnaisia, lyhyitä ja ylimalkaisia, ja harvoin mainittiin edes solistien nimet. Syynä arviointien ylimalkaisuuteen oli se, että asiantuntemus oli heikkoa ja kirjoittamisperinne vähäinen.

Armas Järnefeltin aikana vuosina 1898-1903 orkesterin jäsenmäärää kohosi 18 soittajasta 24 soittajaan, sinfoniakonserteissa oli jopa 32 soittajaa. Järnefeltin aikana esitettiin eniten hänen lankonsa Jean Sibeliuksen musiikkia ja toiseksi nousi luonnollisesti Järnefelt itse. Säveltäjä-kapellimestarit esittivät mielellään omia useimmiten käsikirjoituksina olevia sävellyksiään. Armas Järnefelt puhalsi nuoruutensa tarmolla ja innolla kansallista henkeä Viipurin musiikkielämään. Kansankonserteissa oli usein täysin kotimainen ohjelma ja *ohjelmalehtiset* olivat syksystä 1898 alkaen myös *suomenkielisiä*. Suomalaiset sanomalehdet olivat arvosteluissaan innoissaan, kun musiikkielämään saatiin korkeampaa innostusta. Armas Järnefelt asui yhdessä laulajatar-vaimonsa Maikki Järnefeltin kanssa Viipurissa rikastuttaen kaupungin runsasta musiikkitarjontaa. Taiteilijapari Maikki ja Armas Järnefelt konsertoivat ahkerasti myös muualla Suomessa. Armas Järnefeltin ensimmäisellä kaudella orkesterissa oli 24 soittajaa ja kolmannella kaudella 29 (jousia 4,2,2,2,2).

Juho Leinon kaudella 1903-1908 suomalaisten säveltäjien osuus laski hieman. Syynä oli se, että Leino ei ollut itse säveltäjä. Painettuja sävellyksiä ei juuri ollut ja säveltäjä-kapellimestarit harvoin pystyivät antamaan sävellyksiään esitettäväksi käsikirjoituksina. Kopioiminen tuolloin oli hidasta ja vaivalloista käsityötä, ja senkin joutui tekemään pääsääntöisesti kapellimestari.

Juho Leino joutui taloudellisesti vaikeaan asemaan, koska Järnefeltin aikana orkesterin kokoa oli suurennettu yli varojen ja yhdistys velkaantui. Tästä oli seurauksena käyttövarojen vähentäminen, joten orkesterin kokoa oli pienennettävä 18 soittajaan. Maaliskuussa 1905 oli merkittävä kulttuuritapaus, kun Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästys esitettiin ensimmäisen kerran suomen kielellä. Viipurin Maaseututeatterin johtaja Jalmari Finne oli tehnyt suomennoksen. Oopperan 70-henkisen kuoron oli valmentanut Emil Sivori ja oopperan johtajana toimi Juho Leino. Kielipoliittisista syistä VMY:n johtokunta pani orkesterinjohtajan toimen hakuun keväällä 1907. Suomalaisissa lehdissä siitä nousi niin suuri asia, että johtokunta perui aikeensa. Juho Leino jaksoi toimia vielä seuraavan soittokauden 1907-1908 ja sai ainakin suomalaispiirien jakamattoman suosion. Juho Leino on jäänyt Suomen musiikin historiassa lähes tuntemattomaksi.

Erkki Melartinin kausi oli 1908-1911. Ensimmäisen kautensa alussa hän esitti mielenkiintoisen suunnitelman sinfoniakonserttien sarjasta, joka oli läpileikkaus länsimaisen sinfoniamusiikin kehityksestä. Sarjaan sisältyi barokki, wieniläisklassismi, Beethoven, saksalaiset romantikot (Liszt,

Wagner), ranskalaiset Berlioz, Saint-Saëns ja Vieuxtemps, venäläiset Borodin, Rimski-Korsakov ja Tshaikovski. Lisäksi viimeisessä sinfoniakonsertissa kuultiin suomalaista sinfonista musiikkia. Erkki Melartin onnistui viemään läpi tämän suuren suunnitelmansa. Melartin esitti Viipurissa ensimmäisen kerran Pohjoismaissa Gustav Mahlerin musiikkia tammikuussa 1909. Seuraavana kautena Melartin keskittyi Aino-oopperansa työstämiseen ja hänen sijaisenaan oli Leo Funtek. Funtek jatkoi Melartinin aloittamaa kehityskaarta. Funtek esitti ensimmäisen kerran Viipurissa lokakuussa 1909 Bruckneria, Sinfonian nro 2 c. Melartinin loistokas kausi päättyi hänen sävellyskonserttiinsa huhtikuussa 1911. Erkki Melartin ei ollut Järnefeltin kaltainen fennomaani, hän oli kosmopoliitti ja se näkyi hänen ennakkoluulottomassa ohjelmapolitiikassaan. Viipurissa kuultiin uutuuksia, joita ei tunnettu edes Helsingissä.

Ilmari Weneskosken kausi 1911-1914 menestyksellinen ja työntäyteinen, ja arvostelut ylitsevuotavia. Rasitteena oli vain se, että yhdistyksen taloudellinen tilanne paheni vuosi vuodelta. Weneskoski teki orkesterinsa kanssa konserttikiertueen Hämeeseen maaliskuussa 1911. Weneskoski jatkoi teemakonsertteja: oli wieniläinen ilta, Tshaikovski-ilta, Wagner-ilta ja romanttinen ilta.

Helmikuussa 1913 Weneskoski kirjoitti Karjala-lehteen kirjoituksen "Taiteen puolesta – yksikö vai kaksi?" Siinä hän totesi, että VMY:n orkesteri ja Viipurin torvisoittokunta eivät tule kumpikaan toimeen ilman yhteiskunnan tukea eivätkä kumpikaan vastaa ajan vaatimuksia. Kun nämä yhdistettäisiin, saataisiin 36-40 miehen orkesteri. Kirjoitus ei saanut minkäänlaista vastakaikua ja ilmeisesti siitä loukkaantuneena Weneskoski sanoi itsensä irti. Johtokunta valitsi johtajaksi Leevi Madetojan. Myöskään yhdistyksen 20-vuotiskonserttia ei jostain syystä järjestetty Weneskosken aikana. Sen tilalla oli Weneskosken lahjakonsertti helmikuussa 1914, jossa oli lähes 50 soittajaa.

Leevi Madetojan kausi 1914-1916 oli täynnä vastoinkäymisiä. Ensimmäinen maailmansota oli syttynyt kesäkuussa 1914 ja saksalaiset soittajat oli kutsuttu pois maasta. Lisäksi Viipuri oli julistettu piiritystilaan, palkkoja oli pienennetty (orkesterissa vain 16 soittajaa). Madetoja joutuikin tyytymään suomalaisiin soittajiin (kiitos orkesterikoulun) ja tarvittaessa Pietarista saatiin kyvykkäitä muusikkoja suurimpiin konsertteihin. Kaikesta huolimatta Madetoja onnistui kapellimestarin tehtävässään erittäin hyvin. Maaliskuussa oli Madetojan sävellyskonsertti ja samassa kuussa VMY:n orkesterin 20-vuotisjuhla. Tässä juhlassa johtajina olivat Erkki Melartin ja Leevi Madetoja. Ohjelmassa oli Järnefeltin, Melartinin ja Madetojan musiikkia.

Keväällä 1915 Musiikinystävät joutuivat suuriin vaikeuksiin, koska kaupunki ei ottanut talousarvioonsa mitään määrärahaa orkesterin tukemiseen. Pahin takaisku oli se, että Viipurin Maaseututeatteri kieltäytyi maksamasta yhdistykselle markkaakaan teatterin väliaikasoitoista, joka sentään oli melko keskeinen tulonlähde. Yhdistyksen johtokunta joutui tiukoille keksiessään eri mahdollisuuksia rahoituksen järjestämiseen. Palkkoja oli jouduttu alentamaan ja inflaatio kasvoi 30 %:n vuosivauhdilla. Syksyllä 1915 saatu arpajaislupakaan ei tuottanut sitä, mitä toivottiin. Kaikesta huolimatta joulukuussa 1915 pidettiin Viipurissa Jean Sibeliuksen 50-vuotiskonsertti.

Toivo Kuula kutsuttiin monien vaikeuksien jälkeen orkesterin ja orkesterikoulun johtajaksi lokakuussa 1916. Pitkin syksyä harkittiin jopa koko toiminnan lopettamista ja sitä, että jatkettaisiin amatööriorkesterilla ja orkesterikoulun ylläpidolla. Toimittaja ja säveltäjä Lauri Ikonen ihmetteli Karjala-lehdessä sitä, jääkö kaupunki seuraavana kautena ilman orkesteria. Hän aloitti laajamittaisen kannattajajäsenten rekrytoinnin ja se kannatti. Päivittäin oli Karjala-lehdessä tilannekatsaus, paljonko puuttuu tarvittavasta rahasummasta. Johtokunta päätti laittaa kapellimestarin toimen auki ja sitä hakivat Lauri Ikonen, Aatto Liljeström, Toivo Murén, Carl Wasenius ja Toivo Saarenpää. Tehtävään kutsuttiin kuitenkin Toivo Kuula, mikä luonnollisesti herätti pahennusta varsinaisissa hakijoissa.

Ensimmäinen kausi 1916-1917 sujui sotatilasta huolimatta erittäin hyvin (sopimuksen mukaan orkesterissa piti olla 21 soittajaa, käytännössä kuitenkin 17) ja kauden 1917-1918 alku oli vieläkin parempi. Soittajat hankittiin jo kesällä 1917. Orkesterissa oli nyt 26 soittajaa, teatteri maksoi jälleen väliaikasoitoista ja kaupunki avusti entiseen tapaan. Poliittinen tilanne paheni syksyn mittaan päivä

päivältä ja muuttui yhä uhkaavammaksi. Viipurin punaiset kaappasivat vallan tammikuussa 1918 ja VMY:n toiminta oli pakko lopettaa ja orkesteri hajottaa. Toiminta lakkasi yli kymmeneksi vuodeksi. Viipurin vapautuksen voitonjuhlassa Seurahuoneella vappuna 1918 kunniavieraana ollut Toivo Kuula joutui ampumavälikohtauksen uhriksi ja kuoli 18.5.1918 Viipurin Lääninsairaalassa vain 34-vuotiaana.

Viipurilaisten onni oli se, että kaupungissa toimi 1910-luvulla kaksi arvosteluja kirjoittavaa säveltäjää, Lauri Ikonen ja Toivo Saarenpää. Tällöin arvosteluihin tuli ammattimaista otetta ja rakentavaa kritiikkiä. Viipurilaislehtien kriitikot toimivat kulttuurillisen korvenraivauksen todistajina ja ylistäjinä. Arvosteluissa esiintyi tervettä nurkkapatriotismia ja kollektiivista ryhmähenkeä.

Viipurin Musiikin Ystävien onni oli se, että sillä oli kapellimestareina henkilöitä, jotka olivat tuon ajan johtavia kotimaisia säveltäjiä (Järnefelt, Melartin, Madetoja ja Kuula). Miksi he tulivat mielellään Viipuriin? Siihen vaikuttivat ilmeisesti paitsi taloudelliset syyt, myös Viipurin maine musiikkikaupunkina ja Pietarin läheisyys. Tärkeä syy oli myös harjaantuminen kapellimestarina. Musiikinystävien johtajista vain Toivo Kuula oli saanut koulutusta (Leipzigissä kesällä 1909), muut olivat harjaantuneet käytännössä. Leevi Madetojalla ja Toivo Kuulalla oli kytkentä Robert Kajanuksen Helsingin Filharmoniseen orkesteriin, jonka apulaisjohtajina he olivat orkesterisodan aikana vuosina 1912-1914. Keväällä 1914 tehtiin lopullinen päätös yhdistää Filharmonisen Seuran orkesteri ja Helsingin Sinfoniaorkesteri ja kiinnittää pääkapellimestareiksi Robert Kajanus ja Georg Schnéevoigt sekä varajohtajaksi jokin etevä kotimainen muusikko. Tointa haki kuusi kapellimestaria ja siihen valittiin Toivo Kuula.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestareina oli huomattavia muusikoita, joiden palveluksista ja kyvyistä hyötyi koko valtakunta. Viipuri oli ilmeisesti ponnahduslauta monille. Armas Järnefeltistä tuli paitsi arvostettu säveltäjä myös oopperakapellimestari Helsingissä ja Tukholmassa. Juho Leino siirtyi Viipurin jälkeen Helsinkiin ja uursi syvät vaot pääkaupungin työväestön musiikillisen elämän kehittämiseen Helsingin Työväenyhdistyksen (HTY) sekakuoron johtajana vuosina 1909-1929. Leo Funtekista tuli Sibelius-Akatemian viulunsoiton professori ja oopperakapellimestari. Ilmari Weneskoski ja hänen puolisonsa pianisti Gerda Weneskoski perustivat vuonna 1917 Tampereen musiikkikoulun, ensimmäisen yleisen musiikkioppilaitoksen Helsingin musiikkiopiston jälkeen. Leevi Madetoja toimi arvostettuna säveltäjänä ja Helsingin Musiikkiopiston ja Helsingin Yliopiston musiikinopettajana. Toivo Kuulan nousujohteisen uran katkaisi surmanluoti Viipurin Seurahuoneella vappuna 1918.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ohjelmisto huipentui Sibeliukseen

Tutkimusta tehdessäni huomasin, että VMY:n orkesteri soitti musiikkia, jolla näytti olevan *yhteys ajan poliittisiin tapahtumiin* (valtiolliset juhlatilaisuudet, kansalliset merkkihenkilöt ja muistokonsertit). Erityisesti se näkyi ohjelmistossa helmikuun manifestin 1899 jälkeen. Muutamat sävellykset esiintyivät usein tietyissä tilanteissa, jotkut sävellykset saivat aikaan suosionosoituksia, joita näytti vauhdittavan muu kuin pelkästään hyvä esitys. Heräsi kysymys, voisiko sortokausien tapahtumilla olla tietoista yhteyttä ohjelmiston valintaan.

Musiikin ominaisuuksia ja piirteitä voidaan kuvata eri puolilta, ja tällä tavoin päästä yksimielisyyteen ohjelmallisesta, ja tässä tapauksessa sortoa osoittelevasta ja vastustavasta musiikista. Musiikki sinänsä tuskin voi vastustaa sortoa, mutta musiikki voi toimia hienovaraisena sorron ilmaisuna ja osoitteluna. Viipurin Musiikin Ystävät ja sen orkesteri sekä kapellimestarit joutuivat vahvistamaan, ja varmaankin myös tahtoivat taiteensa voimalla vahvistaa suomalais-kansallista kulttuuri-identiteettiä vastaiskuksi venäläistä sortopolitiikkaa vastaan. Suomalainen kansallisuustunne tuli esiin erittäinkin kansankonserteissa. Ohjelmistopolitiikka muuttui kansalliseen suuntaan huolimatta sortokausien painostuksesta. Se vain lisäsi yhteenkuuluvaisuutta

ja kansallista innostusta. Konsertit päättyivät useimmiten Porilaisten marssiin, Vaasan marssiin tai Maamme-lauluun, johon seisaalleen noussut yleisö yhtyi.

Tekstin avulla ilmaistut symboliset ja/tai suorat – mutta selkeästi tunnistettavat – viittaukset ovat perusteltavia ohjelmallisuuden merkkejä. Samaan kategoriaan lienee luettava säveltäjien ja aikalaisten sanalliset luonnehdinnat sävellysten sisällöstä. Tietyn musiikin soittaminen ja/tai laulaminen toistuvasti samanlaisissa yhteyksissä tuo kyseiselle musiikille vähitellen oman leimansa. Sanomattakin lienee selvää, että suomalainen musiikki on tärkeässä asemassa, kun sortoa vastustavaa musiikkia määritellään, vaikka vastaavia esimerkkejä voidaan löytää myös muissa maissa sävelletyn musiikin joukosta.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri otti aktiivisesti osaa eri kansallisiin ja valtakunnallisiin juhlatilaisuuksiin. Marraskuussa 1894 seurattiin viipurilaisissa lehdissä tsaari Aleksanteri III:n kuolinkamppailua ja kuolinsanoman tultua kansantajuinen konsertti keskeytettiin. Nikolai II:n häitä juhlittiin näyttävästi. Koko kaupunki oli juhlavalaistu. *Nikolai II:n kruunajaisia* juhlittiin Viipurissa kesäkuussa 1895. Espilän puistossa kohotettiin eläköön-huuto vasta kruunatulle hallitsijaparille ja laulettiin niin Keisari-hymni kuin Maamme-laulukin. Juhlien kohokohta oli Kansallisnaisköörin konsertti, jossa kuoro esiintyi *eri maakuntien puvuissa. Aleksanteri II:n syntymän* vuosipäivänä 30.4.1899 pidettiin hartaan isänmaallinen kansalaisjuhla, joka päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun. Tällaiset hiljaiset protestit näyttivät olleen kiusallisia venäläisille valtaapitäville, mutta he eivät voineet mitään. Maaliskuussa 1909 juhlittiin *Porvoon valtiopäivien 100-vuotismuistoa.*

Vuodesta 1896 alkaen eri kansalaisjärjestöjen toimesta järjestettiin *vuosittaiset Runeberg-juhlat,* jotka päättyivät aina yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun. Maaliskuussa 1898 oli surujuhla *Sakari Topeliuksen hautajaispäivänä.*

Huhtikuussa 1899 oli *Fredrik Paciuksen muistokonsertti.* Toukokuussa 1895 pidettiin konsertti, jossa kerättiin varoja *Paciuksen muistopatsasta* varten. Maaliskuussa 1909 oli *Paciuksen 100-vuotisjuhla,* jossa korostettiin hänen merkitystään Suomen musiikkielämälle. Juhlien yhteydessä esitettiin hänen oopperansa Kypron prinsessa.

Syyskuussa 1902 oli *Elias Lönnrotin 100-vuotisjuhla.* Marraskuussa 1905 oli *suurlakon tunnelmissa* useita isänmaallisia juhlia. Marraskuussa 1906 oli viipurilaisen *J. H. Erkon muistojuhla* ja toukokuussa *J. V. Snellmanin syntymän 100-vuotisjuhla.* Helmikuussa 1907 oli *Fredrik Cygnaeuksen 100-vuotis juhlakonsertti,* jossa muisteltiin yhtä kansallisen herätyksemme uranuurtajaa ja hänen legendaarista puhettaan Flora-juhlassa toukokuussa 1848.

Jean Sibeliuksen ja monen muun tuon ajan säveltäjän tietoinen pyrkimys oli vahvistaa kansallista identiteettiä ja vastustaa venäläistämispyrkimyksiä. Sibelius oli jo varhain kouluvuosinaan Hämeenlinnassa joutunut kosketuksiin suomenkielisen sivistyksen kanssa. Vuosien 1890-1891 musiikillisesti merkitsevä Kalevala-herätys on saattanut olla iduillaan jo kouluvuosista lähtien. Kullervo-sinfonian kantaesitystä voidaan pitää kansallisen suomalaisen sävelkielen syntyhetkenä. Solmittuaan avioliiton Aino Järnefeltin kanssa kesäkuussa 1892 Sibelius teki häämatkan Itä-Suomeen karelianismin hengessä. Kalevalan myötä kiinnostus Viipurissakin kohdistui Karjalaan ja sen laulumaihin. Sibeliuksen tiiviit suhteet Viipuriin johtuivat hänen langostaan Armas Järnefeltistä, joka oli kapellimestarina Viipurissa vuosina 1898-1903. Ei voi myöskään unohtaa Maikki ja Armas Järnefeltin hedelmällistä yhteistyötä suomalaisen laulutaiteen parissa. Jean Sibeliuksen ja monen muun säveltäjän merkitys *suomalaisen identiteetin vahvistajana* on tunnettu tosiasia. Hänhän pystyi ensimmäisen sortokauden alussa lausumaan sävelissään julki sellaista, mistä ei saanut puhua.

Armas Järnefeltin johtamassa sinfoniakonsertissa helmikuussa 1899 esitettiin musiikkia näytelmään Kuningas Kristian II, jonka Laulussa ristilukista ilmeni Sibeliuksen hiljainen ja lähes huomaamaton protesti juuri virkaansa astuneelle kenraalikuvernööri Bobrikoville. Sibeliuksen teokset eivät jääneet vain Helsinkiin, vaan levisivät Järnefeltin ansioista nopeasti myös Viipuriin ja muuallekin Suomeen.

Jean Sibeliuksen sävellyskonsertissa Helsingissä huhtikuussa 1899 ohjelman päänumerona oli Sinfonia nro 1 e. Mutta vasta Ateenalaisten laulu nostatti valtaisan myrskyn ja se oli toistettava heti. Sibelius oli säveltänyt sen pian helmikuun manifestin jälkeen protestina. Sibelius oli yhdellä iskulla vallannut itselleen paikan Suomen valtiollisen puolustusrintaman etulinjassa ja siitä tuli ensimmäinen suuri panos kansallisen itseluottamuksemme vahvistamisessa.

Ateenalaisten laulu esitettiin ensimmäisen kerran Viipurissa jo joulukuussa 1899. Emil Sivorin suuressa vappukonsertissa 1904 laulu esitettiin viipurilaisen Yrjö Weijolan suomentamana Tervaniemen puistossa. Ateenalaisten laulun esitti Viipurin klassillisen lyseon poikakuoro 'torvien säestyksellä'.

Jean Sibelius johti 2.4.1900 ensimmäisen kerran Viipurissa Musiikkia Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön, jonka viimeinen osa oli Suomen herääminen (myöhemmin Finlandia). Sortovuosien aikana teoksen esittäminen nimellä Finlandia oli kielletty, mutta ainakin viipurilaisten sanomalehtien arvosteluissa mainittiin vain Finlandia. Kuten Santeri Levas Nuori Sibelius-kirjassaan mainitsee, että tuskinpa mitkään muut henkiset saavutuksemme ovat voineet siinä määrin tunkeutua miljoonien ihmisten tietoisuuteen koko maapallolla kuin Sibeliuksen Finlandia. Vain talvisodan sankaritarina voi sen kanssa kilpailla.

Kielimanifestin vuonna 1900 syntyneen Snöfridin Sibelius sävelsi kannustaakseen maanmiehiään kamppailuun vapauden puolesta. Ateenalaisten laulun tavoin Snöfrid vetoaa sankarihenkeen. Viipurissa Snöfrid esitettiin huhtikuussa 1905 Sibeliuksen sävellyskonsertissa ja 50-vuotisjuhlilla joulukuussa 1915. Joulukuun sävellyskonsertissa 1906 esitettiin J. V. Snellmanin 100-vuotisjuhlaa varten sävelletty Vapautettu kuningatar.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulu

Sanomalehti Wiipuri kiinnitti huomiota tammikuussa 1898 artikkelissaan "Kotimainen taide" siihen epäkohtaan, että musiikin alalla Viipuri oli vielä lapsipuolen asemassa, sillä orkesterissa soittajat olivat pääasiassa ulkomaalaisia. Vasta sitten, kun musiikki "ottaa näppäilläkseen kotimaisten tunteitten kieltä", vasta silloin se täyttäisi niitä vaatimuksia, joita kotimaiselle musiikille täytyy asettaa. Viipurin Musiikinystäviä kehotettiin Armas Järnefeltin aikana perustamaan orkesterikoulu kotimaisten soittajien saamiseksi orkestereihin. "Se kylvö toisi varmaan rikkaan sadon kansalliselle taiteellemme". Jo yhdistystä perustettaessa tammikuussa 1894 lausuttiin ajatus perustaa orkesterikoulu myöhemmin orkesterista saatavin opettajavoimin.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulu aloitti toimintansa marraskuussa 1898 orkesterin harjoitushuoneessa Sammonkadulla. Koulussa opetettiin musiikin teoriaa ja orkesterisoittimien soittamista. Siellä annettiin lähinnä jousisoittimien ja puupuhaltimien opetusta. Sotilassoittokunnissa opetettiin vaskipuhaltimia. Orkesterikoulun toiminnasta ei alkuvuosina annettu tietoja julkisuuteen eikä sitä liioin arvioitu oppilaitten saavutusten perusteella paikallisissa lehdissä, kuten myöhemmin. Vasta Erkki Melartin sai toiminnan vauhtiin syksyllä 1908. Orkesterikoulusta tuli hänen lempiaiheensa ja silmäteränsä. Suurena apuna hänellä oli apteekkari Karl Hällström. Melartinin mielestä orkesterikoulun tulisi tähdätä tulevaisuuteen, "jonka hedelmät tulevaisuudessa – joskin kaukaisuudessa – tuleentuvat." Orkesterin jäsenet velvoitettiin antamaan opetusta eri korvausta vastaan. Orkesterikoulun oppilailla oli vapaa pääsy sunnuntain kansankonsertteihin, sinfoniakonserttien pääharjoituksiin ja joihinkin helppotajuisiin, jotka pidettiin Kansakoulun salissa.

Opetus orkesterikoulussa oli hyvin käytännön läheistä. Luonnollisesti sellaisissa soittimissa, joiden taidoissa kehittyminen vaati pitkän ajan, oppilaaksi saatettiin ottaa hyvin nuoria lapsia. Niinpä nuorimmat jousisoitinten opiskelijat aloittivat Viipurissakin jo seitsemänvuotiaina. Orkesterikoulun merkitystä ei ole vaikea perustella. Sen kouluttamia ovat monet 1900-luvun alkupuolen muusikot. Suomalainen muusikko ei orkesterikoulun olemassaolon aikana voinut saada

kotimaassaan korkeampaa opetusta soittimessaan (viulua ja selloa lukuun ottamatta) muualla kuin orkesterikoulussa. Helsingissä Filharmonisen Seuran orkesterikoulu aloitti toimintansa syksyllä 1885. Oulun Soitannollinen Seura perusti orkesterikoulun tammikuussa 1906. Oppilaita oli keskimäärin 50.

Hyvin tärkeänä pidettiin yhteissoiton opetusta, päätarkoituksenahan oli kouluttaa suomalaisia orkesterimuusikkoja. Pitemmälle kehittyneille oppilaille järjestettiin yhteissoiton opetusta, minkä lisäksi he tarpeellisen taidon saavutettuaan saivat oman opettajansa valvonnassa ottaa osaa orkesterin harjoituksiin ja avustaa konserteissa. Oppilasorkesteria johti orkesterin kapellimestari.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulun hyvää tasoa kuvaa se, että muutamat opiskelijat kohosivat myöhemmin taitaviksi solisteiksi ja monista tuli ammattimuusikkoja eri orkestereihin. Orkesterikoulussa opiskelivat mm. viulutaiteilija Sulo Aro ja viulupedagogi Onni Suhonen. Helsingin Kaupunginorkesterissa soittivat 1920- ja 1930-luvuilla orkesterikoulussa opiskelleet viulistit Viktor Halonen, Antti Väänänen ja sellisti Leo Nissinen. Juho Vänskä oli vastaperustetun 21-miehisen Radio-orkesterin alttoviulunsoittajana syksystä 1929 alkaen. Martti Turusesta tuli taas yksi maamme etevimpiä kuoronjohtajia.

Viipurin Musiikin Ystävien orkesterikoulun toimintaa jatkoi vuonna 1918 perustettu Viipurin Musiikkikoulu, jonka johtajana oli Boris Sirob (vuodesta 1935 Sirpo). Vuonna 1923 musiikkikoulu muuttui Viipurin Musiikkiopistoksi. Opiston joukosta on noussut harvinaisen suuri määrä nimekkäitä suomalaisia muusikoita, mainittakoon vain viuluvirtuoosi Heimo Haitto. Viipurin Musiikkiopiston perinteitä jatkaa Päijät-Hämeen Konservatorio Lahdessa.

Viipurin suomalaisen seurakunnan urkurin Emil Sivorin vuonna 1893 perustama Viipurin Lukkari-urkurikoulu sai vuonna 1910 nimekseen Viipurin kirkkomusiikkiopisto. Siellä koulutettiin kanttorien ja urkurien lisäksi myös oppikoulujen musiikinopettajia.

Viipurin muu konserttitoiminta

Kuorolaulun kansallinen merkitys alkoi kasvaa 1870-luvulla, jolloin se sai yhä tärkeämmän aseman kansanvalistustyössä. Kuoroharrastuksen kasvu teki mahdolliseksi näyttävien ja kansallisesti kohottavien laulujuhlien viettämisen. Vuosi 1887 oli Viipurissa käänteentekevä. Silloin Emil Sivorista tuli suomalaisen seurakunnan urkuri. Hänestä tuli nopeasti koko Karjalan kuorolaulun johtohahmo, sillä hän nosti suomenkielisissä piireissä varsinaisen kuorokuumeen. Viipurin kuoroelämä esiintyi näyttävästi *1889* järjestetyillä Kansanvalistusseuran laulujuhlilla. *Vuoden 1908 laulujuhlat* vahvistivat Viipurin asemaa yhtenä maamme keskeisistä musiikkikaupungeista. Juhlilla sai kantaesityksensä ensimmäinen suomenkielinen ooppera, Oskar Merikannon Pohjan neiti, säveltäjän itsensä johtaessa. Kuorolaulu havaittiin tehokkaaksi kansan sivistyselämän tason kohottajaksi. Laulun voimalla taisteltiin venäläistämispyrkimyksiä vastaan. Laulujuhlien poliittinen merkitys kasvoi, mikä ei aina miellyttänyt venäläisiä viranomaisia.

Myös monet mieskuorolaulut, erityisesti Emil Genetzin Herää Suomi! ja Karjala herättivät voimakkaita tunteita varsinkin ruotsalaispiireissä, kun taas suomenkieliset pitivät Herää Suomea! suorastaan kansallislauluna nousten seisomaan sitä laulettaessa! Siitä tuli kansalaisten tulevaisuudenuskon ja henkisen kestämisen kaivattu rohkaisija. Laulusta tuli jopa kilpailija Maamme-laulun kanssa ja Herää Suomi! oli vuosikymmenien ajan Ylioppilaskunnan Laulajien konserttien loppunumero, jonka suomenmielinen yleisö halusi kuulla yhä uudestaan.

Erittäin suosittuja olivat myös Emil Sivorin järjestämät Hoosianna- ja pääsiäiskonsertit. Hoosianna-konsertit olivat niin suosittuja, että ne piti toistaa viikkoa myöhemmin. Konsertit päättyivät suurkuoron ja urkujen esittämään Hoosianna-hymniin. Myös Sivorin kuorojen kevätkonsertit olivat suosittuja. Vuonna 1893 Sivori perusti Viipurin Lukkari-urkurikoulun, jonka mieskuoro saavutti runsaasti menestystä. Sivorin ansiota on paljolti se, että Viipuri kehittyi vuosisadan vaihteessa todelliseksi kuorokaupungiksi. Kaupungin viime vuosisadan loppupuolella

yhä suomalaisemmaksi virittyneen kuoroelämän keskeisimpiä nimiä neljän vuosikymmenen ajan oli juuri Emil Sivori.

Vuonna 1897 perustettu Wiborgs Sångar Bröder (WSB) kokosi riveihinsä pääasiassa ruotsinkielisiä, vaikka kuoronjohtaja Allan Schulman piti huolen siitä, että kosketus uusimpaan suomenkieliseen kuorokulttuuriin säilyi. Kuoro avusti myös lukuisissa VMY:n orkesterin konserteissa.

Viipurin musiikkielämää kartoitettaessa ei voi unohtaa koulujen musiikinopetusta. Tällä toiminnalla oli paljon suurempi merkitys kuin ajatellaankaan. Kuorokulttuuri ei olisi noussut huippuunsa, ellei sitä olisi kehitetty jo kouluissa. Avainhenkilöiksi kohosivat lukion musiikinopettajat Gotthard Dieberg ja Heinrich Wächter. Behmin koulun oppilaat saivat laulun ja musiikinteorian lisäksi opetusta myös pianon- ja viulunsoitossa. Koulun kuoron korkeasta tasosta kertoo se, kun Porvoon hiippakunnan piispa Ludwig Schauman vieraili koulussa, oppilaat esittivät osia Mendelssohnin oratoriosta Paulus. 1800-luku oli laulunopetuksen kannalta merkittävää aikaa. Tuolloin maahamme perustettiin kansakoululaitos, jossa ryhdyttiin laulamaan virsien ohella myös isänmaallisia lauluja ja kansanlauluja.

Viipurilaissyntyiset laulajattaret ja laulajat konsertoivat mielellään kotikaupungissaan, mainittakoon Mally Burjam-Borga, Hjalmar Frey, Naëmi Starck, Jenny Ikonen, Ina von Pfaler, Sofia Roiha, Hertta Ikonen, Frida Sergejeff, Elsa Norring ja Dagmar Wahl sekä näyttelijä-laulaja Wäinö Sola. Aivan erityisen sijansa ansaitsee nuorena kuollut viipurilainen säveltäjä ja pianisti Ernst Mielck. Viipurissa oli myös omasta takaa taitavia säestäjiä: Ingrid Borenius, Rainer Breitenstein, Karl Höckert ja Ingrid Savander.

Lukuisten kotimaisten parhaimpien muusikoitten konsertit olivat viipurilaisille aina yhtä juhlaa. Kuultiin kotimaisten säveltäjien suomenkielistä laululyriikkaa. Viipurilaisten kestosuosikeista mainittakoon taiteilijaparit Ida ja Karl Ekman, Maikki ja Armas Järnefelt ja myöhemmin Maikki ja Selim Palmgren, Aino Ackté, Irma Tervani, Hanna Granfelt, Alma Fohström, Annikki Uimonen, Pia Ravenna, Ingeborg Liljeblad, Oiva Soini, Wäinö Sola sekä Adée Leander-Flodin ja Karl Flodin. Laulajien säestäjinä olivat parhaimmat kotimaiset pianistit: Ilmari Hannikainen, Oskar Merikanto, Selim Palmgren, Kosti Vehanen ja Juho Nyyssönen.

Viipurilaisilla oli onni saada tuulahdus myös korkeammasta musiikkitaiteesta. Ulkomaalaisista taiteilijoista mainittakoon viulutaiteilijat Bronislav Huberman, Cecilia Hansen ja Jan Kubelik, pianotaiteilijat Alfred Reisenauer, Teresa Carreno, Emil Sauer, Alfred Grünfeld ja Aleksander Siloti sekä pietarilainen viululegenda Leopold Auer, jolla oli useita suomalaisia oppilaita. Viipurissa konsertoi myös italialainen urkuri ja säveltäjä Enrico Bossi. Maailmansodan puhkeaminen vaikutti luonnollisesti siihen, että kansainväliset solistit jäivät pois, mutta pietarilaiset sekä kotimaiset solistit ja kuorot konsertoivat sitäkin ahkerammin.

Viipuri on merkillinen kaupunki. Siinä oli Karjalan taiteellisuutta ja vauhtia, ja lähellä oli yksi maailman suurkaupunki, salaperäinen Pietari. Viipuri oli viehättävällä tavalla kansainvälinen, vaikka se vähitellen alkoi muuttua suomalaiseksi kaupungiksi. Sen henkinen väljyys muovasi ilmapiirin, jossa oli helppo ymmärtää kanssaihmisiään ja suvaita vieraita mentaliteetteja ja elämäntapoja. Viipurissa oli totuttu monikielisyyteen ja kansainvälisyyteen sekä siihen, että voitaisiin kaikessa ystävyydessä seurustella yli kielirajojen.

Kulttuurin avautuminen itään päin uuden valtiollisen tilanteen myötä merkitsi Suomen kulttuurielämällä paljon. Pietari oli hallinnollinen, taloudellinen ja kulttuurinen keskus. Jean Sibeliuksen kansainvälinen maine ja ura levisi pietarilaisten muusikoitten välityksellä nopeasti muualle Eurooppaan. Talous ja kulttuurivaihto muodosti hiljaisen vastakohdan usein äänekkäälle poliittiselle elämälle.

Pietarista Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri sai tarvittavat soittajat ja avustajat suurimpiin sinfoniakonsertteihinsa sekä solistit. Myös monet suomalaismuusikot opiskelivat Pietarin Keisarillisessa Konservatoriossa. Suomalaismuusikoiden hyvät suhteet venäläiskollegoihin eivät muodostaneet maiden välisistä jännitteistä huolimatta mitään ongelmia. Sortokausista huolimatta

ainakin musiikkisuhteet Pietariin toimivat. Lukuisat kuuluisat solistit matkallaan Tukholmasta Helsingin kautta Pietariin konsertoivat mielellään Viipurissa. Monet tulivat suoraan Pietarista. Tärkeää oli tietysti se, että paikkakunnalla oli käytettävissä ammattitaitoinen orkesteri ja kuoro. Viipurilainen yleisö oli lisäksi helposti innostuvaa ja arvosti huippukykyjen saavutuksia. Viipurilaisten vieraanvaraisuus oli ylitsevuotavaa. Viipurilainen konserttiyleisö oli tavattoman vastaanottavainen ja helposti innostuva, varsinkin, jos sen tunteita kuunneltiin. Viipurin kansainvälinen ilmapiiri vaikutti myönteisesti ja ystävälliset kodit avasivat ovensa lukuisille ulkomaisille kuuluisuuksille.

Vertailemalla Helsingin Filharmonisen Seuran orkesterin ohjelmistoa (Helsingin kaupunginarkistossa oleva HFS:n orkesterin ohjelmisto 1882-1913) ja vastaavaa Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin orkesterin ohjelmistoa, kiinnittyy huomio siihen seikkaan, että molemmissa orkestereissa esitettiin pääasiassa samoja teoksia, myös solistit olivat pääsääntöisesti samoja. Tosin Helsingissä oli huomattavasti suurempi orkesteri, sama kapellimestari (Robert Kajanus) ja jatkuvuus siksi parempi kuin Viipurissa, jossa johtajat vaihtuivat usein ja miltei joka syksy oli koottava orkesteri uudestaan.

Sitä vastoin solistikonsertteja Viipurissa oli huomattavasti enemmän kuin kuin Helsingissä (Lappalainen 1994 A). Siihen vaikuttivat erityisesti Pietarin läheisyys, Viipurin kansainvälisyys ja kaupungin lukuisat konsertoivat laulajat ja laulajattaret sekä aktiivinen kuorotoiminta.

Viipurin rikas musiikkielämä on ollut lukemattomien muistelojen kohde. Moninaiset musiikkiharrastusmuodot samoin kuin vilkas konserttielämä tarjosivat ihmisille unohtumattomia elämyksiä taiteen parissa. Viipurin musiikkielämällä oli merkitystä myös esittävän säveltaiteen kannalta. Kaupunki sai maineensa laulavana ja soittavana Karjalan pääkaupunkina. Viipurilainen on pyrkinyt ilmentämään itseään luovalla tavalla. Kaupungin kulttuurielämä rikastui sinne muualta maasta ja ulkomailta asti tulleista taiteen tekijöistä. Juuri kulttuuri laajassa merkityksessä teki Viipurista kansainväliseksi sanotun kaupungin. Tämä oli se piirre, mikä erotti viipurilaisuuden Suomen muiden kaupunkien kulttuureista.

Viipuri
seisot kuin kallio meressä,
seisonut ennen jo tulessa ja veressä,
kertoa voinut sun muurisi harmaat
isänmaan kohtalot kolkot ja armaat;
Viipuri! Et sinä sortua saa.
Jos sinä seisot, seisovi maa.

(Eino Leino 1912)

Lähteet ja kirjallisuus

1. Lähteet

1.1. Painamattomat lähteet

1.1.1. Opinnäytetyöt

Hakomäki, Päivi
1999 Oskar Merikanto ja moduloimisen jalo taito. Kirkkomusiikin koulutusohjelma, urkujensoiton kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia.

Kurko, Terhi
1992 Uskelan kanttori Rikhard Mäkinen (1875-1944). Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma. Sibelius-Akatemia.

Kuoppala, E-L
2000 Alma Fohström. Elämäntyö taiteilijana ja pedagogina. Kirkkomusiikin koulutusohjelma, laulun kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia.

Kuula, Pentti
1966 Impressionismin vaikutus Toivo Kuulan musiikkiin. Proseminaariesitelmä. Musiikkitieteen laitos, Helsingin yliopisto.
1988 Isonkyrön kantaatista Stabat Materiin. Toivo Kuula kirkkomusiikin säveltäjänä. Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma. Sibelius-Akatemia.
1998 Toivo Kuula kapellimestarina. Tutkimus Toivo Kuulasta ja hänen vaikutuksestaan Oulun, Helsingin ja Viipurin orkesteritoiminnan kehitykseen vuosina 1910-1918. Lisensiaatintutkimus. Kirkkomusiikin osasto, Sibelius-Akatemia.

Leponiemi, Pirkko
1985 Urkuromantikko Oskar Merikanto. Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma, Sibelius-Akatemia.

Myllylä, Anne
1990 Alfred Hiilimies 1886-1961. Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma, Sibelius-Akatemia.

Mäkinen, Kirsi-Marja
1978 Viipurin konserttielämä 1920- ja 1930-luvulla. Pro gradu -tutkielma. Turun Yliopisto.

Paukku, Terhi
1998 Oskar Merikannon säveltäjäkuva lehtikritiikkien valossa. Kirkkomusiikin koulutusohjelma, urkujensoiton kirjallinen työ. Kuopion osasto. Sibelius-Akatemia.

Ranta-Meyer, Tuire
2003 Ei päivää ilman kynänpiirtoa. Erkki Melartinin säveltäjäntyö, teosten tyyli ja vastaanotto vuosina 1896–1911. Lisensiaatintutkimus. Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.

Rautiainen, Katri-Helena
1999 Vilho Siukonen koulujen laulunopetuksen uudistajana 1917–1935. Lisensiaatintutkimus. Musiikkikasvatuksen osasto. Sibelius-Akatemia.

Rautio, Riitta
1982 Toivo Kuulan Stabat Mater. Pro gradu -tutkielma. Musiikkitieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.

Savolainen, Simo
1985 In Memoriam Armas Maasalo. Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma. Kuopion osasto, Sibelius-Akatemia.

Tahkola, Pertti
1995 Abraham Ojanperä. Kirkkomusiikin koulutusohjelma, laulun kirjallinen työ. Kuopion osasto, Sibelius-Akatemia.

Uhinki, Pauliina
1992 Viljo Mikkola. Elämä ja teokset. Kirkkomusiikin koulutusohjelman tutkielma. Sibelius-Akatemia.

1.1.2. Kirjeet

L. Onerva Leevi Madetojalle 16.11.1914 (HYK)
L. Onerva Leevi Madetojalle 27.3.1915 (HYK)
Toivo Kuulan kirjoittamat (HYK):

Jalmari Sau-Kalliolle	21.04.1909
Alma Kuulalle	05.02.1917
Arvo Kuulalle	28.11.1917
	28.01.1918
	25.04.1918
	26.04.1918

Artturi Järviluoma Toivo Kuulalle 26.11.1917 (HYK)
Pentti Kuulalle tulleet kirjeet (hänen hallussaan):
Harri Eljanko 7.6.1991
Joensuun maakunta-arkisto 10.3.1995
Mikkelin maakunta-arkisto 24.3.1995
Sibelius-museo 26.10.1995
Kalevi Tilli 31.10.1995
Leningradin oblastin Viipurin arkiston kirje 27.5.1997
Eero Veneskoski 8.5.2000
Kalevi Tilli 19.5.2004
Pentti Kuulan hallussa:
Armi Klemetin kirje Sinikka Kuula-Marttiselle 21.11.1968

1.1.3. Arkistolähteet

HJS 2-1078/1880-1910 Juho (Johan/Johannes) Leinon henkilökortti
Jalasjärven seurakunnan virkatodistus 4.11.1993 (Johan Leino)
Sotaoikeuden asiakirjavihko nro 81/1921 SA (Toivo Kuula)
Vaasan suomalaisen srk:n rippikirja, sivu 382/1883 (Toivo Kuula)
Vaasan suomalaisen seurakunnan kirkkohallintokunnan pöytäkirja 5.11.1947 (Kaarle Saarilahti)
Robert Moserin sukuselvitys, Suomen saksalainen srk 11.5.2004
Tilia Charlotta Relander, Ahon esipolvia ja jälkipolvia – Reisjärviset Ahon ja Aholan suvut, sukututkimus, koonnut kunnallisneuvos Seppo Aho, Alavus, 12.7.2004
Ellen Johanna Relanderin sukuselvitys, Sysmä 19.11.2004

Helsingin yliopiston kirjasto:
Toivo Kuula Coll. 310: 1-13
Leevi Madetoja, Ms. Mus. 45/luettelo 144
Erkki Melartinin arkisto Coll. 530

1.1.4. Haastattelut

Viulutaiteilija Sulo Aro, Helsinki, 8.1.1990, 12.12.1995 ja 30.1.1996
Pastori Eero Veneskoski, Tampere 22.11.1999
Kotiseutuneuvos Valle Ojaniemi, Helsinki, Juho Leinon veljenpoika, 26.1. ja 2.2. 2004

1.1.5. Käsikirjoitukset

Höckert, Esther
1941 Blad ur musiklivets historia i Wiborg på 1800-talet samlade av Karl Th. Hällström. Käsikirjoitus HY BB 190.

1.1.6. Muut tutkielmat

Pajamo, Reijo
1982 Erik August Hagfors 1827-1913. Pedagogi ja kuoromies. Tutkimus Suomen ensimmäisen seminaarin laulun ja soiton lehtorin toiminnasta.

1.2. Painetut lähteet

1.2.1. Sanoma- ja aikakauslehdet

Ampiainen 1916
Antroposofia 1928
Helsingin Sanomat 1911,1913, 1952, 1978, 1988, 1999, 2000, 2005
Hämetär 1912
Ilta-Sanomat 2003
Kaleva 1912
Jalasjärven joulu 1993 ja 1995
Karjala 1903-1918, 1960
Karjalan Aamulehti 1916-1917
Kirkkomusiikkilehti 1950
Musiikki 1948, 1991
Suomen Kuvalehti 2002
Suomen Musiikkilehti 1923, 1930, 1937
Suomen Sosialidemokraatti 1981
Säveletär 1909
Tampereen Sanomat 1912
Tuuloksen joulu 1984
Työn Sävel 1926, 1928
Uusi Suometar 1903
Uusi Suomi 1912
Uusi Säveletär 1914, 1917
Wiborg 1855-1861
Wiborgsbladet 1894-1901
Wiborgs Nyheter 1899-1918
Wiipuri 1893-1918
Wiipurin Sanomat 1886, 1889,1884, 1892-1909
Östra Finland 1898

2. Kirjallisuus

Aalto, Teemu
1976 Kansakunta kerää voimia 1855-1890. – Kansakunnan historia 4, WSOY.

Aaltoila, Heikki
1958 a) Ilmari Hannikainen. b) Sigrid ja Georg Schnéevoigt. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Ahtokari, Reijo
2000 Salat ja valat. Vapaamuurarit suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisuudessa 1756–1996. SKS, Helsinki.

Alanen, Aulis J.
1987 Perinteitä ja paljastuksia. Kirjayhtymä.

Angervo, J. M.
1958 Axel von Kothen. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1965 Axel von Kothen. – Suomen säveltäjiä 1, toim. Einari Marvia. WSOY.

Anttila, Niilo
1984 Eero Eerolan syntymästä 100 vuotta. Tuuloksen joulu 1984.

Anttila, Pirkko
2000 Tutkimuksen taito ja tiedonhankinta. Akatiimi Oy.

Apunen, Osmo
1993 Rajamaasta tasavallaksi. – Suomi 75. Itsenäisen Suomen historia 1. Weilin+Göös.

Arni, Annikki
1971 Kultaa ja hopeaa. Otava.
1979 Muistat sie viel´. Otava.
1989 Häväisty Jumalatar. – Viipurilainen kertoo viipurilaiselle, toim. Pentti Rousku. Gummerus.

Aro, Sulo
1978 Musiikki. – Viipurin kaupungin historia V. Torkkelin Säätiö.

Aspelin-Haapkylä, Eliel
1910 Suomalaisen teatterin historia IV. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Bergroth, Kersti
1943 Oma muotokuva. Otava.

Björklund, Th.
1937 Piirteitä Viipurin musiikkielämästä. Suomen Musiikkilehti 6/1937.

Bogdan, R. C. – Biklen, S. K.
1982 Qualitative research for education. An introduction to theory and methods. Allyn & Bacon, Boston.

Brummer, O. J.
1944 Teollisuuden- ja liikkeenharjoittajain Seura Pamaus 1891-1941. Kirjapaino Oy, Helsinki.

Calás, Yvonne
1999 Suomen Kansallisoopperan kuoron kronikka. Aleksanterinteatterin aika Bulevardin varrella. Pekan Offset Oy.

Castrén, Marcus, toim.
1985 Suomen sinfoniaorkesterit. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.

Dahlström, Fabian
1976 Musikliv i Hangö 1874-1914. Åbo Akademi.
1982 Sibelius-Akatemia 1882-1982. Sibelius-Akatemian julkaisuja 1.
1985 Johdanto (käännös Ilpo Tolvas), – Suomen sinfoniaorkesterit, toim. Marcus Castrén. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
1990 Orkesterilaitos Suomessa 200 vuotta. – Suomalainen sinfoniaorkesteri 200 vuotta, vast. toimittaja Alarik Repo. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
1991 Musiklivet i det gamla Viborg. Musiikki 3-4/1991.
1995 Viipuri vuoden 1710 jälkeen. – Suomen musiikin historia 1. WSOY.
2001 Orkestrarna i Finland vid 1900-talets början. – Muualla, täällä. Kirjoituksia elämästä, kulttuurista, musiikista. Juhlakirja Erkki Salmenhaaralle. Atena.

Donner, Kai
1934 Sotamarsalkka Mannerheim. WSOY.

Eibe, Inger
1958 Elin Fohström. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Ekman, Karl
1956 Jean Sibelius ja hänen elämäntyönsä. Otava.

Eljanko, Harri
1994 Virta mm. venhettä vie. Kulttuurimuistoja. Laulu-Miehet ry.

Elmgren-Heinonen, Tuomi
1958 Irma Tervani. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1959 Laulu Suomen soi... Fredrik Pacius ja hänen aikansa. Fazer.
1983 Toivo Kuula. WSOY.

Engman, Max
2004 Pietarin suomalaiset. WSOY.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha
1998 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino.

Falck, Erkki
1958 a) Ida ja Karl Ekman. b) Helge Lindberg. c) Abraham Ojanperä. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Flodin, Karl – Ehrström, Otto
1934 Richard Faltin och hans samtid. Holger Schildts Förlag.

Floman, Per Erik Om sång och spel och gemenskap. Edita.
1999

Fogelberg, Paul Johan Willgren – puhallinmusiikin puurtaja. – Musiikin suunta.
2004 Suomalaisen puhallinmusiikin historiaa 1/2004. Gummerus.

Fokus Urheilu 2. Olympia-tilastot. Otava.
1970

Fortelius, Marianne Adée Leander-Flodin. – Suomalaisia musiikin taitajia,
1958 toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Garam, Lajos Viulun mestareita. Hellasedition, Rajamäki.
1985

Gardberg, C. J. – Welin, P. O.
1996 Viipuri – kivestä rakennettu kaupunki. Otava.

Golowin, Georg Erna Gräsbeck. – Suomalaisia musiikin taitajia,
1958 toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Grimberg, Carl Saksalainen hansa. – Kansojen historia 9. WSOY.
1967

Grönfors, Martti Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät. WSOY.
1985

Haapalainen, Väinö – Ranta, Sulho
1966 Väinö Haapalainen. – Suomen säveltäjiä II, toim. Einari Marvia.
WSOY.

Haapanen, Toivo Ernst Fabritius. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.
1965

Haataja, Lauri Eheäksi, yhtenäiseksi, vapaaksi! Vapauden vappu Viipurissa 1918.
1988 Helsingin Sanomat 1.5.1988.

Haavikko, Paavo Soitannollinen ilta Viipurissa. Otava.
1978

Hagelberg-Raekallio, Dagmar
1934 Kaiu Suomen laulu, laulajattaren muistelmat, Otava.

Haitto, Heimo
1976 Maailmalla. Kirjayhtymä.
1995 Viuluniekka kulkurina. Tammi.

Halila, Aimo
1981 Hallinto ja kunnalliselämä – Viipurin kaupungin historia IV:2, toim. J. W. Ruuth. Torkkelin säätiö.

Halonen, Antti
1960 Heikki Halonen. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Hartikainen, Jukka
1998 Viipurin juutalaisen yhteisön vaiheita. – Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 12. Helsinki.

Heikinheimo, Ilmari
1955 Suomen elämäkerrasto. WSOY.

Heikinheimo, Seppo
1985 Aarre Merikanto. Säveltäjänkohtalo itsenäisessä Suomessa. WSOY.
1995 Oskar Merikanto ja hänen aikansa. Otava.
1997 Mätämunan muistelmat. Otava.

Heitto, Kalevi
1988 Toivo Kuula. – Säiniö – Viipurin portti, toim. Erkki Kuujo. Säiniön historiatoimikunta.

Helasvuo, Veikko
1948 Viipurin musiikkielämää 1800-luvulla. Musiikki 8/1948.
1949 Välähdyksiä Viipurin musiikkielämästä 1800-luvun jälkipuoliskolta. Kaukomieli IX. Viipurilaisen osakunnan julkaisu.
1952 'Herää Suomen' säveltäjän syntymästä 100 vuotta. Helsingin Sanomat 24.10.1952.
1960 Elli Rängman-Björlin. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.
1965 E. A. Hagfors. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.
1967 Ernst Mielck. Erään viipurilaisen säveltäjän tarina. – Viipurin Lauluveikot 1897-1967, toim. Eino Reponen.

Hirn, Sven
1976 Vihantaa Viipuria. – Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 1. Etelä-Saimaan Kustannus Oy.
1981 a) Musiikin maailma. b) Kulttuurielämä ja vapaa-ajan vietto. – Viipurin historia IV:2, toim. J. W. Ruuth. Torkkelin Säätiö.
1993 Musiikkia kaikille. – Ikuinen Viipuri. Kaukomieli XV. Otava.
1997 Sävelten tahtiin. Populaarimusiikki Suomessa ennen itsenäisyyttämme. Kansanmusiikki-instituutti.

Hirn, Sven – Lankinen Juha
1988 Viipuri – kansainvälinen kaupunki. Gummerus.
2000 Viipuri – suomalainen kaupunki. WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula
1997 Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä.

Hirvensalo, Liisa
1958 Yrjö Somersalmi. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Hirviseppä, Reino
1969 Pasi Jääskeläinen. – Hupilaulun taitajia Pasi Jääskeläisestä Juha Watt Vainioon. WSOY.
1983 Silmästä silmään. Kirjayhtymä.

Hovinen, Juha
1994 Toivo Kuula, ekspressiivinen suomalainen a cappella -säveltäjä. Levyesite Toivo Kuula – Complete Works for Mixed & Female Choruses a cappella. Tapiola Chamber Choir & Friends of Kuula. Finlandia Records 4509-98235-2.

Hurstinen, Sulo
1958 Sulo Hurstinen. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Huttunen, Matti
2002 Suomalaisen esittävän säveltaiteen historia. – Esittävä säveltaide. WSOY.

Huttunen, Veikko
1968 Kansakunnan historia 6. Täysivaltainen kansakunta 1917-1939. WSOY.

Huuskonen, Aarne
1989 Välähdyksiä elämästä Viipurissa sata vuotta sitten. – Viipurilainen kertoo viipurilaiselle, toim. Pentti Rousku. Wiipuri-yhdistys. Gummerus.

Hyökki, Matti
2003 Hiilestä timantiksi. Jean Sibeliuksen Kalevala- ja Kanteletar-lähteisten mieskuorolaulujen ominaispiirteistä. Taiteellisen tohtorintutkinnon kirjallinen työ. DocMus, SA.

Häikiö, Martti
2003 Historia ja väärät profeetat. Kirjoituksia Suomen historian kipupisteistä. Edita.

Hällström, Karl Th.
1915 Richard Faltin Viipurissa 1856-1869. Vartija.

Hällström, Raoul af
1958 Jenny Spennert. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Hämäläinen-Forslund, Pirjo – Forslund, Jukka
1989 Lyhyt matka Viipuriin. WSOY.

Ikonen, Lauri
1908 Viipurin musiikkielämä. Säveletär 18/1908.
1914 Viipuri. Uusi Säveletär 11-12/1914.
1917 Lyhyt maininta. Uusi Säveletär 4/1917.
1966 Lauri Ikonen. – Suomen säveltäjiä II, toim. Einari Marvia. WSOY.

Ilmari, Leena
1958 Armas Järnefelt. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Ilta-Sanomat
2003 Suuri suomalainen kaupunki. Ilta-Sanomat, Plussa 17.5.2003.

Inkinen, Edvard – Salmi, Paavo – Berghem, Harry
1957 Suomen ev. luth. kirkon kanttori-urkurien matrikkeli
Suomen Kanttori-urkuriliitto ry.

Jaantila, Kirsti
1958 a) Pia Ravenna. b) Oiva Soini. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Jalkanen, Kaarlo
1978 Lukkarin- ja urkurin virka Suomessa 1870-1918.
Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 108.

Jalkanen, Liisa
1958 Lennart von Zweygberg. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Jonge, Alex de
1984 Rasputin ja hänen aikansa. WSOY.

Junkkari, Olli
1997 Laulun laaja kotimaa. Kuoro- ja musiikkitoimintaa luovutetussa
Karjalassa. Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö.
1997 A Kuorolaulu valloitti Karjalan. – Viipurin Lauluveikot 100-vuotta
1897-1997. Viipurin Lauluveikot ry.

Jussila, Osmo
1983 Venäläinen Suomi. WSOY.

Juva, Mikko
1966 Kansallinen herääminen. – Suomen kansan historia IV. Otava.

Järnefelt, Arvid
1960 Vanhempieni romaani. WSOY.

Järvinen, Altti
1968 Elämäni laulut. WSOY.

Kajanus-Blenner, Lilly
1958 Lilly Kajanus. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Kalemaa, Kalevi
1978 Matti Kurikka. Legenda jo eläessään. WSOY.

Kansalliskirjaston Galleria
2003 Eurooppalainen ja suomalainen Pietari.
Kansalliskirjaston Gallerian näyttelyesite 12.6.-20.9.2003.

Kansanvalistusseura
1890 Kansanvalistusseuran kalenteri 1890.
1909 Kansanvalistusseuran kalenteri 1909.

Karila, Tauno
1965 a) Toivo Kuula. b) Oskar Merikanto. c) Selim Palmgren. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.

Karjalainen, Kauko
1991 Leevi Madetojan oopperat Pohjalaisia ja Juha. Diss. Studia Musicologica Universitatis Helsingiensis.
1995 Suomalainen torviseitsikko. Historia ja perinteen jatkuminen. Kansanperinteen laitoksen julkaisuja 20. Tampereen yliopisto.

Kaski, Heino – Karila, Tauno
1966 Heino Kaski. – Suomen säveltäjiä II, toim. Einari Marvia. WSOY.

Kaurinkoski, Kaarina
1995 Pietarin kaupunki. Otava.
2000 Pietarin sydämessä. Tammi.

Keisala, Hanna, toim.
1995 Heikki Klemetti – elämäntyö suomalaisessa kulttuurissa sävelen, sanan ja perinteen palveluksessa. Etelä-Pohjanmaan liitto. Gummerus.

Kirkinen, H – Railas, V
1963 Ortodoksisen kirkon historia. Ortodoksisen kirjallisuuden julkaisuneuvosto, Joensuu.

Kemppinen, Iivar
1969 Sortavalan seminaarin historia. Karjalan tutkimusseuran julkaisuja 2, Kymölän Kilta, Helsinki.

Kivitie, Valma
1958 Wäinö Sola. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Klein, Wilhelm – Yevtushenko, Yevgeni
1992 St. Petersburg insight guides. APA Publications Ltd, Singapore.

Klemetti, Armi
1955 Muistelen. WSOY.
1958 Heikki Klemetti. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1965 Heikki Klemetti. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.

Klemetti, Heikki
1949 Maailman mylläkässä. WSOY.
1960 Johanna von Schoultz. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Klinge, Matti
1980 Poliittisen ja kulttuurisen Suomen muodostaminen. – Suomen Kulttuurihistoria II. WSOY.
1982 Suomen sinivalkoiset värit. Otava.
1993 Viipurin kulttuuritraditiosta. – Ikuinen Wiipuri. Kaukomieli XV. Otava.
1997 Keisarin Suomi (suom. Marketta Klinge). Schildts Förlags Ab.

Koivulehto, Marja-Liisa 1987 Maikki Järnefelt-Palmgren. Laulajattaren elämä. WSOY.

Konttinen, Riitta 2002 Boheemielämä. Venny Soldan-Brofeldtin taiteilijantie. Otava.

Koponen, Emil – Viitanen, Eero
1940 Viipurin viimeiset päivät. WSOY.

Koskimies, Rafael 1953 Suomen Kansallisteatteri 1902-1917. Otava.

Koukkunen, Heikki 1977 Suomen valtiovalta ja kreikkalaiskatoliset 1881-1897. Diss. Joensuun korkeakoulun julkaisuja. Sarja A 7.

Krohn, Aarni 1983 On meidät vihurit valinneet. Suomen Toivo Kuula kirjeittensä valossa. Librum.

Krohn, Felix 1958 Viipuri musiikkikaupunkina. – Viipurin kirja. Muistojulkaisu. Torkkelin Säätiö.

Krohn, Ilmari 1965 Richard Faltin. – Suomen säveltäjiä 1, toim. Einari Marvia. WSOY.

Kuokkala, Pekka 1998 Laulusäveltäjä Fredrik August Ehrström ja hänen yhteytensä Johan Ludvig Runebergiin. – Virsin, lauluin, psalttarein. Juhlakirja Reijo Pajamon 60-vuotispäivänä 27.9.1998, toimittanut Erkki Tuppurainen. Sibelius-Akatemia. Kirkkomusiikin osasto ja Kuopion osasto. Kuopio.

Kuujo, Erkki 1981 a) Sanomalehdistö. b) Kirkko ja uskonnollinen elämä. – Viipurin kaupungin historia IV:2. Torkkelin Säätiö.

Kuula, Alma 1968 Virta venhettä vie. Päiväkirja vuosilta 1901-1919. WSOY. Painokuntoon saattanut Sinikka Kuula-Marttinen.

Kuula-Marttinen, Sinikka 1958 Alma Kuula. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Kuusisto, Taneli 1965 Musiikkimme eilispäivää. WSOY.

Kymäläinen, Aimo ja Raili
1993 Rakas Viipurimme. SLEY-kirjat.

Kähäri, Matti 1981 Viipurin suomalaistuminen – suomalaisuuden liike. Viipurin kaupungin historia IV:2, toim. J. W. Ruuth. Torkkelin Säätiö.

Laati – Blomstedt – Havu – Poijärvi
1961 Kuka kukin oli 1900-1961. Otava.

Laine, Timo
2001
Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. – Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, toim. Juhani Aaltola – Raine Valli. PS-kustannus.

Laine, Timo – Kuhmonen, Petri
1995
Filosofinen antropologia. Atena.

Lampila, Hannu-Ilari
1997
Suomalainen ooppera. WSOY.

Lankinen, Juha
2000
Kaupan ja teollisuuden Viipuri. – Pamaus 110-vuotias. Karjalan Kirjapaino Oy.

Lappalainen, Jussi T
2002
Haluatko historiankirjoittajaksi? SKS.

Lappalainen, Seija
1994
a) Ernst Fabritius. b) Richard Faltin. c) Emil Genetz. d) Armas Järnefelt. e) Väinö Haapalainen. f) E. A. Hagfors. g) Heikki Klemetti. h) Axel von Kothen. i) Primus Leppänen. j) Ernst Mielck. – Suomalaisia säveltäjiä. Otava.

1994 A
Tänä iltana yliopiston juhlasalissa. – Musiikin tähtihetkiä Helsingissä 1832-1971. Yliopistopaino.

Lehtinen, Lauri
1960
Leopold Auer. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Leinonen, Juhani, toim.
1997
Viipurin Lauluveikot 100-vuotta 1897-1997. Viipurin Lauluveikot ry.

Leistelä, Alila
1958
Alexis af Enehjelm. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Liikanen, Ilkka
1987
Kansanvalistajien kansakunta kansanvalistusseuran fennomanian aatteellisena ja organisatorisena keskuksena. – Kansa liikkeessä, toim. Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius. Kirjayhtymä Oy.

Leitzinger, Antero
1993
Baltian matkaopas. Painosampo.

Lille, Martha
1958
a) Mally Burjam-Borga. b) Alexis af Enehjelm. c) Ingeborg Liljeblad. d) Signe Liljequist. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Leppänen, Glory
1963
Tulesta tuhkaksi – Emmy Achté ja hänen maailmansa. Otava.

Levas, Santeri
1957 Nuori Sibelius. WSOY.
1960 Järvenpään mestari. WSOY.

Loukamo, Urpo Kanavasta Karjalaan – Tietoja Viipurin varhaisimmista sanomalehdistä.
1989 – Viipurilainen kertoo viipurilaiselle. Wiipuri-yhdistys ry.

Luntinen, Pertti Itsenäisyysajatus itää roudan alla. – Itsenäistymisen vuodet
1992 1917-1920. 1. Irti Venäjästä,
päätoimittaja Ohto Manninen. VAPK-kustannus.

Luukkonen, Anna-Liisa Annikki Uimonen. – Suomalaisia musiikin taitajia,
1958 toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Maasalo, Armas – Raussi, Paavo
1966 Armas Maasalo. – Suomen säveltäjiä II, toim. E. Marvia. WSOY.

Maasalo, Kai
1964 Ernst Fabritius. – Suomalaisia sävellyksiä Tulindbergistä
Sibeliukseen I. WSOY.
1980 Radion sinfoniaorkesterin viisi vuosikymmentä 1927–1977.
Oy Yleisradio Ab. Gummerus.
1998 Armas Maasalo. Johdatus hänen elämäänsä ja musiikkiuraansa.
Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 15. Sibelius-Akatemia.

Malmberg, Ilkka Kaiken nähnyt kaunotar. HS Kuukausiliite, tammikuu 2005.
2005

Manninen, Turo Tie sotaan. – Itsenäistymisen vuodet 1917-1920. 1. Irti Venäjästä.
1992 päätoim. Ohto Manninen. VAPK- kustannus.

Markkanen, Erkki Juho Lallukka. Karjalainen elämäntarina. Gummerus.
1976

Marvia, Einari
1958 a) Ossian Fohström. b) Carl Wilhelm Salgé – Suomalaisia
musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1960 Ignaz Friedman. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.
1965 Erkki Melartin. – Suomen säveltäjiä I, toim. E. Marvia. WSOY.
1984 Sibeliuksen rituaalimusiikki. Acta Minervae III.

Marvia, Einari – Vainio, Matti
1993 Helsingin kaupunginorkesteri 1882-1982. WSOY.

Mattila, Eero, toim. Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975.
1975 Sotatieteen laitoksen julkaisuja XIV.

Maunu, J. A. Kivennavan kirkko 1812-1912. Satavuotismuisto. Näköispainos.
1912

Meri, Veijo
1975 Aleksis Stenvallin elämä. Otava.
1995 Ei tule vaivatta vapaus. Suomi 1870-1920.WSOY.

Metsämuuronen, Jari Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä.
2003 Gummerus Oy.

Mikkola, J. M. – Leinonen, Artturi – Rekola, Sulo (toimittaneet)
1937 Jyväskylän seminaari 1863-1937. Muistojulkaisu. Valistus.

Mikola, K. J. Viipuri itsenäisen Suomen rajakaupunkina.
1978 – Viipurin kaupungin historia V. Torkkelin Säätiö.

Moberg, Ida Ida Moberg. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.
1965

Moisala, Pirkko – Valkeila, Riitta
1994 Musiikin toinen sukupuoli – naissäveltäjiä keskiajalta nykyaikaan.
Kirjayhtymä Oy.

Murtomäki, Veijo Juna Pietariin meni juuri. Helsingin Sanomat 26.3.2000.
2000

Mustukov V. – Tihonov Leningradin museot. Kustannusliike Raduka.
1986

Mård, Anders Löytöretkiä kaupungin pohjoismaisissa kortteleissa.
2003 – Pietari, metropoli nurkan takana. Tammi.

Mäkelä, Hannu Nalle ja Moppe. Eino Leinon ja L. Onervan elämä. Otava.
2003

Mäkinen, Timo Muistojen soittoa. WSOY.
1990

Mäntynen, Pentti J. Suomen lipun historia. – Suomalaisuuden juhlakirja.
1997 Suomalaisuuden Liitto ry.

Neuvonen, Petri – Pöyhiä, Tuula – Mustonen, Tapani
1999 Viipuri, Vyborg – opas kaupunkiin. Rakennustieto Oy.

Niiniluoto, Marja Suomalainen pirunpolska. Helsingin Sanomat 3.12.1978.
1978

Nimimerkki -ll- Katsahdus Wiipurin soitannolliseen elämään syksyllä 1908.
1909 Säveletär 5/1909.

Nironen, Jarmo Suomalainen Pietari. Novomedia.
1999

Nissilä, Viljo
1958 Viipuri kautta aikojen. – Viipurin kirja. Torkkelin Säätiö.
1981 Koulut ja opistot. – Viipurin kaupungin historia IV:2, toim. J. W. Ruuth. Torkkelin Säätiö.

Nummi, Seppo – Nummi, Petri
1982 Laulujen keskeltä. Valikoima kirjoituksia. Otava.

Numminen, Jaakko
1961 Suomen nuorisoseuraliikkeen historia I. Vuodet 1881-1905. Otava.

Nurmela, Tauno
1981 Hoosianna. Jo joutui armas aika. – Oi aika Viipurin. Wiipuri-yhdistys ry. WSOY.

Nurmi, Mikko
1996 Urut luovutetun Karjalan alueella. – Ikkunoita Suomen urkuhistoriaan, toim. Pentti Pelto. Kirkkomusiikkiosaston julkaisuja 11. SA.

Nurmi, Veli
1988 Uno Cygnaeus. Suomalainen koulumies ja kasvattaja. Valtion Painatuskeskus. Kouluhallitus.

Nykopp, Johan
1990 Paasikiven mukana Moskovassa. Gummerus.

OIMTSK
1976-1979 Otavan Iso Musiikkitietosanakirja 1-5. Otava.

Okker, Jaakko
2002 Elämän VPK:aatetta ja toimintaa. – Lallukka ja Lallukan lapset. Ajatus-kirjat. Gummerus.

Oramo, Ilkka
1985 Onko Suomen kansalla musiikinhistoriaa? Sibelius-Akatemian vuosikirja 2. Helsinki.

Osborne, Charles
1984 Ooppera. Tietosanakirja A-Ö. Suomalaisen laitoksen tarkastanut ja suomalaisen osuuden kirjoittanut Hannu-Ilari Lampila. Gummerus.

Paaskoski, Jyrki
1998 Vanhan Suomen aikakausi – Karjala osana Venäjän keisarikuntaa 1710-1811 – Karjala – historia, kansa, kulttuuri. SKS:n toimituksia 705, toim. Pekka Nevalainen ja Hannes Sihvo. SKS.

Paavolainen, Jaakko
1967 Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918. II 'Valkoinen terrori'. Tammi.
1998 Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 12, toim. J. Paavolainen.

Pajamo, Reijo
1972 Heinrich Wächter Suomen koulujen laulunopetuksen uudistajana (1853-1881). – Koulu ja menneisyys. Suomen Kouluhistoriallisen Seuran vuosikirja 1972. Forssan kirjapaino Oy.

Pajamo, Reijo
1976 Suomen koulujen laulunopetus vuosina 1843-1881. Diss. Acta Musicologica Fennica 7.
1977 Saksalainen urkuri Suomen koulujen laulunopetuksen uudistajana. Tauno Äikään juhlakirja 9.12.1977, toim. Seppo Murto. Organum-seura ry.
1979 Askelosta asteikkoon. Piirteitä lehtori E. A. Hagforsin elämästä. – Chorus et Psalmus. Juhlakirja Harald Andersénille 4.4.1979, toim. Reijo Pajamo. Sibelius-Akatemia.
1985 Sortavala – Laatokan laulava kaupunki. Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö.
1997 Viipuri musiikkikaupunkina. – Viipurin Lauluveikot 100 vuotta 1897-1997. Viipurin Lauluveikot ry.
1999 Lehti puusta variseepi. Suomalainen koululauluperinne. WSOY.
2002 Laulu syömmet aukaisee. 50 tietoiskua. Urisevat Ukot. Vammalan Kirjapaino.

Pajamo, Reijo – Tuppurainen, Erkki
2004 Kirkkomusiikki. – Suomen musiikin historia. WSOY.

Pakkanen, Outi
1988 Aino Ackté. Pariisin primadonna. WSOY.

Parmet, Simon
1958 Edvard Fazer. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Peltomäki, Martti
1993 Johannes Leino – jalasjärvinen tuntematon suuruus. Jalasjärven joulu 1993.
1995 Johannes Leino jää mysteeriksi. Jalasjärven joulu 1995

Pesola, Väinö
1958 Kosti Vehanen. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1960 a) Cecilia Hansen. b) Bronislaw Huberman. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Pesonen, Olavi
1966 Leevi Madetoja. – Suomalaisia säveltäjiä II, toim. Einari Marvia. WSOY.

Pohjanheimo, Ritva
1958 Hjalmar Frey. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Pohjolan-Pirhonen, Helge
1973 Kansakunta löytää itsensä 1808-1855. Kansakunnan historia 3. WSOY.

Pohlebkin, Viljam Vasiljevits
1969 Suomi ystävänä ja vihollisena 1714-1967. WSOY.

Poroila, Heikki
2000 Erkki Melartinin sävellykset. Osa I.
Suomen Musiikkikirjastoyhdistys. Yliopistopaino.

Pulkkinen, Maire, toim.
1958 Suomalaisia musiikin taitajia, Fazer, Helsinki.

Pylkkänen, Tauno
1958 a) Aino Ackté. b) Maikki Järnefelt-Palmgren.
– Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1960 Maikki Järnefelt-Palmgren. – Sävelten taitureita,
toim. Sulho Ranta, WSOY

Radzinski, Edvard
1992 Viimeinen tsaari. Nikolai II:n elämä ja kuolema. WSOY.

Ranta, Sulho
1945 Ferruccio Busoni. – Sävelten mestareita. WSOY.
1960 a) Enrico Bossi. b) Georg Schnéevoigt.
– Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.
1965 Emil Sivori. – Suomen säveltäjiä 1, toim. Einari Marvia. WSOY.

Ranta, Sulho – Mäkinen, Timo
1966 Ilmari Hannikainen. – Suomalaisia säveltäjiä II,
toim. Einari Marvia. WSOY.

Rasila, Viljo
1977 Tilastolliset menetelmät historian tutkimuksessa.
Otava.

Rask, Henry
1991 Svenska dagen. – Itsenäisen Suomen historia. Otava.

Raskin, A
1979 Lomonosovin kaupunki. Albumi tsaarien palatseista 1700-luvulla.
Iskusstvo.

Rauhala, Lauri
1996 Tajunnan itsepuolustus. Yliopistopaino.

Rautavaara, Einojuhani
1958 Eino Rautavaara. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Rautiainen, Katri-Helena
2003 Laulutunnin ulkoinen ja sisäinen rakenne. Aksel Törnudd ja
Wilho Siukonen seminaarien ja laulunopetusmenetelmien
kehittäjänä 1893-1941. Diss. Studia Musica 19. Sibelius-Akatemia.

Rautvuori, Erkki
1992 Viipurin Suomalainen Seura. – Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran toimitteita 10. Etelä-Saimaan Kustannus Oy.

Reenkola, Mies
1976 Mammanpojasta naisten mieheksi. Weilin+Göös.

Relander, O.
1930 Sortavalan seminaarin vaiheita. Sortavalan seminaari 1880-1930. Raittiuskansan Kirjapaino Oy.

Reponen, Eino
1960 Viipurin musiikkielämän merkkipäivä. 100 vuotta sitten 1.2.1860 oli ensimmäinen sinfoniakonsertti kaupungissa. Karjala 4.2.1960.

Ringbom, Nils-Eric
1932 Helsingin orkesteri 1882-1932. Helsingin orkesteriyhdistys. Filharmoninen seura ja HKO.

Roiha, Eino – Rydman, Kari
1966 Eino Roiha. – Suomen säveltäjiä II, toim. Einari Marvia. WSOY.

Rosas, John
1957 Turun musiikkielämää.1856-1917. Erillispainos Turun historiasta.
1965 Ernst Mielck. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.

Rudnev, Andrej
1960 Aleksander Siloti. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.
1966 Ernest Pingoud. – Suomen säveltäjiä II, toim. Einari Marvia. WSOY.

Ruuth, J. W.
1908 Wiipurin kaupungin historia. N. A. Zilliacuksen kirjapaino.
1978 Viipurin kaupungin historia V. 1917-1944. Torkkelin Säätiö.
1981 Viipurin kaupungin historia IV: 1. 1812-1856. IV: 2. 1857-1917. Torkkelin Säätiö.

Ruutu, Martti
1980 Kulttuurikehityksen yleislinjat. – Suomen kulttuurihistoria II. toimituskunta: Päiviö Tommila, Aimo Reitala ja Veikko Kallio. WSOY.

Ränki, Raili
1958 a) Alma Fohström. b) Hanna Granfelt. c) Dagmar Hagelberg-Raekallio. d) Elli Rängman-Björlin. e) Johanna von Schoultz. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Saarenpää, Toivo
1923 Viipurin musiikkioloista/orkesterit. Suomen Musiikkilehti 8/1923.

Saarenpää, Toivo – Tuukkanen, Kalervo
1965 Toivo Saarenpää. – Suomalaisia säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.

Salmenhaara, Erkki
1984 Jean Sibelius. Tammi.
1987 Leevi Madetoja. Tammi.
1994 a) Ilmari Hannikainen. b) Lauri Ikonen. c) Toivo Kuula. d) Armas Maasalo. e) Leevi Madetoja. f) Erkki Melartin. g) Oskar Merikanto. h) Ida Moberg. i) Selim Palmgren. j) Ernest Pingoud. k) Toivo Saarenpää. – Suomalaisia säveltäjiä. Otava.

1995 a) Faltinin aika. b) Max Bruchin lempioppilas.
– Suomen musiikin historia 1. WSOY.
1996 a) Kansanlaulun ja modernismin synteesi. b) Korsholma.
c) 'Suomen Beethoven'. d) Heikki Klemetin suomenmielisyys.
– Suomen musiikin historia 2. WSOY.

Sarkola, Riku Toivo Kuulan matkanpää. Murhenäytelmä Viipurissa 1918.
1960 K. F. Puromiehen Kirjapaino Oy.

Saunio, Ilpo – Tuovinen, Timo
1978 Edestä aattehen. Suomalaisia työväenlauluja 1890-1938. Tammi.

Savolainen, Pentti Ooppera suomalaisen kulttuuri-identiteetin rakentajana. Diss.
1999 Jyväskylä studies in the arts 68.

Sibelius, Jean Suomen V. ja O. M. loosien Rituaalimusiikki op. 113.
1969 Omistettu Wäinö Solalle 17.9.1948. Suomi Loosi nro 1. Offset Oy.

Siikaniemi, Alku Richard Faltin 80 – vuotias. Valvoja.
1915

Seppälä, Anu Taiteilijaelämää. – Lallukka ja Lallukan lapset.
2002 Gummerus.

Sihvo, Hannes
1973 Karjalan kuva, karelianismin taustaa ja vaiheita autonomian aikana.
Diss. SKS:n toimituksia 314.
1995 a) Vanhasta Suomesta autonomian ajan Karjalaan.
b) Karjalaisuus, Karjala ja muu Suomi. – Karjalan kansan historia.
WSOY.
Toimituskunta: Heikki Kirkinen, Pekka Nevalainen ja Hannes Sihvo.

Siltanen, Pentti
1999 Hopeaa ja säveliä. Otava.
2002 Sydänlääkäri. Kirjokuvia taipaleeltani. Otava.

Sirén, Vesa
1999 Heimo Haitto (1925-1999). Muistokirjoitus. HS 12.6.1999.
2000 Aina poltti sikaria. Jean Sibelius aikalaisten silmin. Otava.

Snellman-Borenius, Clara
1958 Aina Mannerheim. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1965 Armas Järnefelt. – Suomen säveltäjiä I,
toim. Einari Marvia. WSOY.

Smeds, Kerstin Joukkotapahtumat ja Suomi-identiteetti. – Kansa liikkeessä,
1987 toim. Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius.
Kirjayhtymä Oy.

Smeds, Kerstin – Mäkinen,Timo
1984 Kaiu, kaiu lauluni. Laulu- ja soittojuhlien historia. WSOY.

Soikkanen, Hannu Kansalaissota dokumentteina. Valkoista ja punaista sanankäyttöä
1969 1917-1918. Tammi.

Sola, Wäinö Wäinö Sola kertoo. WSOY
1951

Spectrum Spectrum tietokeskus. WSOY.
1977

SSK Sivistyssanakirja. Toimittajat: Lauri Hendell-Auterinen
1956 ja Mauno Jääskeläinen. Otava.

Suomalainen, Yrjö
1950 Oskar Merikanto. Suomen kotien säveltäjä. Otava.
1958 Naëmi Ingman-Starck. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.
1978 Yrjö Suomalaisen musiikkipakinoita. Otava.

Suomalainen, Yrjö – Marvia, Einari
1958 Oskar Merikanto. – Suomalaisia musiikin taitajia,
toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Susiluoto, Ilmari Pieni Pietari-kirja. Ajatus-kirjat.
2000

Särkkä, Irma-Liisa Laulu- ja soittojuhlat Suomessa autonomian aikana 1881-1917.
1973 Jyväskylän yliopiston historian laitos. Suomen historian julkaisuja 1.

Talvitie, Oiva – Rydman, Kari (toimittaneet)
1956 Sävelten maailma. WSOY.

Tawaststjerna, Erik
1965 Jean Sibelius 1. Suom. Tuomas Anhava. Otava.
1967 Jean Sibelius 2. Suom. Tuomas Anhava. Otava.
1988 Jean Sibelius 5. Otava.
1989 Jean Sibelius 3. Suom. Erkki Salmenhaara. Otava.

Teperi, Jouko
1961 Viipurilaisia taiteensuosijoita ja suurlahjottajia halki vuosisadan.
– Pamaus 70-vuotta, koonnut Kauko Kovasin. Kauppakirjapaino Oy.
1965 Vanhan Suomen Suomalaisuusliike – kehityspiirteitä ja edustajia
1830-luvulta 1850-luvun alkuun. Suomen Historiallinen Seura LXIX.
1992 Viipurin pamaus, totta ja tarua puolentuhannen vuoden ajalta.
Karjalan kirjapaino Oy.

Tilli, Kalevi
1985 Viipuri, muistoja kaipuuni kaupungista. WSOY.
1987 Takaisin Viipuriin. Kohtalon vuodet 1941-1944. WSOY.
1992 Karjalainen rapsodia. Vanha viipurilainen muistelee. WSOY.
1993 Viipuri kauppakaupunkina. – Viipurin seitsemän vuosisataa. Kirjaveteraanit Oy.
1996 Boris Sirpo Viipurin musiikkielämässä. – Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 11.

Tilli, Kalevi
1998 Toivo Kuula Viipurissa. – Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 12.

Tirranen, Hertta Musiikki – Suomen kulttuurihistoria II.
1980 Toimituskunta: Päiviö Tommila, Aimo Reitala ja Veikko Kallio. WSOY.

Tommila, Päiviö Mitä oli olla suomalainen 1800-luvun alkupuolella.
1989 – Herää Suomi. Suomalaisuusliikkeen historia. Kustannuskiila Oy.

Tommila, Päiviö – Salokangas, Raimo
1998 Viipurilainen liberalismi ja radikalismi. – Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia. Edita.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli
2002 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tuomisto, Tero Tienraivaajan osa. Sata vuotta Helsingin Työväenyhdistyksen
1984 historiaa 1884-1984. K K laakapaino.

Tuppurainen, Erkki Oskar Merikanto Suomen esittävän urkutaiteen tienraivaajana.
1994 – Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin, toim. Reijo Pajamo. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 6. Sibelius-Akatemia.

Turunen, Martti
1930 Kuvia Turun ja Viipurin orkesterista. Suomen Musiikkilehti 1-2/1930.
1965 Emil Genetz. – Suomen säveltäjiä I, toim. Einari Marvia. WSOY.
1966 Martti Turunen. – Suomen säveltäjiä II, toim. Marvia. WSOY.

Tuukkanen, Kalervo Leevi Madetoja. WSOY.
1947

Tuurna, Arno Alkusanat. – Pamaus ry. 70-vuotta.
1961 Koonnut Kauko Kovasin. Kauppakirjapaino.

Tyrkkö, Marjatta Lahja ja Ernst Linko. – Suomalaisia musiikin taitajia,
1958 toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

UTSK Uusi tietosanakirja 1-24. Päätoimittaja Veli Valpola.
1966-1968 Tietosanakirja Oy, Helsinki.

Vainio, Matti
1992 Orkesteri etsii tietään. Tutkielmia Suomen orkesterihistorian vaiheilta. Jyväskylä Studies in the arts 40.
2002 Nouskaa aatteet! Robert Kajanus, elämä ja taide. WSOY.
2004 P. J. Hannikaisen monet kasvot. Rondo 10/2004.

Valanki, Erkki
1977 Suomen urut ja niiden rakentajat 1500-luvulta vuoteen 1970. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 102.

Varto, Juha
1992 Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä.

Vehanen, Kosti
1946 Muistojen mosaiikkia. WSOY.
1960 Helge Lindberg. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Veltheim, Katri
1985 Kävelyllä Viipurissa. Tammi.

Wennervirta, Ludvig
1927 Suomen taide. Otava.

Westerholm, John
1999 Suomen Kartasto 100-vuotta. Suomen Maantieteellinen Seura.

Wiksten, Erkki
1981 90-vuotias sekakuoro. Suomen Sosialidemokraatti 19.11.1981.

Virtanen, Aimo Pentti
1960 a) Jan Kubelik. b) Alfred Reisenauer. – Sävelten taitureita, toim. Sulho Ranta. WSOY.

Virtanen, Kari O.
1974 a) Postimanifestista helmikuun manifestiin.
b) Vaikeudet kasvavat. – Ahdistettu kansakunta 1890-1917. Kansakunnan historia 5. WSOY.

Vlasov, Leonid
1994 Mannerheim Pietarissa 1887-1904. (suom. Kari Klemelä). Gummerus.

Väänänen, Marjatta
1958 Agnes Poschner. – Suomalaisia musiikin taitajia, toim. Maire Pulkkinen. Fazer.

Ylikangas, Heikki
2002 Miksi me puhumme suomea? Suomen Kuvalehti 41/2002.

Liitteet

Liite 1: Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin ohjelmistoa vuosina 1894-1918

Robert Moser 1894-98

Robert Moserin I kausi 1894-1895

4.10.1894 I helppotajuinen, Raatihuone
solistina Plato – viulu

Mendelssohn: Häämarssi näyt. Kesäyön unelma
Pacius: Kaarle kuningas, as.
Strauss: Mährchen aus dem Orient, valssi
Wagner: Finaali oopp. Lohengrin
Lächner: Turandot-alkusoitto
Vieuxtemps: Fantasie caprice
Eilenberg: Wachtparade
Conradi: Potpourri Offenbachiana
Maillart: Eremitaasin kellot
Eilenberg: In der Haideschenke
Hertel: Trumpetarpolka
Millöcker: Hochlandsklänge

11.10.1894 Helppotajuinen, R
solistina Senfft – ksylofoni

ohjelmassa mm.
Leoncavallo: Fantasia Cavalleria rusticana
Balbgespreche, ksylofonisoolo
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta

18.10.1894 I sinfoniakonsertti, Raatihuone

Gade: Alkusoitto Ossianin kaikuja
Svendsen: Islantilainen melodia
Taubert: Chanson d´amour
Rubinstein: Valse caprice
Beethoven: Sinfonia nro 5

28.10.1894 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Schumann – huilu

Maillart: Eremitaasin kellot
Strauss: Orient-valssi
Lange: Blumenlied
Bizet: Carmen-fantasia
Flotow: Stradella
Doppler: Unkarilainen fantasia
Thomas: Mignon-alkusoitto
Schubert: Ton-mosaik, potpourri
Meissner: Nordiska sånger
Savatzki: Unkarilainen kansanlaulu
Strauss: Der Klügere giebt,polkka
Porilaisten marssi

2.12.1894 Iltakonsertti, Raatihuone
solistina Francke – viulu

Kéler-Bela: Romantique, as.
Strauss: Nordseebilder
Mascagni: Intermezzo Cavalleriasta
Thomas: Mignon-fantasia
Maillart: Alkus. Das Glochen Eremiten
Leonard: Militairfantasie
Grieg: Solveigin laulu
Schreiner: Potpuri Schaberneck
Suppé: Alkusoitto Boccacciosta
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta
Bach: Künstlerpolka
Strauss: Galopp Banditen

6.12.1894 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Merkl – kitara ja
Schütt – trumpetti

Weber: Euryanthe-alkusoitto
Waldteufel: Valssi
Gounod: Fantasia
Auber: Le Dieu et la Bajadère
Svendsen: Islantilainen melodia
Rubinstein: Toreador et Andalouse
Kücken: Heimkehr der Soldaten (kitarasoolo)
Suppé: Dichter und Bauer
Beck: Lied (trumpettisoolo)
Menzel: Vorwärtsmarsch

5.1.1895 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Maria Collan – piano

Mozart: Jupiter-sinfonia
Beethoven: Pianokonsertto nro 4
Schumann: Novellette
Chopin: Impromptu
Kajanus: Suomalainen rapsodia

24.1.1895 Helppotajuinen, Raatihuone

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Strauss: Wienerwaldin tarinoita
Godard: Solitude
Mascagni: Intermezzo Cavalleria rusticanasta
Thomas: Mignon-alkusoitto
Gillet: Au Moulin
Donizetti: Rykmentin tytär-alkusoitto
Gounod: Faust-potpourri
Strauss: Mustalaisparoni, valssi
Resch: Bum-bum-galoppi

13.3.1895
Armas Järnefeltin konsertti, Raatihuone
solistina Maikki Järnefelt – sopraano
Armas Järnefelt – piano ja johto

Järnefelt: Korsholma, sinf. runoelma
Wagner: Aaria Tannhäuserista
Järnefelt: Ständchen
Brahms: Liebestreu
Sinding: Viel Träume
Lassen: Vöglein, wohin so
Järnefelt: Varpunen, Pääskyselle, Leivo
Schubert: Erlkönig
Järnefelt: Adagio orkesteriserenadista

19.3.1895 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Lydia Dover-Backmansson

Mendelsson: Italialainen sinfonia
Schumann: Der Nussbaum
Saint-Saëns: Aaria oopp. Samson et Dalila
Grieg: Åsen kuolema, Anitran tanssi
Brahms: Von ewiger Liebe
Cui: Hier le vent du soir

9.4.1895 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Ernst Mielck – piano

Svendsen: Sinfonia D
Lully: Menuetti

Bizet: Adagietto (Arlesitar-sarja)
Liszt: Pianokonsertto nro 1 Es

Robert Moserin II kausi 1895-1896

6.10.1895
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Plato – viulu

Verdi: Fantasia Trubaduurista
Rubinstein: Sphörenmusik
Ragghienti: Valssi
Genté: La Ezarine

9.10.1895 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Plato – viulu

Meyerbeer: Marssi oopp. Profeetat
Mozart: Don Juan-alkusoitto
Waldteufel: Barcarole-valssi
Meyerbeer: Finaali oopp. Hugenotit
Holstein: Der Heideschacht, alkusoitto
Alard: Fantasia Il Trovatore
Rubinstein: Sphärenmusik
Ragghianti: La vals deux amoureux
Rosenkranz: Fantasia Lortzing
Auber: Le Dieu et la Bajadère, alkusoitto
Warlamoff: Romanssi
Ganne: Masurkka La czarine
Komzak: Under dubbelörnen, marsch

14.11.1895 I sinfoniakonsertti Raatihuone
solistina Wilke – sello

Beethoven: Die Weihe des Hauses, alkus.
Humperdinck: Hannu ja Kerttu alkusoitto
Volkmann: Serenade d (Wilke)
Rubinstein: Sinfonia nro 1 F

17.1.1896 II sinfoniakonsertti Raatihuone
Solistit: Angelique ja Gabrielle Christmann

Schumann: Sinfonia nro 4 d
Mozart: Yön kuningatar oopp. Taikahuilu
Donizetti: Aria ur Lucia
Delibes: Duetto Lacmésta
Tshaikovski: 1812

30.1.1896 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Schütt – trumpetti

Söderman: Häämarssi
Weber: Euryanthe-alkusoitto
Fetras: Espanjalainen valssi
Wagner: Tannhäuser-fantasia
Massenet: Phädra-alkusoitto
Mascagni: Intermezzo Cavalleria rusticanasta
Brahms: Unkarilainen tanssi g
Schreiner: Specialitäten, potpourri
Auber: Die Stumme, alkusoitto
Lindblad: Naturen och hjärtat
Bach: Nordische Skizzen, polkka
Menzel: Vorwärtsmarsch

15.2.1896 Armas Järnefeltin sävellyskonsertti, Raatihuone
Naëmi Starck – sopraano
sekä Armas Järnefelt – piano ja johto

Järnefelt: Orkesterisviitti (5 osaa)
Die Drei, Ständchen
Etyde ja Allegro con brio
Kanteleelle
Solsken
Korsholma, sinf. runoelma

16.2.1896 Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Armas Järnefelt,
Naëmi Starck – sopraano ja
Kansallis-naiskööri, johtajana Emil Sivori

Järnefelt: Orkesterisviitti
Rheinberger: Talvi-ilta
Sivori, sov. Ruusu, suomal.kansanlaulu
Sivori: Ilvonlaulu Kullervosta
Järnefelt: Ständchen, Kanteleelle ja Solsken
Svendsen: Iltaääniä
Sivori, sov. Kalastajat, suom. kansanlaulu
Sivori: Kehtolaulu
Järnefelt: Korsholma, sinf. runo

28.2.1896 III sinfoniakons. R.

Svendsen: Sinfonia D
Delibes: La Source
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto

26.3.1896
IV sinfoniakonsertti, Raatih.
Lukkari-urkurikoulun miesköori avusti, johtajana Emil Sivori
Haydn: Sinfonia militaire G
Mieskuorolauluja
Voigt: Nachtgesang
Lully: Menuetti
Mieskuorolauluja
Rubinstein: Dmitri Donskoi

26.4.1896 Helppotajuinen, Raatihuone

Lachner: Turandot-marssi
Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugen Onegin
Bizet: Fantasia oopp. Carmen
Wagner: Rienzi-alkusoitto
Grieg: Solveigin laulu
Eilenberg: Schmeichelkätzchen
Millöcker: Potpuri Jungfrau von Belleville
Flotow: Rübezahl-alkusoitto
Durand: Romanssi
Laurent: Frauentanz
Zampe: Farinelli marssi

Robert Moserin III kausi 1896-1897

18.10.1896 Kansankonsertti, K
solistina Kühn – sello

Wagner: Tannhäuser-alkusoitto
Mascagni: Intermezzo Rusticanasta
Durand: Valssi
Servais: Fantasia (sellosoolo)
Ponchielli: Balettimusiikkia Giacondasta
Gillet: Myllyssä (Au Moulin)
Bizet: Fantasia Carmenista
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Strauss: Rosvo-galoppi

25.10.1896
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Armando Zaniboni – viulu

Mendelssohn: Athalie-alkusoitto
Gounod: Bachanal
Sarasate: Mustalaislauluja
Tshaikovski: Valssi
Leoncavallo: Fantasia
Wagner: Rienzi-alkusoitto

Gillet: Entracte janote
Gounod: Fantasia oopp. Faust
Strauss: Mondnacht
Schalhoff: Galoppi de Branovra

29.10.1896
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Armando Zaniboni – viulu

Glinka: Elämää tsaarin puolesta, alkusoitto
Gounod: Alkusoitto oopp. La Colombe
Scharwenka: Polnischer Tanz
Litolff: Roberpierre-alkusoitto
Meyerbeer: Fantasia oopp. Profeten
Delibes: Valssi oopperasta Le roi l'a dit
Beriot: Scène de ballet (viulusoolo)
Grosmann: Czardas
Doppler: Alkusoitto oopp. Ilta
Braun: Harfe und Spieluhr
Strauss: Mustalaisruhtinatar, valssi
Waldteufel: Galoppi

5.11.1896
Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Armando Zaniboni – viulu

Mendelssohn: Hebridit-alkusoitto
Grieg: Solveigin laulu
Rubinstein: Toreador & Andalouse
Thomas: Mignon-fantasia
Wagner: Alkusoitto oopp. Lohengrin
Vieuxtemps: Ballade et Polonaise
Gillet: Loin du bal
Meyerbeer: Marssi oopp. Profeetat
Maillart: Alkusoitto Dragons
Gounod: Romanssi oopp. Faust
Strauss: Märchen aus dem Orient
Bizet: Marssi oopperasta Carmen

8.11.1896 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Armando Zaniboni – viulu

Doppler: Alkusoitto oopp. Ilta
Gounod: Välisoitto oopp. La Colombe
Rubinstein: Toreador & Andalouse
Beriot: Scene de ballet (viulusoolo)
Grossmann: Czardas
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Grieg: Solveigin laulu
Braun: Harppu ja pelitoosa
Strauss: Mustalaisruhtinatar, valssi
Bizet: Marssi oopp. Carmen

12.11.1896
I sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Abraham Ojanperä – basso

Beethoven: Eroica-sinfonia
Rossini: Cavatina oopp. Wilhelm Tell
Leoncavallo: Prologi oopp. Pajatso
Liszt: Unkarilainen rapsodia

15.11.1896
Kansankonsertti, Kansak.
solistina Armando Zaniboni – viulu

Maillardt: Alkusoitto Dragons
Tshaikovski: Chant sans paroles
Beethoven: Marsch alla turca
Vieuxtemps: Ballade de polonaise
Gounod: Fantasia Romeosta ja Juliasta
Weber: Alkusoitto oopp. Euryanthe
Gillet: Loin du bal
Thomas: Fantasia oopp. Mignon
Strauss: Marsch aus dem Orient

6.12.1896
Kansankonsertti, Kansak.
solistina Kühn – sello

Weber: Oberon-alkusoitto
Schubert: Menuetti
Durand: Valssi
Popper: Andacht, Reigen (sello)
Chopin: Poloneesi
Wagner: Alkusoitto oopp. Tannhäuser
Gounod: Fantasia oopp. Faust

7.12.1896
Kansantajuinen, Raatihuone
solisteina Edvin Ekström – barytoni,
Naëmi Starck – sopraano,
Plato – viulu & Kühn – sello,
Karl Höckert & Dagmar Wahl – piano
VMY:n sekakuoro,
joht. Naëmi Starck
Viipurin mieskvartetti,
joht. A. Schröder

Auber: Porticin mykkä, alkus.
Wolff: Weylas sång
Kleffel: Valse Carissima
Löwe: König Ludwig
Grieg: Åsen kuolema & Anitran tanssi
Wegelius: Wallfahrt nach Kevlar
Linsén: Jag kommer ändå
Lagi, sov. Suomalainen kansanlaulu
Borenius: Vårluft (sekakvartetti)
Chopin: Polonaise
Schumann: Duetto (sopraano, barytoni)
Behrens: Gesellschaftskvartett Piano 4-kätisesti ja viulu + sello
Mieskuorolauluja
Moniuszko: Masurkka Halkasta

17.12.1896 Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Plato – viulu

Weber: Alkusoitto oopp. Eyryanthe
Tshaikovski: Sanaton laulu
Gounod: Juomalaulu oopp. Philemon
Verdi: Haaveilua oopp. Aida
Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi
Alard: Haaveilua oopp. Trubaduuri (viulu)
Glinka: Valssi oopperasta Tsaarin puolesta
Goldmark: Marssi Saban kuningattaresta
Wagner: Johdanto ja morsiuskuoro oopp. Lohengrin
Strauss: Satuja itämailta, valssi
Schalhoff: Loistoratsastus

20.12.1896
Kansankonsertti, Kansak.
solisteina Plato – viulu & Schütt – trumpetti

Doppler: Alkusoitto oopp. Ilta
Vieuxtemps: Reverie
Glinka: Valssi oopp. Henki tsaarin edestä
Alard: Fantasia oopp. Trubaduuri (Plato)

Goldmark: Marssi oopp. Saaban kuningatar
Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi
Gillet: Myllyssä
Adam: Cantilique (Schütt)
Strauss: Uusi Wien, valssi

3.1.1897 Kansankonsertti, K

Weber: Preciosa alkusoitto
Verdi: Fantasia Traviatasta
Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Strauss: Unter Diner und Bliss

14.1.1897
Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Kühn – sello

Mendelssohn: Ruy Blas, as.
Tshaikovski: Andante cantabile
Godard: Valssi
Verdi: Fantasia oopp. Traviata
Lechner: Turandot-alkusoitto
Chopin: Masurkka (sellosoolo)
Strauss: Perpetum mobile
Söderman: Häämarssi
Strauss: Donner und Blitz, galoppi

21.1.1897
II sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Kühn – sello

Gade : Sinfonia nro 4
Humperdinck: Hannu ja Kerttu, alkusoitto
Volkmann: Sellokonsertto
Tshaikovski: Capriccio Italien

28.1.1897
Kansantajuinen, Raatihuone

Gade: Ossianin kaikuja, as.
Svendsen: Islantilaisia säveliä
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto
Glinka: Aaria oopp. Henki tsaarin edestä
Brahms: Czardas
Leoncavallo: Fantasia oopp. Pajatso
Chopin: Poloneesi
Ehrström: Lähteellä
Lanner: Valssi

9.2.1897
III Sinfoniakonsertti, R
- Schubert 100 vuotta -
solistina Ida Flodin – sopraano

Schubert: Alkusoitto Alphonso d'Estrella
Sinfonia h
Rossini: Aaria Sevillan parturista
Schubert: Andante-osa jousikvartetosta Der Tod und das Mädchen
Godard: Souvineurs
Schubert: Heidenröslein
Sjögren: Det första mötet
Bizet: Vicille chanson

7.3.1897
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Helfer – ksylofoni

Gounod: Prologi Romeosta ja Juliasta
Godard: Solitude
Bach: Gavotti
Wagner: Fantasia oopp. Lohengrin
klysofonisooloja
Weber: Taika-ampujan alkusoitto
Grieg: Norjalainen tanssi
Strauss: Blaue Augen & Donner und Blitz

1.4.1897
IV sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Sofie Kraindl – piano

Tshaikovski: I osa pianokonsertosta b
Nocturne cis ja
Troika
Sinfonia nro 6 (Pateettinen)

11.4.1897
Robert Moserin lahjakonsertti, Raatihuone

Edvin Ekström – barytoni & Kühn – sello
Lukkari-urkurikoulun miesköörі johtajana Emil Sivori

Wagner: Alkusoitto oopp. Tannhäuser
Ekströmin soololauluja
Schubert: Jousikvart. Tod und Mädchen
Bruch: Kol Nidrei sellolle ja orkesterille
Grieg: Laulajan tervehdys
Sivori, sov. Suomal. kansanlaulu
Sibelius: Saarella palaa
Litolff: Roberspierre-alkusoitto

28.4.1897
Musiikki-iltama, Raatihuone
solisteina Nyholm – sopraano ja Heifer – ksylofoni

Mendelssohn: Ruy Blas, as.
Grieg: Solveigin laulu
Schubert: Menuetti
Ponchielli: Balettimusiikkia Giocondasta
Thomas: Mignon-alkusoitto
- Nyholmin sopraanosooloja

Delibes: Naïla-valssi
- Nyholmin sopraanosooloja

Mascagni: Intermezzo Rusticanasta
- Heiferin ksylofonisooloja

Chopin: Masurkka

Moserin IV ja viimeinen kausi 1897-1898

14.10.1897
Kansankonsertti, Kansak.
solistina Ossian Fohström – sello ja Böbell – viulu

Weber: Alkusoitto oopp. Taika-ampuja
Grieg: Åsen kuolema
Bazzini: Grand allegro de concert (viulu)
Nicolai: Windsorin iloiset rouvat, alkusoitto
Mascagni: Intermezzo
Wagner: Fantasia Mestarilaulajista
Bach: Air
Becker: Menuetto (sello)
Strauss: Wieniläisverta, valssi
Delibes: Czardas Coppeliasta
Leoncavallo: Fantasia oopp. Pajatso
Mascagni: Intermezzo oopp. Cavalleria rusticana

24.10.1897
Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Ossian Fohström – sello

Schubert: Rosamunde-alkusoitto
Tshaikovski: Sanaton laulu
Fohströmin sellosoolot
Weber: Tanssiinkutsu
Bruch: Loreley alkusoitto
Wollsted: Die lustige Brüder

Delibes: Czardas Coppeliasta

28.10.1897
Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Ossian Fohström – sello

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Gounod: Philemon et Baucis
Schubert: Menuetti
Leoncavallo: Fantasia oopp. Pajatso
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Neruda: Berceuse (sellosoolo)
Schubert: Moment musical
Godard: Valssi
Verdi: Fantasia oopp. Traviata
Doppler: Ilka-alkusoitto
Svendsen: Islantilainen sävelmä
Bilse: Die Provinzialen, valssi

14.11.1897
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Schuder – trumpetti

Mozart: Don Juan-alkusoitto
Rameau: Rigodon de Dardanus
Durand: Valssi
Marchner: Der Himmel (trumpetti)
Meyerbeer: Marssi oopp. Afrikanskan
Wagner: Rienzi-alkusoitto
Komzak: Märchen
Gounod: Fantasia oopp. Faust
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Forster: Saksalainen keisarinmarssi

20.11.1897 I Tilattu konsertti, R
solistina Ossian Fohström - sello

Beethoven: Sinfonia I
Saint-Saëns: Sellokonsertto a
Liszt: Les Préludes

9.12.1897
Kansantajuinen, Raatihuone

Glinka: Ruslan ja Ludmila-alkusoitto
Beethoven: Adagio
Steck: Flirtation
Weber: Fantasia oopp. Eyrianthe
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto
Komzak: Marssi
Brahms: Unkarilainen tanssi
Saint-Saëns: Balettim. Henrik VIII
Kreuzer: Yöleiri-alkusoitto
Neesler: Lied der Trompeten
Strauss: Märchen aus dem Orient
Glinka: Masurkka

25.1.1898 II Tilattu konsertti, R
solisteina Ida ja Karl Ekman
Beethoven: Leonore-alkusoitto
Tshaikovski: Romanssi
Grünfeld: Masurkka
Liszt: Unkarilainen rapsodia XII
Gounod: Jerusalem-aaria
Schubert-Liszt: Wanderer-fantasia
Mendelssohn: Canzonetta
Schumann: Mit Myrthen und Rosen
Schubert: Mädchens klage
Goldmark: Die Quelle

27.2.1898
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Böbell – viulu

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Moszkowski: Espanjalainen tanssi
Beriot: Viulukonsertto VII
Verdi: Fantasia oopp. Aida
Glinka: Elämä tsaarille, alkusoitto
Komzak: Satuja
Pacius: Kaarle kuninkaan alkusoitto
Menzel: Eteenpäin

17.3.1898 III Tilattu konsertti, Raatihuone
solistina Ossian Fohström – sello

Mielck: Konsertti-alkusoitto
Tshaikovski: Serenadi jousille
Davidoff: Sellokonsertto a, I osa
Liszt: Tarantella (Venezia e Napoli)

19.4.1898 Helppotajuinen, R
solistina Ossian Fohström – sello

Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi
Boccherini: Menuetti
Scharwenka: Puolalainen kansantanssi
Wagner: Finaali oopp. Lohengrin
Bruch: Loreley-alkusoitto
Locatelli-Piatti: Adagio
Strauss: Keisarikvartetti
Söderman: Häämarssi
Komzak: Märchen
Glinka: Masurkka

1.5.1898
Vappukonsertti, Raatihuone
johtajana konserttimestari Wikman,
samalla illallistarjoilu à la carte ja sali kaunistettu.

Armas Järnefelt 1898-1903

Järnefeltin I kausi 1898-1899

6.10.1898 I Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ludvig Nast – sello

Weber: Noita-ampujan as.
Lully: Menuetto
Mendelssohn: Frühlingslied
Sibelius: Elegia (Kuningas Kristian II)
Wagner: Finaali oopp. Lohengrin
Saint-Saëns: Sellokonsertto
Grieg: Peer Gynt
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Waldteufel: Espana valssi
Söderman: Häämarssi

9.10.1898 Kansankonsertti, Kansakoulu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Lully: Menuetto
Sibelius: Elegia
Sitt: Serenade
Goltermann: Capriccio
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Söderman: Häämarssi
Grieg: Peer Gynt-sarja
Waldteufel: Espana valssi

11.10.1898 Kansankons. K
solistina Ludvig Nast – sello

Sibelius: Elegia
Saint-Saëns: Sellokonsertto
Waldteufel: Valssi
Söderman: Häämarssi
Grieg: Peer Gynt

3.11.1898 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ludvig Nast – sello

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Tshaikovski: Barcarolle
Schumann: Träumerei
Eibenschütz: Suomalainen laulu oopp. Anna Maria
Schvervenka: Puolalainen tanssi
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Goltermann: Sellokonsertto, osat II ja III
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Strauss: Du und du
Grossmann: Czardas

10.11.1898 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Mozart: Taikahuilu, as.
Strauss: Taiteilijaelämää
Grieg: Solveigin laulu
Moszkovski: Serenade
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Wagner: Lohengrin-alkusoitto
Bruch: Viulukonsertto, osat I ja II
Bizet: Arlesitar-sarja
Weber: Euryanthe-alkusoitto
Mascagni: Intermezzo oopp. Cavalleria Rusticana
Boccherini: Menuetti
Glinka: Kamarinskaja
Fahrbach: Galoppi

12.11.1898 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Maikki Järnefelt – sopraano
Ludvig Nast – sello-obligato

Kajanus: Kesäisiä muistoja -sarja
Wagner: Balladi oopperasta Lentävä hollantilainen
Massenet: Elegia
Mielck: Das Fischermädchen
Schubert: Die Krähe
Hildach: Der Lenz
Beethoven: Sinfonia nro 7

17.11.1898 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Pacius: Kaarle kuningas, as.
Ekman: Iloisten toverien seura
Eibenschütz, sov. Impromptuja (Sibelius)
Mielck: Dramaattinen alkusoitto (1898)
Järnefelt: Laulajapoika, Kesäyö ja Virran reunalla
Kajanus: Kesämuistoja-sviitti
Sibelius: Kevätlaulu
Merikanto: Melancholique, Scherzo
Järnefelt: Korsholma

17.12.1898 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Armando Zaniboni – viulu

Goldmarck: Sinfonia Ländliche Hochzeit
Sarasate: Faust-fantasia (viulu + orkesteri)
Wagner: Siegfried-idylli
Auer: Romanssi
Simonetti: Madrigale
Nachez: Mustalaistanssi
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto

15.1.1899 Kansankonsertti, Kansakoulu

Boieldjen: Valkea nainen, as.
Waldteufel: Espana-valssi
Händel: Largo
Beethoven: Turkkilainen marssi
Gounod: Faust-fantasia
Bach: Bourrée
Brahms: Unkarilainen tanssi
30-vuotisen sodan marssi

19.1.1899 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Massenet: Phaedra-alkusoitto
Waldteufel: Aus schöner Zeit
Schumann: Träumerei
Gillet: Au moulin
Strauss: Soitannollinen kuje
Beethoven: Egmont-alkusoitto
Bruch: Romanssi viululle ja orkesterille
Wagner: Siegmundin rakkauslaulu Valkyyriasta
Moszkowski: Aus allen Herren Länder

2.2.1899 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari G. Feuerberg

Gade: Ossianin kaikuja, as.
Svendsen: Islantilainen melodia
Bull: Paimenen pyhä
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Söderman: Ulfåsa-marssi
Svendsen: Viulukonsertto, osa II
Grieg: Peer Gynt I

Hartmann: Alkusoitto oopp. Viikingit
Grieg: Kevät
Halvorsen: Bajaarien kulkue

7.2.1899 Ernst Mielckin sävellyskonsertti
VMY:n orkesteri, johtajana A. Järnefelt
pianosolistina säveltäjä, jousikvartetti:
Feuerberg, Kanzler, Vock ja Nast
Ernst Mielck: Suomalainen sarja (1899)
Jousikvartetto op. 1 (1895)
Konserttikappale pianolle ja orkesterille op. 9 (1898)
Impromptu d ja fis
Kolme fantasiakappaletta suomalaisista polska-aiheista (1895)

16.2.1899 – Ranskalainen ilta – Raatihuone
solistina konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Massenet: Phaedra-alkusoitto
Godard: Valssi
Guiraud: Melodram de Piccoline
Gillet: Au moulin
Gounod: Faust-muistelmia
Leonard: Viulufantasia
Bizet: Arlesitar-sarja
Auber: Fra Diavolo-alkusoitto
Saint-Saëns: Prélude de Deluge
Lacombe: Aubade printanière
Chopin: Polonaise

23.2.1899 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina soolosellisti Ludvig Nast

Rossini: Sevillan parturi, as.
Strauss: Yölepakko, valssi
Gounod: Välisoitto Golombesta
Verdi: Muistelmia oopp. Aida
Humperdinck: Hannu ja Kerttu-alkusoitto
Locatelli: Sellosonaatti
Weber: Tanssiinkutsu
Wagner: Lohengrin-alkusoitto
Krüger: Zartes Geheimnis
Moszkovski: Espanjalainen tanssi
Strauss: Radetzky-marssi

25.2.1899 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Sibelius: Kuningas Kristian II
Beethoven: Viulukonsertto, I osa
Beethoven: Leonore III, as.
Järnefelt: Suomalaisia kansanlauluja
Wieniawsky: Legenda ja Polonaise
Wagner: Wotans Abschied und Feuerzauber Die Walküre

9.3.1899 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari G. Feuerberg

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Sibelius: Kuningas Kristian II
Järnefelt: Lyyrinen alkusoitto
Liebestraum (viulusoolo)
Korsholma
Kajanus: Suomalainen rapsodia 1
Pacius: Suomen laulu ja Maamme

18.3.1899 Armas Järnfeltin resetti- eli lahjakonsertti
avustajina Maikki Järnefelt ja WSB-mieskuoro

Järnefelt: Sarja nro 1
Ständchen
Laula, laula!
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Wagner: Lohengrin-alkusoitto
Järnefelt: Den flydda ja Matkalla Korsholma

23.3.1899 Fredrik Paciuksen muistokonsertti
avustajina Edvin Ekström – barytoni ja
Karl Höckert – piano

Mozart: Taikahuilu-alkusoitto
Svendsen: Paimenen pyhä
Grieg: Hyppytanssi
Söderman: Häämarssi
Pacius: Loreley-alkusoitto
Balladi Kaarle kuninkaasta
Suomen laulu
O barn af Hellas
Sotilaspoika
Sibelius: Elegia
Merikanto: Melancholique
Järnefelt: Preludi
Porilaisten marssi

8.4.1899 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina A. W. Wierzbilovicz – sello

Mozart: Jupiter-sinfonia
Bach: Air
Svendsen: Karnevaali Pariisissa
Servais: Fantasie caractéristique
Wagner: Lentävä hollantilainen, alkusoitto

13.4.1899 Wagner-iltama, Raatihuone

Wagner: Alkusoittoja oopperoista Rienzi, Siegfried, Tannhäuser, Walküre, Lohengrin, Mestarilaulajat ja Lentävä hollantilainen

22.4.1899 Musiikki-iltama, Raatihuone
solisteina Milada Hrimaly – laulu ja Gottlieb Feuerberg – viulu

Mozart: Don Juan-alkusoitto
Bruch: Aaria orat. Odysseus
Wagner: III näyt. alkusoitto (Lohengrin)
Wieniawski: Viulukonsertto
Mendelssohn: Kehruulaulu
Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Voss: Talvilaulu
Wagner: Kehruulaulu (Lentävä hollantilainen)
Meyerbeer: Kruunausmarssi

25.4.1899 Konsertti orkesterin hyväksi
solisteina Edvin Ekström – barytoni ja konserttimestari Gottlieb Feuerberg

Mielck: 4 osaa suomalaisesta sarjasta
Leoncavallo: Fantasia oopp. Pajatso
Schumann: Pianokvintetto (Järnefelt, Feuerberg, Kanzlel, Vock ja Nast)
Schubert: Rosamunde-alkusoitto
Mendelssohn: Viulukons. I osa

Strauss: Tonava kaunoinen
Meissner: Pohjoismaiden lauluja

Järnefeltin II kausi 1899-1900

1.10.1899 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Benno Plätz – huilu

Maillard: Erakon kello, alkusoitto
Waldteufel: Syyssäveliä
Braun: Spieluhr
Meyerbeer: Soihtutanssi
Bizet: Muistelmia oopp. Carmen
Demersseman: Le tremolo, air varié
Pahlman: Suomalainen kansanlaulu

5.10.1899 Kansantajuinen, Raatihuone
solistina Armando Zaniboni – viulu

Mozart: Alkusoitto Taikahuilusta
Strauss: Tonava kaunoinen
Sibelius: Kuningas Kristian II
Wagner: Alkus. III näyt. (Lohengrin)
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 4
Grieg: Norjalainen hääkulkue
Moszkowsky: Deutsch, Spanisch
Händel: Largo (oboesoolo)
Mendelssohn: Kehruulaulu
Pacius: Suomen laulu

12.11.1899 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Seelichmann

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Strauss: Taiteilijaelämää
Boccherini: Menuetti
Wagner: Finaali oopp. Lohengrin
Suppe: Dichter und Bauer
Sarasate: Faust-fantasia
Saint-Saëns: Reverie du soir
Bizet: Carmen-marssi

18.11.1899 50-pennin konsertti, Kansakoulu
avustajina Alice Avellan – laulu ja kauppaneuvos Borenius – lausunta

Sibelius: Karelia-sarja
Kajanus: Aino, sinfoninen runo
Pacius: Hellas barn, Toivova
Järnefelt: Suomalainen rapsodia
Pacius: Kaarle kuninkaan alkus.
Merikanto: Melancholique, Scherzo
Järnefelt: Melodraama Malmströmin runoon Maamme

19.11.1899 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina soolosellisti Ludvig Nast

Adam: Jos olisin kuningas, as.
Gillet: Loin du bal
Sibelius: Intermezzo
Gounod: Muistelmia Faustista
Pacius: Kaarle kuninkaan alkus.
Nastin sellosoolo
Merikanto: Melancolie, Scherzo
Wagner: Kaksoiskotka

28.11.1899 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Elsa Norring – sopraano

Beethoven: Pastoraali-sinfonia
Proch: Thema med variation
Liszt: Les Prèludes
Clara Schumann: Ich stand in Dunklen ja Träumen
Mousigny: Romance
Wagner: Mestarilaulajat, as.

7.12.1899 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Seelichmann

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Metra: Espagnole
Godard: Solitude
Verdi: Muistelmia Rigoletosta
Grieg: Holbergin ajoilta
Wieniawski: Viulukonsertto
Mendelssohn: Kaunis Melusine, alkusoitto
Jensen: Erotiken
Gillet: La chasse aux papillons
Mendelssohn: Kehruulaulu
Schulhoff: Galopp di bravura

9.12.1899 50-pennin konsertti, Kansakoulu
avustajina Lukkariurkurikööri, WSB-mieskuoro
ja ruotsalaisen lyseon poikakuoro

Humperdinck: Hannu ja Kerttu, alkusoitto
Mendelssohn: Scherzo, Kesäyön unelmasta
Sabatzki: Ukrainalainen kansanlaulu
Wagner: III näyt.alkusoitto (Lohengrin)
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Grieg: Ensi kohtaus
Saint-Saëns: Naispappien tanssi (Simson)
Sibelius: Ateenalaisten laulu (ruotsiksi)

18.12.1899
Konsertti, Raatihuone
johtajana José Eibenschütz ja solistina C. Sternberg - tenori

Eibenschütz: Juhlamarssi
Wagner: Aaria oopp. Lohengrin
Eibenschütz: Luonnekuvaus
Schumann: Mit Myrten und Rosen
Ich grolle nicht
Schubert: Heidenröslein
Eibenschütz: Suomalaisia sävelmiä
Grieg: Ich liebe dich
Jensen: Murmelndes
Eibenschütz: Dein
Meyer-Helmud: Zauberlied
Rubinstein: Es blinkt der Thau
Schnell: Frühlinslied
Eibenschütz: Illusioner

11.1.1900 Kansantajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Seelichmann

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Waldteufel: Espana
Lacombe: Aubade
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 2
Moszkowski: Spanisch
Saint-Saëns: Dance macabre
Tshaikovski: Venelaulu
Czibulka: Songe d´amour
Collan: Vaasan marssi

25.1.1900 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Karin Helenius – yksinlaulu ja konserttimestari Seelichmann

Cherubini: Anacréon-alkusoitto
Strauss: Pohjanmereltä
Kajanus: Rapsodia I
Elling: Jeg vil ud

Tosti: Quando cadran
Järnefelt: Armasta odottaessa
Orkesterisarja
Wieniawsky: Viulukonsertto
Wagner: III näyt. Alkus.
Mastarilaulaulajista
Brahms: Unkarilainen tanssi
Saint-Saëns: Marche militaire

30.1.1900 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Grigorjeff – harppu

Mozart: Sinfonia g-molli
Wagner: Waldweben
Siegfriedistä
Grigorjeffin harppusoolo
Tshaikovski: Romeo ja Julia, as.

10.2.1900 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Leopold Lauren – viulu
(Lepo Laurila)

Mendelssohn: Hebridit, as.
Sibelius: Kuningas Kristian II
Vieuxtemps: Balladi ja poloneesi
Svendsen: Norjalainen rapsodia 2
Wagner: Metsän huminaa
(Siegfried)
Ponchielli: Balettimusiikkia
(Gioconda)
Järnefelt: Korsholma

1.3.1900
III sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Karl Ekman – piano

Raff: Sinfonia Im Walde
Tshaikovski: Pianokonsertto b
Wagner: Alkusoitto ja Isolden
lemmenkuolo oopp.
Tristan ja Isolde

9.3.1900 – Kotimainen ilta – Kansakoulu

Sibelius: Kuningas Kristian II
Järnefelt: Lyyrinen alkusoitto
Korsholma
Kajanus: Suomalainen rapsodia 1
Pacius: Suomen laulu ja Maamme
Collan: Vaasan marssi
Porilaisten marssi

24.3.1900
Järnefeltin lahjakonsertti, K
solistina konserttimestari
Seelichmann

Järnefelt: Orkesteriserenadi
Beethoven: Viulukonsertto, I osa
Haydn: Jousikvartetto op. 74
(Seelichmann, Grazynski,
Vock ja Nast)
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto

27.3.1900
IV sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Ettore Gandolfi – basso

Beethoven: Kohtalosinfonia
Schubert: Der Wanderer
Berlioz: Dance des Sylphes
Wagner: Aaria oopp. Tannhäuser
Liszt: Tasso, sinfoninen runo

2.4.1900 Sibeliuksen resettikonsertti
johtajina Armas Järnefelt ja
Jean Sibelius (omat sävellykset)

Beethoven: Leonore 3, alkusoitto
Berlioz: Danse des Sylphes
Sherza: La reine Male
Liszt: Les Preludes
Sibelius: Johdanto ja musiikkia
kuvaelmiin: a) Pakanuus b) Piispa
Henrik kastaa suomalaisia
c) Juhana-herttuan hovi
d) suomalaiset 30-vuotisessa
sodassa e) Isoviha ja f) Suomen
herääminen

5.4.1900 – Kotimainen ilta – Kansakoulu

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Järnefelt: Preludi
Ekman: Iloiset toverit, valssi
Pacius: Sotilaspoika
Kajanus: Kesämuistoja
Suomalainen rapsodia
Sibelius: Kuningas Kristian II
Porilaisten marssi

29.4.1900 Viimeinen kansankonsertti, K
solisteina Maikki Järnefelt ja
konserttimestari Seelichmann

Wagner: Elsan uni oopperasta
Lohengrin
Järnefelt: Kanteleelle,
Sunnuntai
Varpunen, Toivoni,
Solsken
Merikanto: Miksi laulan?
Sarasate: Mustalaislauluja
Saint-Saëns: Danse de la Gipsy
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2

Järnefeltin III kausi 1900-1901

4.10.1900 Helppotajuinen, R
solistina prof. Joseph Smith - viulu

Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 5
Grieg: Peer Gynt-sarja
Tshaikovski: Capriccio Italien
Saint-Saëns: Serenade
Sarasate: Jota arragonesa
Berlioz: Unkarilainen marssi

7.10.1900 Kansankonsertti, K
solistina Benno Plätz – huilu

Weber: Wilhelm Tell, alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Ries: Gondoliera
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Suppe: Alkus. Runoilija ja talonp.
Popp: Konserttikappale huilulle
Desormes: Mandoliini polkka
Porilaisten marssi

9.10.1900 Helppotajuinen, R
solistina hra Benkert – sello

Mendelssohn: Ray Blas, as.
Cui: Kehtolaulu
Bizet: Entracti ja bacchanaali
oopperasta
Philemon et Baucis
Riff: Tarantella
Massenet: Scènes pittoresques
Servais: Sellofantasia
Nicolai: Windsorin iloiset, as.
Strauss: Wiener Blut
Ries: Gondoliera
Moniuszko: Masurkka

25.10.1900 Helppotajuinen, R
solistina hra Kutzen – viulu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Rubinstein: Sphärenmusik
Saint-Saëns: Valssi oopp. Etienne
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Vieuxtemps: Ballade ja polonaise
Meyerbeer: Kruunausmarssi
Profeetoista
Thomas: Mignon-alkusoitto
Servais: Neue Wien
Berlioz: Unkarilainen marssi

22.11.1900 Helppotajuinen, R
solistina hra Krongold – viulu

Suppe: Alkus. kansannäyt. Ein Morgen
Moszkowski: Serenata
Haydn: Rondo
Jones: Muistelmia Geishasta
Grieg: Sigurd Jorsalfar viulusooloja
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Strauss: Dorischwalben
Strauss: Träumerei
Kontski: Revail du lion

24.11.1900 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Abraham Ojanperä – basso
pianosäestys Armas Järnefelt

Mendelssohn: Italialainen sinfonia
Grieg: Den Bjergtagne
Borodin: Arotunnelmia
Schubert: Aufenthalt
Die Post
Goldmark: Im Frühling, alkus.

29.11.1900 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Seelichmann

Mendelssohn: Kesäyön unelma, alkusoitto
Merikanto: Melancholique
Händel: Largo
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 4
Dvořák: Slaavilainen tanssi nro 1
Humperdinck: Muistelmia oopp. Hanna ja Kerttu

1.1.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu

Pacius: Maamme
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Eibenschütz: Yksi ruusu on kasvanut ...
Pahlman: Suomalainen kansanlaulu
Pacius: Kaarle kuningas, as.
Merikanto: Melancholique
Järnefelt: Preludi
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta
Porilaisten marssi

14.1.1901 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Eduard Jacobs – sello

Beethoven: Sinfonia Eroica
Volkmann: Serenade
de Swert: Sellokonsertto
Saint-Saëns: Le rouet d'Omphale, sinfoninen runoelma

19.1.1901 Armas Järnefeltin resettikonsertti, Raatihuone
avustajina Alma Auer, Maikki Järnefelt
sekä Eduard Jacobs – sello

Wagner: Balladi Lentävästä hollantilaisesta
Popper: Sviitti sellolle ja orkesterille
Järnefelt: Den vakande modern
Die Drei
Kehtolaulu
Korsholma
Tshaikovski: Capriccio Italien
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto

3.2.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana konserttimestari Seelichmann, solistina hra Benkert – sello

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Strauss: Neue Wien
Moszkowski: Soihtutanssi
Gounod: Muistelmia oopp. Faust
Sellosooloja
Braun: Harppu ja soittorasia
Strauss: Banditen galopp

17.2.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana konserttimestari Seelichmann

Thomas: Raymond-alkusoitto
Waldteufel: Luistelijat
Bizet: Carmen-sviitti
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Bach: Gavotti
Schumann: Träumerei
Moszkowski: Spanisch

24.2.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana August Laurent

Godard: Berceuse
Laurent: Farväl
Mozart: Taikahuilu, as.
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Mendelssohn: Kevätlaulu
Moszkowski: Soihtutanssi
Verdi: Muistelmia oopp. Aida
Komzak: Satu
Collan: Vaasan marssi

28.2.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
– kotimainen ilta –

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Merikanto: Peikkojen tanssi näyt. Päivän tyttö
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Sibelius: Kuningas Kristian II
Kajanus: Aino, sinfoninen runo
Sibelius: La Patrie (Finlandia)

5.3.1901 Konsertti, Raatihuone
Alexandra Ahnger – mezzosopraano
VMY:n orkesteri, joht. A. Järnefelt

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Schubert: Dem Unendlichen Sehnsucht
Sibelius: Koskenlaskijan morsiamet
Grieg: En Svane
Jeg vaelger mig
Schumann: Der arme Peter I,II,III
Lied der Braut I,II
Merikanto: Soi vienosti murheeni soitto
Sibelius: Demanten på marssnön, Svarta rosor

7.3.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Alexandra Ahnger – mezzosopraano,
pianosäestys Armas Järnefelt

Reissinger: Felsenmühle, as.
Sibelius: Koskenlaskijan morsiamet
Lalo: Norjalainen rapsodia
Saint-Saëns: Dance macabre
Sibelius: Demanten på marssnön
Merikanto: Kun päivä paistaa
Tshaikovski: Romeo ja Julia, as.
Suppé: Pique Dame-alkusoitto
Gillet: Gavotti
Delibes: Masurkka Coppeliasta

9.3.1901 III sinfoniakonsertti, R
solistina Willy Burmester – viulu

Schumann: Sinfonia nro 1
Bruch: Viulukonsertto E
Beethoven: Leonore III, alkus.
Paganini-Burmester: Nel cor piu
Rimski-Korsakov: Capriccio esp.

10.3.1901 Kansankonsertti, K
solistina Willy Burmester – viulu

Reissinger: Felsenmühle-as.
Mendelssohn: Viulukonsertto
Schumann: Träumerei
Aus fremden Ländern
Bach: Preludium
Lalo: Norjalainen rapsodia
Wieniawski: Faust-fantasia
Moniuszko: Mazurka oopp.
Halka

31.3.1901 Resettikonsertti konserttimestari Seelichmannin hyväksi, Kansakoulu
avustajana E. T. Suchinski – sopraano ja konserttimestari Seelichmann – viulu

Wagner: Mestarilaulajat-as.
Beethoven: Viulukonsertto
(Auerin kadenssi)
Wieniawski: Legenda
Sarasate: Jota arragonese
Verdi: Aaria oopp. Don Carlos
Tshaikovski: O mein Kind
Godard: Berceuse
Schubert: Rosamunde
Raff: Tarantella
Sibelius: Finlandia

7.4.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Seelichmann

Adam: Si j'étais roi, alkusoitto
Waldteufel: La source
Brahms: Unkarilainen tanssi
Litolff: Robespierre-alkusoitto
viulusooloja
Desormes: Mandoliinipolkka
Rubinstein: Toreador et
Andalouse

15.4.1901 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina A. V. Wierzbilowicz – sello

Tshaikovski: Sinfonia Pathétique
Goltermann: Sellokonsertto
Svendsen: Romanssi
Wagner: Siegfriedin kuolema ja
surumarssi oopperasta
Jumaltentuho

21.4.1901 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Seelichmann

Maillart: Villarsin rakuunat, as.
Rubins: Valse caprice
Wagner: Albumblatt
Verdi: Muistelmia Aidasta
Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Viulusooloja
Boccherini: Menuetti
Schulhoff: Galopp di bravura

30.4.1901 Orkesterin jäsenten hyväksi
solistina konserttimestari Seelichmann

Auber: Fra Diavolo-alkusoitto
Metra: Valse espagnol
Svendsen: Säterjentens söndag
Bizet: Habanera ja Toreador
Litolff: Roberspierre-alkusoitto
Mendelssohn: Kevätlaulu ja
Kehruulaulu
Wieniawski: Souvenirs de
Moscou
Suppé: Pique Dame-alkusoitto
Waldteufel: Estudientina, valssi

Järnefeltin neljäs kausi 1901 - 1902

1.10.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Joseph Smith – viulu

Thomas: Raymond-alkusoitto
Strauss: Wein, Weib und Gesang
Beethoven: Romanssi
Laub-Wilhelmi: Polonaise
Massenet: Scènes pittoresques
Sarasate: Introduction et
Tarantella
Mozart: Figaron häät-alkusoitto
Järnefelt: Preludi
Saint-Saëns: Danse de la Gipsy
Kajanus: Sotamarssi

5.10.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Carl Jost – sello

Weber: Oberon-alkusoitto
Dvořák: Slaavilainen tanssi
Volkmann: Serenadi orkesterille
ja sellolle
Pahlman: Suomalainen kansanl.
Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Mendelssohn: Canzonetta
Buccalossi: La Gitana, valssi
Collan: Vaasan marssi

8.10.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Wilhelm Wolf

Mendelssohn: Hebridit-alkusoitto
Berlioz: Danse des Sylphes
Grieg: Kevät
Svendsen: Norjalainen
taiteilijakarnevaali
Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Vieuxtemps: Viulukonsertto E
Wagner: III näyt. alkusoitto
Lohengrinistä
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Ries: Gondoliera
Brahms: Unkarilainen tanssi
Sibelius: Finlandia

10.11.1901 Kansankonsertti, K
solistina Carl Jost – sello

Mozart: Don Juan, alkusoitto
Strauss: Neu Wien
Lully: Menuetto
Bruch: Kol Nidrei (sello ja ork.)
Delibes: Sylvia-baletti
Strauss: Tuli ja leimaus -valssi

16.11.1901 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari H. Wieking

Suppé: Alkus. Ein Morgen, ein
Mittag
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Verdi: Fantasia Traviatasta
Moszkowski: Malaguena
Haydn: Rondo all'ongarese
Leonard: Fantasia militaire
(viulusoolo)
Flotow: Alkusoitto oopp. Martha
Delibes: Intermezzo
Strauss: Pizzicato-polkka
Grosmann: Czardas

17.11.1901 Kansankonsertti, K
solistina O. Schwar – ksylofoni

Suppé: Alkus. Ein Morgen, ein Mittag
Waldteufel: Luistelijat
Komzak: Satu
Peikkojen kisa, valssi – ksylofonisoolo
Verdi: Traviata-muistelmia
Haydn: Rondo
Moszkowski: Malaguena

19.11.1901 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Teresa Carreno – piano

Beethoven: Sinfonia nro 1
Rubinstein: Pianokonsertto nro 4
Goldmark: Sakuntala, alkusoitto

26.11.1901 Wagner-ilta, Raatihuone

Wagner: Tannhäuser-alkusoitto
Siegmundin lemmenlaulu
Walkürenritt (Walküre)
III näyt. alkusoitto (Lohengrin)
Waltherin kilpalaulu (Mestarilaulajat)
Siegfriedin kuolema ja surumarssi opperasta Jumaltentuho
Oppipoikien tanssi ja mestarilaulajien kulkue (Mestarilaulajat)
Wotanin jäähyväiset ja loitsuliekit (Walküre)

14.12.1901
II sinfoniakonsertti, Raatih.
avustajana Mila Stoltz – harppu

Mielck: Sinfonia f (1897)
Järnefelt: Heimatklang, sinfoninen runo
Sibelius: Tuonelan joutsen, Lemminkäisen paluu

1.1.1902 Kansankonsertti, Kansakoulu

Pacius: Maamme
Sibelius: Elegia ja Musette
Järnefelt: Preludi
Pahlman: Suomalainen kansanlaulu
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta
Sotilaspoika ja Suomen laulu
30-vuotisen sodan marssi

4.1.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Abraham Ojanperä – basso

Grieg: Alkusoitto Im Herbst
Beethoven: Adel ide
Liszt: Tasso, sinfoninen runo
Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Massenet: Sous les tilleuls
Wagner: Wotans Abschied (Walküre)
Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Bolzoni: Menuetto
Goldmark: Juhlamarssi (Saaban kuningatar)

5.1.1902 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Abraham Ojanperä – basso

Boieldieu: Valkea nainen, as.
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Händel: Largo
Wagner: III näyt. Alkusoitto (Lohengrin)
Auber: Fra Diavolo, alkusoitto
Bolzoni: Menuetto
Mozart: Serenadi oopp. Don Juan
Merikanto: Kullan murunen
Collan: Hurtti-ukko

11.1.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Sophie Röder – viulu

Herold: Alkusoitto oopp. Zampa
Mendelssohn: Scherzo
Sibelius: Tuonelan joutsen, Lemminkäisen paluu
Saint-Saëns: Suite algérienne
Vieuxtemps: Viulukonsertto 4 d
Wagner: Lohengrin-alkusoitto
Nachez: Romanssi
Hubay: Scenes de la czardas
Meyerbeer: Miekkojen vihkiminen oopp. Hugenotit

18.1.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Wieking

Weber: Euryanthe-alkusoitto
Strauss: Geschieten aus Wienerwald
Mendelssohn: Kehruulaulu
Mascagni: Muistelmia Cavalleriasta
Rimsky-Korsakov: Capriccio espagnol
Köhler: Fiammetta viulusooloja
Suppé: Kevyt ratsuväki, alkusoitto
Schubert: Moment musical
Moniuszko: Serenata

21.1.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Edvin Ekström – barytoni

Sibelius: Karelia-sarja
Kajanus: Suomalainen rapsodia 2
Mielck: Suomalainen sarja
Järnefelt: I solnedgången (1901)
Merikanto: Tuulan tei
Järnefelt: Sviitti suurelle orkesterille
Merikanto: Melancolie
Sibelius: Finlandia

25.1.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina konserttimestari Wilhelm Wolf sekä Ettore Gandolfi – laulu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Strauss: Taiteilijaelämää
Leoncavallo: Prologi oopp. Pajatso
Thomas: Mignon-alkusoitto
Ernst: Othello-fantasia
Wagner: III näyt. alkusoitto (Lohengrin)
Ponchielli: Balettimusiikkia (Gioconda)
Bizet: Toreadorin aaria oopp. Carmen
Moszkowski: Soihtukulkue

28.1.1902 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Adée Leander-Flodin – sopraano
pianosäestys Karl Flodin

Schubert: Sinfonia h
Thomas: Ofelian aaria oopp. Hamlet
Wagner: Charfreitagszauber (Parsifal)
Järnefelt: Sunnuntai
Sibelius: Den första kyssen
Säv, säv, susa
Tshaikovski: Sinfoninen runo Myrsky

15.2.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Anna Fabritius – yksinlaulu

Mendelssohn: Hebridit-alkusoitto
Lenner: Valssi
Borodin: Maalaisten kuoro oopp. Ruhtinas Igor
Bohm: Frühlingsnacht
Kleffel: Ach, wer das könnte
Brahms: Der Jäger
Volkman: Richard III, alkusoitto
Tshaikovski: Aaria oopp. Opritschnik
Melartin: Mirjamin laulu
Merikanto: Laula tyttö
Fabritius: En glad visa
Lalo: Skandinaavialainen rapsodia
Gounod: Hymni Pyhälle Cecilialle
Mozart: Alla turca

20.2.1902 Järnefeltin resettikonsertti
solistina Seelichmann – viulu, mieskuoro WSB johtajana Allan Schulman

Wagner: Mestarilaulajat-as.
Järnefelt: Paista päivä paimenelle, Kehtolaulu ja Sunnuntai
Massenet: Scènes napolitaines
Vieuxtemps: Viulukonsertto no: 4
Tshaikovski: Sérénade mélancolique
kolme WSB:n laulua

25.2.1902 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Véra Maurina – piano

Berlioz: Carneval Romain, as.
Henselt: Pianokonsertto f
Haydn: Sinfonia G
Chopin: Fantasia puolalaisista lauluista,
sov. Safonoff

15.3.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Sigrid Lindberg – viulu

Weber: Oberon-alkusoitto
Strauss: Wiener Blut
Tshaikovski: Capriccio Italien
Berlioz: Le Carneval Romain
Wagner: Waltherin kilpalaulu Mestarilaulajista
Bruch: Viulukonsertto g
Humperdinck: Hanna ja Kerttu, alkussoitto
Saint- Saëns: Une nuit Lisbonne
Thomas: Mignon-alkusoitto
Wagner: Marssi oopperasta Tannhäuser

16.3.1902 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Sigrid Lindberg – viulu

Weber: Oberon-alkusoitto
Strauss: Wiener Blut
Thomas: Mignon-alkusoitto
Sjögren: Andante sostenuto (viulusoolo)
Grieg: Berceuse (viulusoolo)
Brahms: Unkarilainen tanssi (viulusoolo)
Grieg: Peer Gynt-sarja nro 1
Delibes: Masurkka Coppeliasta

23.3.1902 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Carl Jost – sello

Doppler: Alkusoitto oopperasta Ilka
Strauss: Cagliostro
Naprawnik: Melancolie
Raff: Tarantella
Bruch: Johdanto oopp. Loreley
Goltermann: Adagio (sellosoolo)
Popper: Spinnlied (sellosoolo)
Gillet: Hyrrä
Zampe: Farinelli

6.4.1902 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Willy Wolf – viulu

Balfe: Mustalaistyttö-alkusoitto
Tshaikovski: Tuhkimo-valssi
Ries: Gondoliera
Saint-Saëns: Bacchanale oopp. Samson
Reissinger: Felsenmühle-as.
Viulusooloja
Strauss: Banditenstreiche

15.4.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
Viipurin Musiikin Ystävien 100. konsertti
solistina Edvin Ekström – barytoni

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Sibelius: Kuningas Kristian II
Järnefelt: Juhla-alkusoitto (sävelletty Suomen Kansallisteatterin vihkiäisiin 9.4.1902)
Collan: Hurtti-ukko
Pacius: Sotilaspoika
Sibelius: Finlandia
Kajanus: Kesämuistoja-sarja
Kajanus, sov. Porilaisten marssi

27.4.1902 Kansankonsertti, K
solisteina konserttimestari Willy Wolf ja Oscar Schwar – ksylofoni

Adam: Alkusoitto Si j'étais Roi
Waldteufel: Vuokkoja, valssi
Eilenberg: Kehruutuvassa
Jones: Muistoja oopp. Geisha
Auber: Fra Diavolo-alkusoitto viulusooloja
Saint-Saëns: Papittaren tanssi ksylofonisoolo

1.5.1902 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Jenny Ikonen, konserttimestari Willy Wolf ja Carl Jost – sello sekä O. Schwar – ksylofoni

Suppé: Dichter und Bauer, as.
Mascagni: Intermezzo
Bizet: Carmen-muistelmia
Thomas: Mignon-alkusoitto Sellosooloja
Eilenberg: Wichtelmänner
Braun: Harfe und Spieluhr
Vivaldi: Italialainen aaria
Bizet: Vinille chanson
Hildach: Der Lenz
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Vollstedt: Lustige Brüder
Matthey: Espanjalainen vartio Ksylofonisooloja

Järnefeltin viides ja viimeinen kausi 1902-1903

4.10.1902 Helppotajuinen, R
Sigrid Schultz ja Davida Hesse – yksinlauluja ja duettoja

Verdi: Muistelmia oopperasta
Aida
Weber: Aaria oopp. Noita-ampuja
Berger: Till majdag
Backer-Gröndahl: En bön
Söderman: Tet
Händel: Largo
Grieg: Ett möde
Ranghild
Hallén: Romans satunäyt. Santa Maria
Massenet: Scènes pittoresques
Saint-Saëns: Pastorale (duetto)
Donizetti: Duetto
Il Giuramentosta
Tshaikovski: Dornröschen

9.10.1902 Kansankonsertti, K
solistina Ossian Fohström – sello

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Servais: Sellokonsertto
Bach: Air
Schumann: Träumerei
Grieg: Peer Gynt -sarja
Bruch: Kol Nidrei
Popper: Tarantella

10.10.1902 Helppotajuinen, R
solistina Ossian Fohström – sello

Weber: Oberon-alkusoitto
Ries: Gondoliera, Perpetum mobile
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto
Grieg: Sydänhaavoja ja Kevät
Swert: Fantasia sellolle ja orkesterille
Mozart: Alkusoitto Figaron häistä
Saint-Saëns: Le cygne (Joutsen)
Popper: Papillon
Moszkowski: Malaguena

21.10.1902
Kotimainen ilta, Raatihuone

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Kajanus: Aino, sinfoninen runo
Sibelius: Finlandia
Järnefelt: Kehtolaulu ja Sunnuntai
Sibelius: Lemminkäisen paluu
Kajanus: Suomalainen rapsodia 1
Järnefelt: Korsholma

28.10.1902
I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Willy Burmester – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 2 D
Tshaikovski: Viulukonsertto
Wagner: Mestarilaulajat, as.

1.11.1902
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana
konserttimestari Seelichmann ja solistina Ernst Oehlhey – sello

Mendelssohn: Hebridit, as.
Glinka: Valssi fantasia
Bach: Bourrée
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Bizet: Carmen-sarja
Chopin: Etydi
Goëns: Scherzo
Moszkowski: Soihtutanssi
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Desormes: Pizzicato polkka
Saint-Saëns: Mustalaistanssi

22.11.1902
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Oehlhey – sello

Suppé: Pique Dame-alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Mendelssohn: Canzonetta
Saint-Saëns: Danse macabre
Gade: Ossianin kaikuja-alkusoitto
Gounod: Entracte Philémon et Bancis
sellosooloja
Leoncavallo:
Muistelmia Pajatsosta
Bolzon: Menuetti
Mascagni: Intermezzo
Delibes: Masurkka Coppeliasta

23.11.1902 Kansankonsertti, K
solistina Ernst Oehlhey – sello

Gade: Ossianin kaikuja-alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Mendelssohn: Canzonetta
Gounod: Bacchanale
Suppé: Pique Dame
sellosooloja
Bolzoni: Menuetti
Delibes: Masurkka Coppeliasta

30.11.1902
Suuri Kansankonsertti, K
solistina konserttim. Seelichmann ja avustajana VTY:n mieskuoro, johtajana Torsten Kiljander, VTY:n sekakuoro, sekä VTY:n naiskuoro, johtajana Emil Sivori

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Sarasate: Faust-fantasia
Wagner: III näyt. alkusoitto Lohengrinistä
Genetz: Nouse, riennä Suomen kieli
Collan: Savolaisten laulu
Rees: Buurien marssi
Dürrner: On synkkä yö
Sivori, sov. Istun järven rannalla Rukkaset ja kukkaset
Pacius: Nyt kaikuos soitto Suomenmaan
Speidel: Pois ompi yö
Lindblad: Laululinnut

11.12.1902 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina
Matilda Haas – mezzosopraano

Sibelius: Sinfonia nro 1 e
Bruch: Aaria Odysseus-oratoriosta
Schumann: Ich grolle nicht
Wolf: Gesang Weylas
Schubert: Frühlingsglaube
Wagner: Eine Faust ouverture

13.12. 1902
Sibelius-konsertti, Raatihuone
solistina Maikki Järnefelt – sopraano, pianosäestäjänä Armas Järnefelt

Sibelius: Sinfonia nro 1 e
Men min fågel
Säv, säv, susa
Svarta rosor
Finlandia

14.12.1902
Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana Siiri von Essen – lausunta

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Strauss: Wiener Blut
Runeberg: von Döbeln Juuttaalla
Rubinstein: Toreador et Andalouse
Thomas: Mignon-alkusoitto

Topelius: Jäänlähtö Oulujoessa
Collan: Vaasan marssi

3.1.1903
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Oehlhey – sello

Thomas: Raymond-alkusoitto
Waldteufel: Kevätkukkia
Ries: Gondoliera
Jones: Muistelmia Geishasta
Massenet: Scènes pittoresques
Sellosooloja
Auber: Fra Diavolo-alkusoitto
Moszkowski: Bolero
Eibenschütz, sov. Suomalainen kansanlaulu
Moniuszko: Masurkka oopperasta Halka

27.1.1903
Järnefeltin resettikonsertti
solistina S. Laserson – viulu, 11 v

ohjelmassa:
Wagneria,
sekä Spohrin Viulukonsertto

31.1.1903
III sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Alfred Kastner – harppu

Tshaikovski: Sinfonia nro 4
Parish-Alvars: Harppukonsertto
Saint-Saëns: Harppu-fantasia
Brahms: Tragische Ouverture

8.2.1903 Kansankonsertti, K
solistina S. Laserson – viulu,
johtajana konserttimestari Seelichmann

Glinka: Ruslan ja Ludmila, as.
Waldteufel: La source
Gounod: Solitude
Moszkowski: Soihtutanssi
Rubinstein: Lichtertanz
Beriot: Viulukonsertto
Gillet: Hyrrä
Strauss: Persialainen marssi

10.2.1903
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Juho Leino ja
solistina konserttimestari Seelichmann

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Waldteufel: Tout Paris
Grieg: Det förste möde
Raff: Tarantella
Bizet: Carmen-sarja 1
Vieuxtemps: Fantasia Appassionata
Wagner: III näyt. alkusoitto (Lohengrin)
Humperdinck: Hannu ja Kerttu, alkusoitto
Paderevski: Menuetti
Brahms: Unkarilainen tanssi

15.2.1903
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Juho Leino,
avustajana
Väinölän kuoro,
johtajana Emil Sivori

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Paderevski: Menuetti
Grieg: Det första möde
Bizet: Carmen-sarja
Hermes: Iltakellot
Flodin: Metsässä
Sivori, sov. Ruusu ja Rakasta
Hermes: Lempisijani
Sivori, sov. Valitus
Wegelius: Toivioretki

3.3.1903
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Juho Leino ja solistina
Hjalmar Svedlund – barytoni

Balfe: Die Zigeuner
Järnefelt: Preludi
Beethoven: Muunnelmia jousille
Dvorak: Slaavilainen tanssi 6
Bizet: Arlesitar-sarja
Arditi: Afskedsskålen
Nessler: Warners afskedssång
Eiling: Jeg vil ud
Wagner: Rienzi-alkusoitto
Hagan: Fjäriln vingad
Bellman: Fader Bergström
Goldmark: Saaban kuningatar-as.

7.3.1903 Helppotajuinen, R
johtajana Juho Leino ja solisteina
Richard Schulze – viulu ja
Peter Mauritzén – alttoviulu

Lortzing: Czar und Zimmermann
Vollstedt: Lustige Brüder
Tshaikovski: Sanaton laulu
Söderman: Häämarssi
Delibes: Suite Sylvia-baletista
Halvorsen: Passacaglia viululle ja alttoviululle
Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Mendelssohn: Kehruulaulu
Moszkowski: Serenata
Kajanus: Sotamarssi

12.3.1903 Konserttimestari Seelichmannin resettikonsertti
johtajana Juho Leino ja solistina
Anna Buchstein – sopraano

Tshaikovski: Casse Noisette, sarja
Napvarnik: Melancolique
Haydn: Jousikvartetti op. 74 (Seelichmann, Schulze, Mauritzén ja Oehlhey)
Tshaikovski: Pique Dame-as. Yksinlauluja
Beethoven: Leonore-alkusoitto
Tshaikovski: Serenade melancolique
Sibelius: Alla marcia

5.4.1903 Kansankonsertti, K
johtajana Armas Järnefelt
solistina Agnes Poschner – sopraano

Rubinstein: Dimitri Donskoi
Strauss: Itämailta
Vogt: Nachtgesang
Weckerlin, sov. Chansons
Merikanto: Skogsdufvors toner
Kun päivä paistaa
Grieg: Sigurd Jorsalfar
Porilaisten marssi

7.4.1903
IV sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Leopold Godowski – piano

Beethoven: Sinfonia nro 4 B
Wagner: Charfreitagszauber (Parsifal)
Tshaikovski: Pianokonsertto b
Brahms: Capriccio
Chopin: Impromptu, 2 preludia ja etydiä
Weber: Perpetum mobile

21.4.1903
Suuri sinfoniakonsertti, Raatih.
liput 3 mk, 2 mk ja 1 mk
solistina
konserttimestari Seelichmann

Sibelius: Sinfonia nro 2
Wagner: Alkusoitto oopperasta Lohengrin

S. Wagner: Herzog Wildfang-as.
Wagner: Isolden lemmenkuolo
(Tristan ja Isolde)
Tannhäuser-alkusoitto

26.4.1903 Kansankonsertti, K
solistina
konserttimestari Seelichmann

Pacius: Kaarle kuningas, as.
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Sibelius: Elegia ja Musette
Kajanus: Suomalainen rapsodia 1
Mendelssohn: Viulukonsertto,
I osa
Mielck: Draamallinen alkusoitto
Pacius: Maamme

29.4.1903 Kotimainen iltama, K

Järnefelt: Juhla-alkusoitto
Kajanus: Kesämuistoja-sarja
Sibelius: Karelia-sarja
Finlandia

1.5.1903 Vappukonsertti
Tervaniemen ravintola

Thomas: Raymond-alkusoitto
Strauss: Schatzvalzer
Bach: Frühlingerwachen
Brahms: Unkarilainen tanssi
Bizet: Les Toreadors
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Kajanus: Ahotunnelma
Grieg: Kunniamarssi
Järnefelt: Sunnuntai
Collan: Vaasan marssi

1.5.1903
Viimeinen helppotajuinen, R
solisteina
konserttimestari Seelichmann ja
Ernst Oehlhey – sello

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Strauss: Wienerwald, valssi
sellosooloja
Svendsen: Norjalainen
taiteilijakarnevaali
Järnefelt: Juhla-alkusoitto
Komzak: Märchen
Viulusooloja
Sibelius: Finlandia
Pacius: Suomen laulu ja
Sotilaspoika
Kajanus: Sotamarssi

Juho Leino 1903-1908

Juho Leinon I kausi 1903-1904

3.10.1903 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Paul Wille

Pacius: Suomen laulu
Mozart: Don Juan, alkusoitto
Delibes: Pizzicato (Sylvia)
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Thomas: Mignon-alkusoitto
Bruch: Viulukonsertto
Suppé: Tantalusqualen
Strauss: Valssi
Tshaikovski: Andante cantabile
Sousa: Picadore-marssi
Kajanus: Sotamarssi

22.10.1903 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Paul Schnéemann – sello

Mendelssohn: Hebridit, as.
Waldteufel: Herbsweisen, valssi
Naprawnik: Melancolie
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Sibelius: Kuningas Kristian II
Godard: Berceuse
Popper: Gavotti
Enna: Die Hexe, alkusoitto
Lully: Menuetto
Lacombe: Aubade
Strauss: Persialainen marssi

24.10.1903 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Schnéemann – sello

Boieldieu: Die Weisse Dame, as.
Waldteufel: Herbstweisen, valssi
Moszkowsky: Serenata
Popper: Berceuse & Gavotti
Verdi: Fantasia oopp. Traviata
Lacombe: Aubade
Strauss: Persialainen marssi

1.11.1903 50-pennin konsertti, Kansakoulu
solisteina Waldemar Willgren – huilu ja konserttimestari Paul Wille

Weber: Oberon-alkusoitto
Strauss: Galiostro-valssi
Saint-Saëns: Bachanale Simsonista
Köhler: Idylli
Reznicek: Fantasia Donna Dianasta
Brahms: Unkarilainen tanssi
Gillet: Loin du bal
Kajanus: Sotamarssi

5.11.1903 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Efraim Cymbalist, 14 v. – viulu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Reinecke: 5. näyt. alkusoitto Manfredista
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Grieg: Sigurd Jorsalfar -sarja
Vieuxtemps: Viulukonsertto
Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Schumann: Träumerei
Saint-Saëns: Marche militaire

7.11.1903 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Jean Ten Have – viulu

Gluck: Ifigeneia-alkusoitto
Saint-Saëns: Viulukonsertto h
Haydn: Sinfonia G

12.11.1903 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Selim Palmgren – piano

Weber: Jubel-alkusoitto
Strauss: Valssi
Beethoven: Muunnelmia jousille
Raff: Tarantella
Gluck: Ifigeneia-alkusoitto
Grieg: Pianosonaatti e
Thomas: Raymond-alkusoitto
Svendsen: Islantilainen melodia
Porilaisten marssi

12.12.1903
II sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Elli Rängman – piano
jousikvartetti: Wille, Schulze, Mauritzén, Schnéemann

Mozart: Sinfonia nro 39 Es
Haydn: Jousikvartetto op. 74
Beethoven: Pianokonsertto nro 5

3.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Schnéeman – sello

Suppé: Dame Valentin, as.
Waldteufel: Barcarole, valssi
Bach: Bourrée
Linder: Serenade
Weber: Alkusoitto Eyryanthe
Boccherini: Menuetti
Herold: Marssi

5.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina hra Olschowsky – huilu

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Bilse: Hochzeitsreigen, valssi
Gounod: La Colombe
Verdi-Popp: Huilufantasia Rigoletosta
Jones: Muistoja Geishasta
Mascagni: Intermezzo
Gillet: Myllyssä
Strauss: Tuli ja leimaus, valssi

10.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Paul Wille

Reissinger: Alkusoitto Yelwa
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Lacombe: Aubade Printanière
Mendelssohn: Andante Viulukonsertosta
Lumbye: Traumbilder, fantasia
Händel: Largo
Delibes: Pizzicato Sylviasta
Söderman: Häämarssi

12.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
jousikvartetti: Wille, Schulze, Mauritzén, Schnéemann

Suppé: Alkus. Yksi aamu, päivä ja ilta Wienissä
Lanner: Die Schönbrunnen, valssi
Massenet: Sevillans
Schubert: Andante jousikvartetista Der Tod und das Mädchen
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Mozart: Andante ja Menuetti Sinfoniasta Es
Saint-Saëns: Danse de la Gipsy

14.1.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
Alice Avellan – laulu & Ingrid Borenius – piano

Flotow: Alkusoitto oopp. Martha
Strauss: Schatz, valssi
Saint-Saëns: Une nuit à Lisbonne
Gounod: Aaria oopp. La Reine de Saba
Mozart: Das Veilchen
Beethoven: Brometheus-as.
Tshaikovski: In Wogendem Tanze
Heise: Dyvekes Sange
Faltin: I hösten
Bizet: Carmen-sarja
Gillet: Myllyssä
Collan: Vaasan marssi

17.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Schnéemann – sello

Flotow: Alkusoitto oopp. Martha
Strauss: Schantz, valssi
Moszkowski: Serenata
Goens: Romanssi, sellosoolo
Popper: Espanjalainen tanssi, sellosoolo
Bizet: Carmen-sarja
Borodin: Kuoro oopp. Ruhtinas Igor
Komzak: Satu

21.1.1904 III Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Ellen Beck – laulu

Tshaikovski: Mozartiana, sviitti
Heise: Dyvekes Sange
Beethoven: Sinfonia nro 1

26.1.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu

Balfe: Alkusoitto Die Zigeunerin
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Sibelius: Elegia
Gounod: Entract aus Philemon et Bancis
Reznicek: Fantasia Donna Diana
Massenet: Sous les tilleus
Czibulka: Songe d´amour après le bal
Meyerbeer: Kruunausmarssi

28.1.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Paul Schnéemann – sello

Suppé: Schöne Galathea, as.
Strauss: Nordseebilder, valssi
Delibes: Pizzicato Sylvia -baletista
Wagner: Zug der Frauen Lohengrinistä
Massenet: Alkusoitto Phaedra
Mascagni: Sisiliana, torvisoolo
Klughardt: Sellokonsertto
Tshaikovski: Mozartiana, sviitti
Bolzoni: Preghiera
Desormes: Tarantella

14.2.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina W. Blume – klarinetti

Lortzing: Alkus. Czar und Zimmermann
Waldteufel: Estudiantia, valssi
Wagner: Albumblatt
Weber: Konsertiino klarinetille
Gounod: Fantasia oopp. Faust
Moszkowski: Bolero
Blon: Lieberständelei
Zampe: Farinelli, marssi

16.2. 1904 Laskiaiskonsertti, Raatihuone
solistina Paul Schnéemann – sello

Suppé: Alkusoitto Dame Valentin
Vollstedt: Lustige Brüder, valssi
Meisner: Svenska toner, potpurri
Matthey: Spanische revelle
Ochs: Leikillisiä sävelmuotoja saksal. kansanlaulusta eri säveltäjien tyyliin
Liadov: Une labatiero à musique (2 huilua ja 2 klarinettia)
Minkus: Fiammetta, sellosoolo
Schreiner: Mamsell Übermuth
Rensch: Heimliche Liebe, gavotti
Porilaisten marssi

25.2. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina
Ellen Relander – sopraano
ja Paul Schnéemann – sello

Maillart: Glöckchen des Eremiten
Strauss: Wein, Weib und Gesang
Ries: Gondoliera
Grossmann: Der Geist des Wojwoden
Mendelssohn: Hebridit, alkusoitto
Massenet: Scene religieuse, sellosoolo
Schubert: An die Musik
Järnefelt: Kanteleelle
Pergolesi: Se tu m´ami
Adam: Alkus. Si j´étais roi
Meyer-Helmund: Serenata rococo
Ole Bull: Norsk springdans
Schulhoff: Galopp de Bravura

3.3.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
avustajana VMY:n naiskuoro

Suppé: Dichter und Bauer, as.
Tshaikovski: Le belle au bois dormant
Giurand: Melodrama de Piccolino
Massenet: Sevillana
Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Wagner: Walthers Preislied oopp. Meistersinger
Schumann: Jäger Wohlgemuth
Genetz: Kehtolaulu
Borenius: Fiskarsång på hafvet
Ladendorff: Die Lotos blume
Bizet: Fantasia Arlesitar-sarjasta
Gillet: La toupie
Vieuxtemps: Reverie
Moszkowski: Ungarisch

6.3.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Schnéemann – sello

Suppé: Alkus. Dichter und Bauer
Tshaikovski: La belle au bois dormant
Vieuxtemps: Reverie
Köhler: Melodie slave, sellosoolo
Gabriel-Marie: Gavotte
Bizet: Fantasia Arlesitar-sarjasta
Meyer-Helmund: Serenata rococo
Ole Bull: Norjalainen hyppytanssi
Schulhoff: Galopp de Bravura

10.3. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Paul Schnéemann – sello

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Waldteufel: La Source, valssi
Reinecke: Johdanto oopperasta Manfred
Liszt: Rapsodia nro 2
Weber: Noita-ampuja, alkus.
Borodin: Arotunnelma
Göens: Romanssi ja Scherzo (sellosoolo)
Litolff: Roberspierre-alkusoitto
Rubinstein: Molto lento
Grieg: Norjalainen tanssi nro 2
Porilaisten marssi

13.3.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Schnéemann – sello

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Waldteufel: La sourée, valssi
Massenet: Sevillana
Goens: Romanssi ja Scherzo, sellosoolot
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Mascagni: Intermezzo
Grieg: Norjalainen tanssi
Moszkowski: Ungarisch

10.4.1904 Kansankonsertti, Kansak.
solistina Ellen Relander – sopraano

Thomas: Raymond, alkusoitto
Waldteufel: Espana
Wagner: Albumblatt
Collan: Hannes bild
Merikanto: Kun päivä paistaa
Bizet: Carmen-sarja
Moszkowski: Serenata
Komzak: Satu
Sousa: The Picadore, marssi

12.4. 1904 IV Sinfoniakonsertti, Raatih.
avustajana VMY:n naiskuoro

Beethoven: Leonore-alkusoitto
Volkman: Serenate
Sibelius: Impromptu naiskuorolle ja orkesterille (V. Rydberg) 1902
Schubert: Sinfonia h

14.4. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Alma Auer – mezzosopraano

Suppé: Alkusoitto Tantalusqualen
Waldteufel: Les Patineurs
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Merikanto: Skogsdufvortoner
Merikanto: Kuin hiipuva hiillos
Grieg: Peer Gynt-sarja
Händel: Resitat. ja aaria orat. Xerxes
Thomas: Mignon-alkusoitto
Borodin: Kuoro oopp. Ruhtinas Igor
Braun: Harppu ja pelitoosa
Kajanus: Sotamarssi

17.4.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana VMY:n naiskuoro

Suppé: Kevyt ratsuväki, alkus.
Bilse: Hochzeitsreigen, valssi
Ries: Gondoliera
Sibelius: Impromptu (kuoro & orkesteri)
Grieg: Peer Gynt-sarja
Boccherini: Menuetti
Porilaisten marssi

21.4.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Lisa Gussander – sopraano

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Strauss: Ruusuja etelässä, valssi
Grieg: Millom rosor
Merikanto: Vanha mummo
Hildach: In meiner Heimath
Weber: Euryanthe
Volkman: Serenade (sello ja jouset)
Händel: Resit. ja aaria orat. Rinaldo
Verdi: Fantasia oopp. Aida
Sibelius: Elegia ja Musette
Desormes: Tarantella

26.4. 1904 Viimeinen helppotajuinen, Raatihuone
solistina Dagmar Wahl – piano

Mendelssohn: Alkusoitto Athalia
Tshaikovski: La belle au bois dormant
Massenet: Sous les tilleuls
Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi
Schumann: Papillons (pianosoolo)
Suppé: Alkusoitto Pique Dame
Mascagni: Intermezzo
Gillet: Myllyssä
Collan: Vaasan marssi

1.5. 1904 Ylim. Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Paul Schnéemann – sello

Suppé: Kevyt ratsuväki, alkusoitto
Vollstedt: Lustige Brüder
Delibes: Pizzicato Sylviasta
Rubinstein: Toreador et Andalouse
Sibelius: Osia Karelia-sarjasta
Minkus: Fiammetta, sellosoolo
Thomas: Raymond-alkusoitto
Ole Bull: Norjalainen hyppytanssi
Pacius: Suomen laulu
Porilaisten marssi

Juho Leinon II kausi 1904-1905

9.10.1904 Kansankonsertti, K
solistina Johannes Koskelo – sello

Mozart: Don Juan-alkusoitto
Waldteufel: Estudiantina
Giurand: Melodrama de Piccolino
Massenet: Sevillana
Thomas: Raymond-alkusoitto
Minkus: Fiammetta, sellosoolo
Boccherini: Menuetti
Collan: Vaasan marssi

13.10.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Johannes Koskelo – sello

Borodin: Serenade
Tellami: En sourdine
Chopin: Nocturne, sellosoolo
Lee: Gavotti, sellosoolo
Grieg: Peer Gynt-sarja

16.10.1904 Kansankonsertti, K
solistina Johannes Koskelo – sello

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Strauss: Wienerwaldin tarinoita
Borodin: Serenata
Gounod: Entract Philemon
Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Chopin: Nocturne, sellosoolo
Lee: Gavotti, sellosoolo
Tellan: En Sourdine

20.10. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Münz

Auber: Porticin mykkä, alkus.
Waldteufel: Herbsweisen, valssi
Giurand: Melodrama de piccolo
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Weber: Oberon alkusoitto
Beethoven: Romanssi, viulusoolo
Mielck: Suomalainen sarja
Wagner: III näyt.as. Lohengrin
Mascagni: Intermezzo oopperasta Rusticana

Czibulka: Songe d´amour après le bal
Kajanus: Sotamarssi

30.10. 1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Gerda Lind – sopraano

Auber: Porticin mykkä, alkus.
Waldteufel: Herbsweisen, valssi
Gounod: La Colombe
Wagner: III näyt. alkusoitto oopp. Lohengrin
Mascagni: Intermezzo
Järnefelt: Sunnuntai
Sibelius: Men min fågel märks
Czibulka: Songe d´amour après le bal
Kajanus: Sotamarssi

6.11.1904 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Münz

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Bilse: Hochzeitsreigen, valssi
Vieuxtemps: Reverie
Thome: Andante religioso, viulusoolo
Dratla: Serenade, viulusoolo
Flotow: Alkusoitto Stradella
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Brahms: Unkarilainen tanssi

10.11.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Ingrid Borenius – piano
Johannes Koskelo – sello

Weber: Taika-ampuja, alkusoitto
Waldteufel: Barcarolle, valssi
Mendelssohn: Kehruulaulu
Beethoven: Pianosonaatti Fis op. 78
Mozart: Taikahuilu, alkusoitto
Massenet: Scène religieuse, sellosoolo
Schumann: Kinderszenen, op. 15
Bizet: Carmen-sarja
Eilenberg: Mylly Schwarzwaldissa
Strauss: Persialainen marssi

24.11. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Lisa Gussander – sopraano

Mendelssohn: Hebridit, as.
Strauss: Ruusuja etelästä, valssi
Grossmann: Czardas oopp. Der Geist des Wojwoden
Delibes: Sylvia-baletti
Suppé: Alkusoitto Tantalusqualen
Lully: Menuetto
Merikanto: Nyt ja sitten
Rubinstein: Es blinkt
Rossi: Mitranes-aaria
Braun: Harppu ja pelitoosa
Porilaisten marssi

1.12. 1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Trio: Münz – viulu, Mauritzén – alttoviulu ja Koskelo – sello

Flotow: Alkusoitto Indra
Waldteufel: La Source
Reinecke: Johdanto oopp. Manfred
Liszt: Rapsodia nro 2
Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Beethoven: Trio Es
Verdi: Fantasia Traviatasta
Schumann: Träumerei
Ole Bull: Hyppytanssi
Collan: Vaasan marssi

3.12.1904 I Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Sigrid Schnéevoigt – piano

Beethoven: König Stephan, as.
Chopin: Pianokonsertto e
Mozart: Jupiter-sinfonia

4.12. 1904 Kansankonsertti, Kansak.
solistina Sigrid Schnéevoigt – piano

Flotow: Indra, alkusoitto
Strauss: Ruusuja etelästä, valssi
Reinecke: Manfred, johdanto
Chopin: Valssi cis
Liszt: Rapsodia nro 11
Verdi: Fantasia Traviatasta
Grieg: Åsen kuolema
Collan: Vaasan marssi

15.12.1904 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina konserttimestari Münz ja H. Taute – ksylofoni

Mozart: Figaron häät, alkus.
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Schubert: Du bist die Ruh!
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Massenet: Scènes pittoresques
Beriot: Air varie, viulusoolo
Blättermann: Mazurka caprice
Strauss: Fantasia Mustalaisparonista
Heiman: Zigeunerspiele, ksylofoni
Pacius: Hymni Suomelle

18.12.1904 Kansankonsertti, K
solistina H. Taute – ksylofoni

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Waldteufel: Les Patineurs
Schubert: Du bist die Ruh!
Heiman: Zigeunerspiele, ksylofoni
Massenet: Scènes pittoresques
Schumann: Träumerei
Pacius: Hymni Suomelle

26.12.1904 Kansankonsertti, K
solistina konserttimestari Münz

Beethoven: König Stephan-as.
Waldteufel: La Source, valssi
Sibelius: Elegia ja Musette
Godard: Berceuse
Blättermann: Mazurka Caprice
Strauss: Fantasia Mustalaisparonista
Delibes: Sylvia
30-vuotisen sodan marssi

1.1.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina N. Weljkovitsch – fagotti

Pacius: Maamme
Kajanus: Suomalainen rapsodia Suomen laulu ja Sotilaspoika
Weber: Fagottikonsertto (Andante)
Pacius: Kaarle kuninkaan as.
Palmgren: Valssi satunäyt. Tuhkimo
Pahlman: Suomalainen kansanlaulu

8.1.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Johannes Koskelo – sello

Flotow: Martha-alkusoitto

Strauss: Schatz, valssi
Händel: Largo
Goltermann: Andante, sellosoolo
Popper: Gavotti, sellosoolo
Suppé: Alkusoitto Pique Dame
Ole Bull: Hyppytanssi
Svendsen: Säterjäntans söndag
Sousa: Piccolo-marssi

12.1.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina R. Cymbalist – viulu

Suppé: Alkusoitto Yksi päivä Wienissä
Tshaikovski: Valssi La belle
Boccherini: Sicilienne
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Weber: Euryanthe-alkusoitto
Borodin: Serenade
Rubinstein: Viulukonsertto
Bizet: Carmen-sviitti
Schumann: Träumerei
Blon: Blumengeflüster
30-vuotisen sodan marssi

19.1.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
Jousikvartetti: Münz, Zedeler, Mauritzén ja Koskelo

Adam: Alkusoitto Si j'étais Roi
Bilse: Hochzeitsreigen, valssi
Holtt, Väinö: Sanaton laulu, orkesterin jäsenen säveltämä
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Haydn: Muunnelmia Keisarikvartetosta
Moszkowski: Spanisch, deutsch
Wagner: III alkusoitto oopp. Lohengrin
Sibelius: Auringonsäteen tanssi (e.k.)
Schumann: Träumerei
Kajanus: Sotamarssi

21.1.1905 II Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Adée Leander-Flodin – sopraano

Mendelssohn: Italialainen sinfonia A
Mozart: Et incarnatus est (Messu c)
Hamerik: Judische Trilogie

26.1.1905 Helppotajuinen, R.
solistina Adée Leander-Flodin – sopraano

Adam: Alkusoitto Si j'étais roi
Bilse: Hochzeit
Moszkowski: Spanisch
Sibelius: Säv, säv, susa
Järnefelt: Sunnuntai
Becker-Gröndahl: Klövereng
Wagner: III näyt. alkusoitto (Lohengrin)
Holtt: Sanaton laulu
Sibelius: Auringonsäteen tanssi
Strauss: Persialainen marssi

2.2.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina hra Malmgren – sello

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Strauss: Wein, Weib, Gesang
Wagner: Waltherin laulu oopperasta Mestarilaulajat
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Massenet: Scènes napolitaines, sellosoolo
Gounod: Prologi (Romeo ja Julia)
Berlioz: Sylphen Tanz
Gillet: Myllyssä
Desormes: Tarantella

5.2. 1905 Runebergin-päivän konsertti
solistina Johannes Koskelo – tenori

Pacius: Kaarle kuningas, alkus.
Järnefelt: Preludium
Sibelius: Elegia ja Musette
Collan: Hurtti-ukko
Ingelius: Kullneff
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Palmgren: Valssi satunäyt. Tuhkimo
Pacius: Suomen laulu
Collan: Vaasan marssi

9.2. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Jenny Ikonen – sopraano
pianosäestys hra Kick

Mendelssohn: Ruy Bass, alkus.
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Naprawnik: Melancolie
Wagner: Elisabethin rukous oopp. Tannhäuser
Sibelius: Svarta rosor
Melartin: Mirjamin laulu
Järnefelt: Toivoni
Hamerik: Judische Trilogie
Kick: Alkusoitto Ahasverus
Svendsen, sov: Du gamla, du fria
Lacombe: Aubade
Rubinstein: Toreador et Andalouse

12.2.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Jenny Ikonen – sopraano

Mendelssohn: Ruy Blass-as.
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Naprawnik: Melancholique
Becker: Frühlingszeit
Merikanto: Liknelse
Melartin: Mirjamin laulu
Hamerik: Judische Trilogie
Berlioz: Sylphen tanz
Rubinstein: Toreador et Andalouse

19.2. 1905 Kansankonsertti, K
avustajana Sivorin urkurikoulun miesklööri

Suppé: Alkus. Banditenstreichen
Strauss: Itämainen marssi
Massenet: Preludi oopp. Herodiade
Moszkowski: Melancholique
Santner: Lippulaulu
Mendelssohn: Oi talvi
Schubert: Illan tultua
Merikanto: Heilani on kuin Helluntai
Stünz: Kaikukohon laulu maamme

23.2.1905 III Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Giovanni Cokinis – laulu

Schubert: Sinfonia nro 4 c (Traaginen)
Verdi: Aaria oopp. Aida
Leoncavallo: Arioso oopperasta Pajazzo
Svendsen: Zorahayda

2.3.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Münz

Mozart: Don Juan-alkusoitto
Ziehrer: Wiener Mad, valssi
Hamerik: Preludi oopp. Toverille
Grossmann: Czardas oopp.

Der Geist des
Wojwoden
Thomas: Mignon, alkusoitto
Rode: Viulukonsertto op. 9
Svendsen: Legenda Zorahayda
Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Grieg: Solveigin laulu
Paderevski: Menuetti
Schulhoff: Galopp

9.3. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina S. Laserzon – viulu

Sabathil: Minnesänger, valssi
Komzak: Volksliedchen
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Massenet: Scènes pittoresques
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 5
Boidelin: Die Weisse Dame
Thomas: Mignon-alkusoitto
Collan: Vaasan marssi

12.3.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina S. Laserzon – viulu

Boidelin: Die Weisse Dame
Sabathil: Minnesänger, valssi
Thomas: Mignon-alkusoitto
Wieniawski: Faust-fantasia
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Komzak: Volksliedchen
Collan: Vaasan marssi

18.3.1905
IV Sinfoniakonsertti, R
solistina Elsa Rüegger – sello

Haydn: Sinfonia nro 92 Oxford
Arensky: Muunnelmia
Tshaikovskin
teemasta
de Swert: Sellokonsertto

19.3.1905 Kansankonsertti, K
solistina Elsa Rüegger - sello

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Strauss: Geschichten aus
Wienerwald
Gounod: Frühlingslied
Popper: Andacht, sellosoolo
Popper: Elfentanz, sellosoolo
Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Lully: Menuetto
Mascagni: Intermezzo
30-vuotisen sodan marssi

23.3.1905
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Eino Rautavaara – barytoni

Schubert: Rosamunde-alkusoitto
Strauss: Freuet euch, valssi
Massenet: Prologi oopperasta
Pagliaccio
Mendelssohn: Hebridit, as.
Arensky: Muunnelmat
Tshaikovskin
teemasta
Tshaikovski: Don Juan-serenadi
Palmgren: När allt är stille
Sibelius: Illalle
Maillardt: Alkus. Glöckchen
Eremiten
Talliam: En Sourdine
Borodin: Kuoro oopp. Ruhtinas
Igor
Saint-Saëns: Danse de la Gipsy

30.3.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Münz

Reissinger: Alkus. Felsenmühle
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Grieg: Kevät
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Wagner: Träume, viulusoolo
Beethoven: Egmont-alkusoitto
Bach: Preludi ja fuuga
Suppé: Schöne Galathea, as.
Massenet: Sevillana
Strauss: Lurjusten galoppi

2.4.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Münz

Kelar-Bela: Lustspiel-alkusoitto
Fetras: Kuutamoyö Alsterilla
Schubert: Du bist die Ruh!
Hubay: Zephir, viulusoolo
Spanische Tanz,
viulusoolo
Suppé: Die schöne Galathea, as.
Gillet: Loin du bal
Massenet: Sevilla
Strauss: Tuli ja leimaus, valssi

6.4.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
avustajana VMY:n naiskuoro

Auber: Mustalaisdomino
Bilse: Hochzeitsreigen
Gounod: Frühlingslied
Moszkowski: Malaguena
Mendelssohn: Hebridit, as.
Saint-Saëns: Le deluge
Genetz, sov. Skades klagan
Beethoven: Hymni yölle
Schumann: Zigeunerleben
Bizet: Carmen-sviitti
Mascagni: Les dragons
Meyer-Helmud: Serenata rococo
Porilaisten marssi

9.4. 1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana VMY:n naiskuoro

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Bilse: Hochzeitsreigen
Gounod: Frühlingslied
Genetz, sov. Ska des klagen
Beethoven: Hymni yölle
Schumann: Zigeunerleben
Bizet: Carmen-sviitti
Mascagni: Intermezzo
Meyer-Helmund: Serenata rococo
Porilaisten marssi

15.4. 1905
Sibeliuksen sävellyskonsertti,
VMY:n orkesterin ja nais-sekä sekaköörin "suosiollisella avustuksella", johtajana säveltäjä

Sibelius: Satu, sävelrunoelma
Pelléas ja Mélisande-sarja
Valse triste näytelmästä Kuolema
Impromptu (naiskuoro + orkesteri)
Snöfrid, improvisaatio lausujalle, sekakuoro ja orkesteri

16.4. 1905 Kansankonsertti, Kansakoulu

Mozart: Figaron häät-alkusoitto
Palmgren: Valssi näytelmästä Tuhkimo
Grieg: Kevät
Mendelssohn: Hebridit, as.
Ole Bull: Hyppytanssi
Gillet: Myllyssä
Sousa: Piccadore-marssi

24.4. 1905 Kansankonsertti, K
solistina Ellen Relander – sopraano

Flotow: Martha-alkusoitto
Händel: Largo
Körling: Aftonstämning
Merikanto: Immen pelko
Beethoven: Egmont-alkusoitto
Svendsen: Säterjäntans söndag
Brahms: Unkarilainen tanssi
Collan: Vaasan marssi

30.4. 1905 Kansankonsertti, K
solistina Lisa Gussander – sopraano

Adam: Si j'étais roi, alkusoitto
Waldteufel: La Source-valssi
Sibelius: Elegia (Kuningas Kristian II)
Merikanto: Vanha mummo
Grieg: Millom rosor
Thomas: Raymond-alkusoitto
Pacius: Suomen laulu, Hymni Suomelle
Porilaisten marssi

1.5. 1905 Vappukonsertti, Raatihuone

Suppe: Banditenstreiche
Strauss: Wein, Weib und Gesang
Svendsen: Du gamla, du friska
Desormes: Tarantella
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Sibelius: Auringonsäteen tanssi
Bizet: Carmen-fantasia
Maillard: Glöckchen des Eremiten
Minkus: Fiammetta, sellosoolo
Vollstedt: Lustige Brüder
Porilaisten marssi

Juho Leinon III kausi 1905-1906

1.10.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Albert Wilkko – trumpetti

Pacius: Suomen laulu
Flotow: Stradella-alkusoitto
Waldteufel: Barcarolle
Desormes: Tarantella
Pahlman: Suomalainen kansanl.
Pressel: An der Weser (tr. soolo)
Brahms: Unkarilainen tanssi
Porilaisten marssi

5.10. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina B. Cymbalist – piano

Sibelius: Finlandia
Tshaikovski: Chant sans paroles
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Leoncavallo: Pajazzo-fantasia
Arensky: Intermezzo
Bach: Preludi, pianosoolo
Paganini: Muunnelmia, pf
Herold: Zampa-alkusoitto
Czibulka: An Dich
Moszkowski: Ungarisch
Porilaisten marssi

8.10. 1905 Kansankonsertti, K
solistina B. Cymbalist – piano

Mendelssohn: Athalia, alkusoitto
Bilse: Hochzeitsreigen
Arensky: Intermezzo
Cymbalist: Romanssi, pf
Paganini: Muunnelmia, pf
Suppé: Pique Dame, alkusoitto
Blankenberg: Fürstenmarsch

19.10.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina F. Brühl – sello

Weber: Oberon-alkusoitto
Palmgren: Valssi näyt. Tuhkimo
Svendsen: Zorahayda-legenda
Grossmann: Czardas
Tshaikovski: Capriccio Italien
Saint-Saëns: Sellokonsertto
Puccini: Fantasia oopp. Tosca
Schuler: Berceuse
Czibulka: Liebesneckereinen
Sitt: Mosella-marssi

26.10. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Herman Müller

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Buccalossi: Liebesleiden, valssi
Bizet: Johdanto oopp. Helmenkalastajat
Liszt: Unkaril. rapsodia II
Wagner: III näyt. alkusoitto (Mestarilaulajat)
Gounod: Faust-fantasia
Blon: Blumenflüster
Mascagni: Intermezzo
Collan: Vaasan marssi

21.11. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ellen Relander – laulu & Ingrid Borenius – piano

Gade: Sennfahrt, alkusoitto
Ponchielli: Balettimusiikkia Giacondasta
Marcello: Quella flamina
Liszt: Les Preludes
Mozart: Aaria oopp. Taikahuilu
Kjerulf: Mit hjerte og min Lyre
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Meyer-Helmund: Serenata rococo
Bizet: Carmen-sviitti I

25.11. 1905 I sinfoniakonsertti Raatihuone
solistina Ettore Gandolfi – laulu

Arensky: Alkusoitto Un songe sur
Mozart: Konserttiaaria Mentre ti lascio
Beethoven: Sinfonia III Eroica

26.11. 1905 Kansankonsertti, K
solistina Ettore Gandolfi – laulu

Gade: Sennfahrt-alkusoitto
Strauss: Wein, Weib und Gesang
Ponchielli: Gioconda-balettim.
Verdi: Aaria oopp. Sisilialainen vesper
Bizet: Carmen-sviitti
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Sousa: Piccadore-marssi

30.11. 1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina F. Brühl – sello

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Waldteufel: Herbsweisen
Massenet: Herodiade
Lalo: Rapsodia
Arensky: Unelma Volga-virralle
Popper: Adagio & Masurkka
Delibes: Sylvia-balettimusiikkia
Ole Bull: Säterjäntans söndag
Komzak: Buren patrouille

3.12.1905 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina F. Brühl – sello

Flotow: Stradella-alkusoitto
Waldteufel: Herbsweisen
Delibes: Cortege de Bacchus

Popper: Adagio & Masurkka
(sello)
Suppé: Banditenstreiche, as.
Ole Bull: Säterjäntans söndag
Moszkowski: Bolero
Komzak: Buurien patrulli

16.12.1905 II Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Arrigo Serato – viulu

Beethoven: Leonore-alkusoitto
Viulukonsertto D
Sinfonia nro 8

26.12. 1905 Kansankonsertti, K
solistina F. Brühl – sello

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Waldteufel: Immer oder Nimmer
Tshaikovski: Barcarolle
Franchomme: Variationen (sello)
Leoncavallo: Fantasia Pajazzosta
Braun: Harppu ja pelitoosa
Komzak: Satu
30-vuotisen sodan marssi

28.12.1905 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Herman Müller

Adam: Si j'étais roi
Waldteufel: Himmelsfunken
Sibelius: Elegia
Bach: Choral und Fuge
Hamerik: Jüdische Trilogie
Chopin-Wilhelmy: Romanssi
(viulu)
Lincke: Alkusoitto Lysistrata
Czibulka: Songe d´amour
Kajanus: Sotamarssi

4.1.1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Aleksander Gublitsky – piano

Gade: Alkusoitto Mariotta
Strauss: Juttuja Wienin metsistä
Massenet: Sous les tilleuls
Liszt: Unkarilainen rapsodia II
Grieg: Sigurd Jorsalfar-sarja
Liszt: Rigoletto-fantasia
Suppé: Alkusoitto Tantalusqualen
Ganne: Rigaudon
Blon: La danseuse
Fucik: Einzug der Gladiatoren

11.1.1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Agnes Poschner – sopraano

Auber: Alkusoitto Feensee
Sabathal: Minnesänger
Monsigny: Chaconne et Rigodon
Sibelius: Pélleas ja Mélisande
Weber: Aaria oopp. Noita-ampuja
Sibelius: Våren flyktar
Melartin: Vandet risler
Merikanto: Jos olet mun
Thomas: Mignon-alkusoitto
Grieg: Norjalainen tanssi
Schumann: Träumerei
Rubinstein: Toreador et
Andalouse

27.1. 1906 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Adée Leander-Flodin – sopraano

Mozart: Taikahuilu-alkusoitto
Tshaikovski: Mozartiana
Mozart: Aaria oopp. Taikahuilu
Aaria oopp. Figaron häät
Eine kleine Nachtmusik

28.1.1906 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Adée Leander-Flodin – sopraano

Mozart: Taikahuilu-alkusoitto
Eine kleine Nachtmusik
Aaria Taikahuilusta
Das Veilchen ja
Wiegenlied
Tshaikovski: Mozartiana
Mozart: Alkusoitto oopp. Titus

1.2. 1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Olga von Radek, piano, Aleksander von Hirscheydt, viulu

Rubinstein: Dimitri Donskoi, as.
Waldteufel: La Source
Mendelssohn: Canzonetta
Saint-Saëns: Dance macabre
Schubert-Liszt: Morgenständchen
D´Albert: Gavotte
Strauss-Schütt: Paraphrase
Sponholtz: Preislied
Keler-Bela: Ungarische Melodien
Ries: Schlummerlied
Puccini: Fantasia Toscasta
Blon: Blümengeflüster
Sitt: Mosella-marssi

4.2.1906 Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Olga von Radeck – piano, Aleksander von Hirschheydt – viulu

Rubinstein: Dimitri Donskoi, as.
Waldteufel: La Source, valssi
Bach-Saint-Saëns: Gavotte
Chopin: Andante et Grande
Polonaise
Ries: Suite nro 3 viululle
Puccini: Tosca-fantasia
Blon: Blumenflüster
Sitt: Mosella-marssi

8.2. 1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Herman Müller

Doppler: Ilka-alkusoitto
Sibelius: Auringonsäteen tanssi
Boccherini: Sicilienne
Svendsen: Norjalainen rapsodia 2
Beethoven: Leonore-alkusoitto
Mendelssohn: Viulukonsertto
Verdi: Fantasia Traviatasta
Berlioz: Sylphen Tanz
Eilenberg: Mylly
Schwarzwaldissa
Bratenberg: Ruhtinasten marssi

11.2. 1906 Kansankonsertti, K
avustajana nti A. Burjam – lausunta

Suppé: Alkusoitto Runoilija ja
talonpoika
Bilse: Hochzeits-Reigen
Massenet: Les Sons
Grieg: Bergliot, melodrama
Verdi: Traviata-fantasia
Bratenberg: Ruhtinasten marssi

20.2. 1906 Schnéevoigt-konsertti, Kansakoulu
johtajana Georg Schnéevoigt

Beethoven: Leonore III, alkus.
Händel: Concerto grosso d
Haydn: Sinfonia nro 92 Oxford

8.3. 1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina S. Laserson – viulu

Gade: Nordische Sennfahrt

Strauss: Dorfschwalben
Sibelius: Lemminkäisen kotiinpaluu
Arensky: Un Songe sur Volga, as.
Ernst: Othello-fantasia (viulusoolo)
Lully: Menuetti
Verdi: Aida-fantasia
Lully: Menuetti
Wagner: Marssi oopp. Tannhäuser

22.3. 1906 Helppotajuinen, Raatihuone
solistit F. Brühl – sello

Suppé: Runoilija ja talonpoika, as
Godard: Deuxiéme-valssi
Paderewski: Melodie
Grossmann: Der Geist der Wojwoden
Saint-Saëns: Ballet Henry VIII
Bruch: Kol Nidrei
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Erbenschütz, sov. Suomal. kansanlaulu
Brahms: Unkarilainen tanssi
Kajanus: Sotamarssi

10.4.1906
IV sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Elli Rängman – piano

22.4. 1906 Kansankonsertti, K
solistina Jenny Ikonen – sopraano

Beethoven: Kuningas Stephan, as.
Strauss: Ruusuja etelästä
Massenet: Sevillana
Merikanto: Oi muistatko vielä sen virren
Järnefelt: Solsken
Melartin: Minä metsän polkuja kuljen
Bizet: Carmen-sarja
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Sitt: Mosella-marssi

29.4.1906 Viimeinen Kansankonsertti,
solistina konserttimestari Herman Müller

Suppé: Runoilija ja Talonpoika, alkusoitto
Waldteufel: Espana
Händel: Largo (viulusoolo)
Smetana: Moldau (Vltava)
Melartin: Prinsessa Ruusunen-sviitti
Palmgren: Tuhkimo
Sibelius: Finlandia

1.5.1906 Vappukonsertti, Raatihuone

Auber: Fra Diavolo, alkusoitto
Strauss: Wein, Weib und Gesang
Tshaikovski: Arioso
Liszt: Unkaril. Rapsodia nro 2 (yleisön pyynnöstä!)
Massenet: Scènes napolitaines
Litolff: Robespierre (yleisön pyynnöstä!)
Sibelius: Finlandia
Palmgren: Tuhkimo
Pacius: Hymni Suomelle
Porilaisten marssi

Juho Leinon IV kausi 1906-1907

7.10. 1906 Kansankonsertti, K

Pacius: Kaarle kuninkaan alkus.
Palmgren: Tuhkimo
Järnefelt: Preludi
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Sibelius: Finlandia
Eibenschütz, sov. Suomalaisesta kansanlaulusta
Melartin: Menuetti
Porilaisten marssi

13.10. ja 14.10.
Selim Palmgrenin sävellyskonsertit, K ja R
johtajana Juho Leino ja avustajana mieskuoro WSB
pianosolistina Selim Palmgren

Palmgren: Sviitti näyt. Tuhkimo
Pianokonsertto nro 1 g (1903)
Barcarolle ja Etydi
Dvärgens hämnd (Wecksell)
kuorolle ja orkesterille

18.10.1906 Helppotajuinen, R
solistina konserttimestari Tom Fussel

Arensky: Unelma Volgan virralla
Strauss: Vibrationen
Bizet: Helmenkalastajat, as.
Svendsen: Rapsodia nro 3
Vieuxtemps: Viulukonsertto
Saint-Saëns: Sviitti Henry VIII
Puccini: Fantasia oopp. Tosca
Meyer-Helmund: Serenada rococo
Wagner: Marssi oopperasta Tannhäuser

23.10. 1906 Kansankonsertti, K
solistina konserttimestari Tom Fussel

Weber: Oberon-alkusoitto
Waldteufel: Valssi
Massenet: Sevillana
Mendelssohn: Viulukonsertto
Leoncavallo: Fantasia Pajazzosta
Komzak: Satu
Moszkowski: Espanjalainen
Kajanus: Sotamarssi

28.10. 1906 Kansankonsertti, K
solistina Elsa Rüegger – sello

Arensky: Unelmia Volgavirralla
Bilse: Hochzeitsreigen
Delibes: Pizzicato
Tshaikovski: Pique Dame, as.
Blon: Blumengeflüster
Blandenberg: Ruhtinasten marssi

1.11.1906
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Harriet von Wahl – laulu

Bizet: Alkusoitto Djamileh
Arensky: Intermezzo
Ponchielli: Gioconda, balettimus.
Beethoven: In questa tomba
Liszt: Es muss ein Wunderbares
Schumann: Frühlingsnacht
Wagner: III näyt. Alkus. oopp. Mestarilaulajat
Schubert: Der Tod und das Mädchen
Chaminade: Réve d´un soir
Böhm: Der Waldteufel
Nicolai: Fantasia Windsorin rouvista
Strauss: Wienerblut

10.11.1906
Erkki Melartinin sävellys-konsertti (I sinfoniakonsertti) Raatihuone
johtajana Erkki Melartin

Melartin: Prinsessa Ruusunen-sviitti
Siikajoki, sinfoninen runoelma

Osia näytelmästä
Salome
Sinfonia nro 1 c (1902)

11.11.1906 Kansankonsertti, K
johtajana Erkki Melartin

Gade: Alkusoitto Mariotta
Melartin: Alkusoitto näyt. Salome
Strauss: Neu Wien
Luigini: Egyptiläinen baletti-sarja
Melartin: Prinsessa Ruusunen-sarja

15.11. 1906 Kansankonsertti, K
solistina Pasi Jääskeläinen, kansanlaulaja ja kanteleensoittaja

Adam: Si j'étais roi
Strauss: Ruusuja etelästä
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Neljä suomalaista kansanlaulua
Verdi: Traviata-fantasia
Järnefelt: Berceuse
Sitt: Mosella-marssi

Jean Sibeliuksen sävellyskonsertit
4.12.1906 Raatihuone ja 6.12. Kansakoulun juhlasali
johtajana säveltäjä ja avustajana VMY:n sekakuoro

Sibelius: Belsazarin pidot-sarja (1906)
Pan ja kaiku, tanssi-intermezzo
Vapautettu kuningatar, kuorolle ja orkesterille (Paavo Cajander) 1906
Sinfonia 2 D (1901-02)

11.12.1906 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Jean Ten Have – viulu

Grammann: Melusine-alkusoitto
Saint-Saëns: Viulukonsertto
Tshaikovski: Sinfonia nro 5 e

30.12. 1906 Kansankonsertti, K
solistina konserttimestari Tom Fussel

Weber: Oberon-alkusoitto
Strauss: Valssi
Järnefelt: Preludium
Zaryski: Masurkka, viulusoolo
Leoncavallo: Pajazzo-fantasia
Czibulka: Songe d´amour
Sitt: Mosellan-marssi

6.1.1907 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Sulo Hurstinen – viulu

Thomas: Mignon-alkusoitto
Strauss: Dorfschwalben
Moszkowski: Malaguena
Wieniawsky: Romanssi, viulusoolo
Sarasate: Mustalaislauluja
Verdi: Fantasia Aidasta
Ole Bull: Säterjäntans söndag
Collan: Vaasan marssi

10.1.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Maria Åkerman – sopraano

Gade: Alkusoitto Mariotta
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Schuler: Berceuse
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Grieg: Sigurd Jorsalfar
Boieldieu: Romanssi Valkoisesta naisesta
Sibelius: Sen har jag ej
Kjerulf: Ingrids visa
Offenbach: Fantasia Hoffmanin kertomuksista
Bendel: Unelma ja herääminen
Halvorsen: Bojarien juhlamarssi

20.1.1907 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina G. Semonoff – sello

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Tshaikovski: Barcarolle
Eibenschütz: Suomalainen kansanlaulu
Grieg: Sigurd Jorsalfar
Massenet: Scènes religieuses, sellosoolo
Popper: Menuetti
30- vuotisen sodan marssi

24.1.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Esteri Niska – laulu

Thomas: Mignon-alkusoitto
Moszkowsky: Espanjalainen
Arensky: Muunnelmia
Weber: Arietta Taika-ampujasta
Luigini: Egyptin-sarjasta balettimusiikkia
Melartin: 2 laulua näytelmästä
Hiiden miekka
Tshaikovski: Fantasia Patarouvasta
Gillet: Myllyssä
Collan: Vaasan marssi

26.1.1907 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Otto Briesemeister – tenori

Schubert: Alfonso & Estrella, as.
Wagner: Kaksi aariaa oopperoista Mestarilaulajat ja Valkyyria
Beethoven: Sinfonia nro 5 c

27.1. 1907 Kansankonsertti, K
solistina Otto Briesemeister – tenori

Auber: Fra Diavolo
Moszkowski: Espanjalainen
Luigini: Balettim. Egypten
Wagner: Träume
Schubert: An die Leier
Wolf: Der Musikant
Tshaikovski: Fantasia Pique Dame
Fucik: Gladiatoren-marssi

7.2. 1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina hra Kaskan – sello

Schubert: Alfonso & Estrella, as.
Mozart: Aaria Tituksesta (cl + orkesteri)
Saint-Saëns: Bacchanale (Simson ja Delila)
Bizet: Arlesitar-sarja
Chopin-Popper: Nocturno, sellosoolo
Grieg: Kevät
Reinhold: Balalaikka-serenadi

10.2. 1907 Kansankonsertti, K
solistina Kaskan – sello

Gonradi: Karnevaali, alkusoitto
Reinhold: Balalaikka-serenadi
Eilenberg: Rukin ääressä
Koskelo: Chanson napolitaines, sellosoolo
Strauss: Fantasia Mustalaisparonista
Bollitedt: Iloiset veljet
Waldteufel: Galoppi

17.2. 1907 Kansankonsertti, K
solistina konserttimestari Tom Fussel

Schubert: Alfonso & Estrella, as.
Waldteufel: Les patineurs
Sibelius: Elegia (Kristian II)
Lalo: Viulukonsertto, osat 2 ja 3
Bizet: Arlesitar-sarja
Reinhold: Junttalaulu
Sousa: Piccadore-marssi

7.3.1907 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Sigrid Lindberg – laulu

Cherubini: Alkusoitto Anacréon
Bruch: Viulukonsertto g
Mozart: Sinfonia nro 40 g

10.3. 1907 Kansankonsertti, K
solistina Sigrid Lindberg – laulu

Weber: Oberon-alkusoitto
Melartin: Keijukaisten tanssi
Tshaikovski: Arioso oopperasta Opritschnik
Wieniawsky: Romanssi
Bizet: Carmen-sarja
Blon: Kukkien kuisketta
Brahms: Unkarilainen tanssi
Porilaisten marssi

7.4.1907 Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Kaskan – sello ja Albert Wilkko – trumpetti

Mendelssohn: Hebridit, alkusoitto
Strauss: Wiener Blut
Järnefelt: Kehtolaulu
Popper: Itämainen serenadi
Weber: Taika-ampuja, alkusoitto
Hoch: Jalokiviä valtamereltä, trumpetti-fantasia
Delibes: Välisoitto ja Zardas

14.4. 1907 Kansankonsertti, K
solistina Ellen Relander – sopraano

Thomas: Mignon, alkusoitto
Ponchielli: La Gioconda, balettimusiikkia
Melartin: Oi Herra
Merikanto: Jos olet mun
Tshaikovski: Patarouva-fantasia
Lully: Menuetto
Pacius: Hymni Suomelle

18.4.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Aina Åström – laulu ja konserttimestari Tom Fussel

Bizet: Alkusoitto oopp. Djamileh
Luigini: Balettimusiikkia
Crusell: Ingeborgs klagan
Merikanto: Yksin & Kevätlaulu
Wieniawsky: Viulukonsertto d I
Sibelius: Auringonsäteen tanssi
Grieg: Solveigin laulu
Rubinstein: Toreador et Andalouse

28.4.1907 Viimeinen kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana Sivorin Lukkariköörі

Suppé: Pique Dame, alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä
Genetz: Mieslaulu
Sivori sov: Kansanlaulu
Järnefelt: Uusi ja vanha kulta
Jones: Fantasia (Geisha)
Minkus: Fiammetta, sellosoolo
Ole Bull: Norjalainen hyppytanssi
Kajanus: Sotamarssi

1.5. 1907 Vappukonsertti, Raatihuone

Wagner: Rienzi-alkusoitto
Massenet: Sevillana
Pacius: Balladi Kaarle Kuninkaasta
Delibes: Välimus. ja Czardas
Bizet: Carmen-sviitti
Tshaikovski: Arioso oopp. Opritschnik
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Zsibulka: Sinulle
Bollstedt: Iloiset veljet
Porilaisten marssi

Juho Leinon V ja viimeinen kausi 1907-1908

10.10. 1907 Kansankonsertti, K
solistina konserttimestari Kurt Brenken

Wagner: Alkusoitto Rienzi
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Svendsen: Islantilainen melodia
Bach: Preludi ja fuuga
Luigini: Balettimusiikkia Egypten
Sarasate: Mustalaislauluja
Gounod: Fantasia
Lehar: Iloinen leski, valssi
Suomalaisten marssi

17.10. 1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Kurt Brenken

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Godard: Valssi
Sibelius: Valse triste
Smetana: Moldau
Bruch: Johdanto oopp. Loreley
Sarasate: Fantasia viululle
Tshaikovski: Fantasia Patarouvasta
Järnefelt: Preludi
Schubert: Du bist die Ruh
Kajanus: Sotamarssi

24.10. 1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Albert Harzer – huilu

Lachner: Turandot, alkusoitto
Schuler: Schlummenlied
Svendsen: Rapsodia 2
Saint-Saëns: Sarja baletista Henry VIII
Demerssemann: Huilufantasia
Tshaikovski: Eugen Onegin-fantasia
Sibelius: Musette
Järnefelt: Kehtolaulu
Wagner: Marssi oopp. Tannhäuser

7.11.1907 Edvard Grieg-muistokonsertti (1843-1907)
solistina Sofia Roiha – sopraano

Grieg: Konserttialkusoitto Syksy
Eleginen melodia Kevät
Peer Gynt-sarja I op. 46
En Digters sidste Sang
Modersorg op. 15
Et Håb, jeg reiste op. 26
Sigurd Jorsalfar-sarja

22.11.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ellen Relander – sopraano

Thomas: Mignon-alkusoitto
Tshaikovski: La belle an -valssi
Svendsen: Norjalainen rapsodia I
Sibelius: Belsazarin pidot
Järnefelt: Kanteleelle

Merikanto: Toner
Brahms: Ständchen
Leoncavallo: Pajatso-fantasia
Lully: Melodia
Delibes: Czardas

26.11.1907 I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solisteina Elsa Herbeck – piano ja Eugene Malmgren – sello

Schubert: Sinfonia nro 8 h
Grieg: Lyyrinen sarja
Bach: Air (sellosoolo)
Rubinstein: Pianokonsertto

28.11.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Sulo Hurstinen – viulu

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Massenet: Soussel tilleus
Delibes: Coppelia-valssi
Grieg: Lyyrinen sarja
Mozart: Viulukonsertto D
Sibelius: Belsazarin pidot
Meyer-Holm: Serenade rococo
Strauss: Persialainen marssi

3.12.1907 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina konserttimestari Kurt Brenken

Schubert: Alfonso & Estrella
Petras: Kevätilmaa, valssi
Giurand: Piccolino
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Wieniawsky: Viulukonsertto d
Halévy: Juutalaisnainen, fantasia

19.12.1907
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Adolf Niska – barytoni ja Albert Harzer – huilu

Gade: Alppimatka
Waldteufel: Kesäilta
Wagner: Naisten kulkue oopp. Lohengrin
Caccini: Amarilli
Merikanto: Ave Maria ja Kevätlinnuille
Luigini: Egypten
Domer: Le tremolo, huilufantasia
Gounod: Fantasia oopp. Faust
Berlioz: Ilmahaltijain tanssi
Bizet: Toreador oopp. Carmen

1.1.1908 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Albert Vilkko – tr.

Pacius: Maamme
Kaarle kuninkaan as.
Järnefelt: Preludi
Melartin: Juhlamarssi
Sibelius: Belsazarin pidot
Pacius: Balladi trumpetille
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Porilaisten marssi

5.1.1908 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Albert Harzer – huilu

Suppé: Yksi päivä Wienissä, as.
Moszkowski: Espanjalainen
Bruch: Loreley-johdanto
Demerssemann: Italialainen huilukonsertto
Gounod: Romeo & Julia-fantasia
Svendsen: Islantilainen melodia
Collan: Vaasan marssi

6.1.1908 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari Kurt Brenken

Mendelssohn: Athalia-alkusoitto
Lehár: Iloinen leski, valssi
Mascagni: Intermezzo
Sarasate: Mustalaislauluja
Luigini: Egypten-balettimusiikkia
Delibes: Pizzicato
Pacius: Hymni Suomelle

16.1.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Hilda Gädeke – laulu

Mendelssohn: Hebridit, alkusoitto
Moszkowski: Espanjalainen tanssi
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Mozart: Aaria Figaron häistä
Wagner: Mestarilaulajat-johdanto
Frans: Ein Herbst
Mielck: Fischermädchen
Reger: Waldeinsam
Puccini: Fantasia Toscasta
Tellam: Sourdine
Sörensen: Viipurin ruotsalaisen lyseon marssi

25.1.1908
II sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Elli Rängman – piano

Beethoven: Sinfonia nro 1
Mendelssohn: Kotiintulo vierailta
Schumann: Sinfoniset etydit

26.1.1908 Kansankonsertti, K
solistina Elli Rängman – piano

Mendelssohn: Hebridit, alkusoitto
Strauss: Juttuja itämailta, valssi
Tshaikovski: Barcarolle
Liszt: Unkarilainen rapsodia 12
Puccini: Fantasia Toscasta
Tellam: Sourdine
Sörensen: Viipurin ruotsalaisen lyseon marssi

30.1.1908 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Hellbach – klarinetti ja Albert Wilkko – trumpetti

Gade: Mariotta-alkusoitto
Bollstedt: Unelma Bosporin aalloilla
Tshaikovski: Mozartiana
Arensky: Muunnelmia jousille
Weber: Klarinettikonsertto
Smetana: Moldau
Bruch: Loreley
Hoch: Trumpettifantasia
Suomalaisten marssi

5.2.1908
Runeberginpäivän konsertti
solistina Albert Vilkko – trumpetti

Pacius: Alkus. Kaarle kuningas Suomen laulu & Sotilaspoika
Sibelius: Karelia-sarja, Belsazarin pidot
Pacius: Trumpettiballadi
Järnefelt: Preludi
Porilaisten marssi

6.2.1908 Helppotajuinen, Raatihuone
Lukkari-urkurikoulun mieskuoro avusti

Mendelssohn: Kotiintulo-as.
Godard: Valssi
Schubert: Du bist die Ruh
Bach: Preludi ja fuuga
Wagner: Tannhäuser-alkusoitto

Kajanus: Aino, sinfoninen runo
loppukuoroineen
Sibelius: Valse triste
Collan: Vaasan marssi

13.2.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Ida Moberg

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Tshaikovski: Nukkuva kaunotar,
valssi
Händel: Largo
Svendsen: Sarja jousille
Moberg: Auringon nousu,
Toiminta,
Ilta ja Rauha
Wagner: Rienzi-alkusoitto
Moberg: Menuetti
Collan: Vaasan marssi

3.3.1908 Laskiaiskonsertti, Kansakoulu
johtajana Ossian Fohström,
solistina Richard Laue – fagotti

Herold: Zampa, alkusoitto
Bollsted: Iloiset veljet
Willöcker: Kerjäläisyliop.
fantasia
Hauket: Karneval, fagottisoolo
Suppé: Kaunis Galathea, alkus.
Czibulka: Rakkauden laulu
jälkeen tanssiaisten

5.3.1908 Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Ossian Fohström

Beethoven: Prometheus-as.
Wagner: Albumblatt
Massenet: Le Cid-sarja
Wagner: Lohengrin-alkusoitto
Kajanus: Kehtolaulu
Järnefelt: Luvattu maa, balettimus
Brahms: Unkarilainen tanssi 1
Strauss: Kevätsointuja

12.3.1908
III sinfoniakonsertti, Raatih.
– Erkki Melartinin
sävellyskonsertti –

Erkki Melartin johtajana,
laulusolisteina Sylvi Silander
ja August Lowén, VMY:n
sekakuoro avusti

Melartin: Sinfonia nro 3 F
(1906-1907)
Sarja Hiiden miekasta
Osia kantaatista
Kysymysten
portilla sooloille,
kuorolle ja orkesterille

19.3.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana konserttimestari
Kurt Brenken,
avustajana VMY:n sekakuoro,
johtajana Emil Forsström,
solistina Albert Harzer – huilu

Thomas: Raymond-alkusoitto
Massenet: Herodiade
Wagner: Siegmundin laulu
Kajanus: Maa isien
Forsström, sov. Veljen surmaaja
Sibelius: Laulu
Promootiokantaatista
Dvorak: Slaavilainen tanssi nro 3
Hoffmann: Huilukonsertto
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Strauss: Tuhat ja yksi yötä, valssi

9.4.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Albert Harzer – huilu

Linde: Lykistrata-alkusoitto
Bendel: Unelma ja heräys
Bach: Preludi ja fuuga
Saint-Saëns: Balettimusiikkia
Henrik VIII
Doppler: Huilufantasia
Massenet: Scènes pittoresques
Haertel: Frühlingsabend
Metra: Valssi espagnole

21.4.1908
Kansankonsertti, K
solistina
L. Ullrich – englannintorvi

Gonradi: Berliinin elämää, as.
Metra: Espanjalainen valssi
Machts: Romanssi
englannintorvelle
Bach: Preludi ja fuuga
Massenet: Scènes pittoresques
Sibelius: Valse triste
Herold: Ikiliikkuja

26.4.1908
Kansansinfoniakonsertti
solisteina Wäinö Sola – tenori
ja konserttimestari
Kurt Brenken – viulu

Haydn: Oxford-sinfonia
Arensky: Unelma Volga-virralla
Wieniawsky: Viulukonsertto
Flotow: Aaria oopp. Martha
Leoncavallo: Aaria oopp.
Pajazzo

1.5.1908 Vappukonsertti, Raatihuone

Erkki Melartin 1908-1911

Erkki Melartinin I kausi 1908-1909

4.10.1908
Kansankonsertti, Kansakoulu

Mozart: Figaron häät-alkusoitto
Beethoven: Ritaribaletti
Bach: Sarabande ja Gavotti
Händel: Largo
Martini: Gavotti
Beethoven: Turkkilainen marssi
Th. Sörensen: Juhlamarssi
Torkkeli Knuutinpojan patsaan muistoksi 4.10.1908
Kajanus: Sotamarssi

8.10.1908
Helppotajuinen, Raatihuone

Mendelssohn: Kaunis Melusine
Martini: Gavotti
Bach: Sarabande ja Gavotti
Beethoven: Turkkilainen marssi
Gluck: Ifigeneia Auliissa, as.
Wagner: Waltherin laulu oopp. Mestarilaulajat
Weber: Tanssiinkutsu
Puccini: Kohtauksia oopp. Tosca
Bird: Menuetti
Th. Sörensen: Juhlamarssi 4.10.1908

11.10.1908
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Maria Åkerman – sopraano

Gluck: Ifigeneia Auliissa, as.
Lully: Gavotti
Bird: Menuetti
Elgar: Tervehdys
Weber: Tanssiinkutsu
Grieg: Peer Gynt 1
Fauré: Les berceaux
Hahn: Trois jours
Melartin: O Herre
Merikanto: Soi vienosti murheeni soitto
Kuula: Pohjalainen tanssi ja Pirun polska

15.10.1908 I sinfoniakonsertti, Kansakoulu

Bach: Orkesterisarja nro 3 D
Ph. E. Bach: Sinfonia 1 D
Händel: Concerto grosso op. 25 h
Rameau: Sarja oopp. Castor et Pollux

1.11.1908 II sinfoniakonsertti, Kansakoulu
(I Kansansinfonia-konsertti)
solistina Valery Delmár – mezzosopraano

Mozart: Sinfonia nro 40 g
Aarioita ja Wiegenlied
Haydn: Sinfonia nro 2 D

5.11.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Sulo Hurstinen – viulu

Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Haydn: Menuetto
Dvořák: Legenda 4
Rameau: Castor et Pollux
Passepied: Gavotti
Bach: Viulukonsertto no: 2 E
Grieg: Peer Gynt 1
Strauss: Persialainen marssi

12.11.1908 III sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Elli Rängman – piano

Beethoven: Sinfonia nro 7
Leonore 3 alkusoitto
Pianokonsertto nro 5

6.12.1908 IV sinfoniakonsertti (II Kansansinfonia-konsertti)
solistina Henry Siemann – sello

Schumann: Sinfonia nro 1 B
Volkmann: Serenad d
Mendelssohn: Hebridit, alkus.
Schubert: Rosamunde-alkusoitto

10.12.1908
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Aili Sorvali – sopraano
Henri Siemann – sello-obligato

Grieg: Im Herbst
Franz: Mädchen mit den roten
Denza: Si vous compris
Liszt: Les Préludes
Massenet: Phédra-alkusoitto
Melartin: Intiaani
Merikanto: Tipu, tipu
Reinecke: Manfred-alkusoitto
Tshaikovski: Capriccio Italien

17.12.1908
Helppotajuinen, Kansakoulu
solisteina Jenny Ikonen – sopraano, Wäinö Sola – tenori ja Henry Siemann – sello sekä sekakuoro Sävel

Weber: Noita-ampuja-alkusoitto
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Sitt: Adagio-osa sellokonsertosta
Gabriel-Marie: La finquantaine
Enna: Alkusoitto oopp. Kleopatra
Mascagni: Duetto oopperasta Cavalleria rusticana
Melartin: Scherzo-osa Sinfoniasta nro 1
Prinsessa Ruusunen-sarja
Karjala herää (kuoro)

21.1.1909 V sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Hjalmar Frey – bassobarytoni

Liszt: Sinfoninen runo Tasso
Weingartner: Die Wallfahrt nach Kevlar
Mahler: Andantino-osa sinfoniasta nro 2
Wagner: Mestarilaulajat, as.

28.1.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
– saksalainen ohjelma –
solistina E. Röntgen – viulu

Mozart: Taikahuilu, as.
Bach: Menuetti
Haydn: Turkkilainen marssi
Mahler: Andante-osa sinfoniasta nro 2
Spohr: Viulukonsertto nro 8 a
In Form einer Gesangsscene
Goldmark: Im Frühling
Remecke: Tanz unter der Dorflinde
Strauss: Wienerblut

7.2.1909 VI sinfoniakonsertti (III Kansansinfonia-konsertti)
solistina konserttimestari Kurt Brenken

Saint-Saëns: Sinfonia nro 2 a

Debussy: Andante jousille
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 4
Berlioz: La Damnation de Faust

14.2.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Kurt Brenken ja
solisteina Eino Raitio – viulu ja
Kalle Järvi – trumpetti

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Strauss: Wienerwaldin tarinoita
Bonne: Ertase
Melartin: Romanssi ja Elegia
Verdi: Fantasia oopperasta Aida
Hoch: Une perle de Ocean
Halvorsen: Marssi

25.2.1909 VII sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Leo Funtek – viulu

Arensky: Nal i Damajanti, as.
Borodin: Sinfonia nro 3 a (Keskeneräinen)
Rimski-Korsakov: Intermezzo oopperasta Pihkovatar (Pskovitjanka)
Tshaikovski: Viulukonsertto
Tscherepnin: La Princesse Lointaine, Kaukomaan prinsessa

4.3.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Erna Gräsbeck – sopraano

Grieg: Peer Gynt-sarja nro 2
Peer Gynt-sarja nro 1
Puccini: Kohtauksia ja Rukous oopperasta Tosca, Mimin aaria ja Musetten valssi oopp. La Bohème
Sibelius: Melisanden kuolema
Palmgren: Den unge piges viser
Melartin: Sirkan häämatka
Johansson: Itämainen marssi
Palmgren: Tuhkimo-valssi

11.3.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana ja viulusolistina Leo Funtek

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Pergolesi-Westerhout: Stabat Mater, jousille
Schubert: Rosamunde-balettimusiikkia
Sibelius: Belsazarin pidot Adagio-viulukonsertosta Finlandia
Liszt: Les Préludes
Rapsodia 2
Berlioz: Unkarilainen marssi

14.3.1909
VIII Sinfoniakonsertti, Kansak. (IV Kansansinfonia-konsertti)

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Kajanus: Kesämuistoja
Järnefelt: Juhla-alkusoitto ja Egyptiläinen tanssi näytelmästä Luvattu maa
Sibelius: Sinfonia nro 2 D

18.4.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana Lukkari-urkurikoulun miesköörі, johtajana Emil Sivori

Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi, Waltherin kilpalaulu oopp. Mestarilaulajat, III näyt. alkusoitto oopp. Lohengrin, Oppipoikien tanssi ja Mestarien tulo oopp. Mestarilaulajat
Järnefelt: Musiikkia näyt. Luvattu maa
Melartin: Prinsessa Ruusunen-sarja
Sibelius: Terve metsä, terve vuori
Merikanto: Se kolmas
Pacius: Kehtolaulu
Porilaisten marssi

22.4.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Albert Harzer – huilu

Boccherini: Alkusoitto Anacréon
Händel: Largo
Tshaikovski: Valse des Fleurs
Saint-Saëns: Marche militaire
Bach-Albert: Preludi-koraali-fuuga
Sinigaglia: Danze piémontesi
Hofmann: Konzertstück (huilusoolo)
Elgar: Serenadi jousille
Guirand: Melodraama näyt. Piccolini
Meyerbeer: Kruunausmarssi (Profeetat)

27.4.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
avustajana Sävel-kuoro

Sibelius: Kuningas Kristian II
Valse triste
Finlandia
Järnefelt: Preludi
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Kuula: Pirun polska
Pacius: Kantaatti H. G. Porthan sekakuorolle ja ork.
Melartin: Miniatyr-alkusoitto
Finaali sinfoniasta nro 3
Idylli jousille
Cortége (Hiiden miekka)

1.5.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Henry Siemann – sello

Thomas: Raymond-alkusoitto
Strauss: Taiteilijaelämää
Ochs: Saksalainen kansanlaulu
Bizet: Toreador oopperasta Carmen
Litolff: Robespierre-alkusoitto
sellosoolo
Liszt: Poloneesi
Sibelius: Tanssikohtaus
Melartin: Karjalaisia lauluja
Noita-tanssi
Palmgren: Tuhkimovalssi
Kuula: Pirun polska
Porilaisten marssi

Melartinin sijaisena Leo Funtek 1909-1910

3.10.1909 I kansankonsertti, Kansak.
johtajana Leo Funtek

Sibelius: Karelia-sarja
Tanssikohtaus
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Palmgren: Tuhkimovalssi
Järnefelt: Kehtolaulu
Kuula: Pirun polska

7.10.1909
I helppotajuinen, Raatihuone

Glinka: Ruslan ja Ludmila, alkusoitto

Borodin: Steppenskizze
Tshaikovski: Capriccio Italien
Sibelius: Nocturno (Kuningas Kristian II)
Melartin: Idylli
Järnefelt: Itämainen tanssi (Luvattu maa)
Dvořák: Slaavilainen marssi
Offenbach: Barcarolle (Hoffmanin sadut)
Brahms: Unkarilainen tanssi

21.10.1909
I sinfoniakonsertti, Raatih.

Bruckner: Sinfonia nro 2
Wagner: Siegfried-idylli
Liszt: Hunnenschlacht

31.10.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Ellen Relander – sopraano

Kreuzer: Leiri Granadassa, as.
Bach: Air
Marcello: Quella fiamma
Körling: Aftonstämning
Järnefelt: Sunnuntai
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Schumann: Unelmia
Bolzoni: Menuetti
Brahms: Unkarilainen tanssi

4.11.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Eino Raitio – viulu

Grieg: Syksyllä ja Sydänsuruja
Musorgski: Intermezzo
Tshaikovski: Serenade melancholique
Saint-Saëns: Dance macabre
Händel: Largo (yleisön pyynnöstä)
Bizet: Carmen-sarja

7.11.1909
II sinfoniakonsertti, Kansak.
(I kansansinfoniakonsertti)
solistina Mischka Poljakin – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 4
Mendelssohn: Viulukonsertto
Schubert: Sinfonia h

11.11.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
Jenni Ikonen – sopraano
Lauri Ikonen – pianosäestys

Mozart: Don Juan, alkusoitto
Händel: Largo
Liszt: Les Préludes
Sibelius: Karelia-sarja
Neljä Lauri Ikosen yksinlaulua
Weber: Tanssiinkutsu
Offenbach: Barcarolle
Berlioz: Unkarilainen tanssi

18.11.1909
III sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Agnes Poschner – sopraano

Saint-Saëns: La princesse jaune, alkusoitto
Wagenaar: Cyrano de Bergerac, alkusoitto
Franck: Morgeau symphonique oratoriosta Rédemption
Franck: La procession
Georges: Nuages
Bizet: Sinfoninen sarja Roma

28.11.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana E. Niegisch ja solistina Albert Harzer – huilu

Wagner: Rienzi, alkusoitto
Delibes: Intermezzo baletista Naila
Svendsen: Rhapsodie norvégienne
Andersen: Impromptu huilusooloja
Mendelssohn: Athalia-alkusoitto
Lacombe: Aubade
Sibelius: Elegia ja Tanssikohtaus

9.12.1909
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Eino Raitio – viulu

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Bach: Sarabande ja Gavotti
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Weber: Oberon-alkusoitto
Johansson: Le de sir
Alynurski: Mazurka
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugen Onegin
Strauss: Geschichten aus Wienerwald

12.12.1909
IV sinfoniakonsertti, Kansak.
(II kansansinfonia-konsertti)

Dvorak: Sinfonia nro 1 D
Moniuszko: Talvinen tarina
Musorgski: Yö autiolla vuorella
Tshaikovski: Romeo ja Julia, alkusoitto

16.12.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Eino Rautavaara – barytoni

Goldmark: Keväällä-alkusoitto
Svendsen: Legenda Zorahayda
Martini-Berlioz: Plaisir d´amour
D´Indy: Lied maritime
Melartin: Kohtauksia oopp. Aino
Musorgski: Yö autiolla vuorella
Tscherepnin: Kaukomaan prinsessa, sinfoninen runoelma
Halvorsen: Pajaarien marssi

19.12.1909
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Eino Rautavaara – barytoni

Massenet: Alkusoitto oopp. Thais
Berlioz: Sylphentanz oopp. Faust
Massenet: Aaria oopp. Thais
Merikanto: Väinön kertomus oopp. Pohjan neiti
Melartin: Kohtauksia oopp. Aino Prinsessa Ruusunen-sarja

13.1.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina rva Dalilow – sopraano

Glinka: Ruslan ja Ludmila, as.
Tshaikovski: Andante cantabile Valssi oopp. Eugen Onegin
Musorgski: Yö autiolla vuorella Johdanto ja Persialainen tanssi oopp. Hovanstsina
Tshaikovski: Liisan Arioso oopp. Patarouva
Greve-Sabolevskij: Romans
Wrangel: Wie ist die Nacht
Davidow: Romanssi
Massenet: Balettimusiikia (Le Cid)

20.1.1910
Helppotajuinen, Kansankoulu
solistina Alfred Merowitsch – piano

Gluck: Ifigeneia Auliissa, as.
Sibelius: Musette
Bach-Esser: Urkupassacaglia c
Grieg: Holberg-sarja
Chopin: Marcia funebre
Polonaise es
Etydi Ges (mustat koskettimet)
Johansson: Balladi
Rachmaninov: Preludi cis
Borodin: Luostarissa
Liszt: Unkarilainen rapsodia 15

27.1.1910
V sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Leo Funtek – viulu

Pfitzner: Bildet på Solhang
Brahms: Viulukonsertto
Wolf: Italialainen serenadi
Goldmark: Maalaishäät

3.2.1910
Helppotajuinen, Kansakoulu
solistina Antti Väänänen – viulu

Weber: Euryanthe-alkusoitto
Volkman: Serenadi jousille
Bruch: Viulukonsertto g (2 osaa)
Bizet: Djamileh-alkusoitto
Carmen-sarja
Tshaikovski: Arabialainen tanssi
Dvořák: Slaavilainen marssi
Strauss: Wiener Blut

13.2.1910
VI sinfoniakonsertti, Kansak.
(III kansansinfonia-konsertti)
solistina Hjalmar Frey – bassobarytoni

Cherubini: Anacréon-alkusoitto
Verdi: Aaria oopp. Simon Boccanegra
Giordania: Caro mio ben
Spinelli: A basso porto
Sgambati: Sinfonia D

25.2.1910
Helppotajuinen, Raatihuone

Rossini: Sevillan parturi, as.
Saint-Saëns: Une nuit à Lissabonne
Weber-Berlioz: Tanssiinkutsu
Moszkowski: Malaguena
Offenbach: Barcarolle
Tshaikovski: Capriccio Italien
Valssi oopp. Eugen Onegin
Sibelius: Valse triste
Strauss: Du und du, Frühlingsstimmen

27.2.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu

Melartin: Prinsessa Ruusunen-sarja
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Kehtolaulu
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Sibelius: Valse triste
Järnefelt: Itämainen tanssi (Luvattu maa)

17.3.1910
VII sinfoniakonsertti, Kansak.

Stanford: Irlantilainen sinfonia f
Elgar: Alkusoitto The Dream of Gerontius
Järnefelt: Korsholma, sinfoninen runoelma

3.4.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Ewald Niegisch,
solistina Elbe Nissinen – altto

Saint-Saëns: La Princesse Jaune
Tscherepnin: La Princesse Cointaine
Tshaikovski: Capriccio Italien
Caldara: Come raggio di sol
Franz: Im Herbst
Merikanto: Balladi
Svendsen: Norjalainen rapsodia 2
Sibelius: Romanssi
Melartin: Intermezzo
Halvorsen: Pajaarien marssi

7.4.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Th. Brödeman – barytoni

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat
Goldmark: Morsiuslaulu (Maalaishäät)
Wagner: Laulu iltatähdelle (Tannhäuser)
Verdi: Aaria oopp. Don Carlos
Mendelssohn: Hebridit, alkus.
Hallén: Junker Nils sjunger
Fühler: Einen Kind
Merikanto: Tuulan tei
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugene Onegin
Sibelius: Valse triste
Strauss: Frühlingsstimme

10.4.1910
VIII sinfoniakonsertti, Kansak.
(IV kansansinfonia-konsertti)

Sibelius: Sinfonia nro 1 e
Andante sinfoniasta nro 3
Kevätlaulu

14.4.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Mischka Poljakin – viulu

Weber: Taika-ampuja, alkusoitto
Paderewski: Melodia
Wieniawski: Viulukonsertto d
Väänänen: Romanssi,
Humoreski,
Intermezzo ja Skizz
Melartin: Intermezzo
Brahms: Unkarilainen tanssi

17.4.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana Lukkari-urkurikoulun nais- ja mieskuorot, johtajana Emil Sivori

Weber: Noita-ampuja-alkusoitto
Bull: Säterjentens söndag
Järnefelt: Preludi
Hannikainen: Kevät
Herman: Koditon ja Kansanlaulu
Mendelssohn: Rekiretki
Hermes: Ah, pois ja mietit
Pacius: Suomen laulu

19.4.1910
Konsertti orkesterin jäsenen V. Johanssonin hyväksi, K
johtajina Leo Funtek ja V. Johansson sekä
solistina Eino Raitio – viulu

Beethoven: Leonore-alkusoitto
Mozart: Viulukonsertto D
Johansson: Balladi ja Romanssi
Le disir (viulusoolo)
Korroboori, runoelma
Elegia jousille
Sanaton laulu
Kehtolaulu
Itämainen marssi

24.4.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
E. Niegisch – kapellimestari
Tyyne Huttunen – yksinlaulu

1.5.1910
Päiväkonsertti, Kansakoulu
avustajana lauluseura Sävel

Pacius: Kaarle kuninkaan as.
Järnefelt: Kehtolaulu
Melartin: Kansanlaulu
Bizet: Perlenfischer-alkusoitto
Moszkovski: Serenadi
Gounod: Valssi oopp. Faust
Wagner: Albumblatt
Brahms: Unkarilainen tanssi

1.5.1910
Helppotajuinen, Raatihuone

Halvorsen: Pajaarien marssi
Waldteufel: Espana-valssi
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Berlioz: Unkarilainen marssi
Massenet: Scènes napolitaines
Kuula: Pirun polska
Järnefelt: Itämainen tanssi
Porilaisten marssi

Erkki Melartinin II kausi 1910-1911

2.10.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Händel: Largo
Tshaikovski: Andante jousille
Bizet. Kohtauksia oopp. Carmen
Sibelius: 3 katkelmaa
(Pelléas ja Mélisande)
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Melartin: Idylli
Kajanus: Sotamarssi

6.10.1910
Helppotajuinen, Raatihuone

Mendelssohn: Hebridit, as.
Waldteufel: Acclamationen, valssi
Eibenschütz: Suomalainen kansalaulu
Kuula: Pohjalainen tanssi ja Pirun polska
Grieg: Kevät
Berlioz: Sylphentanz
Wagner: Waltherin laulu
Mestarilaulajista
Debussy: Arabesque (e.k.)
Puccini: Menuetti oopp. Manon Lescaut
Morena: Nina et Nana
Messager: Entr´act
Delibes: Czardas Coppeliasta

9.10.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu

Mendelssohn: Hebridit, as.
Grieg: Peer Gynt-sarja nro 1
Sibelius: Valse triste
Kuula: Pohjalainen tanssi ja Pirun polska
Waldteufel: Acclamationen, valssi
Dostal: Unkarilainen marssi

20.10.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Eino Raitio – viulu

Bizet: Alkusoitto oopp. Les Pecheurs de Perles (Helmenkalastajat)
Debussy: Arabesque
Gounod: Dodelinette jousille
Bizet: Sarja oopp. La jolie fille de Perth (Perthin kaunotar)
Moszkowski: Malaguena
Vieuxtemps: Reverie
Rochéz: Unkarilainen tanssi
Sibelius: Tanssikohtaus, Melisanden kuolema, Itämainen marssi
Kajanus: Kehtolaulu jousille
Palmgren: Tuhkimovalssi
Melartin: Juhlamarssi

23.10.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana E. Niegisch ja solistina Eino Raitio – viulu

Bizet: Alkusoitto oopp. Helmenkalastajat
Gounod: Valssi oopperasta Faust
Debussy: Arabesque
Vieuxtemps: Reverie
Cui: Oriental
D´Albert: Kohtauksia oopp. Tiefland (Alamaa)
Grieg: Norjalainen tanssi
Sibelius: Solitude
Järnefelt: Preludi

27.10.1910
I sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Andrejewa Szkilondz – sopraano
Beethoven: Sinfonia nro 1
Haydn: Aaria oratoriosta Luominen
Rimski-Korsakov: Aaria oopp. Solotoi petuschok (Kultainen kukko)
Leo Weiner: Serenadi f

3.11.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Erna Gräsbeck – sopraano

Puccini: Kohtauksia oopperasta Tosca
Aaria oopp. Manon Lescaut
Aaria oopp. La Bohème
Melartin: Aamulaulu
Jeesuslapsen kehtolaulu
Rosa rorans benitatem
Keinutan kehtoa
Lastu
(nämä viisi sovittanut orkesterille L. Funtek)
Noita-tanssi
Minä metsän polkuja kuljen
Sirkan häämatka
Sinigaglia: Piemontilaisia tansseja II
Martini: Gavotti
Gervasio: Cigarières

6.11.1910
I Kansansinfonia-konsertti
solistina Erna Gräsbeck – sopraano

Beethoven: Sinfonia nro 1
Melartin: Kohtauksia oopperasta Aino
Weber: Alkusoitto 1813

10.11.1910 Helppotajuinen, R
solistina G. Thieme – viulu

Tshaikovski: Alkusoitto oopp. Opritsnik
Valssi Prinsessa Ruususesta
Sanaton laulu (jouset)
Capriccio Italien
Paimenkohtaus
Patarouvasta

Serenadi
mélancolique
Kohtauksia baletista
Casse noisette

17.11.1910 II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Albert Löffler – sello

Beethoven: Sinfonia nro 2
E. Moor: Barcarolle jousille
Bruch: Kol Nidrei
Guiraud: Carneval romain

20.11.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Väinö Mäkinen

Chopin: Poloneesi
Sibelius: Pan ja kaiku
Belsazar-sarja
Bizet: Kohtauksia oopperasta
Carmen
Väänänen: Romanssi
Merikanto: Scherzo
Järnefelt: Kehtolaulu
Palmgren: Tuhkimo-valssi

27.11.1910
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Eduard Niegisch,
solistina P. Steppat – klarinetti

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Beethoven: Menuetti
Gretry: Chor der Scharwache
Mozart: Larghetto
Klarinettikvintetosta
Guirand: Carnaval
Eibenschütz: Suomalainen
kansanlaulu
Järnefelt: Itämainen tanssi
näytelmästä
Luvattu maa
Smetana: Marssi oopp. Myyty
morsian

8.12.1910
III sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Dagmar Parmas –
sopraano

Beethoven: Sinfonia nro 3 Eroica
Verdi: Aaria oopp. Rigoletto
Dvořák: Nocturno jousille
Hans Huber: Roomalainen
karnevaali

11.12.1910
II Kansansinfonia-konsertti
solistina Albert Löffler – sello

Haydn: Sinfonia nro 13 G
Bruch: Kol Nidrei
Hans Huber: Roomalainen
karnevaali

14.12.1910
I Oppilasiltama, Raatihuone

Lee: Gavotti, oppilasorkesteri,
johtajana
Erkki Melartin
Jouluvirsi, Onni Suhonen,
7 v. – viulu
Suomal. kansanlaulu,
Kaarlo Mohell – viulu
Eichborn: Romanssi,
Rob. Hauhio – oboe
Härtel: Unelma
Lauri Fagerström – sello
Küffner: Sveitsiläinen fantasia
Johannes Karhunen –
klarinetti
Wolfermann: Romanssi,
Jalmari Malin – viulu
Abt: Gute Nacht,
Heikki Muikku – trumpetti
Mozart: Adagio huilukonsertosta
op. 107
Mikko Auvinen, huilu
Haapasalo-Melartin: Kanteleeni
Leo Nissinen – sello
Abzenger: Konserttikappale
Aug. Holopainen –
klarinetti
Melartin: Karjalaisia lauluja V
Juhlamarssi
oppilasorkesteri

15.12.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Helena Löffler-Hinze –
sopraano

Auber: Porticin mykkä-alkusoitto
Gounod: Dodelinette jousille
Massenet: Andante
Gabriel-Marie: Retraite croate
Liszt: Polonaise E
Bruch: Aaria oopp. Loreley
Sinding: Kevään kohinaa
Weingartner: Ein Stündlein wohl
Ritterliche werbung
Lessman: Du rothe Rose
Sibelius: Khadran tanssi
näytelmästä
Belsazarin pidot
Wolf: Wiegenlied jousille
Grieg: Hääpäivä Trollhaugenilla

29.12.1910
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Aili Sorvali – sopraano

Bach-Albert: Preludi-koraali-
fuuga
Martini: Gavotti
Smetana: Vltava (Moldau)
Enna: Kleopatra-alkusoitto
Grieg: Solveigin laulu
Vuorenpeikon luona
Quaranto: L´ultimo canto di
Achmet
Benzon: Viola
Kuula: Syystunnelma
Melartin: Pellavankitkijä
Kotilainen: Nauti!
Melartin: Idylli jousille
Noitatanssi
Järnefelt: Itämainen tanssi
Messager: Välisoitto
Delibes: Czardas

1.1.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Sylvi Silander –
sopraano

Sibelius: Finlandia
Valse triste
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Järnefelt: Kehtolaulu
Kuula: Pirun polska (Sviitti I)
Melartin, sov.: Karjalaisia
kansanlauluja
Prinsessa Ruusunen-
sarja

12.1.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Karl Schwarz – huilu

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Iljuski: Psycke, sinfoninen
katkelma
Schubert-Liszt: Soirée de Vienna
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Merikanto: Scherzo
Gounod-Popp: Faust-fantasia
Sinigaglia: Piementolaisia
tansseja
Bizet: Espanjalainen laulu
Järnefelt: Pieni serenadi
Moszkovski: Malaguena

15.1.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Albert Löffler – sello

Cherubini: Vedenkantaja, as.
Lacoste: Sarabande
Casaneuve: Venetsia-sarja
Goltermann: Capriccio
Iljuski: Psycke, sinfoninen katkelma
Sibelius: Intermezzo & Balladi
Morena: Valssi
Strauss: Persialainen marssi

19.1.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Heikki Kansanen – viulu

Mendelssohn: Hebridit, as.
Wolf: Kehtolaulu jousille
Smetana: Moldau
Haydn: Viulukonsertto nro 2
Sibelius: Tanssikohtaus
Johansson: Iltamietteitä
Järnefelt: Kehtolaulu
Kajanus: Sotamarssi

22.1.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Heikki Kansanen – viulu

Tshaikovski: Opritsnik-alkusoitto
Elgar: Yölaulu & Aamulaulu
Haydn: Rondo
Drola: Serenadi
Sinding: Kevätsointuja
Berlioz: Keijukaistanssi
Pizzi: Valse chanté
Dostal: Unkarilainen marssi

26.1.1911
IV sinfoniakonsertti, R
solistina Sigrid Schnéevoigt – piano

Beethoven: Sinfonia nro 4 B
G. Pierné: 2. näytöksen alkusoitto oratoriosta Lasten ristiretki
Liszt: Pianokonsertto Es
Bantok: The Pierrot of the minute

2.2.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Gustav Thieme – viulu

Gade: Ossianin kaikuja, as.
Kjerulf: Humoreski, Kehtolaulu, Menuetti
Svendsen: Zorahayda, itämainen legenda
Bantok: The Pierrot of the minute
Bird: Minuetti
Finucane: Kaksi irlantilaista tanssia
Toukokuun päivä
Johansson: Romanssi, viulu ja orkesteri
Palmgren: Hylätyn laulu
Sibelius: Balladi & Alla marcia

5.2.1911
Runebergin päivän konsertti
solisteina Jenny Ikonen – sopraano ja E. Karttunen – trumpetti

Pacius: Kaarle kuninkaan alkusoitto
Eibenschütz: Suomalainen kansanlaulu
Johansson: Iltamietteitä
Kuula: Kesäyö kirkkomaalla
Ikonen: Rannalla
Melartin: Itkisit
Palmgren: När den sköna maj
Melartin: Andante, jousille
Flodin: Romanssi
Pacius: Balladi
Sibelius: Finlandia
Pacius: Maamme

9.2.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Selim Palmgren

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Mendelssohn: Scherzo
Tshaikovski: Elegia jousille
Bizet: Carmen-sarja
Järnefelt: Preludi
Sibelius: Valse triste
Palmgren: Illusion jousille
Menuetto
Puccini: Fantasia oopperasta Tosca
Boccherini: Menuetti
Ponchielli: Balettimusiikkia Giocondasta

16.2.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina konserttimestari Thieme, Löffler – sello ja Leo Funtek – piano

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Gavotti
Grünfeld: Kleine serenade
Tscherepnin: La Princesse Lointaine
Tshaikovski: Pianotrio a
Melartin: Andante jousille
Mac Dowell: Aus einer Blockhütte (Funtekin orkesterisovitus)
Wormser: Valssi Tuhlaajapojasta
Massenet: Balettimus. Le Cid

26.2.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Gustav Thieme – viulu

Sibelius: Karelia-sarja
Kajanus: Huutolaistytön kehtolaulu
Suomalainen rapsodia
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Wallwitz: Menuetto
Madetoja: Menuetto näytelmästä Shakkipeli
Melartin: Musiikkia näytelmästä Hiiden miekka
Sibelius: Finlandia

5.3.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Grünfeld: Pieni serenadi
Tschetschulin: Gavotti
Godard: Mustalaismarssi
Melartin: Andante
Sibelius: Tanssikohtaus & Valse triste
Porilaisten marssi

9.3.1911
V sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Rainer Breitenstein – piano

Beethoven: Sinfonia nro 5
Fucks: Serenadi C
Weber: Pianokonsertto f
R. Heuberger: Itämainen sarja

12.3.1911
III Kansansinfoniakonsertti
solistina Ina von Pfaler – sopraano

Madetoja: Shakkipeli-sarja
Weber: Agathen aaria oopp. Noita-ampuja
Melartin: O Herre
Beethoven: Andante-osa sinfoniasta nro 5
Heuberger: Itämainen sarja

23.3.1911 VI sinfoniakonsertti, Raatihuone

Beethoven: Sinfonia nro 6
Nielsen: Helios-alkusoitto
Sibelius: Dryadi, sävelrunoelma
Kevätlaulu

26.3.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Ilmari Weneskoski

Weber: Oberon-alkusoitto
Waldteufel: Estudiantina
Grieg: Peer Gynt-sarja I
Liszt: Poloneesi E
Massenet: Arragonaise
Sibelius: Karelia-sarja

2.4.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Albert Löffler – sello

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Musorgski: Scherzo
Richardy: Espanjalainen valssi
Goltermann: Adagio
Sellokonsertosta 3
Mattioli: Danse montagnarde
Sibelius: Dryadi
Melartin: Hautauslaulu
(o-sov. L. Funtek)
Palmgren: Tuhkimo-valssi
30-vuotisen sodan marssi

6.4.1911 Erkki Melartinin sävellyskonsertti

Melartin: Sinfonia nro 3 F
(1906-1907)
Lyyrillinen sarja nro 1
(1906)
Öinen näky,
sinfoninen runo

23.4.1911
IV kansansinfoniakonsertti
solistina konserttimestari
Gustav Thieme

von Kothen: Sarja näytelmästä
Kristiina Waasa
Mendelssohn: Viulukonsertto e
Melartin: Lastuja 1-4
(orkesterisovitus
Erik Furuhjelm)
Abendklang
(o-sov. Leo Funtek)

27.4.1911
Viimeinen helppotajuinen, R
solisteina Katharine Stillings –
viulu ja Karl Schwarz – huilu

Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Bach: Orkesterisarja h huilulle ja
jousille
Burgmein: Le roman de Pierrot
Melartin: Musiikkia näytelmästä
Ikuinen taistelu
(Linnankoski), 1909
Canus: Viulukonsertto
Lanner: Valssi
Waldteufel: Acclamationen
Richardy: Valssi

28.4.1911
II Oppilasiltama, Raatihuone

Schumann: Juhlamarssi
Durand: Réverie
Eilenberg: Die Wachtparade
kommt
Oppilasorkesteri,
johtajana Erkki
Melartin
Onni Suhonen, 8 v. – viulu, soitti
Joululaulun, opettajana
Eino Raitio
Titl.: Serenadi (huilu ja sello)
Mikko Auvinen ja Heikki
Leinonen
Wolfermann: Kehtolaulu
Martti Turunen,
8 v. – viulu
Ekman, sov. Suomalaisia
kansanlauluja
Juho Houni ja
Juho Junno – viulu
Rieding: Viulukonsertto, I osa,
Kalle Boman – viulu
Ritter: Fantasia klarinetille ja
orkesterille
Aug. Holopainen
Nováček, sov. 3 suomalaista
kansanlaulua
Melartin: Hymni, oppilasorkesteri
Melartin: Kehtolaulu,
Edv. Valjus – viulu
Händel: Largo,
Leo Nissinen – sello
Bach: Viulukonsertto, II ja III,
Eino Ikonen – viulu
Gluck: Melodia,
Heikki Muikku – tr.

Oppilasorkesterissa soittivat:
Viulu: Mikko Auvinen, Kalle Boman, T. Dukolsky, V. Frimodig, Wilho Hallikas, Juho Houni, G. Hypén, Eino Ikonen, Elli Ikonen, Wäinö Joensuu, Juho Junno, E. Kostiainen, Antti Kymäläinen, O. Ojakaivo, K. Perttilä, A. Riihelä, A. Torikka, E. Waljus ja Juho Wänskä
sello: Lauri Fagerström, Axel Aaltonen, Leo Nissinen
klarinetti: A. Holopainen, E. Mäkeläinen, Toivo Malin, J. Karhunen, Viktor Leinonen
oboe: Robert Hauhio
trumpetti: Heikki Muikku
fagotti: A. Rainio
käyrätorvi: Hjalmar Walkiainen
huilu: Mikko Auvinen
kontrabasso: A. Kokki ja A. Löytönen

Hymnissä soittivat viulua lisäksi: Sulo Aro, 7 v., Onni Suhonen, 8v., Martti Turunen, 8 v., E. Fagerström, P. Karhunen, Yrjö Kettunen, Y. Leivo, Hj. Malin, Kaarlo Mohel, A. Pohjola, A. Wahl ja G. Willgren

Opettajat:
Yhteissoitto: Erkki Melartin
Viulu: Eino Raitio, Leo Funtek, Gustav Thieme, Eduard Niegisch ja hrat Appel, Kanzler, Röder ja Johansson
Sello: Löffler, Albert
Huilu: Schwarz, Karl
Klarinetti: Steppat ja Schröder
Trumpetti: Karttunen
Oboe: Liessler
Fagotti: Wiener
Kontrabasso: Lehman
Käyrätorvi: Wallwitz

29.4.1911 III Oppilasiltama, Kansakoulu

Herfurth: Ständchen,
Heikki Muikku – tr.
Lee: Selloduo: Leo Nissinen &
Lauri Fagerström
Knauschner: Pääskysen tervehdys
Robert Haunio –
oboe
Drdla: Serenadi,
Väinö Joensuu – viulu
Grieg: Solveigin laulu,

Viktor Leinonen – cl
Sitt: Romanssi,
Antti Kymäläinen – viulu
Scherrer: Venelaulu,
Armas Torikka – fl.
Crussell: Serenadi sellokvartetille
William Luoma,
Leo Nissinen,
Lauri Fagerström ja
Axel Aaltonen
Melartin: Hymni
David: Variationeja Schubertin valssiin
Toivo Malin – klarinetti
Sitt: Pastorale,
Yrjö Kettunen – viulu
Järnefelt: Kehtolaulu,
Juho Vänskä – viulu
Thome: Simple aveu,
Lauri Fagerström – sello
Wallwic: Iltarauha,
Hjalmar Walkiainen – käyrätorvi
Seits: Viulukonsertto, I osa,
Elli Ikonen – viulu
Melartin: Karjalainen laulu
Capua: Italialainen marssi
Lee: Gavotti, oppilasorkesteri

30.4.1911 Kirkkokonsertti, Uusi kirkko
solisteina Lisa Gussander – sopraano, Albert Löffler – sello, Eduard Niegisch – urut, avustajana Sivorin mies- ja naisköörit

Nicolai: Juhla-alkusoitto
Jumala ompi linnamme
Händel: Largo
Massenet: Scène réligieuse
Mendelssohn: Aaria oratoriosta Paulus
Kreuzer: Nyt Herran päivä on
Lindblad: Sotarukous
Nyberg: Soi, laulu, soi!
Melartin: Hautauslaulu
Wagner: Rukous
Bossi: Kirkollinen juhlamarssi

1.5.1911 Ylimääräinen helppotajuinen
solistina hra Tauté – ksylofoni

Thomas: Raymond-alkusoitto
Fall: Valssi oper. Dollariprinsessa
Lehar: Valssi operetista
Luxemburgin kreivi

Matthey: Espanjalainen marssi
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Strauss: Rosenhochzeit, valssi
Peter: Ksylofoni-galoppi
Sibelius: Itämainen kulkue
Melartin: Noita-tanssi
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Porilaisten marssi

Ilmari Weneskoski 1911-1914

Ilmari Weneskosken I kausi 1911-1912

5.10.1911
I helppotajuinen, Raatihuone

Sibelius: Finlandia
Elegia
Karelia-sarja
Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Järnefelt: Kehtolaulu
Korsholma, sinf. runo
Kajanus: Rapsodia nro 1
Melartin: Idylli
Kuula: Pohjalainen tanssi
Porilaisten marssi

8.10.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Karl Schwarz – huilu

Sibelius: Finlandia
Elegia
Karelia-sarja
Järnefelt: Korsholma
Kehtolaulu
Popp: Huilufantasia
oopp. Trubaduuri
Porilaisten marssi

12.10.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Schulze – viulu

Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1
Bruch: Viulukonsertto g
Massenet: Le Cid -balettisarja
Bolzoni: Menuetto
Strauss: Tonava kaunoinen, valssi
Liszt: Polonaise brillante E

15.10.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu.
solistina Ernst Schulze – viulu

Weber: Oberon alkusoitto
Moszkowski: Serenata
Komzak: Satu
Sibelius: Pan & Echo (1906)
Bruch: Viulukonsertto g- molli
Waldteufel: Estudiantine, valssi
Grieg: Åsen kuolema
Berlioz: Unkarilainen marssi

19.10.1911
Liszt-konsertti, Raatihuone
100-vuotis- syntymäpäivän muistoksi (1811-1886)
solistina Michael von Zadora – piano

Liszt: Grande polonaise brillante
Les Préludes
Tarantelle
Venezia & Napoli
Pianokonsertto Es
Feux Follets,
Gondoliera,
Rapsodia nro 6

22.10.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu

Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Massenet: Espanjalainen
tanssisarja
Le Cid
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1

26.10.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Berlioz: Benvenuto Cellini, as.
La Damnation de Faust:
Menuet des Follets (e.k.)
Ballet des Sylphes
Marche Hongroise
Goltermann: Sellokonsertto a
Sibelius: Pelléas ja Mélisande
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Godard: Valssi nro 2
Svendsen: Norjalainen
tait. karnevaali

29.10.1911
I Kansansinfonia konsertti, K
solistina Greta von Haartman – laulu

Beethoven: Sinfonia nro 7 A
Saint-Saëns: Aaria oopp. Samson
Bizet: Habanera oopp. Carmen
Melartin: O Herre
Merikanto: Merellä
Sibelius: Satu (e.k.)

2.11. 1911
I sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Cordelia Lee – viulu

Sibelius: Sinfonia nro 1 e
Saint-Saëns: Viulukonsertto h
Mendelssohn: Alkusoitto
ja Scherzo
näytelmästä
Kesäyön unelma

5.11.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Boris Stepinsky – sello

Herold: Alkusoitto Zampa
Händel: Largo
Grünfeld: Serenadi
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Goltermann: Sellokonsertto a
Merikanto: Peikkojen tanssi
Godard: Valssi nro 2
Mozart: Turkkilainen marssi

9.11.1911
Helppotajuinen, Raatihuone

Thomas: Mignon alkusoitto
Vieuxtemps: Reverie (Unelmia)
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Tshaikovski: Capriccio Italien
Wagner: Alkusoitto oopperasta
Lentävä hollantilainen
Saint-Saëns: Le Déluge
jouhiorkesterille
Ponchielli: Balettimusiikkia
Giocondasta
Mendelssohn: Scherzo
(Kesäyön unelma)
Paderevski: Menuetti
Strauss: Rosen aus dem Süden
Rubinstein: Toreador et
Andalouse

12.11.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu.

Massenet: Phädra alkusoitto
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugen
Onegin
Paderevski: Menuetti
Saint-Saëns: Kohtauksia oopp.
Samson & Delila
Berlioz: Menuet des Follets
Sibelius: Tuonelan joutsen
Svendsen: Paimenen sunnuntai
Pariisilainen karnevaali

16.11.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina
Hanna Granfelt – sopraano ja
konserttimestari Ernst Schulze

Wagner: III näytöksen alkus.
ja Elsan unelma oopp.
Lohengrin
Balladi Lentävästä
hollantilaisesta
Wakyyrian ratsastus
(Die Walküre)
Tshaikovski: La Tempête
(Myrsky),
sinfoninen
kuvaelma
Wieniawsky: Legenda
Tshaikovski-Nachéz: Chant sans
paroles
Tshaikovski: Romeo e Juliette,
fantastinen as.

19.11.1911 Kansakonsertti, K
solistina Ernst Schulze – viulu

Wagner: III:n näytöksen
alkusoitto oopperasta
Lohengrin
Lully: Menuetti
Sibelius: Belsazarin pidot -sarja
Wieniawsky: Legenda
Tshaikovski: Laulu ilman sanoja
(viulusooloja)
Ponchielli: Gioconda-
balettimusiikkia
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Persialainen marssi

23.11.1911
II sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Joseph Malkin – sello

Tinel: Alkusoitto näyt. Polyeuct
(uusi)
Haydn: Sellokonsertto D
Tshaikovski: Sinfonia nro 5 e

26.11.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Ernst Schulze –viulu

Thomas: Mignon-alkusoitto
Glazunov: Serenadi
Grieg: Solveigin laulu
Sibelius: Valse triste
Verdi: Kohtauksia oopperasta
La Traviata
Saint-Saëns: Le Déluge
(viulu ja orkesteri)
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Strauss: Radetzky-marssi

30.11.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Marquerite Berson –
viulu

Berlioz: Corsaire (Merirosvo), as.
Debussy: Arabesque
Saint-Saëns: Danse Macabre
Chabrier: Espana,
espanjalainen rapsodia
Lalo: Symphonie Espagnole
Sibelius: Kuningas Kristian II
Rossini: Wilhelm Tell -alkusoitto
Waldteufel: Luistelijat, valssi
Saarenpää: Juhlamarssi

3.12.19
II Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Marguerite Berson –
viulu

Schubert: Sinfonia h-molli
Bach: Sarja h-molli huilulle ja
jousille
(solistina hra Schwarz)
Beethoven: Leonore alkusoitto 3
Conus: Viulukonsertto

7.12.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Weber: Taika-ampuja, alkusoitto
Weber-Berlioz: Tanssiinkutsu
Borodin: Pieni kuvaus Keski-
Aasiasta
Schubert: Rosamunde,
balettimusiikkia
Reinecke: Romanssi
Joens: Scherzo
(pianon säestyksellä)
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Thomas: Raymond, alkusoitto
Waldteufel: Frühlingskinder
Blankenburg: Marssi saksalaisille
ruhtinaille

10.12.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajat: Ilmari Weneskoski ja
Toivo Saarenpää

Saarenpää: Juhlamarssi
Thomas: Raymond, alkusoitto
Schubert: Rosamunde, balettim.
Sibelius: Nocturno (Kuningas
Kristian II)
Berlioz: Corsaire-alkusoitto
Gillet: Myllyssä
Boccherini: Menuetti
Rubinstein: Toreador
ja Andalouse

14.12.1911 III sinfoniakonsertti, Raatihuone
solisteina viulistit Ernst Schulze
ja Gustav Thieme

Svendsen: Sinfonia D
Bach: Kaksoisviulukonsertto d
Sgambati: Andante Solennelle
(uusi)
Berlioz: Béatrice et Bénédict,
alkusoitto

17.12.1911
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Boris Stepinsky – sello

Berlioz: Béatrice ja Bénédict,
alkusoitto
Sgambati: Andante Solennelle
Czibulka: Rakkaus-unelma
tanssiaisten
jälkeen
Brahms: Unkarilainen tanssi
Reinecke: Romanssi
Goeus: Scherzo
(sellosooloja)
Weber-Berlioz: Aufforderung
zum Tanz
Sibelius: Balladi & Alla marcia

28.12.1911
Helppotajuinen, Raatihuone
avustajana WSB:n mieskuoro

Sibelius: Finlandia
Valse triste
Karelia-sarja
Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Pacius: Suomen laulu
Genetz: Karjala
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Järnefelt: Korsholma

4.1.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Schulze – viulu

Berlioz: Carneval Romain
Sibelius: Die Dryade (Sinipiika)
Grieg: Sigurd Jorsalfar-sarja
Saint-Saëns: Introduction et
Rondo capriccioso
Saint-Saëns: Henrik VIII
balettimusiikkia

Nicolai: Windsorin rattoisat rouvat, alkusoitto
Braun: Harppu ja pelitoosa
Strauss: Frühlingskinder, valssi
Smetana: Marssi oopp. Myyty morsian

6.1.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu

Nicolai: Windsorin rattoisat rouvat, alkusoitto
Waldteufel: Luistelijat, valssi
Braun: Harppu ja pelirasia
Saint-Saëns: Henrik VIII balettimusiikkia
Sibelius: Sinipiika (Dryade) ja Lemminkäisen paluu kotitienoille
Järnefelt: Kehtolaulu
Porilaisten marssi

11.1.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Arensky: Alkusoitto Un songe sur le Volga
Variatsioneja jouhiorkesterille
Smetana: Moldau, sinfoninen kuvaus
Glazunov: Chant du Menestrel
Davidoff: Am Springbrunnen (sellosooloja)
Tshaikovski: Casse-Noisette, sarja
Leoncavallo: Kohtauksia oopp. Pajazzo
Dvořák: 2 slaavilaista tanssia
Chopin: Poloneesi A

18.1.1912 IV sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Alice Ripper – piano

Tshaikovski: Sinfonia nro 6
Wagner: Alkusoitto ja Isolden rakkauskuolema
oopp. Tristan ja Isolde
Liszt: Pianokonsertto Es

21.1.1912 Kansankonsertti, K
solistina Boris Stepinsky – sello

Mendelssohn: Kesäyön unelma, alkusoitto
Pahlman: Suomalaisia kansanlauluja
Merikanto: Keijukaisten tanssi
Melartin: Sarja näytelmästä Prinsessa Ruusunen
Smetana: Moldau, sinfoninen kuvaus
Tshaikovski: Nocturno
Lully: Gavotte (sellosooloja)
Waldteufel: Espanjalainen valssi
Wallwitz: Menuetti & Mustalaismarssi

28.1.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Ernst Schulze – viulu, Boris Stepinsky – sello ja Lauri Kumpulainen – oboe

Glinka: Russlan et Ludmilla, as.
Kalinnikov: Intermezzo & Chanson triste
Rubinstein: Balettimusiikkia oopperasta Demon
Tshaikovski: Kohtauksia oopp. Eugen Onegin
Vieuxtemps: Air Varié viululle ja orkesterille
Volkmann: Serenadi (sello + jouset)
Sibelius: Tuonelan joutsen

1.2.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Maurice Warner – viulu ja Boris Stepinsky – sello

Wagner: Alkusoitto oopperasta Nürnbergin mestarilaulajat
Volkmann: Serenadi (sello + jouset)
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Paganini: Viulukonsertto D
Liszt: Unkarilainen rapsodia no: 2
Glinka: Russlan ja Ludmilla, as.
Kalinnikov: Chanson triste
Rubinstein: Valse caprice
Scharwenka: Puolalainen tanssi

4.2.1912
III Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Maurice Warner – viulu

Tshaikovski: Sinfonia nro 4 f
Viulukonsertto D

8.2.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Signe Liljequist – mezzosopraano
Beethoven: Leonore 3
Händel: Aaria oratoriosta Rinaldo
Beethoven: In questa tomba
Sibelius: Säv, säv, susa
Merikanto: Päivän nousu (pianon säestyksellä 2 viimeistä laulua)
Sibelius: Lemminkäisen paluu
Berlioz: Benvenuto Cellini as.
Bizet: Arlesitar sarjasta (Intermezzo ja Farandole)
Massenet: Le Cid -sarja
Berlioz: Unkarilainen marssi (Faustin kirouksesta)

15.2.1912
V sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Elsie Playfair – viulu

Mozart: Jupiter-sinfonia
Wagner: Siegfriedin kuolema ja surumarssi (Götterdämmerung)
Bossi: Intermezzo Goldoniani jousille
Ernst: Mélodies hongroises, viululle ja orkesterille

18.2.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Lauri Kumpulainen – englannintorvi

Sibelius: Finlandia
Pelléas ja Mélisande
Pan ja Kaiku
Kuningas Kristian II
Tuonelan joutsen
Dryadi (Sinipiika)
Porilaisten marssi

20.2.1912 Laskiaiskonsertti, R

Litolff: Robespierre-alkusoitto
Delibes: Coppelia (Välisoitto ja valssi)
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Järnefelt: Balettimus. näyt. Luvattu maa
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1
Suppé: Patarouva alkusoitto
Strauss: Tonava kaunoinen, valssi
Rubinstein: Toreador et Andalouse
Strauss: Frühlingstimmen, valssi

25.2.1912
IV Kansansinfoniakonsertti,
solistina Jenny Ikonen – sopraano

Mozart: Jupiter-sinfonia
Wagner: Aaria oopp. Tannhäuser
Ikonen, L: Zu spät, Pieni polku ja Kevätlaulu (pianon säestyksellä)
Wagner: Waldweben oopperasta Siegfried

29.2.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistit: Frida Sergejeff – sopraano ja Gustav Thieme – viulu

Mendelssohn: Hebridit, alkus.
Bellini: Aaria oopp. Puritaanit
Arensky: Berceuse
Melartin: En tår
Merikanto: Laula tyttö
Sergejeff: Wiegenlied (pianon säestyksellä)
Sibelius: Satu, sävelrunoelma
Sarasate: Faust-fantasia (viulu + piano)
Wagner: Waldweben oopp. Siegfried
Sibelius: Dryadi
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugen Onegin

5.3.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Sylvi Silander – sopr.

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Pacius: Balladi oopperasta Kaarle kuningas
Kuula: Syystunnelma
Sibelius: Säv, säv susa
Melartin: Minä metsän polkuja kuljen
Kotilainen: Nauti (pianon säestyksellä)
Massenet: Neappelilaisia kuvauksia
Debussy: Arabesque
Wagner: Siegfriedin kuolema ja surumarssi
Berlioz: Roomalainen karnevaali

7.3.1912 VI Sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Sibelius: Sinfonia 2 D
Saint-Saëns: Sellokonsertto a
Rimski-Korsakov: Sadko, sinfoninen kuvaelma
Dukas: L´Apprenti Sorcier

14.3.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Saint-Saëns: La Princesse jaune
Debussy: Arabesque nro 2
Lully: Menuetti
Gounod: Dodelinette
Massenet: Scènes Pittoresques
Saint-Saëns: Sellokonsertto a
Dukas: L´Apprenti Sorcier
Ponchielli: Balettimusiikkia La Gioconda
Strauss: Frühlingstimmen, valssi
Bolzoni: Menuetti
Waldteufel: Estudiantina, valssi

19.3.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
avustajana WSB:n mieskuoro, johtajana Allan Schulman

Cherubini: Anacréon alkusoitto
Kremser: Vanhoja alankomaalaisia kansanlauluja (kuoro + orkesteri)
Grieg: Peer Gynt-sarja nro 1
Sibelius: In Memoriam, surumarssi Eugen Schaumanin muistoksi
Tshaikovski: Romeo & Juliette

21.3.1912
Ylimääräinen sinfoniakonsertti
solistina Ignaz Friedman – piano

Tshaikovski: Sinfonia 5 e
Pianokonsertto b
Myrsky, sinfoninen kuvaus

24.3.1912 V Kansantajuinen sinfoniakonsertti
solistina Boris Stepinsky – sello

Haydn: Sinfonia D
Boëllmann: Sinfonisia muunnelmia sellolle ja orkesterille
Rimski-Korsakov: Sadko, sinf. kuvaelma

28.3.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Schulze – viulu

Weber: Euryanthe, alkusoitto
Musorgski: Intermezzo & Persialainen marssi
Rimski-Korsakov: Sadko, sinf. kuvaelma
Sarasate: Mustalaislauluja viululle ja orkesterille
Moszkowsky: Malaquena, balettimususiikkia
Verdi: Kohtauksia oopperasta La Traviata
Moniuszko: Masurkka operetista Halka
Métra: Valse Espagnole
Strauss: Persialainen marssi

2.4.1912 Ilmari Weneskosken lahjakonsertti
Aino Acktén
suosiollisella avustuksella

Beethoven:Sinfonia nro 3 Eroica
Melartin: Epilogi oopp. Aino
Beethoven: Leonore III, alkus.

8.4.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
II pääsiäispäivänä, oviraha 25 p.

Mendelssohn: Hebridit, as.
Arensky: Variatsiooneja jouhiorkesterille
Grieg: Anitran tanssi (Peer Gynt-sarja)
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali
Sinding: Kevätkuiskeita
Thomas: Välisoitto oopp. Mignon
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Wagner: Marssi oopperasta Tannhäuser

11.4.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Boris Stepinsky – sello

Mozart: Don Juan, alkusoitto
Sinigaglia: Danze Piemontesi
Sgambati: Andante Solennelle
Puccini: Kohtauksia oopp. Tosca
Boëllmann: Sinfonisia muunnelmia
Offenbach: Kohtauksia oopp. Hoffmanns Erzählungen
Desormes: Neappelilainen tanssi

Thomas: Välisoitto oopp. Mignon
Chopin: Grande valse brillante
Grossmann: Czardas Geist
Wojwoden

14.4.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
Agda Högström – laulu

Mozart: Figaron häät, as.
Sibelius: Kevätlaulu
Desormes: Neappelilainen tanssi
Offenbach: Kohtauksia oopp.
Hoffmannin sadut
Dessauer Jos: Mach auf
Sinding: Es schrie ein Vogel
Sibelius: Men min fågel
Merikanto: Käy kirkkomaata
(pianon säestyksellä)
Spendiarow: Menuetti
Grossmann: Czardas

16.4.1912 Viipurin Musiikin Ystävien Orkesterikoulu 1911-1912
Oppilasiltama, Kansakoulu

Halvorsen: Bojaarien tulomarssi
Oppilasorkesteri 1)
Bériot: Air Varié nro 6
- Edv. Valjus (viulu) 2)
Becker: Romanssi
- Elli Ikonen (viulu) 3)
Schröder: Kasakka- laulu
variatsiooneilla
- Onni Suhonen (viulu) 1)
Küffner: Fantasia klarinetille
- J. Karhunen 8)
Goltermann: Nocturno sellolle
- Lauri Fagerström 6)
Suppé: Aamulaulu trumpetille
- Eino Korhonen 9)
Borodin: Kööri oopp. Ruhtinas
Igor
Bolzoni: Menuetti
jouhiorkesterille
Gabriel-Marie: La Cinquantaine
(vanhan-aikuinen tanssi)
- Vilho Hallikas (viulu) 4)
Seitz: Viulukonsertti nro 4
- Juho Vänskä 2)
Viotti: Viulukonsertto nro 23
I osa
- Väinö Joensuu 4)
Popp: Unkarilainen fantasia
huilulle
- Mikko Auvinen 7)
Rieding: Viulukonsertto I
- Kalle Boman 5)
Seitz: Viulukonsertto D-dur
- Antti Kymäläinen 5)
Goltermann: Konserttikappale
sellolle
- Leo Nissinen 6)

Opettajat:

1) Weneskoski, yhteissoitto, viulu
2) Schulze, viulu
3) Thieme, viulu
4) Appel, viulu
5) Röder, viulu
6) Stepinsky, sello
7) Schwarz, huilu
8) Steppat, klarinetti
9) Järvi, trumpetti

18.4.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ilse Veda Duttlinger – viulu

Glinka: Russlan ja Ludmilla, as.
Glazunov: Serenadi
Arensky: Muunnelmia
jousiorkesterille
Smetana: Moldau
Dvorak: Viulukonsertto
Sibelius: In Memoriam
Eugen Schauman
Järnefelt: Kehtolaulu
Balettimusiikkia
(Luvattu maa)

21.4.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajana Viipurin Urkurikoulun kuoro Emil Sivorin johdolla

Massenet: Phädra-alkusoitto
Schulze: Unelmia
Scharwenka: Puolalainen
kansallistanssi
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Haydn: Osia oratoriosta
Luominen

25.4.1912
Viimeinen helppotajuinen, R
solistina Ernst Schulze – viulu

Mendelssohn: Kesäyön unelma,
alkusoitto
Schulze: Haaveilu
Luigini: Egyptiläisiä
balettikohtauksia
Wagner: Waltherin kilpalaulu
(Meistersinger)
Wieniawsky: Obertass, masurkka
Viulusooloja
Sibelius: Satu
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Bizet: Espanjalainen serenadi
Berlioz: Unkarilainen marssi

28.4.1912
Viimeinen Kansankonsertti
solistit: Ilse Veda Duttlinger – viulu ja Elbe Nissinen – altto

Berlioz: Benvenuto Cellini, as.
Bemberg: Hindun rukous
Kotilainen: Nauti
Ikonen: Lehdossa kulkija
(pianon säestyksellä)
Berlioz: Virvatulien tanssi &
Unkarilainen marssi
Mozart: Viulukonsertto D
Sibelius: Karelia-sarja

1.5.1912
Vapunpäivän helppotajuinen
solistina Richard Tauté – ksylofoni

Suppé: Patarouva, alkusoitto
Waldteufel: Estudiantina, valssi
Rubinstein: Toreador et
Andalouse
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Litolff: Robespierre, alkusoitto
Masurkka & Galoppi (Tauté)
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Massenet: Scènes Pittoresques
Vollstedt: Lustige Brüder, valssi
Leo Fall: Dollarprinzessin, valssi
Fucik: Gladiaattorien marssi

Weneskosken II kausi 1912-1913

3.10.1912
Helppotajuinen, Raatihuone

Sibelius: Finlandia
Nocturno
Pan ja Kaiku
Berlioz: Unkarilainen marssi
Saint-Saëns: Le Déluge
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Ponchielli: Balettimusiikki
La Giocondasta
Strauss: Wienerwaldin tarinoita,
valssi
Porilaisten marssi

6.10.1912 I Kansankonsertti, K
solistina Olli Suolahti – laulu ja kantele

Sibelius: Finlandia
Melisanden kuolema
Järnefelt: Kehtolaulu
Balettimusiikkia
Luvatusta maasta
Pacius: Kaarle kuninkaan as.
Suomalaisia kansanlauluja kanteleen säestyksellä
Merikanto: Peikkojen tanssi
Porilaisten marssi

10.10.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Schulze – viulu

Glinka: Russlan ja Ludmilla, as
Tshaikovski: Andante cantabile
Arensky: Variatsiooneja jouhiorkesterille
Rubinstein: Toreador et Andalouse
Vieuxtemps: Balladi & Poloneesi
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Ikonen: Marssi-Intermezzo
Sinding: Kevätkuiskeita
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi

13.10.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Ernst Schulze – viulu
Thomas: Alkusoitto ja välisoitto oopp. Mignon
Gounod: Kohtauksia oopp. Faust
Godard: Valssi nro 2
Vieuxtemps: Balladi ja Poloneesi
Händel: Largo
Ikonen: Marssi-Intermezzo
Ponchielli: Balettimusiikkia Giocondasta

17.10.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ilse Veda Duttlinger – viulu

Mendelssohn: Kesäyön unelma
Grieg: Peer Gynt-sarja
Tshaikovski: Viulukonsertto
Liszt: Unkarilainen tanssi nro 1
Berlioz: Virvatulien tanssi
Godard: Valssi nro 2

19.10.1912 Helppotajuinen sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Ilse Veda Duttlinger – viulu

Mozart: Don Juan, alkusoitto
Haydn: Sinfonia nro 13 G
Sibelius: Nocturno
Dalcroze: Viulukonsertto nro 1

20.10.1912 Kansankonsertti, K
solistina Ilse Veda Duttlinger – viulu

Auber: Alkusoitto Fra Diavolo
Arensky: Variatsioneja jouhiorkesterille
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Wieniawsky: Souvenir de Moscau
Sibelius: Valse triste
Komzak: Satu
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1

24.10.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Alma Auer-Ahlman – mezzosopraano

Weber: Oberon-alkusoitto
Sibelius: Satu, sinfoninen runo
Mascagni: Kohtauksia ja aaria oopp. Cavalleria Rusticana
Enna: Hvor skulle jag
Melartin: Paluu
Merikanto: Omenankukat (pianon säestyksellä)
Saint-Saëns: Henrik VIII balettimusiikkia
Durand: Valssi F

26.10.1912 Helppotajuinen sinfoniakonsertti
solistina Alma Auer-Ahlman – mezzosopraano

Mozart: Sinfonia g-molli
Weber: Alkusoitto ja aaria oopp. Noita-ampuja
Flodin: Strömmen og Kilden
Melartin: Lumpeenkukka
Merikanto: Omenankukka (pianon säestyksellä)
Sibelius: Lemminkäisen paluu

27.10.1912 Kansankonsertti, K
solistina Henry Siemann – sello

Massenet: Phädra-alkusoitto
Durand: Valssi F
Berlioz: Virvatulien tanssi Faustin kirouksesta
Bruch: Kol Nidrei
Pahlman: Suomalaisia kansanlauluja
Sibelius: Lemminkäisen paluu

29.10.1912
I Tilaus-sinfoniakonsertti, Viipurin Teatteri
solistina Ilona Durigo – laulu

Sibelius: Sinfonia 1 e-molli
Mozart: Aaria oopp. Titus
Grieg: Kevät & Joutsen
Liszt: Die Loreley
Sinigaglia: Le Baruffe Chiozzotte, as.

31.10.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Henri Siemann – sello

Sinigaglia: Le Baruffe chiozzotte, alkusoitto
Piemontilainen tanssi
Leoncavallo: Kohtauksia oopp. Pajazzo
Bruch: Kol Nidrei
Tshaikovski: Capriccio Italien
Svendsen: Pariisilainen karnevaali
Paderevski: Menuetti
Strauss: Rosen aus dem Süden, valssi

3.11.1912 Kansankonsertti, K
solistina Lauri Kumpulainen – englannintorvi

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Bolzoni: Menuetto jouhiorkesterille
Czibulka: Rakkaus-unelma tanssiaisten jälkeen
Verdi: Kohtauksia oopperasta La Traviata
Sibelius: Tuonelan joutsen
In Memoriam Eugen Schauman
Blon: Kukkien kuiskeita
Maritsan hyrskyt
Bulgarian kansallislaulu (orkesterisovitus I. Weneskoski)

7.11.1912 Helppotajuinen, R
solistina Ester Barrot – laulu

Berlioz: Benvenuto Cellini, as.
Massenet: Le Cid -sarja
Mozart: Alkusoitto ja aaria oopp. Figaron häät
Weneskoski: Still wie die Nacht
Arditi: Parla!, valssi (pianon säestyksellä)
Sibelius: Lemminkäisen paluu
Verdi: Kohtauksia oopperasta La Traviata
Bolzoni: Menuetti
Strauss: Wein, Weib und Gesang, valssi

10.11.1912 Kansankonsertti, K
solistina Ester Barrot – laulu

Berlioz: Le Corsaire, alkusoitto
Sibelius: Kevätlaulu
Järnefelt: Korsholma
Mozart: Aaria oopp. Figaron häät
Weneskoski: Still wie die Nacht
Arditi: Parla!, valssi (pianon säestyksellä)
Schubert: Balettimusiikkia Rosamundesta
Massenet: Espanjalaisia tansseja

14.11.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Friedl Hollstein – yksinlaulu, pianosäestäjänä Bruno Weyersberg

Wagner: Nürnbergin mestaril. as.
Tshaikovski: Casse Noisette-sarja
Cherubini: Anacreon, alkusoitto
Schubert: An die Musik & Die Post
Mendelssohn: Frühlingslied
Schumann: Widmung
Brahms: O liebliche Wangen (pianon säestyksellä)
Offenbach: Hoffmanin kertomuksia
Dukas: Taikurioppilas

17.11.1912 Kansankonsertti, K
solistina Ernst Schulze – viulu

Cherubini: Anacreon, alkusoitto
Rubinstein: Valse Caprice
Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1
Wagner-Wilhelmij: Waltherin kilpalaulu oopperasta Mestarilaulajat (Schulze)
Tshaikovski: Kiinalainen tanssi
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali

19.11.1912
II Valio-sinfoniakonsertti, Viipurin Teatteri
solistina Agnes Rozgonyi – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 5 c-molli
Rameau: Sarja oopperasta Castor & Pollux
Mendelssohn: Viulukonsertto e Hebridit, as.

21.11.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Agnes Rozgonyi – viulu

Beethoven: Fidelio, alkusoitto
Rameau: Sarja oopperasta Castor et Pollux
Rimski-Korsakov: Sadko, sinf. kuvaelma
d´Ambrosio: Viulukonsertto h
Sibelius: Belsazarin pidot -sarja
Liszt: Poloneesi E

24.11.1912
III Kansansinfoniakonsertti
solistina Agnes Rozgonyi – viulu

Schumann: Sinfonia nro 1 B
Bruch: Viulukonsertto g-molli

28.11.1912 Helppotajuinen, R
solistina Astrid Granholm – sopraano

Wagner: Alkusoitto ja Zug der Fauen oopp. Lohengrin, Wotanin hyvästijättö ja tulitaika oopperasta Die Walküre
Massenet: Alkusoitto oopperasta Phädra
Saint-Saëns: Bacchanale oopp. Samson ja Delila
Massenet: Air de Chimène oopp. Le Cid
Boerresen: Hvis du har varme tanker
Kuula: Aamulaulu (pianon säestyksellä)
Glinka: Alkusoitto oopp. Russlan ja Ludmilla
Tshaikovski: Koht. oopperasta Pique Dame, Valssi oopp. Eugene Onegin

1.12.1912
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Astrid Granholm – sopraano

Sibelius: Finlandia
Wagner: Tannhäuser, as.
Berlioz: Unkarilainen marssi Faustin kirouksesta
Massenet: Air de Chimène
Boerresen: Hvis du har varme tanker
Kuula: Aamulaulu (pianon säestyksellä)
Tshaikovski: Ouverture Solennelle 1812

5.12.1912
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Marquerite Berson – viulu, May Lindberg – lausuja

Thomas: Alku- ja välisoitto oopp. Mignon
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Grieg: Bergliot (lausuntoa orkesterin säestyksellä)
Liszt: Tarantella Venezia et Napoli
Paganini: Viulukonsertto D
Suppé: Runoilija ja Talonpoika
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi Persialainen marssi

8.12.1912
IV Kansansinfoniakonsertti
solistina Marquerite Berson – viulu

Sibelius: Sinfonia nro 2 D
Tshaikovski: Viulukonsertto D

15.12.1912 Kansankonsertti, K

solistina Henri Siemann – sello

Kajanus: Suomalainen rapsodia
Sibelius: Pelléas ja Mélisande-sarja
Berlioz: Benvenut Cellini, as.
Goltermann: Romanssi & Menuetti (pianon säestyksellä)
Tshaikovski: Ouverture Solennelle 1812

18.12.1912
Orkesterikoulun
Oppilaskonsertti, Kansak.

Gluck: Alkusoitto oopp.
Iphigenia in Aulis
Oppilasorkesteri 1)
Rameau: Menuetti
Kaarlo Mohell 2)
Rameau: Gavotti
Kalle Boman 3)
Händel: Largo
Oppilasorkesteri 1)
Gounod: Meditation
Mauri Rautio 4)
Chopin: Nocturno
Elli Ikonen 2)
Roeser: Kehtolaulu
Antti Kymäläinen 3)
Hoch: Fantasia trumpetille
Eino Korhonen 5)
Merikanto: Romanssi sellolle
Eero Mäntynen 6)
Boyle: Toreador, valssi
Oppilasorkesteri 1)

Opettajat:

1) Ilmari Weneskoski
2) hra Thieme
3) hra Röder
4) hra Kansanen
5) hra Järvi
6) hra Siemann

19.12.1912 Helppotajuinen, R
solistina Henri Siemann – sello

Mozart: Taikahuilu, as.
Serenadi G
jouhiorkesterille
Turkkilainen marssi
Goltermann: Romanssi
Becker: Menuetti
(sello ja piano)
Sibelius: Pelléas ja Mélisande-
sarja
Weber-Berlioz: Tanssiinkutsu
Ponchielli: Balettimusiikkia
(Gioconda)
Tshaikovski: Valssi, Prinsessa
Ruusunen
Melartin: Marssi, Prinsessa
Ruususesta

1.1.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu

Luther: Jumala ompi linnamme
Pacius: Suomen laulu &
Sotilaspoika
Balladi
Kaarle kuninkaasta
Pahlman: Suomalaisia
kansanlauluja
Melartin: Idylli
Kuula: Eteläpohjalainen
kansanlaulu
Sibelius: Pan ja kaiku
Järnefelt: Korsholma
Maamme

2.1.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ernst Schulze – viulu

Goldmark: Sakuntala, alkusoitto
Sörensen: Tonbild
Debussy: Arabesque & Dans
Beethoven: Egmont, alkusoitto,
Romanssi F viululle
ja orkesterille
Wagner: Siegfriedin kuolema ja
surumarssi oopperasta
Götterdämmerung
Alkusoitto ja Isolden
lemmenkuolo
oopp. Tristan ja Isolde

9.1.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Elli Uotila – piano

Lalo: Le Roi d´Ys- alkusoitto
Sgambati: Andante Solennelle
Luigini: Egyptiläisiä
balettikohtauksia
Liszt: Les Préludes
Unkarilainen fantasia
(piano ja orkesteri)
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Waldteufel: Luistelijat, valssi
Thomas: Mignon, alkusoitto

16.1.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Heikki Kansanen.– viulu

Bantock: The Pierrot of the
Minute, alkusoitto
Mac Dowell: Saraseenit &
Kaunis Alda
Elgar: Yön laulu & Aamulaulu
Conus: Viulukonsertto
Franck: Pastorale
Glazunov: Serenadi
Humperdinck: Hannu ja Kerttu-
oopperan as.
Cazaneuve: Venetsialaisia kuvia
Strauss: Viini, laulu ja naiset

19.1.1913
V Kansansinfoniakonsertti
solistina Heikki Kansanen – viulu

Haydn: Sinfonia D
Mozart: Viulukonsertto Es
Beethoven: Leonore-alkusoitto

23.1.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Henry Siemann – sello

Saint-Saëns: Keltainen prinsessa,
alkusoitto
Dance macabre
Bizet: Arlesitar-sarja
Sibelius: Kevätlaulu
Servais: O cara Memoria, fantasia
sellolle ja orkesterille
Weber: Oberon-alkusoitto
Waldteufel: Himmelsfunken,
valssi
Smetana: Marssi oopperasta
Myyty morsian

28.1.1913
III Tilaus-sinfoniakonsertti, R
solistina Alice Ripper – piano

Debussy: Petite suite
Grieg: Pianokonsertto a
Berlioz: Fantastinen sinfonia

30.1.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Alice Ripper – piano

Sibelius: Karelia-sarja
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Sofie-Menter: Unkarilaisia
mustalaislauluja
pianolle ja orkesterille
(instrumenteerannut
P. Tshaikovski)
Massenet: Le Cid, balettisarja
Dukas: L´Apprenti Sorcier

2.2.1913
VI Kansansinfoniakonsertti,
Kansakoulu

Berlioz: Fantastinen Sinfonia
- I Unelmia, rakkauden tuskia
- II Tanssiaiset
- III Kohtaus luonnossa
- IV Marssi tuomiolle
- V Noidan juhla

5.2.1913
Runebergin päivän Juhlakonsertti, Kansakoulu
WSB -köörin suosiollisella avustuksella, johtajana Allan Schulman

Sibelius: Karelia-sarja
Järnefelt: Preludium
Kehtolaulu
Pahlman: Suomal. kansanlauluja kvartettilauluja
Porilaisten marssi
Maamme

9.2.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
- Kotimaisella ohjelmalla -
solistina Olli Suolahti – kantele

Sibelius: Lemminkäisen paluu
Kuula: Eteläpohjalainen sarja 1
Lauluja kanteleen säestyksellä
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Ikonen: Marssi-intermezzo
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Suomen ratsuväen marssi

13.2.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Alexei Apostol

Wagner: Rienzi, alkusoitto
Strauss: Frühlingstimmen, valssi
Blon: Kukkaiskuisketta
Friedemann: Slaavilainen rapsodia
Grétry: Baletti-sarja
Tshaikovski: In der Kirche & Marche miniature
Glazunov: Grand pas espagnole
Palmgren: Illusion
Delibes: Czardas baletista Coppelia

20.2.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Henry Siemann – sello

Glinka: Russlan ja Ludmilla, alkusoitto
Tshaikovski: Mozartiana-sarja
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Bargiel: Adagio sellolle ja orkesterille
Grieg: Sigurd Jorsalfar-sarja
Braun: Harppu ja pelirasia
Komzak: Satu
Waldteufel: Espana, valssi

25.2.1913
IV Tilaus-sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Arrigo Serato – viulu

Brahms: Sinfonia nro 3 F
Beethoven: Viulukonsertto D

27.2.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajina Ilmari Weneskoski ja Lauri Ikonen

Wagner: Nürnbergin mestarilaulajat, as. Alkusoitto oopp. Lohengrin, Alkusoitto oopp. Tannhäuser
Ikonen: Alkusoitto, Sarja näytelmästä Takalan talkoot
Berlioz: Unkarilainen marssi ja Keijukaisten tanssi
Strauss: Rosen aus dem Süden

2.3.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajina Ilmari Weneskoski ja Lauri Ikonen

Ikonen: Alkusoitto ja sarja näyt. Takalan talkoot Intermezzo
Wagner: Alkusoitto oopperasta Nürnbergin mestarilaulajat Walkyyrian ratsastus (Die Walküre)
Berlioz: Unkarilainen marssi ja Marssi Faustin kirouksesta

9.3.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Aili Sorvali – sopraano

Lalo: Le Rois d´Ys, alkusoitto
Musorgski: Yö autiolla vuorella
Wallwitz j:or: Sarja näytelmästä Lintu sininen
Saarenpää: Ajattelen aikojani Ruusu
Merikanto: Kun päivä paistaa (pianon säestyksellä)
Massenet: Neappelilaisia kuvauksia

13.3.1913
Helppotajuinen konsertti, R
solistina R. Burgin – viulu

Wagner: Alkusoitto ja Balladi oopperasta Lentävä hollantilainen, III näytöksen alkusoitto ja finaali oopperasta Lohengrin
Gounod: Prologi oopperasta Romeo ja Julia
Bizet-Sarasate: Carmen-fantasia viululle ja orkesterille
Goldmark: Alkusoitto Keväällä
Tshaikovski: Kohtauksia oopp. Eugene Onegin
Ponchielli: Balettimusiikkia Giocondasta

16.3.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Agda Högström – laulu

Goldmark: Alkusoitto Keväällä
Svendsen: Paimenen sunnuntai
Grieg: Solveigin laulu
Kuula: Eteläpohjalainen kansanlaulu
Tshaikovski: Metsän uinuva kaunotar, valssi
Wagner: Elsan unelma oopp. Lohengrin
Grieg: Millom Roser
Merikanto: Yksi ruusu (pianon säestyksellä)
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2

18.3.1913
V Valiosinfoniakonsertti, R
solistina Evelyn Starr – viulu

Kalinnikov: Sinfonia nro 1
Glazunov: Viulukonsertto
Rimski-Korsakov: Espanjalainen Capriccio

23.3.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Erna Gräsbeck – sopraano, Lauri Kumpulainen – englannintorvi

Sibelius: Tuonelan joutsen
Valse triste
Alla marcia
Karelia-sarjasta
Melartin: Päivän viime säteet lankee

Kuula: Yli kukkien
Wegelius (sov.): Yksin istun
Hannikainen: Mäenlasku (pianon säestyksellä)
Porilaisten marssi

24.3.1913
Ylimääräinen sinfonia-konsertti, Kansakoulu
solistina Erna Gräsbeck – sopraano

Kalinnikov: Sinfonia nro 1 g
Wagner: Elisabethin aaria oopp. Tannhäuser
Melartin: Päivän viime säteet
Gieb mir dein Herze
Hannikainen: Mäenlasku (pianon säestyksellä)
Wagner: Siegfriedin kuolema ja surumarssi oopp. Götterdämmerung

3.4.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Ilmari Hannikainen

Weber: Oberon-alkusoitto
Weber-Berlioz: Tanssiinkutsu
Weber: Konzertstück (piano ja orkesteri)
Hannikainen: Prélude & Melodie Scherzo sonaatista op.1
Melartin: Regen
Palmgren: Tarantella (pianosooloja)
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Nehl: Mustalais-serenadi
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi

8.4.1913 Ilmari Weneskosken lahjakonsertti, Kansakoulu
Aino Acktén
suosiollisella avustuksella

Mozart: Figaron häät-alkusoitto
Jupiter-sinfonia
Sibelius: Höstqväll
Herzog Magnus
Tshaikovski: Andante cantabile sinfoniasta e
Wagner: Aaria oopp. Tannhäuser
Alkusoitto oopperasta Nürnbergin mestaril.

15.4.1913 Orkesterikoulun oppilaskonsertti, Kansakoulu

Rieding: Viulukonsertto G
Antti Kymäläinen 2)
Rieding: Viulukonsertto h-molli
Mauri Rautio 2)
Dancla: Air Varié
Kalle Weneskoski 3)
Viotti: Viulukonsertto G
Elli Ikonen 4)
Alard: Faust-Fantasia viululle
Edv. Valjus 3)
Haydn: Sinfonia G nro 6
Oppilasorkesteri 1)

Opettajat:

1) Yhteissoittoa, Weneskoski
2) viulu, hra Röder
3) viulu, Ernst Schulze
4) viulu, Gustav Thieme

17.4.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Rainer Breitenstein – piano

Mendelssohn: Ruy Blas, as.
Gounod: Kohtauksia oopp. Faust
Grieg: Peer Gynt-sarja nro 2
Brahms: Unkarilaisia tansseja
Liszt: Unkarilainen Fantasia pianolle ja orkesterille
Ries: Perpetum mobile
Strauss: Kuvauksia Wienin metsistä
Massenet: Navarralainen tanssi

20.4.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Bruno Jorma – barytoni

Saint-Saëns: La Princesse jaune, alkusoitto
Durand: Valssi F
Delibes: Pizzicato Sylvia-baletista
Dukas: Taikurin oppipoika
Leoncavallo: Prologi oopp. Pajazzo
Merikanto: Mustalainen Merellä (pianon säestyksellä)
Tshaikovski: Andante sinfoniasta nro 5
Sibelius: Kevätlaulu

22.4.1913
II Oppilaskonsertti, Kansakoulu

Mozart: Alkusoitto oopp. Titus
Oppilasorkesteri 1)
Rieding: Pastorale
Sulo Aro 2)
Ilosalo: Romanssi oboelle
J. Karhunen 3)
Seitz: Viulukonsertto osa I
Viktor Halonen 4)
Rossini-Wurm: Romanssi trumpetille
Eino Korhonen 5)
Rieding: Viulukonsertto, I osa
W. Hallikas 2)
Popp: Faust-Fantasia huilulle
Mikko Auvinen 2)
Goltermann: Sellokonsertto
Rva May Siemann 6)
Grünfeld: Serenadi
Oppilasorkesteri 1)

Opettajat:

1) Yhteissoittoa Weneskoski
2) Viulua hra Röder (+huilu)
3) hra L. Kumpulainen (oboe)
4) hra Feist (viulu)
5) hra Järvi (trumpetti)
6) hra Henry Siemann (sello)

Oppilasorkesterissa soittivat:
Viulu: Edvard Valjus, Elli Ikonen, Kalle Weneskoski, Otto Ojakaivo, Antti Kymäläinen, A. Valli, Viktor Halonen, Armas Pohjola, Onni Suhonen, Eino Turunen, Wilho Hallikas, Mauri Rautio ja Sulo Aro
Altto: J. Vänskä ja Braun.
Sello: May Siemann, Eero Mäntynen
Basso: J. Aro
Huilu: Mikko Auvinen, Armas Torikka
Oboe: J. Karhunen
Klarinetti: V. Malin, Korhonen
Fagotti: Laitinen ja Rainio
Torvi: Ikonen ja Hj. Malin
Trumpetti: E. Korhonen ja Hällström
Pasuuna: Sjöblom

27.4.1913
Viimeinen Kansankonsertti

Glinka: Russlan ja Ludmilla, as.
Tshaikovski: Barcarolle
Berlioz: Sylfen baletti ja
Unkarilainen marssi
Faustin kirouksesta
Grieg: Peer Gynt-sarja 1
Saarenpää: Nocturno ja kaksi
kansanlaulua
Sibelius: Finlandia

1.5.1913
Vapunpäivän kansankonsertti

Nicolai: Alkusoitto oopperasta
Windsorin rattoisat rouvat
Metra: Cornevillen kellot, valssi
Komzak: Satu
Massenet: Neappelilaisia
kuvauksia
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen
Pahlman: Suomalaisia
kansanlauluja
Svendsen: Norjalainen
taiteilijakarnevaali
Porilaisten marssi

Weneskosken III ja viimeinen kausi 1913 – 1914

4.10.1913
Juhlakonsertti, Raatihuone

Sibelius: Finlandia
Karelia-sarja
Nocturno (Kristian II)
Järnefelt: Korsholma
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Pacius: Suomen laulu
Sotilaspoika
Maamme

5.10.1913 Kansankonsertti, K
- kotimainen ohjelma -

Sibelius: Finlandia
Karelia-sarja
Järnefelt: Korsholma
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Kuula: Etelä-Pohjalainen
kansanlaulu
Pacius: Suomen laulu
Sotilaspoika
Porilaisten marssi

9.10.1913
Helppotajuinen konsertti, R
solistit: Hertta Ikonen – laulu ja
Henri Czaplinski – viulu,
Gustav Thieme – pianosäestys

Mozart: Figaron häät, alkusoitto
Aaria oopp. Figaron häät
Aaria oopp. Taikahuilu
(pianon säestyksellä)
Menuetti & Turkkilainen
marssi

Saint-Saëns: Le Déluge,
(viulu + jouset)
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1
Palmgren: Liljekonvalje
Ikonen: Orvokki
(pianon säestyksellä)
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Ponchielli: Balettimusiikkia
(La Gioconda)

11.10.1913
I Koululaiskonsertti, Kansak.
solistina Alfred Stemmler – viulu

Auber: Porticin mykkä, as.
Boccherini: Menuetti
Sinding: Kevätkuisketta
Schumann: Unelmia
Wieniawsky: Obertass, masurkka
(sooloja viululle ja
pianolle)
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Bizet: Marssi oopp. Carmen

12.10.1913
I Kansansinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Henri Siemann – sello

Cherubini: Anacréon-alkusoitto
Bargiel: Adagio sellolle
ja orkesterille
Beethoven: Sinfonia nro 1 C

16.10.1913 II helppotajuinen konsertti, Raatihuone
- Italialais-espanjalainen ilta -
solistit: Henri Czaplinski – viulu
ja Einar Eklund – barytoni

Sinigaglia: Alkusoitto huvinäyt.
Le Baruffe Chiozzotte
Leoncavallo: Prologi oopperasta
Pajazzo
Donizetti: Aaria oopp. Don
Pasquale
(pianon säestyksellä)
Puccini: Kohtauksia oopp. Tosca
Lalo: Symphonie Espagnole
Rossini: Wilhelm Tell, as.
Bossi: Häämarssi

19.10.1913 Kansankonsertti, K
solistit: Hertta Ikonen – sopraano
ja Henri Czaplinski – viulu,
Gustav Thieme – pianosäestys

Mozart: Figaron häät, as.
Aaria oopp. Figaron häät
Ikonen: Orvokki
(pianon säestyksellä)
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Saint-Saëns: Le Déluge
(viulu + jouset)
Ponchielli: Balettimusiikkia
Giocondasta

21.10.1913
I Sinfonia-valiokonsertti, Raatihuone
solistina Lennart von Zweygberg
– sello

Roger-Ducasse: Ranskalainen
sarja
Dvořák: Sellokonsertto
Franck: Sinfonia d-molli

26.10.1913 Kansankonsertti, K
solistina Hanns Gruszka – huilu

Berlioz: Alkus. Benvenuto Cellini
Delibes: Välisoitto ja valssi
Coppeliasta
Massenet: Sarja Neappelilaisia
kuvauksia
Doppler: Unkarilainen fantasia
huilulle
Sibelius: Valse triste
Grieg: Peer Gynt -sarja nro 1

2.11.1913
II Kansansinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Henri Czaplinski - viulu

Beethoven: Sinfonia nro 2 D
Schubert: Rosamunde-alkusoitto
Bruch: Viulukonsertto g-molli

6.11.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
- wieniläinen ilta -
solistina Hanns Gruszka – huilu

Goldmark: Alkusoitto oopp.
Sakuntala

Grünfeld: Serenadi
Beethoven: Variationeja kvartetista nro 5
Brahms: Unkarilaisia tansseja
Schubert: Balettimusiikkia Rosamundesta
Doppler: Unkarilainen fantasia huilulle
Suppé: Alkusoitto Runoilija ja talonpoika
Strauss: Wiener Blut, valssi
Radetzky-marssi

9.11.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Alfred Stemmler – viulu

Goldmark: Alkusoitto oopp. Sakuntala
Beethoven: Variationeja kvartetista nro 5
Brahms: Unkarilaisia tansseja
Vieuxtemps: Balladi ja Poloneesi viululle
Strauss: Wiener Blut, valssi
Radetzky-marssi

13.11.1913
Helppotajuinen, Raatihuone

Tshaikovski: Romeo ja Juliette alkusoitto-fantasia,
Pähkinänsärkijä-sarja,
Italialainen Capriccio,
Kohtauksia oopp. Patarouva,
Metsän uinuva kaunotar, valssi
Kohtauksia oopp. Eugen Onegin

16.11.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solisti: Elli Suokas – sopraano
Gustav Thieme – pianosäestys

Tshaikovski: Pähkinänsärkijä-sarja
Merikanto: Hän kulkevi kuin yli kukkien
Dell'acqua: La Vilanelle
Sibelius: Men min fågel
Merikanto: Paitaressu (pianon säestyksellä)
Tshaikovski: Italialainen Capriccio

18.11.1913
II Sinfonia-Valiokonsertti, Raatihuone
solistina Luigi Magistretti – harppu

Goldmark: Sinfonia (Maalaishäät) op.26
Sibelius: Rakastava-sarja
Renié: Harppukonsertto
Saint-Saëns: Fantasia
Tedeschi: Patrouille espagnole (harppusooloja)

23.11.1913
III Kansansinfonia-konsertti, Kansakoulu
solistina Wäinö Sola – tenori

Beethoven: Sinfonia nro 3 Es
Wagner: Waltherin kilpalaulu Mestarilaulajista
Tshaikovski: Lenskin aaria oopp. Eugen Onegin
Wagner: Die Meistersinger, as.

27.11.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
- romanttinen ilta -
solisti: Henri Czaplinski – viulu
pianosäestys: Rainer Breitenstein

Mendelssohn: Neljä osaa näytelmästä Kesäyön unelma
Viulukonsertto
Schubert: Alkusoitto ja balettimusiikkia Rosamundesta

30.11.1913
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Henri Czaplinski – viulu

Sibelius: Kevätlaulu
Rakastava-sarja
Satu
Mendelssohn: Viulukonsertto
Häämarssi näyt. Kesäyön unelma

4.12.1913
Helppotajuinen, Raatihuone
- wieniläinen ilta -
solistina Hanns Gruszka – huilu

Goldmark: Sakuntala-alkusoitto
Beethoven: Variationeja kvartetista nro 5
Brahms: Unkarilaisia tansseja
Kehler-Béla: Unkarilainen huvinäytelmä, as.
Doppler: Unkarilainen huilufantasia
Suppé: Runoilija ja talonpoika, alkusoitto
Strauss: Wiener Blut, valssi
Suppé: Boccaccio-marssi

14.12.1913
IV Kansansinfonia-konsertti, Kansakoulu
solistina Henri Czaplinski – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 4 B
Mendelssohn: Viulukonsertto
Tscherepnin: Princesse Lointaine, alkusoitto

1.1.1914
Uudenvuoden kirkkokonsertti Uudessa kirkossa
solistit: Ina von Pfaler –sopraano,
Henri Czaplinski – viulu,
Henri Siemann – sello ja
Onni Pakarinen – urut

Wagner: Lohengrin, alkus.
Mendelssohn: Aaria orat. Elias
Sibelius: Elegia
Tshaikovski: Andante cantabile
Beethoven: Romanssi
Bach: Air
Nyberg: Kehtolaulu
Melartin: O Herre
Haapasalo: Kanteleeni
Franck: Piéce heroique
Gabriel-Marie: Lamento
Händel: Largo
Sgambati: Te Deum Laudamus (orkesteri ja urut)

6.1.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Henri Czaplinski – viulu

Glinka: Russlan ja Ludmilla, as.
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Wallwitz: Adagietto
Massenet: Meditation oopp. Thais
Järnefelt: Kehtolaulu (viulusoolo + ork.)
Preludium
Balettikohtaus näyt. Luvattu maa

11.1.1914 Kansansinfonia-konsertti, Kansakoulu
solistina Lilly Kajanus – harppu

Beethoven: Sinfonia nro 5
Pierné: Harppukonsertto
Arensky: Johdanto oopp. Nal ja Damajanti

15.1.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistit: Lilly Kajanus – harppu ja Hanns Gruszka – huilu

Sibelius: Karelia-alkusoitto
Pelléas ja Mélisande-sarja
Mozart: Serenadi G jouhille
Konsertto harpulle, huilulle ja orkesterille
Saint-Saëns: Balettisarja
Henrik VIII
Ranskalainen sotilasmarssi

18.1.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Alfred Stemmler – viulu

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Saint-Saëns: Balettisarja
Henrik VIII
Wieniawsky: Legenda & Obertass viululle ja orkesterille
Svendsen: Paimenen sunnuntai
Sibelius: Romanssi
Bizet: Carmen-sarja

20.1.1914
Kolmas Tilaus-sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Armando Zuccarelli – barytoni

Borodin: Sinfonia nro 3 (täydentämätön)
Leoncavallo: Prologi oopp. Pajazzo
Bizet: Toreadorin laulu oopp. Carmen
Schubert: Sinfonia h-molli

22.1.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
- Wagner-ilta -

Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Waldweben oopp. Siegfried,
Siegfriedin kuolema ja surumarssi oopperasta Götterdämmerung,
Waltherin kilpalaulu oopperasta Meistersinger,
Albumblatt,
III näyt. alkusoitto oopp. Meistersinger,
Balladi oopp. Lentävä hollantilainen,
Marssi oopperasta Tannhäuser

29.1.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Yrjö Somersalmi – basso

Grieg: Alkusoitto Syksyllä
Svendsen: Pariisilainen karnevaali
Zorahayda, legenda
Norjalainen rapsodia nro 2 A
Tshaikovski: Aaria oopperasta Eugen Onegin
Siunaus
Schumann: Sotaveikot (pianon säestyksellä)
Sibelius: Sinipiika (Dryadi)
Romanssi (jousille)
Lemminkäinen

1.2.1914
VI Kansansinfoniakonsertti, K
solistit: Yrjö Somersalmi – basso ja Henri Czaplinski – viulu

Tshaikovski: Sinfonia nro 5
Aaria oopperasta Eugen Onegin
Siunaus (pianosäestys)
Bach: Chaconne (viulusoolo)

5.2.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
- Runebergin päivänä -
avustajana WSB:n mieskuoro

Sibelius: Finlandia
Kevätlaulu
Järnefelt: Kehtolaulu
Korsholma
Pacius: Suomen laulu
Collan: Savolaisten laulu
Hannikainen: Pää pystyyn vaan!
Porilaisten marssi
(WSB:n laulukuoro)
Pacius: Alkusoitto ja Balladi oopperasta Kaarle kuningas
Pahlman: Suomalaisia kansanlauluja

8.2.1914
VII Kansansinf. konsertti, K
solistina Henri Czaplinski – viulu
säestäjänä Rainer Breitenstein

Mozart: Sinfonia g-molli
Brahms: Viulukonsertto D
Rameau: Gavotte
Händel: Menuetti
D´Amrosio: Canzonetta
Schubert-Wilhelmji: Ave Maria (pianon säestyksellä)

10.2.1914
IV Tilaus-sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Stefi Jung-Geyer – viulu

Brahms: Sinfonia nro 1 c-molli
Goldmark: Viulukonsertto
Musorgski: Yö autiolla vuorella

12.2.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Klein-Merschinskaja – laulu

Weber: Noita-ampuja, as.
Bolzoni: Menuetti
Tshaikovski: Metsän uinuva kaunotar
Ponchielli: Balettimusiikkia ja aaria Giocondasta
Saint-Saëns: Aaria ja Bacchanale oopperasta Samson ja Delila
Bizet: Aaria oopp. Carmen
Grieg: Ich liebe dich
Marchesi: La Folletta (pianon säestyksellä)
Bizet: Kohtauksia oopp. Carmen

14.2.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Olli Suolahti – kannel

Lalo: Le Rois d´Ys, alkusoitto
Gounod: Kohtauksia oopp. Faust
Meyerbeer: Finale oopperasta Hugenotit
Lauluja kanteleen säestyksellä
Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi

15.2.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
- Kotimainen ohjelma -
solistit: Olli Suolahti – kannel ja
Lauri Kumpulainen – engl. torvi

Järnefelt: Korsholma
Sibelius: Tuonelan joutsen
Sarja näyt. Belsazarin pidot
Lauluja kanteleen säestyksellä
Kuula: Pirun polska
Porilaisten marssi

19.2.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina
Jenny Ikonen – sopraano,
Rainer Breitenstein, pianosäestys

Hubay: Alkusoitto oopperasta
Cremonalainen viiluntekijä
Humperdinck: Fantasia oopperasta
Hannu ja Kerttu,
Naamiaiskulkue oopperasta
Venetsian kauppias
Wagner: Alkusoitto oopp. Rienzi
Elsan unelma oopp. Lohengrin
Madetoja: Yrtit tummat
R. Strauss: Ständchen
Meyerbeer: Aaria oopperasta
Hugenotit
(pianon säestyksellä)
Lalo: Espanjalainen rapsodia
Musorgski: Persialainen tanssi oopperasta
Khowantchina
Meyerbeer: Intialainen marssi oopperasta
Afrikkalaisnainen

22.2.1914 Ilmari Weneskosken lahjakonsertti, Kansakoulu
avusti VMY:n orkesteri vahvasti suurennettuna

Berlioz: Marssi Faustin tuomiosta
Fantastinen sinfonia
Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Walkyyrian ratsastus oopperasta Walküre

24.2.1914
Laskiaistiistain
Karnevaali-konsertti, R

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Strauss: Tonava kaunoinen, valssi
Luigini: Kohtauksia Egyptiläisestä baletista
Nicolai: Alkusoitto Windsorin rattoisat rouvat
Millocker: Kerjäläisylioppilas, kohtauksia
Métra: Cornevillen kellot, valssi
Massenet: Scènes pittoresques
Delibes: Coppelia-valssi
Scharwenka: Puolalainen kansallistanssi
Strauss: Persialainen tanssi

8.3.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Emma Merowitsch – laulu

Mozart: Don Juan, alkusoitto
Händel: Largo
Gluck: Aaria oopp. Alceste
Glinka: Kamarinskaja
Tshaikovski: Paulinen romanssi oopp. Patarouva
Gretschanin: Iltakellot
Rachmaninov: Sinua odottaessani
(pianon säestyksellä)
Arensky: Unelma Volgalla, as.

10.3.1914
Viides Tilaus-sinfoniakonsertti, Raatihuone
solistina Signe Liljequist – mezzosopraano

Sibelius: Sinfonia nro 4 a-molli
(ensi kertaa)
Händel: Ah mio cor, aaria
Furibondo spira il vento, aaria
Börresen: Hvis du har varme tanker
Melartin: Sirkan häämatka
Merikanto: Päivännousu
(pianon säestyksellä)
Mielck: Dramaattinen alkusoitto

12.3.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Harry Ore – piano

Tinel: Alkusoitto Polyeuct
Debussy: Pieni sarja
Dukas: Noidan oppipoika
Brahms: Fuga & Variationeja (Händelin teema) pianolle
Meyerbeer: Kohtauksia oopperasta
Robert paholainen
Verdi: Vankilakohtaus Trubaduurista
Smetana: Marssi oopperasta Myyty morsian

15.3.1914
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina David Hochstein – viulu

Sibelius: Sinfonia nro 4 a
Paganini: Viulukonsertto
Liszt: Tasso, sinfoninen runo

19.3.1914
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Hanns Gruszka – huilu

Goldmark: Alkusoitto Keväälle
Mozart: serenadi G jousille
Schubert: Erlkönig, balladi
Soirées de Vienne
Hamerik: Judische Trilogie
Borné: Carmen-fantasia huilulle
Suppé: Aamu, päivä ja ilta Wienissä
Strauss: Dorfschwalben, valssi
Nordseebilder, valssi
Radetzky-marssi

22.3.1914
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Elli Suokas – laulu

Auber: Fra Diavolo, alkusoitto
Meyerbeer: Kohtauksia oopperasta
Robert Paholainen
Dukas: Noidan oppipoika
Kauppi: Erkki paimen
Merikanto: Den enda stunden
(pianon säestyksellä)
Venzano: Valssi
Massenet: Scènes pittoresques

25.3.1914
Marianpäivän konsertti
solisteina Reino Volanen – barytoni ja Hanns Gruszka – huilu

Massenet: Phädra-alkusoitto
Delibes: Sylvia-balettimusiikkia

Schubert: Der Wanderer
Kaski: Syksy
Kotilainen: Nauti
(pianon säestyksellä)
Koehler: Konserttipolkka huilulle
Liszt: Poloneesi E

29.3.1914
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina R. Burgin – viulu

Mielck: Sinfonia nro 1 f
Tshaikovski: Viulukonsertto
Nielsen: Helios-alkusoitto

2.4.1914 Helppotajuinen, Raatihuone

Thomas: Mignon-alkusoitto
Musorgski: Scherzo
Moszkowski: Malaquena-baletti
oopp. Boabdil
Smetana: Moldau
Massenet: Balettimusiikkia
Le Cid
Saint-Saëns: Yö Lissabonissa
Nehl: Espanjalainen tanssi
Mustalais-serenadi
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi

10.4.1914 Pitkäperjantain kirkkokonsertti, Pietari-Paavalin kirkko
avustajina Sofia Roiha – sopraano
Theodor Sörensen – urut

Mendelssohn: Alkusoitto orat.
Paulus
Beethoven: Allegretto Sinfoniasta
nro 7
Graun: Resitatiivi ja aaria
oratoriosta
Jeesuksen kuolema
Sörensen: Fantasia orkesterille ja
uruille Jeesuksen kuolema ja
ylösnousemus
Holmes: Tie taivaan
Kalinnikov: Chanson triste
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Grieg: Sydänhaavoja ja Kevät
Bach: Preludi ja fuuga (orkesteri)

13.4.1914 Toisen pääsiäispäivän kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Eemeli Mantila – tenori

Melartin: Prinsessa Ruusunen-
sarja
Kuula: Eteläpohjalaisesta sarjasta
nro 1:
- Kansanlaulu
- Hämärän laulu
- Pohjalainen tanssi
Epilogi
Melartin: Paluu
Merikanto: Ma elän
(pianon säestyksellä)
Järnefelt: Balettimusiikkia
näytelmästä
Luvattu maa

19.4.1914 Viimein kansansinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Henri Siemann – sello

Svendsen: Sinfonia nro 1 D
de Swert: Sellokonsertto
Rimski-Korsakov: Sadko,
sinf. kuvaelma

23.4.1914 Viimeinen helppotajuinen, Raatih.
solistina Daggy Gorschelnik –
laulu

Wagner: Lohengrin-alkusoitto,
Rukous ja Naisten
kulkue oopperasta
Lohengrin,
Johdanto ja Isolden
rakkauskuolema oopp.
Tristan ja Isolde
Saarenpää: Kaksi suomalaista
kansanlaulua
Börresen: Hvis du har varme
tanker
Rosenfeld: Aa Farvel, og vaer
velsignet
Hildach: Kevät
Kauppi: Käen kukkuessa
(pianon säestyksellä)
Tshaikovski: Alkusoitto-fantasia
baletista
Romeo et Juliette,
Kohtauksia oopp.
Patarouva,
Valssi oopperasta
Eugen Onegin

26.4.1914 Viimeinen kansankonsertti, K

Berlioz: Benvenuto Cellini,
alkusoitto
Sibelius: Nocturno
(Kuningas Kristian II)
Wallwitz: Intermezzo-Berceuse-
Valse
Weneskoski: Sarja suomalaisesta
satunäytelmästä
Liszt: Unkarilainen rapsodia
Tshaikovski: Metsän uinuva
kaunotar
Wagner: Meistersinger, alkusoitto

1.5.1914 Vapunpäivän helppotajuinen

Suppé: Runoilija ja talonpoika,
alkusoitto
Strauss: Kevätsointuja, valssi
Delibes: Coppelia, balettisarja
Litolff: Robespierre-alkusoitto
Nehl: Mustalaisserenadi
Svendsen: Norjalainen
taiteilijakarnevaali
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Vollstedt: Lustige Brüder
Fucik: Gladiaattorien tulomarssi

Leevi Madetoja 1914-1916

Leevi Madetojan I kausi 1914-1915

11.10.1914 I Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina M. Arenstein – sello

Sibelius: Karelia-sarja
Järnefelt: Korsholma
Popper: Sellokonsertto
Kuula: Maisema (Suite 1)
Kajanus: Suomalainen rapsodia 1
Sibelius: Finlandia

15.10.1914 I helppotajuinen, R
solistina konserttimestari
Mikael Liwschitz

Saint-Saëns: Princesse Dame, alkusoitto
Massenet: Scènes pittoresques
Sarasate: Faust-fantasia
Tshaikovski: Barcarolle
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Melartin: Prinsessa Ruusunen-sarja
Järnefelt: Kehtolaulu ja Preludi
Sibelius: Valse triste
Kajanus: Sotamarssi

22.10.1914
II helppotajuinen, Raatihuone
solistina Richard Brauer – huilu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Rameau: Menuetto ja Tambourin
Sibelius: Kevätlaulu
Chopin-Wetzger: Fantasia (fl + o)
Bizet: Arlesitar-sarja
Kuula: Kansanlaulu (Eteläpohj. sarja I)
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Pahlman: Suomal. kansanlauluja

27.10.1914
I sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Christian Thaulow – viulu

Tshaikovski: Romeo ja Julia-fantasia
Bach: Viulukonsertto E
Schumann: Sinfonia nro 1 B

29.10.1914 Helppotajuinen, Raatihuone
johtajana Lauri Ikonen ja solistina M. Arenstein – sello

Mendelssohn: Hebridit, as.
Brahms: Kaksi unkarilaista tanssia
Leoncavallo: Fantasia oopp. Pajatso
Goltermann: Sellokonsertto
Sibelius: Belsazarin pidot -sarja
Tshaikovski: Valssi oopperasta Eugen Onegin
Andante cantabile
Melartin: Marssi Prinsessa Ruususesta

10.11.1914
I tiistaikonsertti, Kansakoulu
solisteina Kalle Järvi – trumpetti, S. Slowatjewitz – kontrabasso

Thomas: Raymond-alkusoitto
Pacius: Balladi Kaarle Kuninkaasta (tr)
Järnefelt: Kehtolaulu
Sibelius: Musette ja Valse triste
Simandi: Adagio ja Finale (kb)
Tshaikovski: Andante cantabile
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi
Kajanus, sov. Porilaisten marssi

12.11.1914 Helppotajuinen, Raatihuone

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Moszkowski: Espanjalainen tanssi
Smetana: Moldau, sinfoninen runoelma
Saint-Saëns: Algerialainen sarja
Sibelius: Nocturne
Merikanto: Melancholique
Järnefelt: Balettimus. näytelmästä Luvattu maa

19.11.1914 Helppotajuinen, Raatihuone
johtajina Leevi Madetoja ja Heino Kaski,
solistina Mikael Liwschitz – viulu

Massenet: Phedra-alusoitto
Grieg: Peer Gynt-sarja I
Kaski: Sarja nro 1 (1912): Prelude, Intermezzo, Kansantanssi, Serenade
Tshaikovski: Serenade melancolique
Weber: Tanssiinkutsu
Sibelius: Alla marcia

24.11.1914
II sinfoniakonsertti, Raatih.
solistina Erna Gräsbeck – sopraano

Madetoja: Kullervo (1913)
Verdi: Aaria oopp. Trubaduuri
Sibelius: Sinfonia nro 1 e

16.12.1914 Tiistaikonsertti, Kansakoulu
Matti Varjanko – piano

Cherubini: Vedenkantaja-alkusoitto
Gillet: Air de Ballet
Sinding: Kevään kohinaa
Kuula: Elegia
Chopin: Valssi
Sibelius: Nocturne (Kristian II)
Merikanto: Keijukaisten tanssi
Haapalainen, Väinö: Elegia jousille
Kajanus: Sotamarssi

26.12.1914
Tapaninpäivänkonsertti, Kansakoulu
solistina Eino Raitio – viulu, pianosäestys: Anna-Liisa Raitio

Sibelius: Karelia-sarja
Järnefelt: Preludi
Franck: Andante
Saint-Saëns: Rondo capriccioso
Madetoja: Shakkipeli, musiikkia Eino Leinon näytelmästä
Sibelius: Kevätlaulu

27.12.1914 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Richard Brauer – huilu

Boïeldieu: La Dame blanchen, alkusoitto
Bolzoni: Menuetti
Mendelssohn: Gondoliera
Böcher: Huilukonsertto
Schubert: Balettimusiikkia Rosamundesta
Tshaikovski: Barcarolle
Svendsen: Taiteilijakarnevaali

3.1.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Kalle Järvi – trumpetti

Goldmark: Sakuntala-alkusoitto
Gounod: Kevätlaulu
Valssi oopp. Margarethe
Kosentrantz: Unkarilainen fantasia (tr)
Lacombe: Aubade
Mascagni: Intermezzo oopperasta Cavalleria rusticana
Halvorsen: Pajaarien marssi

6.1.1915 Loppiaiskonsertti, K
Anna-Liisa Raitio – sopraano

Beethoven: Coriolanus-alkusoitto
Rameau: Menuetto ja Tambourin
Bruch: Aaria oopp. Odysseus
Melartin: Intiaani
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti I)
Sibelius: Belsazarin pidot -sarja
Lalo: Rapsodia

17.1.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tsherkassky – viulu

Mozart: Taikahuilu-alkusoitto
Lully: Menuetto, Gavotti
Saint-Saëns: Dance macabre
Vieuxtemps: Le Kostignol viululle
Grieg: Peer Gynt -sarja 2
Tshaikovski: Capriccio Italien

24.1.1915
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Mikael Liwschitz – viulu

Beethoven: Leonore 3, alkus.
Paganini: Viulukonsertto D
Tshaikovski: Sinfonia nro 5 e

28.1.1915
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Heikki Kansanen – viulu

Adam: Si j'étais roi, alkusoitto
Offenbach: Barcarolle (Hoffmannin sadut)
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1
Wieniawski: Souvenir de Moscou
Tshaikovski: Pähkinänsärkijä-sarja
Grieg: Åsen kuolema ja Anitran tanssi
Berlioz: Razetsky-marssi

5.2.1915
Runebergin päivän konsertti

Pacius: Kaarle kuninkaan alkusoitto
Suomen laulu,
Sotilaspoika
Sibelius: Karelia-sarja
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti 1)
Mielck: Scherzo
Järnefelt: Kehtolaulu
Balettikohtaus näyt. Luvattu maa
Porilaisten marssi

14.2.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina M. Arenstein – sello

Mozart: Figaron häät, alkus.
Verdi: Agnus Dei
Popper: Syksyn kukkia, konserttipoloneesi
Massenet: Angelus
Delibes: Coppelia-valssi
Lacombe: Aubade
Moszkovski: Espanjalainen tanssi

21.2.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Ester Barrot – laulu

Bizet: Alkusoitto oopp. Djamileh
Boëllmann: Menuet Gothique
Madetoja: Serenadi Yksinlauluja
Sibelius: Dryadi, sävelrunoelma
Bull: Paimentytön sunnuntai
Strauss: Wienerblut
Meyerbeer: Soihtutanssi

28.2.1915
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina
A. Andrejeva von Szkilondz – laulu

Ph. E. Bach: Sinfonia D
Debussy: Aaria L'enfant prodique
Delibes: Aaria oopperasta Lakmé
Sibelius: Satu, sävelrunoelma
Wagner: Lentävä hollantilainen, alkusoitto

4.3.1915 VMY:n 20-vuotisen toiminnan juhlakonsertti, Raatihuone
johtajina Erkki Melartin ja Leevi Madetoja,
solistina Hertta Ikonen – sopraano

Järnefelt: Suomalainen rapsodia
Pastorale Kanteletar-sarjasta,
Musiikkia näytelmästä Luvattu maa
Melartin: Alkusoitto oopperasta Aino,
Scherzo Sinfoniasta 3,
Andante Sinfoniasta 4
Madetoja: Salolla (Sinfoninen sarja 1),
Kullervo, sinfoninen runoelma

7.3.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Rosa Pulkkinen – sopraano

Saint-Saëns: La Princesse jaune, alkusoitto
Bizet: Menuetti
Bizet: Aaria oopperasta Carmen
Verdi: Aaria oopperasta Ernani
Madetoja: Salolla (Sinfoninen sarja 1)
Järnefelt: Suomalainen rapsodia
Pastorale Kanteletar-sarjasta
Balettikohtaus (Luvattu maa)

14.3.1915 Leevi Madetojan resettikonsertti
solistit: Sofia Roiha – sopraano, Hilja Jorma – lausunta,
Viipurin sekakuoro,
valmennus Knut Angelin

Madetoja: Konserttialkusoitto
Promootiokantaatti 1914
Pieni sarja
Öinen karkelokuva

18.3.1915
Helppotajuinen, Raatihuone
johtajina Toivo Saarenpää ja Leevi Madetoja

Mozart: Don Juan-alkusoitto
Bolzoni: Menuetti

Massenet: Balettisarja Le Cid
Saarenpää: Orkesterisarja, osat:
Karjalainen tanssi,
Pizzicato, Balladi,
Nocturno ja
Impromptu
Kaksi kansanlaulua
Madetoja: Öinen karkelokuva
Sibelius: Pelléas ja Mélisande-
sarja

25.3.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajina Leevi Madetoja
ja Väinö Haapalainen

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Haapalainen: Orkesterisarja:
Tanssi-Idylli-
Scherzino-
Alla marcia
Durand: Valssi
Schubert: Rosamunde
Halvorsen: Pajaarien marssi

28.3.1915
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Ilmari Hannikainen –
piano

Bantock: The Pierrot of the
Minute, alkus. (1908)
Beethoven: Pianokonsertto nro 5
Mozart: Sinfonia g

5.4.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina konserttimestari
Liwschitz sekä
Eemeli Mantila – tenori

Weber: Oberon-alkusoitto
Madetoja: Sonaatti viululle ja
pianolle
Händel: Aaria oratoriosta Samson
Fauré: Crucifixus
Svendsen: Norjalainen
taiteilijakarnevaali
Sibelius: Kevätlaulu

18.4.1915
Konsertti orkesterilaisten hyväksi
solisteina konserttimestari
Liwschitz ja M. Arenstein – sello
sekä Bertha Makkonen –
sopraano, (pianosäestys Heino
Kaski)

Tshaikovski: Slaavilainen marssi
Chanson triste
(sello)
Hens: Joutsen ja suihkulähde
(sello)
Auer: Romanssi (viulusoolo)
Händel: Aaria oratoriosta Samson
Leoncavallo: Resitatatiivi ja aaria
oopperasta Pajatso
Wieniawski: Venäläinen
karnevaali
Sibelius: Satu, sinfoninen
runoelma
Madetoja: Kullervo,
sinfoninen runoelma

25.4.1915
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Ernst Linko – piano

Sinigaglia: Le Barusse Chiozotte,
alkusoitto
Palmgren: 12 preludia
Sibelius: Sinfonia nro 2 D

29.4.1915
Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Frida Sergejeff ja
Jenny Ikonen,
jousikvintetto: Liwschitz, Sirob,
Mauritzen, Haapalainen ja Edo
Mielck

Thomas: Mignon-alkusoitto
Puccini: Rukous oopperasta
Tosca
Madetoja: Serenadi
Sergejeff, Frida: Kehtolaulu,
sello-obligato Edo Mielck
Mielck: Jousikvintetto F
Venzano: Valssi
Svendsen: Legenda (Zorahayda)
Kaski: Preludi
Haapalainen: Scherzino
Kajanus: Sotamarssi

1.5.1915 Vappumatinea klo 13, Kansakoulu

Litolff: Robespierre-alkusoitto
Delibes: Coppelia-valssi
Mascagni: Intermezzo
(Rusticana)
Dvořák: Slaavilainen tanssi
Lacombe: Aubade
Massenet: Balettimusiikkia
(Le Cid)
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Collan: Vaasan marssi

1.5.1915
Iltakonsertti klo 20, R

Adam: Yhden päivän kuningas,
alkusoitto
Bizet: Carmen-sarja
Massenet: Balettimusiikkia
(Le Cid)
Brahms: Kaksi unkarilaista
tanssia
Lacombe: Aubade
Offenbach: Barcarolle
(Hoffmannin tarut)
Moszkowski: Espanjalainen
tanssi
Palmgren: Tuhkimovalssi
Söderman: Häämarssi
Strauss: Wieniläisverta
Blankenburg: Marssi

Leevi Madetojan II kausi 1915-1916

24.10.1915
I kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tsherkassky – viulu

Pacius: Kaarle kuninkaan as.
Mielck: Scherzo
Järnefelt: Kehtolaulu
Tshaikovski: Viulukonsertto,
I osa
Sibelius: Karelia-sarja
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Sibelius: Finlandia

28.10.1915
I helppotajuinen, Raatihuone
solistina Leonid Tsherkassky –
sello

Thomas: Mignon-alkusoitto
Bizet: Arlesitar-sarja
Grieg: Hääpäivä Trollhaugenilla
Popper: Gavotti
Sibelius: Valse triste
Melartin: Menuetti ja Juhlamarssi
Prinsessa Ruususesta
Moszkowski: Espanjalainen
tanssi
Mascagni: Intermezzo
(Rusticana)

4.11.1915
Helppotajuinen, Espilä

Adam: Yhden päivän kuningas,
alkusoitto
Metra: Cornevillen kellot, valssi
Söderman: Häämarssi

Massenet: Potpourri oopp. Manon
Brahms: Kaksi unkarilaista tanssia
Grieg: Åsen kuolema, Anitran tanssi
Paderewski: Melodia
Spendiarow: Menuetto
Waldteufel: Les Patineurs, valssi
Bizet: Carmen-sarja

7.11.1915
I esikaupunkikonsertti, Kolikkoinmäen kansakoulu klo 14

Pacius: Kaarle kuninkaan as.
Metra: Ruusu, valssi
Söderman: Häämarssi
Brahms: Kaksi unkarilaista tanssia
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Järnefelt: Kehtolaulu
Pahlman: Suomalainen kansanlaulu

7.11.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu

Adam: Yhden päivän kuningas, alkusoitto
Paderewski: Melodia
Grieg: Åsen kuolema, Anitran tanssi
Brahms: Kaksi unkarilaista tanssia
Tshaikovski: Barcarolle
Spendiarow: Menuetti
Waldteufel: Luistelijat, valssi
Bizet: Carmen-sarja

14.11.1915
I kansansinfoniakonsertti, Kansakoulu
johtajina Leevi Madetoja ja Lauri Ikonen,
solistina Erna von Weyman – sopraano,
avustajana poikakuoro

Haydn: Sinfonia nro 92 Oxford
Händel: Aaria Ah, mio cor
Merikanto: Merellä
Hannikainen: Det gäller
Kuula: Aamulaulu
Ikonen: Karjalan nuorison laulu poikakuorolle ja orkesterille

21.11.1915
II esikaupunkikonsertti, Talikkalan VPK

Enna: Alkusoitto oopp. Cleopatra
Kuula: Maisema (Sviitti I)
Järnefelt: Musiikkia Luvatusta maasta
Moszkowski: Serenata
Delibes: Coppelia-musiikkia
Sibelius: Pan ja kaiku, (tanssi-intermezzo)
Berlioz: Racozky-marssi

21.11.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Boris Sirob – viulu

Enna: Alkusoitto oopp. Cleopatra
Massenet: Balettimusiikkia (Le Cid)
Sarasate: Faust-fantasia
Grieg: Solveigin laulu
Svendsen: Norjalainen taitelijakarnevaali
Rubinstein: Toreador et Andalouse

5.12.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tsherkassky – viulu

Herold: Zampa-alkusoitto
Massenet: Scenes napolitaines
Wieniawsky: Faust-fantasia
Moszkowsky: Malaguena, balettimusiikkia
Tshaikovski: Andante cantabile
Liszt: Unkarilainen rapsodia 1

7.12.1915 Jean Sibeliuksen 50-vuotiskonsertti
avustajina Viipurin sekakuoro, mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman ja Hilja Jorma – lausunta

Sibelius: Pohjolan tytär, sinfoninen fantasia (1906), Lemminkäisen kotiinpaluu, orkesterilegenda (1895), Sortunut ääni, (Kanteletar, 1898) Sydämeni laulu, (Kivi, 1898) Venematka, (Kalevala, 1893) Snöfrid, improvisaatio sekakuorolle, lausujalle ja orkesterille (Viktor Rydberg, 1900)

12.12.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
avustajina Viipurin sekakuoro ja Hilja Jorma – lausunta

Sibelius: Pohjolan tytär, sinfoninen fantasia, Lemminkäisen kotiinpaluu, orkesterilegenda, Snöfrid, improvisaatio sekakuorolle, lausujalle ja orkesterille

19.12.1915
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Aurelia Klein-Merschinskaja – sopraano

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Guiraud: Carnaval
Donizetti: Aaria oopp. La Favorite
Merikanto: Soi vienosti
Saint-Saëns: Dance macabre
Kalinnikov: Intermezzo
Waldteufel: Barcarolle
Suppé: Boccaccio, marssi

6.1.1916
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Hertta Ikonen – sopraano

Mendelssohn: Hebridit, as.
Ponchielli: Balettimusiikkia (Gioconda)
Kuula: Suutelo
Karvonen: Päivä
Sibelius: Pelléas ja Mélisande-sarja
Melartin: Scherzo
Pahlman: Suomalainen kansalaulu

13.1.1916
Helppotajuinen, Espilä, – operetti- ja valssi-ilta –

Suppé: Kaunis Galathea, alkus.
Saint-Saëns: Dans de la Gipsy
Puccini: Menuetti oopp. Manon Lescaut
Fall: Valssi oper. Dollariprinsessa
Lacombe: Aubade

Jones: Fantasia Geishasta
Moszkowski: Soihtutanssi
Offenbach: Barcarolle
(Hoffmanin tarut)
Millöcker: Fantasia
Kerjäläisylioppilaasta
Sousa: Les Cadets, marssi

16.1.1916
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Elli Lankinen – laulu

Saint-Saëns: La Princesse Jaune
Paderewski: Menuetti
Händel: Aaria oratoriosta Rinaldo
Sibelius: Svarta rosor
Armastani ei vain kuulu
Offenbach: Barcarolle
Schubert: Moment musical
Gounod: Romanssi oopp. Faust
Jones: Fantasia (Geisha)

23.1.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Aura Jurva – piano, 13 v

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat, alkusoitto
Rubinstein: Romanssi
Mozart: Fantasia c
Liszt: Unkarilainen rapsodia 2
Weber: Tanssiinkutsu
Debussy: Arabesque
Lully: Menuetti ja Tambourin
Glinka: Kamarinskaja

30.1.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Frida Sergejeff – sopraano, Rainer Breitenstein – piano ja Paul Tsherkassky – viulu

Massenet: Phedra-alkusoitto
Schubert: Balettimusiikkia (Rosamunde)
Fauré: Sancta Maria
Neruda: Berceuse
Massenet: Elegia laululle, viululle ja pianolle
Dvorak: Tanssi
Sirob: Kaksi venäläistä kansanlaulua
Svendsen: Legenda
Sibelius: Dryadi (1910)

5.2.1916 Runebergin päivän kansankonsertti, Kansakoulu

Mielck: Draamallinen alkusoitto
Kajanus: Kaarle XII:n marssi
Järnefelt: Korsholma
Pacius: Suomen laulu, Sotilaspoika
Kuula: Kansanlaulu (Suite 1)
Madetoja: Scherzino
Sibelius: Kevätlaulu

6.2.1916
Kansankonsertti, Kansakoulu
johtajana Lauri Ikonen ja solistina Nikolai Krivzov – sello

Meyerbeer: Hugenotit-alkusoitto
Komzak: Satu
Goltermann: Sellokonsertto a
Thomas: Potpourri (Mignon)
Martini: Gavotti
Debussy: Arabesque
Metra: Esperance-valssi
Mozart: Turkkilainen marssi

10.2.1916 Helppotajuinen, Espilä

Beethoven: Alkusoitto Fideliosta
Juon: Elegia ja tanssi (jouset)
Debussy: Arabesque
Verdi: Fantasia Traviatasta
Ikonen: Pieni sarja
Tsherepnin: Kaukomaan prinsessa, alkus.
Durand: Valssi
Gillet: Myllyssä
Linke: Bolero
Mendelssohn: Häämarssi

20.2.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina A. Heikel – viulu

Glinka: Ruslan ja Ludmilla – alkusoitto
Luigini: Egyptiläinen baletti
Wieniawski: Legenda
Saint-Saëns: Yö Lissabonissa
Sinding: Kevään tulo
Svendsen: Norjalainen rapsodia
Strauss: Taiteilijaelämää

27.2.1916
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Paul Tsherkassky – viulu
Rainer Breitenstein – pianosäestys
Beethoven: Egmont-alkusoitto
Viulukonsertto
Sinfonia nro 5

5.3.1916
Madetojan lahjakonsertti
solistina Alexis af Enehjelm – tenori

Madetoja: Pieni sarja (Romanssi, Kehtolaulu, Menuetto)
Synnyinmaja
(Larin Kyösti)
Itkisit joskus illoin
(Larin Kyösti)
Hymyi Hypnos
(L. Onerva)
Talvinen tie
(L. Onerva)
Tuulinen sää
(L. Onerva)
Sinfonia nro 1 (1916)

9.3.1916
Ylimääräinen sinfoniakonsertti

Madetoja: Sinfonia nro 1 D
Salolla (Pastorale)
Pieni sarja

26.3.1916
Orkesterilaisten lahjakonsertti, Kansakoulu
solisteina Frida Sergejeff – sopraano ja Paul Tsherkassky – viulu ja Leonid Tsherkassky – sello sekä
Rainer Breitenstein – piano

Sibelius: Karelia-sarja
Saint-Saëns: Rondo capriccioso
Tshaikovski: Capriccio Italien
Sibelius: Lemminkäisen paluu
Gounod: Ave Maria
Valssi (Romeo ja Julia)
Glinka: Pianotrio
Sibelius: Belsazarin pidot -sarja

2.4.1916 Kansankonsertti Kansakoulu

Weber: Noita-ampuja, alkusoitto
Massenet: Angelus
Gounod: Valentinen rukous oopp. Faust
Glinka: Trio
Haapalainen: Scherzo
Kaski: Prelude, Karjalainen tanssi ja Serenadi
Melartin: Intermezzo-Gavotte
Sibelius: Alla marcia

9.4.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Kustaa Kärkkäinen – ksylofoni

Adam: La Poupée de Nuremberg, alkusoitto
Boccherini: Menuetti
Seele: Konserttipolkka
Delibes: Valssi baletista Sylvia
Guirand: Persialainen tanssi
Järnefelt: Suomalainen rapsodia
Mascagni: Fantasia oopp. Cavalleria Rusticana
Scharwenka: Kaksi puolalaista tanssia

11.4.1916 Lauri Ikosen sävellyskonsertti, Kansakoulu
avustajina Viipurin sekakuoro, Hertta Ikonen – sopraano, Paul Tsherkassky – viulu sekä VMY:n orkesteri

Ikonen: Viulusonaatti g (1914)
Syysmuutto, Leivopari, Joutsenlaulua, Metsän satu
Konserttialkusoitto (1916)
Pienoissarja (Marssi, Kaihomieltä ja Tanssi)
Konserttivalssi
Joutsenet, sävelruno sopraanolle, sekakuorolle ja orkesterille (1916)

14.4.1916 Kevätkonsertti, Kansakoulu
mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman, Bruno Jorma – barytoni sekä VMY:n orkesteri

Kuula: Nuijamiesten marssi
Järnefelt: Laulajan koti
Flodin: Barcarolle
Palmgren: Darthulas grafsång
Merikanto: Heinään
Körling: Sten Sture
Madetoja: Kevät kerralla
Palmgren: Paimenen ilo
Törnudd: Fridolin dansar
Järnefelt: Vill du komma
Sibelius: Terve kuu
Madetoja: Sammon ryöstö sinfoninen sävelkuvaus mieskuorolle, barytonille ja orkesterille (1915)

16.4.1916 Kansansinfoniakonsertti, K
johtajina Leevi Madetoja ja Lauri Ikonen,
solisteina Jenny Ikonen – sopraano ja Bruno Jorma – barytoni sekä Viipurin sekakuoro ja mieskuoro WSB

Ikonen: Konserttialkusoitto,
Konserttivalssi,
Joutsenet, sävelruno
Madetoja: Öinen karkelokuva,
Kehtolaulu,
Menuetto,
Sammon ryöstö, sinfoninen sävelkuvaus mieskuorolle, barytonille ja orkesterille

24.4.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu
solisteina Paul ja Leonid Tsherkassky – viulu & sello sekä Jenny Ikonen – sopraano, pianosäestys: Leevi Madetoja

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Musorgski: Scherzo
Massenet: Scène religieuse
G. Lagercrantz: Jag offrar dig Vårnatt
Mendelssohn: Viulukonsertto
Kalinnikov: Intermezzo
Sibelius: Kuningas Kristian II

27.4.1916 Helppotajuinen, Raatihuone
solisteina Paul Tsherkassky – viulu, Bruno Jorma – barytoni ja Mary Stiefel – piano sekä mieskuoro WSB johtajana Allan Schulman

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Grieg: Peer Gynt -sarja 2
Sibelius: Nocturno (Kristian II)
Mendelssohn: Viulukonsertto (I ja II)
Mascagni: Fantasia (Cavalleria - oopp.)
Madetoja: Sammon ryöstö, runoelma mieskuorolle, barytonille ja orkesterille

Toivo Kuula 1916-1918

Toivo Kuulan I kausi 1916-1917

19.11.1916 Kansankonsertti, Kansakoulu

Järnefelt: Kehtolaulu
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Kuula: Pirun polska
Sibelius: Valse triste
Pacius: Suomalainen rapsodia

23.11.1916 Helppotajuinen, R
solistina
Nicolai Litwinenko – sello

ohjelmassa mm:
Popper: Gavotti
Saint-Saëns: Melodia oopp. Simson

7.12.1916 Helppotajuinen, R

ohjelmassa mm.
Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Kajanus: Suomalainen rapsodia

10.12.1916 Kansankonsertti, K

Rossini: Wilhelm Tell, alkusoitto
Bull: Paimentytön sunnuntai
Mielck: Suomalainen tanssi
Rubinstein: Toreador ja Andalusiatar
Grieg: Peer Gynt-sarja I
Sibelius: Elegia
Svendsen: Norjalainen taiteilijakarnevaali

12.12.1916
Kansankonsertti, Kansakoulu

Adam: Alkus. oopperasta Jos olisin kuningas
Chominade: Arabialainen idylli
Moszkowsky: Soihtutanssi
Sibelius: Valse triste
Mascagni: Intermezzo Cavalleriasta
Steek: Liehittely
Matra: Espanjalainen valssi

14.12.1916
I sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Ernst Linko – piano

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Tshaikovski: Pianokonsertto G
Sibelius: Sinfonia nro 1
Järnefelt: Korsholma

17.12.1916
I Kansansinfoniak. Kansak.

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Sibelius: Sinfonia nro 1
Järnefelt: Korsholma

19.12.1916
Helppotajuinen konsertti, R

Nicolai: Alkus. Windsorin iloiset rouvat
Tshaikovski: Andante cantabile
Bizet: Arlesitar-sarja I
Kuula: Pohjalainen tanssi
Sibelius: Pan ja kaiku
Gounod: Alkusoitto oopp. La Colombe
Delibes: Pizzicato Sylviasta
Bird: Valssi-menuetti
Halvorsen: Pajaarien tulo

26.12.1916 Kansankonsertti, K
solistina Kalle Järvi – trumpetti

Sibelius: Karelia-alkusoitto
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta
Kuula: Pohjalainen tanssi
Järnefelt: Alkusoitto ja balladi näytelmästä Luvattu maa
Sibelius: Belsazarin pidot
Melartin: Intermezzo-gavotti
Sibelius: Alla marcia

1.1.1917 Kirkkokonsertti, Uusi kirkko
solisteina Heikki Kansanen – viulu, Bertha Makkonen – sopraano ja Nicolai Litwinenko – sello

Järnefelt: Alkusoitto näyt. Luvattu maa
Sgambati: Te Deum laudamus
Händel: Affani del pensier (Makkonen)
Mascagni: Ave Maria (Makkonen ja Kansanen)
Golterinon: Nocturne (Litwinenko)
Kuula: Preludi ja fuuga
Saint-Saëns: Le Déluge
Händel: Largo

4.1.1917 Helppotajuinen, Raatihuone

Thomas: Raymond-alkusoitto
Gabriel-Marie: Retrait crosin
Svendsen: Taiteilijakarnevaali
Verdi: Kohtaus oopp. La Traviata
Gillet: Air de ballet
Vieuxtemps: Reverie
Söderman: Häämarssi
Moszkovski: Serenata
Tshaikovski: Valssi oopp. Jevgeni Onegin

11.1.1917 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Heikki Kansanen – viulu

Suppé: Kevyt ratsuväki, alkus.
Thomas: Välisoitto oopp. Mignon
Jones: Kohtauksia oopp. Geisha
Corelli: La folia (Kansanen)
Kuula: Orpolasten polska (Sviitti II)
Järnefelt: Baletti Luvatusta maasta
Rubinstein: Valse caprice
Bonzoni: Menuetti
Minkus: Fiammetta
Moszkowsky: Espanjalaisia tansseja

14.1.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Heikki Kansanen – viulu

Thomas: Raymond-alkusoitto
Gabriel-Marie: Retrait crosin
Verdi: Kohtauksia oopp. La Traviata
Corelli: La Folia
Melartin: Romanssi
Kotilainen: Impromptu
Järnefelt: Preludi
Vieuxtemps: Reverie
Moszkowsky: Serenata
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugene Onegin

16.1.1917 Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina Nicolai Litwinenko – sello

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Thomas: Välisoitto oopp. Mignon
Bonzoni: Menuetti
Jones: Kohtauksia oopp. Geisha
Minkus: Fiammetta (Litwinenko)
Söderman: Häämarssi

Kuula: Orpolasten polska
(Sviitti 2)
Moszkowski: Espanjalaisia
tansseja

21.1.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina rva Ignatjev – piano

Gade: Ossian, alkusoitto
Merikanto: Melancolia ja Scherzo
Thomé: Simple aveu
Arensky: Variaatiot
Chopin: Preludi nro 17 (Ignatjev)
Rubinstein: Valssi A (Ignatjev)
Elgar: Chanson de nuit
Chanson de matin
Vieuxtemps: Saltarelle

24.1.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu

Suppé: Kevyt ratsuväki, as.
Lacombe: Keväinen aamunsoitto
Schubert: Moment musical
Händel: Largo
Pahlman: Suomalaisia
kansanlauluja
Gillet: Baletti-aaria
Halvorsen: Pajaarien tulo

25.1.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina uusi konserttimestari
A. Bersin

Suppé: Kevyt ratsuväki
Wieniawski: Souvenir de Moscou
(Bersin)
Sibelius: Kuningas Kristian II
Gounod: La Colombe
(Kyyhkynen)
Godard: Solitude (Yksinäisyys)
Chopin: Poloneesi

30.1.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina Kalle Järvi – trumpetti

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat,
alkusoitto
Paderevski: Menuetti
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Rubinstein: Romanssi
Waldteufel: Luistelijat, valssi
Hoch: Trumpetti-fantasia

1.2.1917
II sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Selim Palmgren – piano

Grieg: Konserttialkusoitto
Syksyllä
Palmgren: Pianokonsertto
Metamorfoosit
Mendelssohn: Italialainen
sinfonia

4.2.1917
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Sulo Hurstinen – viulu

Grieg: Konserttialkusoitto
Syksyllä
Tshaikovski: Viulukonsertto
Mendelssohn: Italialainen
sinfonia

6.2.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu

Thomas: Raymond-alkusoitto
Balabajeff: Romanssi
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti I)
Kajanus: Narvan marssi
Leoncavallo: Pajatso-fantasia
Gillet: Myllyssä
Collan: Savolaisten marssi
(sov. Kuula)

8.2.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Nicolai Litwinenko –
sello

Popper: Sellofantasia
Thomas: Mignon-alkusoitto
Sibelius: Kevätlaulu
Offenbach: Barcarolle
Thomas: Simple aveau
Moszkowsky: Bolero
Blon: Kukkaiskuisketta
Gillet: Myllyssä
Waldteufel: Valssi

11.2.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Nicolai Litwinenko –
sello

Thomas: Mignon-alkusoitto
Berlioz: Keijukaistanssi
Pacius: Suomen laulu
Popper: Sellofantasia
Sibelius: Kevätlaulu
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti I)
Gillet: Myllyssä
Waldteufel: Espanja-valssi

13.2.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
Rossini: Sevillan parturi,
alkusoitto
Järnefelt: Kehtolaulu
Palmgren: Tuhkimovalssi
Blon: Kukkaiskuisketta
Offenbach: Barcarolle
Thomas: Simple aveu
Helmund: Serenadi
Moszkowsky: Bolero

15.2.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina A. Bersin – viulu

Mendelssohn: Hebridit
(Fingalin luola)
Martini: Gavotti
Ponchielli: La Gioconda,
balettimusiikkia
Sibelius: Pelléas ja Mélisande
Saint-Saëns: Viulukonsertto h
Sinding: Kevään kohinaa
Venetsialainen
gondolieri
Margia: Valse Alena ja Poloneesi

18.2.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina A. Bersin – viulu

Mendelssohn: Hebridit, alkusoitto
Martini: Gavotti
Ponchielli: La Gioconda,
balettimusiikkia
Sibelius: Pelléas ja Mélisande
Saint-Saëns: Viulukonsertto h
Sinding: Kevään kohinaa
Margia: Valse Alena

20.2.1917
Laskiaiskonsertti, Kansakoulu

Marmeladoff: Mielikki-kissa
Berlioz: Kutsu karkeloihin
Svendsen: Norjalainen tait.
karnevaali
Sibelius: Valse romantique
Guirand: Persialainen tanssi
Mangros: Czardas
Grieg: Noitakulkue
Komzak: Satu
Iloiset veljet, valssi
Meyerbeer: Soihtutanssi
Suppé: Patarouva, alkusoitto

25.2.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Evert Konttinen – barytoni

Suppé: Patarouva, alkusoitto
Komzak: Satu
Grieg: Noitakulkue
Ponchielli: La Gioconda, balettimusiikkia
Tuuri: Rauhattoman rukous
Merikanto: Oi muistatko vielä sen virren
Louhi ylistää Väinön suuruutta oopperasta Pohjan neiti
Sibelius: Valse romantique
Margis: Valse blue
Berlioz: Kutsu karkeloihin

27.2.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina Nicolai Litwinenko – sello

Mendelssohn: Hebridit, alkus
Marmeladoff: Mielikki-kissa
Bird: Valse menuetti
Mangros: Czardas
Kuula: Pirun polska (Sviitti I)
Minkus: Fiammetta (Litwinenko)
Iloiset veljet, valssi
Meyerbeer: Soihtutanssi

1.3.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Reino Volanen – tenori

Massenet: Phèdre, alkusoitto
Spendiarow: Menuetti
Sibelius: Impromptu
Puccini: Aaria oopp. La Bohème
Cavaradossin aaria Toscasta
Grieg: Kuninkaan salissa
Guiraud: Carneval
Schulhoff: Bravuri-galoppi
Waldteufel: Estudiantina-valssi

3.3.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Reino Volanen – tenori

Massenet: Phèdre alkusoitto
Sibelius: Impromptu
Grieg: Kuninkaan salissa
Saarenpää: Ruusu
Merikanto: Kun päivä paistaa
Guiraud: Carneval
Waldteufel: Estudiantina-valssi

6.3.1917
Tiistaikonsertti, Kansankoulu
solistina Kalle Järvi – trumpetti

Adam: Jos olisin kuningas, alkusoitto
Gillet: Entract gavotte
Spendiarow: Menuetti
Sinding: Kevään kohinaa
Guiraud: Persialainen tanssi
Pacius: Balladi Kaarle kuninkaasta
Boccherini: Menuetti
Schulhoff: Bravuri-gavotti

8.3.1917
III sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Thelma Given – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 6
Paganini: Viulukonsertto D
Musorgski: Yö autiolla vuorella

11.3.1917
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Ilmari Hannikainen – piano

Beethoven: Sinfonia nro 6
Grieg: Pianokonsertto a
Musorgski: Yö autiolla vuorella

13.3.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina J. Karhunen – klarinetti

Gluck: Alkusoitto Ifigeneia Auliissa
Tshaikovski: Andante cantabile
Rubinstein: Toreador ja Andalusiatar
Kiffner: Fantasia klarinetille
Järnefelt: Berceuse
Lacombe: Keväinen aamunsoitto
Moszkowsky: Espanjalainen tanssi

15.3.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
sol: Ilmari Hannikainen – piano

Gade: Ossian-alkusoitto
Kajanus: Adagietto
Rachmaninov: Pianokonsertto fis
Grieg: Peer Gynt-sarja 2
Melartin: Menuetti ja Juhlamarssi
Konizky: Reveil du Lion
Paderevski: Menuetti
Blon: Kuhertelua
Waldteufel: Kevään lapsia, valssi

Maaliskuun vallankumouksen johdosta peruutettiin seuraavat konsertit:
- kansankonsertti 18.3.1917
- tiistaikonsertti 20.3.1917
- helppotajuinen 22.3.1917

25.3.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
- isänmaallinen ohjelma -

27.3.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina Pekka Karhunen – ksylofoni

Pacius: Alkusoitto Kaarle kuninkaasta
Komzak: Satu ja Ksylofoni-galoppi
Melartin: Menuetti ja Juhlamarssi
Pacius: Sotilaspoika
Hannikainen: Karjalaisten laulu (sov. T. Kuula)
Kajanus: Porilaisten marssi
Marseljeesi

29.3.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Mary Stiefel – piano

Litolff: Robespierre-alkusoitto
Pacius: Suomen laulu & Sotilaspoika
Sibelius: Kevätlaulu
Vieuxtemps: Reverie
Liszt: Valse caprice
Schlözer: Konserttietydi
Bull: Norjalainen piirileikki
Sibelius: Finlandia
Hannikainen: Karjalaisten laulu (sov. T. Kuula)
Collan: Savolaisten laulu (sov. T. Kuula)

3.4.1917 Toivo Kuulan lahjakonsertti ja sävellyskonsertti, Kansakoulunsali
avustajana Volkoff-trio Pietarista (rva Volkoff – piano, hra Volkoff – viulu ja hra Tarle – sello)

Kuula: Preludi ja fuuga
Eteläpohjalainen sarja 1
- Maisema
- Kansanlaulu
- Pohjalainen tanssi
- Pirun polska
- Hämärän laulu

- Tulopeli (Sviitti II)
Pianotrio A (Volkoff-trio)
Minuee (Sviitti II)
Juhlamarssi

9.4.1917 Kirkkokonsertti, Uusi kirkko
solisteina Frida Sergejeff – sopraano, Matti Varjanko – urut, A. Bersin – viulu ja Nicolai Litwinenko – sello

Luther: Jumala ompi linnamme
Bach: Preludi ja fuuga
Bach: Preludi
Guilmant: Cantilena pastorale
Widor: Osa urkusinfoniasta nro 5
Viulu-, sello- ja yksinlaulusooloja
Massenet: Angelus
Tshaikovski: Legenda

12.4.1917 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Alice Avellan – sopraano
avustajina Mary Stiefel – piano ja Boris Sirob –viulu

Pacius: Alkusoitto Kaarle kuninkaasta
Bach Ph. E: Kevään herääminen
Massenet: Aaria oopp. Le Cid
Gluck: Aaria oopp. Iphigenia
Godard: Berceuse (viuluobligato Sirob)
Mustalaistanssi
Chopin: Poloneesi
Ebenschütz: Suomalainen kansanlaulu
Berlioz: Rakozky-marssi

15.4.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Knut Heikel – alttoviulu

Nicolai: Windsorin iloiset rouvat, alkusoitto
Bach Ph. E: Kevään herääminen
Bizet: Espanjalainen serenadi
Godard: Mustalaistanssi
Sitt: Konserttikappale (Heikel)
Chopin: Poloneesi
Sibelius: Valse triste
Berlioz: Rakozky-marssi

20.4.1917 Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Bruno Jorma – barytoni

Rossini: Alkusoitto Sevillan partureista
Gounod: Hymni Pyhälle Cecilialle
Massenet: Angelus
Bach: Preludi ja fuuga g
Leoncavallo: Pajatso-prologi
Löwe: Balladi Ritari Olavista
Kuula: Aamulaulu
Bizet: Toreadorin aaria oopp. Carmen
Durande: Valssi
Grieg: Keväälle
Rubinstein: Toreador ja Andalusiatar
Saint-Saëns: Ranskalainen marssi

22.4.1917
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina Ingeborg Liljeblad – mezzosopraano

Mozart: Sinfonia nro 39 Es
Sibelius: Koskenlaskijan morsiamet, balladi mezzosopraanolle ja orkesterille
Smetana: Moldau (Vltava), sinf. runoelma

26.4.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina
A. Bersin – viulu, pianosäestys Toivo Kuula

Beethoven: Fidelio-alkusoitto
Bach: Gavotti
Stock: Flirtation
Mendelssohn: I osa Viulukonsertosta
Kuula: Adagio Viulusonaatista
Chanson san paroles
Haapalainen: Menuetti
Moszkowski: Serenata
Kálmán: Valssi Mustalaisruhtinattaresta
Dequin: La bella Valery, espanjal. marssi

29.4.1917
Orkesterikoulun näytteet, Kansakoulu

Rameau: Tambourin (oppilasorkesteri)
Aamulla varhain (J. Hyvämaa-viulu)
Thomé: Simpe aveau (J. Pasanen-viulu)
Goltermann: Konserttikappale (A. Vänskä-sello)
Grieg: Kevät (oppilasorkesteri)
Kalinnikov: Chanson triste (V. Maunumäki, viulu)
Rode: Konsertto (Onni Suhonen-viulu)
d´Ambrosio: Canzonetta (J. Mustakallio, viulu)
Viotti: Konsertto (P. Karhunen-viulu)
Händel: Largo (oppilasorkesteri + VMY)

Toivo Kuulan II kausi 1917-1918

14.10.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu

Sibelius: Karelia-alkusoitto
Pacius: Suomen laulu
Kajanus: Berceuse
Kuula: Hämärän laulu (Sviitti I)
Järnefelt: Korsholma
Melartin: Intermezzo
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Sibelius: Finlandia

16.10.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu

Sibelius: Karelia-alkusoitto
Pacius: Suomen laulu
Kajanus: Berceuse
Kuula: Hämärän laulu (Sviitti I)
Järnefelt: Korsholma
Melartin: Intermezzo
Palmgren: Tuhkimo-valssi
Sibelius: Finlandia

18.10.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina A. Semjonoff – huilu

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Wagner: Albumblatt
Järnefelt: Berceuse
Leoncavallo: Kohtauksia Pajatsosta
Liszt: Venezia e Napoli
Popp: Huilukonsertto
Saint-Saëns: Bacchanale oopp. Samson

Sibelius: Kevätlaulu
Bizet: Adagietto
Braun: Harppu ja pelitoosa
Berlioz: Rakozky-marssi

21.10.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina A. Semjonoff – huilu

Beethoven: Egmont-alkusoitto
Wagner: Albumblatt
Järnefelt: Berceuse
Liszt: Venezia e Napoli
Popp: Huilukonsertto
Sibelius: Kevätlaulu
Bizet: Adagietto
Berlioz: Rakozky-marssi

23.10.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
Adam: Jos olisin kuningas, alkusoitto
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Leoncavallo: Kohtauksia Pajatsosta
Schubert: Moment musical
Saint-Saëns: Bacchanale oopp. Samson
Braun: Harppu ja pelitoosa
Rubinstein: Toreador ja andalusiatar

25.10.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina Paul Tscherkasky – viulu

Weber: Oberon-alkusoitto
Schumann: Iltalaulu
Meyer-Helmund: Serenade rococo
Tshaikovski: Viulukonsertto Capriccio Italien
Debussy: Arabeskit 1 & 2
Saint-Saëns: Dance de la Gipsy
Sibelius: Tanssikohtaus
Spendiarow: Menuetti
Kuula: Pirun polska (Sviitti I)
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi

28.10.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tscherkasky – viulu

Weber: Oberon-alkusoitto
Schumann: Iltalaulu
Tshaikovski: Viulukonsertto Capriccio Italien
Saint-Saëns: Dance de la Gipsy
Sibelius: Tanssikohtaus
Debussy: Arabesque I
Spendiarow: Menuetti

30.10.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu

Suppé: Kevyt ratsuväki, alkusoitto
Debussy: Arabeski 2
Spendiarow: Menuetti
Gabriel-Marie: Kroatialainen kulkue
Kuula: Pirun polska (Sviitti I)
Schumann: Unelmia
Strauss: Taiteilijaelämää, valssi

4.11.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Leonid Tscherkassky – sello

Auber: Alkusoitto oopp. Porticin mykkä
Bizet: Espanjalainen serenadi
Tshaikovski: Valssi Jevgeni Onegin
Bach: Gavotti
Bruch: Kol Nidrei
Merikanto: Peikkojen tanssi
Massenet: Improvisaattori ja juhla oopperasta Phèdre

6.11.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu

Auber: Alkusoitto oopp. Porticin mykkä
Bizet: Espanjalainen serenadi
Tshaikovski: Valssi oopp. Eugen Onegin
Pahlman: Suomalaisia kansanlauluja
Bach: Gavotti
Merikanto: Peikkojen tanssi
Massenet: Improvisaattori ja juhla oopperasta Phèdre

8.11.1917
I sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Charles Grigorovitsch – viulu

Beethoven: Sinfonia nro 7
Vieuxtemps: Viulukonsertto nro 5
Sibelius: Tuonelan joutsen, Lemminkäisen kotiinpaluu

11.11.1917
Kansansinfoniakonsertti, K
solistina A. Semjonoff – huilu

Beethoven: Sinfonia nro 7
Popp: Huilurapsodia
Sibelius: Tuonelan joutsen
Lemminkäisen kotiinpaluu

25.11.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tscherkassky – viulu

Massenet: Alkusoitto oopperasta Phèdre
Tshaikovski: Barcarolle
Sibelius: Pan ja kaiku
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti I)
Mendelssohn: Viulukonsertto e
Blon: Kukkaiskuisketta
Waldteufel: Espanja-valssi

2.12.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina K. A. Kärkkäinen – ksylofoni

Mendelssohn: Häämarssi
Moszkovski: Espanjalainen tanssi
Saint-Saëns: Ranskalainen marssi
Rossini: Ksylofonifantasia oopperasta Wilhelm Tell
Kuula: Pohjalainen tanssi (Sviitti I)
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Strauss: Wieniläisverta

4.12.1917
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solistina
K. A. Kärkkäinen – ksylofoni

Mendelssohn: Alkusoitto näytelmästä Kesäyön unelma
Moszkowsky: Espanjalainen tanssi 2
Saint-Saëns: Ranskalainen marssi
Rossini: Ksylofonifantasia oopperasta Wilhelm Tell
Offenbach: Kohtauksia Hoffmanin tarinoista
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Kuula: Pohjalainen tanssi (Sviitti I)

Strauss: Wieniläisverta, valssi

9.12.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina A. Semjonoff – huilu

Wagner: Tannhäuser, alkus.
Sirob, sov. Venäläinen kansanlaulu
Bizet: Arlesitar-sarja 2
Minkus: Fiammetta
Strauss: Wieniläisverta, valssi
Ciardi: Satakieli (Semjonoff)
Blankenburg: Marssi

13.12.1917
Helppotajuinen, Raatihuone
solistina A. Semjonoff – huilu

Wagner: Tannhäuser, alkusoitto
Kuula: Pohjalainen tanssi (Sviitti I)
Svendsen: Paimentytön sunnuntai
Saint-Saëns: Ranskalainen marssi
Tshaikovski: Barcarolle
Sibelius: Pan ja kaiku
Ciardi: Satakieli (Semjonoff)
Minkus: Fiammetta
Blon: Kukkaiskuisketta
Blankenburg: Marssi

16.12.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tscherkassky – viulu

Lalo: Alkusoitto oopp. Le Roi d´Ys
Järnefelt: Alkusoitto ja Balladi Luvatusta maasta
Boccherini: Menuetti
Saint-Saëns: Rondo capriccioso
Langen: Arabialainen serenadi

20.12.1917 II sinfoniakonsertti, Kansakoulu
solistina Yrjö Somersalmi – basso

Tshaikovski: Sinfonia nro 5
Aaria oopp. Jolanta
Sibelius: Dryadi
Kuula: Juhlamarssi

23.12.1917
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina M. Naidjonoff – oboe

Suppé: Aamu, päivä ja ilta Wienissä
Vieuxtemps: Reverie
Glinka: Orvon laulu (oboe)
Massenet: Herodiade
Thomé: Simple aveau
Lehar: Valssi Luxemburgin kreivistä
Pacius: Sotilaspoika
Lumbye: Unikuvia, fantasia

26.12.1917
Tapaninpäivän konsertti, K

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Melartin: Alkusoitto Prinsessa ruususesta
Madetoja: Melodia ja romanssi
Kajanus: Suomalainen rapsodia
Ikonen: Alkusoitto
Lagercrantz: Balettikohtaus Cathalista
Haapalainen V. Gavotti (e.k.)
Kaski: Preludi
Kuula: Nuijamiesten marssi (ork.sovitus)

30.12.1917
Kansansinfoniakonsertti, K
solisteina Paul Tscherkassky – viulu ja Leonid Tscherkassky – sello

Tshaikovski: Sinfonia nro 5
Bruch: Viulukonsertto g
Sibelius: Dryadi
Kuula: Juhlamarssi

1.1.1918 Kirkkokonsertti, Uusi kirkko
solisteina
Alma Kuula – sopraano,
Paul Tscherkassky – viulu,
urkusäestys Toivo Kuula

Luther: Jumala ompi linnamme
Mendelssohn: Andante-osa Sinf. nro 4
Arensky: Muunnelmia jousiorkesterille
Haydn: Resitatiivi ja aaria Luomisesta
Bach: Kirkkoaaria Ah Jeesus luokseni
Kuula: Kesäyö kirkkomaalla
Verdi: Agnus Dei
Massenet: Scéne religieuse Rukous oopp. Thais
Franck: Pastorale

3.1.1918
Helppotajuinen, Raatihuone

Mielck: Dramaattinen alkusoitto
Melartin: Prinsessa Ruusunen, as.
Madetoja: Melodia ja romanssi jousille
Järnefelt: Suomalainen rapsodia
Kuula: Orpolasten polska (Sviitti II)
Palmgren: Hyljätyn laulu
Sibelius: Satu
Ikonen: Alkusoitto
Kaski: Preludi
Lagercranzt: Balettikohtaus Cathalista
Haapalainen V. Gavotti

6.1.1918
Lastenkonsertti, Kansakoulu
solisteina Bertha Makkonen – sopraano,
Paul Tscherkassky – viulu ja
M. Naidjonoff – oboe

Adam: Nürnbergin nukke
Järnefelt: Kehtolaulu (viulusoolo)
Kuula: Orpolasten polska (oboesoolo)
Lithenius: Kråkungen
Kotilainen: Varpunen jouluaamuna
Melartin: Perhosvalssi
Gillet: Myllyssä
Braun: Harppu ja pelitoosa
Grieg: Vuorenpeikon luolassa

10.1.1918 Juhlakonsertti Raatihuoneella Suomen vapautumisen johdosta
avustajana mieskuoro WSB, johtajana W. Ahlgren

Pacius: Suomen laulu
Järnefelt: Korsholma, sinf. runo
Kuula: Kansanlaulu (Sviitti I)
Hannikainen: Karjalaisten laulu (sov. T. Kuula)
Genetz: Terve Suomeni maa
Pacius: Suomen laulu
Kuula: Nuijamiesten marssi
Sibelius: Finlandia
Kajanus: Suomalainen rapsodia I Porilaisten marssi
Pacius: Maamme (kuoro ja orkesteri)

13.1.1918
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Frida Sergejeff – sopraano,
pianosäestys Ester Höckert

Pacius: Suomen laulu
Sibelius: Satu
Bellini: Aaria oopp. Puritaanit
Denza: Romanssi
Hannikainen: En kärleksdikt
Grieg: Vuorenpeikon luolassa
Gillet: Myllyssä
Melartin: Perhosvalssi
Pacius: Porilaisten marssi

15.1.1918
Tiistaikonsertti, Kansakoulu
solisteina Paul Tscherkassky – viulu ja M. Naidjonoff – oboe

Pacius: Alkusoitto Kaarle kuninkaasta
Järnefelt: Kehtolaulu
Sibelius: Musette
Kuula: Orpolasten polska (Sviitti 2)
Kaski: Preludi
Haapalainen V. Gavotti
Collan: Vaasan marssi

17.1.1918
I musiikki-ilta, Raatihuone
solistina Paul Tscherkassky – viulu, pianosäestys Toivo Kuula

Saint-Saëns: Alkusoitto oopperasta La Princesse Jaune
Wagner: Elsan rukous oopp. Lohengrin
Borodin: Keski-aasialaisia kuvia
Sibelius: Kuningas Kristian II
Arensky: Variaatiot
Grossmann: Czardas
Grieg: Norjalainen tanssi
Langey: Arabialainen serenadi

18.1.1918
Kansankonsertti, Kansakoulu
solistina Paul Tscherkassky – viulu, pianosäestys Toivo Kuula

Saint-Saëns: Alkus. La Princesse Jaune
Arensky: Variaatiot 3
Kuula: Pohjalaiset tanssit 5 & 6
Sibelius: Nocturne ja Elegia
Wagner: Naisten kulkue
Grossmann: Czardas

24.1.1918
III sinfoniakonsertti, Kansak.
solistina Miron Poljakin – viulu

Debussy: Petite suite
Brahms: Viulukonsertto

Konsertti peruutettiin, koska Viipurin punakaarti julisti kunnallisen yleislakon 23.1.1918. Viipurin Musiikin Ystävien orkesteri jouduttiin lakkauttamaan 10 vuodeksi.

Liite 2: Viipurin konsertteja 1894-1918

1894

04.01.1894 Hjalmar Freyn konsertti säestäjänä Karl Höckert, avustajana hra Sreba, harppu, Pietarin keisarillisesta oopperasta.

05.01.1894 Hjalmar Freyn kansantajuinen konsertti säestäjänään Karl Höckert, avustajana Elsa Norring, sopraano.

13.01.1894 Kamarimusiikki-konsertti, Joseph Baroffka, piano & F. Hildebrand, viulu & A. Wierzbilovicz, sello, ohjelmassa Griegin Viulusonaatti G, Tshaikovskin Pianotrio a ja Schubertin Pianotrio B.

08.02.1894 Naëmi Starckin konsertti rouvien Fabritiuksen ja Wärnhjelmin, neiti Husgafvelin, hrojen Liljebladin, Schröderin ja Höckertin sekä herra Moserin orkesterin suosiollisella avulla. Ohjelmassa Rossini, Wagner, Vieuxtemps, Chopin, Verdi, Järnefelt, Gillet ja Mozart.

13.02.1894 17-vuotiaan Aino Achtén konsertti yhdessä äitinsä Emmy Achtén kanssa "erään musiikinharrastajan suosiollisella avustuksella" (= Karl Höckert). Ohjelmassa oli mm. Merikannon Kullan murunen ja Pai, pai paitaressu. (Aino Achtélla oli ensi-konsertti Helsingissä 10.11.1893).

22.02.1894 Kipinä-kuoron konsertti (ohjelman harjoituttanut hra Rossi), tulot Waasan laulujuhlia varten, avustajina Elsa Norring, sopraano, Karl Höckert, piano ja Naëmi Starckin johtama Naiskööri. Päätösnumerona oli A. Södermanin 4-osainen Talonpoikaishäät.

25.02.1894 Aino ja Emmy Achtén toinen konsertti, pianistina Karl Höckert.

17.03.1894 Viipurin Musiikkiyhdistyksen I musiikki-iltama. Prof. Wissendorf, piano (Beethoven: Sonaatti fis), Emil Sivorin johtamat Kansallisklööri ja Kipinä.

07.03.1894 Laulajatar Stefanic Saladie-Slodetskajan konsertti pianistinaan Rosenberg, yleisöä 10!

25.03.1894 Karjalan kaiku -kuoron lauluiltama, viimeisenä numerona Genetzin Herää Suomi!

12.04.1894 W. Wissendorff ja F. Wissendorff , professorit Pietarin Konservatoriosta, konsertti kahdella pianolla.

16.04.1894 II musiikki-iltama.

21.04./22.04. Haydnin oratorio Schöpfung (Skapelsen) Pietari-Paavalin kirkossa ja Vanhassa suomalaisessa kirkossa, solistit Pietarista.

06.05.1894 Suuri kansankonsertti Kansakoulun salissa, serbialainen Tamburitza-soittokunta.

07.05.1894 III musiikki-iltama, Willy Burmester, viulu.

14.05.1894 Konsertti kansakoulun salissa, jossa esiintyivät Naëmi Starck, hra ja rva Lyra, nti Buttenhoff ja Starckin johtama Naiskööri.

26.9./27.9. Georg Schnéevoigt, sello & Oskar Merikanto, piano
Davidoff: Sellokonsertti a, Saint-Saëns: Joutsen, pianosooloina Schubertin ja Sibeliuksen Impromptut, Merikannon Scherzo ja Czernyn Konserttietydi.

10.10.1894 Willy Burmester, viulu & Karl Höckert, piano.
Ohjelmassa mm. Sarasaten Mustalaislauluja, Spohrin Viulukonsertto nro 7 (I osa), Paganini: Hexentanz, Bach: Air, Wieniawsky: Masurkka, Tirinolli: Caprice.

14.10.1894 Kutusoffin seurue, venäläisten tanssisävelten taitajia, hra Rafael matki huilullaan eri peto- ja kotieläinten, metsälintujen ja työkoneitten ääniä.

26.11.1894 Nikolai II:n hää̈t, sotilasparaati ja VMY:n konsertti, jossa Keisarihymni ja 9-kertainen eläköön-huuto keisarille ja keisarinnalle, konsuli Boreniuksen lausuntaesiesitys, orkesterinsoittoa, Suomen laulu ja Maamme.

28.11.1894 Viipurin Musiikin Ystävien (VMY) iltama, jossa runsaasti musiikkia, mm. jousiorkesteri, yksinlauluja ja viulusooloja ja illan "evenemangi" oli 17-vuotiaan Ernst Mielckin ensi-esiintyminen pianistina, ohjelmassa mm. Mendelssohn: Pianokonsertto g, osa Haydnin Jousikvartetosta, Grieg: Solveigin laulu, Söderman: Häämarssi.

09.12.1894 Kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, konsertissa esiintyivät hovilaulaja Hjalmar Frey ja oopperalaulaja Naëmi Starck, säestäjänä Theodor Sörensen. Ohjelmassa mm. Rubinstein: Resitatiivi ja aaria Baabelin torni, Tosti: Preghiera, Wennerberg: Psalmi, Sörensen: Kirkkokantaatti, Edgren: Det rätta hemmet.

15.12.1894 17-vuotiaan Ernst Mielckin kamarimusiikkikonsertti, konsertissa avustivat T. Hildebrand, viulu ja A. Wierzbilovicz, sello. Ohjelmassa Tshaikovskin Pianotrio op. 50 Suuren taiteilijan muistolle, Griegin Viulusonaatti c ja Anton Rubinsteinin Sellosonaatti D, konserttiflyygeli R. Rathken tekoa Pietarista.

16.12.1894 Kansantajuinen konsertti, jossa esiintyivät Anna Fabritius ja Naëmi Starck, nti Martin, hrat Schröder ja Lindvall sekä laulukunta Kipinä.

29.12.1894 VMY:n musiikki-iltama, musiikkivieraana pianisti Maria Collan Helsingistä, Naëmi Starck ja Edvin Ekström esittivät duettoja.

1895

01.01.1895 Kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa. Konsertissa esiintyi laulajatar Ingeborg von Alfthan urkurinaan Theodor Sörensen. Sörensen soitti Wagnerin Parsifal-alkusoiton ja von Alfthan lauloi mm. Luzzin Ave Marian ja Pergolesin Stabat Materista sopraanoaarian Cujus animam.

09.01.1895 Konsertoi pianisti Lyydia Lehman avustajanaan nti Lankimova ja hra Schang.

20.01.1895 Kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, Ingeborg von Alfthan, urkusäestys Th. Sörensen, urkusoolona mm. Wagnerin Parsifal-alkusoitto, Luzzi: Ave Maria, Schubert: Wanderers Nachtlied, Pergolesi: Cujus animam (Stabat Mater).

08.02.1895 Kansallisnaisköörin konsertti Raatihuoneella ja 10.2. kansankonsertti Kansakoululla. Kuoroja johti Emil Sivori, ohjelmassa uusia Sivorin sovittamia kansanlauluja.

10.02.1895 Laulajatar Elsa Norring & Nadja Popoff, piano.

23.02.1895 Laulajatar Ida Morduch & Karl Ekman, -piano, mm. Brahmsin ja Schubertin lauluja sekä oopperaaarioita (Massenet, Bizet), pianosooloina Beethovenin Sonaatti op. 31, Chopin-osasto ja Lisztin Unkarilainen rapsodia 12, Grünfeld: Romanssi ja Tanssi-Arabeski, Thomas-Peusé: Mignon-poloneesi.

13.03.1895 Maikki ja Armas Järnefelt avustajanaan VMY:n orkesteri, lopussa Järnefeltin Korsholma.

15.03.1895 Sven Scholanderin Bellman-ilta (laulu & luuttu).

24.03.1895 Uuden kirkon uusien Zachariassen-urkujen vihkiäiskonsertti, urkusolistina urkujen tarkastaja Oskar Merikanto ja Emil Sivori. Merikanto soitti Lullyn Rigaudon ja Lisztin Preludin ja fuugan BACH. Sivori soitti Bachin Toccatan ja fuugan d ja Piuttin In Memoriam. Konsertissa avusti laulajatar Naëmi Starck ja Lukkarikoulun kööri. Konsertti päättyi Halleluja-kuoroon Händelin oratoriosta Messias. Tulot urkujen hankkimiseksi urkurikouluun.

30.03.1895 Alfred Grünfeldin pianokonsertti, ohjelmassa Beethovenin Sonata quasi una fantasia Es op. 27, Brahmsin Intermezzot, Schumannin Etudes symphoniques, Chopinin pari etydiä ja Grande polonaise sekä kolme Grünfeldin omaa sävellystä.

18.05.1895 Pacius-konsertti, Kipinä-kuoro, nti A. Wärnhjelm, lopuksi yleisö lauloi kuoron mukana Maamme, Paciuksen patsas paljastettiin Helsingin Kaisaniemen puistossa 11.6.1895.

22.06.1895 Mieskuoro YL (Karjalan kööri) lauloi Viipurin paikallisissa laulujuhlissa, jonka järjestäjänä oli Viipurin Nuorisoseura ja Kansanvalistusseura. Ohjelmassa mm. Genetzin Herää Suomi! ja Karjala sekä Sibeliuksen Venematka.

23.06.1895 Helsingin Työväenyhdistyksen laulukunta johtajanaan Oskar Merikanto ja Karjalan kööri johtajanaan Emil Sivori lauloivat samoissa laulujuhlissa. Karjalan kööri esitti kahdessa konsertissa Genetzin Herää Suomi!, vaikka Wiborgsbladet pitikin sitä sopimattomana!

05.09./08.09. Aino Achté & Ernst Mielck, ohjelmassa mm. uusia lauluja (Merikanto ja Sibelius).

18.09.1895 Laulajatar Aino Ehrnroth & Karl Höckert, piano (Gluck, Merikanto, Bizet, Saint-Saëns, Massenet).

26.09.1895 Laulajatar Elin Fohström ja Ossian Fohström, sello, pianistina Alice Kunelius.

02.10.1895 Urkurikoulun miesköörin konsertti (4-kertainen kvartetti).

17.10.1895 Laulajatar Adée Leander & Karl Flodin, piano, ei yhtään suomalaista laulua!

24/25/26.10. Amerikkalainen Fisk Jubilee Singers, negro spirituaaleja, Tukholmassa 40 konserttia!

29.10.1895 Sigrid Lindbergin viulukonsertti (mm. Vieuxtemps ja Tartini).

01.12.1895 10-vuotiaan hovipianisti Raoul Koczalsin Chopin-konsertti Blüthner-flyygelillä, mm. Sonaatti b, Balladi g, Nocturne fis, Etude gis, Valssi As, Preludi As, Masurkka cis.

22.12.1895 Joulukonsertti Pietari-Paavalin kirkossa köyhien hyväksi, konsertissa esiintyivät Naëmi Starck, kapteenska Wärnhjelm, konsuli Edvin Ekström, insinööri Edvard Pacius ja kirkon kuoro, johtajana ja urkusäestäjänä Theodor Sörensen.

1896

01.01.1896 Moskovan köörin konsertti (14 naista ja 10 miestä), Emil Sivori koonnut parhaimmista laulajista, Moskovan-matka lopulta peruuntui, mutta kuoro konsertoi useita kertoja Helsingissä.

02.01./08.01. Böömiläinen jousikvartetti, ohjelmassa Beethovenin Jousikvartetti F op. 18, Dvořákin Jousikvartetto d op. 34 ja Tshaikovskin Jousikvartetto F op. 22.

02.02.1896 Kansallisnaiskööri konsertti johtajanaan Emil Sivori, avustajana Urkurikoulun miesköörі, teki konserttimatkan Haminaan, Kotkaan ja Helsinkiin.

10.02.1896 Charles Gregorowitzin viulukonsertti pianistinaan Karl Höckert, ohjelmassa mm. Mendelssohnin Viulukonsertto, Sarasaten Faust-fantasia ja Wieniawskin Souvenir de Moscow.

15.02.1886 Armas Järnefeltin sävellyskonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri ja laulajatar Naëmi Starck. Ohjelmassa oli Sviitti orkesterille, Järnefeltin soittamat pianosoolot (Etydi ja Allegro con brio), Starckin esittämät yksinlaulut (Die Drei, Ständchen, Kanteleelle ja Solsken) ja loppunumerona Sinfoninen runoelma Korsholma.

20.2.1896 Emil Sauerin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Chopin: Sonaatti op. 58, Schubert-Liszt: Erlkönig, Bach-d´Albert: Preludi ja fuuga ja Sauerin omia sävellyksiä.

28.02.1896 16-vuotias viulisti Kostia Dumtscheff pianistinaan R. Frammett, toinen konsertti 4.3. Ohjelmassa mm. Beethovenin Viulukonsertto ja Wieniawskyn Obertass ja Valse caprice, Hauser: Das Vöglein auf dem Baume, Leonardi: Fantasia, Nachez: Danse Zigeuner.

01.03.1896 Ida ja Karl Ekman, Schröder-flyygeli vuokrattu Sivorin soittokoneliikkeestä.

29.03.1896 Hengellinen konsertti, 60-henkinen laulukunta.

11.04.1896 Bassobarytoni Hjalmar Freyn konsertti, lopuksi Voi äiti parka ja raukka sekä ylimääräisenä kolme suomalaista kansanlaulua.

14.04.1896 Kotkan kööri johtajanaan Alexander Schröder, solisteina hrat Ekström, Elfwing ja Komi (3 x kvartetti).

17.04.1896 Ruotsalaiset kvartettilaulajat (Hjelm, Jahnke, Hellengren, Rydberg).

19.04.1896 Kansallisnaiskööri iltama hotelli Belvederessä johtajanaan Emil Sivori.

26.04.1896 Ida ja Karl Ekman, Schröder-flyygeli.

09.05./10.05. Rakuunarykmentin laulukunta Lappeenrannasta konsertoi kahdesti.

10.05.1896 Akademinen laulukunta (Akademiska Sångföreningen) johtajanaan Gösta Sohlström, solisteina hrat Lerche ja Sandelin, ylimääräisenä Maamme.

26.05.1896 Kansallisnaiskööri juhlakonsertti Nikolai II:n kruunajaisten kunniaksi, johtajana Emil Sivori, pääasiassa suomalaista musiikkia, kuorolaiset eri maakuntien kansallispuvuissa.

27.05.1896 Kruunajaispäivän konsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esitettiin mm. Sörensenin säveltämä Kruunauskantaatti (sanat rva L. Bergroth).

31.05.1896 Kansallisnaiskööri konsertti Tervaniemellä, johtajana Emil Sivori.

20.09.1896 Konsertoi Maaseurakunnan kirkon Zachariassenin uruilla 17-vuotias Kaarle Saarilahti, joka oli Oskar Merikannon oppilas, ohjelmassa oli Mendelssohnin Sonaatti I f ja Lisztin Preludi ja fuuga BACH. Merikanto soitti Lullyn Rigaudon ja Rheinbergerin Passacaglian. Lukkari-urkurikoulun mieskvartetti avusti johtajanaan Emil Sivori.

22.9.1896 Aino Achté ja Karl Höckert, Ernst Mielck soitti toisen osan alussa säveltämänsä Fantasian viidestä eri suomalaisesta kansanlaulusta, Aino Achté lauloi ylimääräisenä Merikannon Miksi laulan, Järnefeltin Solsken ja kansanlaulun Minä olen yksin.

03.10.1896 Laulajatar Elsa Norring säestäjänään Karl Höckert ja avustajana VMY:n orkesterin uusi soolosellisti Kühn.

10.10.1896 Sissi Sundgrenin pianokonsertti.

19.11.1896 Itävalta-Unkarin keisarin kamaritaiteilijat Franz Ondricek, viulu ja H. Dorfmeister, piano.

23.11./06.12. Teresa Carrenon pianokonsertti.

03.12.1986 Kamarimusiikki-konsertti (trio-iltama), jossa esiintyivät Ernst Mielck, piano, A. Wierzbilovitsch, sello ja G. Hildebrand, viulu. Ohjelmassa Mendelssohnin Pianotrio nro 2, Griegin Viulusonaatti nro 1 op. 8 ja Tshaikovskin Pianotrio op. 50 a. Mielck soitti pianosooloina Chopinin Etydejä ja Lisztin Konserttietydin.

19.12.1896 Alfred Reisenauerin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Beethovenin Sonaatti op. 111, Bachin Bourré ja Lisztin Unkarilainen rapsodia, flyygeli J. Beckerin.

25.12.1896 Kirkkokonsertti (Hengellinen iltama) diakonissa-asian hyväksi, Lukkarikööri, Naëmi Starck, Emil Sivori ja Ev.Lut. Nuorisoyhdistyksen kööri.

27.12.1896 Arbetetsvännerin laulukunta konsertoi Pietari-Paavalin kirkossa köyhien hyväksi. Konsertissa avustivat Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin soolosellisti Kühn, pianisti Ernst Mielck sekä laulajat Naëmi Starck, J. Nyholm, F. Wahl, Edvard Pacius ja Edvin Ekström. Urkusolistina ja säestäjänä musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

1897

24.01.1897 C. Gavriloffin viulukonsertti.

24.02.1897 Alfred Reisenauerin pianokonsertti.

18-26.02. Italialainen ooppera-seurue esitti Teatterissa 9 oopperaa: Ponchielli La Gioconda, Gounod: Faust, Donizetti: Lucia di Lammermoor ja La Favorite, Verdi: Othello ja Rigoletto, Thomas: Mignon, Leoncavallo: Pajatso ja Mascagni: Cavalleria rusticana.

07.03.1897 Udel-kvartetti, mieskvartetti: tri Wilh. Stigler, prof. Carl Udel, Ferd. Härbeder ja Eugen Weles.

09.03.1897 Kamarimusiikki-konsertti, Max Pauer, piano & Florian Zajic, viulu (Stradivarius) ja sellisti Heinrich Grünfeld. Ohjelmassa Beethovenin Pianotrio D ja Rubinsteinin Pianotrio B.

11.03.1897 Franz Ondricekin viulukonsertti pianistinaan Dorfmeister.

13.03.1897 Barytoni Anton Sistermans & Karl Höckert, piano.

14.03.1897 Laulajatar Evi Nyholm, opiskellut Anna Forsténin johdolla Viipurissa

29.03.1987 Kamarimusiikkikonsertti, jossa esiintyivät pianisti M. Therminsky (Anton Rubinsteinin oppilas), viulisti J. Nalbandian ja sellisti A. Wierzbilowitsch, ohjelmassa oli Arenskyn Pianotrio d, Saint-Saënsin Sellosonaatti ja pianosoolona Chopinin Balladi.

03.04.1897 8-kertainen mieskvartetti, urkurikoulun oppilaita johtajanaan Emin Sivori, avustajana Kansallisnaiskööri.

13.04.1897 Konsertoi 5-kertainen mieskvartetti eli Wiborgs Sångarbröderin (WSB) ensikonsertti johtajanaan hovioikeuden rekistraattori Alexander Schröder, ohjelma: von Schantz: Studentsång, Faltin, sov. Ruusu laaksossa, Bellman (sov. K. Moring): Fredmans epistel 9, Söderman: Och fast du svikit, Myhrberg: Ute på fjärden, Faltin: Viaton, Abt: Vineta, Reissinger: En sångers bön, Emil Forsström, sov. Tuuti lasta tuonelahan ja Körling: Dryckesvisa (Låt oss hurtigt tömma).

19.04.1897 Laulajatar L. Nikita, barytoni J. Buyson, pianisti A. Vivien "suosiollisella avustuksella".

25.04.1897 Ida ja Karl Ekman, päiväkonsertti (Matiné) Kansakoululla ja iltakonsertti Raatihuoneella, ohjelmassa mm. lauluesityksinä Aaria Bizen oopperasta Carmen, Järnefelt: Solsken, Meyer-Helmund: Zauberlied, Goldmark: Die Nachtigal, Schubert: Mädchens klage ja R. Straussin Ständchen sekä pianosooloina Chopin-osasto, Liszt ja Weber-Tausig: Aufforderung zum Tanz.

02.05.1897 Urkurikoulun mieskuoro esitti suomalaista musiikkia Tervaniemen puistossa, johtajana Emil Sivori.

09.05.1897 Wiipurin pataljoonan lauluseuran "Soitannollinen iltama" pataljoonan kirjaston hyväksi.

13.05.1897 Wiborgs Sångarbröderin (WSB) kevätkonsertti "hyvää tarkoitusta varten" johtajanaan Allan Schulman, ohjelmassa mm. kaksi suomenkielistä kansanlaulusovitusta (Faltin: Ruusu laaksossa ja Emil Forsström: Tuuti lasta).

15.05.1897 Tervaniemen ravintolassa Wiipurin Suomalaisen Tarkka-ampujapataljoonan soittokunta.

27.05.1897 Kansallisnaiskööri ja Urkurikoulun mieskvartetin konsertti Tervaniemen puistossa.

05.06.1897 Karin Heleniuksen konsertti "erään ylioppilaskööri suosiollisella avustuksella" (= YL).

07.06.1897 Ylioppilaskunnan Laulajien (YL) konsertti "kansan sivistyksen edistämiseksi Wiipurin läänissä".

31.07.1897 WPK:n 30-vuotisjuhlat Tervaniemellä, VPK:n laulajat ja torvisoittokunta.

10.09.1897 Aino Achtén konsertti, mm. Merikannon Kun päivä paistaa ja Miksi laulan? sekä Sibeliuksen Sen har jag frågat mera.

17.09.1897 Keisarillisen henkivartioston Preobrashenskin rykmentin soittokunta johtajanaan A. Friedmann, 60 soittajaa.

26.09.1897 Laulaja Oskar Kruskopf (Kaakonkalvo) säestäjänään Karl Höckert, Lukkarikoulun miesköörі avusti, johtajana Sivori, Kruskopf oli lähdössä opintomatkalle Italiaan ja Saksaan.

09.10.1897 Konsertoi laulaja ja säveltäjä Axel von Kothen pianistinaan Ester Alfthan.

23.10.1897 Laulajatar Märta Petrin, viulisti Sigrid Lindberg ja pianisti Karl Höckert, ohjelmassa mm. Bruchin Viulukonsertto.

07.11.1897 Oskar Merikannon urkukonsertti Uudessa kirkossa avustajana Ossian Fohström, sello ja Lukkarikoulun miesköörі. Merikannon ohjelmistoon kuului Bachin Toccata ja fuuga d, III-osa Fischerin Urkukonsertosta ja I-osa Merikannon sävellyksestä Sonata quasi Fantasia.

08.11./10.11. Sven Scholanderin kaksi Bellman-iltamaa.

26.11./11.12. Charles Gregorowitschin viulukonsertti pianistinaan Edvard Fazer, ohjelmassa mm. Sarasaten Mustalaislaulut ja I osa Bruchin Viulukonsertosta. Fazer soitti soolonaan Lisztin Melodies polonaisen.

26.12./29.12. Pietarilaisen Arkangelilaisen (Archangelsky) köörin konsertti, ohjelmistossa mm. Tshaikovskin Legenda ja Bachin 8-ääninen motetti Ich lasse dich nicht, 35 laulajaa.

1898

16.01.1898 Pietari-Paavalin kirkon uusien Zachariassenin urkujen vihkiäiskonsertti, urkusolisteina urkujen tarkastaja Louis Homilius ja kirkon oma urkuri Theodor Sörensen. Avustajina Ossian Fohström, sello ja Ida Ekman, sopraano.

19.01.1898 laulajatar Lillian Sanderson pianistinaan Arthur Speed, yksinlaulujen lomassa Speed soitti kahdessa erässä Chopinin Balladin As, Schumannin Novelletten ja Rachmaninovin Preludin, konsertti myöhästyi puolisen tuntia laulajattaren sairastuttua!

02.02./10.02. Teresa Carrenon pianokonsertit, ohjelmassa mm. Bach-Liszt: Fantasia ja fuuga g, Beethoven: Sonata quasi una Fantasia op. 27, Chopin: Nocturne H, Barcarolle ja Scherzo b, Brahms: Muunnelmia ja fuuga Händelin teemasta, Schubert, Mac Dowell, toisessa konsertissa mm. Bach: Kromaattinen fantasia ja fuuga (Bülow Ausgabe), Paganini-Liszt: La campanella, Bechstein-flyygeli.

05.02.1898 VMY:n Runeberg-juhla, yksinlaulua Hilda Martin, mieskuoro WSB, "lausuntoa" suomeksi ja ruotsiksi, lopuksi tanssia.

13.02.1898 Emil Sauerin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Schumannin Carneval, Anton Rubinsteinin Preludi ja fuuga, Tshaikovski-Lisztin Poloneesi oopperasta Eugen Onegin sekä Sauerin omia sävellyksiä.

27.02.1898 Compangnia Bella Napoli johtajanaan professori E. Frouth.

14.03.1898 Willy Burmesterin viulukonsertti.

25.03.1898 Alfred Grünfeldin pianokonsertti, ohjelmistossa Beethovenin Sonaatti D op. 10, Schumannin Kinderszenen, Chopinin, Brahmsin, Schubertin ja omia sävellyksiä.

02.04./03.04. Mieskuoro Wiborgs Sångarbröderin (WSB) konsertit, johtajana Allan Schulman, toinen Raatihuoneella, toinen Kansakoulun salissa.

10.04.1898 Pääsiäiskonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät Hjalmar Frey ja urkuri Theodor Sörensen. Sörensen soitti Gaden Konserttipreludin, oman sävellyksensä Marssi uruille sekä Rinckin Fantasian, basso-barytoni Hjalmar Frey lauloi viisi laulua.

16.04./17.4. Urkurikoulun miesköörin konsertit, ensimmäinen Raatihuoneella, toinen Kansakoululla, kuoroa johti Emil Sivori ja ohjelmassa mm. Sibeliuksen Saarella palaa, Merikannon Pääskyselle ja Sivorin kansanlaulusovituksia.

24.04.1898 Ruotsalaiset kvartettilaulajat: Hjelm (I tenori), Jahnke (II tenori), Jacobsen (I basso) ja Rydberg (II basso).

01.05.1898 Urkurikoulun miesköörі lauloi Huusniemen Vappukonsertissa mm. Emil Sivorin säveltämän Kansan marssin (sanat E. Åkerman), jonka Sivori omisti Suomen väkijuomalakkolaisille. Huusniemen vappujuhlan tarkoituksena oli kiinnittää huomiota väkijuomien turmiollisuuteen ja raittiuden merkitykseen. Toivomuksena oli, että väkijuomat poistettaisiin lainsäädännön eli kieltolain avulla.

22.05.1898 Laulajaiset Tervaniemellä, Väinölän kuoro johtajanaan Primus Leppänen, avustajana Urkurikoulun kööri Sivorin johdolla.

11.10.1898 Laulajatar Thyra Schubert pianistinaan Ebba Peterson.

15.10./17.10. Egmont Hartmuthin pianokonsertti, omien sävellysten lisäksi säveltäjänimet Chopin, Liszt ja Schumann.

26.10./28.10. Konsertoivat wieniläiset sisarukset Bugányi.

27.11.1898 Väinölän kuoron konsertti.

18.12.1898 Wiborgs Sångarbröder (WSB) johtajanaan Allan Schulman.

25.12.1898 Joulupäivän konsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät konserttimestari Gottlieb Feuerberg, laulajattaret Alice Thesleff ja Jenny Ikonen, urkusolistina ja säestäjänä Theodor Sörensen.

1899

14.01./22.1. Maikki Järnefeltin ja Armas Järnefeltin kaksi konserttia, ensimmäinen Raatihuoneen salissa ja toinen Kansakoulun salissa, jälkimmäisessä avusti 11-vuotias viuluniekka A. Pasewski Pietarin Konservatoriosta soittaen I-osan Beriotin Viulukonsertosta nro 9, Wieniawskin Kujavijakin ja Nerudan Kehtolaulun.

18.01.1899 Wiipurin Venäläisen Seuran konsertti Esplanadin paviljongissa, musiikista huolehtivat orkesterimusiikin harrastajat johtajanaan Armas Järnefelt. Erkoista oli se, että sisäänpääsyyn vaadittiin jäsenten suostumus!

07.02./12.2. 21-vuotiaan Ernst Mielckin sävellyskonsertti, avustajana VMY:n orkesteri johtajanaan Armas Järnefelt. Sooloteosten (Impromptu d ja fis sekä Kolme fantasiakappaletta suomalaisista polska-aiheista, jotka oli omistettu rva S. Wahlille) lisäksi oli ohjelmassa uunituore Suomalainen sarja (1899) ja Konserttikappale pianolle ja orkesterille vuodelta 1898.

18.02.1899 VMY:n järjestämä "Musikaalinen iltama", jossa esiintyivät Alice Thesleff ja barytoni W. Frenckel pianistinaan Armas Järnefelt.

21.02.1899 Laulajatar Sofia Airaksinen, opiskellut Abraham Ojanperän johdolla, säesti Karl Höckert, piano.

12.03.1899 Hovipianisti Xaver Scharwenkan pianokonsertti. Konsertissa omien sävellysten lisäksi Beethovenin Appassionata op. 57, Chopin-osasto, Lisztin Ricordanza sekä Wilhelm Tell -alkusoitto.

25.03.1899 Maikki Järnefeltin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa avustajinaan VMY:n orkesteri ja Armas Järnefelt. Alkunumerona oli 'Jumala ompi linnamme' -virsi orkesterin ja urkujen yhteisesityksenä ja loppunumerona Faltinin Rukous Suomen puolesta.

28.03.1899 Laulajatar Aina Mannerheim pianistinaan Maria Collan, konsertti kansanvalistustyön hyväksi.

03.04.1899 Pääsiäiskonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät italialainen laulaja Ettore Gandolfi säestäjänään musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

30.04.1899 Keisari Aleksanteri II:n syntymän vuosipäivän kansalaisjuhla, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri ja Maikki Järnefelt, juhla päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

07.05.1899 Edvin Ekströmin ja Alice Thesleffin kirjallis-soitannollinen iltama kansanvalistustyön hyväksi.

11.05.1899 Väinölän kuoron laulajaiset johtajanaan Primus Leppänen, ohjelmassa mm. Sibeliuksen Aamusumussa (J. H. Erkko) ja Min rastas raataa (Kanteletar), päätösnumerona Leppäsen Karjalaisten laulu.

15.05.1899 Lutteman'in lauluyhtye, avustajina Ollie Torbett, viulu ja Max Tröhnert, piano.

26.05.1899 Musikaalinen iltama, Anna Forsténin oppilasnäytteet, mm. Jenny Ikonen ja M. Oldenburg.

28.05.1899 Kirkkokonsertti, Urkurikoulun miesklööri johtajanaan Emil Sivori, WSB:n mieskuoro avusti.

22.06.1899 Mieskuoro WSB:n konsertti johtajanaan Allan Schulman.

21.09.1899 Augusta Lönnblad-Zuccolin viulukonsertti kansansivistämistyön hyväksi, pianistina Lilly von Haartman.

24.09.1899 Mieskuoro Helken laulajaiset johtajanaan Primus Leppänen.

30.09.1899 Hjalmar Frey & Armas Järnefelt.

04.10.1899 83-vuotiaan Anton von Kontskin pianokonsertti, oli Beethovenin oppilas, päätösnumerona oma sävellys Souvenir de Finlande.

23.10./25.10. Anna Petterson-Norrien laulu-iltama.

28.10.1899 Laulajatar Molly Schulze pianistinaan Fritz Griebe.

29.10.1899 Ida ja Karl Ekmanin lied-ilta, ohjelmassa mm. Schumannin Dichterlieben I-XVI.

11.11.1899 laulajatar Elsa Norring avustajanaan VMY:n orkesteri ja Armas Järnefelt.

25.11.1899 Sigrid ja Georg Schnéevoigtin konsertti.

02.12.1899 Bruno Aspelinin Bellman-ilta.

03.12.1899 Urkurikoulun miesklöörin konsertti avustajanaan Arbetetsvännerin laulukunta.

05.12.1899 Akadeeminen laulukunta eli Akademiska Sångföreningen johtajanaan Carl von Knorring, kuorossa lähes 100 laulajaa, ensimmäinen konsertti klo 16.30. Kansakoulun salissa ja toinen klo 20.00. Raatihuoneella, päätösnumerona Ateenalaisten laulu ruotsiksi.

18.12.1899 Konsertti, jossa tenorisolistina C. Sternberg avustajanaan VMY:n orkesteri, johtajana Turun Soitannollisen Seuran kapellimestari José Eibenschütz.

1900

12.01./14.01. Maikki ja Armas Järnefeltin konsertti kotimaisin ohjelmin.

21.01.1900 Konsertti, jossa esiintyivät laulajatar Karin Helenius, Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin soolosellisti Nast ja pianisti E. Falck.

03.02.1900 Laulajatar Lillian Sanderson pianistinaan Elfriede Christiansen.

04.02.1900 Laulajatar Elsa Norring.

17.02.1900 Monica de Terminskyn pianokonsertti (Anton Rubinsteinin oppilas), ohjelmassa mm. Schumannin Sinfoniset etydit.

04.03.1900 Archangelskyn kuoron kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa.

08.04.1900 Ylioppilaskun Laulajien (YL) kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti, ohjelmassa mm. Sibelius: Metsämiehen laulu, Merikanto: Lohdutus, Järnefelt: Sirkka, Hannikainen: Kevätsointuja ja Terve Pohjolan maa!, Merikanto: Pellavankitkijä, Kajanus: Sotamarssi.

02.09.1900 Sitransoittaja Elias Liljeströmin ja kuplettilaulaja Kaarlo Kuuselan laulelma-ilta.

30.09.1900 Väinölän kuoron ja Lukkariköörin konsertti johtajanaan Emil Sivori.

01.10.1900 Sigrid ja Georg Schnéevoigtin konsertti.

07.10.1900 Maikki ja Armas Järnefeltin konsertti.

15.10.1900 Laulajatar Alma Fohström pianistinaan Walma Stein.

15.10.1900 Kaarle Saarilahden urkukonsertti Uudessa kirkossa avustajanaan Lukkariköörі johtajanaan Emil Sivori, Saarilahti soitti mm. säveltämänsä Preludin ja fuugan.

24.10.1900 Leopold Auerin viulukonsertti pianistinaan Raoul Pugno, ohjelmassa mm. Saint-Saënsin Viulusonaatti, Schubertin Rondeau brillant, Bachin Chaconne ja Paganinin Perpetum mobile ja Pugnon soittamana Bachin Italialainen konsertto sekä Chopinin Scherzo h.

28.10.1900 Soitannollis-näyttämöllinen iltama Viipurin teatterissa, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri ja Väinölän kuoro johtajanaan Emil Sivori, juhlapuheen piti tirehtööri N. E. Huoponen.

30.10.1900 Sofia Airaksisen konsertti Uudessa kirkossa säestäjänään Viljo Mikkola, urkusooloina Mikkola soitti Bachin Toccatan d, Rheinbergerin Pastoral-Sonaten ja ranskalaisen urkujensoitonopettajansa Alexandre Guilmantin Urkusonaatista d op. 42 kaksi osaa.

30.10.1900 Ida ja Karl Ekman.

31.10.1900 Anna Pettersson-Norrien lauluilta.

08.12.1900 Mieskuoro WSB:n konsertti.

15.12.1900 Urkurikoulun miesköörin, Väinölän köörin ja Viipurin naisköörin konsertti johtajanaan Emil Sivori.

1901

05.02.1901 Runebergin päivän kirjallis-soitannollinen iltama Raatihuoneella, VMY:n orkesteri (mm. Sibeliuksen Karelia-sarja), mieskuoro WSB lauloi neljä isänmaallista laulua, lopuksi Maamme.

16.02.1901 Viipurin pataljoonan soittokunnan pitkäaikaisen kapellimestari August Laurentin jäähyväiskonsertti, jossa esiintyivät pataljoonan soittokunta, laulajatar Jenny Ikonen pianistinaan Karl Höckert ja Lukkarikoulun miesköörі johtajanaan Emil Sivori.

19.02.1901 Punaisenlähteentorin raittiusravintolassa kantelekonsertti, jossa esiintyivät kanteleensoittaja J. Saari ja barytoni A. Salo.

06.04.1901 Suomalaisen 3. ja 4. tarkka-ampujapataljoonan sekä Miinakomppanian yhdistyneet soitto- ja laulukunnat sekä balalaikka-orkesteri hra Trägerin johdolla antoivat konsertin "hyvää tarkoitusta varten" Viipurin teatterissa Hänen Ylhäisyytensä Viipurin linnoituksen päällikön asianomaisella luvalla.

14.04.1901 Maikki Järnefeltin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa avustajanaan sellisti Wierzbilovicz ja VMY:n orkesteri.

20.04.1901 Mieskuoro WSB:n kevätkonsertti johtajanaan Allan Schulman.

21.04.1901 Viipurin 8. suomalaisen tarkka-ampujapataljoonan soittokunnan konsertti johtajanaan Johan Willgren.

26.04.1901 VMY:n orkesterilaisten hyväksi soitannollis-draamallinen ilta ja tanssiaiset Raatihuoneella ja Teatterissa.

19.05.1901 Sivorin kuorojen suuri kevätkonsertti Tervaniemellä Laulu-opiston hyväksi, konsertissa esiintyivät Väinölän kuoro, Viipurin naiskööri, Lukkariköori, Viipurin työväenyhdistyksen laulukunta sekä Viipurin klassisen lyseon poikakuoro avustajanaan Viipurin pataljoonan soittokunta.

29.09.1901 Hjalmar Frey & Edward Weidenbrück, avustajana mieskuoro WSB.

10.10.1901 Leopold Auer, piano & A.Wierzbilovitsch, sello, ohjelmassa mm. Beethovenin Sonaatti op. 1, Glazunov: Sonate op. 74 sekä sello- ja pianosooloja.

13.10.1901 Tenorilaulaja Ludvig Hess ja pianisti hra Behm Berliinistä.

17.10.1901 Viipurin 8. Suomalaisen Tarkka-ampujapataljoonan soittokunnan viimeinen konsertti soittajiensa hyväksi ja 20.10. kapellimestarinsa Johan Willgrenin hyväksi.

26.10.1901 Laulajatar Olivia Dahl pianistinaan norjalainen säveltäjä-pianisti Agathe Backer-Gröndahl.

13.11.1901 Anna ja Eugen Hildachin lied-, duetto- ja balladi-iltama säestäjänään Henri Puschin.

20.11.1901 Pasi Jääskeläisen kansanlaulu-konsertti.

28.11./01.12. Emil Sivorin suuri kuorokonsertti, jossa Väinölän kuoro, Lukkariköori ja Viipurin naiskuoro esittivät Sivorin uusimpia kansanlaulu-sovituksia.

07.12.1901 Max Pauerin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Bachin Kromaattinen fantasia, Beethovenin Sonaatti cis sekä Mendelssohnin, Schumannin ja Lisztin teoksia.

1902

16.01.1902 Laulajatar Anna Fabritiuksen konsertti.

30.01.1902 Konsertoi ensimmäisen kerran Viipurin Musiikin Ystävien torvisoittokunta (entinen pataljoonan soittokunta) johtajanaan Waldemar Willgren.

02.02.1902 Helsingin kirjaltajien 25-henkisen mieskuoron konsertti johtajanaan hra Eklund avustajanaan VMY:n orkesteri.

01.03.1902 Laulajatar Aina Mannerheim pianistinaan rva Hagelstam.

21.03.1902 Mieskuoro WSB:n konsertti johtajanaan Allan Schulman.

30.03.1902 Mezzosopraano Dagmar Hagelbergin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa säestäjänään Olga Tavaststjerna, urut. Hagelbergin ohjelmistoon kuuluivat säveltäjänimet Händel, Cornelius, Mascagni ja Bach ja loppunumerona oli Merikannon Kun saapuu Herra Zebaot. Tavaststjerna soitti Ch. Finkin Sonatan nro 1 ja Guilmantin Cantilène pastoralen.

02.04.1902 Ida ja Karl Ekman, konsertissa oli myös Melartinia, Merikantoa ja Sibeliusta.

05.04./06.4. Helsingin Uusi torvisoittokunta eli entinen Uudenmaan pataljoonan torvisoittokunta konsertoi kahdesti johtajanaan Alexei Apostol.

08.04./13.4. Maikki Järnefeltin konsertti, ohjelma kotimainen.

09.04.1902 Nuorisoseura Vesan järjestämä Lönnrotin syntymän 100-vuotisjuhla, jossa esiintyivät Väinölän kuoro ja VMY:n torvisoittokunta, puhe: maisteri A. Järnefelt, kuvaelma: Petri ja Iivana Shemeikan laulu Lönnrotille.

14.04.1902 Sofia Airaksisen konsertti pianistinaan Karl Höckert, ohjelmasta puolet kotimaista.

20.04.1902 Mieskuoro YL:n kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti, kuorossa 90 laulajaa.

25.05.1902 Emil Sivorin kuorojen (VTY:n laulukunta, Viipurin naiskööri, Väinölän kööri ja Lukkarikööri) kevätkonsertti Tervaniemellä Pitkärannan laulujuhlien matkakustannusten peittämiseksi.

07.09.1902 Viipurin Työväenyhdistyksen laulukunnan konsertti, johtajana Emil Sivori (Pitkärannan laulujuhlien kotimaista ohjelmistoa).

14.09.1902 Väinölän kuoron konsertti johtajanaan Emil Sivori (Pitkärannan laulujuhlien kotimaista ohjelmistoa).

28.09.1902 Viipurin naiskuoron kansankonsertti johtajanaan Emil Sivori (Pitkärannan laulujuhlien kotimaista ohjelmistoa).

30.09.1902 Maikki ja Armas Järnefelt.

02.10.1902 Laulajattaret Sigrid Schulz ja Davida Hesse, yksinlauluja ja duettoja, pianistina Armas Järnefelt.

09.10.1902 Ossian Fohströmin sellokonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri johtajana Armas Järnefelt, ohjelmassa mm. Servaisin Sellokonsertto ja Bruchin Kol Nidrei.

18.10.1902 Elias Lönnrotin 100-vuotisjuhla Viipurin teatterissa, VMY:n orkesteri ja kuoro, Kasimir Leinon juhlaruno, otteita Kalevala-aiheisista näytelmistä (Kivi: Kullervo, J. H. Erkko: Aino, Eino Leino: Sota valosta).

25.10./26.10. Maikki ja Armas Järnefeltin konsertit, konserttien lopulla kotimaisten säveltäjien uutuuksia.

05.11.1902 Helsingin torvisoittokunnan konsertti hätäkärsivien hyväksi, johtajana Aleksei Apostol.

08.11./09.11. Ida ja Karl Ekman.

29.11.1902 Brysseliläisen jousikvartetin konsertti, ohjelmassa mm. Beethovenin Jousikvartetto F op. 59, Griegin Jousikvartetto g op. 27 ja Haydnin Keisari-kvartetto.

12.12.1902 Urkurikoulun toverikunnan musiikki-iltama erään varattoman oppilaan hyväksi Suomalaisen Klassillisen lyseon juhlasalissa.

1903

02.02.1903 Josef Sliwinskin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Beethovenin Sonaatti op. 31 sekä Chopinia, Rubinsteinia ja Lisztiä.

11.02.1903 Konsertoi wieniläinen laulukunta Udel pianistinaan Victor Hansman.

14.02.1903 Max Pauerin pianokonsertti, mm. Paganini-Lisztin La Campanella sekä Chopinia, Beethovenia ja Schubertia.

15.02.1903 Laulajatar Sofia Airaksinen-Roiha.

19.02.1903 Hilda Castegrenin laulu- ja romanssi-ilta.

19.02.1903 Viipurin Linnoituspataljoonan soittokunta johtajanaan Johan Willgren ja Kantele-kööri hätäkärsivien hyväksi.

21.02.1903 Brysseliläinen jousikvartetti, ohjelmassa mm. Beethovenin Jousikvartetto op. 59, Schubertin Jousikvartetto op. posthum. ja Glazunovin Kolme Novelettia.

26.02.1903 Sally Basilierin kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa avustajanaan virolainen urkuri Arthur Kapp ja tenorilaulaja Gourovitz.

28.02./01.03. Adolf Segerqvistin ja Oscar Göranssonin gluntti-illat.

26.03.1903 Jousikvartetti Rosén, ohjelmassa mm. Mozartin Jousikvartetto B (K.V. 458), Beethovenin Jousikvartetto Es op. 71 ja Haydnin Jousikvartetto F op. 33.

28.03.1903 VMY:n orkesterin konsertti erään orkesterinjäsenen lesken ja alaikäisten lasten hyväksi, mukana myös Sivorin Lukkariköörі.

29.03.1903 Viipurin Juutalaisyhdistyksen soitannollinen ilta hätääkärsivien hyväksi, konserttimestari Seelichmann, Schulze, piano ja Viipurin torvisoittokunta, johtajanaan Johan Willgren.

02.04.1903 Anna ja Eugen Hildachin lied- ja duetto-ilta pianistinaan Henri Pusch.

04.04./13.04. Mieskuoro WSB:n kevätkonsertit Raatihuoneella ja Kansakoulun salissa.

15.04.1903 Kuopion sokeainkoulun oppilaitten torviseitsikon konsertti "köyhäin sokeain" auttamiseksi.

26.04.1903 Hjalmar Frey pianistinaan Edv. Weidenbrück sekä laulajatar Ellen Relander ja mieskuoro WSB.

26.04.1903 Viipurin naiskuoron ja Lukkariköörin kevätkonsertti johtajanaan Emil Sivori.

03.05.1903 Emil Sivorin kuorojen kevätkonsertti Tervaniemellä.

11.10.1903 Maikki ja Armas Järnefelt ja VMY:n orkesteri.

05.11.1903 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

08.11.1903 Hjalmar Freyn ja Axel von Knorringin gluntti-ilta, pianistina Edw. Weidenbrück.

10.11.1903 Selim Palmgrenin pianokonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri (Liszt: Pianokonsertti nro 1 Es), soolona von Weberin Concertstück f ja Lisztin muunnelmia J. S. Bachin kantaatin Weinen, klagen, sorgen, zagen -ostinaatoteemasta.

14.11.1903 Hilda Castegrenin laulu- ja romanssi-ilta.

21.11.1903 Brysseliläisen jousikvartetin konsertti, viulu- ja sellosoolojen lisäksi Glazunovin Jousikvartetto a op. 64 ja Dittersdoffin Jousikvartetto Es.

24.11.1903 Konsertti Viipurin ruotsalaisen yhteiskoulun hyväksi, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri, mieskuoro WSB ja laulajatar Ina von Pfaler ja Dagmar Wahl, piano.

29.11./06.12. Emil Sivorin Hoosianna-konsertti Uudessa kirkossa, yleisön pyynnöstä uusinta 6.12.

29.11.1903 Laulajatar Alise Barbi säestäjänään Oskar Merikanto.

08.12.1903 Melina Takasen pianokonsertti, (Chopin, Grieg, Liszt, Schubert).

1904

09.01.1904 Ida ja Karl Ekman.

23.01.1904 Armando Zanibonin viulukonsertti pianistinaan Jadviga Zalenski.

05.02.1904 Nuorisoseura Vesan järjestämä Runebergin syntymän 100-vuotisjuhla, mukana VMY:n orkesteri, Sivorin Lukkariköörі, laulaja Evert Konttinen, joka lauloi Collanin lauluja Runebergin sanoihin.

Runebergin päivän Musikaalinen iltama, mukana mieskuoro WSB, Alice Avellan, Evert Konttinen, urkuriköörі ja VMY:n torvisoittokunta.

20.02.1904 Konsertoi pietarilainen Alexandra Stjernvall Viipurin vanhainkodin hyväksi.

01.03.1904 Elli Rängmanin pianokonsertti, ohjelmassa Bachin Preludi ja fuuga G ja Fantasia c, Beethovenin Sonaatti op. 110 As, Schumannin Faschingsschwank aus Wien op. 26 sekä Chopinin Etydejä, Balladi ja Polonaise.

13.03.1904 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

03.04.1904 Suuri pääsiäiskonsertti Uudessa kirkossa, jonka päänumerona oli Rosellin hymni Kristus noussut on suurelle 300 hengen kuorolle ja pasuunoille sekä uruille, kuoron muodosti Sivorin syksyllä 1903 perustama Kansan lauluopisto, urkurikoulun oppilas Oskari Tilli soitti Mendelssohnin Urkusonaatin A ja saman koulun oppilas Rintala soitti Luxin Oi sä riemuisa pääsiäisjuhla, VMY:n orkesteri soitti Larghetto-osan Beethovenin Sinfoniasta nro 7. Muusta ohjelmasta mainittakoon Sivorin sovitus Kreeta Haapasalon Taivaallinen kannel ja loppunumerona opettaja Matti Tainion Helsingin kesän 1900 laulujuhlien juhlakoraali Enkös Herraa Jumalaani riemuvirsin kiittäisi.

10.04.1904 Sokean Aatu Itkosen urkukonsertti Uudessa kirkossa, avustajana Lukkariköörі.

24.04.1904 17-vuotiaan Irma Achtén konsertti.

01.05.1904 Suuri kevätkonsertti Tervaniemen puistossa (johtajina Emil Sivori ja Torsten Kiljander), ohjelmassa mm. Sibeliuksen Ateenalaisten laulu suomeksi esitettynä, sen esitti Viipurin Klassillisen lyseon poikakuoro "torvien säestyksellä", konsertti päättyi virteen "Oi Herra siunaa Suomen kansa" ja Paciuksen Suomen lauluun.

Vapunpäivän soitantoa Espilässä, puolipäivällinen klo 2-4 i. p. musiikin kanssa, mukana VMY:n jousiorkesteri johtajanaan Juho Leino. Puolipäivällinen à 4 mk: Voileipäpöytä, parsamuhennosta, lihalientä pasteijain kera, keitettyä lohta musslinikastikkeen kera, Filé Madera vihanneksien kera, peltopyytä salaatin kera, Mocka Parfé ja kahvia.

15.05.1904 Sibeliuksen Promootiokantaatti 1894 (Kasimir Leino) sopraanolle, barytonille, sekakuorolle ja orkesterille esittivät "erään sekaköörin suosiollisella avustuksella" VMY:n orkesteri solisteinaan Ellen Relander ja Edvin Ekström, teoksen johti Emil Forsström.

17.09.1904 Laulajatar Anna Fabritius säestäjänään Ester Fabritius.

22.09./25.9. Maikki Järnefelt & Armas Järnefelt.

30.09./02.10. Aino Ackté ja Oskar Merikanto, loppuosassa suomalaista laululyriikkaa.

08.10.1904 Brysselin jousikvartetti, ohjelmistoon kuuluivat Borodinin Jousikvartetto A, Beethovenin Jousikvartetto op. 18 ja Schubertin Jousikvartetto op. posthum.

18.10./23.10. Alma Fohströmin jäähyväiskiertue 25 vuotta kestäneen loisteliaan uran jälkeen, säestäjänä Wanda Stein.

29.10.1904 Eino Rautavaara pianistinaan H. Kjaerbye.

13.11.1904 Hjalmar Frey & Alex von Knorring pianistinaan hra Weidenbrück.

14.11.1904 Ida ja Karl Ekman.

26.11.1904 Prahalainen jousikvartetto Herold avustajanaan pianisti Edvard Tregler, ohjelmistossa Griegin Jousikvartetto g, Beethovenin Jousikvartetto op. 95 ja Dvorakin Pianokvintetto A.

27.11.1904 Uudessa kirkossa Emil Sivorin järjestämä Suuri Hoosianna-konsertti.

08.12.1904 Markiisitar Elina de Pradon konsertti.

11.12.1904 Mieskuoro YL:n kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti, solistina Eino Rautavaara.

25.12.1904 Uudessa kirkossa laulajatar Sofia Roihan kirkkokonsertti, avustajanaan sopraano Aino Halonen, sellisti Johannes Koskelo (Massenetin Elegia) ja urkuri Kaarlo Saarilahden soittamana Widorin 9. urkusinfoniasta osat I & II. Haydnin oratoriossa Luominen esiintyi tertsetti: Aino Halonen, Johannes Koskelo ja Pekka Roiha.

1905

15.01.1905 Savo-Karjalan köörin konsertti johtajanaan J. Axelsson.

29.01.1905 Viipurilaisen mezzosopraano Mally Burjam-Borgan (kiinnitetty Pariisin Opera Comiqueen) konsertti pianistinaan Oskar Merikanto.

12.02.1905 Oskar Merikannon urkukonsertti Pietari-Paavalin kirkossa avustajanaan VMY:n orkesteri, johtajana Juho Leino, päänumerona oli Enrico Bossin Urkukonsertto a uruille ja jousille.

11.03.1905 Giovanni Cokinisin konsertti.

12.03.1905 Aino Tommilan konsertti.

14.03.1905 WSB:n mieskuoron konsertti (Faltin, Palmgren, Törnudd; Sibelius: Venematka, Merikanto: Heilani).

15.03.1905 Fredrik Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästyksen ensi-ilta Viipurin Maaseututeatterissa, esitettiin ensimmäisen kerran suomeksi, kuorona Emil Sivorin valmentama 70-henkinen kuoro ja VMY:n orkesteri johtajanaan Juho Leino, oopperan suomentanut Jalmari Finne, joka oli Viipurin Maaseututeatterin johtajana 1904-1907 ja 1913-1914. Solisteina Leonora – Aino Halonen, Hedvig Eleonora – Elli Malm, I hovineiti – Sofia Roiha, II hovineiti – Maiju Ranta, Jonathan –Wäinö Sundberg (vuodesta 1906 Sola), Gyllenstjerna – Simo Kaario, Wachtmeister – Kosti Elo, Reutercrantz – Bruno Jäderholm, Banér – Vilho Laakkonen, Oxenstjerna – Kaarlo Halonen, Levenhaupt – Simo Osa, juutalainen – Iivari Paatero, runonlaulajatar – Paula Paatero, Kaarle XI – Tyyne Bergroth ja Kristian Horn – Albert Kerttula.

12.04.1905 Hanna Granfeltin konsertti säestäjänään Jalmari Hahl, loppuosa kotimaista, mm. Sibeliuksen Svarta rosor.

15.04.1905 Jean Sibeliuksen sävellyskonsertti, ohjelmassa oli sävelrunoelma Satu, Valse triste, musiikkia näytelmästä Pelléas ja Mélisande, Impromptu naiskuorolle ja orkesterille sekä Improvisaatio Snöfrid lausujalle, sekakuorolle ja orkesterille.

18.04.1905 Maikki Järnefelt ja tenorilaulaja Franz Costa, pianon säestyksellä Sibeliuksen Koskenlaskijan morsiamet!

21.10.1905 Pasi Jääskeläisen kansanlaulu-ilta.

19.11.1905 Painovapauden johdosta juhla-iltama Raatihuoneen salissa, jossa esiintyivät Viipurin torvisoittokunta, tervehdyspuheen suomeksi ja ruotsiksi piti faktori K. Sederholm, Lukkariköörі Emil Sivorin johdolla, Jenny Ikonen (Järnefelt, Merikanto), juhlapuhe: toimittaja K. Kytömaa, festtal: redaktör C. J. Tollet, Maamme. Väliajan jälkeen torvisoittoa, Jalmari Finnen juhlaruno, köörilaulua, esitelmä: E. Enberg Piirteitä Suomen kirjapainohistoriasta, viulisti Herman Müller, kuvaelma: Painoasiamiehen luona, Porilaisten marssi ja lopuksi tanssia.

03.12.1905 Adventti-konsertti Uudessa kirkossa, kuoroja johtivat Emil Sivori ja Torsten Kiljander, lopuksi Hoosianna.

26.12.1905 Aino Halosen ja Sofia Roihan laulukonsertti.

1906

07.01.1906 Kansan Lauluopiston valiokuoron ja Viipurin naiskuoron konsertti, johtajana Emil Sivori.

20.01.1906 Hyväntekeväisyyskonsertti Väinö Holtin hyväksi, joka oli orkesterin parhaimpia soittajia (oli sairauden takia kykenemätön hoitamaan tehtäviään), konsertissa mukana orkesterin lisäksi myös mieskuoro WSB, laulajattaret Ellen Relander, Lisa Gussander ja nti A. Burjam.

24.01.1906 Konsertti lakon johdosta erotettujen ja eronneiden sähkölennätinvirkamiesten hyväksi.

30.01.1906 Konsertoivat Alexander von Hirschheydt, viulu ja Olga von Radeck, piano.

04.02.1906 Hyväntekeväisyyskonsertti Pietari-Paavalin kirkossa edesmenneen kansakoulunopettaja Matti Tainion jälkeen jättämän perheen hyväksi, konsertissa esiintyivät Emil Sivori kuoroineen ja musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

05.02.1906 Suuri isänmaallinen Runeberg-juhla Viipurin teatterissa, VMY:n orkesteri (mm. Sibeliuksen Karelia-sarja ja Finlandia), mieskuoro WSB, kuvaelma, 'lausuntoa' ja yhteisesti laulettu Maamme.

20.02.1906 VMY:n orkesterikonsertti johtajanaan Georg Schnéevoigt, ohjelmassa Haydnin Oxford-sinfonia, Händelin Concerto grosso d ja Beethovenin Leonore-alkusoitto.

15.03.-18.03. Fredrik Paciuksen Kaarle kuninkaan metsästys -oopperan neljä esitystä suomeksi, samat esiintyjät kuin vuosi sitten.

20.03./28.03. Viipurin torvisoittokunnan konsertit johtajanaan Johan Willgren.

31.03.1906 Mieskuoro WSB.

12.05.1906 J. V. Snellmanin 100-vuotissyntymäpäivänä kaksi suurta juhlaa Viipurin Nuorsuomalaisten ja Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimesta. Aamukonsertti Papulan vuorella, kansanjuhla urheilukentällä (eläköön-huuto isänmaalle ja Maamme) ja pääjuhla Kansakoulun juhlasalissa, jossa kuorolaulua, puhe isänmaalle, juhlaesitelmä ja lopuksi yhteisesti laulettuna Maamme. Juhlaillallinen hotelli Belvederessä, jossa juhlapuhe ruotsinkielisten puolesta. Iltajuhla Teatterissa, jossa samalla Suomalaisuuden liiton Viipurin haaraosaston perustamiskokous.

20.09./23.09. Maikki ja Armas Järnefelt, jälkipuolella Palmgrenin, Järnefeltin ja Sibeliuksen uutuuksia.

28.09.1906 Aino Ackté ja Oskar Merikanto, aluksi ooppera-aarioita, loppuosassa Sibeliusta ja Merikantoa, ylimääräisenä Pai, pai paitaressu!

13.10./14.10. Selim Palmgrenin sävellyskonsertit, VMY:n orkesteri johtajanaan Juho Leino, ohjelmassa Pianokonsertto nro 1 g ja musiikkia näytelmästä Prinsessa Ruusunen ja pianosooloina Etude ja Barcarolle sekä Dvärgens hämnd (J. J. Wecksell) mieskuorolle (WSB) ja orkesterille.

17.10.1906 Irma Achté.

06.11.1906 Josef Slivinski, Beethoven: Sonaatti op. 53, Liszt: Mefisto-valssi ja Petrarca-sonetti, Chopin: Balladi, Etydejä ja Nocturno.

14.11.1906 Ida ja Karl Ekman.

24.11.1906 Surujuhla J. H. Erkon kuoleman (k. 16.11.1906) johdosta, juhlaesitelmä A. Söderman, runsaasti musiikkiohjelmaa (Sofia Roiha, Jenny Ikonen ja Emil Sivorin johtama Lukkariköörі).

02.12.1906 Uudessa kirkossa Sivorin Suuri Hoosianna-konsertti, jossa Armas Maasalo soitti Mendelssohnin Urkusonaatin A ja Oskari Tilli Häggin Juhlahymnin sekä Finckin Sonaatin g. Urkurikoulun mieskuoro ja Laulukoulun valiokuoro lauloivat ja tilaisuuden lopuksi kaikki esittivät Voglerin Hoosiannan.

04.12./06.12. Jean Sibeliuksen sävellyskonsertit johtajanaan säveltäjä itse, ohjelmassa Sinfonia nro 2 D, Belsazarin pidot, Pan ja kaiku sekä samana vuonna Snellman-juhlaan sävelletty Balladi Vapautettu kuningatar (Paavo Kajander) sekakuorolle ja orkesterille.

09.12.1906 Mieskuoro YL:n konsertti johtajanaan Heikki Klemetti, klo 14 Raatihuone ja klo 18 Kansakoulun juhlasali, 45 laulajaa.

1907

04.01.1907 Laulajatar Mally Burjam-Borga, pianistina Dagmar Wahl, molemmat Viipurista.

15.01.1907 Dagmar Wahlin pianokonsertti.

15.01.1907 Onni Savolan 'soitannollinen lausunto-ilta' avustajanaan Armas Maasalo.

20.01.1907 Suomen Laulun kaksi konserttia johtajanaan Heikki Klemetti.

23.01.1907 Oopperalaulaja G. A. Morskoy.

03.02.1907 Marie Mieler konsertoi Venäjän hätäkärsivien hyväksi.

05.02.1907 Suuri isänmaallinen Runeberg-juhla, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri johtajanaan Juho Leino, mieskuoro WSB, laulajat A. Burjam sekä Sofia ja Pekka Roiha. WSB:n 10-vuotisjuhla jäi pitämättä vastalauseena sille, että kuoro esiintyi tässä suomenkielisten järjestämässä juhlassa!

Runebergin päivän juhlapäivällinen 'soitannolla' hotelli Andreassa ja Teatterissa soitannollis-draamallinen iltama.

09.02.1907 Mally Burjam-Borga pianistinaan Dagmar Wahl.

19.02.1907 Viipurin torvisoittokunnan konsertti "uudella ohjelmalla".

23.02.1907 Brysselin jousikvartetin konsertti, Haydnin Jousikvartetto op. 75 nro 5 D, Beethovenin Jousikvartetto op. 18 nro 5 A ja Schumannin Jousikvartetto op. 41 nro 1 a.

05.03.1907 Société des conserts d´instruments ancients.

24.03.1907 Konsertti työttömien hyväksi, Karjalan kaiku ja VMY:n jouset.

01.04.1907 Fredrik Cygnaeuksen 100-vuotisjuhlakonsertti, VMY:n orkesteri soitti mm. Sibeliuksen Finlandian, rehtori Pohjola piti muistopuheen ja nti Hiillos lausui Cygnaeuksen runon, isänmaallinen musiikkitilaisuus päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

06.04.1907 Konsertoi VMY:n orkesterin soolosellisti Tom Fussel avustajanaan mieskuoro WSB sekä Alice Avellan ja Ingrid Borenius.

09.05.1907 Emil Sivorin kuorojen kevätlaulajaiset.

18.05.1907 Oopperalaulajatar A. A. Sandra, pianisti V. K. Rosina, viulisti W. G. Brynner ja pianisti Ernst Beling.

05.10.1907 Irma Achté.

08.10.1907 Hanna Granfelt.

26.10.1907 Alexander Silotin pianokonsertti Viipurin kaupungin köyhien hyväksi.

05.11.1907 Edward Sörmus konsertoi pianistinaan rva Rubakin.

10.11.1907 Karjalan kaiku- ja Väinölän kuorojen konsertti, johtajana Emil Sivori.

25.11.1907 Enrico Bossin urkukonsertti Pietari-Paavalin kirkossa.

01.12.1907 Emil Sivorin Hoosianna-konsertti Uudessa kirkossa, Oskari Tilli soitti Mendelssohnin Sonaatin f ja Merkelin Fantasian d sekä Rheinbergerin Passacaglian. Kansan lauluopiston naiskuoro lauloi Engelin Kiitäkää Herraa ja yhtyneet kuorot esittivät lopuksi Voglerin Hoosiannan.

01.12.1907 Kamarimusiikkikonsertti Raatihuoneella, jossa esiintyivät Helsingin musiikkiopiston opettajat Karl Ekman, Victor Nováček ja Bror Pettersson. Avustajina hrat Mauritzen ja Niegisch VMY:n orkesterista.

09.12.1907 Emil Stegnerin lauluilta.

1908

04.01.1908 Eino Rautavaara & Karl Ekman.

17.01.1908 Maikki Järnefelt pianistinaan Edvard Niegisch.

21.01.1908 Joseph Slivinskin pianokonsertti.

15.02.1908 Adée Leander-Flodin & Karl Flodin.

18.02.1908 Pasi Jääskeläisen laulu-ilta.

21.03.1908 Ingeborg Liljeblad pianistinaan Karl Flodin.

31.03.1908 Jenny Ikonen.

29.03.1908 Väinölän kuoron 10-vuotiskonsertti johtajanaan Emil Sivori.

04.04.1908 Heikki Halosen viulukonsertti.

11.04.1908 Elsa Dieckhoff-Wahl.

25.04.1908 Mieskuoro WSB.

27.04.1908 Dagmar Hagelberg-Raekallio.

10.10./24.10. Mally Borjam-Burga ja Wäinö Sola pianistina Ingrid Borenius sekä Gösta Schatelowitz, viulu. Konsertti köyhien hyväksi.

17.10.1908 Bassobarytoni Hjalmar Freyn konsertti pianistina Edward Weidenbrück.

20.10.1908 Charles Gregorovitsch, viulu pianistina Ingrid Savander, ohjelmassa mm. Mendelssohnin Viulukonsertto, Sarasaten Tarantella ja Mustalaislauluja sekä Sittin Albumblatt.

10.11./13.11. Ina von Pfaler pianistinaan Karl Höckert.

14.11.1908 Pohjan neidin oopperakuoron konsertti, jossa mukana Oskar Merikanto, Emil Sivori sekä oopperan solistit Aino Halonen, Evert Konttinen ja Wäinö Sola.

15.11.1908 Ida ja Karl Ekman.

01.12.1908 Bruno Aspelinin laulu-iltama.

15.12.1908 Mieskuoro WSB:n konsertti johtajanaan Allan Schulman.

17.12.1908 Konsertti "hyväntekeväistä tarkoitusta varten", VMY:n orkesterin lisäksi Jenny Ikonen ja Wäinö Sola sekä sekakuoro Sävel.

20.12.1908 Kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri johtajanaan Erkki Melartin, laulajatar Aili Sorvali ja musiikkitirehtööri Theodor Sörensen.

1909

03.01.1909 Kansankonsertti, jossa esiintyivät hra Ullrich, oboe, hra Haertel, alttoviulu ja Edvard Niegisch, piano.

18.01.1909 Sigrid Schnéevoigtin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Bach-Busonin Chaconne, Beethovenin Appassionata-sonaatti f, Chopinin 10 etydiä sekä Erkki Melartinin viisi tunnelmakuvaa Surullinen puutarha (Der traurige Garten).

24.01.1909 Ida ja Karl Ekman.

31.1.1909 Jenny Ikonen & Edvard Niegisch.

05.02.1909 Runeberg-juhlassa esiintyivät VMY:n orkesteri, mieskuoro WSB johtajanaan Allan Schulman, sekakuoro Sävel, laulajat Jenny Ikonen, Sylvi Silander ja August Lowén sekä I. Vartiaisen 'lausuntoesitys'.

13.02.1909 Ester Hytönen & Edvard Niegisch.

15.02.1909 Viipurin torvisoittokunnan konsertti.

22.02.1909 Wäinö Sola & Edvard Niegisch.

03.03.1909 Arrigo Seraton viulukonsertti pianistinaan Ingrid Savander, ohjelmassa mm. Mozartin ja Wieniawskyn Viulukonsertot, Bachin Air, Sarasaten Mustalaislaulut sekä Vieuxtempsin Poloneesi.

08.03.1909 Irma Tervani & Edvard Niegisch (Schumann, Thomas, Massenet, Grieg, Sibelius, Mielck, Merikanto, Wagner).

13.03.1909 Alfred Smolianin laulu- ja balladi-ilta.

15.03.1909 Konsertoi 40-henkinen Slawjanskaja-kuoro.

18.03.1909 Vietettiin Viipurin Maaseututeatterissa Fredrik Paciuksen 100-vuotisjuhlia ja esitettiin Paciuksen ooppera Kypron prinsessa (Z. Topelius), pääosassa Ina von Pfaler.

29.03.1909 Porvoon valtiopäivien 100-vuotismuiston isänmaallinen ilta Maaseututeatterissa.

03.04.1909 Hanna Granfelt & Ingrid Savander, ohjelmassa mm. Sibeliuksen Höstkväll ja Järnefeltin Sunnuntai.

24.04.1909 Mieskuoro WSB:n kevätkonsertti.

29.04.1909 Emil Sivorin kuorojen kevätkonsertti.

07.09.1909 Dagmar Wahlin ja Adolf Benzingon pianokonsertti.

14.09.1909 Sulo Hurstisen viulukonsertti pianistinaan Thyra Lindelöf-Hurstinen, ohjelmassa mm. Haydnin Viulukonsertto C, Regerin Fuga & Prestissimo sooloviululle, Lalon Symphonie Espagnole, Melartinin Berceuse ja Ernstin Fantasia brillante.

21.09.1909 Chopin-tulkitsijana tunnetun Teresa Carrenon pianokonsertti, ohjelmassa Chopin-osaston lisäksi Beethovenin Appassionata-sonaatti, Schubert-Lisztin Soirée ja Schubert-Tausigin Marche militaire.

06.10.1909 Michel de Sicard, viulu (Romanian kuningattaren kamarivirtuoosi) pianistinaan Duloff. Ohjelmassa mm. Saint-Saënsin Viulukonsertto h, Brahmsin Caprice, Paganinin Hexentanz ja pari omaa viulusävellystä.

24.10.1909 Viipurin janitsaariorkesterin (entinen Viipurin torvisoittokunta) konsertti johtajanaan Johan Willgren, solistina Waldemar Willgren, huilu.

11.11.1909 Pasi Jääskeläisen laulelma- ja kanteleilta.

22.11.1909 Bronislav Hubermanin viulukonsertti pianistinaan Leopold Spielmann.

29.11.1909 Jan Kubelik, viulu & Ludwig Schwab.

28.11./5.12. Kirkkokonsertit Uudessa kirkossa kirkon alttaritaulun hyväksi. Ohjelmassa oli 5-osaa Haydnin oratoriosta Luominen, avustajina Sivorin kuorot sekä laulusolistit, kanttori Louhivuori ja Evert Konttinen. Oskari Tilli soitti Merkelin Fantasian ja Bossin Canzonettan. Konsertit päättyivät Hoosianna-hymniin, jonka esityksissä oli 200 laulajaa.

11.12.1909 Evert Suonion laulu-ilta (unkarilaisia kansanlauluja) pianistinaan Edvard Niegisch, avustajana viulutaiteilija Eino Raitio.

18.12.1909 40-henkisen pietarilaisen Slawjanskaja-kuoron konsertti.

1910

17.02.1910 Hjalmar Frey & Ed. Weidenbrück (Cherubini, Verdi, Spinelli).

05.02.1910 VMY:n järjestämä Runebergin musikaalis-draamallinen ilta Viipurin teatterissa, ohjelmassa oli orkesterimusiikin lisäksi mieskuorolaulua, mm. Genetz: Terve Suomeni maa, 'lausuntoa', Alice Avellanin yksinlauluja (Merikantoa), lopuksi Maamme.

07.02.1910 Alfred Merowitschin pianokonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri, ohjelmassa mm. A. Rubinsteinin Pianokonsertto nro 1, osa 1.

20.02.1910 Kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät bassobarytoni Hjalmar Frey säestäjänään Ed. Weidenbrück sekä Leo Funtek, viulu säestäjänään Bertha Funtek.

21.02.1910 Irma Tervani & Ingrid Savander.

28.02.1910 Konsertoi oopperalaulajatar M.Wolgina pianistinaan Evald Niegisch sekä VMY:n orkesteri johtajanaan Leo Funtek.

10.03.1910 Viipurin torvisoittokunta johtajanaan Johan Willgren, ja solistina J. Kivisalo (b-kornetti).

13.03.1910 Kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, laulajatar Ellen Relander avustajanaan August Lowén sekä Emil Sivorin johtama kuoro, loppunumerona Wennerbergin Psalmi 35.

18.03.1910 Mieskuoro WSB avustajanaan venäläinen laulajatar A. Andrejewa-Szkilondzi.

19.03.1910 Alfred Merowitschin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Bach-Tausigin Toccata ja fuuga d sekä Skrjabinia, Palmgrenia ja Chopinia.

27.03.1910 Pääsiäispäivän Suuri pääsiäiskonsertti Uudessa kirkossa, kuoroja johti Emil Sivori. Onni Pakarinen soitti Widorin Urkusinfonian, Guilmantin Pastoralen Sonaatista op. 42 ja Merkelin Sonaatin. Ohjelmassa oli myös osia Mendelssohnin oratorioista Paulus ja Elias kuorolle, uruille ja solistille (Evert Konttinen), loppunumerona Halleluja Händelin oratoriosta Messias.

28.03.1910 Ida ja Karl Ekman.

02.04.1910 Bronislaw Hubermanin viulukonsertti pianistinaan Leopold Spielman, ohjelmassa oli mm. Beethovenin Kreutzer-sonaatti, Mendelssohnin Viulukonsertto ja Tshaikovskin Serenade melancolique, pianosoolonaan soitti Spielman mm. Lisztin Unkarilaisen rapsodian nro 12.

10.04.1910 Väinölän kuoron kevätkonsertti, johtajana Emil Sivori.

12.04.1910 Eino Rautavaara & Kyösti Teljo.

08.09.1910 Aino Ackté & Ernst Linko, ohjelmassa mm. Aaria Erkki Melartinin oopperasta Aino, uutuutena Sibeliuksen Hertig Magnus kokoelmasta Kahdeksan laulua op. 57 vuodelta 1909, sali ääriään myöten täynnä.

16.09./18.09. Maikki Järnefelt pianistinaan Selim Palmgren, ohjelmassa aarioita Massenetin ja Ponchiellin oopperoista, Sigrids bön Palmgrenin oopperasta Daniel Hjort sekä seuraavien säveltäjien lauluja: Hausegger, Holmes, Cassini ja kotimaiset Järnefelt, Kuula ja Sibelius.

25.09.1910 Harpputaiteilija Lilly Kajanus.

01.10.1910 Sulo Hurstinen, viulu & Thyra Lindelöf-Hurstinen, piano; Lalo: Andante espessivo, Fiorillo: Concert, Gluck: Melodia, Hybay: Unkarilainen rapsodia, Hurstinen: Menuetti ja Zigeunerweisen.

15.10.1910 Mally Burjam-Borga, ohjelmistossa runsaasti kotimaista laululyriikkaa.

24.10.1910 Bronislaw Hubermanin viulukonsertti pianistinaan Leopold Spielman, ohjelmassa mm. Brahmsin Viulusonaatti G op. 78, Bruchin Viulukonsertto d ja Wieniawskin Faust-fantasia, pianosoolona mm. Lisztin Venezia e Napoli.

30.10.1910 Kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, laulajatar Jenny Ikonen, viulisti Leo Funtek ja urkuri Eduard Niegisch. Ohjelmassa mm. urkusoolona Martensin Preludi, Jenny Ikonen lauloi Melartinia ja Merikantoa, Gounodin Jerusalem sekä Ave Maria, jossa mukana viuluobligato ja urut. Funtek soitti viulusoolonaan Tartinin Largheton.

04.11./06.11. Wäinö Sola & Leo Funtek, ohjelmassa mm. Sibeliuksen Hertig Magnus, Kuulan Suutelo ja Merikannon Ma elän.

08.11.1910 Sofia Roiha & Eduard Niegisch avustajanaan laulajatar Saveljeff.

21.11.1910 Irma Tervani & Bertha Funtek, ohjelmassa ooppera-aarioiden lisäksi mm. Sibeliuksen Flickan kom ifrån sin älsklings möte sekä Merikannon Kuin hiipuva hiillos ja Lapselle.

25.11.1910 Ina von Pfaler & Bertha Funtek, konsertin loppuosa omistettu kotimaisille säveltäjille; Sibeliuksen Hundra vägar, Melartinin Mirjamin laulu I, Kuulan Syystunnelma ja Järnefeltin En drömmares sång.

27.11.1910 Perinteinen Hoosianna-konsertti Uudessa kirkossa, siinä lauloivat Emil Sivorin johtamat seka-, nais-, mies- ja lapsikuorot. Solisteina Ida Telkki sekä hrat Isotalo, Louhivuori ja Evert Konttinen.

03.12.1910 Alma Silventoinen & Bertha Funtek.

14.12.1910 Orkesterikoulun oppilasnäytteet.

1911

21.01.1911 Barytoni William Hammarin konsertti pianistinaan Ingrid Savander.

05.02.1911 Runeberg-juhla, jossa esiintyivät VMY:n orkesteri ja laulajatar Ina von Pfaler.

08.02.1911 Willy Burmesterin viulukonsertti pianistinaan E. von Stefanial.

11.02.1911 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

12.02.1911 Kamarimusiikki-konsertti, jossa esiintyivät laulajattaret Alice Avellan, Lisa Gussander sekä Albert Löffler, sello, Gustav Thieme, viulu ja Leo Funtek, piano.

20.02.1911 VMY:n orkesterin sinfoniakonsertti erään sairaan, onnettomassa taloudellisessa asemassa olevan entisen jäsenensä hyväksi, siinä esiintyivät orkesterin lisäksi Eino Raitio, viulu, Leo Funtek, piano, E. Karttunen, trumpetti ja laulajatar Aili Sorvali.

22.02.1911 Konsertti, jossa esiintyivät laulajatar Anastasia Dimitrievna-Wjalseva, barytoni I. S. Kartaschoff ja tenori K. A. Maksanin, pianistina A. W. Taskin.

28.02./06.03. VMY:n orkesterin laskiaisjuhlat Teatterissa ja Raatihuoneella, niissä esiintyivät orkesterin lisäksi laulajat Sylvi Silander, Frida Sergejeff (ensimmäisen kerran), Ina von Pfaler, Maiju Ullberg, Alice Kivijärvi ja August Lowén, konsertteja johti Emil Forsström.

08.03.1911 Nuori viulutaiteilija Edith Waldhauer konsertoi avustajanaan mieskuoro WSB.

13.03.1911 60-henkisen Riikan sinfoniaorkesterin konsertti johtajanaan Georg Schnéevoigt, päänumerona Tshaikovskin Sinfonia nro 4.

19.03./10.4. G. Romanowskin pianokonsertit, ohjelmistossa säveltäjänimet Chopin, Schumann, Liszt, Grieg, Skrjabin, Sibelius ja Melartin.

30.03.-05.04. Viipurin Maaseututeatterissa esitettiin suomeksi Bizetin ooppera Carmen, solisteina Sofia Roiha, Aili Sorvali, Arno Hjorth ja Pekka Roiha, orkesteria johti Eduard Niegisch.

01.04.1911 Mieskuoro WSB.

16.04.1911 Helsingin NMKY:n sekakuoron kaksi konserttia (Kansakoulu klo 14 ja Uusi kirkko klo 19), johtajana Hugo Nyberg, solistina Kerttu Vartiovaara ja urkurina Onni Pakarinen, ohjelmassa mm. Mendelssohnin Psalmi 42 ja Cherubinin Requiem.

Pääsiäispäivän kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, jossa esiintyivät mezzosopraano Helena Löffler-Hinze, sellotaiteilija Albrecht Löffler, konserttimestari Gustav Thieme ja Ewald Niegisch, urut.

17.04.1911 Kansan Lauluopiston kuorokonsertti, johtajana Emil Sivori.

23.04.1911 Laulajatar Dagmar Parmas.

30.04.1911 VMY:n orkesterin kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, avustajina laulajatar Lisa Gussander ja Emil Sivorin nais- ja mieskuorot.

14.09.1911 Suomen Kanttori- ja urkurikuoron kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, 80-henkistä kuoroa johti Emil Sivori, Heikki Kuusniemi lauloi Aarian Mendelssohnin oratoriosta Elias, säestäjänä ja urkusolistina oli Frans Linnavuori. Urkusoolona oli Guilmantin Sonaatti d.

16.09./24.9. Laulajatar Agda Högstömin kaksi konserttia pianistinaan Rainer Breitenstein.

23.09.1911 Oopperalaulaja William Hammarin konsertti säestäjänään Ingrid Borenius.

27.09.1911 Sigrid Schnéevoigtin pianokonsertti (Franck, Schumann, Liszt, Sibelius).

02.10.1911 Berliner Lehrer-Gesangverein soolokvartetti.

11.10.1911 Alma Silventoinen & Toivo Kuula.

14.10./16.10. Konsertoi ruotsalainen oopperalaulaja Johan Forsell.

23.10.1911 Toivo Kuulan sävellyskonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri ja Alma Silventoinen, sopraano. Ohjelmassa Kuulan Preludi ja fuuga, Etelä-Pohjalainen sarja nro 1 ja Sinfoninen legenda Merenkylpijäneidot sopraanolle ja orkesterille.

04.11.1911 Sulo Hurstisen viulukonsertti säestäjänään Thyra Hurstinen.

08.11.1911 Bronislaw Hubermanin viulukonsertti pianistinaan Leopold Spielman, ohjelmassa oli Richard Straussin Viulukonsertto d, Vieuxtempsin Rondo E ja Rubinsteinin Viulusonaatti.

25.11.1911 Laulajatar Risa Nordström Wienin Karlteatterista, E. E. Witting Pietarin Keisarillisesta oopperasta ja laulajatar M. A. Malvirskaja.

01.12.1911 Laulajatar Jennie Spennert pianistinaan Juho Nyyssönen.

03.12./10.12. Emil Sivorin Suuri Adventtikonsertti Uudessa kirkossa, konsertissa esiintyivät Lukkarikoulun oppilaskuorot sekä suuri poikakuoro. Onni Pakarinen soitti Bachin Toccatan ja fuugan g ja Guilmantin Sonaatin op. 80. Loppunumerona oli kaikkien kuorojen ja urkujen yhteisesityksenä Voglerin Hoosianna.

04.12.1911 Sevcik-jousikvartetti, ohjelmassa Dvořákin F, Glazunovin a ja Beethovenin f-molli jousikvartetot.

08.12.1911 Alfred Merovitschin pianokonsertti.

09.12.1911 Laulajatar Ester Barrot pianistinaan Rainer Breitenstein.

1912

15.01.1912 Lilly Kajanuksen harppukonsertti.

24.01.1912 Michail Zadoran pianokonsertti.

24.01./25.01. Uusi venäläinen ooppera esitti Viipurin teatterissa Bizetin oopperan Carmen 24.1. ja Tshaikovskin Eugen Oneginin 25.1.

12.02.1912 Pietarissa opettajana toimivan Alma Fohströmin oppilaskonsertti.

16.02.1912 Laulajatar Dagmar Parmas.

23.02./25.02. Maggie Gripenbergin 'plastillinen tanssinäytäntö' Teatterissa.

27.02.1912 Olli Suolahden laulu- ja kantelekonsertti.

10.03.1912 Sulo Hurstinen & Thyra Hurstinen.

Väinölän kuoro ja Lauluopiston naiskuoro, johtajana Emil Sivori.

11.03.1912 Laulajatar Maija Åkerman pianistinaan Ingrid Borenius.

18.03.1912 Ignaz Friedmanin pianokonsertti, ohjelmassa mm. Bach-Busonin Chaconne ja Beethovenin Sonaatti e.

30.03.1912 Adée Leander-Flodin & Karl Flodin.

05.04./14.04. Pitkäperjantain kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, jossa esitettiin Haydnin oratorio Luominen. Urkurikoulun oppilaskuoro ja VMY:n orkesteri johtajanaan Emil Sivori, solisteina Ida Tulkki, Hilja Vilkko, Juho Löfberg ja Evert Konttinen, urkusäestäjänä Onni Pakarinen.

10.04.1912 Laulajatar Jennie Spennert pianistinaan Ingrid Borenius.

13.04.1912 WSB:n 15-vuotisjuhlakonsertti johtajanaan Allan Schulman, ohjelma: Palmgren: WSB:n kunniamarssi, Merikanto: Sommar jag in med blicken fäst, Hegar: Totenvolk, Brolen: Vackra sky, Palmgren: Darthulas grafsång, Sibelius: Sortunut ääni, Collan: Etelälle, Merikanto: Lohdutus, Abt: Näckrosen, Söderman: Ett bondbröllop (I osa), Genetz: Terve Suomeni maa, Myrberg: Ute på fjärden, Hermes: Armaasta erotessa, Witt: I natten, Genetz: Lemmenkukka, Reissinger: Olav Trygvason.

12.05.1912 Wäinö Sola ja Ingrid Savander.

09.09.1912 Ina von Pfaler & Rainer Breitenstein.

24.09./09.10. Olli Suolahden kaksi laulelma- ja kantele-iltaa.

25.09.1912 Ernst Bartholdin phonola (fonola)-konsertti, (Bach-Chopin-Wagner-Tshaikovski).

28.09.1912 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

29.09.1912 Viipurin torvisoittokunnan kansankonsertti, johtajana Johan Willgren.

30.09.1912 Alfred Merowitschin pianokonsertti, konsertissa oli omien sävellysten lisäksi Chopinin, Palmgrenin ja Lisztin sävellyksiä.

09.10.1912 Adolf Niska pianistinaan Ingrid Borenius.

23.10.1912 Maikki Järnefelt & Selim Palmgren.

27.10.1912 Tenorilaulaja Taneli Hurri pianistinaan Onni Waris.

03.11.1912 Wäinö Sola & Ingrid Savander.

27.11.1912 Sofia Roiha.

27.11.1912 Bruno Aspelinin laulu- ja Bellman-ilta.

01.12./08.12. Emil Sivorin Suuri Adventtikonsertti Uudessa kirkossa, Onni Pakarinen soitti Bachin Toccatan, Adagion ja fuugan ja K. Ilosalo soitti Rinckin Juhlasoiton. Ohjelmassa oli myös Evert Konttisen yksinlauluja, konsertissa esiintyivät Sivorin johtamat naiskuoro, Valiokuoro, Väinölän kuoro ja poikakuoro. Loppunumerona oli 500-hengen juhlakuoron laulama Hoosianna!

12.12.1912 Laulajatar Margit Ekström pianistinaan Karl Ekman.

18.12.1912 Orkesterikoulun oppilasnäytteet.

1913

20.01.1913 Pianovirtuoosi Olga von Radetzkyn pianokonsertti.

25.01.1913 Helsingin Sinfoniaorkesterin konsertti johtajanaan Georg Schnéevoigt, soittajia orkesterissa 65, ohjelmassa Sibeliuksen Sinfonia nro 1 ja Tshaikovskin sekä Wagnerin ooppera-alkusoittoja.

04.03.1913 Sigrid ja Georg Schnéevoigtin solistikonsertti.

08.03.1913 'Viuluniekkojen kuningas' Leo Strock konsertoi avustajanaan koloratuurilaulajatar N. V. Gremin.

23.03.1913 Uudessa kirkossa Emil Sivorin Suuri Pääsiäiskonsertti, jossa esiintyivät urkurikoulun valiokuoro laulusolisteinaan Evert Konttinen ja Hugo Riikonen, Onni Pakarinen soitti Lisztin Preludin ja fuugan BACH.

Pietari-Paavalin kirkossa oli samaan aikaan Theodor Sörensenin Suuri Pääsiäiskonsertti. Konsertissa avusti VMY:n orkesteri johtajanaan Ilmari Weneskoski, ohjelmassa Alkusoitto ja Pitkäperjantain ihme Wagnerin oopperasta Parsifal, Händelin Urkukonsertto, Sylvi Silanderin ja August Lowénin yksinlauluja, Pietarin Peter-kirkon urkuri Otto Wissig soitti Regerin Romanzen ja Intermezzon. Loppunumerona oli orkesterin ja urkujen esittämänä Sörensenin Pitkäperjantai ja pääsiäisaamu.

25.03.1913 VMY:n orkesterin sinfoniakonsertti johtajanaan Georg Schnéevoigt, pianosolistina Sigrid Schnéevoigt, ohjelmassa Saint-Saënsin ja Tshaikovskin Pianokonsertot sekä orkesterinumerona Scherzo Mendelssohnin näytelmästä Kesäyön unelma.

14.04.1913 Laulajatar Jenny Spennert.

19.04.1913 Mieskuoro WSB.

23.04.1913 Orkesterikoulun oppilasnäytteet

05.05.1913 VMY:n orkesterilaisten kamarimusiikki- ja solistikonsertti, konserttimestari Ernst Schulze, Gustav Thieme, piano ja Henry Siemann, sello, ohjelmassa mm. Beethovenin Pianotrio e.

04.09.1913 Evert Konttisen jäähyväiskonsertti säestäjänään K. Ilosalo.

13.09.1913 Alma Silventoinen & Toivo Kuula.

21.09.1913 9-vuotias Sulo Aro konsertoi pianistinaan Ivar Vahlfors, säveltäjänimet Méhul-Burmester, Viotti, Donizetti, Smith, Brahms ja Järnefelt.

23.09.1913 Dagmar Wahl-Benzinger ja Adolf Benzinger, konsertti kahdella pianolla.

25.09./28.09. Barytoni Helge Lindbergin kaksi konserttia pianistinaan Dagmar Wahl-Benzinger.

01.10.1913 Maikki Järnefelt & Selim Palmgren.

22.10.1913 Unkarilainen lied-laulajatar Ilona Durigo pianistinaan D. Kasics-Durigo.

12.11.1913 Laulajatar Elli Suokas pianistinaan orkesterin viulisti Gustav Thieme.

09.11./20.11. Pietarilaisen Slawjanskaja-kuoron kaksi konserttia, yleisö pääasiassa venäläistä.

30.11.1913 Elli Suokkaan lasten konsertti.

30.11./07.12. Emil Sivorin Suuri Adventtikonsertti Uudessa kirkossa, lukkarikoulun naiskuoroa johti Emmi Lindqvist ja Sivori johti lukkarikoulun mieskuoroa, Väinölän kuoroa, sekakuoroa ja suurta poikakuoroa.
K. Isotalo soitti Merkelin Fantasian d ja Bachin Fuugan e. Loppunumerona oli Voglerin Hoosianna (yhdistetty kuoro ja urut).

21.12.1913 Leevi Madetojan sävellyskonsertti avustajinaan VMY:n orkesteri ja konserttimestari Henri Czaplinski, joka soitti muutaman Madetojan viulukappaleen, orkesterin ohjelmassa oli mm. Pieni romanssi jousille, Öinen karkelokuva ja Sinfoninen runoelma Kullervo.

1914

23.01.1914 Lilly Kajanuksen harppukonsertti.

24.01.1914 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

03.02.1914 Oskar Merikannon urkukonsertti Pietari-Paavalin kirkossa avustajinaan Sylvi Silander ja Bertha Makkonen sekä viulisti Gustav Thieme, yksinlaulujen ja viulusoolon lisäksi Merikanto soitti Guilmantin Sonaatin nro 4, oman Passacagliansa, Widorin Adagion ja Franckin Pièce heroiquen.

12.02.1914 Yrjö Saarnion kansankonsertti Työväentalolla.

15.02.1914 J. Alfred Tannerin laulajaiset Työväentalolla.

01.03.1914 Mieskuoro WSB ja St. Petersburger Sängerkreis konsertoivat solistinaan Sofia Roiha varattomien keuhkotautisten parantolan hyväksi.

03.03.1914 Helsingin Sinfoniaorkesteri johtajanaan Georg Schnéevoigt, pianosolistina oli Sigrid Schnéevoigt, ohjelmassa oli Kalinnikovin Sinfonia nro 1, Franckin Sinfoniset muunnelmat ja Wagnerin oopperaalkusoittoja.

07.03./22.3. Hovipianisti Raoul von Koczalskin kaksi pianokonserttia Blüthner-flyygelillä, ohjelmassa mm. Beethovenin Waldstein-sonaatti.

15.03.1914 Helsingin Lähetysseuran motettikuoron kaksi konserttia johtajanaan Armas Maasalo, klo 14 kansakoulun salissa ja klo 19 kirkkokonsertti Uudessa kirkossa. Avustajina olivat Lyyli Gronov, sopraano, Paavo Costiander, tenori, Alfred Hihlman, barytoni ja Arvi Karvonen, urut

17.03.1914 Greta von Haartman pianistinaan Boris Nahutin.

21.03.1914 Kamarimusiikki-ilta, jossa esiintyivät tenorilaulaja A. Aleksandrowitz, viulisti E. Sörmus ja pianisti N. Proskurnin.

01.04.1914 Laulajatar Maj Schultz-Lindberg.

07.04./08.04. Akademiska Sångföreningen (Akademinen laulukunta).

12.04.1914 Emil Sivorin Suuri Pääsiäiskonsertti Uudessa kirkossa, jossa lukkarikoulun naiskuoron esitysten lisäksi Onni Pakarinen soitti Aarre Merikannon Preludin ja fuugan (omistettu Onni Pakariselle), Regerin Passacaglian ja Franckin Pièce heroiquen. Kuoro lauloi mm. Wennerbergin Psalmin 24 ja osia Haydnin oratoriosta Luominen.

19.04.1914 J. Alfred Tannerin laulajaiset Työväentalolla.

28.04.1914 Laulajatar Elbe Nissinen pianistinaan I. Spielberg.

05.05.1914 Laulajatar Hertta Ikonen pianistinaan Lauri Ikonen.

09.10.1914 Wäinö Sola & Juho Nyyssönen.

20.10.1914 Laulajatar Elli Suokas pianistinaan Uuno Aarto.

25.10.1914 Katherina de Ranuszewiczin pianokonsertti Punaisen Ristin hyväksi.

01.11./07.11. Aino Ackté pianistinaan Juho Nyyssönen, ohjelmassa oli mm. Aaria Merikannon oopperasta Elinan surma, d´Indyn Clair de lune, Melartinin Marjatta, Merikannon Ma elän ja Sibeliuksen Otaliga vågor.

10.11.1914 Oopperalaulajatar Anna Meitschik Pietarin Keisarillisesta Oopperasta, pianistina W. G. Karatigia.

15.11./21.11. Laulajatar Signe Liljequist pianistinaan Kosti Vehanen.

29.11.1914 Emil Sivorin perinteinen Adventtikonsertti Uudessa kirkossa työttömien hyväksi, ohjelmassa Hoosiannan lisäksi kaksi osaa Händelin oratoriosta Messias.

12.12.1914 Sulo Hurstisen viulukonsertti pianistinaan Thyra Hurstinen, ohjelmassa mm. Vieuxtempsin Viulukonsertto d.

1915

09.01.1915 Leevi Madetojan ja L. Onervan kirjallis-musikaalinen ilta, avustajana konserttimestari Mikael Liwschitz, mm. Madetojan Viulusonatiini ja kolme Alkibiades-melodraamaa (Eino Leino), sali täynnä uteliasta yleisöä!

14.01.1915 Pasi Jääskeläisen kansanlaulu-ilta.

26.01.1915 Anna Hagelstam & Kosti Vehanen avustajana VMY:n orkesteri johtajanaan Leevi Madetoja, ohjelmassa mm. Lisztin Pianokonsertto A ja Vehasen soittamana muutamia Palmgrenin pianosävellyksiä, Hagelstam lauloi orkesterin kanssa muutaman ooppera-aarian ja pianon säestyksellä mm. Palmgrenin Häät, Kuulan Lyö sydän, Madetojan Tule kanssani ja Merikannon Pyhä rakkaus.

30.01.1915 Heino Kasken sävellyskonsertti avustajanaan VMY:n orkesteri, konserttimestari Mikael Liwschitz ja laulajatar Bertha Makkonen.

05.02.1915 VMY:n järjestämä isänmaallinen Runeberg-juhla.

06.02.1915 Tenorilaulaja Alexis af Enehjelm pianistinaan Juho Nyyssönen.

23.02./27.2. Annikki Uimonen pianistinaan Oiva Soini, konsertit loppuunmyydyt! Ohjelmassa ooppera-aarioiden lisäksi mm. Hannikaisen Rukous, Sibeliuksen Lastu lainehilla ja Merikannon Laula tyttö!

26.02./06.03. Hoviooppera-laulajatar Adelaida von Szkilondz avustajanaan VMY:n orkesteri Leevi Madetojan johdolla.

28.02.1915 Kamarimusiikkikonsertti, jossa esiintyivät VMY:n orkesterin konserttimestari Mikael Liwschitz, soolosellisti M. Arenstein ja pianisti Bahrer. Ohjelmassa oli mm. Tshaikovskin Rokokoo-muunnelmat, Wieniawskyn Viulukonsertto fis, Bachin Air, Tshaikovskin Serenade, Madetojan Kansanlaulu ja tanssi sekä Hubayn Csárdás.

04.03.1915 Ruhtinatar Trubotskajan järjestämä konsertti haavoittuneitten sotilaitten sekä sotaan joutuneitten sotilaiden perheiden auttamiseksi, konsertissa esiintyivät laulajatar Maria Petrovna-Komarova, tenorilaulaja Vasiljeff ja pianisti Rappoport.

26.03.1915 Eino Leinon ja Aarne Orjatsalon lausunta-ilta.

27.03.1915 Laulajatar Agda Högström pianistinaan M. Baroni.

30.03.1915 Laulajatar Hjördis Tilgman pianistinaan Ilmari Hannikainen, ohjelmassa Verdin, Mozartin ja Rossinin ooppera-aarioitten lisäksi mm. Sibeliuksen Demanten på marssnön ja Merikannon Kevätlaulu, Hannikainen soitti soolonaan Chopinin Balladin, Lisztin Unkarilaisen rapsodian nro 6 ja Songe d´amourin.

09.04.1915 Viipurin maaseututeatterissa esiintyi tanssitaiteilija Maggie Gripenberg avustajanaan Onni Snell ja VMY:n orkesteri.

18.04.1915 Laulajatar Sofia Roiha pianistinaan Harry Oren, konsertissa avustivat myös Roihan oppilaat Laelia Breitenstein, Else Brandt ja Elli Lankinen sekä neljä "taiteenharrastajaa" eli herrat Svanström, Kosonen, Roiha ja Hyttinen.

22.04.1915 Orkesterikoulun oppilasnäytteet.

24.04.1915 Kamarimusiikkikonsertti, jossa soittivat VMY:n orkesterin muusikot Liwschitz, Arenstein ja Schor rva Bertha Makkosen "suosiollisella avustuksella", pianosäestäjänä Heino Kaski, ohjelmassa mm. Servaisin Sellokonsertto e, Paganinin Viulukonsertto D, Gounodin Serenadi, Tshaikovskin Pianotrio ja Heino Kasken Balladi.

03.10.1915 Hertta Ikosen laulukonsertti pianistinaan Lauri Ikonen.

08.10.1915 Konsertti pakolaisten hyväksi, L. A. Klein-Merschinsky, laulu, Boris Sirob, viulu ja E. A. Frisk, piano.

10.10.1915 Ina von Pfaler pianistinaan Esther Höckert.

14.10.1915 Tanssitaitelija Maggie Gripenberg avustajanaan Onni Snell ja pianisti Gärda Braxen (myöhemmin Weneskoski).

23.10.1915 Ingeborg Liljeblad pianistinaan Ilmari Hannikainen.

27.10.1915 Alma ja Toivo Kuula.

01.11.1915 J. Alfred Tannerin laulajaiset Työväentalolla.

02.11.1915 11-vuotiaan Sulo Aron viulukonsertti pianistinaan Onni Pakarinen, ohjelmassa mm. Mendelssohnin Viulukonsertto, Vieuxtempsin Satakieli, Merikannon sovitus Mustalaisesta, Järnefeltin Kehtolaulu ja Hubayn Csárdás.

16.11.1915 Boris Wolfsonin (Boris Sirob) viulukonsertti.

19.11.1915 Mieskuoro WSB.

25.11.1915 Hovilaulajatar Charles Cahier pianistinaan Alex Skjerne.

28.11.1915 Wäinö Sola & Juho Nyyssönen.

03.12.1915 Henrik Dahlin lauluilta pianistinaan Martta Dahl.

04.12./05.12. Kirkkomusiikkiopiston kuorojen kirkkolaulajaiset Uudessa kirkossa varattomien oppilaiden hyväksi.

09.12.1915 Oskar Nedbal: Puolalaista verta (1913), operetti, vierailijana Svenska Teatern Helsingistä. Avustajana VMY:n orkesteri, johtajana Leevi Madetoja.

1916

12.01.1916 Oopperalaulajatar Maria Mihailowa ja bassolaulaja J. F. Seliwanoff pianistinaan J. J. Volinski, pääosin venäläinen yleisö.

20.01./23.01. Ingeborg Liljequist & Kosti Vehanen, ohjelman lopussa Sibeliusta, Merikantoa ja Melartinia.

31.01.1916 Alma Fohströmin oppilaskonsertti, pianistina Oskar Merikanto, Fohström toimi opettajana Pietarissa.

02.02./04.02. Aino Ackté & Juho Nyyssönen, ohjelman lopussa runsaasti kotimaisia uutuuksia, loppunumerona Merikannon Laatokka.

11.02./05.03. Annikki Uimonen & Fanny Bay-Paananen, konsertin lopussa runsaasti kotimaisia teoksia, mm. Sibeliuksen Kom till mig, Madetojan Jää hyvästi ja Vieno siipi, Merikannon Balladi ja Kotilaisen Kyyhkynen, Toinen konsertti alennetuin hinnoin.

12.02.1916 Nina Teresovan konsertti Kansakoulun salissa.

13.02.1916 Karjala-lehdessä Hotelli Victorian ruokasalin ja kahvilan ilmoitus: "Joka päivä iltakonsertti 7.30.-10.30. i.p. 11-vuotiaan Sulo Aron konsertti-trio. Pyhäpäivinä kahvikonsertti 2-4 i.p. ja 6-10.30. i.p. Huom! Hauskin ja viihtyisin kahvilahuoneisto Viipurissa".

15.02.1916 14-vuotiaan Aura Jurvan pianokonsertti, ohjelmassa mm. Merikannon Ukko Noa -muunnelmat, Sibeliuksen Musette, Beethovenin Rondo, Mozartin Fantasia c, Bachin Fuuga ja Löfflerin Introduction. Konsertissa runsaasti koulunuorisoa!

24.02.1916 Viipurin Maaseututeatterissa Hertta Idmanin tanssinäytös avustajanaan VMY:n orkesteri ja pianisti Kaarlo Eronen.

25.02.1916 Viipurin sekakuoron kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa, kuoroa johti Knut Angelin, urkurina oli Venni Kuosma ja avustajana VMY:n orkesterin jousisto. Ohjelmassa oli mm. Lottin Crucifixus, Tshaikovskin Taru, Wegeliuksen Toivioretki Kevlariin ja Bachin Kirkkokantaatti Christ lag in Todesbanden.

29.02.1916 Kamarimusiikkikonsertti, jossa esiintyivät orkesterin soolosellisti M. Arenstein pianistinaan S. Bahrer "hyvin valitulla ohjelmalla", liput 12 markasta 2 markkaan.

05.03.1916 Annikki Uimonen pianistinaan Ingrid Borenius, ohjelmassa mm. Hannikaisen Rukous, Sibeliuksen Lastu lainehilla ja Merikannon Laula tyttö!

10.03.-13.03. 19-vuotiaan Cecilia Hansenin kolme viulukonserttia pianistinaan Elfrida Hansen.

02.04.1916 Alexis af Enehjelm & Rainer Breitenstein.

03.04.1916 Baletti- ja ooppera- loistokonsertti Teatterissa, balettitanssijatar Jegoroff ja balettitanssijat Obyhoff ja Kschesinskij sekä oopperalaulajat Bolschakoff ja Nikolajeva.

14.03.1916 Viipurin torvisoittokunnan lahjakonsertti kapellimestari Johan Willgrenin hyväksi, joka johtanut jo 15 vuotta.

23.04.1916 Emil Sivorin Pääsiäiskonsertti Uudessa kirkossa, konsertin avausnumerona Mendelssohnin Urkusonaatti f, jonka soitti Viljo Perttu, konsertissa esitettiin neljä johdantolauselmaa Sivorin toimittamasta uudesta messukokoelmasta, konsertin päänumerona Händelin oratorio Messias, jonka esittivät kirkkomusiikkiopiston Valiokuoro ja Lauluopiston kuoro johtajanaan Emil Sivori, urkurina Viktor Uosukainen.

28.04.1916 Anna Hagelstam &Kosti Vehanen.

30.04.1916 Tenorilaulaja Juhana Kuusiston konsertti pianistinaan konsulinrouva Frisk, arvostelujen mukaan konserttikauden pohjanoteeraus!

01.05.1916 Kansan lauluopiston juhlakonsertti johtajanaan Emil Sivori.

06.05.1916 Mieskuoro WSB:n kevätkonsertti, solistina Bruno Jorma.

12.09.1916 Venäläisten ooppera-laulajien konsertti.

23.09.1916 Sulo Hurstisen viulukonsertti pianistinaan Karl Nordlund.

08.10.1916 12-vuotiaan Sulo Aron jäähyväiskonsertti Yhdysvaltoihin suunniteltua opintomatkaa varten, sotatilasta johtuen matkasta ei tullut mitään.

15.10.1916 Kosti Vehasen pianokonsertti, ohjelmassa Chopinin, Debussyn ja Palmgrenin pianomusiikkia, Kansakouluun oli hankittu uusi Hellas-flyygeli.

22.10.1916 Wäinö Sola & Ingrid Savander.

27.10.1916 Viipurin 'linnabrigaadin' balalaikka-orkesterin konsertti johtajanaan Boris Sirob.

28.10.1916 Pietarin Draama-teatterin 65-miehisen orkesterin sinfoniakonsertti johtajanaan G. Fitelberg, päänumerona Tshaikovskin Pateettinen sinfonia.

29.10.1916 Työväentalolla J. Alfred Tannerin kupletti-ilta.

02.11.1916 Laulajat Dagmar Parmas-Saarnio ja Yrjö Saarnio.

04.11.1916 Heikki Kansasen viulukonsertti pianistinaan Anna-Liisa Ritarsalo.

05.11.1916 Pasi Jääskeläisen laulelma-ilta.

06.11./18.11. Erna Gräsbeck pianistinaan Erkki Melartin, ohjelmassa 18 Melartinin yksinlaulua, mm. Kristallikukkia, Skymning, Kristuslapsen kehtolaulu, Melodia ja Linnunpesä.

10.11.1916 Maggie Gripenbergin tanssi-esitys Viipurin teatterissa avustajanaan Onni Snell, pianistina oli Ernst Linko.

25.11.1916 Mieskuoro WSB:n helppotajuinen konsertti.

28.11.1916 Cecilia Hansenin viulukonsertti pianistinaan Juho Nyyssönen.

03.12.1916 Emil Sivorin edistyneimpien oppilaitten Adventtikonsertti Uudessa kirkossa, urkusolistina oli Viktor Uosukainen ja laulusolisteina Toivo Vallenius, Evert Konttinen, Aaro Liljander ja Hilja Ihaksinen.

15.12.1916 Maikki Järnefelt & Selim Palmgren.

1917

21.01.1917 Signe Liljequist ja Kosti Vehanen.

22.02.1917 Leopold Auerin viulukonsertti pianistinaan Vanda Bogutzka-Stein, ohjelmassa mm. Beethovenin Viulusonaatti G op. 30 ja Kreutzer-sonaatti ja Griegin Viulusonaatti c op. 45.

03.03.1917 Lauluopiston naiskuoron juhlakonsertti johtajanaan Emil Sivori.

21.03.1917 Maaliskuun manifestin johdosta juhla Raatihuoneen salissa, VMY:n orkesteri soitti Litolffin Robespierre-alkusoiton, lehtori Yrjö Rosendalin runollinen puhe lähtökohtana Iston maalaus Hyökkäys, WSB:n mieskuorolauluja, maisteri K. N. Rantakarin juhlapuhe, lopuksi eläköön-huuto Suomen tulevaisuudelle ja 30-vuotisen sodan marssi sekä Maamme.

31.03.1917 Pia Ravennan laulukonsertti pianistinaan Ilmari Hannikainen.

13.04.1917 Bruno Jorman laulukonsertti pianistinaan Toivo Kuula.

15.04.1917 Maikki Järnefeltin kansanlaulu-ilta pianistinaan Selim Palmgren.

20.04.1917 Hyväntekeväisyyskonsertti sotilaskomitean hyväksi, konsertissa esiintyivät Frida Sergejeff ja Balalaikka-orkesteri johtajanaan Boris Sirob.

24.04.1917 Ingeborg Liljeblad & Juho Nyyssönen.

01.05.1917 Emil Sivorin 30-vuotisjuhlakonsertti, jossa esiintyivät Karjalan kuoro, Lauluopiston naiskuoro, Väinölän kuoro ja Kirkkomusiikkiopiston kuoro ja lopuksi satoihin nouseva juhlakuoro lauloi Suomen laulun, Sivorin sovittaman Venäjän kansallishymnin ja Marseljeesin.

29.09.1917 Adelaide Andrejewa-Skilondzin konsertti, pianistina Ilmari Hannikainen. Ohjelmassa Mozartin, Bergrettesin, Massenetin, Debussyn, Thomasin ja Rimski-Korsakovin teoksia, Hannikainen soitti Rachmaninovin Etude tableaun ja oman sävellyksensä La fontainen.

30.09.1917 VTY:n soitannollisen osaston konsertti Kansakoulun juhlasalissa. Pilvilinnat, kirjoittanut L. Onerva, melodraama, musiikki Leevi Madetoja, lausui I. M. Vartiainen. Soololaulua, pianonsoittoa ja kööriltä 12 laulua.

05.10.1917 Selim Palmgrenin pianokonsertti, ohjelmassa Chopinin Scherzo b, Balladi As, Impromptu As, Grande valse ja omat sävellykset Preludium H, Toukokuun yö, Lumisade, Länsisuomalainen valssi, Moment musical, Mefisto-valssi, Iltaääniä, Valse mignon, Kuutamo, Intermezzo ja Polkantahdissa.

19.10.1917 Charles Grigorovitsch ja Ingrid Savander, ohjelmassa mm. Bruchin Viulukonsertto nro 2, Arenskyn Serenade ja Moszkovskin Bolero.

28.10.1917 Kilven sekakuoron kaksi konserttia, kirkkokonsertti Uudessa kirkossa ja konsertti Kansakoulun juhlasalissa, johtajana Wilho Siukonen, ohjelmassa mm. Maasalon Tuhansin kielin, Wegeliuksen Toivioretki, Siukosen Jerusalem, Tshaikovskin Taru, Wennerbergin Psalmi 42, Klemetin Liidellyt oon leivon lailla, Boreniuksen Muisto ja Kajanuksen Hymni.

13.10.1917 Viipurin torviorkesterin soitannollinen iltama.

01.11.1917 Alexis af Enehjelm pianistinaan Gunnar Törnvall, ohjelmassa mm. Merikannon Immen pelko, Järnefeltin Toivoni, Kuulan Syystunnelma ja Palmgrenin Joululaulu.

04.11.1917 Erna Gräsbeck pianistinaan Erkki Melartin, konsertissa Melartinin kesällä 1917 sävellettyjä uutuuksia.

02.12.1917 Juhlakonsertti Uudessa kirkossa, Emil Sivorin johtama sekakuoro lauloi mm. Händelin Iloitse tytär Siionin ja Hannikaisen Pyhäaamun rauhan, naiskuoro lauloi mm. Haapasalon Kanteleeni ja Weberin Vaeltajan iltarukouksen, poikakuoro esitti Lotscherin Kunnia olkoon Jumalalle, suuri sekakuoro Ambrosiuksen Te Deum, Sivorin Kiittäkää Herraa ja loppunumerona Voglerin Hoosianna. Viljo Perttu soitti urkusooloina Lisztin Preludin ja fuugan BACH ja Rheinbergerin Passacaglian ja Asser Pohjanheimo soitti viulusoolonaan Franckin Andanten.

15.12.1917 Boris Sirobin oppilaskonsertti.

29.12.1917 Ina von Pfalerin lastenkonsertti Ruotsalaisessa tyttökoulussa.

1918

13.01.1918 Dagmar Hagelberg-Raekallion kirkkokonsertti Pietari-Paavalin kirkossa säestäjänään Armas Maasalo, mm. Bachin Aaria Matteus-passiosta ja Franckin Panis angelicus, urkusoolona Maasalon Urkusonaatti c (1913).

01.04.1918 Alma ja Toivo Kuulan viimeinen yhteinen kirkkokonsertti Uudessa kirkossa, ohjelmassa Alman laulamana Kuulan laulut Ave Maria ja Kesäyö kirkkomaalla, Haydnin Aaria oratoriosta Luominen, Järnefeltin Sunnuntai, Bachin Aaria Reformationi-kantaatista, Bachin Agnus Dei, Melartinin Oi Herra ja Aaria Händelin oratoriosta Messias, Kuula soitti omat urkuteoksensa Preludin, improvisaation Rauha ja lopuksi Fantasian.

Liite 3: Alaviitteissä esiintyviä musiikki- ja muita julkisuuden henkilöitä

Nimi	sivu	alav
Achté, Lorenz Nikolai	123	2
Ackté, Aino	85	46
Ahnger, Alexandra	112	55
Apostol, Aleksei	116	71
Aro, Sulo	180	25
Arwidsson, Adolf Ivar	142	60
Auer, Leopold	113	58
Basilier, Sally	111	53
Bellman, Carl Michael	92	69
Benelli, Sem	221	37
Bossi, Enrico	141	54
Brodsky, Adolf	98	13
Burjam-Borga, Mally	131	31
Burmester, Willy	79	15
Busoni, Ferruccio	96	5
Bülow, Hans von	64	43
Carreno, Teresa	88	57
Cygnaeus, Fredrik	36	54
Cygnaeus, Uno	32	38
Dieberg, Gotthard	59	18
Eerola, Eero	215	26
Ehrström, F. A.	14	6
Eibenschütz, José	109	48
Ekman, Ida o.s. Morduch	80	18
Enehjelm, Alexis af	196	17
Erkko, J. H.	48	102
Fabritius, Ernst Fredrik	62	37
Faltin, Richard	58	12
Fazer, Edvard	92	70
Fieandt, Otto von	142	61
Finne, Jalmari	131	33
Flodin, Karl	105	37
Fohström, Ossian	90	63
Fohström-Tallqvist, Elin	85	47
Fohström-von Rode, Alma	112	57
Forsström Emil	190	44
Forstén, G. B. Mortimer	66	52
Frey, Hjalmar	79	16
Friedman, Ignaz	171	10
Funtek, Leo	156	33
Gandolfi, Ettore	101	23
Genetz, Arvid	83	41
Genetz, Emil	83	39
Gerard, Nikolai	133	41
Granfelt, Axel August	43	84
Granfelt, Hanna	131	32
Gripenberg, Maggie	172	11
Grotenfelt, Arvi	142	59
Grünfeld, Alfred	80	19
Gräsbeck, Erna	152	15
Haapalainen, Väinö	224	53
Hagelberg-Raekallio, D.	142	58
Hagfors, Erik August	42	80
Hahl, David (Taavi)	57	7
Haitto, Heimo	234	98
Halonen, Heikki	141	57
Hannikainen, Ilmari	178	20
Hansen, Cecilia	204	36
Heiden, Feodor Logginov.	44	86
Heikka, Pekka	231	85
Hiilimies, Alfred	186	32
Homilius, Louis	92	72
Huberman, Bronislaw	158	38
Hurstinen, Sulo	136	44
Hällström, Karl	153	20
Härkönen, Iivo	30	25
Höckert, Karl	75	6
Ikonen, Lauri	176	17
Ingman-Starck, Naëmi	79	17
Isto, Edvard	223	46
Jensen, Adolf	58	15
Jorma, Bruno	177	19
Juteini, Jaakko	56	5
Järnefelt-Palmgren, Maikki	96	6
Jääskeläinen, Pasi	116	68
Kajanus-Blenner, Lilly	173	14
Kaljunen, Heikki	228	65
Kansanen, Heikki	178	21
Karvonen, Arvi	186	33
Kaski, Heino	195	16
Klemetti, Heikki	109	50
Kostioja, Paavo	186	31

Kothen, Axel von 91 68
Kubelik, Jan 158 39
Kuosma, Venni 204 35
Kurikka, Matti 52 122
Larson, Kaarlo Kyösti 228 66
Leander-Flodin, Adée 85 48
Leppänen, Primus 108 45
Liljeblad, Ingeborg 203 33
Liljequist, Signe 182 27
Lindberg, Helge 185 29

Linko, Ernst 163 55
Linnavuori, Frans 173 12
Lintulahti, Arvo 230 78
Lyly, Julius Anshelm 86 52
Maasalo, Armas 136 45
Mannerheim, Aina 101 21
Merikanto, Oskar 79 14
Mielck, Ernst 99 16
Mikkola, Viljo 113 59
Moberg, Ida 140 52

Murén, Toivo 212 17
Niegisch, Eduard 164 61
Niska, Adolf 139 51
Nissinen, Elbe 158 35
Nyyssönen, Juho 195 14
Ojanperä, Abraham 87 54
Okulov, Sergei 29 17
Onoila, Iivana 32 34
Pakarinen, Onni 159 41
Palmén, Ernst Gustav 44 89

Palmgren, Selim 127 21
Paraske, Larin 32 33
Pauer, Max 116 69
Perander, Frithiof 43 85
Pingoud, Ernest 203 31
Pirinen, Oskar Einar 231 84
Poljakin, Miron 156 34
Poschner, Agnes 139 50
Putro, Mooses 64 46
Raitio, Eino 152 14

Rantakari, K. N. 223 47
Rautavaara, Eino 130 28
Ravenna, Pia 220 36
Reisenauer, Alfred 88 58
Relander, Ellen 126 19
Rikström (Valtavuo), Anton 74 4

Rippas, Tatjana von 203 29
Ripper, Alice 170 9
Roiha, Pekka 130 30
Roiha, Sofia 130 30
Rosendahl, Yrjö 222 45
Rudnev, Andrej 203 30
Rängman-Björling, Elli 126 18
Saarenpää, Toivo 169 6
Saarilahti, Kaarle 88 55
Sauer, Emil 86 50

Schnéevoigt, Georg 108 46
Schoulz, Johanna von 56 3
Schröder, Alexander 89 59
Schulman, Allan 89 62
Sergejeff, Frida 164 58
Siloti, Aleksandr 141 56
Silventoinen (Kuula), Alma 164 57
Sirob (Sirpo), Boris 201 26
Siukonen, Wilho 226 55
Sivori, Johan Emil 68 57

Soini, Oiva 196 19
Sola, Wäinö 154 30
Somersalmi, Yrjö 183 28
Spennert, Jenny 173 13
Spohr, Louis 118 73
Suhonen, Onni 163 53
Suolahti, Olli 173 15
Szkilondz, A. A. von 161 51
Sörensen, Carl Theodor 64 44
Tanner, J. Alfred 185 30

Tavaststjerna, Olga 116 70
Tervani, Irma 127 22
Tsherkassky, Paul 201 25
Turunen, Martti 163 54
Uimonen, Annikki 196 18
Varjanko, Matti 194 11
Wasenius, Carl 212 18
Vehanen, Kosti 195 15

Weijola, Yrjö 128 23
Wilke, Adam 48 100
Willgren, Johan Otto 113 61
Wächter, Heinrich 59 21
Zweygberg, Lennart von 182 26
Åkerman, Daniel Woldemar 74 3

Valokuvia ja konserttiohjelmia

1) Armas Järnefelt (1869–1958), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1898–1903 (MV).

2) Juho Leino (1868–1945), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1903–1908 (om. Hilkka Norbury).

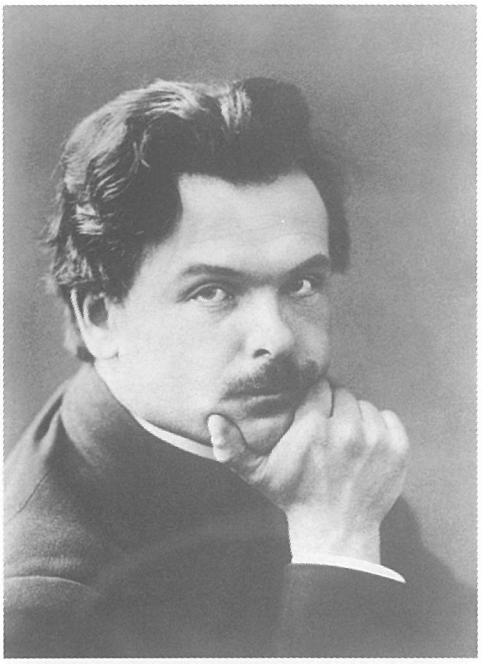
3) Erkki Melartin (1875–1937), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1908–1911 (MV).

4) Ilmari Weneskoski (1882–1976), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1911–1914 (om. Hilkka Hanhinen).

5) Leevi Madetoja (1887–1947), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1914–1916 (MV).

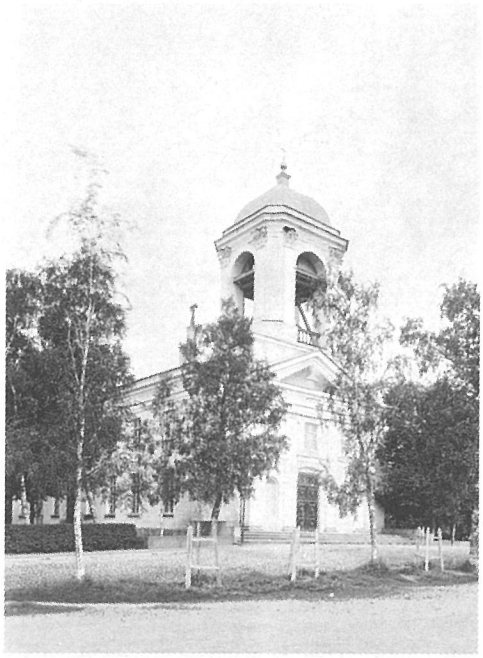
6) Toivo Kuula (1883–1918), VMY:n orkesterin kapellimetarina 1916–1918 (MV).

7) Uusi kirkko (Agricolan kirkko), 1891–1893 (Eduard Dippel), valok. Carstens 1905 (MV).

8) Uuden kirkon J. A. Zachariassenin urut vuodelta 1895 (45 äänikertaa), valok. Pietinen (MV).

9) Pietari–Paavalin kirkko (ruotsalais-saksalaisen seurakunnan kirkko), rakennettu 1799, valok. Ståhberg (MV).

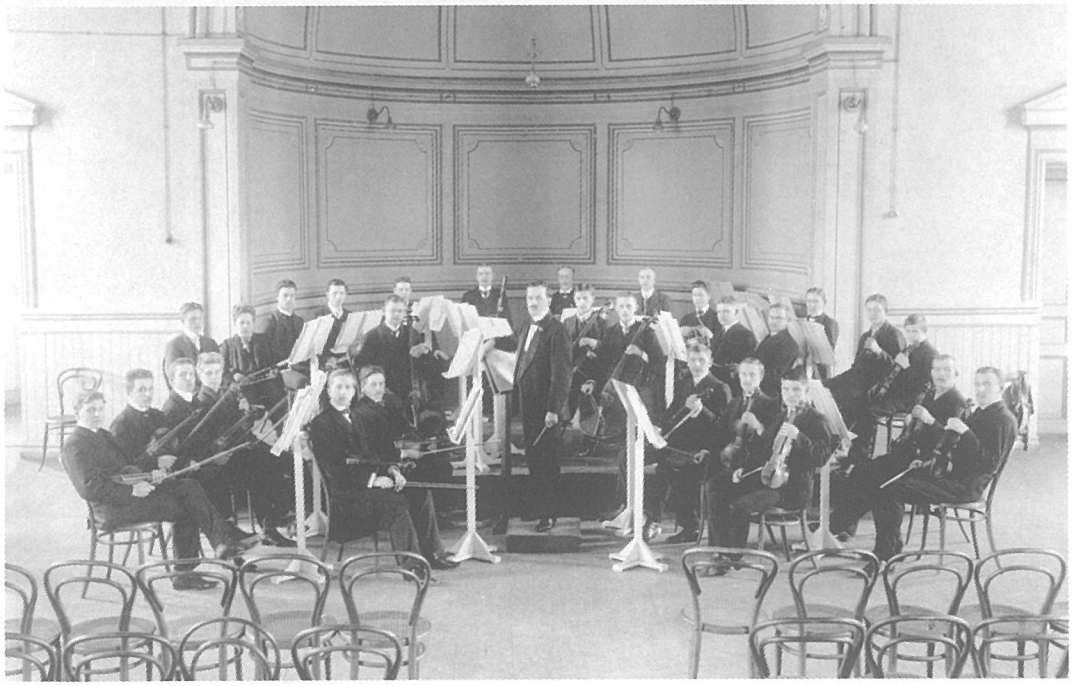
10) Pietari–Paavalin kirkon J. A. Zachariassenin urut vuodelta 1898 (25 äänikertaa) (MV).

11) VMY:n orkesterin lahjakonsertti 22.2.1914 Kansakoulun salissa johtajanaan Ilmari Weneskoski (om. Hilkka Hanhinen).

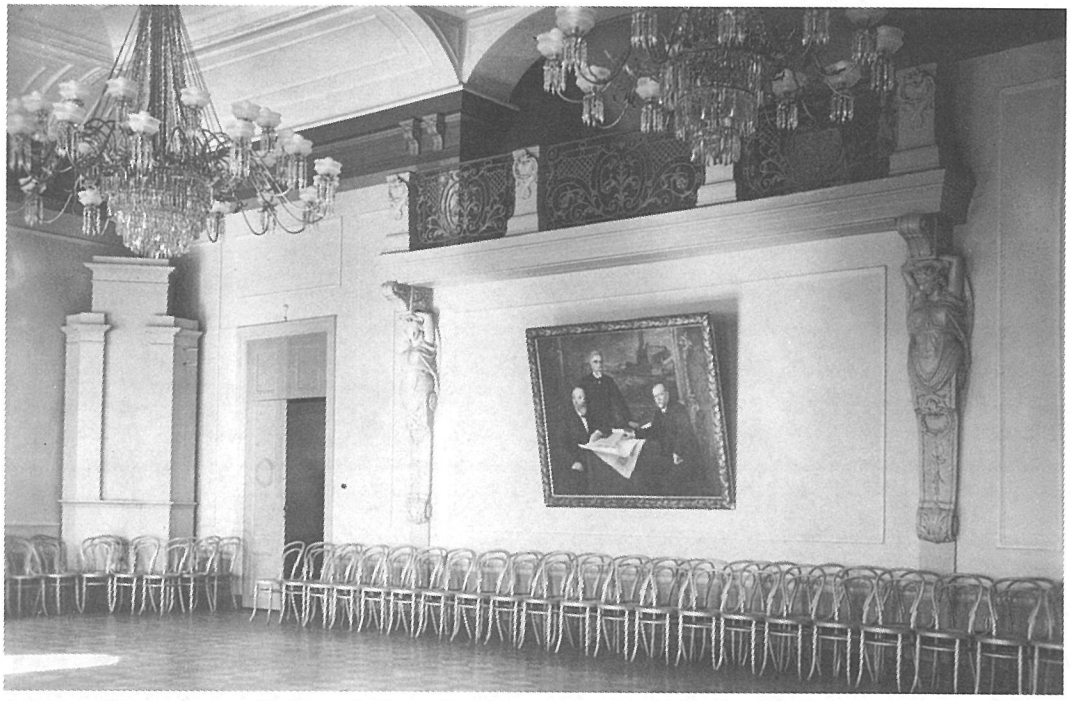
13) Ravintola Espilä Torkkelin puistossa (Brynolf Blomkvist 1890), valok. J. Indursky (MV).

14) VMY:n orkesterikoulun oppilasorkesteri Kansakoulun salissa keväällä 1911 johtajanaan Erkki Melartin (MV).

15) Seurahuone ja Raatihuone (vasemmalla nurkan takana Teatteri) (MV).

16) Raatihuoneen sali Seurahuone ja Teatteri ovat vuodelta 1834 (A. F. Granstedt) ja Raatihuone 1790–luvulta (MV).

Pietarin konservatorion professorin, Keisarillisen harppusolistin Zabell'in y. m. avulla.

annetaan

Lauantaina tämän kuun 15 p:nä

2:nen

Symfoni-Konsertti

täkäläisen Raatihuoneensalissa

Ohjelma:

1 Symfoni N:o 8 (B-dur) . . . . Haydn.
a) Adagio et Allegro
b) Adagio cantabile
c) Menuetto (Allegro
d) Finale Presto

2 Fantasia harpulle . . . . . Zabel.
(Prohvessori Zabel.)

3 Holmberg'in ajasta, vanhanaikuinen suite . . . . . Grieg.
Pré lude.Sarabande. Gavotte.
Air Rigodon.

4 a) Dormi pure . . . . . Scuderi.
b) Nuoran Veneerin jäähyväislaulu „Bäckingin torvensoittajasta . . . . . Nessler.
(laulaa erää laulunharrastaja)

5 a) Entre-act baletista „Rocksan" . . . . . Zabel.
b) Mariche . . . . . Alvars.
(Prohvessori Zabel)

Alku kello 8 j. p. p.
Pilettejä niille jotka eivät ole tilaisneet 3 markasta käytävässä.

Th. Sörensen.

Tiistaina helmikuun 3 p:nä,

sittenkuin Seurahuoneen rawintolan korjaus on täydellisesti päättynyt, wietetään

Raatihuoneen-, Seurahuoneen- ja Teatterihuoneenhuoneustoissa

Wihkijäisjuhla.

Ohjelma:

Raatihuoneensaliisa:

1. Ouwertyyri „Athalia" . . . Mendelssohn.
2. „Gongong".

Teatterisa:

3. „Jag gifter mig med min dotter".
Huwinäytelmä 1 näytöksessä.
4. Tontaluskwadrilli . . . . . Suppe.
5. Kuwaelma: Itämainen wenereiti.
6. Laulua.
7. Ruotsalaisia kansanlauluja . . Söderman.
Potpourri „Faustista" . . Gounod.
8. Kuwaelma „nyt se nykäsi".

Raatihuoneensaliisa:

9. Yleinen tanssi.

Näytäntö alkaa kello 8 i. p.

Pääsylippuja à 2: 50 p. myydään käytäwällä. Ne, jotka tahtowat edeltäpäin warata paikkoja itselleen teatterisa, saawat niitä maanantaina helmikuun 2 p:nä kello 4 – 6 i. p. 50 pennin korotuksella paikkaa kohti.

☛ Tulot annetaan taideyhdistykselle.

Torstaina Lokakuun 17 p:nä

annetaan

Kansantajuinen

Konsertti

Raatihuoneensalissa.

OHJELMA:

1. Ouvertuuri „Zampaan" *Herold.*
2. Barcarole . . . . . *Tchaikowski.*
3. „Estadiantina"-walsi . *Waldteufel.*
4. Kohtaus ja duetto „Trubaturista" . . . . . *Verdi.*

5. Ouvertuuri „Fra Diavoloon" . . . . *Auber.*
6. „Melancholie" . . . . *Lörenz.*
(Soolo wald-torwella, hra Meixner).
7. a) Paimentytön pyhä *Ole Bull.*
b) Polca des mandolines . . . . . *Desormes.*
8. Fantasia „Gazelda"-baletista . . . . *Puni.*
9. Ouvertuuri „Tantalusqwal" oopperatilin . *Suppé.*
10. Reverie . . . . . *Viewxtemps.*
(Fyyanosta).
11. „Lob der Frauen" polkkamasurkka . . . *Strauss.*
12. Fredriklu-marssi . . *Gungl.*

Alkaa klo 8 i. p.

Pääsymaksu 1 markka.

R. Moser.

Ilmen

Sinfoniakonsertti

annetaan

kapellimestari A. Järnefeltin johdolla sekä herra Zanibonin

suosiollisella avulla

Lauvantaina joulukuun 17 p:nä

kello 8 i. p.

Raatihuoneen salissa.

OHJELMA:

1. Ländliche Hochzeit, sinfonia Es-duurissa . . . . Goldmarck.
I. Hochzeitsmarsch (Muunnos).
II. Brautlied (Intermezzo).
III. Serenade (Scherzo).
VI. Im Garten (Adagio)
V Tanz (Finale).

2. Faustfantasia viululle ja orkesterille. . . . . Sarasate
(Herra Armando Zanibon.)
3. Siegfriedidyll . . . . . Wagner.
4. a) Romanssi . . . . . Auer.
b) Madrigale . . . . . Simonetti.
c) Mustalaistanssi . . . Nachez.
(Herra Armando Zaniboni.)
5. Alkusoitto operasta Tannhäuser . . . . . Wagner.
(Johtaja Armas Järnefelt.)

Pilettejä à 3 mk., jäseniltä à 2 mk. sekä koulunuorisolta à 1 mk. myydään ovella.

Wiipurin Musiikkiystäwät.

Kaupungin köyhien hyväksi jouluksi

toimeenpannaan

Kirkko-Konsertti

Sunnuntaina t. k. 18 p. klo 6 i. p.

Pietari-Paawalin kirkossa.

OHJELMA:

1. Preludio Fissä Urulle . . Bach
2. Uusia Sävelliyksiä N:o 266 ja 233. Runeberg'in wirsikirja . . . . . .
3. Ave Maria (sopraani-solo) Cherubin.
4. Qvando corpus (solo qvartett. — Stabat Mater) . Rossini.
5. Gottes Macht und Vorsehung . . } solo . Beethoven.
Mine lefnadsdagar } Bassolle
stupa . . . . . } G. e. a.
6. Katumusvirsi . . . . } Neiti Beethoven.
Ruh'n in Frieden Le- } Hynén
tamy . . . . . Schuberts
7. Kööri Oratoriosta Samson . Händel.
„ Die letzen Dinge . Spohr.
„ Iltasoitto . . . . . Reinecken

Piljetteja à 1 mk. sekä 50 penniä lapsilla ja palwelijoilta, myydään klo 4 stä sunnuntaina Lagerspetz'in kirjakaupassa.

Th. Sörensen.

Toinen

Tilattu konsertti

annetaan

taiteilijaparin **Ida ja Karl Ekmanin**

suosiollisella avulla

Tiistaina tämän kuun 25 p:nä

kello 8 i. p.

Raatihuoneensalissa

OHJELMA:

1. Alkusoitto „Leonore" (N:o 3) . . . . Beethoven.
2. a) Romanssi . . . Tchaikofskij.
b) Masurka . . . . Grünfeld.
c) Unkarilainen rapsodia N:o XII . Liszt.
(Herra Karl Ekman).
3. „Jerusalem" aria . Gounod.
(Rouva Ida Ekman).
4. Fantasia „Der Wanderer" ista pianolla ja orkesterille . Schubert-Liszt.
5. „Canzonetta" . Mendelssohn.
(Jouhiorkesteri)
6. a) „Mit Myrthen und Rosen" . . . . Schumann.
b) „Mädchens Klage" Schubert.
c) „Die Quelle" . . Goldmark.
(Rouva Ida Ekman.)

Pääsymaksu 3 m:kaa, jäseniltä 2 m:kaa sekä koulunuorisolta 1 mk.

Wiipurin Musiikinystäwät.

Viipurin Musiikin Ystävien Urkesterikoulu

1911—1912

Oppilasiltama

tiistaina 16 p. huhtik. klo 8 i. p.

Kansakoululla

Johtaja: **Ilmari Weneskoski.**

****

OHJELMA:

Bojaarien tulo-marssi . . . . . *Halvorsen*
Oppilasorkesteri [1])

Air Varié N:o 6 . . . . . *Bériot*
Edv. Valjus (viulua) [2])

Romanssi . . . . . *Becker*
Elli Ikonen (viulua) [3])

„Kasakka"-laulu variatsiooneilla . *Schröder*
Onni Suhonen (viulua) [4])

Fantasia klarinetille . . . . . *Küffner*
J. Karhunen [5])

Notturno viulunsellolle . . . . . *Goltermann*
Lauri Fagerström [6])

Aamulaulu trumpetille . . . . . *Suppé*
Eino Korhonen [9])

Kööri „Ruhtinas Igorista" . . . . *Borodin*
Oppilasorkesteri [1])

****

Menuetti jouhiorkesterille . . . . . *Bolzoni*
Oppilasorkesterista [1])

La Cinquantaine (vanhan-aikuinen tanssi) . . . . . *Gabriel—Marie*
Vilho Hallikas (viulua) [4])

Viulukonsertti N:o 4 . . . . . *Seitz*
J. Vänskä [2])

Viulukonsertti N:o 23 I osa . . . *Viotti*
Väinö Joensuu [4])

Unkarilainen fantasia huilulle . . *Popp*
M. Ruvinen [7])

Viulukonsertti I . . . . . *Rieding*
K. Boman [3])

Viulukonsertti D-dur . . . . . *Seitz*
Antti Kymäläinen [3])

Konserttikappale viulunsellolle . . *Goltermann*
Leo Nissinen [6])

****

OPETTAJAT:

[1]) Weneskoski, yhteissoittoa, viulua
[2]) Schulze, viulua
[3]) Thieme, viulua
[4]) Appel, viulua
[5]) Röder, viulua
[6]) Stepinsky, selloa
[7]) Schwarz, huilua
[8]) Steppat, klarinettoa
[9]) Järvi, trumpettia

VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVÄT

1912 - 1913

VI:s KANSAN-

SINFONIAKONSERTTI

sunnuntaina helmikuun 2 p. klo 4 ip.

Kansakoululla

Johtaja: **Ilmari Weneskoski**

OHJELMA:

Berlioz: **Fantastinen Sinfonia**
I Unelmia, rakkauden tuskia
II Tanssiaiset
III Kohtaus luonnossa
IV Marssi tuomiolle
V Noidan juhla

Oviraha 50 p.

VIIPURIN MUSIIKIN YSTÄVÄT

1912—1913

JUHLA-

KONSERTTI

Runebergin päivänä helmik. 5 p. klo 8 ip.

Kansakoululla

V. S. B. kööriin suosiollisella avustuksella
(Johtaja **Allan Schulman**)

Johtaja: **Ilmari Weneskoski**

OHJELMA:

Sibelius: „Karelia", alkus.
Järnefelt: „Preludium"
„ Kehtolaulu
Pahlman: Suomal. kansanlauluja

Kvartettilaulua

Porilaisten marssi

Maamme

Oviraha 50 p.

VIIPURIN MUSIIKINYSTÄVÄT

1917—1918

Inen

SINFONIAKONSERTTI

Kansakoulun salissa

torstaina marraskuun 8 p. 1917 klo 8 i. p.

Johtaja: **Toivo Kuula**
Solisti: **Charles Grigorovitsch** (viulu)

OHJELMA:

1) *Beethoven:* **Sinfonia N:o 7** A-dur
I. Poco sostenuto. Vivace.
II. Allegretto.
III. Presto.
VI. Allegro con brio.

2) *Vieuxtemps:* **Konsertti N:o 5** a-moll viululle
I. Allegro non troppo.
II. Adagio.
III. Allegro con fuoco.
(Hra Charles Grigorovitsch)

3) *Sibelius:* **Tuonelan joutsen**
4) *Sibelius:* **Lemminkäisen kotiinpaluu**

Oviraha 1.— + sotavero .

VIIPURIN MUSIIKINYSTÄVÄT

1917 - 1918

IIinen

KANSAN-

SINFONIAKONSERTTI

Kansakoulun salissa

sunnuntaina 30 p. joulukuuta 1917 klo 2 i. p.

Johtaja: **Toivo Kuula**
Solisti: **Paul Tscherkassky** (viulu)

OHJELMA:

1) *Tschaikowsky:* **Sinfonia N:o 5**
I Andante. Allegro con anima
II Andante cantabile
III Valssi
IV Andante maestoso. Allegro vivace

2) *Bruch:* **Konsertti G-moll** (viululle)
I Allegro moderato
II Andante cantabile
(Herra Paul Tscherkassky)

3) *Sibelius:* **Dryadi**
4) *Kuula:* **Juhlamarssi**

Inen Kirkkokonsertti 1 p. Tammik. klo 7 i. p. Uudessa kirkossa.
Solistit: Toivo Aino Kuula (Laulu)
Herra Paul Tscherkassky (Viulu)

VIIPURIN MUSIIKINYSTÄVÄT
1917—1918

LASTENKONSERTTI

sunnuntaina 6 p. tammikuuta 1918 klo 4 i p.

Kansakoululla

Johtaja: **Toivo Kuula**
Solisti: **Bertha Makkonen** (laulu)
P. Tscherkassky (viulu)
M. Naidjonoff (oboe)

OHJELMA:

1. *Adam:* **Nürnbergin nukke**
2. *Järnefelt:* **Berceuse**
(Solisti *P. Tscherkassky*)
3. *Kuula:* **Orpolasten polska**
(Solisti *M. Naidjonoff*)
4. *Lithenius:* **Kråkungen**
Kotilainen: **Varpunen jouluaamuna**
(Solisti Rouva *Bertha Makkonen*)
5. *Melartin:* **Perhosvalssi**
6. *Gillet:* **Myllyssä**
7. *Braun:* **Harppu ja pelitoosa**
8. *Grieg:* **Vuoripeikon luona**

Oviraha. —:50 + sotavero

KARJALAN KIRJAP. O.-Y., VIIPURI

VIIPURIN MUSIIKINYSTÄVÄT
1917—1918

JUHLAKONSERTTI

Suomen vapautumisen johdosta

Raatihuoneen salissa

torstaina 10 p. tammikuuta 1918 klo 6 i. p.

Johtaja: **Toivo Kuula**

OHJELMA:

1) *Pacius:* **Suomen laulu**
2) *Järnefelt:* **Korsholma**
3) *Kuula:* **Kansanlaulu**
4) *Hannikainen:* **Karjalaisten laulu**
5) **Mieskuorolauluja**
(V. S. B.:n jäseniä hra *V. Ahlgrenin* johdolla)
6) *Sibelius:* **Finlandia**
7) *Kajanus:* **Suomalainen rapsodia N:o 1**
8) —
9) *Pacius:* **Maamme**

Oviraha: 2 — + sotavero

KARJALAN KIRJAP. O.-Y., VIIPURI

VIIPURIN MUSIIKINYSTÄVÄT
1917—1918

I:n

MUSIIKKI-ILTA

torstaina 17 p. tammikuuta 1918 klo 8 i. p.

Raatihuoneella.

Johtaja: **Toivo Kuula**
Solisti: **Paul Tscherkassky** (viulu)

OHJELMA:

1) *Saint-Saëns:* Ouvert. oopp. **Princesse Jaune**
2) *Wagner:* Elsan uni oopp. **Lohengrin**
3) *Borodin:* **Keski-Aasialainen aroskitsi**
4) *Sibelius:* **Kuningas Kristian**-sarja.
a) Nocturne b) Elegie
c) Musette d) Balladi
5) *Kuula:* **Pohjalaiset tanssit N:o 5 ja 6**
(Hra Paul Tscherkassky)
6) *Arensky:* **Variatiot**
7) *Langey:* **Arabialainen serenadi**
8) *Grieg:* **Norjalainen tanssi**
9) *Grossmann:* **Czardas**

Oviraha: 2·— + sotavero

KARJALAN KIRJAP. O.-Y., VIIPURI

ISBN 952-5531-23-6
ISSN 0788-3757